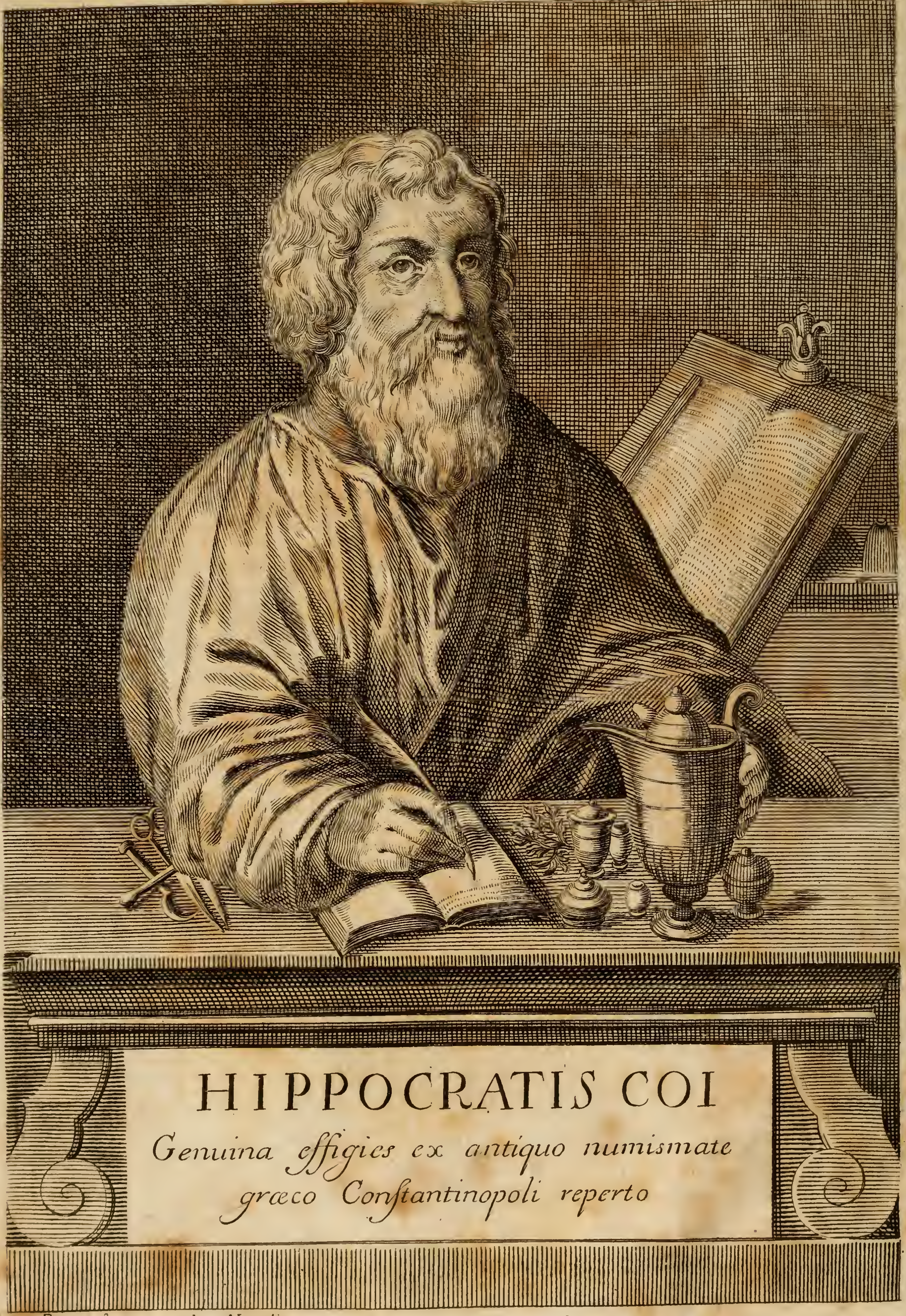

BOSTON MEDICAL LIBRARY
in the Francis A. Countway
Library of Medicine ~ *Boston*

MAGNI
HIPPOCRATIS
COI
OPERA OMNIA.

Fran. Sesone sculp. Napoli

MAGNI HIPPOCRATIS COI OPERA OMNIA,

LATINE TANTUM EDITA

Secundum Editionem Lugduno-Batavam anni MDCLXV.

Industria & diligentia

JOAN. ANTONIDÆ VANDER LINDEN,

Doct. & Professoris Medicinæ Practicæ primi in Academia Lugduno-Batava,

ACCOMMODATA.

TOMUS PRIMUS.

NEAPOLI MDCCLVII.

PUBLICA AUCTORITATE

EXCUDEBAT JOSEPHUS RAYMUNDUS

SUMPTIBUS ANTONII CERVONE.

34864

MARINO FRANCISCO
MARIÆ CARACCIOLO ARCELLÆ,

ABELLINARUM PRINCIPI, ATRIPALDENSIUM DUCI, SANSEVERINENSIUM MARCHIONI, GALERATENSIUM, VESPOLATENSIUM, ET SERINENTIUM COMITI, MONTISFRIGIDI, CANDIDÆ, SALSULÆ, LANGUSII, BARONISII, SARIGNANI DOMINO, HISPANIARUM PRIMÆ CLASSIS MAGNATI, SAC. ROM. IMPERII PRINCIPI, ET NEAPOLITANI REGNI MAGNO, AC PERPETUO CANCELLARIO &c.

S.

HIPPOCRATIS *Opera cum typis excudenda statuissem*, EXCELLENTISSIME DOMINE, *viri, quem Medicorum facile Principem in omni ævo haud dubitabunt viri eruditi asserere, ac in Cœlum laudibus efferre: ea Tibi dicare in animum induxi meum; ut aliquot post me erga Te pietatis & obsequii publicum extaret monumentum; & eisdem ipsis in*

*

hac

hac nova propriis impensis facta editione contra malevolorum livorem talem advocatum & precatorem pararem, qui eodem Græco sanguine editus, quo eorum auctor; immo pro majoribus suis eos agnoscit, qui undique olim in Græciam regnasse haud dubium est. Porro hæc autem præcipua, & prima ratio habenda, cur hæc opera Tibi pernecessariò dicanda censeam, EXCELLENTISSIME PRINCEPS, *ubi quoque nullum mei obsequii erga Te monumentum posteritati relinquendi in me extaret cupido. Quippe nemo est, qui ambigere audet* CARACCIOLORUM *familiam eandem prorsus esse, quam* CARACIDARUM [1], *quorum primus stipes fuit* ÆACUS, PELEI *Pater*, ACHILLISQUE *Avus; quique usque a creationis anno* 2700. *præcipuam Græciæ partem dominabantur* (2). *Et cui quidem ignoti, ac inauditi sunt duo ex* CARACCIOLIS *Excellentissimi Viri, ac mari, terraque summi Imperatores?* AMBUSTUS, & ANASTASIUS, *in quam, ex quibus* CARACCIOLI RUBEI *descendunt; quorum alter sub Comneno tantam gloriam armis consecutus est, ut & a militibus ultro ei Imperii clavum oblatum magna animi virtute recusavit, & ab ipso Imperatore præter alias dignitates, Antiochiæ Regnum obtinuit* (3). *Alter Irene imperante rebus quoque militaribus adeo excelluit, ut & illa occasione bellorum contra Bulgaros, & reliqua administratione Imperii usa est; & libentissime etiam Leo, & alii Iconomachi usi fuissent, si eo-*

[1] Agatarch. Gnid. l. 9. hist. Asiaticæ. Serg. hist. Constantinopol. l. 3. Ammirat. &c. Dufresne de Stemma Comnenorum.

(2) Zernes. 133. Chiliad. 7. Strab. 8. Diod. l. 5. c. 5. & 10. Rainer. in appendic. ad primum Tom. & histor. de familia Caracidarum; Cedren. Zonar. Si mocrit. &c.

(3) Zonar. Teofil. Simac. aliique.

si eorum dogmatibus de tollendis immaginibus assensum præbuisset (4); *Omitto alios, de quibus luculenta extant tum Græcorum, tum Latinorum Scriptorum testimonia, & in veteribus Neapolitanorum Tabulariorum monumentis nuper a Basilianis Patribus in* CARACCIOLORUM *Monasterium super monte Athos ab* AMBUSTO *olim erecto* [5] *degentibus, diligenter collectis, & Romano Pontifici pro reparatione ejusdem propositis passim fit mentio. Nec est cur verbum ullum percurram de* LANDULPHO, LIGORIO, RICCARDO, BERARDO *Cardinali*, JOHANNE, *aliisque, qui in Regno Neapolitano VIII, IX, X, & XI, ac XII seculo; vel de* OTTINO, GUALDERIO, & GIARLETTA *qui sub Johanna II; vel de* DOMITIO, MARINO *Cardinali*, CAMILLO, *aliisque Tuis Majoribus, qui sub posterioribus Neapolitanis Regibus omnibus & naturæ, & doctrinæ bonis æque cumulati, atque instructi, & in Regni administratione, muneribusque civilibus, & militaribus assidue, & cum laude versati, ut Rerum Neapolitanarum Scriptores testantur* (6), *solidarum virtutum exempla posteris reliquerunt. Quapropter & Te*, MAGNIFICENTISSIME PRINCEPS, *qui summo judicio, prudentiaque ornatus, tanquam in speculum eorum vitas inspiciens, eorumdem virtutes non solum imitari, sed etiam superare assidue conaris; & studiorum honestorum omnium Mæcenas ab omnibus existimaris, etiam atque etiam rogo, ut munusculum hoc qualecunque sit, tanquam Tibi proprium, Tua Magnificentia æquo animo, ac serena fronte acceptet; Tibique persuade, me vota pro sa-*

(4) Sergius lib. 3. historiar.

(5) Bellon. observat. l. 1. c. 39.

(6) Ælius tract. de Sapient. Ammirat. Sansovin. Theod. Genealog. de Petris Laurent. Miniati &c.

ſalute Tua quotidie concipere; Deumque Optimum Maximum precari, ut diutiſſime Te ſervet incolumen; ac Poſteris Tuis priſtinum Regium decus in Græcia denuo largiatur. Ita vale, VIR EXCELLENTISSIME; *& nec in poſterum me gratia Tua indignum judica. Neapoli decimo Kalendas Februarias MDCCLVII.*

MAGNIFICENTIÆ TUÆ

Addictiſſimus, Devotiſſimuſque
Antonius Cervone.

ELENCHUS

Librorum in Primo Volumine Hippocratis contentorum.

Die 28. Decembris 1756.

REIMPRIMATUR

JOSEPH CAN. SPARANUS DEP.

Die 9. Mensis Augusti 1756.

REIMPRIMATUR

FRAGGIANNI.

Carulli.

IN

Novam Editionem Operum Magni

HIPPOCRATIS,

Orthodoxorum Medicorum Principis,

A Viro Cl.

JOANNE ANT. vander LINDEN

Eximio Doctore restauratam.

CUm Dictatoris summi lex mystica tradat,
Fallere vel falli, grande nefas Medico,
Multa laude librum cumulandum censeo, nam qui
Spectat Lindanum, spectat & Hippocratem.

GUIDO PATIN, Bellovacus, Doct. Med. Paris.
& Profess. Regius.

Consumatissimi Parentis gloriose æmulo Filio,

D. D. HENRICO vander LINDEN,

Cum Hippocratem sollicita beati Patris cura emendatum publicaret.

ASsere te, Medicum jam longa ab origine germen,
Cygneumque Patris profer in ora melos:
Suave melos, doctis quod & os titillat & aures,
Anteque Sirenas, Ambrosiamque placet.
Nectar suave Diis, & terræ mella colonis,
Suave exsurdatæ lacryma Thusca gulæ.
Suave coloratus mittit quod saccharon Indus,
Suave Calabrini roscida manna soli.

 Sua-

Suavius Antonî ſapit ultima cura cerebri,
Et modulis ultra luſciniam exit olor.
Phillyridum teſtor genios, animaſque Pelaſgum,
Illa Machaonii prima elementa chori.
Jam demum Hippocrates proprio exſplendeſcit in oſtro,
Ipſe nitor Grajus, formaque prima redit.
Vere novo brutam ponit cum pelle ſenectam
Anguis, & in juveni veſte volumen agit;
COUS at in ſquammis tot ſecula dormiit iiſdem,
Rara avis, exuvias quæ removeret, erat:
Poëſium ſupra nemo aſſurrexit, at ille,
Proh ſuperi! quam infra maſcula cœpta jacet.
Illius a nitida vitalior exiit ulna,
Spemque reſurgendi ſemineci ore bibit;
Oraculo propior tamen exiit: aſpera multa,
Multa abrupta, ſitu trunca & hiulca vides:
Sed merito Hippolyti ſe collectore Batavus
Jactitat, Oedipodæ nomina, LINDE, meres.
Mens immixta Diis, Te per ſine veſte Diana
Cernitur, & Coï quicquid Eleuſis habet:
Pelle nova in priſcum ſpirarum Epidaurius aurum
Voce tua, & calamo ſuppetiante redit.
Quin, niſi ſpe citius laceraſſent ſtamina Parcæ
Doctorum Antiquis reddere nata diem,
Ipſo ſe Hippocrates ſapientior iſſet in auras,
Ipſo ſe Celſus celſior uſque foret.
Patris adi pluteos celebrati nominis hæres,
Fac prœli excipiant Dia reperta ſtylum,
Cantemuſque: Pater fuerat cos maxima Coo,
Coſque ſimul Patri maxima Natus erat.

l. m. q. p.

OLAUS BORCH, Med. Doct. & in Acad.
Hafn. Profeſſ. Regius.

IN

Novam Hippocratis editionem

JOH. ANTONIDÆ vander LINDEN

Viri Cl. Studio adornatam,

ODE.

MOrborum dubias quisquis origines,
Et casus varios, & medicamina,
Nostri nosse cupit munera Cynthii;
LINDANI tumulo purpureas gemens
Inspergat violas, albaque lilia,
Auditumque procul nomen ad æthera
Certet perpetuis tollere laudibus.
Quem nuper Batavum terra opibus potens,
Multumque ingenuis artibus inclyta,
Admirata choros inter amabiles
Doctorum, gravido quos alit ubere.
Coi pressa senis dicta recludere,
Curandique vias pandere doctior
Ecquis, moribus aut sanctior extitit?
Solers quin etiam secta refingere
Summi Asclepiadæ membra habilem in modum,
Quo gestare sinu sit facile omnibus,
Quem vasto prius haud corpore mobilem
Servabant plutei; ceu tepidus gravi
Victum membra situ lectulus alligat.
Nunc postquam senium & pondus inutile
LINDANI eximiis artibus exuit
(Vernus ceu positis exuviis draco
Segni carcere prorumpit alacrior)
Musarum exiliet sedibus intimis,
Quo fors cumque feret, perpetuus comes
Doctorum, irrequies quos amor ingenî
Noctes atque dies sollicitos tenet.

Singularis amici memoriæ dicabat
P. PETITUS, Medicus Paris.

Εἰς ἀκριβεστάτην, τρισμεγίστου

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ,

μεγίστου Λινδάνου ἔκδοσιν.

Ἱπποκράτης Κῷος ποτ' ἐρύσατ' Ἐρεχθέος ἄστυς,
  Δημοβόρον παύων νοῦσον ἐπισταμένως·
Πουλυτελεῖ δ' αὐτοὶ σίτησιν ἐνὶ Πρυτανείῳ
  Ἱπποκράτει χρυσέῳ δῶκαν ἀνὰ στεφάνῳ·
Κῶον δ' Ἱπποκράτης σώσας Σωτῆρα Βαταυὸς,
  Ἄξιος οὐ πλέθει ἄξια δῶρα φέρειν;
Ἄξια δῶρ' οἴσῃ, Μακαρίτης, αἰὲν ἐόντα
  Οὔνομά τ' ἠδ' αἶνον, καὶ κλέος ἀθάνατον·
Τοῦτο γάρ ἐστι γέρας χαριέντων ἐσθλὸν ἰητρῶν,
  Φαῦλος ἄγαν χρυσὸς, φαῦλα τράπεζα πέλει.

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΣΛΑΔΟΣ,
ἰατρὸς Ἀμστελοδαμαῖος.

Ad Cl. Virum

HENR. ANTONIDEM vander LINDEN,

JOH. FIL. Med. Doct.

Beati Parentis sui posthumum opus edentem.

ACceptam Patri reddis cum fœnore vitam,
  Parte sit extinctus ne meliore caves:
Spirat adhuc certe simili Te prole relicta
  Quam vultu Patrem, pulchrius arte, refers.
Extabant alii fœtus, servasse decorum
  Hippocratem, binos sic periisse vetas.
Posthumus hic lucem, veteri jam pœne sepulto
  Addere cum Patris nomine dignus eras.

Lut. Paris. 14. *Octobr.*
LXIV.

L. M. A.

CHR. CONSTANTINUS ROMPF.
Med. Doct.

CELEBERRIMI VIRI,
JOH. ANTONIDÆ vander LINDEN
MEMORIÆ S.

JOHANNES ANTONIDES
VANDER LINDEN
MORTUUS EST.

An mortuus?
SI MORI EST QVIESCERE A LABORIBVS, MORTVVS.
SI VIVERE EST FRVI ASPECTV DEI NON MORTVVS EST
SED VIVIT.
Vrbi ereptus sed non Orbi ablatus.
VETAT HOC INCLYTA VIRI VIRTVS
MENS COELO RECEPTA.
Terra in terram rediit.
Manet
PIETAS APVD CONSCIOS
MEMORIA APVD GRATOS
FAMA APVD POSTEROS
Anima inter Myriadas sanctorum gloriose in Cœlo triumphat.
IS NON SEGNI OTIO TORPESCENS
OMNES DIES ANNOS HORAS REBVS
SEMPER PROFVTVRIS IMPENDIT.
Legit ut intelligeret, scripsit ut legeretur.
Erecturus sibi industriæ, posteris utilitatis, omnibus imitandum monumentum.
NON ARENAS AVT VANA COGITATIONVM,
DVBITATIONVM, SVSPICIONVM
Sed marmora materiarum sumpsit
Inscripturus quæ perennarent literas non quæ delerentur lituras.
SECVLA ELEGIT VICTVRVS IN SECVLA.
Semperne dubitantes & Platonicos Mundos instaurantes?
O semper pueri! Hoc Ægyptii ad Solonem, hoc tibi a nostro dictum sit:
Quisque scilicet novum sibi mundum, elementa, causas, remedia, morbos, mortes,
omnia nova struit: mox destructurus iterum omnia:
Et hoc seculum vocatur.
SED IACES!
ΚΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ
Commune id tibi cum parvis, medioxumis, magnis.

Sola

Sola hæc regula exceptionem non habet
SED IACES IN TVMVLO SALVTIS QVIA DEVM COLVISTI.
IN TVMVLO FAMÆ QVIA VIRTVTEM AMASTI.
Mors nihil abſtulit niſi quod ſuum erat, peritura brevi, mox reſurrectura omnia,
ERAT IN TE HOFMANNI ILLVD PENETRANS ET ACVTVM
PERSPICVITAS MONTANI EXPERIENTIA CRATONIS
ET MAIOR COI SENIS CVLTVS QVAM IN FOESIO.
Quanta reconditæ Lectionis Copia!
Nec medicos modo in numerato habebas ſed quicquam uſpiam eruditi & ſolidi
ſive antiquitas reliquit ſive recentior ætas ſuperaddidit.
SCRIPTA MEDICORVM QVOT MILLIA DESCRIPSISTI, TOTIDEM
MENTE PECTORE MEMORIA VSV TVA REDDIDERAS.
Ita aliena legebas diligenter, ut accurate ſimul intelligeres.
Obſcuris & nulli hactenus intellectis fax eras præfulgida:
Omnes diſpellebas tenebras luce ingenii & perſpicuitate dictionis
RESTITVISTI DIVINO SENI CIRCVITVM SANGVINIS
QVEM INCVRIOSA VETERVM HÆC ÆTAS,
PROH STVPOR!
ALIIS ADSCRIPSERAT
Repererant Margaritam in fimeto ignari a quo recondita fuiſſet.
Et quid hoc ad illos novos Heroſtratos?
Maneat illa laus qui primus ſcripſit Hippoc. Lindano qui primus reſcripſit perennis gloria.
TIBI VERO TVMVLVM ERIGET ACADEMIA
Non Memphiticas Pyramides
QVIPPE SIMPLEX FVIT TVA PROCVL FVCO
PROCVL VANITATE CONVERSATIO!
Non Mauſoli luxurioſam molem
MENS TVA ET FAMA TOTO ORBE SPARSA NON CAPITVR ILLO
QVANTVMVIS MAGNIFICO ARTEMISIÆ APPARATV
Non Coloſſum Rhodium
MAIORA TIBI LABORIOSVM TVVM OTIVM ET HIPPOCRATES
REDIVIVVS PRÆSTITIT.
Studioſa juventus quæ viventem copioſa frequentia coluit eadem ſublatum ex
oculis gemebunda ſæpe & errabunda quæret.
VTINAM PAREM INVENIAT!
Sed reliquiſti quæ abſentis vicem fungantur opera tua emenda ſemper & amanda
IN ILLIS TOTVS QVALIS QVANTVS FVIT LINDANVS SVPEREST.

Poſ. G. HORNIUS.

HIPPOCRATIS GENUS ET VITA,

Secundum Soranum.

Hippocrates genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autem & Æsculapium originem generis sui referebat, ab alteroque se vigesimum, ab altero decimumnonum se numerabat. Ejus autem genealogiæ Eratosthenes mentionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus, Arius item Tarsensis. Cæterum parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & ut quidam tradunt, Gorgiam Leontinum rhetorem audivit, & Democritum philosophum Abderiten; floruit temporibus Pelóponnesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus vero Cous, qui Coorum bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & vicesima die, in qua etiam usque in hunc diem Coos Hippòcrati omnia sacra facere tradit. Porro quum in arte medica totoque disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, ut quidem maligne de eo Andreas in eo, quem de Medicinæ origine scripsit libro, prodit, propterea quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Alii autem eo propósito eum patriam reliquisse dicunt, ut rei medicæ effectus & successum per multos locos cognosceret, & in his variis modis exercitaretur. Quemadmodum vero Soranus Cous narrat, Somnus deus eum per somnium admonuit, quo se ad Thessalorum regionem inhabitandam conferret.

II. Cæterum per omnem Græciam Medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeo ut etiam a Perdicca Macedonum rege, qui tabe laborare putabatur, vocatus publice sit, ad ipsumque una cum Euryphonte, qui ipso ætate major erat, pervenit, animique hunc regis affectum esse certis signis deprehendit. Post mortem enim Alexandri parentis unam ex pellicum ejus numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipsam Hippocrates detulisset, postea ex illius conspectu omnino illum mutari observavit, atque ita morbo depulso regem conservavit. Vocatus est & Abderam, quo præsens ipse Democritum ab insania liberaret, atque eo sanato a tota urbe pestem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasque barbaras terras peste ingruente, & illarum gentium regibus ipsum ad se vocantibus, quum a legatis ipsorum, qui venti in illis regionibus vigerent, didicisset, ipsos re infecta dimisit. At vero quum prudenti ratiocinatione pestem in Atticam grassaturam prævidisset, futurum id prædixit, &, tum civitatum, tum discipulorum curam gessit, intantumque Græciæ amator fuit, ut, quum ipsius nominis celebritas usque ad Persas divulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Histanidem Hellesponti præfectum magnis muneribus & precibus, ut ad ipsum veniret, invitaretur, ob honestatem argentique contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit, quemadmodum & hoc ex epistola ejus ad illum manifeste ostenditur. Propriam porro patriam liberavit, quum Athenienses ei bellum illaturi essent, Thessalis ad auxilium ferendum rogatis. Quapropter splendidos honores apud Coos consequutus est: imo & apud Thessalos Argivosque & Athenienses, qui eum Eleusiniis sacris secundum ab Hercule publice initiarunt, & civem conscripserunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipsi, tum posteris ejus dederunt. Liberaliter autem & minime invidiose studiosos artem edocuit, decenti jurejurando prius adstrictos.

III. Vita functus est apud Larissæos, quando & Democritus obiisse traditur, atque alii quidem nonagesimo ætatis suæ anno, alii octo-

Octogesimo quinto, alii centesimo quarto, quidam vero centesimo nono, decessisse tradunt. Sepultus autem est inter Gyrtonem & Larissam, ubi usque in hunc diem monumentum ejus cernitur, in quo sane ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantium oris ulcuscula juxta tumulum illito, nutrices ea facile persanabant. Porro in multis imaginibus velato capite pingitur, ut quidam ajunt pileo, quod nobilitatis signum est: nam hoc modo etiam Ulysses Pileatus cernitur. Alii autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui decoris gratia id fieri asserunt, quandoquidem calvus erat: aliqui vero ob capitis imbecillitatem id fieri perhibent, aliqui autem significanter id ab eo factum volunt, nimirum, quod principem rationalis animæ sedem probe munitam & contectam esse oporteat. Alii signum peregrinationes amantis esse ferunt: alii vero rursus obscuritatem scriptorum ipsius per hoc significari contendunt. Alii postremum in testificationem id fieri volunt, quod etiam sanitatis tempore ea, quæ lædere possunt, cavere debeamus. Quanquam quidam affirment, quod in administratione rerum gerendarum, ne quid a circumfluo pallio manus ipsius impedirentur, idipsum complicatum in caput rejicere consueverit.

IV. Cæterum de scriptis ipsius multa dissensio est; quare fit, ut quum alia alii opinentur, non facile sit de ipsis certum quid pronunciare, ob multas præsertim caussas, quæ judicii certitudinem obfuscant: velut est primum quidem cognomen. Secundo quod dictionis characterem possibile sit servare. Tertio quod unus & idem modo robustiore, modo remissiore dictione per ætatem utatur: neque desunt etiam aliæ præter has caussas, si referre libeat. Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusque sanctis, ac Græcorum amator; quare etiam gentiles suos summa diligentia curavit, adeo ut a peste omnes ipsorum civitates liberavit, quemadmodum supra dixi. Unde & splendidos honores non apud Coos tantum, sed & apud Argivos & Athenienses est consequutus. Filios a morte reliquit duos, Thessalum & Draconem, discipulorum vero magnum numerum. Clarissimi vero ipsius filii fuisse perhibentur.

HIER. HENNINGES Theat. geneal. to. I. pag. 300. 423. 425.

APOLLO.
- Æsculapius.
  - Machaon...... | Hygea. —— | Panacea. —— | Aceso. —— | Jaso. —— | Ægle. ——
  - Podalirius.
    - Hippolochus.
      - Sostratus I.
        - Dardaus.
          - Cleomitides.
            - Chrysamis I.
              - Theodorus I.
                - Sostratus II.
                  - Chrysamis II. rex.
                    - Cleomittades.
                      - Theodorus II.
                        - Sostratus III.
                          - Nebrus.
                            - Gnosidicus Cous.
                              - Hippocrates I.
                              - Chrysos.
                                - Elaphus.
                                  - Hippolochus.

HIPPOCRATES I.
- Heraclides Cous.
  - Hippocrates II. Cous, *sive*
    Magnus *cognominatus*.
    - Thessalus.
      - Gorgias.
      - Hippocrates III.
        - Thymbræus.
          - Hippocrates V.
            - Hippocrates VI.
              - Praxyanax.
                - Hippocrates VII.
      - Draco II.
      - Draco III.
    - Draco I.
      - Hippocrates IV.
    - filia ἀνώνυμος nupta.
      - Polybo.
- Sosander.

REIN

REIN. REINNECCIUS Hist. Iuliæ, sive Syntagm. Heroici to. I. qua de Stemm. p. 64.

Æsculapius. --- Epione, Herculis F.
Machaon --- Anticlia, Dioclis F.
. Nicomachus
. Nicomachus -- Phæstias.
* * *
.
. Aristoteles Philosophus --- Pythias uxor
. Nicanor. .
. Pythias .
. Erasistratus .
. Nicomachus........ --- Herpyllis concubina
.
Hygea.
Ægle.
Iaso.
Aceso.
Panacea.
Podalyrius, Rex Cariæ.
Hippolochus.
Sostratus I.
Dardanus.
Crisamis I.
Cleomittades I.
Theodorus I.
Sostratus II.
Crisamis II. Rex,
Cleomittades II.
Theodorus II.
Sostratus III.
Nebrus.
Gnosidicus.
. Hippocrates I.
. . Heraclides --- Praxithea.
. . Hippocrates II. cognomento Magnus.
. . . Thessalus. Tzetzes VIII. 155.
. . . . Gorgias, *apud Suidam*.
. . . . Hippocrates III. Suid. Gal. in I. de Nat. hum. II.
. . . . Draco II. Suidas.
. . . . Draco III. Suidas. Rhoxanis medicus.
. . . Draco. I. Thessalus in Orat. ad Athenienses.
. . . . Hippocrates IV. Suidas.
. . . . : ***
. . . . Thymbræus
. . . . . Hippocrates V. Suidas
. . . . . Hippocrates VI.
***
. . . .
. . . . Praxyanax.
. . . . Hippocrates VII.
. . . . *** Critodemus. Arrianus in 6.
. . Sosander

. . Xenophon, Asclepiadarum ultimus.
. Æneus. N. Filia ἀνώνυμ☉ Polybus.
. Podalirius.
Chrysus.
Elaphus
***
Hippolochus.

JOA. TZETZES

Histor. VII. *Chiliad.* CLV. 945.

PAULUS LACISIUS,

Veronensis, *Interpres.*

Iste Cous Medicus, magnus Hippocrates,
Patre quidem erat Heraclida; matre autem Phænareta,
Existens septimus decimus, ex Æsculapii progenie.
Post enim Trojæ captionem, in trajectione Rhodi,
Podalirius filius Æsculapii existens,
Hippolochum genuit, ex quo Sostratus natus est,
Ex quo Dardanus, ex quo Crisamis, ex quo Clemyttades,
Cujus filius Theodorus, ex hoc autem Sostratus alius,
Ex quo Sostrato Crisamis secundus natus est.
Crisamide Theodorus secundus rursum natus est.
Ex Theodoro hoc autem Sostratus tertius,
Ex quo Nebrus, ex quo Gnosidicus, ex quo Hippocrates.
Primi Hippocratis autem, filii Gnosidici,
Filius erat Heraclidas: ex quo, & Phænareta,
Ille magnus, qui & secundus, fuit Hippocrates.
Quem pater Heraclidas, quæ Medicorum sunt, docet:
Quique ex Selybria Herodicus, cum hoc.
Gorgias Leontinus vero artem rhetorum,
Philosophiam post ipsos Democritus ille.
In Coo autem librorum custos designatus Hippocrates,
Antiquos medicorum exussit libros,
Et librorum armamentarium, quapropter fugiens illinc
In Hedonis moratus est, Græcia, Thessalia,
Artaxerxæ contemporaneus existens, & Perdiccæ.
Filii Hippocratis autem, Thessalus atque Dracon,
Quos, & Praxagoram Coum, atque alios,
Medicinam docuit, scripsitque libros
Tres & quinquaginta. Deinde moritur autem,
Annorum existens centum simul atque quatuor.
Mortuus autem sepultus est medio inter Larissam atque Gyrtonem.
Septem Hippocrates autem scito fuisse:
Gnosidici primum quidem, Heraclidæ autem secundum,
Illum Thessali, illum Draconis, duos filios Thymbræi,
Et illum Praxianactis septimum Hippocratem.
Septem Hippocrates quidem: iste autem pingebatur
Contegens suum caput suo cum vestimento.
Quatuor autem caussas hujus dicunt esse:
Vel enim dolens caput, vel velut peregrinus,
Vel tamquam ostendens ratiocinationis instrumentum id esse,
Vel quo modo in chirurgiis oporteat caput operire,
Hoc faciebat vir, & sic depingitur.
Male autem quidam dicunt, empyricum virum.
Ex Ephesio Sorano res Hippocratis exposui.
Qui Hippocrates medicus, Heraclidæ, Cous,
Jubebat (sententiis erudiebat medicorum genera)
In alienis calamitatibus proprias vindemiare tristitias.

VI. 2. SUIDAS
Lexico.

VI. ÆM. PORTUS,
Interpres.

Cos: insula. Unde Hippocrates medicus. Quæ & Meropis vocatur.

STEPHANUS
De Urbibus.

J. A. VANDER LINDEN,
Interpres.

Cos urbs, & insula. Hinc vero cognomen Hippocrates & Erasistratus medici acceperunt. Erat autem Hippocrates ex Nebridis dictis. Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadarum: cui & Pythia testimonium perhibuit; cujus, Gnosidicus: Gnosidici, Hippocrates, & Ænius, & Podalirius. Hippocratis, Heraclides; cujus, Hippocrates ille celeberrimus, qui & admirabiles libros reliquit.

ISIDORUS HISPALENSIS,
Geograph. sive *Orig.* XIV. 5.

Coos insula, adjacens provinciæ Atticæ, in qua Hippocrates medicus natus: quæ, ut Varro testis est, arte lanificii prima in ornamento fœminarum inclaruit.

SUIDAS
Lexico.

ÆM. PORTUS,
Interpres.

Hippocrates Cous, medicus, Heraclidæ filius, *artis medicæ peritissimus*. Præfertur enim etiam avo, (&) patri Heraclidæ, quamvis ejusdem nominis esset, quod tamquam sidus, & lumen fuerit medicinæ, quæ vitæ est utilissima. Fuit autem unus ex posteris Chrysi, & Elaphi, illius filii, qui & ipsi fuerunt medici. Hic primum quidem fuit discipulus patris, postea vero Herodici Selybriani, & Gorgiæ Oratoris ac philosophi. Ut vero quidam *tradunt*, Democriti Abderitæ. Ipsum enim adolescentem ad illum jam senem accessisse *ferunt*. Ut vero quidam *dicunt*, *fuit* & Prodici *discipulus*. Commoratus autem est in Macedonia Regi Perdiccæ admodum charus. Duos habuit filios, Thessalum & Draconem. Obiit autem ætatis anno CIV. Sepultus est Larissæ in Thessalia. In imaginibus autem traditur ipsum habere caput veste involutum, & tectum: vel quod hic esset ejus mos; vel propter peregrinandi studium, quo flagrabat, vel ob peculiarem in chirurgia morem. Hic multa scripsit, & apud omnes clarus evasit, adeo ut magnus ille Persarum rex, qui vocabatur Artaxerxes, scriptis ad Hystanem literis, hujus viri sapientiam expetiverit. Rex regum, & cetera. Libri autem ab Hippocrate scripti omnibus medicinæ studiosis sunt notissimi, eosque adeo amplectuntur; *tantique faciunt*, ut divinas, non autem ex humano ore progressas voces *esse putent*. Præcipuos tamen & ipsi recensebimus. Primus igitur liber est ille, qui *medicum* jusjurandum continet. Secundus vero, qui prædictiones explicat. Tertius, Aphorismorum, qui superat ingenium humanum. Quartum locum teneat celeberrimum illud, & valde admirabile opus, quod a LX. librorum numero vocatur Hexecontabiblus, quod omnem medicam scientiam & sapientiam continet.

Hippocrates, Gnosidici filius, Cous, pater Heraclidæ, patris Hippocratis, medicus & ipse, è familia Asclepiadarum, Artem medicam *scripsit*.

Hippocrates, Thessali F. Cous medicus, nepos Hippocratis secundi, filii Heraclidæ. Scripsit & ipse medica.

Hippocrates quartus Draconis F. Cous medicus, ejusdem & ipse generis, qui curavit Roxanen. Sub Cassandro autem, Antipatri filio, de vita decessit. Scripsit & ipse medica.

Hippocrates duo, quintus, & sextus, medici, Thymbræi filii, Coi & ipsi ejusdem generis. Scripserunt ambo in eandem scientiam.

Hippocrates septimus, Cous, & ipse medicus, Praxianactis filius, ejusdem & ipse generis. Scripsit & ipse de eadem arte.

JOH. TZETZES
Histor. x. *Chil.* CCCXLIX. 722. ut & XII. *Chil.* CCCCXXXIV. 638.

PAULUS LACISIUS,
Veronensis, *Interpres*.

Asclepiadæ igitur vocantur quidem proprie,
Quotquot trahunt seriem a genere hoc,
Sive medici, sive aliam exercentes vitam,
Quemadmodum Hippocrates, atque alii complures.
Medici vero dicuntur magis abusive,
Asclepiadæ omnes, ab arte hujusmodi:
Quemadmodum & Nicomachus, pater Aristotelis.

A. CORN. CELSUS
Præf. pag. meæ edit. 3. *lin.* 3.

Democriti autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus ex omnibus memoria dignis ab studio sapientiæ disciplinam hanc separavit, vir & arte, & facundia insignis.

SUIDAS.
Gorgia.

ÆM. PORTUS,
Interpres.

Gorgias Charmantidæ *filius*, Leontinus, Rhetor, Empedoclis discipulus, magister Poli Agrigentini, & Periclis, & Isocratis, & Alcidamantis Eleatæ, qui & in schola ipsi successit. Frater autem fuit Herodici medici.

SUIDAS
Democrito.

ÆM. PORTUS,
Interpres.

Ipsius vero discipulus insignis fuit Metrodorus Chius. Cujus vicissim auditores *fuerunt* Anaxarchus, & Hippocrates medicus.

EUSEB. PAMPHILUS
Chronic. lib. I. *pag. edit. Scal.* 53. *l.* 8. 12. 17.

V. L.
Interpres.

Sub Artaxerxe Longimano etiam Peloponnesiacum bellum fuit patratum. Tunc Hippocrates Cous medicus innotuit.

IDEM ibidem p. 53. *l.* 28.

Macedonibus imperante Perdicca, Hippocrates Cous medicorum optimus innotuit, genus Asclepiada.

EUSEB. PAMPHILUS
Chron. can. p. ed Scal. 172.

D. HIERONYMUS,
Interpres. lib. II. *p. ed. Scal.* 133.

Olymp. LXXXVI. Democritus Abderites, & Empedocles, & Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, & Prodicus, & Zeno, & Parmenides Philosophi insignes habentur.

LUCIANUS.
Philopseudâ p. m. 483. *B.*

JOH. BENEDICTUS,
Interpres.

Et mihi, o Eucrates, est æreus Hippocrates, magnitudine ferme cubitali, qui duntaxat extincta lucerna, totam domum in orbem ambit, strepens, & pyxides evertens, & pharmaca commiscens, & ostium subvertens, imprimis si sacrificium differamus, quod ei quotannis facimus. Postulat ergo, inquam ego, etiam Hippocrates medicus jam ut sibi sacrificetur, indignaturque nisi in tempore justorum sacrificiorum epulis accipiatur? quem boni consulere oportebat, si quis ei libaret, aut mulsum infunderet, aut caput coronaret.

MAX. TYRIUS
Serm. VII.

COSMUS PACCIUS,
Interpres.

Horum igitur aliquis si figulum audiat dicentem, homines hujusmodi, quod ea ratione compositi essent, ut nequaquam Hippo-

pocratis curationibus egerent, oportere Hippocratem ipsum coronatum velleribus ac delibutum unguentis, in alium locum amandare, ubi vigentes morbi, ejus operam exposcerent, & medicinam honorabilem redderent.

S T R A B O
Geogr. XIV. *p. m.* 657.

ΦΑΣΙ δ' Ἱπποκράτην μάλιστα ἐκ τῶν ἀνακειμένων θεραπειῶν ἐνταῦθα γυμνάζεσθαι τὰ περὶ τὰς διαίτας. οὗτός τε δή ἐστι τῶν ἐνδόξων Κῷος ἀνήρ.

P L I N I U S S E C U N D U S
Hist. nat. XXIX. I.

Diis primum inventores suos assignavit, & cœlo dicavit. Nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æsculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocasset ad vitam. Nec tamen cessavit narrare alios revixisse opera sua, clara Trojanis temporibus, quibus fama certior, vulnerum tamen dumtaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte densissima latuere usque ad Peloponnesiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in insula Coo, imprimis clara ac valida, & Æsculapio dicata. Is, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum esset, ut postea ea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, instituisse medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

I S I D O R U S H I S P A L E N S I S
Orig. IV. 3. 4.

Medicinæ autem artis auctor ac repertor apud Græcos perhibetur Apollo. Hanc filius ejus Æsculapius laude vel opere amplificavit. Sed postquam fulminis ictu Æsculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos pene quingentos usque ad tempus Artaxerxis regis Persarum. Tunc eam revocavit ad lucem Hippocrates Asclepio patre genitus in insula Coo.

Itaque tres viri totidem hæreses invenerunt. Prima Methodica inventa est ab Apolline, quæ remedia sectatur & carmina. Secunda Empirica, id est, experientissima, inventa est ab Æsculapio, quæ non indiciorum signis, sed solis constat experimentis. Tertia Logica, id est, rationabilis, inventa ab Hippocrate. Iste enim discussis ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitatibus, artis curam rationabiliter perscrutatus est.

A U C T O R
Medici, *c.* I.

J O. A N D E R N A C U S,
Interpres.

Perfectam medicinam & omnibus numeris absolutam, illam divinam scilicet, Æsculapius solus invenit. Illam vero, quæ inter homines versatur, hujus successores, Asclepiadæ posteri veluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primusque perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

P H I L O S T R A T U S
De Vita Apollon. Tyanei III. 14.

F E D. M O R E L L U S,
Interpres.

Jarchas multa bona erga homines divinationem efficere dixit. Inter quæ præcipuum est medicinæ donum. Non enim, inquit, ii, qui sapientes in hac arte habiti sunt, Æsculapii filii tam multum profecissent, nisi Apollinis filius Æsculapius, juxta patris vaticinia morbis proficua remedia composuisset: quæ ille deinceps filios docens, atque illi nepotibus posterisque tradentes, amicis tandem, familiaribusque eadem demonstrarunt.

S O R A N U S E P H E S I U S
Præf. in Artis med. Isag.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æsculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & judicem omnium caussarum & quæstionum oportet accipere, tamquam parentem & inventorem omnium bonorum operum, per quem Logica nobis juxta rationem est facta traditio.

A U-

AUCTOR
l. de Catharticis c. 1.

Hippocrates libros, amore medicinæ per diversas civitates, provincias & singulas regiones proficiscens, experimento cognoscitur collegisse, & artificiose vitam & theoremata consummasse: & quomodo ordinando nobis medicinam derelictam, voluisset perquirere, ut posteris traderet.

ÆLIANUS
Varia hist. IV. 20.

JUSTUS VULTEIUS,
Interpres.

Dicunt etiam in primo congressu cum Democrito Hippocratem de ipso tamquam de stulto sensisse. Postquam vero ipsis familiaritas intercesserat, mirum in modum admiratum esse hominis sapientiam.

JOA. TZETZES
Histor. I. *Chil.* LXI. 978.

PAULUS LACISIUS,
Veronensis, *Interpres.*

Abderites Democritus, filius Hegesistrati,
Leucippi autem discipulus, discipuli Melissi,
Tamquam vere philosophus, omnia pulchre sciens,
Semper vanitatem vitæ deridebat.
Abderitæ autem arbitrati insanire virum,
Decem talentis dono missis Hippocrati,
Rogabant curatum venire medicum Coum.
Medicus autem profectus navi, & absque pecuniis,
Conspicatus Democritum ipsum, iterum reversus est,
Plus ipse curatus, quam qui curasset hunc:
Confessusque gratias omnibus Abderitis,
Quod talem propter sapientem virum agnoverit.

DIOGENES LAERTIUS
Democrito l. IX. *p. m.* 656.

FR. AMBROSIUS,
Interpres.

Refert autem Athenodorus in VIII. Deambulationum libro, quum ad Democritum Hippocrates venisset, jussisse afferri lac, inspectoque lacte dixisse. Et capellæ primi partus & nigræ est. Unde maximum diligentiæ suæ miraculum Hippocrati fecisse. Sed & puellam Hippocratis comitem, primo die ita salutasse, salve virgo: postridie vero, salve mulier. Fuerat enim puella nocte illa vitiata.

SUIDAS
Democrito.

ÆMYL. PORTUS,
Interpres.

Democritus Abderites non adiit Athenas, sed tantam urbem contemsit. Nam non a loco gloriam accipere volebat: sed loco gloriam conciliare studebat. Cum autem Hippocrates ad Democritum venisset, *ajunt* jussisse lac adferri: quod cum vidisset, dixisse, lac esse capræ primiparæ & nigræ. Hippocratem vero admiratum fuisse ipsius accuratam rerum cognitionem. Quinetiam puellam, quæ cum Hippocrate ad ipsam accesserat, primo quidem die ab ipso sic salutatam: salve puella. Postridie vero, salve mulier. Illa enim puella noctu fuerat stuprata.

PLINIUS
Hist. nat. VII. 37.

Hippocrates (enituit) medicina: qui venientem ab Illyriis pestilentiam prædixit, & discipulos ad auxiliandum circa urbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decrevit Græcia.

VARRO
De Re rust. I. 4.

Annon ille Hippocrates medicus in magna pestilentia, non unum agrum, sed multa oppida, scientia servavit?

BARTHOL. SYLVANIUS,
Interpres.

Hippocratis apud Græcos omnes memoria in ævum durabit, quandoquidem publice

est de omnibus benemeritus.

AETIUS AMIDENUS
tetrab. II. *serm.* I. *cap.* 94.

JANUS CORNARIUS,
Interpres.

Sed & rogo ingenti exstructo & incenso aerem ad caliditatem & siccitatem transmutare quis potest, humidum & frigidum factum; quemadmodum Hippocratem Athenis fecisse dicunt, itemque Acronem Agrigentinum.

NICOMEDIS,
Sive ut alii,

BASSI

In Hippocratem disticum recurrens,
Ex Anthol. Epigrammat. l. 1. *c.*39.

Hippocrates fuit arx miseris, ac gentibus ægris
Reddidit hic vires: Dis, tibi pauperies.
Recurrens.
Pauperies tibi, Dis: vires hic reddidit ægris
Gentibus, ac miseris arx fuit Hippocrates.

JOH. COCCEJUS.

AUCTOR
l. de Ther. ad Pison. c. 16.

JUL. MART. ROTA,
Interpres.

Quocirca summis laudibus prosequor admirandum Hippocratem, qui pestem illam ex Æthiopia ad Græcos venientem non alio præsidio repulit, quam aerem purum faciendo, ne ab hominibus (qualis tunc erat) infectus hauriretur. Præcepit itaque ut per totam civitatem ignis accenderetur, qui non solum e simplici materia constaret, sed bene olentes coronas & flores haberet. Talia siquidem ignibus alimenta subministrari consuluit, ut & unguenta quam pinguissima infunderent, & id genus alia bonum odorem fundentia: ut hoc pacto cives aerem purum inspirantes ab imminenti lue tuti forent.

JOH. ACTUARIUS
Meth. med. v. 6. *qua de Antid.*

CORN. HENR. BRUGESIUS,
Interpres.

Antidotum Hippocratis, quo usus corona Athenis est donatus; fronti ex vino illitum capitis dolorem mitigat, & aurium dolori prodest, ex oleo vellium flocco injectum, nec secus ore detentum, ejus dolorem sedat. Dandum est autem ex hydromelite, nucis avellanæ magnitudine, tussientibus, lienosis, jecinorosis, sanguinem exspuentibus, calculosis, laterum inflammationibus, Ægyptiæ fabæ magnitudine, ex oxymelite mero, cyathis tribus, ischiadicis, intestinorum dolore vexatis, lupini magnitudine in decocto pæoniæ, à prima luna usque ad extremam: a larvis dæmoniisque occupatis, nucis Ponticæ magnitudine, in lacte asinino: quartana laborantibus ex aceto mulso, desinente luna.

Calami odorati, junci odorati, sabinæ singulorum triens: seminis viticis, cardamomi, cyperi, crocomagmatis, singulorum quincunx, nardi Celticæ selibra, aspalathi septunx, ammoniaci uncia, pilularum cupressi quadrans, rosarum triens, ladani, myrrhæ, thuris, singulorum libra, baccæ juniperi minoris quadraginta: hæc simul privatim tundito: spicæ nardi selibra, costi triens, folii bes, casiæ selibra, amomi quadrans: hæc quoque privatim tundito: mastiches triens, & hoc seorsum in mortario teritur: styracis dextans, styrax paulatim bellariis in mortario adjicitur: terebinthinæ libræ tres, mellis Attici libræ quinque, vini veteris quod ad bellaria maceranda satis est, munde & sedulo melle excipiens confice.

GALENUS
l. Quod opt. med.

LUD. BELLISARIUS,
Interpres.

An nostris seculis quemquam memorare possumus, qui tantum habere cupiat, quantum sit ad usum vitæ necessarium? qui non verbis tantum effingere, sed etiam pro-

propriis vitæ exemplis docere possit divitiarum terminum, qui quidem sit secundum naturam, nec ultra, quam ut fames, sitis, frigus absit, progredi. Sed, si quis tamen ejusmodi est, is & Artaxerxis & Perdiccæ potestatem contemnet, nec unquam in conspectum hujus ibit: huic vero sic ægrotanti, ut Hippocratis artem desideret, medebitur quidem, non tamen semper cum eo esse volet, sed Cranonem & Thasum, aliaque ad oppida multa proficiscetur, ut pauperibus his locis ægrotantibus curationes adhibeat. Cois hominibus civibusque suis Polybum aliosque discipulos relinquet: ipse Græciam peragrans omnem perquiret, (*vel* occupabit) ut naturam locorum, sicut ratione (*vel* narratione) didicit, sic experimentis comprobet.

SCRIBONIUS LARGUS
Epist. ad C. Jul. Callistum.

Hippocrates conditor nostræ professionis initia disciplinæ ab Jurejurando tradidit: in quo sanctum est, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur a quoquam medico, longe præformans animos discentium ad humanitatem.

OCTAVIANUS HORATIANUS
ad Victoriam III. *6.*

Abortivum dare nulli umquam fas est. Ut enim Hippocratis attestatur adjuratio, tam duri reatus conscientia medicorum innocens officium non debet maculari.

TERTULLIANUS
de Anima cap. 25. *p. m.* 328. *B.*

Atquin & in ipso adhuc utero infans trucidatur, necessaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum; matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organon est, quo prius patescere secreta coguntur, tortili temperamento, cum anulo cultrato, quo intus membra cæduntur, anxio arbitrio; cum hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Est etiam æneum spiculum, quo jugulatio ipsa dirigitur, cæco latrocinio: ἐμβρυοσφάκτην appellant: de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorium; hoc & Hippocrates habuit, & Asclepiades, & Erasistratus, & majorum quoque prosector Herophilus, & mitior ipse Soranus, certi animal esse conceptum, atque ita miserti infelicissimæ hujusmodi infantiæ, ut prius occidatur, ne viva lanietur.

SORANUS EPHESIUS
Isag. Art. med. cap. 3.

Memor etiam sit juramenti Hippocratis, ut ab omni culpa se abstineat, maxime venereo & corruptibili actu. Ea, quæ in domibus aguntur & dicuntur, tamquam mysteria celanda existimet. Sic enim sibi & arti ampliorem laudem acquiret. Habeat etiam digitorum elegantiam & subtilitatem, ut suavis omnibus videatur, & in tangendo subtilior appareat; hæc enim & ipse Hippocrates dixit.

D. HIERONYMUS
ad Nepotianum de Vita Clericorum c. 18.

Hippocrates adjurat discipulos, antequam doceat, & in verba sua jurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incessum, habitum, moresque præscribit: quanto magis nos, quibus animarum cura commissa est, omnium Christianorum domos debemus amare quasi proprias?

AVENZOAR
II. *Theisir* I. 5.

Quilibet medicus tenetur observare præcepta Hippocratis: quæ sunt, quod Medicus non debet discipulum docere, nisi prius juvare ipsum faciat, ne utatur medicinis mortiferis, vel venenosis ullo modo.

M. ANTONINUS
Imp. de Rebus suis lib. III. §. 3.

THO. GATAKERUS,
Interpres.

Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est.

Igno-

IGNOTI *Epitaphium*

Hippocratis.

Ex Anthol. Epigrammat. sect. III. *cap.* 15.

THESSALUS *Hippocrates*, *Cous genere*, *hac cet urna*,
Phœbi immortalis semine progenitus.
Crebra trophæa tulit morborum armis medicinæ,
Laus cui magna, *nec id sorte*, *sed arte fuit.*

THO. MORUS, *Anglus*.

ÆLIANUS.
Var. hist. IV. 20.

JUSTUS VULTEJUS,
Interpres.

Dicunt præterea, Hippocratem fuisse Doriensem: sed in gratiam Democriti Jonica lingua suos libros scripsisse.

C. PLINIUS SECUNDUS
Nat. hist. XXVI. 2.

Hippocrates certe, qui primus medendi præcepta clarissime condidit, referta herbarum mentione invenimus volumina.

M. AUR. CASSIODORUS
Divin. lect. cap. 31.

Post hæc legite Hippocratem, atque Galenum Latina lingua conversos, id est, Therapeutica Galeni ad philosophum Glauconem destinata. Deinde Cælii Aurelii de Medicina, & Hippocratis de Herbis & curis.

D. AUGUSTINUS
Contra Manichæum, XXXIII. 5.

Nonne, ut alios omittam, sub Hippocratis medici nobilissimi nomine quidam libri prolati in authoritatem a medicis non recepti sunt? Nec eos adjuvit nonnulla similitudo rerum atque verborum, quando comparati eis, quos vere Hippocratis esse constaret, impares judicati sunt, & quod ab eo tempore, quo & cetera scripta ejus, non innotuerunt, quod vere ejus essent. Hos autem libros, quibus illi, qui de transverso proferuntur, comparati respuuntur, unde constat esse Hippocratis, unde si quis hoc neget, nec saltem refellitur, sed ridetur, nisi quia sic eos ab ipso Hippocratis tempore usque ad hoc tempus, & deinceps successionis series commendavit, ut hinc dubitare dementis sit.

A. CORN. CELSUS
De Medic. VIII. 4. *p. m. ed.* 515. *l.* 1.

A futuris se deceptum esse, Hippocrates memoriæ prodidit, more scilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris confessio; præcipueque in eo ministerio, quod utilitatis caussa posteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est. Sed hæc quidem alioquin memoria magni professoris, uti interponeremus, effecit.

M. FAB. QUINCTILIANUS
Inst. orat. III. *p. m.* 45. *G.*

Nam & Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honestissime fecisse, qui quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.

PLUTARCHUS
De Prof. in virtute p. m. 82. *D.*

Qui vero reipsa proficit, exemplum Hippocratis sibi imitandum ducet, qui errorem suum de futuris capitis professus est, inque litteras retulit; existimabitque indignum fore, si (cum tantus vir, ne alii eodem erroris venirent, suam testatam fecerit ignorantiam) ipse salutis suæ studio non audeat stultitiam inscitiamque suam detegere atque confiteri.

PAUSANIAS
Phocic. X. *p. m.* 612. *l.* 51.

ROMULUS AMASÆUS,
Interpres.

Phocenses ejus fratri Phayllo summa cum potestate imperium decreverunt. Ei vixdum ad imperandum aggresso talis oblata est per somnium species. Inter Apollinis donaria pervetus effigies quædam fuit, ex ære, hominis, cui diuturniore morbo carne consumta, sola essent reliqua ossa; ajebant Delphi ab Hippocrate medico dedicatam. Huic Phayllus se similem factum videre visus est: ac paucis post diebus macie contabescens somnii eventum implevit.

SUIDAS
Lexico.

ÆM. PORTUS,
Interpres.

Thessalus, Cous medicus, illius illustris Hippocratis filius. Cujus iterum *filii fuerunt* Gorgias & Hippocrates. Scripsit libros de re medica sex.

Dracon, nepos Hippocratis illius insignis medici, ex Thessalo f. pater Hippocratis, ex quo rursus natus est Dracon, & ipse medicus, qui Rhoxanen Alexandri Macedonis conjugem curavit.

GALENUS

De Vict. rat. in morb. acut. III. 42.

JOA. VASSÆUS,
Interpres.

Erasistratus malitiose satis criminatur Hippocratem, discipulos ipsius prope accusans, Apollonium & Dexippum: quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotylæ cyatho effinxisse, atque unum ex illis aut duos febrientibus admetiri. Verum Erasistratus de Apollonio quidem & Dexippo mentionem facit, nec ullum eorum librum ostendere potest.

SUIDAS
Lexico.

ÆMIL. PORTUS,
Interpres.

Dexippus, Cous, medicus Hippocratis discipulus. Qui arcessitus ab Hecatomno Carum rege, ut ipsius filios desperatos, Mausolum & Pixodarum, curaret, eos ea conditione sanavit, ut bellum, quod tunc adversus Caras gerebat, deponeret. Scripsit unum medicum librum, & de præcognitionibus duos.

PLUTARCHUS
De Stoic. repugn. p. m. 1047. *C.*

Enimvero nobilissimi medicorum testimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philistio, Dioxippus Hippocraticus.

JOH. de MANDEUYLE
In Itinerario cap. 6. De Filia Hippocratis *mirabile.*

Exinde itinerando itur ad insulam de Orecia, & postea ad insulam, quæ Stanco dicitur, & ad insulam, de Lango; de quibus insulis Hippocrates extitit dominus. Et dicitur adhuc, quod in insula de Lango restat adhuc filia Hippocratis, in effigie magni Draconis, qui centum toysas continet longitudinis, sicut dicitur (nam ipse non vidi) inclusa; quam habitatores dictæ insulæ vocant Dominam patriæ. Jacet autem in quodam castello antiquo: & aliquando ostendit se quibusdam personis, eis minime nocendo, nisi eam aliquis læserit. Fuit autem dicta filia aliquando mutata de pulchra puella in draconem, per unam deissam, quæ Diana vocabatur, & dicitur quod aliquando reducetur ad gradum pristinum. Quando videlicet inventus aliquis miles, in tantum audax, quod osculetur eam ore ad os. Sed quando conversa fuerit in mulierem, non vivet ulterius.

Unde modico tempore transacto quidam miles de hospitali de Rodes, valens & audax dixit, quod eam deoscularetur: & ascendens cursorium suum transtulit se ad dictum castrum. Et ingrediendo cavernam Draconis, incepit Draco caput suum contra militem

tem erigere. Cernens igitur miles Draconis vultum horribilem atque terribilem nimis, rediit de caverna: at equus militis horrore tanto perterritus, super ripam aliam prosiliens ascensorem projecit in mare, & ita cum equo suo demersus interiit.

Iterum juvenis quidam Draconem prædictum ignorans, exiens de navi per medium insulæ incedens & dictum ingrediens castellum & cavernam Draconis processit ulterius, & in quadam interius caverna vidit puellam capillos capitis parantem præmisso speculo ante faciem dictæ domicellæ. Circa quam thesaurus non modicus erat appositus. Cogitansque penes se credit eam fuisse mulierem communem. Exspectans tandem juvenis, quousque ejus umbram cerneret, puella quæsivit, quis esset juvenis ille. Qui respondebat, quod intendebat esse sponsatus tam pulchræ puellæ. Quæ quæsivit a juvene, si miles esset? & respondit, non. Quæ dixit, nullo modo amicitiam eum ab eadem prius se obtinere, quousque ordini adscriptus fuisset militari. Et dixit, redeundo ad sodales tuos facias te militari ordini adscribi, & cras exeundo cavernam præcedam te, & veniens dabis mihi osculum, & de turpitudine mea noli terreri, quod non tibi nocebo, & quantumcumque conspexeris me horribilem, ne timeas, quod per incantationes transfigurationem talem recepi & deformitatem, quam cernis. Quod si osculari me poteris, thesaurum, quem vidisti, recipies, & sponsus meus eris, & istius insulæ dominus. Rediens tandem ad consocios suos & ordinem assumens militarem in crastinum ad puellam redit cupiens osculari. Ipsa vero in deformitate horribilissima exeunte perterritus fugam cepit & usque ad navem properans puella persequitur, cernensque militem redire ad eam nolle, clamare terribiliter cœpit, & quasi tristis ad cavernam suam reversa est, & miles in continenti moriebatur: nec ausus fuit quisquam ex illa die dictam puellam aspicere, quin statim moriatur. Quando vero aliquis fuerit audax eam osculari, non morietur, sed convertetur puella in pulchritudinem, & osculator erit dominus patriæ.

FRAGMENTA ET ELOGIA,

Ex authoribus medicis & non-medicis.

PLATO
Phædro. p. m. 1237. C.

MARSILIUS FICINUS,
Interpres.

SOCR. Animæ vero naturam absque totius natura sufficienter cognosci posse existimas? PHÆD. Si Hippocrati Æsculapii successori credendum est, neque etiam corporis naturam, sive doctrinam hujusmodi comprehendi posse putabimus. SOCR. Scite loqueris, o amice. Oportet autem præter Hippocratem considerare, utrum disputationis nobis ratio consonet. PHÆD. Assentior. SOCR. De naturæ igitur perscrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicat, attende.

IDEM *Protagora p.*217. *D.*

Dic age, o Hippocrates, si ad Hippocratem tibi cognominem Coum illum, Æsculapii stirpe natum, proficisci velles, pro te mercedem erogaturus, & aliquis quæreret. Dic mihi, o Hippocrates, mercedem Hippocrati dabis? Qualinam homini, & cujus ratione? quid responderes? HIP. Ut medico. SOC. Qualis & ipse futurus, id est cujus gratia? HIP. Ut medicus evasurus.

ARISTOTELES
Politic. VII. 4.

Quemadmodum Hippocratem non homi-

nem, sed medicum quis eo majorem dixerit, qui illum corporis magnitudine superat.

CLEMENS ALEXANDRINUS
Stromat. II. *p. m.* 415. *A.*

GENTIANUS HERVETUS.

Fit autem exercitatio, ex sententia Coi Hippocratis, non solum corporis sanitas, sed etiam animæ, impigra laborum susceptio, & non nimia nutrimenti exsaturatio.

IDEM *Strom.* VI. *p.* 627.

Quinetiam cum medicus scripsisset Hippocrates, Respicere oportet & tempus, & regionem, & ætatem, & morbos, dicit Euripides in hexametro,

qui volunt mederier,
Ut unaquæque poscit urbs & incolæ,
Hos terram oportet nosse, sic morbo manus
Demum admovere.

THEODORETUS
De Nat. hom. serm. V. *p. m.* 546.

JACOBUS SIRMONDUS.

Quanta item inter eos controversia sit in collocanda principaliori animæ vi, facile est videre. Hippocrates enim, & Democritus, ac Plato, in cerebro sitam esse affirmant.

GREG. NAZIANZENUS

Orat. fun. Cæsarii fratris x. II.

JAC. BILLIUS PRUNÆUS,
Interpres.

Qui cum ob pudicitiam & temperantiam omnibus charus esset, eaque de causa pretiosarum curam susciperet, nec adjuratore Hippocrate ullo modo opus haberet, adeo ut nihil prorsus esset Cratetis simplicitas, si cum illius simplicitate conferretur.

ISIDORUS PELUSIOTA
Epist. II. 16.

JAC. BILLIUS PRUNÆUS.

Medicus Hippocrates incurabili morbo correptis manum admovere vetat.

IDEM *Epist.* II. 79.

Verum Hippocrati morem gerens, ut incurabili morbo laboranti manum haudquaquam admoves. Quamvis in corporibus verum hoc esse quidam existiment (etsi alioqui persæpe falsum inventum sit: complures enim medici, admota manu iis, qui incurabili morbo affecti esse videbantur, rem ex sententia gesserunt) in animis tamen hoc magis adhuc falsum esse reperitur.

PLUTARCHUS
De Plac. Philos. V. 18.

GUL. XYLANDER,
Interpres.

Hippocrates dicit, si uterus impleatur septem mensibus, tunc fœtum se exserere, ac in lucem edi; quod si se exserens non alatur ob umbilici languorem, laboriose gestato fœtu, tunc eum non nutriri: si vero novem menses in utero maneat, tunc se promere, integrumque nasci.

IDEM *L. Non posse suaviter vivi sec. Epicuri decr. p. m.* 1090. *C.*

Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa.

IDEM *ibidem p.* 1098. *D.*

Sed, sicut inquit Hippocrates, e duobus doloribus minorem a majore obscurari: sic voluptates etiam corporeæ a voluptatibus agendo & honesti studio partis ob animi lætitiam ingentem ac incomparabilem obliterantur & exstinguuntur.

AUCTOR
Prog. de Decub. ex Mathem. c. I.

JAC. ANTON. MARISCOTTUS.

Hippocrates igitur, & vetustate admodum

dum notus, & ſcientia admirandus, inquit: Quicumque exercentes medicinam, Phyſiognomoniæ ſunt expertes, horum mens in tenebras devoluta torpet.

AUCTOR

l. de Spermate c. 14. *De Concept. pueri alterata*. Græca deſunt.

Philoſophi indubitanter aſſerunt, teſte Hippocrate, quod omnis ſubſtantia corporea animata juncta ſit & ligata in planetis & ſignis, quatuorque elementorum nexibus.

IDEM *cap.* 22. *De qualit. & efficacia planetarum*. Greca deſunt.

Dicit Hippocrates in Phyſica, quod terra eſt appoſita generare naturam corporum.

IDEM *cap.* 23. *De natura conjunct. & adjunct. quatuor elementorum*. Græca deſunt.

Dicit Hippocrates: ſicut nulla ſubſtantia incorporea habet nutrimentum a differentia corporea, ſic nulla ſubſtantia corporea poteſt nutriri a differentia incorporea.

SEXTUS EMPIRICUS
Adv. Mathem. VII. *p. m.* 146. *D.*

Virum autem, hominem: ſpecie abutens pro genere. Speciem namque hominis conſtituit vir. Solet vero etiam Hippocrates hoc loquendi modo uti: ut quum dicit, Mulier ambidextra non naſcitur: hoc eſt, fœminæ in dextris partibus uteri non conſiſtunt.

IDEM *Pyrrhon. hypot.* I. *p. m.* 15. *B.*

Sed & (canis) Hippocraticum præceptum valde bene obſervat. Quum enim pedis medela ſit quies: ſiquidem vulnus in pede habuerit, eum ſublimem ponit, quantumque poteſt, immotum ſervat.

JOH. STOBÆUS
Serm. CCXLIII. 801.

Cibi, potus, ſomni, venus, omnia moderata ſint, inquit Hippocrates.

IDEM *Serm.* XIII. *p.*
Apophthegma.

Hippocrati ſuadebat quis ad Xerxem proficiſci, bonum eſſe regem dicens. At ille, non eſt opus mihi, inquit, bono domino.

Aliud Serm. CXCIII. *p.* 661.

Verumtamen aliquo opus habet mulier, a quo caſtigetur. Habet enim in natura laſciviam, quæ niſi quotidie amputetur, luxuriatur, & ſilveſcit inſtar arborum.

JOH. TZETZES
Hiſtor. VII. *chil.* CL. 884.

J. A. VANDER LINDEN,
Interpres.

Mœrore quotquot occupantur, quibus & mens labat,
Tum quotquot indomitum furunt, ut Hippocrates notat,
Hominem exuunt, & procul ab hominum notis degunt,
Æque peroſi notos ut vultus incognitos.

JUL. POLLUX
Onom. IX. 6.

RUD. GUALTHERUS.

Et ſane, cum Hippocrates inquit, Frigidum infeſtum eſt nervis, oſſibus, dentibus, & cerebro: manifeſtum eſt, quod calida dentibus offerenda ſunt.

NEMESIUS
De Nat. hom. cap. 2.

Galenus videtur probare magis, animam eſſe temperamentum: id enim ſequitur morum differentia; quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur.

IDEM *cap.* 22.

Veteres tamen etiam os ventris cor uſurpant,

pant, ut Hippocrates & Thucydides in descriptione pestis.

ALEXANDER TRALLIANUS
lib. I. *cap.* 16.

INTERPRES

JOH. GUINTER. ANDERNACUS.

Quemadmodum divus Hippocrates ait: Confluxus unus, conspiratio una, omnia consentientia.

IDEM VII. 2.

Et, siquidem intra thoracem pus illapsum diutius intus manserit, & non fuerit expurgatum, ut divinissimus ait Hippocrates, in phthisin pervenit.

IDEM IX. 3.

Nam, quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria contrariorum semper esse remedia.

DEMETRIUS PEPAGOMENUS
De Pedogra, in Prooem.

HADRIANUS TURNEBUS.

Ut diu multumque recusare non potuerim, cum præsertim scirem, que maximus omnium magister Hippocrates dicat, Naturæ a naturis multum differunt, & a locis loca.

ATHENÆUS
Deipnos. II. 7.

JAC. DALECHAMPIUS.

Vinum subdulce caput non gravat, inquit Hippocrates libro de Ratione victus, quem quidam inscripserunt De morbis acutis, alii vero, Adversus Cnidias sententias. Ejus hæc verba sunt: Vinum dulce capiti grave minus est quam vinosum, mentemque minus tentat: per intestina citius meat, & excernitur alio quovis.

IDEM *ibidem*.

Hippocrates leviorem semper illam esse judicat, quæ promptius incalescit ac refrigeratur: malam, qua tardius coquuntur legumina, nimirum quia salsa vel nitrosa sit. Idem auctor libro de Aquis, optimam esse statuit multum exercitatam, & agitatam, noxias autem resides & pigras, quales sunt paludum & stagnorum: præterea fontium aquas esse maxima ex parte duriores.

Et mox.

Hippocrates libro de locis optimam esse aquam pronuntiat e locis sublimibus, & aridis tumulis profluentem, ut, quæ candida sit, dulcis, nec limi trahere multum possit, & æstate frigida, hyeme tepeat. Idem aquam maxime laudat, cujus procursus orientem solem versus erumpit, præsertim, æstivum, quia levis, limpida, & naribus grata sit.

IDEM *l.* II. 16.

Hippocrates vero Coccalos, in libro de Ptisana, cujus pars dimidia spuria est, &, ut quidam censent, totum opus.

IDEM *l.* IX. 13.

ΨΥΩΝ quoque meminit sanctissimus Hippocrates.

ORIBASIUS
Ad Aphor. II. 28.

Novenarius, qui criticus sine dubio est, a Galeno non immerito additus est: non quod ab Hippocrate hoc ignoratum sit (nihil enim in hominis natura tantum philosophum latuit) sed quod inter cætera ab eo prætermissum sit. Non enim, quidquid prætermittitur, etiam ignoratur.

THEOPHILUS
De Urinis p. 52.

FED. MORELLUS,
Interpres.

Ergo primum aggrediamur optimæ substan-

ſtantiæ præparationem. Optimum autem eſt a ſapientiſſimo Hippocrate hanc ordiri.

A. Corn. Celsus
De Medic. l. 1. præf. p.m. ed. 17. l. 28.

Ergo etiam vetuſtiſſimus author Hippocrates dixit, mederi oportere, & communia, & propria intuentem.

Idem *l. II. præf. p.m. edit.* 41. *l.* 23.

Inſtantis autem valetudinis ſigna complura ſunt. In quibus explicandis non dubitabo authoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis: cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præſagiſſe fateantur.

Idem II. *cap.* 14. *p.* 88. *l.* 7.

Neque dubitari poteſt, quin latius quidem, & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum eſſet, Aſclepiades præceperit: nihil tamen reperit, quod non a vetuſtiſſimo authore Hippocrate paucis verbis comprehenſum ſit: qui dixit: Frictione, ſi vehemens ſit, durari corpus: ſi lenis, molliri: ſi multa, minui: ſi modica, impleri.

Idem VIII. 15. *p.* 549. *l.* 18.

Multas eſſe alias rationes, ſcire facile eſt, uno Hippocrate lecto; ſed non alia magis uſu comprobata eſt.

Idem VIII. 20. *p.* 554. *l.* 4.

Sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores.

Apulejus.

Aſclepiades ille, inter præcipuos medicorum, ſi unum Hippocratem excipias, ceteris princeps.

Cælius Aurelianus
Acut. morb. I. 12. *p.* 34.

Hippocrates igitur ſolum nomen videtur tetigiſſe paſſionis, libro quem de ptiſana ſcripſit. Item libro prædictivo, quem prorheticum appellavit: nam curationem nullam tradidit.

Idem *Acut. morb.* III. 15. *p.* 225.

Item Hippocrates magis phreneticos memoravit, non hydrophobas, parvibibulos. Nam inquit eos, quod in quibuſdam phreneticis frequentare videmus, aut faſtidio poſſeſſos, non ſolum cibum, verumetiam potum refugere: vel certe traductos viſis, quæ Græci phantaſiam appellant (ut ait Eudemus) ut accipiendum non exiſtiment potum: vel ſuſpicione delirationis affecti, admixta putent venena liquori.

Idem *Tard. paſſ.* II. I. 330. *qua de Paralyſi.*

Veterum autem medicorum Hippocrates, atque Erophili ſectatores, memorant ea quæ in paſſione conſtitutos ſequuntur, curationem vero nullam tradiderunt.

Idem *Tard.* II. 10. *p.* 357.

Alii vero eruptiones, ut Hippocrates, Eurypho. Sed Hippocrates ſolarum venarum, Eurypho vero etiam arteriarum.

Idem *Tard.* V. I. *p.* 497.

Utilem inquit Hippocrates iſchiadicis dyſenteriam. Habet enim imitationis quiddam recorporationis faciundæ, quamquam plurima vexatione corpus afficere videatur.

Soranus Ephesius
Præf. in Iſag. artis med.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æſculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & judicem omnium cauſarum & quæſtionum oportet accipere, tamquam parentem & inventorem omnium bonorum operum; per quem Logica nobis, juxta rationem, eſt facta tradita, & tamquam viſibilis facta doctrina; ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad Medicinam; quos Græci εἰσαγομένους appellant. Idem.

IDEM *Isag. Artis med. c.* 14.

Hippocrates quoque ait : Medici quidem fama multi , sed opere valde pauci . Vult enim Hippocrates , & præterita medicos cognoscere , & præsentia scire , & futura prædicere.

PLINIUS VALERIANUS
De Re med. IV. 17. 20.

Suffito allio fœminarum secundas evocari Hippocrates auctor est . Porro capitato ad multa corporis vitia Hippocrates usus est .

OCTAVIUS HORATIANUS
Ad Euporist. II. 7.

De his igitur Hippocrates noster , hujus professionis autor , sic sua sententia judicavit . Apoplecticos , inquit, graviter occupatos , nullo penitus pacto curari posse; leviores autem , licet difficile , liberari.

Ad Euseb. fil. IV. *p. m.* 104. *B.*

Hippocrates , quem primarium medicorum appellamus.

Et mox p. 105. *B.*

Ut beatissimus Hippocrates affirmat.

GARIOPONTUS
III. 43.

Hoc enim nostri Hippocratis docuit auctoritas, quia nervorum causis omnia semper frigida nocuerunt.

IDEM VI. II.

Similiter decimum diem Hippocrates omnium peritissimus in uno tantum invenit creticum , & ideo etiam ipsum incertum observamus.

CICERO
De Orat. III. 33.

An tu existimas , cum esset Hippocrates ille Cous , fuisse tum alios medicos , qui morbis , alios , qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur.

De Nat. deor. III. 38.

Nec ego multorum ægrorum salutem non ab Hippocrate , quam ab Æsculapio datam judico.

Ad Attic. XVI. 15.

Sed desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.

L. A. SENECA
Epist. XCV.

Maximus ille medicorum , & hujus scientiæ conditor , feminis nec capillos defluere dixit , nec pedes laborare . Atqui hæ jam & capillis destituuntur , & pedibus ægræ sunt . Non mutata feminarum natura , sed vita est ; nam cum virorum licentiam æquaverint , corporum virilium vitia æquaverunt . Non minus pervigilant, non minus potant , & oleo & mero viros provocant : æque invitis ingesta visceribus per os reddunt , & vinum omne vomitu remetiuntur : æque nivem rodunt , solatium stomachi æstuantis . Quid ergo mirandum est, maximum medicorum ac naturæ peritissimum , in mendacio prehendi , cum tot fœminæ podagricæ calvæque sint ? Beneficium sexus sui vitiis perdiderunt : & quia feminam exuerunt , damnatæ sunt morbis virilibus.

IDEM *de Brevit. vitæ c.* I.

Maximi medicorum exclamatio est , Vitam brevem esse, longam artem.

IDEM *ibidem*.

Itaque alia est Hippocratis secta , alia Asclepiadis , alia Themisonis.

PLINIUS
Hist. nat. VII. 51.

Jam signa lethalia: in furoris morbo risum : sapientiæ vero ægritudine , fimbriarum

rum curam & ſtragulæ veſtis plicaturas, a ſomno moventium neglectum, præfandi humoris e corporis effluvium: .... quæque alia Hippocrati principi medicinæ obſervata ſunt.

IDEM *Hiſt. Nat.* XXIX. I.

Diis primum inventores ſuos aſſignavit, & cœlo dicavit: nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocaviſſet ad vitam. Nec tamen ceſſavit narrare alios revixiſſe opera ſua, clara Trojanis temporibus, quibus fama certior, vulnerum tamen duntaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte denſiſſima latuere uſque ad Peloponneſiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in inſula Coo, in primis clara ac valida, & Æſculapio dicata. Is cum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum eſſet, ut poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc, quæ Clinicæ vocatur.

TERTULLIANUS

L. de Anima c. 15. *p. m.* 316. *C.*

Sed plures .... Medici adverſus Andream & Aſclepiadem, Herophilus, Eraſiſtratus, Diocles, Hippocrates, & ipſe Soranus .... & eſſe principale in anima, & certo in corporis receſſu conſecratum. Si enim ſcrutatorem & diſpectorem Cordis Deum legimus ... ſimul utrumque dilucet; & eſſe principale in anima, quo intenſio divina conveniat, id eſt, vim ſapientialem atque vitalem; quod enim ſapit vividum eſt; & in eo theſauro corporis haberi, ad quem Deus reſpicit, ut neque extrinſecus agitari putes principale iſtud ſecundum Heraclitum, ... neque in cerebro cubare ſecundum Hippocratem.

AUGUSTINUS

De Civit. Dei. V. 2.

Cicero dicit Hippocratem nobiliſſimum medicum ſcriptum reliquiſſe, quoſdam fratres cum ſimul ægrotare cœpiſſent, & eorum morbus eodem tempore ingraveſceret, eodem levaretur, geminos ſuſpicatum. Quos Poſſidonius Stoicus multum Aſtrologiæ deditus, eadem conſtitutione aſtrorum natos, eademque conceptos ſolebat aſſerere. Ita quod medicus pertinere credebat ad ſimillimam temperiem valetudinis: hoc philoſophus aſtrologus ad vim conſtitutionemque ſyderum, quæ fuerat quo tempore concepti natique ſunt. In hac cauſſa multo eſt acceptabilior, & de proximo credibilior conjectura medicinalis: quoniam parentes ut erant corpore affecti dum concumberent, ita primordia conceptorum affici potuerunt, ut conſecutis ex materno corpore prioribus incrementis paris valetudinis naſcerentur: deinde in una domo eiſdem alimentis nutriti, ubi aërem, & loci poſitionem, & vim aquarum, plurimum valere ad corpus vel bene, vel male accipiendum medicina teſtatur: eiſdem etiam exercitationibus aſſuefacti tam ſimilia corpora gererent, ut etiam ad ægrotandum uno tempore eiſdem cauſſis ſimiliter moverentur. Conſtitutionem vero cœli ac ſyderum, quæ fuit, quando concepti ſive nati ſunt, velle trahere ad iſtam ægrotandi parilitatem, cum tam multa diverſiſſimi generis animalia diverſiſſimorum affectuum & eventuum eodem tempore in unius regionis terra eidem cælo ſubdita, potuerunt concipi & naſci: neſcio cujus ſit inſolentiæ. Nos autem novimus, geminos non ſolum actus & peregrinationes habere diverſas, verum etiam diſpares ægritudines perpeti. De qua re faciliimam, quantum mihi videtur, rationem redderet Hippocrates, diverſis alimentis & exercitationibus, quæ non de corporis temperatione, ſed de animi voluntate veniunt, diſſimiles eis accidere potuiſſe valetudines.

CYPRIANUS

Epiſt. LXXVI.

Porro autem, quod quidem eos ſalutari

aqua & fide legitima Christi gratiam consecutos, non Christianos sed Clinicos vocant, non invenio unde hoc nomen assumant; nisi forte qui plura & secretiora legerunt apud Hippocratem, vel Soranum, κλινικοὺς istos deprehenderunt.

POLLUX
Onom. II. I.

RUD. GUALTHERUS,
Interpres.

Septem sunt ætates secundum Hippocratem. Prima, ab anno primo ad Septimum. Secunda, a septimo ad decimumquartum annum. Tertia, a decimoquarto usque ad vicesimum primum. Quarta, a vicesimoprimo usque ad vicesimum octavum. Quinta, a vicesimo octavo ad tricesimum quintum. Sexta, a tricesimoquinto ad quadragesimum secundum. Septima, a quadragesimosecundo ad quadragesimum nonum. Prima quidem, Puerulus: secunda, Puer: tertia, Adolescens: quarta, Juvenis: quinta, Vir: sexta, Senex: septima, Decrepitus dicitur.

MOSCHOPULUS

περὶ σχεδῶν *p. m.* 134.

Εισι δὲ ἡλικίαι ἑπτὰ, ὥς φησὶν Ἱπποκράτης. ἑπτὰ εἰσιν ὧραι, ἃς ἡλικίας καλέομεν· παιδίον, παῖς, μειράκιον, νεανίσκος, ἀνὴρ, πρεσβύτης, γέρων. Καὶ παιδίον μὲν ἄχρις ἑπτὰ ἐτέων, ὀδόντων ἐκβολῆς. Παῖς δὲ, ἄχρι (γονῆς) ἐκφύσεως, ἐς τὰ δὶς ἑπτά. Μειράκιον δ᾽ ἄχρι γενείου λαχνώσεως, ἐς τὰ τρὶς ἑπτά. Νεανίσκος δ᾽ ἐς ἄχρις αὐξήσεος ὅλου τοῦ σώματος, ἐς τὰ τετράκις ἑπτά. Ἀνὴρ δὲ, ἄχρις ἑνὸς δέοντος (πεντήκοντα) ἐς τὰ ἑπτάκις ἑπτά. Πρεσβύτης δὲ, ἄχρις ἐτῶν πεντήκοντα ἓξ, ἐς τὰ ἑπτάκις ὀκτώ. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν, γέρων.

PHILO JUDÆUS
l. de Mundi opif. p. m. 24. *D.* &

JULIUS POLLUX
Onomast. II. I.

eadem & eisdem pene verbis habent.

MARTIALIS
Epigr. IX. 96.

DE HIPPOCRATE.

Santonica medicata dedit mihi pocula virga:
Os hominis, mulsum me rogat Hippocrates.
Tam stupidus nunquam nec tu, puto, Glauce, fuisti,
Chalcea donanti Chrysea qui dederas.
Dulce aliquis munus pro munere poscit amaro?
Accipiat, sed si potat in helleboro.

INCERTI AUCTORIS.
GALENUS.

Dempseris Hippocratem, medicorum primus habebor.
Debeo multa illi, debet & ille mihi.
Nam, quæ nota parum reliquis dedit, omnia feci
Mille libris clara lucidiora die.

IDEM.

Hippocratem magnum brevis insula, me dedit ingens
Terra Asiæ, plus nos scripsimus, ille minus:
Ille elementa dedit, nos inde extruximus aram,
Quam servat medici præsul Apollo chori.

In Iconem HIPPOCRATIS,

Ex Floril. Epigramm. Sect. IV. *cap.* XIII.
SYNESII Scholastici.

Unde is, qui posuit? quo nomine? Byzantinus
Eusebius. Tu quis? Coius Hippocrates.
Quare is te pinxit? Pro verbis patria munus
Picturæ nostræ grata rependit ei.
Et cur ille suam non protulit icona? Major
Illi honor est proprio prætetulisse meum.

INCERTI.

Vel vocem Pæan tibi finxit vel medicina
Il-

Illius testis magnus es, Hippocrates.
J. A. Vander Linden.

Anonymi.

Ille vias meruit tectas aperire medendi,
Ille hominum Pæan Coïus Hippocrates.
J. A. Vander Linden.

Ambrosius,

Epist. vii. 39.

Celebretur itaque hebdomas, eo quod per septem ætatum cursus vita hominum usque ad senectutem transcurritur, sicut Hippocrates medicinæ magister scriptis explicuit suis. Prima ætas infantia est, secunda pueritia, tertia adolescentia, quarta juventus, quinta virilis ætas, sexta ævi maturitas, septima senectus. Est ergo infans, puer, adolescens, juvenis, vir, veteranus, senex. Ergo Hippocrates vel septem ætates, vel hebdomadas ætatum norit, in illis se hebdomas præferet.

Macrobius
In Somn. Scip. i. 6.

Hoc cum a Physicis deprehensum sit, Hippocrates quoque ipse, qui tam fallere, quam falli nescit, experimenti certus asseruit, referens in libro, qui de natura pueri inscribitur, tale seminis receptaculum de utero ejus ejectum, quam septimo post conceptum die gravidam intellexerat. Mulierem enim semine non effuso, ne gravida maneret, orantem, imperaverat saltibus concitari; aitque septimo die saltum septimum ejiciendo cum tali folliculo, qualem supra retulimus, suffecisse conceptui; hæc Hippocrates.

Agellius
Noct. Attic. iii. 16.

Mense nonnunquam octavo editum esse partum M. Varro in lib. xiv. rerum divinarum scriptum reliquit. Quo in libro, undecimo mense aliquando nasci posse hominem dicit. Ejusque sententiæ, tam de viii. quam de xi. mense, Aristotelem laudat autorem. Sed hujus de mense viii. dissensionis caussa cognosci potest in libro Hippocratis, qui inscriptus est περὶ τροφῆς. Ex quo libro verba hæc sunt: ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις. Id tam obscure, atque præcise, tamque adverse dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem commodissime commentatus est, his verbis enarravit: ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἐκτρωσιν· οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν ἐν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι.

Et postea.

Hippocrates autem in eo libro, de quo supra scripsi, cum & numerum dierum, quibus conceptum in utero coagulum conformatur, & tempus ipsius partionis nono aut decimo mense definisset: neque id tamen semper eadem esse fini dixisset, sed alias ocius fieri, alias serius; hisce ad postremum verbis usus est: γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλον καὶ κατὰ μέρος, καὶ ὑποῖμεν δὲ καὶ πλείω πλειόνων, καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. Quibus verbis significat, quod aliquando ocius fieret, non multo tamen fieri ocius: neque quod serius, multo serius.

Censorinus
De Die natali cap. 6.

Nec Hippocrates Cous decimo partum posse fieri contendit.

Idem *cap.* ii.

Hippocrates quoque, aliique medici, in corporum valetudinibus non aliud ostendunt.

Idem *cap.* 14.

Hippocrates Medicus in septem gradus ætates distribuit; finem primæ putavit vii. annum: secundæ xiv. tertiæ xxviii: quartæ xxxv. quintæ xlii. sextæ lvi. septimæ novissimum annum vitæ humanæ. Solon autem partes fecit decem: & Hippocrates gradum tertium, & sextum, & septimum, singulos bifariam divisit, ut unaquæque ætas annos haberet septenos.

JUS CANONICUM

III. *Decret. ex Hieronymi adversus Jovinianum lib.* II. *dist.* V. *c.* 29. *Ne tales.*

Hippocrates in aphorismis docet, crassa & obesa corpora, quæ crescendi mensuram compleverint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralysin, & pessima morborum genera erumpere: & idcirco esse necessariam demptionem, ut rursus habeant, in quæ possint crescere; non enim manere in uno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere, nec posse vivere animal, nisi crescendi capax sit.

PAULUS Ictus
l. 12. *ff. de Statu hominum.*

Septimo mense nasci perfectum partum, jam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis: & ideo credendum est, eum, qui ex justis nuptiis septimo mense natus est, justum filium esse.

ULPIANUS Ictus
l. 3. §. 12. *ff. de Suis, & legit. hær.*

De eo autem, qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & D. Pius Pontificibus rescripsit, justo tempore videri natum, nec videri in servitutem conceptum, cum mater ipsius ante centesimum octogentesimum secundum diem esset manumissa.

BARTOLUS Ictus
l. III. *ff. Si certa pet.*

Standum est libris Hippocratis tamquam authenticis.

CONSENTIENTIA, EX GALENO.

GENUS
l. de Articul. IV. 42.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Hippocrates, quemadmodum & Ctesias Cnidius cognatus ejus, genere Asclepiades erat.

l. de Victu in morb. acut. II. 18.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit. Nam avus ipsius Gnosidici filius Hippocrates, quorumdam judicio, nihil omnino scripsit.

l. I. *Prorrhetit.* III. 18.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Duo magni Hippocratis filii fuisse perhibentur, Draco & Thessalus: quorum utriusque rursum filius Hippocrates.

L. de Respir. diffic. II. 18.

JANUS CORNARIUS,
Interpres.

Quintus vero Epidemiorum non magis Hippocratis, Heraclidæ filii, sed junioris filii Draconis est.

L. de Nat. hum. I. I.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Thessalus illius filius, vir & ipse admirabilis: is tamen in patria non est, ut Polybus, diu moratus: Archelao etenim Macedoniæ regi adhæsit.

L. III. *Epidem.* II. *init.*

HERM. CRUSERIUS,
Interpres.

Erat ille Hippocratis filiorum clarissimus, Thes-

Theſſalus nomine, qui exacte ſententiam patris eſt æmulatus.

PATRIA, habitatio.
L. de Sanit. tuenda II. 7.

THO. LINACER,
Interpres.

Optime temperata eſt Hippocratis patria; etenim ea tum hieme, tum æſtate mediocrem temperiem exhibet.

L. de Articul. I. 22.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Eſt autem Smyrna urbs multo major illa, cujus ubique meminit Hippocrates, ut qui utplurimum in ea verſaretur.

In l. de Artic. I. 23.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Urbes, quarum meminit Hippocrates, ubi diu ius egit, non plures incolunt, quam Romæ vicum unum.

ÆTATIS, ſeu ſeculi mos.
L. de Artic. I. 22.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Hippocratis ſeculo medici optime artis præcepta diſcebant, atque ea præſertim, quæ ad manus operam pertinent: ea nunc a medicis vel nullo modo addiſcuntur, vel certe exiguo temporis ſpatio.

L. Quod opt. med. ſit philoſ.

LUD. BELLISARIUS,
Interpres.

Noſtræ ætatis medici ita ab ſtudio rationalis medicinæ averſi ſunt, ut eos etiam, qui in ea se operam conſumunt, quaſi inutilia tentantes, reprehendant.

LINGUA.
L. de Humor. I. 2. *f.*

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Atticorum lingua Hippocrates aliqua ex parte utitur.

In l. de Fractur. I. I.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Atticis enim hoc prorſus eſt uſitatum, quorum linguam Hippocrates aliquantum uſurpat, ita ut ejus ſermo a nonnullis priſcus Atticus exiſtimetur. Nos autem in alio parvo libello, quid de ſermone Hippocratis judicemus, ſeorſum demonſtravimus.

PHRASIS.
In l. III. *Epidem.* III. 32.

HERM. CRUSERIUS,
Interpres.

Non eſt Hippocratis inſtitutum, inuſitatis & infrequentibus uti nominibus.

Ibidem, initio.

IDEM.

Etenim Hippocrates, cujus etiam Aphoriſmos eſſe, & præſagia autumant, uſitatiſſimis eſſe uſus, & proinde claris vocabulis videtur, quæ vocare rethorici civilia ſolent.

L. Expoſ. obſolet. voc. Hipp.

MARIUS NIZOLIUS,
Interpres.

Sic & Hippocrates ex nominibus, quæ uſitata non ſunt, aliqua aſſumit, aliqua & ipſe facit, aliqua autem novis adjunctis ſententiis mutat.

In

In l. de Offic. med. II. 23.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Quod ab Hippocrate effertur, præcise dicitur, nisi quid aliud subintelligitur.

In l. Aphor. VII. 63.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Dicta Hippocratis exquisita sunt.

In l. de Artic. I. 69.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Solet Hippocrates quasdam figuras ac linguarum proprietates usurpare, quamvis consuetam locutionem sequatur.

In l. Aphorism. VI. 58.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Commune huic cum aliis ab Hippocrate dictis, ut perpetuum quiddam ex figura dictionis ostendatur: quamvis res ipsæ non semper eodem modo eveniant, sed, licet raro, interdum etiam aliter eveniant.

LIB. de Comate cap. 3.

GRÆCA desunt: etiam in iis, quæ Jo. Cajus edidit.

AUG. GADALDINUS,
Interpres.

Somnolenta tentabo distinguere, ut possis invenire dictam ab Hippocrate differentiam. Non enim vir iste erat eorum, qui vane imponunt nomina: neque stulte adjicit cataphoræ, pigra: neque dicit, sicut Homerus, lac album: sed unumquodque vocabulum, & syllaba omnis rem aliquam significat apud eum.

In lib. de Vict. acut. VI. 67.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Dictio, quæ symptomatum multorum, quæ non in omni ægro coeunt & conveniunt, complicationem habet, utilis est: cum doctrina ab universalibus recipiat commoditatem; quo Hippocrates modo facere consuevit.

In l. de Vict. acut. IV. 10.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Legitimi appellationem secundum morborum ideas inferre consueverunt cum alii medicorum probatissimi, tum Hippocrates ipse.

SCRIBENDI MOS.
In l. VI. *Epidem.* I. 3. *f.*

JUN. CRASSUS,
Interpres.

Hippocrates sibi ipsi, ut memoriæ subveniret, nonnulla scripsit, prout unumquodque aut experientia comprehendisset, aut rationali meditatione excogitasset.

In l. I. *Epid.* 37.

HERM. CRUSERIUS,
Interpres.

Solet Hippocrates frequenter antedicta in summam colligere.

In l. de Humorib. I. 7.
* * *

Græca desunt.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates omnibus in locis adferre demonstrationes conatur.

In

In l. de Nat. hum. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Semper ſane Hippocrates ea ſectatur, quæ evidentia ſunt.

In l. de Nat. hum. II. 7.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Hippocratem videmus non modo omnia ad amuſſim in commentarios retuliſſe, quæ cunctis plane conſpicua ſunt; verum etiam ea, quæ ad videndum ſunt difficiliora.

l. de Diffic. reſpir. II. 8.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Hippocrates nihil eorum, quæ etiam aliis manifeſte cognoſcuntur, ſcribit.

l. de Dieb. decret. II. 13.

JO. GUINTHERIUS,
Interpres.

Hippocrates aliquando ſolum id, quod creberrime oculis uſurpatum eſt, nihili faciens id, quod raro evenit, pronunciat.

l. de Venæſ. adv. Eraſiſtratæos, c. 4.

JOS. TECTANDER,
Interpres.

Hippocrates cum in plurimis ſuis operibus brevitati ſummopere ſtudeat, tamen quod ad venæ ſectionem attinet, non eſt gravatus ſcribere, tum partem corporis, in qua ſecari vas oporteat, tum evacuationis menſuram, una cum occaſione ipſa.

l. de Offic. med. III. 8.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Hippocratis mos eſt, ex unius vel alterius rei exemplo res univerſas complecti, quum id, quod proponitur, evidentia antecellit ea, quæ ſunt ejuſdem generis, ſic ut ex ipſo intelligantur.

l. de Elem. I. 3.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Hippocrates ſi aliquando unum quippiam ex eorum numero proferat, quæ eamdem naturam continent, reliqua deinde, quæ eamdem vim habent, nobis ad rationem addenda relinquit.

l. I. *Prorrhet.* III. 7.

JOH. VASSÆUS,
Interpres.

Medecinalis ſpeculationis doctrina ab Hippocrate in legitimis omnibus libris per univerſalia facta eſt, expromente etiam aliquando particularia quædam, gratia exempli, ad eorum, qui diſcunt, perſpicuitatem.

l. Aphoriſm. VI. 25.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Videtur Hippocrates dixiſſe multa veluti exempla ſermonum univerſalium, a quibus ejus, quod ſolet evenire, experientiam poſſumus habere manifeſtiorem. Talia etenim exempla oportet eſſe.

l. de Diffic. reſp. II. 8.

JANUS CORNARIUS,
Interpres.

Hippocrates, quum conſuetæ ſpecies ſymptômatum extiterint; tunc ſane ſolo univerſali morbi nomine contentus eſt: quum vero aliquid ex raris incidit, poſt univerſalem & communem totius morbi appellationem, ſtatim illud ipſum diſcriminat.

l. de

l. de Fractur. II. 71.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Solet Hippocrates, ubi de una specie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia sunt ac generalia, monens ea non esse propria unius speciei, sed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere.

l. De Artic. II. 35.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Consuetudo est Hippocratis in iis præceptis, quæ singulis communia sunt, cum semel unius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omnium similium.

l. de Diffic. respir. II. 7.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Existimant veteres, omnia, quæ ægris contingunt, Hippocratem conscribere, velut Thucydidem: verum res non ita habet; sed hoc ipsum est, in quo vel maxime contraria sunt Hippocratis & Thucydidis scripta. Thucydides enim omnia scribit, etiam idiotis nota, nihil ipsorum penitus prætermittens. Hippocrates vero pauca ex iis, quæ ad totam affectionem pertinent, circa quam ægrotus est periclitatus: multa vero alia ab idiotis quidem neglecta, artificiosam vero & exactam cognitionem exhibentia, & quæ optimos medicos sæpe latere possunt.

Et mox.

Thucydides quidem, quæ circa ægros contingunt, velut idiota, idiotis conscripsit: Hippocrates vero ut artifex, artificibus.

In l. de Victu acut. II. 18.

JOH. VASSÆUS,
Interpres.

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipsos in absoluta ciborum abstinentia servant: non tamen mentionem eorum facit, qui cibos validiores ante morbi concoctionem ministrant. Consuevit siquidem interdum, prætermissis, quæ maxima sunt, erratis, culpare minora; & eam, quæ ex illis oritur, demonstrare offensam.

l. de Diffic. respir. II. 8.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Hippocrates, cum breviloquus sit, hunc morem habet, ut ad unum nomen & caput partialia semper reducat. Neque verisimile eum in præsenti fortuito scribere, qui haud unum aliquod temere scribat.

DOCTRINA.
In l. de Alim. III. 12.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates cum in aliis rebus omnibus ornandus est laudibus, tum vel maxime in hoc, quod censet, usque eo progredi medicum oportere, quousque pervenire ipsius ars potest.

in l. de Vict. acut. I. 17.

JOH. VASSÆUS,
Interpres.

Ob id juste venit laudandus Hippocrates, qui de sola secundum rei veritatem meminit controversia: quam, qui aliquam constituere artem volunt, patiuntur, cum secum suoque in animo differenter opinantur, & non verbo tenus simulate ac subdole id agunt, ob gloriæ vel lucri cupiditatem.

In l. de Humorib. I. 7.

* * *

Græca desunt.

In l. de Artic. I. 3.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates, vir admirabilis, multa potius

tius experientia quam ratione videtur cognoviſſe.

In l. de Artic. I. 3.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Hippocrates, quum quid numquam vidit, commentitias cauſas ſcribendas eſſe minime credidit, ubique magis fide dignum exiſtimans, quod evidenter apparet, quam quod a ratione ducitur. Sic &, quæcumque ipſe ad curationem excogitavit, priuſquam nos doceat, experimento comprobat: non, ſicut nonnulli ex junioribus medicis, qui in ſcriptis de ratione medendi nobis ea imperarunt, quæ ipſi numquam ante ſunt experti.

In l. I. *Prorrh.* III. 33.

Videtur Hippocrates ex multa experientia, quam ex particularibus ſibi fecit, univerſalia collegiſſe.

l. de Dieb. decret. II. 4.

JO. GUINTERIUS,
Interpres.

Hippocrates non ratione quadam perſuaſus decimum ſeptimum decretorium eſſe ſtatuit, vigeſimo autem primo efficaciam ademit, ſed uſu & experientia doctus.

In l. Aphor. I. 15.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Verum eſt, quod quidam hieme non modo melius concoquunt cibum, ſed etiam, quod pauca aſſumentes refrigerantur, atque ideo offenduntur: ſi vero plura aſſumſerint, in nullos plethoricos morbos incidere, ipſe eventus oſtendit manifeſte. Cujus cauſæ inquiſitio cum omnes fatiget, tu animadverte, numquid hac in parte aliis quidem omnibus ratio ſit inexplicabilis, ſoli vero Hippocrati atque ejus ſectatoribus explicabilis.

INVENTA.

In l. de Humorib. II. 20.

* * *

Græca deſunt.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates omnium bonorum inventor.

l. de Criſib. III. II.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Hippocrates nobis omnium fuit dux, atque auctor optimarum diſciplinarum.

l. Quod animi mor. 7. *f.*

JUN. PAUL. CRASSUS,
Interpres.

Sed ad divinum Hippocratem medicorum omnium philoſophorum primum hujuſce contemplationis inventorem accedere licet.

In l. de Humorib. I. I.

* * *

Græca deſunt.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates princeps omnium eorum, quorum nomen fama ad nos pertulit, principia demonſtrationum, quibus poſtea Ariſtoteles uſus eſt, ipſe prior monimentis mandavit literarum.

in l. Aphoriſm. IV. 76.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

In his itaque, ſicuti & in aliis, Hippocrates dignus eſt admiratione, cum ipſe eorum inventor exſtiterit, quæ ne pluribus qui-

quidem medicis ad hunc usque diem fuere comperta.

l. de Arte cur. ad Glauc. I.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Artifex plus aliquid, quam ii, qui arte carent, assequitur. Quid vero hoc ipsum plus sit, primus omnium, quos novimus, & hoc memoravit Hippocrates.

l. de Dieb. decret. II. 2.

JO. GUINT. ANDERNACUS,
Interpres.

Pulchrum omne, & ordinatum, & artificiosum ex supernis innasci; inordinatum contra & erraticum ex materia, quæ hic versatur, provenire, primus omnium, quorum memoria ad nos pervenit, græcorum Hippocrates credidit; post eum philosophorum præcipui.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Primus profecto omnium Hippocrates videtur naturæ rerum omnium elementa excogitasse, atque, quantum satis esse possit, demonstrasse.

l. de Natur. facult. I. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocrates primus omnium tum medicorum, tum philosophorum, quorum utique fama ad nos pervenit, demonstrare tentavit, quatuor esse omnes, quæ mutuo in se agerent, qualitates: a quibus quæ genitum interitumque agnoscunt, omnia gignantur ac perimantur. Quin etiam misceri eas mutuo totas per totas, primus omnium, quorum fama ad nos percrebuit, Hippocrates novit: principiaque demonstrationum, quas Aristoteles postea pertractavit, scripta apud eum priorem invenias.

In l. de Alim. III. 22.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocrates, ut qui primus Naturæ opera novit, hanc admiratur & perpetuo prædicat, & justam nominat, & solam animalibus ad omnia sufficere dicit, & ipsam ex se sine doctore, quæ opus sunt, efficere.

l. Meth. med. I. 2.

THOM. LINACER,
Interpres.

Audisti Platonem simili methodo Animæ naturam inveniendam esse censere, qua Corporis naturam Hippocrates. An adhuc vis, multas hominis dictiones ex multis librorum ejus locis deligam, in quibus ille Hippocratem omnium, qui ante se fuerunt, maxime admiratur?

l. Quod an. mores. c. 8. *f.*

JU. PAUL. CRASSUS,
Interpres.

Hippocrates primus consuetudini, quæ postea increbuit, initium dedit, omnium, quisquis esset, arteriarum motum, pulsum nominans.

l. de Format. fœt. c. I.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Hippocrates primus omnium, quos scimus, de Formatione fœtuum vera conscripsit, non ratione tantum nixis opinionibus quæstionem hanc persecutus, sed sensui expositis evidentiis, atque his non paucis.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. I.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Et Hippocrates, & Erasistratus, Eudemus,

mus, Herophilus, Marinus, omnes post veterum memoriam dissectoriam speculationem, negligentia posteritatis interlapsam, pro se quisque restituerunt.

l. de Præcogn. ad Posth. c. I.

JUL. MART. ROTA, *Interpres*.

Præcognoscendi ars ab antiquorum multis, & in primis ab Hippocrate, qui nobis bonorum omnium auctor existit, conscripta est.

l. de Theriaca ad Pis. c. 4.

JUL. MART. ROTA, *Interpres*.

Magistrum Hippocratem exactissimum medicinarum, ut reliquorum omnium, artificem fuisse, multa probant.

In l. VI. *Epidem.* VIII. I.

* * *

Græca desunt.

JO. BAPT. RASARIUS, *Interpres*.

Quemadmodum Hippocrates bonorum omnium, quæ ad faciendam medicinam, quæque ad morbos cognoscendos, & caussas indagandas pertinent, omniumque, quibus ad tuendam sanitatem opus est, & ad recuperandam eam, quæ jam perdita sit, inventor fuit: ita etiam ipse princeps fuit, quem victus rationem recte instituisse cognovimus.

l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 6.

JO. BERN. FELICIANUS, *Interpres*.

Atque has utrasque methodos ex omnibus veteribus medicis & philosophis pulcherrime atque optime Hippocrates & Plato invenerunt, multaque opera ab authoribus, qui communia a propriis distinguere nesciebant, falso fuisse conscripta, demonstrarunt.

l. de Temper. II. 14.

THO. LINACER, *Interpres*.

Sane ejuscemodi signorum author æque, ut reliquorum omnium, mirus est Hippocrates.

In l. III. *Epidem.* I. 8.

HERM. CRUSERUS, *Interpres*.

Omnium, quæ ad prædictionem, princeps est divinus ille Hippocrates.

In l. Prognost. III. I.

LAUR. LAURENTIANUS, *Interpres*.

Ceterum cognovit non primus solum, sed etiam maxime, admirandus Hippocrates decretorium dierum naturam.

l. de Dieb. decret. I. 2.

JO. GUINT. ANDERNACUS, *Interpres*.

Cum igitur non solum mihi, tot annis observanti, hujusmodi quædam dierum differentia, sed Archigeni etiam in artis operibus diligenter admodum versato, inventa sit: insuper hoc superiori Tarentino Heraclidi, qui experientia speculationem collegit: postremo etiam Philotimo & Diocli, aliisque veteribus: tum ante hos universos Hippocrati divinissimo: quomodo non quis jure in dierum numero differentiam quamdam statuat?

In l. I. *Prorrhet.* III. 69.

JO. VASSÆUS, *Interpres*.

Hippocrates quantum superiores suos in virium cujuslibet simplicis medicamenti inventione superaverit, in omnibus suis libris demonstratum est.

 l. de

l. de Comp. κ. γέν. IV. 5.

JO. ANDERNACUS,
Interpres.

Rite fasciandi primus, quorum ad nos memoria pervenit, Hippocrates inventor exstitit, quum in ea omnes ante ipsum peccarent.

l. Meth. med. VII. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Cum ab Hippocrate discesseris, qui nobis omnium salutarium præceptorum semina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus est methodo curare. Postulant autem, quæ ipse Hippocrates reliquit, non malos agricolas, qui ea tum seminent commode, tum augeant, tum Perficiant.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocrates omnem ad medicationem viam aperuisse videtur, sed ita, ut ea curam & diligentiam ad absolutionem desideret.

l. de Atra bile c. I.

BART. SYLVANIUS,
Interpres.

Hippocrates primus id, quod ad artis officia pertinet, prodidit.

l. Meth. med. V. 10.

THO. LINACER,
Interpres.

Omnium methodorum nobis author Hippocrates.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocrates omnium, quos novimus, primus Indicationem adinvenit.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis modum invenit.

l. Med. med. V. 3.

THO. LINACER,
Interpres.

Nam & hæc, derivatio & revulsio scilicet, Hippocratis quoque inventa sunt, omnis scilicet immodicæ vacuationis communia remedia.

l. de Comp. κ τόπ. VI. 3.

JANUS CORNARIUS,
Interpres.

Omnia enim respectu ad aliquid, tum emolumentum, tum detrimentum in se habent. Quod ipsum etiam cum Hippocrates dixerit primus omnium, quos sciam, ii, qui post ipsum fuerunt, insequuti sunt.

L. de Resp. diff. II. I.

JANUS CORNARIUS,
Interpres.

Hippocratem inventorem, ac veluti patrem dogmatum venerabimur. Hoc est enim justum, simulque decens præmium eorum, qui quodcumque tandem in vita bonum invenerunt, ut videlicet inventa ipsorum non occultentur, neque hominibus sint ignota, sed tum ipsa appareant, tum ratio, & methodus, quæ ipsa invenit, cognoscatur. Sic enim & pro dignitate ipsos in admiratione constitui continget.

DILIGENTIA.
In l. de Alim. III. 25.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hoc autem non omnes medici norunt: cum

cum tamen Hippocrates & hoc ipsum, & alia multa perspicue docuerit.

l. de Nat. hom. II. 7.

Hippocratem videmus non modo omnia ad amussim in commentarios retulisse, quæ cunctis plane perspicua sunt, verum etiam ea, quæ ad videndum sunt difficiliora.

l. de Dieb. decr. II. 13.

JO. GUINT. ANDERNACUS,
Interpres.

Siquid optime dividi potest, Hippocrates præter ceteros hoc mihi fecisse videtur.

l. de Natur. fac. II. 8.

THO. LINACER,
Interpres.

De succorum generatione, haud scio, an aliquis exactius quicquam afferre in medium possit iis, quæ Hippocrates, Aristoteles, Praxagoras, Philotimus, aliique veterum non pauci reliquerunt.

In l. 1. Prorrhet. II. 40.

JOH. VASSÆUS,
Interpres.

In ægris utilissimum est omnia contemplari, nihilque prætermittere: quod utrumque fecit Hippocrates.

l. de Resp. diff. II. 3.

JAN CORNARIUS,
Interpres.

Apparet enim Hippocrates confessione ac suffragio omnium medicorum, ad eorum, quæ ægris accidunt, observationem diligentissimus fuisse.

In l. de Humorib. I. 12.

* * *

Græca desunt.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Hippocratis diligentiam cum in aliis rebus omnibus, tum vel maxime in eo commendo, quod scopum eum, qui non in uno, alterove morbo solum, sed in omnibus ad purgationem indicandam præstet ceteris, non omiserit.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocratem sane diligentiæ nomine admiror, cum in aliis omnibus, tum vero quod scopum, qui medico ad indicationem, non in uno alterove, sed prorsus omni morbo sit spectandus, non omiserit.

l. de Decr. Hipp. & Plat. IX. 2.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Hippocrates & Plato exempla nobis & ad artes & ad omnes vitæ actiones utilia tradidere.

l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIUS,
Interpres.

Hippocrates ergo vir quidam honestus bonusque videtur fuisse, non honoris aut gloriæ, sed veritatis amator.

LAUS.
l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 5.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Diocles, Hippocrates, Empedocles, aliique complures ex veteribus, humanitate & benignitate hominibus medebantur.

l. de Subfig. empir. 13.

* * *

Græ-

Græca desunt.

INCERTUS
Interpres.

His enim officiis Hippocrates omnium posteriorum judicio Æsculapii gloriam adeptus est.

l. Defin. medic. c. I.

BARTHOL. SYLVANIUS,
Interpres.

Veteres quidem, quique ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec aliqua finiverunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, sed paucos admodum reliquere. His igitur jure laus debetur, quod animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod invenire studuerint. Post hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit: ille nimirum, qui semper bonorum auctor ac princeps fuit.

l. de Decr. Hip. & Plat. III. 4.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Hippocrates consensu omnium medicorum facile princeps.

In l. de Fracturis I. I.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Magnus Hippocrates maximus inter Græcos habitus est & auctor, & medicus.

l. de Subfig. empir. c. 13.

* * *

Græca desunt.

INTERPRES.

Maximus artis medicæ exornator Hippocrates.

l. de Semine I. 9.

JO. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Hippocrates in omnibus admirabilis.

l. ad Thrasyb. c. 47.

JUN. PAUL. CRASSUS,
Interpres.

Hippocrates, & Diocles, Praxagoras, Philotimus, atque Herophilus totam corporis præsidem artem, ut ipsorum testantur volumina, callebant.

l. de Dieb. decret. I. 3.

JO. GUINTHERIUS,
Interpres.

Hippocrates, vir verax.

l. de Natur. fac. I. 13.

THOM. LINACER,
Interpres.

Dogmata Hippocratis recta veraque sunt.

In l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Omnia Hippocratis dogmata verissima sunt.

l. Meth. med. III. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Nosti quam longo tempore Aphorismum XXXI. libri VI. consideraverim, quamque ex reliqua Hippocratis diligentia speraverim, ne in hoc quidem vel falsum quippiam, vel quod fieri non possit, præcipi: idque fuisse quod me ad inquisitionem incitavit, quoad ipsa Hippocratis insistens via, inveni.

l. de

l. de Atra bile c. 5.

BART. SYLVANIUS,
Interpres.

Qui in artis operibus versatus est, vera dicere Hippocratem affirmabit.

l. de Subfig. empir. c. 10.

* * *

Græca desunt.

INTERPRES.

Si Hippocratem & Andræam conferas, illum peritissimum & studiosissimum veritatis invenies, hunc rudem & temerarium, prorsusque ab Hippocratis gravitate alienum.

l. Meth. med. IV. 4.

THO. LINACER,
Interpres.

Empirici nec antiquis maledicunt, nec Hippocratem pro nihilo habent; immo vero ipsum laudant, fereque omnia vere dixisse affirmant.

l. de Diffic. respir. I. 4.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Etiam in hac parte, quæ ad respirationum notitiam spectat, longe reliquos omnes Hippocrates antecellit.

SECTA.

l. Medicus, sive *Isag. c.* 4.

JO. ANDERNACUS,
Interpres.

Rationalis sectæ auctor Hippocrates Cous fuit: qui & princeps sectæ extitit, & primus constituit rationalem sectam.

l. Quod opt. med. sit philos.

LUD. BELLISARIUS,
Interpres.

Quod per genera speciesque ignota sit morborum divisio, idcirco medicis a curandi scopis errare contingat, animadvertit Hippocrates, cum nos ad rationalem contemplationem adhortatur.

In l. de Articul. III. 28.

VID. VIDIUS,
Interpres.

In quo Empiricorum impudentiam cognosces, qui audent Hippocratem appellare empiricum. Fuit enim omnium, qui medicinam exercuerunt, maxime experiens, maximeque experimentorum spectator, iisque omnia comprobavit, quæ multis fretus rationalibus argumentis invenit: potissimumque rationi corporum incidendorum operam dedit, ut quæ mirum in modum ad artem conferat.

In l. de Vict. acut. III. 62.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Quæ medicum, ait Hippocrates, ante animadvertisse, ægro non referente, oportet, plurima sunt. Hæc, qui Hippocratem dogmaticum esse putant, locos affectos esse dixerunt, & affectiones ipsas, & causas. Sed qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tempora esse, regiones, ætates, & ambientis nos aeris conditiones, affirmarunt.

In l. de Offic. med. I. 4.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Nonnullis placet, ex opinionibus, quas videntur sectarum auctores invenisse, nullam esse novam, sed, quæ priori seculo tra-

tradita fuerunt, una cum aliorum mente interiisse. Si quis in opinione ad res ipsas animum advertat, neque Pyrrhonis sectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamvis aliam, post Hippocratem sumsisse initium judicabit, quum Pyrrhonii ad vetustissimos auctores suam referant sectam. Quocirca verisimile est, vel adeo non verisimile, sed necessarium, Hippocratis seculo de naturalibus judicandi potentiis disceptatum esse, & quosdam nullam talem potuisse, quemadmodum postea Pyrrhonii: quosdam sensum dumtaxat: alios nihil huic tribuentes, id verum putasse, quod vulgatum est. Mens videt, mens audit, cetera surda sunt, & cæca: alios utramque dedisse judicandi potentiam, sensum in iis, quæ sensibus subjiciuntur, mentem in iis, quæ comprehenduntur intelligentia: quosdam alias animi nostri potentias concepisse. Hippocrates igitur, ut eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, sensus & mentis: quas solas in nobis docet cognoscendi ac judicandi vim habere.

AUCTORITAS.
l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIUS,
Interpres.

Hippocrate posteriores insatiabiliter immeritæ gloriæ libidine vexati, contradictionibus adversus se vetustiores adductis, proprias sectas pravas constituerunt.

In l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in ceteris omnibus, tum quod in unoquoque opere proprium scopum ita docuerit, ut huic attentus omnino quispiam definitam certamque inventionis auxiliorum habeat viam.

l. An anim. quod in ut. c. 3.

HOR. LIMANUS,
Interpres.

Hippocrates antiquus est.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Si Stoicis philosophis in consessum admissis judicium permittetur, ex iis placitis, quæ ipsimet statuunt, Hippocrati palmam dabunt.

Ibidem paulo post.

Quare Platonis, & Peripateticorum, & Stoicorum judicio, Hippocratis physiologiæ victoria dabitur.

Et mox.

Quid si Geometris, Astronomis, Musicis, aut Rhetoribus judicium concedet, putemusne hos, Hippocrate prætermisso, ulli alii palmam daturos?

In l. Prognost. III. I.

LAUR. LAURENTIANUS,
Interpres.

Quæcumque arti utilia ab Hippocrate didicisse oportet.

l. de Dieb. decr. II. I.

JO. GUINTERIUS,
Interpres.

Hippocrates, vir ut ceteris fide dignior, ita omnium consensu decernendi peritissimus.

l. de Usu part. I. 9.

Hippocratis dictio velut Dei vox est.

l. de Dieb. decret. III. 12.

Nihil quicquam ab Hippocrate frustra scriptum invenio.

l. de

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

Jo. GUINTERIUS,
Interpres.

Quod sane pituita alba appareat, eo quod in generatione ipsius exiguæ multæ bullæ excitantur, Hippocrates dicere ausus non est, ceu quid ulterioris contemplationis, quam ad artem medicam pertineat.

l. de Respir. diff. II. I.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Ne quis Hippocraticæ famæ ac nomini honore habito flectatur, ac citius dictis fidem præbeat prius, quam per demonstrationes cogatur.

In l. I. *Epid.* III. 7.

Neque Hippocrati decet diffidere (præ se fert enim oculis arbitrata hæc conscribere) neque mentiri convenit, dicereque etiam sese vidisse. Quare observandum nobis est sedulo, & experientia de veritate existimandum.

l. Quod animi mor. c. 9.

JUN. PAUL. CRASSUS,
Interpres.

Hippocrates testis sane fide dignus, atque gravissimus est, si quisquam testibus, ut nonnullis mos est, decretorum suorum veritatem afferat. At ego viro huic non tamquam testi, ut plerique assolent, sed quoniam ejus rationes firmas invenio, idcirco fidem adhibeo, eumque laudo.

l. contra Julian. c. 5.

JUL. ALEXANDRINUS,
Interpres.

Hippocrati, præter optimos medicos, philosophorum etiam optimi consentiunt.

l. de Usu part. I. 8.

Imitator, si quis alius umquam, Hippocratis Plato fuit, & ab illo dogmata mutuatus est maxima.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

Jo. BERN. FELICIANUS,
Interpres.

Neque solus Plato, sed & Aristoteles, & Theophrastus, aliique cum Platonis, tum Aristotelis discipuli Hippocratis de Humoribus rationem æmulati sunt. Quin etiam ex medicis gravissimi quique, Diocles, Plistonicus, Mnesitheus, Praxagoras, Herophilus.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Rationum Hippocratis de natura Aristoteles interpres est.

in l. de Alim. III. 22.

Jo. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Si quis in Aristotelis ac Theophrasti libris sit versatus, is ceu commentarios physiologiæ Hippocratis illos conscriptos esse, arbitrabitur.

l. de Natur. fac. II. 4.

THO. LINACER,
Interpres.

Hæc omnia, atque etiam alia quamplurima, tum de prædictis facultatibus, tum de morborum generatione, tum remediorum inventione Hippocrates, omnium post hominum memoriam primus recte dixit: Aristoteles post eum recte est interpretatus.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACER,
Interpres.

Testis cœtus Peripateticus, qui & ipse Hip-

Hippocratis Physiologiæ principia confirmat.

l. Quod opt. Med. initio.

REN. CHARTERIUS,
Interpres.

Quod moris patiuntur Athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorum victores evadere, nihil autem moliri, quo id consequantur studentes: Idem & multis medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant: ut autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius quam id agunt.

IMITATIO.
l. Quod opt. med. sit phil. f.

LUD. BELLISARIUS,
Interpres.

Certe nos primum studium debemus in philosophia consumere, si veri Hippocratis æmuli esse volumus. Quod si fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedum similes, si, cognitis iis, quæ ab illo bene dicta sunt, cætera, quæ arti desunt, ipsi inveniamus.

In l. de Vict. acut. 1. 17.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Nam, quæ ab Hippocrate scripta sunt, ea in prudentibus viris, qui vere artem constituere student, reperiri possunt.

l. de Tot. morbi temp. c. 8.

JO. GUINTERIUS,
Interpres.

Præstat vero artem Hippocratis excolere, quod nemo prope factitavit.

l. de Usu part. 1. 8.

NIC. RHEGINUS,
Interpres.

Cur itaque Plato (præsertim cum Hippocratis imitator, si quis alius umquam, fuerit, & ab illo dogmata mutuatus sit maxima) tam negligenter de unguium utilitate locutus est?

CONTRADICTA, ET DEFENSA.

ARISTOPHANES
Nubibus, p. m. 180. c.

JO. ANT. VANDER LINDEN,
Interpres.

T*E filiis Hippocratis*
Similem, blitum vocant iners.

EUPOLIS ἐν Δήμοις,
Citante Schol. Aristoph. *ibi.*

JO. ANT. VANDER LINDEN,
Interpres.

Hippocratis fuere filii nothi,
Suboles insulsa, nullius frugi bonæ.

Etymologicon in Σῦες.

JO. ANT. VANDER LINDEN,
Interpres.

Sues Hippocratis filios dicunt, cum Panætio & Memnone suillum ingenium cavillantes.

ATHENÆUS
Deipnos. III. 17. p. m. 96. F.

ISAC. CASAUBONUS,
Interpres.

Deinceps illata est vulva, metropolis re-

vera & mater filiorum Hippocratis, quos propter ingenium suillum scio esse Comicis irrisos.

GALENUS

l. Quod an. mores c. 4.

JO. GUINT. ANDERNACUS,
Interpres.

Hippocratis autem filii ob calorem immodicum stulti Comicorum fabulis ridentur.

l. adv. Lycum, initio.

JUL. ALEXANDRINUS,
Interpres.

Qui Hippocratem accusare, aut pro eo respondere vult, priusquam facit, exerceri eum oportet in sententia Senis.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Hippocrates solita antiquorum brevitate utitur.

l. de Usu part. I. 9.

NIC. RHEGINUS,
Interpres.

Multa Hippocrates verbis paucis eos docet, qui ipsius dicta assequi possunt.

l. de Crisib. III. II.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Multi priscam brevitatem assequi minime consueti, quædam deficere arbitrantur.

In l. de Fractur. III. 4.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Brevitatis Hippocratis proprium est, id, quod in proposito sermone desideratur, aperte ex eo, quod subjicitur, indicare.

l. de Resp. diff. III. 5.

JAN. CORNARIUS,
Interpres.

Quæ est igitur via facultatis? oportet enim inde initium sumere. Una quidem communis illa omnibus veteribus familiaris breviloquentia. Altera vero peculiaris illa Hippocratis animi altitudo. Monstratum enim nobis est, quam gravis sit sæpenumero hic vir, ut qui ea, quæ aliis medicis nota sunt, prætereat, velut quæ a nomine eorum, qui artem exercent, ignorari queant: quæ vero talibus ignota sunt, omnia diligenter simulque perspicue exponat.

In l. de Artic. IV. 16.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Iis, qui hæc requirunt, respondendum est, Hippocratem eo tantum intendere, ut propositam rem exprimat, quod & ipse Plato faciendum nobis præcipit.

l. de Elem. II. 3.

VICT. TRINCAVELLIUS,
Interpres.

Oratio Hippocratis brevis & concisa est, quia id, quod evidenter apparet, absque ulla probatione scripsit, aut suspicatus fore, qui hæc ignoraret aut negaret.

l. de Purg. facult. c. 5.

JUL. MART. ROTA,
Interpres.

Sunt, qui omnia potius, quam verba Hippocratis, vera esse volunt.

l. de Diffic. respir. I. 4.

Sententiam Hippocratis exponere, ac veritatis, quæ in ea est, certitudinem iis, qui

qui in noſtra inciderint, exhibere multo melius eſt, quam præoccupare tempus exiſtimationi ac famæ venerandi ſenis.

l. de Succ. bon. & mal. c. I.

JUL. ALEXANDRINUS,
Interpres.

Eorum, qui ab Hippocratica doctrina deſcivere, apud me nonnulli clam confeſſi ſunt, manifeſto ſe quidem cernere cupiditatem contendendi adverſus Hippocratem, interim pudore affici, ſi poſt quinquageſimum demum annum ad Hippocratem deficiant.

In l. Aphor. v. 64.

NIC. LEONICENUS,
Interpres.

Non ſimpliciter, neque ſemper ſervare brevitatem videtur Hippocrates, ſed in quibus magnum aliquod periculum imminet ſi negligentius, quod ab ipſo docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non veretur.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACER,
Interpres.

Hippocrates, ceu primus inventor, nec debitum omnibus ordinem dedit, nec cujuſque indicationis dignitatem ad unguem finivit, & quaſdam in ipſis diſcretiones omiſit, obſcureque plurima pro antiqua dicendi brevitate eſt interpretatus.

In l. de Victu acut. II. 36.

JO. VASSÆUS,
Interpres.

Fieri nequit, ut uno libro omnia ad medendum pertinentia, bene ſcriberet Hippocrates, atque ordine doceret: præcipue cum ipſe primus horum inventionem ſit molitus.

In l. de offic. med. I. 10.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Hippocrates breviter loquitur, quum quid exiſtimat evidens futurum, ſi qui idipſum invenire ſtudeant. Non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, ſed admodum in diſciplinis aſſuefactos, ſic, ut ex eorum, quæ prius oſtenſa ſunt, conſequutione, talia per ſe nullo negotio aſſequantur.

In l. de Artic. III. 49.

VIDUS VIDIUS,
Interpres.

Si quis prima lectione non intelligit, quæ clare ab Hippocrate ſcribuntur, iterum & tertio & ſæpius diligenti animadverſione relegat: quod ſi faciat, quæ plane ab ipſo traduntur, omnino intelliget.

l. de Præcogn. ad Poſth. c. 12.

JUL. MART. ROTA,
Interpres.

Solam pulſuum ſcientiam Hippocrates non excoluit.

In l. de Humorib. II. 28.

* * *

Græca deſunt.

JO. BAPT. RASARIUS,
Interpres.

Notitiam a pulſibus profectam, vel non habuit Hippocrates, vel certe non exercuit.

In l. de Artic. III. 37.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Quædam Hippocrates prætermiſit, vel quod non ex toto univerſam eorum naturam fuerit intuitus, vel quod tam diligentem inquiſitionem ad propoſitum pertinere non exiſtimaret.

In

In l. de Fractur. I. 9.

VID. VIDIUS,
Interpres.

Sagittariorum exemplum transferre ad vinciendum, existimari debet prorsus fatuum, satiusque fuisset eos ab Hippocrate nullo modo commemorari, quam acerrime refelli. Nam quæ prorsus stulta sunt, deridenda magis sunt quam a scriptoribus confutanda. Non tamen prohibeo, quo minus, dum in vivis agunt, redarguantur: ac præsertim, ubi, qui hæc nugatur, audientibus persuadet, ut sibi hominis curationem committant. Fit etiam interdum, ut nos quoque in scribendo stultis opinionibus contradicamus, ubi multos videmus illis credere, quasi veræ sint; quod & nunc accidit Hippocrati, nihil esse commune sagittariis & vinciendis, ostendenti.

In l. de Victu acut. I.

JOH. VASSÆUS,
Interpres.

Logicam magis speculationem sapere videtur, quod ab Hippocrate in quæstionem disceptationemq; ponitur; cum & sine hujusmodi speculationibus recte sanare queamus. Nempe morbos recte sanare inest medicis ex faciendorum cognitione, & non ex investigatione causæ: ob quam sunt controversi, qui varias in hujusmodi morbis scripserunt curationes. Est vero secundum veritatem id non commodissimum modo, verum quoque & omnium primum, atque quæsitu necessarium, ut procedente exponam sermone: quod enim quæstione dignum sit quod proponit, & quo solvit modo.

l. de Diæta Hipp. in acut. c. 11.

Desunt Græca.

AUG. GADALDINUS,
Interpres.

Temere Hippocrati adversantur, qui ad ejus scripta imparati accedunt, priusquam literas didicerint. Suam enim ipsorum ignorantiam incusare cum debuissent, obscuritatem Hippocratis reprehendunt: quippe qui ob propriam imbecillitatem non possint magnitudinem Hippocraticæ virtutis assequi. Ita enim opinor affectæ sunt ad Hippocratis scripturas insipientium abjectorumque hominum animæ, ut oculi ad solem, dum in ipsum intuentur. Ut enim illi de propria imbecillitate redarguuntur a Solis pulchritudine, convincunturque; quippe qui haud possint perseveranter citra laborem in ipsum intueri, sed tandem cæcutientes ad tenebrosa se vertunt: ita animæ profanorum hominum, quæ prius in encyclopædiis non fuerint educatæ, a pulchritudine scripturarum Hippocratis, & fulgure circumcirca perculsæ, ac dogmatum lumine vallatæ, quodam modo cæcæ fiunt, & ab iis, quæ majora sunt, quam ut ipsæ ferre possint, aversæ, ad parva quædam & obscura, suæque ipsarum ignorationi accommodata, accedunt.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACER,
Interpres.

Sed aliqui sunt (ut Hippocrates ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucri faciunt.

l. de Venæs. adv. Erasistr. c. 3.

JOS. TECTANDER,
Interpres.

Asclepiades adeo contentionis studiosus fuit, ut mortis medicationem cum Hippocratis, tum veterum medicinam nominare non sit veritus.

In l. I. *Epid.* II. 50.

HERM. CRUSERIUS,
Interpres.

Posteaquam non parum multos vidi claros medicos jure ob id reprehensos, quod vel in mittendo sanguine, vel lavando,

vel medicamento dando, aut vino propinando, aut frigida, offendiſſent, cogitavi mecum fortaſſe etiam ipſi Hippocrati tale quid uſu veniſſe: neceſſario itaque multis etiam aliis ejus æqualibus medicis.

A. Corn. Celsus
III. 4. *p. m. edit.* 121. *l.* 9.

Igitur ſic ægros nutriebant, ut dierum imparium acceſſiones exſpectarent; deinde poſtea cibum, quaſi levioribus acceſſionibus inſtantibus, darent: adeo ut Hippocrates, ſi alio die febris deſiſſet, recidivam timere ſit ſolitus.

Id Aſclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die, quia par imparve eſſet, ægris vel majus, vel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius poſt febrium acceſſiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipſo morbo, dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remiſſior eſſe conſueverat. Atque ipſus quartus decimus par eſt, in quo eſſe magnam vim antiqui fatebantur.

A. Corn. Celsus
III. 4. *edit. m. p.* 121. *l.* 34.

Eſt etiam apud Hippocratem, ei, quem ſeptimus dies liberaturus ſit, quartum eſſe graviſſimum. Ita, illo authore, in die pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota.

Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficaciſſimum apprehendit; id eſt, quartum, ſeptimum, quartumdecimum, decimumſeptimum, in quo ab impari ad paris rationem tranſit. Et ne in hoc quidem propoſitum conſervavit: cum a ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit. Adeo apparet, quacumque ratione ad numeros reſpexerimus, nihil rationis, ſub illo quidem authore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tum celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.

Cælius Aurelianus,
Acut. Morb. II. 29. *p. m.* 125.

Hippocrates libro regulari (quem diæteticum vocavit) peripneumonicæ inquit remedium aptandum ex cocco, atque galbano, atque attico melle, vel abrotano, ex aceto mulſo atque pipere admixto, & helleboro nigro. Summum (inquit) eſt etiam panacem in mulſo ex aceto confecto decoquere, & liquatum dare bibendum.

Sed hæc omnia Soranus eſſe judicavit, & propterea reprobanda, adjiciens, quod mulſum ex aceto factum conſtringat, & ſit inconveniens tumori.

Iterum
Acut. III. 4. *p.* 168.

Antiquorum Hippocrates libro, quem ad ſententias Cnidias conſcripſit, ex utroque oportere inquit brachio ſynanchicos phlebotomari.

Sed hoc erit evitandum. Siquidem coacervata ſanguinis effuſio animi facit defectionem, & propterea prohibet tantum detrahi, quantum ſufficiat ad relaxandum ſtricturam.

Iterum
Acut. morb. III. 6. *p. m.* 185.

Febrem vero ſecundum Hippocratem in ſpaſmum venientem, ſalutarem accipimus. Spaſmum autem in febrem, pernicioſum: quamquam ejus excludant ſententiam, dicentes, quia ſecundum ipſum febres corpora gravant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. Laxat enim, inquiunt, tumorem naturalis ac mediocris fervor: febrium vero acer, & contra naturam immodicus, vexat.

Iterum
Acut. III. 7. *p.* 189.

Hippocrates libro, quem ad ſententias Cnidias ſcripſit, cerotario inquit ungendos opiſthotonicos, & aqua calida eorum crura fovenda. Jacere jubet in lineis ſtramentis, utens ad ventrem movendum collyriis, quæ appellavit balanos, & potiones ex radice bryoniæ, & dauco, atque vino confectis. Offert præterea farinam coctam tepentem in partem cibi, ut ſæpiſſime facit, permittens etiam vinum ſuperbibendum, quan-

quando voluerint ægrotantes. Tetanico vero non advertens adhibendam vere phlebotomiam, sed non solam. Non enim dignum atque sufficiens tantæ passionis unum adjutorium esse probatur. Item collyria, sive balani, & potiones supra memoratæ, & vinum intemporaliter datum patientibus, contrarium atque saluti noxium monstratur. Alia enim tempore importuna nervis officiunt.

IDEM *Acut.* III. 8. *p.* 190.

Item secundo libro, quem de morbis scripsit, ait esse aliquando conducibile tetanico sive vulnere effecto, atque primævo corpore, & habitudine vigenti, æstatis tempore plurimæ frigidæ ablutionem, siquidem fervorem reclamet ac revocet. Dat etiam nigrum helleborum cum pipere, & lacte asinino carne concocto potat, atque sternutamentum commovet.

Mirandum igitur, quod in his, qui tali passione afficiuntur, frigida utendum existimat Hippocrates, qui jamdudum ait frigida quæque esse inimica ossibus, nervis, dentibus, & cerebro. Sternutamenta etiam commovere tumores nulli non dubium est. Item asininum lac nulla ratione laxare tumentia probatur. Dehinc stomachum evertet: si quidem sit tetri odoris & saporis. Item helleborum nigrum nervos obsidet, atque purgando, vel deducendo corpus exagitat.

IDEM *Acut.* III. 17. *p.* 215.

Veterum autem medicorum, Hippocrates secundo libro de morbis, communiter inquit refrigeranda superiora, particulariter autem adhibenda vomifica medicamina, & phlebotomia ex brachio, & capite. Tunc sacculum aqua calida plenum deponendo jubet ægrotantes: facere etiam collyrium decem digitorum, quem appellavit balanum; atque hunc summo tactu felle taurino ungendum: tunc si nihil perfecerit clysterem adhibendum. Vel si hoc quoque minus valuerit, folliculo artis ærariæ immittendum inquit ventum per podicem, quo distantia ventris intestinorum replicatis folliculis fiat, tunc statim adhibendum clysterem probat, detracto supradicto folliculo, & podicem cum spongia obstruendum, atque in aquam calidam ægrotantem deponendum. Utendum inquit primo tempore passionis melle decocto, atque vino.

Secundo libro epidemion multum vini meraci, atque frigidi dari jubet, donec somnus vel dolor fiat crurum, suspicione causarum sollicitatus: existimat enim vel constituit fieri passionem incendio superiorum & frigore inferiorum.

Contrarias igitur virtute materias adhibendas judicavit, non intuens passionem ex tumore fuisse confectum. Denique principio vomitus, quem adhibendum probat, asperat ejus celeritatem: si quidem disjiciendo corpora commovet. Phlebotomare autem convenit non post vomitum, sed laxamenti causa, non ut Hippocrates affectandum putat, ob frigidandum corpus. Dehinc ex brachio, non ex capite, neque simul ex multis partibus phlebotomare oportet. Etenim repentina sanguinis effusio virium defectum faciens, non sinit congruam fieri detractionem, vel quantum magnitudini passionis est conveniens. Collyrium autem felle taurino perunctum, omnifariam nocens accipimus. Etenim ob acrimoniam fellis atque mordicationem tumentia provocat in fervorem, & ob longitudinem digitorum decem immissum premit eas partes, quæ neque tenuem liquorem sine gravatione accipere, vel ferre valent. Nam ex ærario folliculo quid dicere oportet, si ubi inflationis metus est, immittendum extrinsecus existimat ventum, atque, quod est maximi peccati, frigidum his partibus, quæ etiam naturali tactu prægravantur, non aliter, quam si quemquam in tetanica passione constitutum cum sit potestatis laxativis curare virtutis, eumdem organis distendere contendamus. Advertendum igitur, quod magis roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem adjiciens graviora, quo etiam per clysterem liquoribus magis prægravet corpus, ut tumentia importune vento vexata, etiam liquoris percussu intemporali feriantur. Item spongia apponenda quam probat, extenta magis premit. Utitur autem vino, malis quidem, sed sui similibus consiliis. Neque enim temporaliter declinationem passionis observavit. Præterea usu immodico, siquidem

dem plurimum dari jubet, & intemperato, quod sæpe in sanitate constitutos alienari mente perficit, tunc etiam incongrue, siquidem frigido. Omne etenim frigidum tumentia auget. Repugnanti ergo judicio vinum dare perspicitur, effectum somno atque dolori crurum ascribens, somnus etenim levigata atque soluta passione efficitur: dolore autem pejorante, & asperato tollitur. Quod ita manifestum est ut demonstratione non indigeat.

IDEM *Tard.* IV. 3. *p.* 472.

Hippocrates enim libro quam ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus posse digeri facile videatur. Item pulentum, atque fœnigræci semina.

Cum sint hæc qualitate contraria: alia enim astringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit.

IDEM *Tard. pass.* IV. 8. *p.* 485. 486.

Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis.

Herophilus vero libro quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, sive vivos, sive mortuos excludi negat incongruum.

Et mox:

Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, sic inquit Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in ægritudinis declinatione cum stercoribus egeruntur, nihil grave significare.

Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos vel inanes esse meliores: siquidem hic in febribus solutionum hoc dixisse videtur, Hippocrates autem mortem significare in febribus structuræ.

IDEM *Tard.* V. I. *p.* 502.

Hippocrates vero libris, quos ad sententias Cnidias scripsit, magis utendum dicit egestate atque vaporatione, & continentia, & danda sicca vel arida quæque, & acriora mandenda. Si enim æquibilis æger fiat, hoc est, urina facilior, ac si spiratio difficilis fuerit, quam dyspnœam vocant, & tempus æstatis, & æstas media, dicit ex brachio phlebotomandos, & post detractionem factam dat panem calidum vino infusum atque oleo, & carnem suillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharides tres detracto capite & pedibus, & primis in tribus cyathis aquæ comtritas.

Sed neque quo tempore exercitio utendum sit manifestat, neque usque quo mandenda sint acriora, vel quando vaporationes adhibendæ. Dehinc si phlebotomare oportuerit, non solum æstivo tempore, ac media æstate, sed etiam omni tempore atque ætati convenire phlebotomiam probamus. Est præterea importunum vinum, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item cantharides humorem commovent. Carnis quoque offerendæ tempus significare neglexit.

HENR. CORN. AGRIPPA
De Van. scient. c. 82.

Jam vero & Hippocrates, quem ipsi pro Deo colunt, ab aliis in plerisque non tam diversum sentit, quam turpiter erravit. Nam in libro de Natura infantis ait: Generatur ex luteo ovi avis, nutrimentum autem & augmentum habet album, quod in ovo est:

Quod falsum probat Aristoteles in libro de Animalibus & in libro de Generatione animalium, disputans contra Alcmæonem, qui cum Hippocrate sentiebat, concludit: origo pulli in albumine est, cibus per umbilicum ex luteo petitur; cui sententiæ adhæret etiam Plinius, inquiens: Ipsum animal ex albo liquore ovi corporatur, cibus ejus in luteo est.

Et mox:

Nonne etiam ille Hippocratis aphorismus mendax est? Mulier non podagrizat, nisi menstrua illi defecerint:

Cum multæ fœminæ, quibus etiam menstrua fluunt, podagras patiantur.

JUL

Jul. Cæs. Scaliger

De Subtil. adv. Card. CI. 18.

Tueris enim, atque etiam profiteris nefandum illud Hippocratis deliramentum, a quo non absunt Galeni trepidationes. Animam nihil aliud esse, quam cœleste calidum. Absurdior ejusdem sententia in primo de ratione victus. ἐσέρπει ἐς ἄνθρωπον ψυχὴ πυρὸς καὶ ὕδατος σύγκρησιν ἔχουσα. Itaque etiam illa ausus est. ἡ ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὐξάνεται, ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενί.

Sed sibi contradicit: ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοισι. Si enim est idem in homine, & cane, ergo anima hominis augebitur in cane, & canis anima in homine vicissim.

Sed & alia ibidem contradictio: ἡ ψυχὴ αἰεὶ ὁμοίη· οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται, οὐ διὰ φύσιν, οὔτε δι' ἀνάγκην. Similia superioribus in sexto Epidemion: ἀνθρώπου ψυχὴ ἀεὶ φύεται μέχρι θανάτου.

Jul. Cæsar Scaliger

De Subtil. ad Card. CCCVII. 5.

Neque mens ægrotat, ut falso voluit Hippocrates, cum dolorem, quo cruciamur, non sentimus.

Sed quoniam dolentem ad locum, subsidii ergo, distracti spiritus, non repræsentantur imaginationi.

OPERUM MAGNI HIPPOCRATIS

CENSURA.

Ex illa, quam Hieronymus Mercurialis erudite admodum, atque fusius conscripsit, suæque Interpretationi Editionis Juntarum Venetæ, Anni MDXXCVIII. præfixit, excerpta.

DOctissimus Hieronymus Mercurialis Opera omnia, quæ sub Hippocratis nomine circumferuntur, in quatuor Classes distribuit; idque, ut opinor, vel maxime fecerit, ut unusquisque, quæ vera essent Hippocratis opera, & quæ adulterina, uno veluti oculi obtutu, cernere posset. Quanti momenti sit vera Antiquorum opera a spuriis internoscere jamdudum iis omnibus notissimum est, qui veterum librorum lectioni operam serio impendunt. Hinc ne tanta utilitate hæc nostra Neapolitana Editio privaretur, qua, nescio quo fato, perpulcra illa Lugduno-Batava, Anni MDCLXV. privata prodit, hic dilucide, atque concise hanc Censuram apponi curavi.

Prima igitur Classis illos omnes libros amplectitur, qui ab Hippocrate conscripti castigati, atque editi fuerunt, aut saltem quos ille composuit, ut ederentur; nam in istis sententiæ, ac hippocraticæ phrases adamussim inveniuntur.

De Natura Humana. Huic enim libro, ut Galenus in Commentariis testatur, adjectus fuit alius Polybi De Diæta. Ex hoc enim nonnulla Philosophiæ suæ semina Aristoteles excerpsit.

De Aere, Aquis, & Locis.

Aphorismi. Inter istos nonnulli spurii videntur undique intertexti, ac præcipue in Septima Sectione, ut in Commentariis suis Galenus edocuit.

Prognostica. Hisce enim Mercurialis præstantiam, ac divinitatem tribuit.

De Morbis Epidemicis, sive Popularibus. Primus liber, & Tertius sunt Hippocratis genuini.

De Morbis Acutis. Trium priorum librorum, usque ad tractationem de Balneis, Galenus, in Commentariis, Auctorem æxtimat Hippocratem.

De Vulneribus Capitis. Huic libro quædam adulterina adjuncta fuisse, Galenus, 4. *de Articulis*, diserte fatetur.

De Fracturis.

De Articulis.

De Officina Medici. Genuinus Hippocratis liber, etsi, eo vivente, nunquam editus. *Imo*, scribit Mercurialis, *non defuerunt (ut Galenus perhibet) qui, quod hic liber totius medicinæ Proœmium habet, ante omnes alios Hippocratis Commentarios collocari, & legi debere putarint.*

Mochlicum, sive Vectiarius. In hoc libro de Articulis, & Fracturis Hippocrates iterum, ac summatim pertractat. Hunc autem Cornarius, ut Mercurialis advertit, *nescio quo spiritu, cum libro de Ossibus confudit, nec, ut debebat, totum latinis tradit, hunc enim Galenus inter receptissimos tradidit.*

De Alimento. Quamquam nonnulli Philistioni, vel Pherecydi hunc librum tribuant, Galenus, cujus judicium omnibus præfero, genuinum Hippocratis opus judicat. Agellius quoque *L. III. cap.* 15. sub Hippocratis nomine citat.

De Humoribus.

De Ulceribus.

Secunda Classis illos omnes Hippocratis libros

libros continet, qui ab ipso memoriæ tantum causa, sed non castigati, conscripti fuerunt; qui quidem postmodum vel a Thessalo filio, vel a Polybo, vel ab aliis discipulis editi sunt, sed in multis locis immutati, imminuti, vel adaucti.

De Morbis Epidemicis, sive Popularibus. Præter Primum, & Tertium Librum, omnes fere alii hic sunt collocandi; nam Mercurialis, ex Galeni sententia, ita scribit: *Primum, & Tertium legitimos esse; Quintum, & Septimum vere spurios; alios autem partim ab ipso Hippocrate, esse conscriptos, partim a Thessalo ejus filio immutatos, & auctos . . . . Quare mirari soleo, cur Celsus, & plerique alii scribant, Hippocratem suos errores interdum esse ingenue confessum, quod id ex uno Epidemiorum quinto colligatur, quem tamen omnes ab Hippocratis Officina minime exiisse opinantur.*

De Locis in Homine. A Celso, Cælio Aureliano, Rupho Ephesio, atque ab ipsomet Galeno citatur.

De Flatibus. Hic quoque citatur a Celso, Erotiano, Alexandro Aphrodisiense, Gregorio Nazianzeno, Plutarcho, atque Galeno.

De Septimestri Partu.

De Octimestri Partu.

De Ossibus.

Tertia Classis illos libros comprehendit, qui quamquam ab Hippocrate non fuerunt conscripti, sed vel ab ejus Filiis, vel a suis Discipulis; tamen quia plurimas hippocraticas sententias a genuinis operibus excerptas, vel ab ejusdem ore prolatas, vel forsan a suis Adversariis collectas continent; quasi germani habendi sunt. Idque vel maxime credendum, quod ut Galenus multis in locis memoriæ mendavit, tam Filii, quam Discipuli, Patris, & Præceptoris decreta, vel tantillum non immutarunt; attamen in istis libris nonnulla ex intervallo leguntur, quæ solidam hippocraticam doctrinam non redolent.

De Carnibus. De Principiis rectius inscribendum esse hunc librum Mercurialis judicat, atque diserte fatetur, habere nonnulla *de partium, & membrorum corporis generatione, de nutrimento Fœtus, de Fœtus productione & de hominis vita nimium a veritate remota, potiusque occultam quamdam, & ænigmaticam philosophiam referentia.*

De Genitura.

De Natura Pueri. Unus ne, an duo sint hi libri dubitari potest. In istis enim citantur libri *de Morbis Muliebribus*, ac *de Natura Muliebri*; unde facillime crediderim unum idemque istorum omnium librorum auctorem fuisse. Galenus, & Erotianus sub Hippocratis nomine citant; citat quoque Macrobius *L.* 1. *cap.* 6. *Somn. Scipion.*, ubi dicit: *Hippocratem neque fallere, neque falli posse*. At Mercurialis suspicatur esse Polybi.

De Affectionibus. Hippocratis ne sit, an Polybi, adhuc dubium est.

De Affectionibus Internis. Hic liber, si Galeni judicium sequamur, pro eo habendus est, quem Veteres *Majorem de Morbis*, vel *de Empyis* inscribebant.

De Morbis. Hujus Operis liber quartus Dioscorides, ut asserit Galenus *VI. Epidem. Com.* 1. Hippocrati Thessali filio; Galenus vero alibi, & alii Polybo potius tribuunt.

De Natura Muliebri.

De Morbis Muliebribus.

De Sterilibus, Forsan libri præcedentis pars posterior.

De Foetatione, et Superfoetatione. Licet ipsius Auctor ignoretur, nec citatus hic liber facile reperiatur; quamplura tamen hippocraticis dogmatibus consentanea continet.

De Virginum Morbis.

De Morbo Sacro. In codicibus græcis invenitur hoc super libro censura, in qua hunc non esse Hippocratis apertissime asseritur; *sed utcumque sit* (scribit Mercurialis) *doctrina illius libri minime despicienda est, neque ex toto habenda ab hippocraticis aliena, etsi nonnulla contineat neque vera, neque magno aliquo ingenio digna.*

De Humoribus.

De Fistulis. Hi duo libri fortassis antiquitus unus fuerunt.

De

De Salubri diæta. In initio Commentarii Galenus Polybo tribuit, sed in primo *de Victu Acutor.* vel Euriphontem, vel Phaontem, vel Philistionem, vel Aristonem, vel Antiquum alium, librum hunc conscripsisse autumat. Perpauca futilia, quamplurima solida continet.

De Diæta. In tres libros hoc Opus dividitur, quorum primus est prorsus Hippocrate indignus; in reliquis duobus nonnulla quammaxime digna inveniuntur.

De Usu Liquidorum.

De Judicationibus. Mercurialis æstimat ex Aphorismis, & Prognosticis hunc librum esse conflatum.

De Diebus Judicatoriis.

Prorrhetica, sive Prædicta. Quamquam Galenus multis in locis testetur Hippocratis non esse, imo nonnullis erroribus scatere; attamen suis Commentariis illa illustrare non fuit dedignatus: quod sane faciendum non erat, si ex toto ea pro spuriis habuisset.

Coacæ Prænotiones. Jacotius in Præfatione ad istas Prænotiones ita scribit: *Mihi sane placere non potest, quandoquidem nec sermonis proprietas, nec dogmatum puritas, nec rerum veritas ejusmodi sunt, ut ex media Hippocratis officina manasse quis jure existimare queat.*

De Insomniis. Julius Cæsar Scaliger, in Commentariis, quos ad hunc librum scripsit, utrum is sit germanus, minime disputandum duxit, & tamquam genuinum supposuit. Mercurialis contra, cum nunquam a Galeno invenerit citatum, ab operibus Hippocratis ablegavit.

Quarta postremo Classis libros illos continet, qui vere spurii habendi sunt; nam neque dictionem, neque seriam rationem cogitandi, neque doctrinam hippocraticam ob oculos afferunt.

De Morbis Epidemicis, sive Popularibus. Liber quintus, & Septimus hujus operis, forsan ab Hippocrate Draconis filio fuerunt conscripti.

Jusjurandum. Forsan ab Hippocrate dictatum, sed ab aliis conscriptum.

Præceptiones.

De Arte.

De Arte Veteri. Forsan Dexippi Coi Hippocratis discipuli. Ab Erotiano citatur.

De Lege. Ex hoc libro fortassis Plinius illam sententiam mutuatus fuit, *soli Medico licere hominem interimere.* A nullo fere probato Auctore sub Hippocratis nomine citatur.

De Medico. Dioscoridi ab aliquibus tribuitur.

De Decenti Ornatu. Tam hic, quam præcedens liber ridiculis rebus pleni videntur.

De Exsectione Foetus.

De Corde. In hoc libro mentis sedem in Corde collocare annititur Auctor.

De Dentitione.

De Visu. Hi quatuor libri prorsus inter spurios reponi debent, *non solum* (verba sunt Mercurialis) *quod nemo ipsorum testimonio utatur, verum etiam quia absurda non pauca, & ab hippocratica gravitate, atque doctrina longe aliena habent.*

De Glandulis.

De Resectione Corporum.

Epistolæ. Forsan Auctoris *De Sacro Morbo*, & *de Morbis Muliebribus*, a quo citantur. Galenus nusquam eorum mentionem habet, neque Antiquorum aliquis earum testimonium usurpat.

De Medicamentis Purgantibus.

De Hominis Structura. Hi duo libri in Codicibus Græcis non reperiuntur.

HIP-

HIPPOCRATIS
DE ARTE.

SUNT quidam, qui artem putant, reliquas artes turpiter incessendo dehonestare: atqui id quidem, veluti putant, non transigunt, ut ego sane assero, sed propriam cognitionem ac scientiam ambitiose ostentant. Mihi vero invenire aliquid eorum, quæ nondum inventa sunt, quod ipsum notum, quam occultum esse præstet, scientiæ votum ac opus esse videtur: similiterque & semiperfecta ad finem perducere & absolvere. At vero verborum inhonestorum arte ad ea, quæ ab aliis inventa sunt, confundenda promptum esse, nihil quidem corrigendo: eorum vero, qui aliquid sciunt, inventa apud ignaros calumniando, non sane scientiæ votum aut opus esse videtur, sed proditio magis naturæ suæ, aut ignorantia artis. Solis enim artis ignaris hoc ipsum factum convenit, qui contentiose quidem gestiunt ac conantur, nequaquam vero possunt maliciei sufficere, ad hoc ut aliorum opera, quæ quidem recta sunt, reprehendant. Eos quidem igitur, qui in alias artes hoc modo irruunt, quibus hæ curæ sunt, quorumque id interest, & præstare hoc possunt, prohibeant. Præsens vero sermo his, qui medicinam eo modo invadunt adversabitur, confidens quidem & animatus propter utilitatem eorum, quos insectatur: copiosus vero ob artem, qua præstat & auxiliatur: potens autem ob sapientiam, qua est eruditus.

2. In universum itaque nulla videtur mihi ars esse, quæ non existat, absurdum enim est, aliquid esse putare, quod non est: quoniam eorum, quæ non sunt, quanam essentia conspecta aliquis denunciare possit, quod sint. Si enim non existentia videre non datur, quemadmodum existentia, haud equidem scio, quomodo quis mente concipere queat ea, quæ non sunt, quemadmodum ea, quæ sunt, quæ certe oculis videre est, menteque intelligere quod sunt. Verum ut ea nec videas, nec intelligas, non similiter contingere potest. Sed existentia quidem semper videntur ac cognoscuntur: non existentia autem, neque videntur, neque cognoscuntur.

3. Cognoscuntur itaque demonstratis jam artibus, & nulla est ars, quæ non ex specie quadam rerum videatur: arbitrorque sane ego etiam nomina artibus ex speciebus accipi & imponi. Absurdum enim est, existimare ex nominibus species rerum germinare & provenire: imo etiam impossibile existit. Nomina enim lege quadam naturæ indita sunt: species autem rerum non lege sancitæ sunt, sed naturæ germina existunt. Atque hæc quidem, si quis ex prædictis non ad plenum intelligat, in aliis sermonibus fortassis clarius edocebitur.

4. De medicina vero, utpote de qua hic institutus est sermo, claram demonstrationem faciam: & primum sane definiam, quod sentio: Medicinam esse mor-

morbos ab ægris in totum tollere, & morborum vehementes impetus obtundere, & eorum, qui a morbis victi sunt, curationem non aggredi, quum id in confesso sit, quod medicina tales sanare non possit. Quomodo igitur hæc medicina faciat, & quali omnino facultate præstet, de hoc jam reliquum sermonem instituam. Cæterum in artis demonstratione, simul etiam sermones illorum, qui eam dehonestare contendunt, quatenus quisque eorum sibi quid transegisse visus est, revellam. Principium itaque sermonis hoc erit, cui omnes assensuros scio.

5. Quod quidem aliqui a medicina curati sanitati restituuntur, confitentur: quod vero non omnes, ob hoc jam ars ipsa vituperatur: ajuntque hi, qui eam pejus incessunt, quod hi, qui a morbis apprehenduntur, eosque evadunt, fortunæ ope evadant & non auxilio ipsius artis. Ego vero non privabo quidem ipse fortunam, tanquam nihil operæ precii faciat; puto enim morbis, qui male curantur, utplurimum infortunium accedere: qui vero bene, eos bonam fortunam nancisci. Postea vero interrogo, quomodo possibile est, sanatos aliud quam artem causari, siquidem ejus usu & ministerio sunt sanati? Nudam enim fortunæ speciem eos respicere ac sequi noluisse, ex hoc apparet, quod seipsos arti concrediderunt; quare a gratia fortunæ referenda liberi sunt: ab ea vero, quæ arti debetur, minime se vendicare possunt, quo minus ei sanitatem acceptum ferant. In hoc enim, quod ei se commiserunt ac concrediderunt, palam est, ipsos speciem ejus esse contemplatos: vim vero ejus patrato opere cognoverunt. Dicet sane hic adversarius, quod multi jam ægri etiam citra medicorum usum sint sanati: & ego id dicentibus credo. Videtur autem mihi omnino fieri potuisse, ut & qui medicis non usi sunt, in medicinam inciderint, non tamen ut scierint, quod in ipsa rectum fuerit, & quod non rectum: alioqui contigisset, ut seipsos eodem penitus modo curassent, quo curati fuisent, si medicos adhibuissent. Et hoc tandem magnum signum est essentiæ ipsius artis: nempe artem esse, & quidem magnam, quando sane etiam hi, qui eam esse non putant, per ipsam servati apparent. Valde enim necessarium est, nosse eos, qui medicis etiam non sunt usi, si ægrotaverunt & convaluerunt, quod aut facientes aliquid, aut non facientes sanati sunt.

6. Aut enim inedia, aut edacitate, aut uberiore potu, aut siti, aut balneis, illuvie, aut laboribus, aut quiete, aut somnis, aut vigilia, aut his omnibus promiscue utentes convaluerunt. Et sane propterea quod opem senserunt, valde necessarium est ipsos nosse, quod fuerit aliquid quod opem tulerit. Et rursus si quid detrimenti acceperunt, necesse est & detrimentum nosse, & quod fuerit aliquid quod damnum dedit ac læsit. Non enim quivis cognoscere potest ea, quæ commoditate & detrimento sunt disparata. Si igitur is, qui ægrotavit, sive laudare, sive vituperare noverit quid ex diæta, per quam convaluit, omnia hæc medicinæ esse comperiet: & sunt nihil minus ea, quæ damno fuerunt, quam ea, quæ opem tulerunt, in testimonium arti, quod ars ipsa sit.

7. Quæ enim profuerunt, ob rectum usum profuerunt: quæ vero nocuerunt, ob id quod non recte usurpata sunt, nocuerunt. Atqui ubi rectum, & non rectum utrunque suum finem habet, quomodo quis hoc artem esse neget? Hoc enim

enim ego artis expers esse dico, ubi neque rectum, neque non rectum aliquid existit. Vbi vero utrumque horum inest, quomodo hoc non artis opus, sed potius inartificialitatis existat?

8. Amplius autem, si ex pharmacis purgantibus, & alvum sistentibus solum tum medicina, tum medici sanationem facerent, infirmus sane sermo meus merito judicaretur. Nunc vero hi, qui inter medicos maxime laudati sunt, & diæta, & aliis medicaminum formis sanant, quasne idiota quidem artis ignarus si audiat, nedum medicus, artis esse negare queat.

9. Ubi igitur nihil neque in ipsis bonis medicis, neque in arte medica inutile est, sed in plurimis eorum, quæ ex terra nascuntur, & eorum etiam, quæ fiunt, species & formæ insunt medelarum & pharmacorum: non est quod amplius aliquis eorum, qui sine medico convaluerunt, casum spontaneum vero sermone vehere possit, tanquam causam suæ sanationis. Spontaneum equidem nihil esse apparet ac deprehenditur. Omne enim quod fit, propter quid fieri comperitur, atque etiam in singulis adeo propter quid fieri videtur: spontaneum vero nullam essentiam habere comperitur, sed nudum tantum nomen. Medicina autem tum ex his, quæ propter quid de industria excogitata sunt, esse apparet, tum essentiam amplius habere conspicitur. Quare his quidem, qui fortunæ sanitatem acceptum ferunt, artique derogant, hæc quæ dixi respondere quis possit.

10. Cæterum eos, qui ob morientium calamitatem, artem demoliri contendunt, miror quanam memorabili ratione commoti, intemperantiam quidem morientium causam mortis non statuunt: scientiam vero eorum, qui medicinam exercent, accusant, tanquam sane medici quidem ea, quæ non conveniant, imperare possint: ægri vero, quæ imperata sunt, transgredi non possint. Atqui longe magis rationi consentaneum est, ægros non posse facere quæ imperantur, quam medicos non convenientia jubere.

11. Medici namque sana mente, sanoque corpore rem aggredientes, & præsentia considerant, & de præteritis similiter juxta præsentia ratiocinantur, in tantum etiam, ut aliquando palam gloriari soleant ægri, se illorum opera sanitati restitutos esse.

12. Ægri vero, neque qua parte laborent, neque ob quam causam laborent, neque quid ex præsentibus futurum sit, neque quid ex horum similibus fiet scientes, medici imperio subjacent, dolentes quidem ob præsentia, timentes autem futura: & pleni quidem morbo, inanes autem ciborum, ea quæ morbo grata sunt, quam quæ ad sanitatem faciunt, assumere malunt, mori quidem non amantes, sed tolerare tamen non potentes. Hoc modo autem affectos, utrum verisimilius est, hos a medicis imperata facere, an alia facere, quæ medici non jusserunt: aut medicos tales, quales superiori sermone declaravi, non convenientia imperare? Nonne multo magis hos quidem, quæ conveniant, jubere: illos autem temere & impotenter nolle obedire: atque sic inobedientes in mortem incidere? Quæ sane qui non recte considerant, caussas ad hos, qui inculpabiles sunt, referunt; eos vero, qui maxime accusandi sunt, a culpa liberant & defendunt.

13. Porro sunt item quidam, qui ob eos, qui victis a morbis curam adhibere nolunt, medicinam ipsam repre-

hendunt, dicuntque, quod morbi, quos ſanare aggrediuntur illi, per ſeipſos fuiſſent ſanati. Qui vero auxilio opus habent, eos non contingunt. Oportebat autem, inquiunt, ſiquidem ars erat, omnibus æque morbis ſanitatem afferre. Qui igitur hæc dicunt, ſi medicis indignarentur, quod ipſorum talia dicentium, non ut delirantium, curam habeant, merito ſane ſuccenſuerint magis, quam quod illa reprehendunt. Si quis enim ab arte potentiam in ea, quæ non profitetur, aut a natura facultatem in ea, ad quæ nata non eſt, exigat: is ignorat inſaniam dementiæ potius, quam ignorantiæ convenire. Quorum enim inſtrumentorum, ſive naturæ, ſive artium, facultatem obtinemus, per ea ſane opifices eſſe poſſumus, per alia vero minime licet; quum igitur homo morbo afficitur, qui vehementior eſt quam medicinæ inſtrumenta, ne ſperare quidem oportet, ut a medicina exſuperetur. Exempli enim gratia: Inter ea, quæ in medicina urendi vim habent, ignis extreme urit, verum eo minus etiam alia multa. An vero ex eis præſtantiora leviores morbos curare non poſſint, nondum ſatis conſtat, valentiſſimos autem morbos potentiſſima etiam inſtrumenta curare non poſſe, quomodo non ſit manifeſtum? Quæ enim ignis non efficit, quomodo ea, quæ ab illo non ſunt domita, non oſtendant, quod alia arte opus habeant, & non ea, in qua ignis inſtrumentum exiſtit?

14. Idem ſentio & de aliis inſtrumentis, quæcunque medicinæ opus adjuvant, quorum omnium ſingulatim ſucceſſum ſi non aſſequitur medicus, vim affectionis accuſare oportet, mea quidem ſententia, non ipſam artem. Qui igitur eos reprehendunt, qui victis a morbo manum adhibere recuſant, hortantur etiam ut ea, quæ non conveniunt, attingant, non minus quam ea, quæ contingere intereſt artis: quod quum faciunt, his quidem, qui nomine medici ſunt, admirationi ſunt, ab his vero, qui arte præſtant, deridentur.

15. Nec vero adeo deſipientes hujus artis experti ſunt, neque vituperatoribus, neque laudatoribus indigent, ſed ratione, ad quam ſane actiones opificum abſolutæ, plenæ ſunt, & quæ ab ea deſtitutæ, mancæ. Amplius vero etiam defectus aliquos quidem opificibus imputare oportet, aliquos vero ipſis operibus. Quæ quidem igitur ad alias artes pertinent, aliud tempus, aliumque ſermonem requirunt. Quæ vero ad medicinam, qualia ſunt, & quomodo judicanda, partim quidem ſuperiori ſermone oſtendimus, partim vero præſenti oratione docebimus.

16. Sunt enim his, qui hanc artem probe norunt, morbi partim non in obſcuro poſiti, & non multi: partim non in manifeſto loco hærentes, & multi ſunt. Qui enim ad interna vertuntur, in obſcuro ſiti ſunt: qui vero ad ſuperficiem corporis erumpunt aut tumeſcunt, manifeſti ſunt; exhibent enim ſeſe ut tum viſu, tum tactu, & ſoliditas & humiditas ipſorum percipiatur, & qui calidi ſint, quique frigidi ſentiatur: qui ſane ſingulorum aut præſentia, aut abſentia tales exiſtunt. Atque horum quidem omnium in omnibus certas ac infallibiles medelas eſſe oportet, non ob id, quod faciles ſint, ſed quod certo invento conſtent. Neque vero a quibuſvis volentibus inveniuntur, ſed ab his, qui volunt, itemque poſſunt; poſſunt autem, quibus tum diſciplina non eminus, ſed prope & largiter contigit, tum natura non infelix liberaliter acceſſit. Ad manifeſtos quidem igitur morbos hoc modo artem divite facul-

cul-

cultate præditam esse oportet. Neque vero ad minus manifestos eam inopem ac dubiam hærere convenit.

17. Sunt autem morbi minus aperti, quique ad ossa, quique ad ventriculum sunt conversi. Habet autem corpus non unum ventriculum, sed plures. Duo enim sunt, qui cibum suscipiunt & demittunt, aliique præter hos plures, quos norunt hi, quibus hæc res curæ fuit. Quæcunque enim membra carnem in orbem circumsitam habent, quam musculum appellant, ea omnia ventriculum habent. Omne enim inconcretum, & quod non coaluit sive pellicula, sive carne contegatur, cavum est. Impletur autem, dum sanum est, flatu, dum ægrotat, sanie. Habent itaque brachia talem carnem, habent & femora, habent tibiæ. Quin & in macilentis, & excarnibus partibus ejusmodi caro inest, similiter ut in carnosis esse demonstratum est. Nam & qui thorax appellatur, in quo hepar continetur, & capitis circulus, in quo cerebrum concluditur, ipsumque adeo dorsum, ad quod pulmo vergit: horum membrorum nullum est, quod non & ipsum vacuum sit, ac multis segmentis plenum ac quasi discriminatum existat, quæ parum abest ut vasa existant, quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua vero etiam prosunt.

18. Præter hæc autem & venæ multæ, & nervi, non in carne sublimes, sed ad ipsa ossa protenti ligamentum sunt articulorum. Ipsi etiam articuli, in quibus ossium, quæ moventur commissuræ involvuntur, & horum nullum est, quod non subspumosum sit, & circa se forulos habeat, quos sanies prodit: quæ, deductis ipsis, multa & magno multorum mœrore egreditur.

19. Ex prædictis itaque omnibus nullum est, quod oculis conspicienti videre ac cognoscere contingit: quapropter etiam obscura mihi appellata sunt: & ab arte quoque obscura esse judicata sunt: non tamen, quod obscura permaneant & nos vincant, sed, quantum possibile est, cognoscantur & superentur. Possibile autem est, quantum ægrorum naturæ ad considerandum conferunt, & quantum eorum, qui perscrutaturi sunt, naturæ ad perscrutandum aptæ sunt. Cum multo enim labore, & non modico tempore præ oculis videntur & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum conspectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur & superantur. Quæcunque vero ob id, quod non statim cognoscantur, ægri mala perpetiuntur: ea non ad medicos curantes ipsos, tanquam ad ipsorum autores referenda sunt, sed ad naturam ipsius ægri, itidemque ipsius morbi. Medicus enim, quum non possit malum neque visu assequi, neque audiendo ex aliorum narrationibus cognoscere, ratiocinatione ipsum persequitur. Etenim ipsi quoque ægri, qui obscuro morbo laborant, si conentur medicis de morbis suis narrare, ex opinione magis quam scientia narrant. Nam si scivissent, in ipsos sane medicos non incidissent, cum ejusdem scientiæ sit, morborum causas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Quando igitur neque ex ægri narrationibus ad infallibilem certitudinem pervenire possit, alio certe respicere medicum necesse est. Quare hujus tarditatis, non ars ipsa, sed corporum natura, causa existit.

20. Hæc enim malum sentiens, mederi magnopere gestit, considerans tamen, ne temeritate magis quam consilio,

lio, & ut facultate magis quam violentia medeatur. Medicus vero, siquidem suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum. Si vero is, in quo morbus cognoscitur, superetur, ob id sane quod serius medicum accessit, aut ob morbi celeritatem peribit. Si enim ex æquo processerit morbus cum medicina, velocior non est. Si vero præoccupaverit, velocior omnino existit; præoccupat autem tum propter corporum angustiam, in qua non in conspicuo inhabitant morbi, tum propter ægrorum negligentiam. Differunt enim & cunctantur, atque ubi jam a morbis ipsis apprehensi sunt, tum demum curari volunt ac expetunt.

21. Quare artis potentiam magis ex merito admiremur, si quem ex clandestino morbo ægrum restituat, quam si impossibilibus & desperatis opem ferre moliatur. Nequaquam vero in ulla aliqua jam inventarum artium tale quiddam inest: sed quæ ex eis igne opificium exercent, igne non præsente, ociosæ sunt: ubi vero illum contigerunt, operosæ. Quæ item tractabili rerum materia artem suam exercent, veluti aliæ quidem lignis, aliæ coriis, aliæ sculpendo tum ære, tum ferro, aliisque similibus rebus earum quam plurimæ. Opera porro, quæ ex hac materia, & cum hujus materiæ instrumentis fiunt, tametsi facile retractari ac corrigi possint, tamen non magis velocitate quam, velut decet, perficiuntur, neque defunctorie transiliuntur, verum si quod instrumentum desit; interim quiescunt, quanquam etiam illis cunctatio & tarditas ad opus commodius absolvendum impedimento sit, attamen opus laudatur & præfertur. Medicina vero aliquibus quidem ex suppuratione thoracis, aliquibus vero juxta hepar & renes, aliis autem per omnes corporis ventriculos ægrotantibus, eorum omnium inspiciendi potentia privata est: quod ipsum apud omnes in confesso existit, alias tamen facultates coadjutrices adinvenit. Vocis nimirum claritatem & tarditatem, itemque fluxiones, quæ singulis locis, per quos exitus eis dantur, destillare consueverunt: quarum modo odores, modo colores, deinde etiam ponderatam tenuitatem ac crassitiem observat, ex eisque signa tum eorum, quæ ægri jam perpetiuntur, tum quæ perpeti possint, colligit. Quum vero hæc significationem de se præbeant: neque ipsa natura voluntaria dimittat, vires amplius ac necessitates medicina ipsa invenit, quibus natura coacta, indemnis concedat.

22. Natura autem stimulata & impulsa, artis peritis, quæ facienda sunt, demonstrat. Cogit autem partim coalitum in nobis calorem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffundere, quo intelligat, quid sibi visum sit de illis; quæ, ut viderentur, ipsa machinata est: partim vero spiritum, velut delatorem tum viis arduis, tum cursibus accusare ac prodere cogit. Quin & sudores per prædicta ducens ac excludens, humorum calidorum exhalationem perficit. Sunt præterea, quæ per vesicam pergressa, magis morbum ostendere possunt, quam quæ per carnem exhalarunt. Invenit igitur & tales potiones, itemque cibos, qui calidiores alias calefacientibus existentes, illaque & eliquant, & profluere faciunt, quæ sane non profluxissent, si non hoc modo tractata fuissent. Alia itaque ex aliis, & alia per alia prodeunt, quæ corpus pergressa, morbum ipsum produnt.

23. Vt nihil miri sit, ipsis serius fidem haberi, & medendi conatus ac aggres-

greſſiones tardiores eſſe, quum ſic per peregrinas interpretationes ad medendi ſcientiam ac cognitionem medici perveniant ac erudiantur. Quod igitur & rationes in ſeipſa plenas, & ad ferendum auxilium abundantes habeat medicina, & quod morbis, qui corrigi non poſſunt, merito auxiliares manus negat, aut ſi forte opem ferre molita eſt, citra culpam eam exhibet, id ipſum tum jam habitus ſermo manifeſtum facit, tum etiam artis peritorum demonſtrationes palam documentum præbent. Quas ſane ex operibus jucundius, quam ex ſermonibus oſtendunt: utpote qui dicendo non magnopere exercitati, multitudini fidem ſinceriorem ex his, quæ videat, quam quæ audiat, facere malint.

HIPPOCRATIS
DE
VETERI MEDICINA.

QVICUNQVE de medicina dicere aut ſcribere aggreſſi, dicendi ſcopum ſibi ipſis ac fundamentum ſuppoſuerunt, calidum aut frigidum, aut humidum aut ſiccum, aut aliud quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principium cauſſæ tum morborum, tum mortis, hominibus idem, unum aut duo proponentes: hi in multis quidem, quæ dicunt, manifeſto erraſſe deprehenduntur. Juſtior autem querela eſt de arte, quæ eſt qua omnes in maximis utuntur, & bonos artifices maxime colunt.

2. Sunt autem opifices alii viles, alii longe præſtantes: quod ſane ſi non eſſet omnino medicina, neque in ipſa obſervationes eſſent, neque quicquam inventorum, non utique extaret, ſed omnes æqualiter ejus ignari & inexperti eſſent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarentur. Nunc vero res non ſic ſe habet, ſed quemadmodum aliarum omnium artium opifices multum inter ſe differunt tum manu, tum mente, ſic etiam in medicina. Quapropter non cenſeo ego ipſam inani fundamento indigere, velut obſcura & dubia, de quibus ſi quis dicere conetur, neceſſe eſt fundamento uti.

3. Velut ſi quis de ſublimibus in aere rebus, aut de ſubterraneis dicat, & quomodo habeant ſciat, tamen neque dicenti, neque audientibus manifeſtum ſatis fuerit, vera ne ſint, an ſecus. Neque enim eſt ad quod quis ſe conferat, cuique innitatur ut veritatem cognoſcat. Medicina autem jam ab antiquo exiſtit, & principium & via inventa, per quam inventa & multa & probe habentia comperta ſunt, per multum adeo tempus & reliqua deinceps invenientur, ſi quis idoneus ſit, & jam inventorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicunque vero his rejectis ac omnibus reprobatis, alia via, aliaque forma inquirere conatur, & quid inveniſſe gloriatur, falſus eſt & fallitur. Impoſſibile enim id eſt.

4. Verum ob quas neceſſitates impoſſibile ſit, ego demonſtrare conabor; do-

docens ac demoſtrans, quod ars exiſtat. Ex hoc autem palam fiet, impoſſibile eſſe aliquo alio modo inveniri. Videtur autem mihi maxime, de hac arte dictūrum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque enim de alio quopiam, neque quærere, neque dicere convenit, quam de affectionibus, ex quibus illi ipſi ægrotant.

5. Ipſos quidem igitur ſuas ipſorum affectiones condiſcere, quomodo fiunt ac deſinunt, & quibus occaſionibus augeſcunt ac deficiunt, quum idiotæ ſint, non eſt facile, verum ab alio inventas ac proditas, proclive. Nihil enim libentius quiſque recordatur, quam quæ ſibi ipſi accidiſſe audit. Si quis autem idiotarum ſententia deſtituetur, & audientes non afficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamento, neque ſcopo opus habet. Etenim Ars medica neque inventa ab initio fuiſſet, neque quæſita. Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, ſi eadem diæta uterentur, & aſſumerent, quæ ſani edunt ac bibunt, imo etiam alterius cujuſdam diætæ uſus eis profuiſſet, ſi non alia fuiſſent his meliora.

6. Nunc autem ipſa neceſſitas homines coegit Medicinam inquirere ac invenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo aſſumentibus, quæ ſani ſolent, non fuit utile, velut neque nunc utile exiſtit. Quin ut rem altius expendamus, neque ipſam ſanorum diætam ac alimoniam, qua nunc utuntur, inventam fuiſſe cenſeo, ſi ſuffeciſſet homini idem cibus ac potus, qui bovi ac equo, & omnibus aliis præter hominem, veluti ſunt ex terra naſcentia, fructuſque ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augeſcunt, & illæſi degunt, non indigentes alia diæta.

7. Quanquam ego ſane ab initio etiam hominem tali victu uſum eſſe putem. Quæ vero nunc inventa ſunt edulia, multa arte excogitata, & multo tempore producta eſſe mihi videntur, quum multa & gravia ex robuſto ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur; qualia ſane etiam nunc ex ipſo paterentur, doloribus vehementibus & morbis obnoxii, & brevi etiam morti. Veriſimile eſt autem hæc mala tunc minus perpeſſos ipſos eſſe, propter conſuetudinem: quanquam etiam tunc vehementer afflicti ſint, & conſentaneum eſt, plurimos & debiliore natura præditos periiſſe, eos vero, qui victum illum ſuperare poterant, longiori tempore duraſſe ac reſtitiſſe. Quemadmodum etiam nunc ex validis eduliis aliqui facile liberantur, aliqui cum multis doloribus ac malis. Ob hanc itaque neceſſitatem etiam illi mihi videntur quæſiviſſe victum naturæ convenientem, & inveniſſe hunc, quo nunc utimur.

8. Ex tritico igitur macerato, & a cortice purgato, molitoque ac cribrato, & ſubacto ac aſſato, panem fecerunt. Ex hordeo vero mazam, aliaque multa ex hoc excogitantes, coxerunt, & aſſarunt, & miſcuerunt, fortiaque & intemperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam ac vires, quæ quidem fortiora eſſent, ab ipſa natura non poſſe ſuperari, ſi ingeſta eſſent, exiſtimantes: ab his ipſis quoque dolores & morbos ac mortes oriri judicantes: contra ab his, quæ natura domare poſſet, alimentum & augmentum & ſanitatem. Porro invento huic, quodnam juſtius aut magis conveniens nomen quis impoſuerit, quam medicinæ? quandoquidem ad homi-

minis sanitatem alimentumque ac salutem inventum est, in permutationem illius victus, ex quo dolores & morbi fiunt.

9. Si vero ars ipsa esse non putatur, nihil absurdi est. Nam cujus nemo ignarus est, sed scientes omnes, ob usum & necessitatem, ejus non convenit aliquem artificem appellari. Atqui inventum ipsum & magnum & multæ artis ac considerationis existit. Quinetiam in hunc usque diem exercitiorum & reparandarum virium curam gerentes, semper aliquid amplius adinveniunt, juxta eandem viam investigantes, quod quis edens ac bibens maxime superet, ac seipso fortior evadat.

10. Consideremus itaque & confessam ab omnibus Medicinam, eam videlicet, quæ propter ægros inventa est, an & nomen & artifices habeat, & ipsa dominari ipsis velit, & unde tandem initium sumpsit. Mihi equidem, velut in principio dixi, nemo ne quæsivisse quidem Medicinam videtur, si idem victus & ægrotis & sanis convenisset. Itaque usque in hunc diem hi, qui Medicina non utuntur, Barbari ac Græcis confines, eodem modo quo sani victitant, ad voluptatem, & a nulla re, quam concupiscunt, abstinent, neque quicquam devitant. Cæterum qui Medicinam quæsiverunt ac invenerunt, eandem cum illis, de quibus superiori sermone dictum est, sententiam habuerunt, & primum quidem ex his ipsis cibis copiam detraxerunt, & pro multis paucos statuerunt.

11. Quum vero ipsis aliquando hoc ad aliquos ægros sufficeret, palamque fieret, quod prodesset, non tamen omnibus, sed essent quidam ita habentes, ut neque modicos cibos superare possent, imbecilliore sane quopiam tales indigere illis visi sunt, sorbitionesque invenerunt, pauca ex fortibus multa aqua permiscentes, & robur ipsum temperatura ac coctura detrahentes.

12. Quod si qui neque sorbitiones superare possent, his detraxerunt etiam ipsas, & ad potiones pervenerunt, observaruntque ut & hæ tum usu, tum copia moderate haberent, & neque plures quam oportet, neque meraciores & intemperatiores, neque defectuosiores offerentes. Probe autem nosse oportet, quibus sorbitiones in morbis non conducunt. Nam statim ubi hoc fecerint, exacerbantur ipsis febres ac dolores, & manifestum fit, quod assumptum morbo quidem alimentum ac incrementum præbet, corpori vero tabes & infirmitas existit.

13. Quicunque vero homines in hac affectione existentes, siccum cibum assumunt, aut mazam, aut panem, etiamsi valde modicum, decuplo magis & manifestius læduntur, quam si sorbitione usi essent, ob nullam aliam causam, quam fortitudinem edulii ad affectionem, in quo sorbere conducit, edere autem non. Si enim plura comederit, plus utique lædetur: si vero pauca, dolebit tamen omnino. Omnes itaque doloris causæ ad idem reducuntur, nimirum fortissima edulia maxime & manifestissime hominem lædere sive sanus sit, sive ægrotus. Quid igitur aliud cogitasse videri queat hic appellatus medicus, & confessus artifex, qui ægrorum diætam ac victum adinvenit, quam ille, qui ab initio omnibus hominibus victum, quo nunc utimur, ex agresti illo ac ferino reperit ac subornavit? Mihi equidem videtur idem modus, & unum quoddam ac simile esse inventum.

ium. Hic enim ea, quæ natura humana sana superare non potuit, incidentia & ingesta; propter feritatem intemperantiamque: ille vero, qualicunque tandem unusquisque affectione teneretur, ut superare non posset, eadem detrahere quæsivit ac institit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior & variegatior ac majoris negocii est hæc species. Verum principium fuit illa, quæ prius est producta.

14. Si vero quis consideret, quæ sit ægrotorum diæta, comparatione ad sanorum diætam facta, is inveniet hanc ægris nocentiorem, quam eam, quæ ferarum est, & aliorum animalium, sanis. Etenim vir laborans morbo, neque difficili & intolerabili, neque rursus levi & despicabili, (imo qui neque ipsi peccanti futurus sit manifestus) si panem, aut carnem, aut aliud quid ex his, quæ sani edentes juvantur, comedere volet, non multum, sed multo minus quam sanus poterat, contingat autem ut nec sit qui eum delinquere admoneat: alius contra sanus, naturam habens non omnino debilem, neque rursus fortem, si comederit quid eorum, quæ bos aut equus comedens juvatur, & edat sane ervum aut hordeum, aut aliud quid hujuscemodi, non multum, sed multo minus quam potest: sanus utique qui hoc fecerit, minus & dolebit & periclitabitur, quam ægrotus ille, qui panem aut mazam intempestive ingessit. Hæc itaque omnia signa sunt, quod ipsa ars medica via aut methodo quæsita, inveniri possit.

15. Siquidem igitur simpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora sunt, nocerent, quæ debiliora, prodessent & nutrirent tum ægrum, tum sanum, facilis sane res erat. Multum enim de securo detrahere oportebat, ut ad debilissimum deduceretur. Nunc autem non minus delictum, nec minus lædit hominem, si pauciora & defectuosiora, quam satis est, assumantur. Fames enim magnam potentiam in naturam hominis habet & sanandi, & debilitandi, & occidendi. Multa vero etiam alia mala, diversa quidem ab his, quæ ex repletione fiunt, non minus autem gravia vacuationis sunt: quapropter multo variegatior est, & majorem diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem conjectare.

16. Modum autem, neque pondus, neque numerum aliquem, ad quem referas, cognosces: certitudinem enim exactam non reperies aliam, quam corporis sensum. Quapropter operosum est ita exacte condiscere, ut parum in alterutram partem delinquas: quanquam ego etiam eum medicum vehementer laudarim, qui parum delinquat. Certitudinem autem exactam raro videre contingit.

17. Quare plerique medici eadem, quæ mali gubernatores in se admittere mihi videntur. Etenim illi, quum in tranquillitate gubernantes delinquunt, non fiunt manifesti: quum vero deprehenderit ipsos ventus magnus & tempestas, palam jam conspicui sunt omnibus hominibus, quæ ignorantia & culpa erroris sui navem perdiderunt. Sic sane etiam mali & plurimi medici, quum curant homines nihil grave patientes, in quos si quis etiam maxime delinquat, nihil grave faciat. Sunt autem multi tales morbi, & multo sæpius, quam graves, hominibus accidunt. In talibus sane delinquentes, non fiunt manifesti idiotis hominibus. Ubi vero obtigerit magnus & fortis & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta & ars omnibus in conspicuo sunt. Neque enim longe absunt singulorum

pœnæ

pœnæ ac cruces, ſed brevi adſunt.

18. Quod autem non minores afflictiones ab intempeſtiva vacuatione, quam a repletione hominibus contingant, probe diſcemus, ſi in ſanis rem expenderimus. Sunt itaque aliqui ipſorum, quibus ſemel in die cibum capere conducit, & hoc propter utilitatem ſic obſervant. Alii etiam prandent, propter eandem neceſſitatem: ſic enim ipſis conducit. Sed & quidam non propter utilitatem, ſed aut ob voluptatem, aut ob alium aliquem caſum, alterutrum faciunt. Plurimorum enim hominum nihil intereſt, utrum tandem faciant, ſive ſemel tantum edant, ſive etiam prandeant, hac conſuetudine uti.

19. Sunt autem quidam, qui non poſſint extra utilitatem facientes facile degere, ſed contingit utriſque ipſorum, per diem unum atque eum non ocioſe permutantibus, immenſa afflictio. Alteri enim ſi pranſi fuerint, idque eis non conducat, ſtatim graves, & corpore ſegnes fiunt, itemque mente pigri, hiatuque ac oſcitatione & dormitatione & ſiti pleni. Si vero etiam inſuper cœnaverint & flatus, & tormina, & alvus effringitur, & multis magni morbi principium hoc fuit, ſi eoſdem cibos, quos ſemel inſumere conſueverunt, his aſſumant, & nihil his amplius. Alteri vero ſi prandere conſueverunt, idque ipſis conducat, & non pranſi fuerint, mox ubi tempus præterierit, ſtatim impotentia vehemens, tremor, animi deliquium, poſtea oculi pallidi, urina craſſa & calida, os amarum, & viſcera pendere ipſis videntur, vertigo, iracundia, triſtitia; hæc autem omnia, ubi cœnare tentaverint; deinde autem pranſuri conſumere non poſſunt, quæ prius cœnarunt; atque hæc ipſa cum tormine ac ſtrepitu deſcendentia, alvum concludunt, ipſique ægre dormiunt, inſomniaque conturbata ac tumultuoſa habent, pleriſque vero etiam horum hoc morbi principium fuit. Conſiderare porro oportet, ob quas cauſas hæc ipſis acciderunt.

20. Et ſane puto his, qui cibum ſumere conſueverunt, quod non exſpectaverunt tempus juſtum, donec ipſorum venter pridie ingeſtos cibos perfecte conſumpſiſſet, & exſuperaſſet evacuatuſque eſſet ac quieviſſet, ſed in ferventem adhuc & fermentatum novos ingeſſerunt. Ejuſmodi autem ventres multo tardius concoquunt, & majori opus habent ceſſatione ac quiete. His vero, qui prandere aſſueti fuerunt, quod non ubi citiſſime alimento corpus indigebat, & jam priora conſumpta erant, nec habebat aliquam amplius fruitionem, ſtatim ipſi novum alimentum ſuppeditatum eſt; deficit autem & conſumitur præ fame. Nam omnia, quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo.

21. Dico autem etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadem paſſuros eſſe, quæ de impranſis dixi. Cæterum tales naturas, quæ cito & fortiter ejuſmodi delictis offenduntur, imbecilliores aliis eſſe cenſeo, proximus eſt autem imbecillis languenti: verum imbecillior eſt languens, & plus laborare contingit ipſum, ubi juſtum tempus non eſt aſſequutus. Quum itaque ejuſmodi exacta certitudo circa artem exiſtat, difficile eſt ſemper, quod rectiſſimum eſt, aſſequi. Multæ autem ſpecies in Medicina ad tantam certitudinem perveniunt, de quibus dicetur. Non cenſeo itaque propter hoc artem, velut non exiſtentem, neque probe inveſtigatam, veterem oportere rejici, quod non habeat circa omnia certitudinem exactam.

ctam. Verum multo magis, propterea quod propinqua eſt recto, ſimulque ratione poſſit ad ipſum pervenire, admirari oportere cenſeo ea, quæ ex multa ignorantia ſunt eruta & inventa, quod probe & recte adinventa ſunt, & non a fortuna aut caſu.

22. Porro ad eos, qui novo modo artem ex ſcopis ac fundamentis ſuppoſitis quærunt, ſermonem reducere volo. Si enim calidum eſt, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum permutato, frigido autem in calidum, ſicco in humidum, humido in ſiccum: contingat mihi homo non fortis naturæ, ſed ex debilioribus, hic autem triticum edat, quod ex area ſuſtulit crudum & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam. Hoc victu utens, ſatis ſcio, quod multa & gravia perpetietur. Nam & doloribus vexabitur, & corpus debile evadet, & venter corrumpetur, & multo tempore vivere non poterit. Quod igitur auxilium præparare oportet ſic habenti? calidum, an frigidum, vel ſiccum, vel humidum? ſimplex enim eſt, quodcunque ex iſtis. Si enim id, quod ipſum lædit, aliquod ex his eſt, contrario ſolvere oportet ac liberare, quemadmodum ipſorum ſermo teſtatur. Atqui certiſſimum & manifeſtiſſimum medicamentum eſt, victum, quo utebatur, auferre, & pro tritico panem dare, pro crudis vero carnibus coctas, inſuperque vinum propinare. His permutatis, impoſſibile eſt, non fieri ſanum, niſi penitus fuerit tempore ac victu corruptus. Quid itaque dicemus? Num quod ipſi a frigido afflicto calida hæc oblata auxilium tulerunt, aut contra? Equidem opinor me multam hæſitationem interrogato præbiturum eſſe.

23. Nam qui panem ex tritico paravit, calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum abſtulit: panis enim & in ignem & in aquam datur, & multis aliis elaboratus eſt, quorum ſingula propriam vim & naturam habent, & aliqua quidem a natura in ipſo exiſtentia abjicit, aliis autem temperatur ac permiſcetur. Sed & hoc ſcio, quod in corpus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurum deceſſit, & ex tritico non decorticato, aut decorticato, & multa aqua ſubactus, aut contra, & ſuperaſſatus aut crudior, aliaque præterea infinita. Similiter etiam de maza, & ſingulorum adeo vires magnæ, alteraque alteri nihil ſimile habet. Quicunque autem hæc non conſiderans, non novit, quo modo ille affectiones in homine cognoſcere poſſit? ab unoquoque enim horum afficitur & alteratur homo, vel hoc, vel alio modo, & ex his omnis vita & ſano, & ex morbo convaleſcenti, & ægroto.

24. Nihil igitur utilius, neque magis neceſſarium, quam hæc cognoviſſe: quod & probe, & convenienti ratiocinatione inveſtigantes, juxta hominis naturam hæc primi inventores invenerunt. Judicaveruntque artem dignam, quæ Deo adſcriberetur, quemadmodum etiam eſt receptum. Non enim ſiccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam ex his putaverunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus eſſe opinati ſunt, ſed quod in unoquoque forte, & humana natura potentius eſt, quodque non poſſit ſuperare, hoc ipſum lædere duxerunt, & hoc auferre quæſiverunt. Fortiſſimum autem eſt inter dulcia, dulciſſimum, inter amara, amariſſimum, inter acida, acidiſſimum, & in omnibus adeo rebus vigor ipſe ac ſummum. Hæc enim & in homi-

mine inesse viderunt, & hominem lædere. Inest enim in homine & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habentia, copiamque ac robur. Atque hæc quidem mixta ac inter se temperata, neque conspicua sunt, neque hominem lædunt.

25. Ubi vero quid horum secretum fuerit, atque ipsum in seipso fuerit, tunc & conspicuum est, & hominem lædit. Quin & ex cibis quicunque nobis incommodi sunt, & ingesti hominem lædunt, horum unusquisque aut amarus est, & meracus ac intemperatus, aut salsus, aut acidus, aut alius quis intemperatus & fortis: & propterea turbamur ab ipsis, quemadmodum etiam ab his, quæ ex corpore excernuntur. Omnia autem quæ edit aut bibit homo, talia edulia palam est minime hoc intemperato, & dissidente ac excedente succo participare, velut sunt panis & maza, & his similia, quibus adsuetus est homo plurimis & semper uti.

26. Exceptis his quæ ad voluptatem ac delicias condiuntur ac præparantur: & ab his plurimis in hominem ingestis turbatio ac secretio corporis facultatum minime contingit. Verum robur & augmentum, ac alimentum præsertim, per nihil aliud contingit, quam quod probe temperatum est, & nihil habet intemperatum, neque forte, sed totum unum factum est, & simplex, & non forte. Et valde sane dubito ego, quonam modo hi qui talem sermonem proferunt, & artem ex hac via ad scopum abducunt, curaturi sint homines, quemadmodum proponunt. Non enim est ipsis, velut ego opinor, inventum quid, ipsum in seipso calidum; aut frigidum, aut siccum, aut humidum, quod nulla alia specie communicaret. Verum arbitror eosdem potus ac cibos ipsis esse, quibus omnes utimur. Apponunt autem alii quidem, quod sit calidus, alii frigidus, alii quod siccus, alii humidus.

27. Quoniam illud sane dubium est, imperare ægroto calidum quid assumere; statim enim interrogabit quid sit illud, ut nugas producere necesse sit, aut ad aliquid eorum quæ fiunt confugere. Si autem est calidum quoddam acerbum existens, aliud vero calidum fluidum, aliud calidum tenue (sunt enim & alia calida etiam alias vires subcontrarias sibiipsis habentia) quod igitur ipsorum assumere oportebit? calidum & acerbum, an calidum & fluidum, aut simul frigidum & acerbum? Nam & hoc est, itemque frigidum & fluidum. Etenim quod ego scio, totum contrarium ab utroque ipsorum evenit, idque non solum in homine, sed etiam in corio ac ligno, & aliis multis rebus, quæ magis stupidum sensum habent quam homo. Non enim calidum est, quod magnam vim habet, sed ipsum acerbum & fluidum, & alia quæ a me relata sunt, tum in homine, tum extra hominem, sive edantur, sive bibantur, sive forinsecus illinantur, aut quomodocunque formata adhibeantur. Frigiditatem autem & caliditatem ego omnium facultatum minime potentes esse in corpore existimo, ob has sane causas.

28. Quo equidem tempore ipsa inter se permixta simul frigidum ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim & moderatio contingit frigido a calido, & vicissim calido a frigido. Ubi vero seorsum utrunque secretum fuerit, tunc affligit. In hoc itaque tempore, quum frigidum intus generatur, & ci-

& cito hominem affligit, primum propter hoc ipsum adest calidum inde adeo ex homine ipso, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens; atque hoc & in sanis hominibus & in ægrotis operatur.

29. Itaque si quis sanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigida lotione, aut alio quopiam modo, quanto id amplius fecerit, si modo non omnino corpus congeletur, ubi vestimenta acceperit, & sub tegmen venerit, magis & amplius corpore calescit. Rursus si quis fortiter calefieri velit, aut calido lavacro, aut multo igne, inde vero eandem vestem habens in eodem loco conversari, in quo perfrigeratus, multo apparebit frigidior, & longe horridior, quam aliquis qui præ æstu ventilationem admisit & sibiipsi frigus præparavit, atque sic ex hoc modo recreatus est. Nam qui hoc facit, decuplo majorem æstum ac ardorem percipit, quam is qui nihil tale facit. Verum sunt adhuc testimonia multo majora. Quicunque per nivem aut aliud frigus iter facientes, excellenter frigescunt aut pedibus, aut manibus, aut capite, ubi se continuerint in noctem, quum cooperti fuerint & in tepore exstiterint, ab æstu & pruritu vexantur, quibusdam etiam bullæ velut ambustis ab igne exsurgunt, neque prius hoc patiuntur quam calefiant: adeo prompte utrunque ipsorum ad alterum accedit; possem & alia innumera recensere. Cæterum circa ægrotos, nonne quibus rigor contingit, his acutissima febris relucet? sed non adeo fortiter, verum pauco tempore quiescens, & alias fere innoxia, & quo tempore affuerit, percalida, & per totum corpus penetrans, desinens maxime in pedes, ubi sane rigor & frigus validissimum diutissime duravit. Rursus cum sudor prodierit & febris decesserit, multo magis frigescit æger, quam si ne apprehendisset quidem ab initio. Cui igitur brevi adeo contrarium accedit, cuique vis adimitur sua sponte, quidnam ab hoc magnum aut grave fiat? aut quid opus est multo ad hoc auxilio?

30. Verum dixerit aliquis. Qui ardenti febre febricitant, itemque peripneumoniis, & aliis fortibus morbis, non cito ex calore liberantur, neque adest hic frigidum adversus calidum. Atqui ego hoc maximum signum esse puto, quod non propter calidum simpliciter homines febricitent, neque hoc sit simpliciter afflictionis causa: sed est & amarum ac calidum idem, & calidum ac acidum, & salsum ac calidum, & alia infinita, & rursus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum; hæc itaque sunt quæ lædunt, si simul adest autem & calidum robore participans, nimirum ducens & exacerbans & augens simul cum illis, verum nullam potentiam, majorem quam convenit videlicet, habens. Atque hæc quidem sic se habent.

31. Signa porro primum quidem manifestissima producemus, quorum omnes jam sæpe experientiam sumpsimus. Itaque quibuscunque nostrum gravedo innascitur, & fluxus per nares movetur, hic utplurimum acrior est eo qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentem & extreme ignitum: si vero manum admoveas, & diutius perseveraverit, etiam exulceratur locus minime carnosus & durus existens. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus crassior & minus acris,

acris, concoctusque & magis permixtus priore fuerit, tunc sane jam etiam ardor cessat. Rursus autem aliis ex frigiditate ipsa sola manifeste gravedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est, ut ex frigiditate quidem affecti percalefiant, ex ardore vero perfrigerentur, atque hæc brevi accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ.

32. Rursus quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis partes, ad quascunque tandem influxerint, rumpunt etiam & peredunt eam, quæ oculum ambit tunicam; dolores autem & ardor, & inflammatio extrema adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis extiterint. Fit autem concoctio ex permixtione, temperaturaque mutua, & quasi coctura.

33. Quinetiam fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, erysipelata, peripneumoniæ: omnes hæ primum salsæ quidem & humidæ acresque descendunt, & in talibus morbi firmantur. Ubi vero crassiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tunc jam & febres, & alia hominem lædentia solvuntur. Oportet autem utique causas uniuscujusque ea putare, quæ quum adsunt, talem modum fieri necesse est, quum permutantur in aliud temperamentum, cessare. Quando igitur ab ipsa caliditate sincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participaverint, sic sane sedabuntur, ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo, quem dixi, modo.

34. Amplius porro etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia a facultatum potentiis proficiscuntur. Itaque quum amaritudo quædam diffusa fuerit, quam bilem flavam appellare solemus, quales statim anxietates, & æstus, & impotentiæ occupant? Verum ubi liberati fuerimus ab illa, & purgati aut sponte, aut per medicamentum, si modo tempestive quid ipsorum fiat, manifeste & a doloribus, & a calore liberamur. Quanto autem tempore eadem elevata fuerit & cruda & meraca ac intemperata, nulla arte neque dolores, neque febres sedare possis. Et quos quidem acuta acrisque ac æruginosa bilis affligit, quales mox rabies, & morsus viscerum ac pectoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc priusquam eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permisceatur.

35. Concoqui autem, & permutari, attenuarique ac crassescere in humorum speciem, per multas & omnigenas species contingit. Quapropter & judicationes, & numeri temporum, in talibus multum possunt. Hæc vero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti; neque enim hoc putrescere, neque crassescere poterit. Quid autem ipsum esse diceremus? & temperamentum ipsorum est, veruntamen inter ipsa mutuo vim habens, quoniam nulli alii permixtum calidum, desinit esse calidum, quam frigido: sic rursus non permutatur alio frigidum, quam calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miscentur, tanto mitiora ac melio-

liora fiunt. At vero homo omnium optime dispositus est, ubi concoquit & in quiete est, nullam peculiarem vim præ se ferens. De his igitur videor mihi abunde demonstrationem fecisse.

36. Porro Medici quidam, itemque Sophistæ dicunt, quod impossibile est medicinam cognoscere eum, qui non novit quid sit homo, & quomodo primum factus & compactus sit? Ego vero ea, quæ alicui sophistæ aut medico, de natura dicta sunt aut scripta, minus censeo medicæ arti convenire, quam pictoriæ. Judico autem de natura aliquid manifestum ac evidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere quam ex Medicina. Atque hoc tunc condiscere possibile est, ubi quis ipsam Medicinam totam recte comprehenderit. Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognovisse videntur; cognovisse autem dico, narrationem scilicet hanc: quid est homo, & ob quas causas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse videtur, ut omnis medicus de natura sciat, & omni studio annitatur ut cognoscat, si modo aliquid eorum, quæ fieri debent, recte præstare velit, quid est homo ad ea, quæ comeduntur ac bibuntur, comparatus, & quid cuique ab unoquoque continget ac accidet, & non simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repletio ex ipso. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem existenti incommodum existit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo.

37. Proferatur autem mihi verbi causa aliquid, velut vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes qui viderint hoc fatentur & cognoscunt, quod hæc est vis vini, & quod ipsum est causa, & in quas in homine partes maxime possit novimus. Talem itaque veritatem etiam de aliis ostendere volo. Etenim caseus (quandoquidem hunc in exemplum adsumpsi) non omnes homines lædit, sed sunt qui ex ipso repleti, ne tantillum quidem offenduntur, imo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui difficulter summoventes ipsum ab eo liberantur. Horum vero naturæ differunt, differuntque etiam juxta hoc, quod est in corpore caseo contrarium. Nam a caseo excitatur & commovetur in his, quibus ejusmodi humor multus in corpore existit, & quo magis hic potens est, eo magis verisimile est ipsos male affligi. Si vero toti humanæ naturæ malus esset, omnes utique læderet. Hæc autem si quis novisset, non incurreret ea, neque sane pateretur. In refectionibus porro convalescentium ex morbis, insuperque in longis ægritudinibus, multæ conturbationes & prævaricationes fiunt partim sua sponte, partim a quibuslibet temere admissis.

38. Novi autem medicos multos veluti idiotas, qui ubi illi die aliqua novi quippiam fecissent, velut si lavissent, aut deambulasent, aut quid alienum comedisent, atque hæc omnia melius esset adhibuisse quam non: nihilominus tamen causam alicui ex his contribuebant, veram quidem causam ignorantes, & fortassis id, quod commodissimum erat, damnantes. Quod ipsum certe facere non oportet, sed scire, quid balneum intempestive adhibitum operetur, quid item fatigatio & lassitudo. Nunquam enim eadem afflictio ab his pro-

provenit, neque ab alio, neque etiam ex repletione, neque ex cibo tali vel tali. Quisquis igitur hæc non cognoscet, quomodo singula se habeant ad hominem comparata, is neque cognoscere, quæ ab ipsis fiunt, poteſt, neque recte uti.

39. Cæterum & hæc cognoscere oportere mihi videtur, nimirum quæ affectiones homini ex facultatibus ac potentiis, quæ item ex figuris adveniunt. Quod autem dico tale eſt. Nempe facultatem quidem esse, humorum summas vires ac robur nosse. Figuras autem dico, quæ in ipso homine insunt. Aliæ enim cavæ sunt, & ex amplitudine in arctum coactæ, aliæ expassæ, aliæ solidæ & rotundæ, aliæ latæ & pensiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ densæ, aliæ raræ & hiantes, aliæ spongiformes ac molles. Quæ igitur ex his trahere ad sese allicereque humiditatem ex reliquo corpore maxime possunt? Num cavæ & expassæ, an solidæ & rotundæ, aut cavæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales esse, quæ ex cavitate & amplitudine in arctum sunt coactæ? Id quod ex manifestis forinsecus condiscere oportet, partim quidem quod ore hians nihil sane humoris attraxeris, ubi vero labra foras produxeris, contraxerisque ac compresseris, insuperque fistulam admoveris, facile sane attraxeris quicquid volueris; partim vero quod cucurbitæ, quæ corpori adponi solent, ex amplitudine in anguſtiam arctatæ ad hoc factæ sunt, ad trahendum videlicet & alliciendum ex carne. Sunt autem & alia multa ejuscemodi. Verum intra hominem natura & figura talia, sunt vesica, & caput, & uterus in mulieribus: atque hæc manifeste maxime trahunt, & semper plena sunt attractæ humiditatis. At vero cavæ & expassæ figuræ, influentem quidem humorem maxime omnium susceperint, non autem similiter attraxerint. Solidæ autem & rotundæ neque attraxerint, neque susceperint: dilabitur enim & non habet sedem, in qua maneat.

40. Spongiformes vero & molles, velut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint & adhæserint, ebibunt, duraque fiunt ac augescunt humore accedente, maxime pulmo. Non enim in ventriculo ineſt, in quo humorem extrinsecus contineat ipse ventriculus, in quo eſt humor, ut quotidie exhauriatur: sed quum biberit & susceperit ipse in seipsum humorem, & vacua, & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac densus evadit, & neque concoquit, neque dimittit. Atque hæc patitur propter figuræ naturam. Quæcunque autem flatum & revolutiones operantur in corpore, ea in cavis ac amplis, veluti ventre ac pectore, ſtrepitum ac sonitum facere solent. Etenim quod non sic repleant ut ſtent, sed habent transmutationes & motus, necesse eſt ut ab ipsis & ſtrepitus, & manifestæ commotiones fiant. Quæcunque vero carnosa sunt & mollia, in talibus torpores & excrescentia, velut in trucidatis fiunt.

41. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipsi reſtiterit, idque natura fuerit neque forte, ut adversus violentiam durare possit, & nihil mali pati, neque molle & rarum, ut excipere ac cedere queat: verum tenerum & floridum & sanguineum ac densum, velut hepar, quod propter densitatem quidem ac latitudinem resiſtit ac non cedit, flatus vero subiens augescit ac fortior evadit, & ad-

versum reluctans maxime impetum facit. Propter teneritudinem autem & sanguineitatem, absque doloribus esse non potest, & propter has causas dolores acutissimi ac frequentissimi circa eum locum contingunt, suppurationesque ac tubercula plurima. Fiunt etiam circa septum transversum fortiter, sed multo minus. Distentio enim septi transversi lata est & renitens, natura autem nervosior & robustior, quapropter minus dolore affligitur; fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipsum. Multæ vero etiam aliæ & extra, & intra corpus figurarum species sunt, quæ magnopere inter se differunt, quod ad affectiones pertinet tum ægroto, tum sano: velut capita parva aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut brevia, ventres longi aut rotundi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo causas singulorum cognitas probe observes.

42. De potentiis autem humorum quid singuli ipsorum in homine facere possint, perspectum habere oportet, quemadmodum etiam prius dictum est, quomodo cognationes inter se habeant. Quod dico tale est. An videlicet dulcis humor in aliam speciem mutetur, non a contemperamento, sed ipse descifcens & immutatus ab eo, qualis primum fuerat, amarus, aut salsus, aut acerbus, aut acidus. [Sit sane acidus.] Ergo acidus humor reliquos præcellens maxime incommodus fuerit: si utique dulcis, omnium commodissimus existit. Id quod si quis forinsecus quærens consequi possit, is semper, quod melius est, ex omnibus eligere queat. Optimum autem est, quod longissime ab incommodo abest.

HIPPOCRATIS

LEX.

Medicina omnium artium præclarissima est. Verum propter ignorantiam eorum, qui eam exercent, & ob vulgi ruditatem, quod tales pro medicis judicat & habet, jam eo res devenit, ut omnium artium longe vilissima censeatur. At vero hoc peccatum ob hanc potissimum causam mihi committi videtur. Soli namque Medicinæ nulla pœna in Rebuspublicis statuta est, præterquam ignominiæ: verum hæc ipsa non afficit, neque contingit eos, qui ex composito personam ipsius induerunt. Simillimi enim hujusmodi medici sunt personis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi figuram quidem & habitum ac personam eorum, quos referunt, habent, illi ipsi autem vere non sunt: sic & medici fama quidem & nomine multi, re autem & opere valde pauci.

2. Quisquis enim Medicinæ scientiam sibi vere comparare volet, eum his ducibus voti sui compotem fieri oportet. Natura, doctrina, loco studiis apto, institutione a puero, industria, & tempore. Primum quidem igitur omnium natura opus est. Natura enim repugnante, irrita omnia fiunt. Si vero natura ad optima viam demonstret, artis doctrina facile contingit: quam sane cum prudentia sibi comparare oportet, ita ut a puero institutio accedat, atque id in

loco

loco a natura ad disciplinam apto. Amplius autem & industriam adhibere oportet: eamque ad multum omnino tempus, quo disciplina ipsa insita, feliciter & cum profectu fructus suos producat. Qualis enim eorum, quæ terra producit, consideratio est, ejusmodi etiam disciplinæ medicinæ per omnia similiter existit. Natura enim nostra, velut ager est: dogmata præceptorum, velut semina sunt. Institutioni a puero cum eo convenit, quod opportuno tempore semina in arvum cadere oportet. Locus autem, in quo disciplina contingit, est velut ambiens aër, a quo e terra nascentibus nutrimentum accedit. Industria autem, cultura est. Tempus postremum hæc omnia corroborat, ut perfecte enutriantur.

3. His igitur ad artem medicam allatis; & vera ipsius cognitione comparata, tandem per urbes obambulando, non sermone tantum, sed & opere medicos haberi convenit. Imperitia vero malus thesaurus est, & infelices opes his, qui eam repositam habent, & insomnium, aut potius somnium diurnum, & maxime verum, alacritatis fiduciæque ac veræ exultationis expers, timiditatisque & audaciæ nutrix. Timiditas equidem impotentiam, audacia vero ignorantiam artis significat. Duo enim sunt, Scientia & Opinio, quarum altera quidem scire facit, altera vero ignorare. Cæterum res sacræ sacris hominibus demonstrantur: profanis id fas non est, priusquam scientiæ orgiis initientur.

HIPPOCRATIS JUSJURANDUM.

JURO per Apollinem Medicum, & Æsculapium, Hygeamque ac Panaceam, deosque omnes, itemque deas testes facio, me hoc jusjurandum, & hanc contestationem conscriptam pro viribus & judicio meo integre servaturum esse. Præceptorem sane, qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eaque quibus opus habuerit, impertiturum: eos item, qui ex eo nati sunt, pro fratribus masculis judicaturum, artemque hanc, si discere voluerint, absque mercede & pacto edocturum: præceptionum, ac auditionum, reliquæque totius disciplinæ participes facturum tum meos, tum præceptoris mei filios, imo & discipulos, qui mihi scripto caverint, & medico jurejurando addicti fuerint, alii vero, præter hos, nulli.

2. Cæterum quod ad ægros attinet sanandos, diætam ipsis constituam pro facultate & judicio meo commodam, omneque detrimentum & injuriam ab eis prohibebo. Neque vero ullius preces apud me adeo validæ fuerint, ut cuipiam venenum sim propinaturus, neque etiam ad hanc rem consilium dabo. Similiter autem neque mulieri talum vulvæ subdititium, ad corrumpendum conceptum vel fœtum, dabo. Porro [caste] & sancte vitam & artem meam conservabo. Nec vero calculo laborantes secabo, sed viris chirurgiæ operariis ejus rei faciendæ locum dabo. In quascunque autem domos ingrediar, ob utilita-

tem ægrotantium intrabo: ab omnique injuria voluntaria inferenda, & corruptione, cum alia, tum præsertim operum venereorum, abstinebo: sive muliebria, sive virilia, liberorumve hominum aut servorum corpora mihi contigerint curanda.

3. Quæcunque vero inter curandum videro aut audiero, imo etiam ad medicandum non adhibitus, in communi hominum vita cognovero, ea, siquidem efferre non contulerit, tacebo, & tanquam arcana apud me continebo. Hoc igitur jusjurandum mihi integre servanti, & non confundenti, contingat & vita, & arte feliciter frui, & apud omnes homines in perpetuum gloriam meam celebrari. Transgredienti autem & pejeranti, his contraria eveniant.

HIPPOCRATIS
DE
MEDICO.

HIc liber Medici gubernatio est, & præceptum quomodo officinam medicam instruere oportet. Medici equidem gubernationem esse putamus, ut videat quo bono colore, & bona ac carnosa corporis habitudine præditus sit, juxta existentem in ipso naturam. Vulgus enim existimat eos, qui non sic bene dispositum corpus habent, neque aliis bene prospicere posse. Deinde ut opinionem captet apud ipsum vulgus vestitu decoro, & unguentis odoratis, non suspectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos jucunde affici contingit. Postea animadvertere ipsum oportet, ut animum habeat modestum, non solum quod ad taciturnitatem attinet, sed etiam circa reliquam vitam probe compositum. Maxime enim ad opinionem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac honestis moribus præditum esse. Nam quum talis fuerit, omnibus venerandus ac humanus judicabitur. Promptitudo enim temeraria, & facilitas contemnentur, etiamsi valde commoda existant. Scopum autem præfigere oportet potestatem facultatum suarum. Nam eadem ab iisdem non abundantibus boni consuluntur. Figuram faciei habeat meditabundam ac subtristem, non tamen amarulente. Contumax enim esse videbitur & homines odio habens. Qui vero in risum exolutus est, ac nimium hilaris, onerosus judicatur. Hoc itaque vitandum est vel maxime. Justum autem ad omnem conversationem esse convenit. Justitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum Medico sunt. Nam seipsos Medicis subditos faciunt, & omni hora uxoribus, virginibus, & opibus maximi precii illi occurrunt; continenter igitur ad omnia hæc se habere oportet. Animo itaque ac corpore sic dispositum esse convenit.

2. Porro præcepta ad artem medicam, per quæ artificiosus esse videbitur, ab initio considerabimus, ex quo primum homo discere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, fere ad discentes pertinent. Primum quidem locum do-

mus

mus habere oportet, qui sane talis sit, ut neque ventus ad ipsum accedens molestus sit, neque sol, neque splendor infestet. Lux enim splendida medentibus quidem non est molesta, non similiter autem ægrotantibus. Itaque talem splendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit. Tale igitur præceptum de luce observetur. Deinde ut nequaquam faciem adversam splendori habeat. Infestat enim visum debilem. Omnis autem occasio sufficiens est ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo utendum est. Sellæ autem æquales altitudine sint, quantum ejus fieri potest, ut in ipsis ægri collocentur.

3. Æramento, exceptis instrumentis, nullo utatur. Ornatus enim onerosus mihi esse videtur, talibus vasis uti. Aqua exhibenda est ægris potabilis & pura. Extersoriis utendum est puris ac mollibus, ad oculos quidem, linteis, ad vulnera vero, spongiis; hæc enim per se probe auxiliari videntur. Omnia autem rite fabrefacta ad usum esse oportet, magnitudine, gravitate, ac tenuitate. Quæ vero offeruntur, omnia considerare oportet, ut conferant, maxime si ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem sunt ligamenta & medicamenta, & lintea circa vulnus, & cataplasmata; hæc enim longissimo tempore circa ægrotantes locos sunt. At vero ablatio horum, refrigeratioque ac mundificatio & aquarum affusio, pauco tempore absolvuntur. Diligenter autem considerare, quid horum faciendum sit, oportet, & ubi magis aut minus ea adhibere, convenit. Utrorumque enim usus opportunus, itemque negligentia magnam differentiam habet.

4. Est autem propria & genuina medicinæ deligatio, ex qua æger opem sentit. Maxime autem prosunt duo hæc, quibus utendum est, comprimere videlicet ubi oportet, & remisse deligare. Juxta horæ vero tempus, quando integere oporteat & non, videndum est, ut neque debili, neque fortiore alterutro horum utaris. Concinnas autem deligationes ad spectaculum comparatas, & nihil juvantes, reprobare oportet. Onerosæ enim sunt & omnino petulantes, sæpe vero etiam damnum dederunt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxilium. Cæterum in chirurgiis, quæ per sectionem aut ustionem fiunt, velocitas ac tarditas æqualem laudem merentur. Est enim utriusque usus. Nam in quibus per unicam sectionem chirurgia absolvitur, velocem dissectionem facere oportet; quum enim contingat eos, qui secantur, dolere, id quod dolorem affert, quam minimo tempore adesse convenit, quod ipsum continget veloci sectione facta. Ubi vero multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia utendum est. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tardus vero & intermittens, requiem aliquam his, qui curantur, exhibet.

5. Idem de instrumentis quoque dici potest. Gladiolis enim acutis ac latis uti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædam sunt corporis, quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere. Tales autem sunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus angustas sectiones facere oportet. Neque enim possibile est, ut fluxus in his sistatur. Conducit autem aliquando a talibus sanguinis detractionem facere. At vero ad locos non periculosos, & circa quos non est tenuis sanguis, latioribus gladiolis utendum est: sic enim sanguis prodierit, aliter nequaquam. Valde autem est, non contingere a chirurgia, quod velis.

6. Cu-

6. Cucurbitarum porro duo modi commodi existunt. Quando enim fluxus procul ab apparente carne compactus fuerit, circulum ipsius brevem esse oportet, ipsamque non ventrosam, sed prolixam parte ad manum vergente, non gravem. Quæ enim talis est, in directum trahet, & serosos humores separatos ac distantes probe ad carnem adtrahet. Majore autem dolore per carnem disperso, in reliquis quidem consimilem cucurbitam esse oportet, sed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id, quod dolorem facit, educere comperies ad locum convenientem. Neque enim magnum esse circulum putant, si non ex pluribus locis caro comprehendatur ac contrahatur. At si gravis sit, ad supernos locos repit, inferne autem magis detractionem facit, ut sæpe morbi relinquantur. Lati itaque circuli, una cum incumbentibus fluxionibus & longe distantibus a supernis locis, multa simul adtrahunt de alia carne. Contingit igitur humiditatem inde detractam, apponi collecto inferne sub cucurbita seroso humori, & quæ quidem infestant, relinqui: quæ vero nihil molestant, detrahi. Magnitudinem porro cucurbitæ quæ commoda sit, juxta corporis partes quibus admovere oportuerit, conjectare oportet.

7. Ubi vero scarificationem subter cucurbitam adhibere velis, sanguinem scarificandorum locorum conspicuum esse oportet, alias neque circulum adtractum scarificare ac pertundere oportet. Debilior enim est caro loci dolore affecti. Scalpris autem incurvis, in summo non valde angustis utendum est. Aliquando enim serosi ac saniosi humores viscosi ac crassi veniunt: periculum igitur est, ne in fissuris substent, ubi arctæ fuerint incussæ. Porro venas in brachiis funiculorum apprehensionibus constringere oportet. Caro enim contegens in multis non probe coaptata est venæ. Ubi enim lubrica fuerit caro, non contingit sectiones utrorumque juxta seipsas fieri. Nam venam contectam insufflari contingit, & sanguinis fluxum impediri; multis vero etiam propter hoc pus congregatur. Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit, secto quidem dolorem; secanti vero multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum est. Hæc quidem igitur necessaria sunt in officina medica instrumenta, & circa quorum usum artificiosum esse oportet addiscentem; Vossellis autem tum dentium, tum uvarum, quilibet uti potest; simplex enim usus ipsorum esse videtur.

8. Cæterum de tuberculis & ulceribus, quæ majorum morborum sunt, amplius videndum est. Tubercula equidem deprehendere & dissolvere posse, maxime artificiosum habetur, itemque collectiones ipsorum impedire. Consequens est, ea in cospicuum & quam brevissimum locum contrahere, & compagem ipsam æqualem per totum tuberculum facere. Ubi enim inæqualiter se habuerit, periculum est ut rumpatur, & ulcus ægre curabile reddatur; exæquare itaque oportet, similiterque totum maturum facere, & neque prius diducere, neque sinere ut sponte rumpatur. Quæ vero maturum facere æqualiter possint, in aliis libris relata sunt.

9. At vero ulcera quatuor vias habere videntur. Unam in profundum. Hæc autem sunt fistulosa, & quæ sanie plena sunt, ac intus excavata. Alteram in altum; quæ videlicet carne superexcrescunt. Tertia via est in latitudinem: atque hæc sunt, quæ appellantur serpiginosa. Quarta via est, quæ sola se-

secundum naturam motus esse videtur. Carnis itaque calamitates hæ sunt. Omnes autem communem rationem habent ad hoc, quod ipsis conducit: & signa quidem horum in aliis relata sunt, itemque qua utendum sit curatione, per quæ autem concretum dissolvatur, similiterque id quod carne excrescente repletum, aut cavum factum est, aut quod in latitudinem iter fecit, de his omnibus in aliis scriptis nostris abunde dictum est.

10. Amplius vero de Cataplasmatis sic res habet. Linteorum quæ imponuntur ac induntur alicubi in morbo, usus exactus esse videtur, & est sane ulceri conveniens linteolorum impositio. Verum cataplasmate per ambitum ulceris utaris. Nam hic usus cataplasmatis & artificiosus est, & multum prodesse potest. Videtur enim ulceri opitulari vis eorum, quæ circumponuntur. Linteum autem conterendum est ac emolliendum. Verum partibus extra vulnus circumsitis cataplasma prodest. Talem igitur ipsorum usum esse oportet.

11. Porro de temporum occasionibus, quando singulis horum utendum est, & quomodo præscriptorum vires condiscere oporteat, in præsens relictum est. Talia enim longe præstantissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte jam progressi existunt. His consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa extractionem telorum. Nam in urbanis conversationibus modicus horum usus existit. Raro enim per omne tempus civiles ac hostiles expeditiones fiunt, hujusmodi autem sæpe ac frequentissime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia uti volet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad ejusmodi usum ac necessitatem.

12. Quod vero circa hæc artificiosissimum esse mihi videtur, referetur. Etenim signa exquirere ac invenire telorum in corpore existentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars existit. Ubi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui potest vulneratus ex ignorantia neglectus, quum non convenienter tractetur. Solus autem is, qui signorum expertus est, hanc chirurgiam rite aggredietur. Verum de his omnibus in aliis scriptum habetur.

HIPPOCRATIS
DE
DECENTI ORNATU.

NON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa utilem esse prætendunt, eam videlicet quæ inter homines existit. Multæ enim ad superfluam curiositatem factæ apparent. Dico autem eas, quæ de nulla re utili differunt. Assumi autem utique possunt etiam harum partes ad illas, vel propterea quod neque otiositas est, neque malitia. Ocium enim & ignavia malitiam quærunt, & ad eam distrahuntur: vigilantia vero & mens ad aliquid intenta, trahunt ad se quid eorum, quæ

ad

ad vitæ honestatem pertinent, etiam ex disputationibus nihil utile tractantibus. Gratiosior est enim sapientia, & ab aliis quibusdam in artem constituta, artem videlicet ad parandum honestum ornatum ac opinionem. Omnes enim non cum turpi lucro & turpitudine consistunt. Et illis methodus quædam est artificialis, quæ operatur; quod si non innocenter fiat, raptores sunt. Adolescentes enim in ipsos incidunt, verum in vigore constituti, propter verecundiam, videntes ipsos idiotas ducunt. Senes vero, propter amarulentiam, legislationem in ipsos constituunt, ex civitatibus videlicet expulsionem. Hi enim sunt, qui fora frequentant, ruditate ac inscitia sua imponentes, & in circulis civitatum versantes.

2. Cognoverit autem quis ex vestitu & aliis lineamentis. Quamvis enim fuerint splendide ornati, multo magis fugiendi sunt, & a conspicientibus odio habendi. Qui vero contrario modo se gerunt, frugi homines judicandi sunt, quibus non est excogitatus apparatus, neque superflua curiositas. Ex vestitu enim cognosces, & decenti in ipso ornatu, ac frugalitate, non ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem, & meditationem, animumque intra se compositum, & ad profectionem. Imo quocunque vestitu ac ornatu, tales sunt minime diffluentes, non curiosi, amarulenti ad occursus & obviam itiones, appositi ad responsiones, graves adversus resistentes, ad sui similes solertes & familiares, ac affabiles, temperati ad omnes, ad seditiones taciturni, ad tacendum animo obfirmato & continentes, ad tempus appositi, & ad occasionem arripiendam accommodati, ad victum frugales & contenti, patientes ad temporis expectationem, ad sermones expediti, omne demonstratum proferentes, suaviloquentia utentes, gratiis affecti, & gloria horum omnium corroborati ac fortificati, ad veritatem ac demonstrationem audentes ac confisi.

3. Principalissimum quidem igitur horum omnium prædictorum est Natura. Nam si hæc affuerit his, qui artibus animum applicant, per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim utilitas tum in sapientia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri potest. Natura autem defluit & confunditur cum sapientia, ad cognoscendum ea, quæ ab ipsa natura facta sunt. Etenim in utrisque sermonibus multi convicti, nullatenus utrisque rebus usi sunt ad demonstrationem. Postquam igitur quispiam ipsorum expenderit ad veritatem ea, quæ retulimus, nullatenus naturæ bona ipsis procedent. Comperiuntur itaque hi non consimili cum illis via progressi; quapropter denudati, omnem induunt malitiam ac ignominiam. Honestus est enim ex opere, quod quis edoctus est, sermo. Quicquid enim artificiose factum est, ex ratione prolatum est ac productum. Quicquid autem artificiose dictum est, non autem factum, methodi inartificialis demonstrativum existit. Nam putare quidem, non autem facere, ignorantiæ & inartificialitatis signum est.

4. Opinio enim maxime in Medicina, in crimen vertitur eam adhibentibus: his vero, qui ea in se usi sunt, perniciem affert. Etenim si sibi ipsis in sermonibus persuaserint, & opus ex disciplina se scire putaverint, quemadmodum aurum adulterinum in igne judicatum, tales seipsos esse demonstrant; quanquam talis prædictio nihil commovet

vet ad prudentiam eos, qui sunt ejusdem generis; quod autem rectus sit finis, cognitio manifestum facit. Tempus porro etiam artem facilem ac perviam facit, aut in consimilem viam incidentibus processus manifestos facit. Quapropter singula prædicta suscipere oportet, & sapientiam transferre ad medicinam, & medicinam ad sapientiam.

5. Medicus enim philosophus est Deo æqualis. Neque enim multa est inter ipsas differentia. Nam omnia, quæ ad sapientiam requiruntur, insunt in medicina: argenti contemptus, reverentia, verecundia, habitus submissus, autoritas, judicium, quies, obviam itio, mundicia, doctrina, cognitio ad vitam utilium ac necessariarum purificationum, alienitas a mercimoniis, alienitas a superstitione, præminentia divina. Habent enim quæcunque habent ad coërcendam intemperantiam, insciтiam, avaritiam, concupiscentiam, rapinasque ac impudentiam. Hæc enim est cognitio accedentium, & usus eorum, quæ ad amicitiam pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascunque res se gerere oporteat. Quatenus igitur cum hac societatem habet, sapientia quædam est.

6. Nam & plurima ex his etiam medicus habet. Etenim scientia de Diis vel maxime animo ipsius implexa est. Etenim in aliis affectionibus & in symptomatis accidentibus, Medicina erga Deos valde reverenter se habere comperitur. Medici vero Deis concedunt. Non enim est potentia in ipsa redundans. Nam & hi multa quidem aggrediuntur, multa vero etiam per seipsa ipsis superantur. Quæ vero nunc possidet Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipsius sit in sapientia, hactenus dictum est. Nam & illis ipsis hoc modo se res habet. Quæ vero putant, & confitentur ac profitentur, sic habent. Quæ circa corpora adsunt & adveniunt, quæ sane per omnem ipsam artem procedunt, dum illa transformantur aut transmutantur. Quæ item per chirurgiam sanant. Et quæ auxiliis & medelis aut victu curantur. Summa vero horum omnium tendat ad horum cognitionem.

7. Quum igitur relata omnia tali modo se habeant, convenit ut medicus comitatem quandam sibi adjunctam habeat. Austeritas enim & sanis, & ægris difficilem accessum præbet. Maxime vero adservare ipsum seipsum convenit, ut ne multas corporis partes ostendat, neque cum imperitis multa fabuletur, sed necessaria. Hoc enim violentia esse consuevit ad curationis provocationem. Facere autem nihil horum debet valde curiose, neque ex imaginatione. Hæc vero omnia considerato, quo tibi præparata sint ad abundantiam, prout opus fuerit. Sin minus, instante necessitate semper penuria fuerit. Procurare autem oportet hæc in medicina, cum omni submissione, defrictione, & illitione, & perfusione, ad manuum concinnitatem: de linamentis vulsis, de spleniis, de ligamentis, de his, quæ pro temporis constitutione requiruntur, de medicamentis ad vulnera, & ocularia, & ex his ea, quæ ad singula genera pertinent: quo tibi præparata sint, & instrumenta, & machinæ & consequenter ferrum. Nam in his penuria detrimentosa est, & artem mancam facit.

8. Sit autem tibi alter apparatus simpliciter ad peregrinationes instructus, ad manus promptus. Expeditissimus autem per methodi rationem. Neque enim

enim fieri poteſt, ut medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamenta, & ſimplices facultates, & deſcriptas, ſi modo tales extant. Sint & in memoria tibi morborum curationes, & harum modi, quotupliciter, & quomodo in ſingulis ſe habent. Hoc enim principium eſt in Medicina, & medium, & finis. Præparata quoque tibi ſint malagmatum genera ad ſingulos uſus. Potiones quæ incidere poſſunt, ex deſcriptione præparatæ juxta genera. In promptu ſint & quæ ad medicationem pertinent, ad purgationes, ſumpta de locis congruis, & parata eo quo convenit modo, juxta genera, & magnitudines, ad vetuſtatem ferendam curata. Recentia vero juxta temporis occaſionem, & alia juxta rationem. His autem tibi præparatis hoc commodi erit, ut ubi ad ægrotum introieris, animo incertus non ſis, quum appoſite habeas ſingula ad id, quod faciendum eſt.

9. Antea vero hoc cognitum habeas quod facere oportet, quam ad ægrum ingrediaris. Pleraque enim non ratiocinatione, ſed auxilio rerum opus habent. Itaque eventum ex experientia prius diſcernere oportet. Eſt enim hoc glorioſum, & facile cognoſci poteſt. In ingreſſu vero meminiſſe convenit & ſeſſionis, & habitus ſubmiſſi, amictus compoſiti, auctoritatis, breviloquentiæ, ut nihil cum perturbatione facias, aſſeſſus, diligentiæ, reſponſionis ad ea, quæ occurrunt, & ad tumultus oborientes compeſcendos conſtantiæ apud teipſum, increpationis ad turbas caſtigandas, promptitudinis ad miniſteria. Et ad hæc memor ſis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad promptitudinem parandam præcipiuntur.

10. Ingreſſu utere frequenter, viſita diligentius, his quæ a deceptis per errorem fiunt occurrens, ut mutentur. Facilius enim cognoſces, ſimulque expeditior eris. Inſtabilia enim ſunt, quæ in humidis conſiſtunt. Quapropter etiam facile & a natura, & a fortuna transſmutantur. Neglecta enim ea, quæ circa temporis occaſionem adminiſtrare oportebat, impetu ſuo progreſſa occupant ac perimunt. Non enim eſt, quod opem ferat. Multa enim ſunt, quæ ſimul mali aliquid faciunt. Nam quod ſingulatim juxta conſequentiam fit, magis opportunum & frequentius eſt. Obſervare autem oportet ægrotorum quoque peccata, per quæ multi ſæpe mentiti ſunt, in aſſumendis his quæ ingerenda exhibentur, poſtquam exoſas potiones non accipientes, aut pharmacis datis, aut alia curatione adhibita, perempti ſunt. Et factum quidem hoc non ad ipſorum confeſſionem vertitur, verum medico culpa imputatur.

11. Conſiderare vero oportet etiam decubitus, quoſdam ex ipſis juxta anni tempus, quoſdam juxta genera. Quidam enim in altis ſedibus, quidam in ſubterraneis ac tenebroſis decumbunt. Strepitus quoque & odores, maxime vini (deterior enim hic eſt) fugere ac transſmutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite, cum miniſterio, ita ut pleraque ægroto occultes, & hilari ac ſereno vultu ipſum conſoleris: quo a ſuis illum cupiditatibus avertas, ſimul cum amarulentia & contraria inſtantia increpando, ſimulque cum commonefactione ac dexteritate ſuſcipiendo ac conſulendo, non tamen ut quicquam futurorum aut præſentium ipſis indices. Plerique enim ob hanc cauſam, in utramlibet partem compulſi ſunt,

sunt, propter relatam videlicet prædictionem præsentium aut futurorum.

12. Sit autem ex discipulis aliquis præsens, qui instet ut præceptis non amarulente utatur, & quod mandatum est faciat. Deligito autem ex ipsis eos, qui jam in arte progressum fecerunt, quo ea, quæ utilia sunt, addant, aut secure offerant, ut & in intervallis nihil te lateat. At vero imperitis nunquam quicquam procurandum committes. Sin minus, ejus quod male factum est, vituperium in te recidet, si non ambigue res habeat; ex quibus id, quod recta methodo tractatum est, procedet, & vituperationem tibi non afferet: sed & quod factum fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia hæc prædicito in his, quæ fiunt, his quibus ea cognovisse propositum est. His igitur ita habentibus, ad bonam existimationem ac decentem ornatum, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artibus: oportet medicum distinctis partibus, de quibus diximus, semper utrisque amictum, ea conservare ac custodire, & tradere ac facere. Quum enim apud omnes homines inclyta sint, conservantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt a parentibus & liberis. Etsi quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deveniunt.

HIPPOCRATIS

PRÆCEPTIONES.

Tempus est, in quo occasio est. Occasio vero, in qua tempus non multum. Medela tempore, aliquando etiam occasione contingit. Hæc sane nosse oportet, & non ratiocinationi prius probabili intentum curam aggredi, sed exercitationi cum ratione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, quæ componit ea, quæ per sensum sunt percepta. Imaginatione enim concepta est evidenter. Sensus autem perpessus jam delegator est eorum, quæ subjacent ac obveniunt ad ipsam cogitationem. Qui vero sensus sæpe mala perpessus est, & suscepit, quibus, quando, qualiter læsus sit observans, & in seipsum reponens recordatur. Collaudo quidem igitur etiam ratiocinationem, siquidem ex fortuita occasione initium faciat, & delationem in morbum ex apparentibus persequatur. Si enim ex his, quæ palam perficiuntur, ratiocinatio initium fecerit, in mentis potentia esse comperitur, ita ut ipsa ab aliis singula assumat.

2. Proinde statuendum est, naturam a multis ac omnigenis rebus moveri, ac doceri, ita ut violentia quædam subsit. Mens autem, ubi accepit, velut dixi, postea ad veritatem perducit. Si vero non ex evidenti aggressione, verum ex probabili rationis figmento, sæpe gravem & molestam invehit affectionem. Tales autem inviam viam arripiunt. Quid enim tandem erat mali, si mercedem auferrent hi, qui medicinæ opera male administrant? Nunc vero ægrotis, qui extra culpam sunt, non sufficiens esse appa-

ret violentia morbi, nisi medici quoque imperitia accedat. Et de his quidem hæc dicta satis sint. At his, quæ ex sola ratione perficiuntur, frui non datur: verum his, quæ ex operis indicatione. Fallax enim est & ad errorem proclivis affirmatio, quæ fit cum garrulitate. Quapropter in universum his, quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maxime versari, si quis facilem ac minime delinquentem habitum, quem sane Medicinam appellamus, sibi comparare volet. Valde enim magnam utilitatem afferet tum ægrotantibus, tum horum artificibus. Non tamen cunctandum est & ab idiotis inquirere, si quid conferre visum fuerit ad curationis occasionem. Sic enim arbitror universam artem commonstratam esse, eo quod ex unoquoque fine observatio facta est, & consonantia in idem concurrerit.

3. Attendere igitur oportet fortuitæ occasioni, quæ plerumque se offert, atque hoc cum utilitate ac leni progressione potius, quam cum promissione, & excusatione ea quæ fit cum actione. Vtilis est autem & varia prædestinatio eorum, quæ ægroto offeruntur. Non enim asseverare oportet, quod aliquid solum exhibitum proderit. Omnes enim affectiones, propter multas casuum circumstantias ac mutationes, mora quadam diutiore adhærent.

4. Et hoc sane admonitione opus habuerit, ad diligentem considerationem faciendam. Si enim a mercede inceperis (conducit enim hoc universo negotio) ægroto quidem hujusmodi cogitationem inducis, quod videlicet non, ipso relicto, abibis. Si vero non pacisceris, quod ipsum negliges, & de quibusdam in rem præsentem non admonebis. Curare igitur oportet de constituenda mercede. Inutilem enim esse putamus ejusmodi ægroti ipsius cogitationem, multo autem magis in morbo acuto. Morbi autem celeritas temporis occasionem non præbens ad reversionem, non impellit bonum medicum ad quærendum suam commoditatem, sed ut magis existimationis suæ rationem habeat. Itaque tunc melius est, ut servatis exprobret, quam ut lethaliter affectos præconturbet. Quanquam aliqui ægroti id expetunt, hospitii jus, & facilem mali depulsionem producentes, digni quidem qui negligantur, non tamen qui affligantur. Quapropter his te merito oppones, cum bolidis jactu in maris turbati fluctibus iter facientibus. Qui enim bonus medicus est, is per Jovem fide magis quam duritia medetur. Quare in principio totam affectionem indagare oportet, & quædam suggerere conducentia ad curationem, curareque ægrotum, & non negligere. At vero remunerationis exigendæ acerbitatem, absq; præparante ad disciplinam cupiditate, hortor ut ne valde inducas, sed & ad opulentiam & facultates respicias.

5. Quandoque vero etiam gratis cures, ita ut gratitudinis memoriam potiorem, quam præsentem existimationem auferas. Si vero occasio ferendæ opis se obtulerit, & peregrino, & egeno, maxime talibus opituleris. Si enim affuerit erga homines amor, adest etiam amor erga artem. Quidam enim ægrotantes, ubi perceperunt affectionem circa se non esse in tuto, per medici probitatem ac mansuetudinem gloriantur sanitati restitutos se esse. Laudabile est autem, ægrorum quidem curam gerere, gratia sanitatis: sanorum vero curam suscipere, ea gratia ut sine morbis degant. Sed & sanorum cura habenda est gra-

gratia boni ac decori ornatus.

6. Qui igitur in profundo ignorantiæ artis versantur, prædicta minime perceperint. Nam hi, quum sint non initiati, miserabilesque ac subito exaltati, fortunæ tamen indigi, a divitibus quibusdam, ex angustiis remissionem acquirunt, semperque ob opera gloriantes, & in deterius dilabentes deliciantur, artis operum sinceritatem negligentes, ob quam bonus medicus, qui ab artis conjunctione socius artis appellatur, in vigore esse possit. Hic autem medelas citra delictum facile perficiens, nihil horum transilierit, non præ facultatis inopia. Non enim infidus est, velut in injustitia. Nam ad curationem hi non accedunt, ubi affectionem perniciosam esse vident, vitantes aliorum medicorum superinductionem, laudantes ægrotos propter pravi auxilii odium. At ægrotantes afflicti natant in utraque improbitate, eo quod potiori in arte curationi seipsos non commiserunt ad finem usque. Remissio enim morbi alicujus magnum ægroto solatium præbet. Quapropter sanam affectionem cupientes, eundem usum semper admittere non volunt. Medici varietati se assimilantes. Sumptuum equidem opulentia ægroti carent, morum improbitate adorantes, & ingrati evadentes. Quum autem consequi possunt ut ditentur, de mercede asseveranter affirmant, sani esse volentes, quæstum nimirum ex usura, aut agricultura affore producentes, & postea de ipsis quæstum facere negligentes. Et de hujusmodi quidem declaratione hæc sufficiant. Remissio enim & intensio ægrotantis, medicam administrationem requirunt.

7. Nec vero indecore se ille geret medicus, qui in rei præsentis angustia circa ægrum aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoque arcessere jusserit, quo ex communi consideratione res circa ægrum inquirantur ac cognoscantur, & illico operatores fiant ad auxilii ferendi facultatem. Nam in afflictionis assiduitate, augescente affectione, ob consilii inopiam, plurima ad rem præsentem effugiunt. In ejusmodi igitur temporis occasione confidendum est. Nunquam enim ego tale quid decerno, quod ars ipsa judicat. Et de hoc nunquam contendere oportet affirmando, ac mutuis inter se conviciis decertando. Hoc enim jurejurando affirmare possim, quod medici ratiocinatio nunquam alteri invidere poterit. Imbecillis enim hoc modo apparuerit. Sed hæc magis expedite faciunt hi, qui circa forensia negotia ac quæstus versantur. Quanquam neque falso hoc cognitum fertur, quod in omni copia, inopia inest.

8. At vero cum his omnibus magnum signum essentiæ artis apparuerit, si quis recte medicans, ab ejusmodi compellatione non destiterit, jubens ægrotos mente non turbari, in eo quod ad salutis tempus pervenire gestiunt. Hoc enim non inutile esse dicimus, & hoc sane præcipiens non peccabit. Ipsi enim ægroti propter dolorificam affectionem desperantes, seipsos vita exuunt. Qui vero ægrum sibi commissum habet, si artis inventa demonstraverit, conservans non mutans naturam, præsentem auferet remunerationem, aut contra, fidem suam statim amittet.

9. Hominis enim bonus habitus natura quædam est, quæ motum non alienum ex natura acquisivit, sed valde congrua est & spiritu, & calore, & humorum concoctione undiquaque, & universa victus ratione, & aliis omnibus

bus composita ac constructa si non aliquis ex nativitate, aut ab initio defectus fuerit. Si vero etiam quis fuerit, is si exilis est, conandum est ut subjectæ naturæ assimiletur; præter naturam enim est id quod imminutum est, etiam per tempus. Porro fugienda est & frictio per lintea sudaria, propter parandam medendi autoritatem. Itemque odor curiose ascitus. Propter multam enim peregrinitatem, in calumniam incides: propter modicam vero, decentem ornatum consequeris. In parte enim, dolor modicus: in toto, multus. Gratiam autem qua hominibus complaceas, non tollo. Digna enim est medico præsidio. At vero appositionis per instrumenta, & indicationis eorum, quæ significant, & ejusmodi rerum memoriam adesse oportet. Si vero etiam vulgi gratia velis dissertationem ad audiendum te facere, non valde gloriose id captes: non tamen cum testimonio ac ostentatione poëtica. Impotentiam enim industrii laboris ostendit. Aversor enim ad alium usum transferri industriam cum labore partam, quæ propterea in seipsa sola gratiosæ sectæ electionem habet. Consequeris enim instar fuci promtam cum comitatus deductione elationem.

10. Optanda est & ejusmodi dispositio, quæ aliena sit ab eo quod quis grandis jam natu discat. Hoc enim præsentium quidem nihil perficit, absentium vero tolerabilis memoria existit. Fit itaque omnia tentans infortunium, cum recenti pernicie, quæ negligit decorum, & in præfinitis terminis, & in professione, & in maximis juramentis Deorum gratia factis: dum medicus præest morbo, cum assidua lectione, instructioneque imperitorum fugitivorum, ita ut sermones translatitios imitetur, qui etiam antea quam in morbo incertus animo esset, collecti fuerunt. Talium igitur ubi etiam præfectus essem, non sane in collectitia curatione id facerem. Verum confidenter auxilium peterem. Cognitionis enim decoræ scientia in his dispersa est. Quum igitur hi necessario sint inscii ac imprudentes, hortor eos, ut commodam habeant exercitationem, post dogmatum cognitionis penuriam. Quis enim multifidam dogmatum sectionem se vere cognoscere posse sperarit, citra exercitationis constantiam?

11. Quapropter hoc admoneo, ut dicentibus quidem attendant, facientibus autem incumbant, & contractam victus rationem non diu præscribant. Ægrotantis enim diuturnam concupiscentiam erigit indulgentia quoq; in morbo diuturno. Si quis cæco animum advertat, velut res magni timoris cavendus est, & gratia desperanda, per quam unitas constat. Aëris repentina turbatio vitanda est. Vigor ætatis omnia habet gratiosa. Decrepita vero ætas, vice versa.

12. Obscuritas linguæ non satis claræ fit, aut propter affectionem, aut propter aures, ita ut priusquam priora enunciarit, alia adjiciat: aut priusquam id, quod mente concepit, dicat, alia insuper cogitet, & quæ quidem citra affectionem visibilem appellatam, contingit linguæ obscuritas, his maxime, qui artium studio tenentur, accidit. Ætati etiam, quum parvum est aliquando subjectum, valde magna vis inest. In morbo tranquillitas, longitudinem significat. Judicatio vero est morbi exolutio. Parva causa medelis exsolvitur, nisi quid circa locum principalem affectum fuerit.

13. Quandoquidem affectio per consensum a tristitia inducta vexat, quidam

dam sane ex alterius consensu vexantur. Vociferatio affligit. Fortis laboris studium subterfugiendum est. Maritimus locus ad sanitatem commodus est.

HIPPOCRATIS APHORISMI.

VITA brevis, ars longa, tempus præceps, experimentum periculosum, judicium difficile. Oportet autem non solum seipsum exhibere quæ decent facientem, sed etiam ægrotum, & præsentes, & quæ externa sunt.

2. In perturbationibus alvi, & vomitibus, sponte contingentibus, siquidem qualia purgari oportet, purgentur, confert, & leviter ferunt: sin minus, vice versa. Sic & vasorum vacuatio, si quidem talis fuit, qualis fieri debet, confert, & bene ferunt: sin minus, vice versa. Inspicere itaque oportet regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus convenit, aut non.

3. In exercitantibus boni habitus ad summum progressi periculosi sunt, si in extremo fuerint. Non enim manere possunt in eodem, neq; quiescere. Quum vero non quiescant, non amplius in melius augescere possunt: reliquum est igitur ut in deterius. Ob has igitur causas bonam habitudinem non tarde solvere confert, quo corpus rursum renutritionis principium sumat. Neque vero collapsiones ad extremum ducere oportet, periculosum enim est. Sed qualis natura est ejus qui perferre debet, ad hoc ducere convenit. Similiter autem & evacuationes ad extremum ducentes, periculosæ sunt: & rursus renutritiones in extremo existentes, periculosæ sunt.

4. Tenues & exacti victus, & in longis semper affectionibus, & in acutis, ubi non expedit, periculosi sunt: & rursus victus ad extremam tenuitatem progressi, difficiles sunt. Et repletiones ad extremum progressæ, difficiles sunt.

5. In tenui victu delinquentes ægrotantes, magis læduntur. Omne enim delictum, quod committi poterit, magis magnum committitur in tenui quam in paulo pleniore victu. Quapropter etiam in sanis periculosus est valde tenuis, & constitutus, ac exactus victus: quoniam delicta gravius ferunt. Ob hoc igitur tenuis & exactus victus periculosus est magis quam paulo plenior.

6. Ad extremos morbos, exacte extremæ curationes optimæ sunt.

7. Ubi quidem peracutus est morbus, statim etiam extremos labores habet, & extreme tenuissimo victu uti necesse est. Ubi vero non, sed pleniore victu uti licet, in tantum subdescendendum est, in quantum morbus extremis mollior fuerit.

8. Quum in vigore fuerit morbus, tunc tenuissimo victu uti necesse est.

9. Simul autem conjectare oportet, an æger ex victu durare possit ad morbi vigorem: & utrum ille prius deficiet, & ex victu durare non possit: aut morbus prius deficiet ac obtundetur.

10. Quibus igitur statim vigor est, his statim tenuis victus exhibendus est. Quibus vero vigor posterius, his ad illud, & paulo ante illud tempus, subtra-

trahendus est. Antea vero mitius æger victu tractandus est, quo durare possit.

11. In exacerbationibus subtrahere victum oportet. Nam apponere noxa est. Et quibus per circuitus exacerbationes fiunt, in exacerbationibus subtrahere oportet.

12. Exacerbationes & constitutiones indicabunt morbi, & tempora anni, & circuituum inter se collata incrementa, sive quotidie, sive alternis diebus, sive per amplius temporis intervallum fiant. Sed ex apparentibus indicia fiunt, velut in pleuriticis, si sputum statim appareat incipiente morbo, ipsum abbreviat: si vero posterius appareat, producit: & urinæ, & alvi egestiones, & sudores apparentes indicant & ægre, & facile judicandos, & breves & longos morbos.

13. Senes facillime jejunium ferunt: deinde ætate consistentes. Minime adolescentes, omnium vero minime pueri, & inter hos ipsos qui ipsi seipsis alacriores fuerint.

14. Qui crescunt, plurimum habent innatum calorem: plurimo igitur opus habent alimento: sin minus, corpus consumitur. Senibus autem modicus est calor: quapropter paucis fomitibus opus habent, a multis enim extinguuntur. Ob hanc etiam causam febres senibus non similiter acutæ fiunt. Frigidum est enim ipsorum corpus.

15. Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi. Quapropter in his temporibus alimenta plura exhibenda sunt. Nam innatum calorem ampliorem tunc habent: alimento igitur ampliore opus habent. Signum sunt ætates, & athletæ.

16. Victus humidi omnibus febricitantibus conferunt: maxime vero pueris, & aliis ita ali adsuetis.

17. Et quibus semel aut bis, & plus aut minus, & ex parte exhibere oportet, considerandum est. Dandum vero etiam aliquid est consuetudini, & tempori, & regioni, & ætati.

18. Æstate & autumno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere.

19. His, qui in circuitibus exacerbantur, nihil dare oportet, neque cogere: sed auferre de appositionibus ante judicationes.

20. Quæ judicantur, & judicata sunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere.

21. Quæ ducere oportet, quo maxime repunt, eo ducere oportet, per convenientes locos.

22. Concocta medicamentis aggredi oportet, & movere, non cruda, neque in principiis, si non turgeant. Plurima vero non turgent.

23. Quæ prodeunt, non multitudine æstimare oportet, sed quamdiu prodeant qualia oportet, & facile æger ferat. Et ubi opus est, usque ad animi deliquium ducere oportet: & hoc facere, si sufficiat æger.

24. In acutis affectionibus raro etiam in principiis medicamentis uti oportet: atque hoc facere diligenti prius æstimatione facta.

25. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt: contraria vero, difficulter.

SECTIO SECUNDA.

IN quo morbo somnus laborem facit, mortale: si vero somnus prosit, non lethale.

2. Ubi somnus delirium sedat, bonum est.

3. So-

3. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum.

4. Non satietas, non fames, neque aliud quicquam bonum est, quod naturæ modum excedat.

5. Lassitudines spontaneæ denunciant morbos.

6. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, plerunque dolores non sentiunt, his mens ægrotat.

7. Quæ multo tempore attenuantur corpora, lente reficere oportet. Quæ vero brevi, brevi.

8. Si ex morbo cibum capiens quis non fiat validus, significat quod corpus uberiore alimento utitur. Si vero cibum non accipienti hoc contingat, nosse oportet, quod evacuatione opus habet.

9. Corpora quæcunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet.

10. Non pura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes.

11. Facilius est repleri potu, quam cibo.

12. Quæ relinquuntur in morbis post judicationem, recidivas facere solent.

13. Quibuscunque judicatio fit, his nox gravis ante exacerbationem. Quæ vero sequitur, plerumque tolerabilior est.

14. In alvi fluxionibus mutationes egestionum prosunt, si non ad pravas mutentur.

15. Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore nascuntur, excretiones considerare oportet, si enim biliosæ fuerint, corpus simul ægrotat, si vero similes sanis fiant, tutum est corpus nutrire.

16. Ubi fames, non oportet laborare.

17. Ubi cibus præter naturam copiosior ingressus fuerit, morbum facit. Ostendit autem sanatio.

18. Eorum, quæ acervatim & velociter nutriunt, veloces etiam egestiones fiunt.

19. Acutorum morborum non omnino tutæ sunt prædictiones neque mortis, neque sanitatis.

20. Quibus dum juvenes sunt, ventres humidi sunt, his senescentibus resiccantur. Quibus vero dum juvenes sunt, ventres sicci sunt, his senescentibus humectantur.

21. Famem vini potus solvit.

22. Quicunque morbi ex repletione fiunt, evacuatio sanat. Et quicunque ex evacuatione, repletio. Et aliorum contrarietas.

23. Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur.

24. Septimæ quarta index est. Alterius hebdomadæ octava principium est. Consideranda vero est undecima. Hæc enim quarta est secundæ hebdomadæ. Consideranda rursus decimaseptima. Ipsa enim est quarta quidem a decimaquarta, septima vero ab undecima.

25. Æstivæ quartanæ plerunque sunt breves. Autumnales vero longæ, & maxime quæ ad hyemem pertingunt.

26. Febrem in convulsione fieri melius est, quam convulsionem in febre.

27. His, quæ non secundum rationem levant, non oportet credere, neque valde timere ea, quæ prava fiunt præter rationem. Pleraque enim ex talibus inconstantia sunt, & non valde permanere, neque morari solent.

28. Febricitantium non omnino leviter, permanere, & nihil minui corpus, aut etiam magis quam pro ratione colliquari, malum est. Illud enim morbi longitudinem, hoc vero debilitatem significat.

29. Incipientibus morbis si quid movendum videtur, move: vigentibus vero, quietem agere melius est.

30. Circa principia & fines, omnia debiliora sunt: circa vigores vero, fortiora.

31. Ex ægritudine bene cibum accipienti, nihil augescere corpus, malum est.

32. Plerunque omnes male habentes, ab initio cibum bene capientes, & nihil augescentes, ad finem rursus cibos fastidiunt. At ab initio quidem valde cibum aversantes, postea vero bene cibum capientes, melius liberantur.

33. In omni morbo valere mente, & bene se habere ad ea, quæ exhibentur, bonum: contrarium vero, malum.

34. In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, & ætati, & habitui, & tempori morbus magis affinis fuerit, quam hi quibus non affinis in aliquo horum existit.

35. In omni morbo partes circa umbilicum & pectinem crassitudinem habere, melius est. At vehemens tenuitas & eliquatio, prava est. Periculosa vero talis est etiam ad infernas purgationes.

36. Sana habentes corpora, dum medicamentis purgantur, cito exolvuntur. Itemque qui pravo cibo utuntur.

37. Qui bene habent corpore, eos operosum est medicamentis purgare.

38. Paulo deterior & potus, & cibus, verum jucundior, melioribus quidem, sed injucundioribus, præferendus est.

39. Senes juvenibus plerunque minus ægrotant. Quicunque vero ipsis fiunt morbi diuturni, utplurimum commoriuntur.

40. Raucedines & gravedines in valde senibus non concoquuntur.

41. Qui exolvuntur sæpe & fortiter absque manifesta causa, derepente moriuntur.

42. Siderationem fortem quidem solvere, impossibile est, debilem vero, non facile.

43. Ex his, qui strangulantur, & submerguntur, nondum autem mortui sunt, non reconvalescunt, quibus spuma circa os fuerit.

44. Crassi admodum secundum naturam, magis cito moriuntur, quam graciles.

45. Juvenibus comitialium liberationem faciunt mutationes, maxime ætatis, & regionum, & victuum.

46. Duobus doloribus simul instantibus, non secundum eumdem locum, vehementior obscurat alterum.

47. Circa generationem puris, dolores & febres magis contingunt, quam facto jam ipso.

48. In omni corporis motu, quum inceperit dolere, quiescere statim lassitudinem eximit.

49. Adsueti consuetos labores ferre, etiamsi fuerint debiles, aut senes, non adsuetis fortibus ac juvenibus facilius ferunt.

50. Ex multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, inconsuetis minus molestare solent. Oportet igitur etiam ad inconsueta transmutationem facere.

51. Multum & repente evacuare, aut replere, aut calefacere, aut frigefacere, aut omnino quomodocunque corpus movere, periculosum est. Et omnis multitudo naturæ contraria est. Quod vero paulatim fit, tutum est, tum alias, tum si ex altero ad alterum transitus fit.

52. Omnia secundum rationem facienti, si non secundum rationem fiant, non transire oportet ad aliud, manente eo, quod visum est ab initio.

53. Quicunque ventres humidos habent,

bent, dum quidem juvenes sunt, melius degunt quam hi, qui siccos habent. Verum ad senectutem deterius degunt. Resiccantur enim plerunque senescentibus.

54. In corporis magnitudine juventutem quidem degere, liberale est & non indecorum. Senectutem vero degere, inutile, & deterius parvitate.

SECTIO TERTIA.

MUtationes temporum maxime pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris aut caloris, & reliqua juxta rationem hoc modo.

2. Naturarum aliæ quidem ad æstatem, aliæ vero ad hyemem, bene aut male se habent.

3. Morborum alii ad alia tempora, bene aut male se habent: & ætates quædam ad tempora, & regiones, & victus.

4. In temporibus quum eadem die, modo calor, modo frigus fit, autumnales morbos exspectare oportet.

5. Austri auditum gravantes, caliginosi, caput gravantes, torpidi, dissolventes. Quum hic prævaluerit, talia in morbis patiuntur. Si vero Aquilo fuerit, tusses, fauces, alvi duræ, urinæ difficultates, horrores, dolores costarum, pectoris. Quum hic dominatur, talia in morbis exspectare oportet.

6. Quum æstas fit veri similis, sudores in febribus multos exspectare oportet.

7. In siccitatibus febres acutæ fiunt: & siquidem annus amplius talis fuerit, qualem constitutionem fecerit, plerunque tales etiam morbos exspectare oportet.

8. In constantibus temporibus, si tempestive tempestiva reddantur, morbi constantes & judicatu facillimi fiunt. In inconstantibus autem, inconstantes, & qui difficulter judicantur.

9. In autumno morbi acutissimi, & omnino mortiferi. Ver autem saluberrimum & minime lethale.

10. Autumnus tabidis malus.

11. De temporibus, si quidem hyems sicca & aquilonaris fuerit, ver autem pluviosum & australe, necesse est æstate febres acutas, & lippitudines, & dysenterias fieri, maxime mulieribus, & viris natura humidioribus.

12. Si vero hyems australis, & pluviosa, ac clemens fiat, ver autem siccum & aquilonare, mulieres quidem quibus partus ad ver instat, ex omni occasione abortiunt: quæ vero pariunt, impotentes ac morbosos pueros pariunt, ita ut aut statim pereant, aut tenues ac morbosi vivant. Aliis autem dysenteriæ, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus vero defluxiones brevi perimentes.

13. Si vero æstas sicca fiat & aquilonaris, autumnus autem pluviosus & australis, capitis dolores ad hyemem fiunt, & tusses, & raucedines ac gravedines: quibusdam etiam tabes.

14. Si vero aquilonaris & aquarum exors autumnus fuerit, his quidem, qui humidas naturas habent, & mulieribus commodus erit. Reliquis vero fient lippitudines siccæ, & febres acutæ, & gravedines. Quibusdam vero etiam atræ biles.

15. Ex anni vero constitutionibus, in summa siccitates pluviosis salubriores sunt, & minus lethales.

16. Morbi in pluviosis quidem plerunque fiunt, febres longæ, & alvi fluxiones, & putredines, & comitiales, & siderationes, & anginæ. In siccitatibus vero, tabes, lippitudines, arthritides,

urinæ ſtillicidia, & dyſenteriæ.

17. Quotidianæ vero conſtitutiones, aquilonares quidem corpora compingunt, & robuſta, & ad motum idonea, & bene colorata, & melius audientia faciunt, & ventres reſiccant, & oculos mordent, & ſi circa thoracem aliquis dolor prius eſt, magis affligunt. Auſtrales autem corpora diſſolvunt, & humectant, & gravem auditum, ac capitis gravitatem, & vertigines in oculis, & corporibus ægrum motum, & ventres humectant.

18. Secundum tempora, vere quidem & prima æſtate, pueri, & qui his ætate cohærent, optime degunt, & maxime ſani ſunt. Æſtate vero & autumno aliquandiu, ſenes. Reliquo autumno & hyeme, mediam ætatem habentes.

19. Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt: quidam tamen magis in quibuſdam ipſorum & fiunt, & exacerbantur.

20. Vere etenim inſaniæ, & atræ biles, & comitiales, & ſanguinis fluxiones, & anginæ, & gravedines, & raucedines, & tuſſes, & lepræ, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ ulceroſæ plurimæ, & tubercula, & morbus articularis.

21. Æſtate vero & quidam ex his, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ plurimæ; & quartanæ, & vomitus, & alvi profluvia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris exulcerationes, & pudendorum putredines, & papulæ ſudoroſæ.

22. Autumno autem, & ex æſtivis multi, & febres quartanæ, & erroneæ, & ſplenes, & hydropes, & tabes, & urinæ ſtillicidia, & inteſtinorum levitates, & dyſenteriæ, & coxendices, & anginæ, & anhelationes, & volvuli, & comitiales, & inſaniæ, & atræ biles.

23. Hyeme vero pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, gravedines, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, vertigines, ſiderationes.

24. In ætatibus autem talia contingunt. Parvis ac recens natis pueris fervida oris ulcera, vomitus, tuſſes, vigiliæ, timores, umbilici inflammationes, aurium humiditates.

25. Ad dentitionem vero accedentibus, gingivarum pruritus, febres, convulſiones, alvi profluvia, & maxime ubi dentes caninos producunt, tum craſſiſſimis pueris, tum his qui duros ventres habent.

26. Senioribus autem evadentibus, verticuli in occipitio intro luxationes, anhelationes, calculorum generationes, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ, tumores glandularum circa aures oblongi, ſatyriaſmi appellati, ſtrumæ, & alia tubercula, maxime vero prædicta.

27. Adhuc vero ſenioribus, & ad pubertatem accedentibus, pleraque ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus ſanguinis fluxiones.

28. Plurimæ vero affectiones pueris judicantur, partim in quadraginta diebus, partim in ſeptem menſibus, partim in ſeptem annis, partim ad pubertatem accedentibus. Quæ vero permanſerint pueris affectiones, & non exolutæ fuerint circa pubertatem, aut fœmellis circa menſium eruptiones, diuturnæ fieri ſolent.

29. Juvenibus autem ſanguinis ſpuitiones, tabes, febres acutæ, comitiales, & alii morbi, maxime vero prædicti.

30. His vero, qui hanc ætatem exceſſerunt, anhelationes, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, febres ardentes, alvi profluvia diuturna,

bilis

bilis sursum ac deorsum effusiones, dysenteriæ, intestinorum lævitates, hæmorrhoides.

31. Senibus autem spirandi difficultates, & defluxiones cum tussi, urinæ stillicidia, urinæ difficultates, articulorum dolores, nephritides, vertigines, siderationes, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alvi, oculorum, & narium humiditates, visus hebetudines, glaucedines, auditus gravitates.

SECTIO QUARTA.

PRægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum: minus vero has. Juniores autem & seniores fœtus vereri oportet.

2. In medicamentorum usu, talia ex corpore ducere oportet, qualia etiam sponte prodeuntia commoda sunt. Contrario autem modo prodeuntia, sedare.

3. Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt. Contraria vero difficulter.

4. Medicamentis purgare oportet æstate quidem, superiores magis: hyeme vero inferiores.

5. Sub canem, & ante canem, operosæ sunt medicamentorum purgationes.

6. Graciles, & facile vomentes, sursum purgare oportet, vitantes hyemem.

7. Difficulter vomentes, & moderate carnosos, deorsum, vitantes æstatem.

8. Tabescentes autem, vitantes superiores.

9. Atrabiliarios vero plenius inferiores. Eadem ratione contraria apponentes.

10. Purgare oportet in valde acutis, si humor turget, eadem die. Morari enim in talibus malum est.

11. Quibus tormina; & circa umbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque a medicamento, neque alias solvitur, in hydropem siccum firmatur.

12. Quibus alvi intestinorum levitate affecti, eos hyeme sursum purgare, malum est.

13. Ad veratrum, his qui non facile sursum purgantur, ante potionem corpora humectare oportet ampliore cibo, ac quiete.

14. Ubi biberit quis veratrum, ad motus quidem corporum magis ducere oportet, ad somnos autem, & quietem minus. Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat.

15. Ubi volueris magis ducere veratrum, corpus moveto: ubi vero sistere, somnum facito, & ne moveto.

16. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Convulsionem enim inducit.

17. Sine febre existenti cibi fastidium, & oris ventriculi morsus, & vertigo, & os amarescens, medicamento sursum purgante opus habere significat.

18. Dolores supra septum transversum, qui purgatione opus habent, sursum versus purgatione indigere significant: qui vero infra, deorsum.

19. Qui in medicamentorum potionibus, dum purgantur non sitiunt, non cessant prius quam sitierint.

20. Non febrientibus si fiat tormen, & genuum gravitas, & lumborum dolor, deorsum medicamento purgante opus habere significat.

21. Egestiones alvi nigræ, velut sanguis niger, sua sponte prodeuntes & cum febre, & sine febre, pessimæ sunt; & quanto plures fuerint pejores colores, tanto magis malum est. Cum medicamento vero, melius: & quanto plures fuerint colores, non malum est.

22. Quibuscunque morbis incipientibus,

bus, si atra bilis aut sursum, aut deorsum prodierit, lethale est.

23. Quibuscunque ex morbis acutis, aut ex diuturnis, aut ex vulneribus, aut alias attenuatis, atra bilis, sive qualis sanguis niger, postridie moriuntur.

24. Dysenteria, si ab atra bile inceperit, lethalis est.

25. Sanguis sursum quidem qualiscunque fuerit, malus est: deorsum vero bona sunt nigra subeuntia.

26. Si a dysenteria occupato, veluti carnes subierint, lethale est.

27. Quibus in febribus sanguinis multitudo erumpit undecunque, his in refectionibus alvi humectantur.

28. Quibus biliosæ sunt egestiones, surditate oboriente cessant. Et quibus surditas, biliosis egestionibus contingentibus cessat.

29. Quibus in febribus sexta die rigores fiunt, difficulter judicant.

30. Quibus exacerbationes fiunt, quacunque tandem hora febris dimiserit, si postridie eadem qua antea hora corripuerit, difficulter judicant.

31. Delassatis in febribus, ad articulos, & circa maxillas maxime, abscessus fiunt.

32. Quibuscunque resurgentibus ex morbis, si quid doluerit, isthic abscessus fiunt.

33. Sed & si ante morbum quid doluerit, isthic morbus incumbit.

34. Si a febre occupato, tumore non existente in faucibus, suffocatio derepente contingat, lethale est.

35. Si a febre occupato collum repente obversum fuerit, & vix deglutire poterit, tumore non existente, lethale est.

36. Sudores febricitanti si inceperint, boni sunt tertia die, & quinta, & septima, & nona, & undecima, & decimaquarta, & decima septima, & vigesima prima, & vigesima septima, & trigesima prima, & trigesima quarta. Hi enim sudores morbos judicant. Qui vero non sic fiunt, dolorem significant, & longitudinem morbi, & recidivas.

37. Frigidi sudores cum acuta quidem febre, mortem significant: cum mitiore vero, morbi longitudinem.

38. Et ubi in corpore sudor est, illic morbum esse declarat.

39. Et ubi in corpore caliditas aut frigiditas, isthic morbus est.

40. Et ubi in toto corpore mutationes, & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio fiat, longitudinem morbi significat.

41. Sudor multus ex somno, citra manifestam causam oboriens, corpus multo alimento uti significat. Si vero cibum non capienti hoc fiat, significat quod evacuatione opus habet.

42. Sudor multus, frigidus, aut calidus semper fluens: frigidus majorem, calidus minorem morbum significat.

43. Febres quæcunque non intermittentes, per tertiam fortiores fiunt, magis periculosæ sunt. Quocunque vero modo intermiserint, quod sine periculo sint, significant.

44. Quibus febres longæ, his tubercula, aut ad articulos, dolores fiunt.

45. Quibus tubercula, aut ad articulos dolores, ex febribus longis fiunt, hi pluribus cibis utuntur.

46. Si rigor incidat febre non intermittente, ægroto jam debili, lethale est.

47. Exscreationes in febribus non intermittentibus lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per alvi egestiones, & per urinas. Si vero non aliquid ex conducentibus excernatur per hos locos, malum est.

48. In

48. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, ac sitim habeant, lethale est.

49. In febre non intermittente, si labium, aut palpebra, aut oculus, aut nasus distorqueatur: aut non videat, aut non audiat, æger jam debilis existens, quicquid horum fiat, propinqua mors est.

50. Ubi in febre non intermittente, difficultas spirandi, & delirium fit, lethale est.

51. In febribus abscessus, qui non solvuntur ad primas judicationes, longitudinem morbi significant.

52. Quicunque in febribus, aut aliis ægritudinibus, voluntate lachrymantur, nihil absurdi est. Qui vero non ex voluntate, absurdum.

53. Quibus circa dentes in febribus viscosa adhærent, his fortiores febres fiunt.

54. Quibus plerumque tusses siccæ, parum irritantes, in febribus ardentibus, hi non ita valde siticulosi sunt.

55. Ex glandularum tumoribus febres omnes malæ sunt, exceptis diariis.

56. Febricitanti sudor oboriens, febre non remittente, malum. Moram enim trahit morbus, & multam humiditatem significat.

57. A convulsione, aut distentione nervorum vexato, febris accedens morbum solvit.

58. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit.

59. Tertiana exacta in septem circuitibus ad summum judicatur.

60. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his sanguis e naribus effusus, aut alvus exturbata, morbum solvit.

61. Febrientem si non in diebus imparibus febris dimiserit, recidivare solet.

62. Quibus in febribus morbus regius fit ante septimum diem, malum: (nisi conversi humores ad ventrem fuerint.)

63. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres solvuntur.

64. Quibus in febribus morbus regius septima, aut nona, aut decimaquarta accedit, bonum, si non præcordium dextrum durum fiat: sin minus, non bonum.

65. In febribus circa ventrem æstus vehemens, & cordis (sive oris ventriculi) morsus, malum.

66. In febribus acutis convulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum.

67. In febribus, ex somnis timores, aut convulsiones, malum.

68. In febribus spiritus offendens, malum. Convulsionem enim significat.

69. Quibus urinæ crassæ, grumosæ, paucæ, non sine febribus, ubi copia ex his succeffit tenuis, prodest. Tales autem maxime prodeunt his, quibus ab initio, aut brevi subsidentiam habent.

70. Quibus in febribus urinæ conturbatæ, velut jumenti, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt.

71. Quibus septima die morbi judicantur, his nubeculam habet urina quarta die rubram, & alia secundum rationem.

72. Quibus urinæ pellucidæ albæ, malæ. Maxime autem in phreniticis comparent.

73. Quibus præcordia elevata, permurmurantia, lumborum dolore accedente, his alvi humectantur, si non flatus erumpant, aut urinæ copia prodeat. In febribus autem hæc.

74. Quibus spes est abscessum fore ad articulos, eos liberat ab abscessu urina multa, & crassa, & alba prodiens, qualis in febribus laboriosis quarta die quibusdam fieri incipit. Si vero etiam ex

ex naribus sanguis eruperit, brevi admodum solvitur.

75. Si quis sanguinem aut pus mingat, renum aut vesicæ ulcerationem significat.

76. Quibus in urina crassa existente, carunculæ parvæ, aut veluti pili simul exeunt, his de renibus excernuntur.

77. Quibus in urina crassa existente, furfuracea quædam simul minguntur, his vesica scabie affecta est.

78. Qui sponte sanguinem mingunt, his in renibus venæ ruptionem significat.

79. Quibus in urina, arenosa subsidunt, his vesica calculo laborat.

80. Si quis sanguinem mingat, & grumos, & urinæ stillicidium habeat, & dolor incidat in imum ventrem, & ani ac scroti intercapedinem, partes circa vesicam affectæ sunt.

81. Si quis sanguinem & pus mingat, & squamas, & odor gravis sit, vesicæ exulcerationem significat.

82. Quibus in urinaria fistula tuberculum nascitur, his suppuratione facta, & eruptione, solutio fit.

83. Mictio noctu multa contingens, modicam alvi egestionem significat.

SECTIO QUINTA.

CONvulsio ex veratro lethalis est.

2. Ex vulnere convulsio lethalis est.

3. Sanguine multo effuso, convulsio aut singultus accedens, malum.

4. Ex superflua purgatione, convulsio aut singultus accedens, malum.

5. Si quis ebrius derepente voce privetur, convulsus moritur, si non febris corripuerit, aut ubi ad horam, qua crapulæ solvuntur, pervenit, loquatur.

6. Quicunque a distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero has effugerint, sani fiunt.

7. Quibuscunque morbi comitiales ante pubertatem fiunt, transmutationem habent. Quibuscunque vero viginti quinque annos natis fiunt, his plerunque commoriuntur.

8. Quicunque pleuritici facti, in quatuordecim diebus non repurgantur, his ad suppurationem transitio fit.

9. Tabes maxime fit ætatibus, ab anno decimo octavo, usque ad trigesimum quintum.

10. Quicunque anginam effugiunt, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus moriuntur. Si vero has effugerint, suppurati fiunt.

11. Qui tabe infestantur, si sputum quodcunque tussiendo rejecerint, grave olet, dum prunis injicitur, & capilli de capite defluunt, lethale est.

12. Quibuscunque tabe laborantibus capilli de capite defluxerint, hi alvi profluvio accedente moriuntur.

13. Quicunque sanguinem spumosum spuunt, his ex pulmone eductio fit.

14. A tabe occupato alvi profluvium accedens, lethale est.

15. Quicunque ex pleuritide suppurati fiunt, si in quadraginta diebus repurgati fuerint, ab ea die, qua ruptio facta fuerit, liberantur. Si vero non, ad tabem transeunt.

16. Calida, frequenter ea utentibus, has noxas inducit, carnium effœminationem, nervorum impotentiam, mentis torporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia. Hæc quibus mors.

17. Frigida vero convulsiones, antrorsum ac retrorsum distentiones, nigrores, & rigores febriles.

18. Frigida inimica ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medullæ. Calida vero, grata.

19. Qua-

19. Quæcunque perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterquam a quibus sanguis erumpit, aut erupturus est.

20. Ulceribus frigida mordax, cutem obdurat, dolorem non suppurantem facit, nigrefacit, rigores febriles inducit, convulsiones, distentiones.

21. Quandoque vero in distentione sine ulcere, juveni carnoso, æstate media, frigidæ multæ affusio, caloris revocationem facit. Calor autem hæc solvit.

22. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolores eximit, rigores, convulsiones, distentiones mitigat, capitis gravitatem solvit. Plurimum autem confert ad ossium fracturas, maxime denudatas. Ex his autem maxime his, qui in capite ulcera habent, & his quæ a frigiditate moriuntur, aut ulcerantur, & herpetibus exedentibus, sedi, pudendo, utero, vesicæ. His calida grata est & judicans. Frigida vero inimica & occidens.

23. In his frigida uti oportet, unde sanguis erumpit, aut erupturus est: non super ipsas partes, sed circa ipsas unde fluit. Et quæcunque inflammationes, aut flammei ardores, ad ruborem & subcruentum colorem ex novo sanguine tendunt, ad eas ipsas: nam veteres nigrefacit: & ad sacrum ignem non exulceratum, nam exulceratum lædit.

24. Frigida, velut nix, glacies, pectori inimica sunt, tusses movent, & sanguinis eruptiones, ac defluxiones inducunt.

25. Tumores in articulis, & dolores absque ulcere, & podagricas affectiones, & convulsiones. Horum plurima frigida multa affusa levat, & attenuat, & dolorem solvit.. Torpor enim moderatus dolorem solvit.

26. Aqua, quæ cito calescit, & cito perfrigeratur, levissima est.

27. Quibus bibendi appetentiæ noctu valde sitientibus, si obdormierint, bonum est.

28. Menses ducit aromatum suffitus. Multis autem modis etiam ad alia commodus esset, si non capitis gravitatem induceret.

29. Prægnantes medicamentis purgare oportet, si turget humor, quarto mense, & usque ad septimum. Minus vero has. Juniores vero & seniores fœtus vereri oportet.

30. Mulierem uterum gerentem ab aliquo acuto morbo corripi, lethale est.

31. Mulier uterum gerens secta vena abortit, & magis si major fuerit fœtus.

32. Mulieri sanguinem vomenti, mensibus erumpentibus solutio fit.

33. Mulieri mensibus deficientibus, sanguinem ex naribus fluere, bonum est.

34. Mulieri, uterum gestanti si alvus multum fluxerit, periculum est ut abortiat.

35. Mulieri, quæ ab uteri strangulationibus vexatur, aut difficulter parit, sternutatio accedens, bonum.

36. Mulieri menses decolores, & non eodem tempore semper prodeuntes, purgatione opus esse significant.

37. Mulieri uterum gestanti, si mammæ repente graciles fiant, abortit.

38. Mulieri uterum gestanti, si altera mamma gracilis fiat, gemellos gestans, alterum abortit. Et si quidem dextera gracilis fiat, masculum: si vero sinistra, fœmellam.

39. Si mulier, quæ neque prægnans est, neque peperit, lac habet; menses ipsius defecerunt.

40. Mulieribus quibuscunque ad mammas sanguis colligitur, insaniam significat.

41. Mulierem si velis cognoscere, an prægnans sit, ubi dormire volet, (in-

(incœnatæ) aquam mulſam bibendam dato. Et ſiquidem tormen habuerit circa ventrem, prægnans eſt: ſi vero non, prægnans non eſt.

42. Mulier prægnans ſiquidem maſculum geſtat, bene colorata eſt: ſi vero fœmellam, male colorata.

43. Si mulieri prægnanti ignis ſacer in utero fiat, lethale eſt.

44. Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes, uterum geſtant, abortiunt priuſquam craſſeſcant.

45. Quæcunque vero moderate corpus habentes, abortiunt bimeſtres & trimeſtres, ſine cauſa manifeſta, his uteri acetabula muco plena ſunt, & non poſſunt fœtum continere præ gravitate, ſed abrumpitur.

46. Quæcunque præter naturam craſſæ exiſtentes, non concipiunt in utero, his omentum oſculum uteri comprimit, & priuſquam attenuentur, non concipiunt.

47. Si uterus in coxam incumbens, ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt curationem ex medicamentis, per linamenta ipſi adhibere.

48. Fœtus maſculi quidem dextris, fœminæ vero in ſiniſtris magis.

49. Ut ſecundæ excidant, ſternutatorio indito, nares & os apprehendito.

50. Mulieri menſes ſi cohibere voles, cucurbitam quam maximam ad mammas appone.

51. Quæcunque uterum geſtant, his oſculum uterorum clauſum eſt.

52. Mulieri uterum geſtanti ſi multum lac ex mammis fluat, debilem fœtum ſignificat. Si vero ſolidæ fuerint mammæ, ſaniorem fœtum ſignificant.

53. Quæ corrupturæ ſunt fœtus, his mammæ graciles fiunt. Si vero rurſus duræ fiant, dolor erit aut in mammis, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, & non corrumpunt.

54. Quibus os uterorum durum eſt, his neceſſe eſt oſculum uterorum clauſum eſſe.

55. Quæcunque in utero habentes, a febribus corripiuntur, & fortiter attenuantur ſine manifeſta occaſione, difficulter pariunt & periculoſe: aut abortum facientes periclitantur.

56. In fluxu muliebri, convulſio & animi deliquium ſi accedat, malum eſt.

57. Menſibus pluribus prodeuntibus morbi fiunt, & non prodeuntibus, ab utero morbi contingunt.

58. Ex inteſtino recto, & utero inflammato, & ex renibus ſuppuratis urinæ ſtillicidium accedit. Verum ex hepate inflammato, ſingultus accedit.

59. Si mulier in ventre non concipit, velis autem ſcire an conceptura ſit, veſtimentis circumtectam ex infernis ſuffito. Et ſi quidem odor per corpus tibi procedere videatur ad nares & ad os, ſcito quod ipſa non propter ſeipſam infœcunda eſt.

60. Si mulieri uterum geſtanti purgationes prodeunt, impoſſibile eſt fœtum ſanum eſſe.

61. Si mulieri purgationes non prodeunt, neque horrore, neque febre accedente: verum cibi faſtidia ipſi accidunt, hanc in ventre habere exiſtimato.

62. Quæcunque frigidos ac denſos uteros habent, non concipiunt: & quæcunque humidos habent uteros, non concipiunt. Extinguitur enim in ipſis genitura. Et quæcunque ſiccos magis & aduſtos. Præ inopia enim alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque vero ex utriſque temperamentum habent moderatum, tales fœcundæ fiunt.

63. Similiter autem in maſculis. Aut enim propter corporis raritatem, ſpiritus extra fertur, ut ſemen non deducat:

cat: aut propter densitatem, humor non procedit foras: aut propter frigiditatem non concalescit, ut ad hunc locum congregetur: aut propter caliditatem, hoc idem contingit.

64. Lac dare caput dolentibus, malum. Malum etiam febricitantibus, & quibus præcordia elevata permurmurantia, & siticulosis. Malum & quibus biliosæ alvi egestiones in febribus acutis sunt, & quibus sanguinis multi egestio facta est. Convenit autem exhibere tabescentibus, non valde multum febrientibus, & in febribus longis, debilibus, nullo ex prædictis signis præsente, sed præter rationem consumptis.

65. Quibus tumores in ulceribus apparent, non valde convelluntur, neque insaniunt. His autem derepente dissipatis, retrorsum quidem convulsiones & distentiones fiunt: antrorsum vero, insaniæ, lateris dolores acuti, aut suppuratio, aut dysenteria, si rubicundi magis fuerint tumores.

66. Si in vulneribus fortibus ac pravis tumor non appareat, magnum malum.

67. Tumores laxi, boni: crudi, mali.

68 Dolenti posteriorem capitis partem, vena recta in fronte secta prodest.

69. Rigores incipiunt, mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput. Verum & viris magis posteriore corporis parte quam anteriore, velut ex cubitis ac femoribus. Sed & cutis rara est. Indicat autem pilus.

70. Qui a quartanis corripiuntur, non ita valde a convulsionibus corripiuntur. Si vero prius corripiantur, & quartana insuper accedat, cessant.

71. Quibus cutis circuntenditur arida ac dura, hi sine sudore moriuntur. Quibus vero laxa ac rara, cum sudore moriuntur.

72. Morbo regio laborantes, non ita valde flatuosi sunt.

SECTIO SEXTA.

In diuturnis intestinorum lævitatibus, ructus acidus accedens, qui prius non erat, signum bonum.

2. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, morbosius sani sunt: quibus vero vice versa, salubrius.

3. In longis intestinorum lævitatibus, cibi fastidium, malum: & cum febre, pejus.

4. Ulcera circumglabra, maligna sunt.

5. Dolores in lateribus, & in pectoribus, & in aliis partibus, an multum differant, considerandum est.

6. Renum affectiones, & quæ circa vesicam consistunt, operose sanantur in senibus.

7. Dolores circa ventrem oborientes, sublimes quidem leves sunt, non sublimes autem, fortiores.

8. Hydropicis facta ulcera in corpore, non facile sanantur.

9. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt.

10. Caput dolenti & circumdolenti, pus, aut aqua, aut sanguis fluens per nares, aut os, aut aures, solvit morbum.

11. Atrabilariis, & phreniticis, hæmorrhoides accedentes, bonum.

12. Hæmorrhoidas sananti diuturnas, si non una servata fuerit, periculum est hydropem, aut tabem accedere.

13. A singultu detento, sternutationes accedentes solvunt singultum.

14. Ab hydrope detento, ubi aqua in venis ad ventrem confluxit, solutio fit.

15. A profluvio alvi longo correpto,

vomitus ſponte accedens, ſolvit alvi profluvium.

16. A pleuritide, aut peripneumonia occupato, alvi profluvium accedens, malum.

17. Lippientem alvi profluvio corripi, bonum.

18. Veſicam diſſectam habenti, aut cerebrum, aut cor, aut ſeptum tranſverſum, aut tenue aliquod inteſtinum, aut ventriculum, aut hepar, lethale eſt.

19. Ubi diſſectum fuerit os, aut cartilago, aut nervus, aut genæ pars tenuis, aut præputium, neque augeſcit, neque coaleſcit.

20. Si in ventrem ſanguis effuſus fuerit præter naturam, neceſſe eſt ſuppurari.

21. In inſanientibus, varicibus aut hæmorroidibus accedentibus, inſaniæ ſolutio fit.

22. Quicunque dolores ex dorſo ad cubitos deſcendunt, venæ ſectio ſolvit.

23. Si timor & triſtitia multo tempore perſeveret, atrabilarium hoc ſignum eſt.

24. Si ex inteſtinis tenuibus aliquod diſſectum fuerit, non coaleſcit.

25. Ignem ſacrum ab externis intro converti, non bonum: ab internis vero extra, bonum.

26. Quibus in febribus ardentibus tremores facti fuerint, mentis emotio ſolvit.

27. Quicunque ſuppurati aut hydropici, ſecantur aut uruntur, hi pure aut aqua acervata effluente, omnino moriuntur.

28. Eunuchi non laborant podagra, neque calvi fiunt.

29. Mulier non laborat podagra, ſi non menſes ipſi defecerint.

30. Puer non laborat podagra, ante veneris uſum.

31. Oculorum dolores meri potus, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamenti potio ſolvit.

32. Balbi ab alvi profluvio longo maxime corripiuntur.

33. Acidum ructum habentes, non ita valde pleuritici fiunt.

34. Quicunque calvi ſunt, his varices magni non fiunt. Quibuſcunque vero calvis varices accedunt, hi rurſus hirſuti fiunt.

35. Hydropicis tuſſis accedens, malum.

36. Urinæ difficultatem ſolvit venæ ſectio. Secare vero oportet internas.

37. Ab angina detento tumorem fieri foris in collo, bonum eſt (foras enim morbus vertitur).

38. Quibuſcunque occulti cancri fiunt, eos non curare melius eſt. Si enim curantur, citius moriuntur. Si vero non curentur, multum tempus perdurant.

39. Convulſio fit aut a repletione, aut evacuatione. Sic autem & ſingultus.

40. Quibuſcunque circa præcordium dolores fiunt, abſque inflammatione, his febris accedens dolorem ſolvit.

41. Quibuſcunque ſuppuratum quid in corpore exiſtens, ſignificationem de ſe non præbet, his propter puris aut loci craſſitudinem ſui ſignificationem non exhibet.

42. Morbo regio laborantibus hepar durum fieri, malum eſt.

43. Quicunque ſplenici a dyſenteria corripiuntur, his longa accedente dyſenteria, aut hydrops accedit, aut inteſtinorum lævitas, & pereunt.

44. Quibuſcunque ex urinæ ſtillicidio volvulus accedit, hi in ſeptem diebus pereunt, ſi non febre accedente urina ſatis fluxerit.

45. Ulcera quæcunque annua fiunt, aut

aut diutiore tempore durant, necesse est os abscedere, & cicatrices cavas fieri.

46. Quicunque gibbosi ex anhelatione aut tussi fiunt ante pubertatem, pereunt.

47. Quibuscunque venæ sectio, aut medicamentum conducit, his vere venam secare, aut medicamentum purgans exhibere convenit.

48. Splenicis dysenteria accedens, bonum.

49. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi sedata inflammatione, in quadraginta diebus decedunt.

50. Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis vomitum accedere.

51. Quibuscunque sanis derepente dolores fiunt in capite, & statim voce intercepta jacent, ac stertunt, in septem diebus pereunt, si non febris apprehendat.

52. Considerare vero oportet etiam sub oculis apparitiones in somnis. Si enim albæ partis aliquid subapparuerit, non commissis palpebris, si id non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione fuerit, malum signum, & valde lethale est.

53. Desipientiæ cum risu quidem oborientes, securiores sunt: cum studio vero serio, periculosiores.

54. In acutis affectionibus, quæ cum febre fiunt luctuosæ respirationes, malum.

55. Podagricæ affectiones vere & autumno utplurimum moventur.

56. Atrabilariis morbis periculosi humorum a loco ad locum decubitus, aut siderationem corporis, aut convulsionem, aut insaniam, aut cæcitatem significant.

57. Siderationes vero maxime fiunt, ætate a quadragesimo anno usque ad sexagesimum.

58. Si omentum exciderit, necesse est putrefieri.

59. Quibuscunque a coxendicum morbo vexatis, coxa excidit, & rursus incidit, his muci accedunt.

60. Quibuscunque a coxendicum morbo diuturno vexatis, coxa excidit, his crus tabescit, & claudicant, si non usti fuerint.

SECTIO SEPTIMA.

In acutis morbis frigiditas extremarum partium, malum.

2. Ex osse ægrotante, caro livida, malum.

3. Ex vomitu singultus, & oculi rubicundi, malum.

4. Ex sudore horror, non bonum.

5. Ex insania, dysenteria, aut hydrops, aut mentis emotio, bonum.

6. In morbo diuturno cibi fastidium, & meracæ alvi egestiones, malum.

7. Ex multo potu rigor, & delirium, malum.

8. Ex tuberculi intus ruptione, exolutio; vomitus, & animæ deliquium fit.

9. Ex sanguinis fluxu delirium, aut etiam convulsio, malum.

10. Ex volvulo vomitus, aut singultus, aut convulsio, aut delirium, malum.

11. Ex pleuritide peripneumonia, malum.

12. Ex peripneumonia phrenitis, malum.

13. Ex ardoribus vehementibus convulsio, aut distentio, malum.

14. Ex plaga in caput, stupor, aut delirium, malum.

15. Ex sanguinis sputo, puris sputum, malum.

16. Ex puris sputo, tabes, & fluxus, malum. Postquam vero sputum supprimitur, moriuntur.

17. Ex hepatis inflammatione singultus, malum.

18. Ex

18. Ex vigilia convulſio, aut delirium, malum.

19. Ex oſſis denudatione ignis ſacer, malum.

20. Ex igne ſacro putrefactio, aut ſuppuratio, malum.

21. Ex forti pulſu in ulceribus, ſanguinis eruptio, malum.

22. Ex dolore diuturno partium circa ventrem ſuppuratio, malum.

23. Ex meraca alvi egeſtione dyſenteria, malum.

24. Ex oſſis diſſectione delirium, ſi ad vacuum uſque proceſſerit.

25. Ex medicamenti potione convulſio, lethale.

26. Ex dolore forti partium circa ventrem, frigiditas extremarum partium, malum.

27. Mulieri uterum gerenti, teneſmus accedens abortire facit.

28. Quodcunque os præſectum fuerit, aut cartilago, aut nervus in corpore, neque augeſcit, neque coaleſcit.

29. Si a pituita alba detento, vehemens alvi profluvium accedat, ſolvit morbum.

30. Quibuſcunque ſpumoſæ alvi egeſtiones ſunt in alvi profluviis, his de capite pituita defluit.

31. Quibuſcunque febricitantibus, in urinis ſubſidentiæ craſſiores farinæ partes referentes fiunt, longum morbum ſignificant.

32. Quibus vero bilioſæ ſubſidentiæ, ſuperne tenues, acutum morbum ſignificant.

33. Quibuſcunque diſparatæ urinæ ſunt, his vehemens turbatio in corpore eſt.

34. Quibus in urinis bullæ ſuperſtant, renum affectiones ſignificant, & morbum fore longum.

35. Quibus pingue eſt id, quod ſuperſtat, & acervatum, his renum affectiones, eaſque acutas ſignificat.

36. Quibus vero jam nephriticis ex renibus affectis prædicta ſigna accidunt, doloreſque circa muſculos ſpinales fiunt, ſiquidem circa externos locos fiant, etiam abſceſſus extrinſecus futuros exſpecta. Si vero dolores magis circa internos locos fiant, etiam abſceſſus magis intus fore exſpecta.

37. Quicunque ſanguinem vomunt, ſine febre quidem, ſalutare eſt: verum cum febre, malum. Perfrigerantibus autem & adſtringentibus curare oportet.

38. Defluxiones in ventrem ſupernum, in viginti diebus ſuppurantur.

39. Si quis ſanguinem mingat, & grumos, & urinæ ſtillicidium habeat, & dolor incidat in ani ac ſcroti intercapedinem, & imum ventrem ac pectinem, partes circa veſicam ægrotare ſignificat.

40. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars ſiderata, atrabiliarium tale exiſtit.

41. Si ſenioribus nimium purgatis ſingultus accedat, non bonum eſt.

42. Si febris non a bile habeat, aqua multa calida in caput affuſa, febris ſolutio fit.

43. Mulier ambidextra non eſt.

44. Quicunque ſuppurati uruntur, (aut ſecantur,) ſiquidem pus purum fluat & album, evadunt. Si vero ſubcruentum, & cœnoſum, ac graveolens, pereunt.

45. Quicunque hepar ſuppuratum uruntur, ſiquidem pus purum fluat, & album, ſuperſtites evadunt. In tunica enim pus his ineſt. Si vero velut amurca fluat, pereunt.

46. In doloribus oculorum, ubi merum bibendum dediſti, & multa calida

lida lavisti, venam secato.

47. Hydropicum si tussis vexet, desperatus est.

48. Urinæ stillicidium, & urinæ difficultatem, vini potus & venæ sectio solvit. Secare vero oportet internas.

49. Ab angina detento, tumor & rubor in pectore accedens, bonum. Foras enim vertitur morbus.

50. Quibuscunque corruptum fuerit cerebrum, in tribus diebus pereunt. Si vero has effugiunt, sani fiunt.

51. Sternutatio fit ex capite, percalescente cerebro, aut vacuo quod est in capite perhumescente. Aër enim qui intus est, foras erumpit. Strepitum vero edit, quia transitus est ipsi per angustum.

52. Quibuscunque hepar circumcirca dolet, his febris accedens solvit dolorem.

53. Quibuscunque sanguinem de venis auferre conducit, his vere venam secare convenit.

54. Quibus inter ventrem & septum transversum pituita conclusa est, & dolorem exhibet, non habens exitum ad neutrum ventrem, his per venas ad vesicam conversa pituita, morbi solutio fit.

55. Quibus hepar aqua repletum, ad omentum eruperit, his venter aqua impletur, & moriuntur.

56. Anxietatem, oscitationem, horrorem, vinum æquali mensura aquæ ammixta potum solvit.

57. Quibus in urinaria fistula tubercula fiunt, his suppuratione facta & eruptione, solvitur dolor.

58. Quibus cerebrum concussum fuerit ex aliqua causa, eos statim voce privari necesse est.

Si febre detento collum intorqueatur, & deglutire non possit, nullo tumore existente in collo, lethale.

59. Corporibus humidas carnes habentibus, famem inducere oportet; fames enim corpora siccat.

60. Ubi in toto corpore mutationes, & corpus perfrigeratur, & rursus calescit, aut color alius ex alio mutatur, longitudinem morbi significat.

61. Sudor multus, calidus aut frigidus, semper fluens, humorem abducere oportere significat, forti quidem superne, debili vero, inferne.

62. Febres non intermittentes si per tertiam fortiores fiant, periculosæ sunt. Quocunque vero modo intermiserint, sine periculo esse significat.

63. Quibus febres longæ sunt, his aut tubercula, aut ad articulos dolores fiunt.

64. Quibus tubercula diutina, aut ad articulos dolores ex febribus fiunt, hi cibis pluribus utuntur.

65. Si quis febricitanti cibum det, sano quidem robur, ægroto vero morbus est.

66. Quæ per vesicam prodeunt, inspicere oportet, an qualia sanis prodeunt. Quæ igitur minime similia his sunt, ea morbosiora sunt. Quæ vero similia sanis, ea minime morbosa.

67. Et quibus alvi egestiones, si stare permiseris, & non moveris, subsistunt veluti ramenta, si paucæ fuerint, modicus morbus est: si multæ, multus. His confert subpurgare alvum. Si vero non purgata alvo sorbitiones dederis, quanto plures dederis, magis lædes.

68. Quibuscunque cruda deorsum secedunt, ex atra bile sunt; si plura, copiosiore: si pauciora, pauciore.

69. Exscreationes in febribus non intermittentibus lividæ, & cruentæ, & graveolentes, & biliosæ, omnes malæ sunt. At probe secedentes, bonæ, & per

per alvum, & per vesicam, & ubi sane quid secedens constiterit non purgatum, malum.

70. Corpora quæcunque quis purgare voluerit, fluida facere oportet. Et si quidem sursum, sistere alvum. Si vero deorsum, humectare.

71. Somnus, vigilia, utraque modum excedentia, morbus.

72. In non intermittentibus febribus, si externæ quidem partes frigidæ fuerint, internæ vero ardeant, & sitis habeat, lethale est.

73. In febre non intermittente, si labium, aut nasus, aut oculus, aut supercilium distorqueatur: aut non videat, aut non audiat æger jam debilis existens: quicquid horum fiat, propinqua mors est.

74. Ex pituita alba, hydrops accedit.

75. Ab alvi profluvio, dysenteria.

76. A dysenteria, intestinorum lævitas accedit.

77. Ex corruptione, abscessus ossis.

78. Ex sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio sursum. Ex tabe, fluxus ex capite. Ex fluxu, alvi profluvium. Ex alvi profluvio, suppressio purgationis sursum versus. Ex suppressione, mors.

79. Qualia etiam sint in vesicæ ac alvi egestionibus, inspicere oportet, & in his, quæ per carnes excernuntur, & sicubi alibi a natura recedat corpus, si parum, parvus est morbus: si multum, multus: si vero valde multus sit recessus, lethale hoc est.

APHORISMI

Interjecti.

SECTIO OCTAVA.

QUicunque supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non ita valde sani fiunt. Minus enim periclitantur, quorum naturæ, & ætati, morbus affinis fuerit.

2. Quibuscunque in ægritudinibus oculi ex voluntate lachrymantur, bonum. Quibus vero citra voluntatem, malum.

3. Quibus in febribus quartanis sanguis ex naribus fluxerit, malum est.

4. Sudores in diebus judicatoriis oborientes, vehementes, & veloces, periculosi sunt, qui expelluntur ex fronte velut guttæ, & aquæ salientes, & frigidi valde ac multi. Necesse est enim talem sudorem prodire cum violentia, & doloris excessu, ac expressione diuturna.

5. Ex morbo diuturno, etiam alvi defluxus, malum.

6. Quæcunque non sanant medicamenta, ea ferrum sanat. Quæ ferrum non sanat, ea ignis sanat. Quæ ignis non sanat, ea incurabilia putare oportet.

7. Tabes iis maxime ætatibus fiunt quæ a decimo octavo sunt usque ad tricesimum quintum.

8. Quæ secundum naturam ad tabem vergunt, omnia quidem vehementia, quædam vero etiam lethalia. Secundum autem erat, si eo tempore ægrotet, quo tempus ipsum morbo opem fert, quemadmodum febri ardenti æstas, hydropico hyems; id enim quod est a natura, victoriam obtinet, at spleni plus affert timoris.

9. Lin-

9. Lingua nigra atque cruenta, cum quid horum signorum abest, non admodum malum; morbum enim minorem significat.

10. Hæc igitur in febribus acutis observare oportet, uti noscamus quando quis moriturus sit, & quando evasurus.

11. Testis dexter frigidus convulsusque, mortiferum est.

12. Ungues nigri, & digiti manuum ac pedum frigidi, contracti vel remissi, mortem proximam esse significant.

13. Labra livida, aut etiam resoluta, & inversa, & frigida, mortifera.

14. Aures frigidæ, pellucidæ, contractæ, lethales sunt.

15. Et tenebricosa vertigine laborans, & lucem aversans, & somno ac ardore multo detentus, desperatus est.

16. Et qui paulatim rabie agitari incipit, & non agnoscit, neque audit, neque intelligit, exitio proximus est.

17. Morituris signa hæc multo fiunt manifesta, & venter attollitur, atque inflatur.

18. Terminus vero mortis est, cum animæ calor supra umbilicum ad locum septo transverso superiorem ascendit, & omnis humor exuritur. Cum autem pulmo & cor calore in mortiferis locis coacervato humorem amiserint, caloris spiritus confertim exhalat, cujus ope totum cum toto compactum erat. Præterea partim per carnes, partim per capitis spiracula, unde vivere dicimus, relinquens anima corporis domicilium, frigidum & mortale simulacrum, una cum bile, sanguine, pituita, & carne, deditione reddit.

HIPPOCRATIS

DE

PRINCIPIIS aut CARNIBUS.

EGo ad hunc usque sermonem communibus sententiis utor, tum aliorum qui me præcesserunt, tum etiam meis. Necesse enim est commune principium sententiis supponere eum, qui velit hanc de arte medica tractationem componere. Verum de rebus sublimibus in aëre ac cœlo, neque opus habeo dicere, nisi quod quantum ad hominem & reliqua animantia, quæ sunt, & nata sunt, pertinet, demonstrabo, & quod anima sunt, & quod sanitas, & quod morbus, & quod in homine malum ac bonum, & unde moritur. Nunc autem ipse meas sententias profero.

Et videtur sane mihi id quod calidum vocamus, immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & scire omnia tum præsentia, tum futura. Hujus igitur plurima pars, quum turbata essent omnia, in supernam circumferentiam secessit. Et videntur mihi ipsum veteres Æthera nominasse. Altera pars inferna, appellatur Terra, frigidum quid & siccum, & multis motionibus obnoxium, & in hac sane multum calidi inest. Tertia pars Aëris, medium locum occupavit, calidum quid ac humi-

midum existens. Quarta vero pars terræ proximum locum cepit, humidissimum quid, ac crassissimum.

2. Hæc itaque quum turbata essent, & in orbem circumvolverentur, multa calidi pars in terra conclusa est, alibi major, alibi minor, alibi valde pauca, alibi copia multa: & temporis progressu terra a calido arefacta, hæc conclusa in ipsa putredines faciunt veluti tuniculas, & quantum quidem ex putredine terræ pingue fuit, & minimum humoris habuit, id ipsum per multum tempus calescens, celerrime exustum est, & in ossa mutatum. Quæ vero glutinosiora fuerunt, & frigiditate participarunt, ea calefacta exuri non potuerunt, neque vere liquida fieri, propterea speciem alieniorem ab aliis acceperunt, & nervi solidi facti sunt. Neque enim multum frigiditatis ipsis inerat. Verum venæ frigiditatis multum habebant, atque ejus frigidi quantum circumcirca glutinosissimum erat, a calido exassatum, membrana evasit; frigidum vero, quod erat a calido superatum, dissolutum est, & ob id liquidum factum.

3. Juxta eandem autem rationem etiam fauces, & stomachus sive gula, & venter, & intestina in podicem usque, cava facta sunt. Quum enim frigidum semper calescat, quantum ejus circumcirca glutinosum erat, exassatum est, & membrana tunica facta est. Quod vero intra frigidum erat, colliquatum est, & factum est liquidum. Non enim erat in ipso neque pingue, neque glutinosum multum. Juxta eandem rationem etiam vesica. Multum frigidum, quod ipsam circumcirca conclusit, a calido calfactum, dissolutum est, & evasit liquidum, quum neque pingue, neque glutinosum in ipso esset: quod vero supererat, tunica evasit. Sed & de aliis, quæ cava sunt, eodem modo res se habet. Ubi enim plus glutinosi quam pinguis erat, membrana tunica facta est. Ubi vero pinguis plus quam glutinosi, ossa facta sunt.

4. Eadem ratio & ossium est. Ubi quidem non inerat glutinosi, verum pinguis & frigidi, citius exusta sunt propter pinguitudinem, atque hæc ossa durissima & rigidissima existunt. Ubi vero pingue & glutinosum similia sunt, hæc ossa antrosa sunt. Et de his quidem sic habet. Frigidum quidem congelat. Calidum autem diffundit; in multo vero tempore etiam exsiccat. Ubi autem pinguitudinis aliquid affuerit, citius exurit, & siccat. Ubi vero glutinosum affuerit frigido, citra pinguitudinem, exuri non vult, sed tempore calescens congelatur. Cæterum cerebrum sedes & metropolis est frigidi ac glutinosi. Calidum vero pinguis sedes & metropolis est. Quod enim calescit, primum omnium, quum diffunditur, pingue fit. Et propterea cerebrum, quia minimum pinguitudinis habet, plurimum vero glutinositatis, a calido exuri non potest, sed tempore tunicam, membranam crassam accepit, circum membranam vero ossa, quantum calidum superavit, & in quibus pinguitudo erat.

5. Sed & medulla spinalis appellata, a cerebro descendit, & non est in ipsa neque pinguis, neque glutinosi multum, quemadmodum & cerebro: & propterea neque nomen medullæ juste possidet. Non enim est alii medullæ similis, quæ in aliis ossibus inest. Sola enim membranas habet, quas alia medulla non habet. Signa porro horum manifesta sunt. Si quis enim nervosa & glutinosa, itemque alia assare velit,

alia quidem cito assantur: verum nervosa & glutinosa assari non volunt, minimum enim pinguitudinis habent. Pinguissimum autem & unguinosum celerrime assatur. At vero viscera sic mihi constituta esse videntur: nam de venis prius a me dictum est.

6. Cor multum glutinosi ac frigidi habet, & a calido calfactum, caro evasit dura & viscosa, & membrana circum ipsum, & cavum factum est, non quemadmodum venæ: situm est in capite venæ cavissimæ. Duæ enim sunt cavæ venæ a corde, alteri nomen est arteria, alteri vena cava, juxta quam cor situm habet. Et plus habet calidi arteria, quam vena cava, & spiritum condit ac conservat. Verum præter has duas venas, etiam aliæ in corpore sunt. Cavissima autem vena, ad quam cor situm est, per ventrem omnem transit, & per septum transversum, & in utrumque renem finditur, & in lumbis finditur, & exilit tum in alias partes, tum in crus utrumque. Sed & supra cor ad cervicem, partim in dextram, partim in sinistram: & tunc in caput ascendit, & in temporibus finditur utrinque. Possunt autem & numero maximæ venæ dici. Verum in summa, a vena cava, & ab arteria, aliæ venæ per totum corpus fissæ sunt: cavissimæ autem sunt prope cor, & cervicem ac caput, & infra cor usque ad coxendices.

7. Et calidum plurimum in venis ac corde inest; & propterea spiritum cor trahit, utpote quod omnium intra hominem membrorum calidissimum existat. Proclive est autem condiscere, quod spiritus calidus est. Cor & venæ cavæ semper moventur. Potest etiam aliter cognosci. Si quis ignem in domo accendere velit, quum ventus non inspirat, flamma movetur, aliquando magis, aliquando minus. Sed & lucerna accensa & ardens, eodem modo movetur, modo magis, modo minus, vento nullo movente, quem sane nos spirantem cognoscere possimus, & alimentum calido frigidum existit.

8. Cæterum puer in utero comprimens labra ex utero matris sugit, & tum alimentum, tum spiritum, cordi intro trahit, ubi sane mater respirarit. Est enim hoc calidissimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & aliis omnibus partibus motum præbet. Si vero quis interroget, quomodo hoc quis sciat, quod puer in utero trahit & sugit: illi sic respondendum est. Pueri nascuntur stercus in intestinis habentes: & ubi nati fuerint, celerrime ventrem tum homines, tum pecora exonerant. Atqui non haberent stercus, nisi in utero suxissent. Imo neque mammam statim ut natum est sugere nosset, si non in utero suxisset. Et de motu cordis ac venarum sic habet.

9. Porro pulmo juxta cor ita natus est. Cor ex humido quod glutinosissimum erat calfaciens cito exsiccavit, veluti spumam, fecitque antrosum, & venulas multas in ipso. Venulas autem ideo fecit. Quantum enim in glutinoso inerat frigidi, id ipsum quidem a calido colliquatum est, & liquidum evasit. Ab ipso vero glutinoso tunica facta est. At vero jecur sic compactum est. Quum una cum calido multum humidi conclusum esset, citra glutinosum ac pingue, frigidum superavit calidum, & congelatum est. Hujus signum hoc est. Quando quis victimam mactat, donec calidus fuerit, liquidus est sanguis: postquam autem perfrigeratus est, congelatur. Si vero quis ipsum conquasset., & fibras eximat,

non congelatur, fibræ enim frigidæ sunt & glutinosæ. Splen autem hoc modo constitutus est. Cum calido & glutinoso conclusum fuit, calidum quidem plurimum; frigidi autem minimum, tantum solummodo quantum ad glutinosi compactionem satis erat: sunt autem id fibræ in splene existentes, & propter has fibras, mollis est splen, & fibrosus.

10. Renes porro sic producti sunt. Parum glutinosi, parum calidi, multum frigidi conclusum fuit, & ab hoc congelatum est, & durissimum viscus evasit & minime rubrum, quia non multum calidi simul constitit. Eadem de carnibus ratio est. Frigidum quidem constituit & compegit ac fecit carnem, glutinosum autem in foramina transiit. In foraminibus autem his humidum est, velut in venis magnis. Calidum autem in toto corpore est, plurimum vero & humidi in corpore est, & frigidi multum in humido: tantum autem est frigidi, quantum congelare humidum ac liquidum potest, sed superatur a calido, quare etiam ab ipso diffunditur. Quod vero humidum calidum est hac demonstratione confirmatur. Si quis corpus hominis secet, ubicunque velit, sanguis calidus fluet, & quamdiu sane calidus fuerit, liquidus erit: postquam vero refrigeratus est, tum ab intrinseco frigido, tum extrinseco, pellicula fit & membrana: & si quis hac pellicula detracta, modico tempore sinat, aliam pelliculam factam videbit: si vero quis hanc semper adimat, alia rursus pellicula a frigido generatur. Cæterum ea gratia plura dixi, ut ostenderem, quod extremum corporis ad aërem conversum, necessario pelliculam induit, præ frigido & ventis impetentibus.

11. At vero articuli sic generati sunt. Quum ossa facta essent, quæcunque quidem ex ipsis pinguia erant, celerrime exusta sunt; quemadmodum etiam prius dictum est superiore sermone. Quantum autem ex ipsis glutinosum erat, idipsum exuri non poterat, sed medio inter ustum & siccatum loco contentum, a calido in nervos, salivam ac mucum transivit; quantum autem ex glutinoso liquidissimum erat, hoc calfactum crassius redditum est, utpote liquidum existens, & ex hoc saliva facta est. Verum ex illo glutinoso ungues producti sunt. Etenim ab ossibus & articulis semper liquidissimum ipsorum discedens, & glutinosum redditur, & a calido siccatum ac arefactum, foras in ungues delegatur.

12. Dentes autem posterius generantur ex hac caussa. Ex ossibus capitis ac maxillarum incrementum fit glutinosi, & quod ex pingui inest, a calido siccatum exuritur, & fiunt dentes reliquis ossibus duriores: quia nihil frigidi inest. Et primi quidem dentes nascuntur a victu in utero, & postquam natus fuerit, puero lactenti a lacte. Ubi vero hi exciderint, a cibis & potibus. Excidunt autem, ubi ad annos primi alimenti pervenerint. Quibusdam etiam prius, si a morbido alimento nati fuerint. Plurimis vero quum septem annos impleverunt. Qui vero postea enascuntur, simul consenescunt, nisi præ morbo perforentur. Cæterum dentes propterea posterius aliis nascuntur. In maxilla venæ sunt, & hæ huic ossi soli inter omnia ossa, ex inferno ventre alimentum præbent. Ossa vero tale augmentum dant, qualia existunt: sed & alia omnia tale augmentum reddunt, qualia ipsa existunt. Etenim venæ ex ventre ac intestinis, in quæ cibi ac potus

potus colliguntur, poſtquam hi fuerint calfacti, tenuiſſimum ac liquidiſſimum trahunt, craſſiſſimum autem & fex iſthic relinquitur, computreſcitque & fit ſtercus in inferioribus inteſtinis.

13. Tenuiſſimum vero trahunt venæ ex ventre ac inteſtinis, quæ ſupra jejunum inteſtinum exiſtunt, atque hoc calfactis jam cibis. Ubi autem jejunum inteſtinum tranſierint, & in inferiora inteſtina collecti fuerint, ſtercus fiunt. At vero alimentum ubi acceſſerit, unumquodque talem ſpeciem unicuique reddit, qualia ſane erant. Singula enim ab alimento irrigata augmentum capiunt, calidum, & frigidum, & glutinoſum & pingue, & dulce, & amarum, & oſſa, & alia univerſa, quæ in homine inſunt. Et ob id dentes poſterius naſcuntur. Dictum autem a me prius eſt, quod ſolæ ex oſſibus maxillæ, ipſæ in ſeipſis venas habent: & ob id alimentum amplius in ipſas quam in alia oſſa trahitur; & quia uberius alimentum, & denſiorem influxum habent, augmentum ipſæ a ſeipſis tale pariunt, quales ſane ipſæ exiſtunt, atque hoc donec homo integer augeſcat. Augeſcit autem ubi conſpicuus evadit, conſpicuus vero fit maxime a ſeptennio, uſque ad decimum quartum annum; & in hoc tempore tum maximi ex dentibus, tum alii omnes naſcuntur, poſtquam exciderint hi, qui ab alimento in utero nati ſunt.

14. Augeſcit autem & in tertium annorum ſeptenarium, in quo adoleſcens fit, uſque ad quartum & quintum ſeptenarium. Quin & in quarto ſeptenario dentes enaſcuntur, pleriſque hominibus duo, qui ſapientiæ dentes appellantur.

15. Porro capilli ſic naſcuntur. Oſſa ſunt & cerebrum a quibus tale augmentum venit, utpote glutinoſo circumcirca exiſtente, quemadmodum & nervis, & pinguitudinis nihil ineſt. Si enim pinguitudo affuiſſet, ex calido ſane exuſta eſſet. Fortaſſis autem mirabitur quis, quod etiam ſub alis & in pube pili multi, & quibuſdam in toto corpore exiſtunt. Verum hic ſermo de eo eſt, quod ubicunque in corpore glutinoſum eſt, ibi pili a calore fiunt.

16. Auditus autem inde contingit. Foramina aurium ad os durum & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Jam vero ad ipſum os eſt cavitas antroſa. Strepitus autem ad durum firmantur, os autem cavum reſonat per durum. Pellicula vero in aure juxta os durum tenuis eſt, velut aranei tela, & omnium pelliculatum ſicciſſima. Quod autem id quod ſicciſſimum eſt maxime reſonat, multa ſigna ſunt. Quum igitur plurimum reſonuit, maxime audimus. Et ſunt quidam, qui de natura ſcribentes prodiderunt, quod cerebrum eſt quod ſonum edit. Hoc autem fieri non poteſt. Ipſum enim cerebrum humidum eſt, & membrana ſive tunica circum ipſum humida eſt & craſſa, itemque circum tunicam oſſa. Nullum igitur humidum reſonat, ſed ſicca: reſonantia autem auditum faciunt.

17. Olfacit porro cerebrum humidum exiſtens, aridorum odorem una cum aëre, per corpuſcula cartilaginoſa ipſum trahens. Cerebrum in cavitatem naſi pertingit, atque hac parte non eſt ante ipſum os aliquod, ſed cartilago mollis velut ſpongia: neque caro, neque oſſiculum. Et ubi quidem cavitas naſi ſicca fuerit, ipſum ſeipſo exactius arida olfacit. Aquam enim non olfacit. Humidior eſt enim quam cerebrum, niſi ſit putrefacta. Putrefacta enim aqua craſſior fit, & alia omnia. Quum vero nares humectæ fuerint, olfacere non poſ-

possunt. Non enim aerem attrahit cerebrum ipsum ad seipsum. Similiter etiam ubi cerebrum ipsum de seipso plurimum liquefecerit, in palatum, & fauces, & pulmonem ac reliquum ventrem: cognoscunt autem hoc homines, & ex capite destillare dicunt: destillat autem & in reliquum corpus. Et est modus ejus calidus.

18. At vero visus propterea contingit. A cerebri membrana vena in utrunque oculum per os descendit: per has duas venulas, quod est glutinosissimi tenuissimum de cerebro percolatur, & propterea ipsam circum ipsum oculum tunicam talem facit, quale est ipsum oculi pellucidum, quod ad aërem vergit, ad quod venti ac flatus irruunt, eadem plane ratione, quemadmodum de aliis membranis ac tunicis dixi. Sunt autem multæ hæ tunicæ præ oculis pellucidæ, quales ipsi existunt. Huic enim pellucido lumen & omnia splendida relucent, per hoc igitur relucens videt: quod vero non splendidum est, neque relucet, per hoc non videt. Verum reliquum quod circum oculos est album, caro est. Quæ vero pupilla oculi appellatur, nigra apparet, ob id quod in profundo est: & tunicæ circum ipsam nigræ sunt. Tunicam autem appellamus id, quod velut pellicula inest. Est autem non nigra si quis inspiciat, sed alba ac pellucida. Humidum vero oculi, glutinosum existit. Sæpe enim vidimus in oculo rupto exire humorem glutinosum: & siquidem adhuc calidus fuerit, liquidus est: postquam vero perfrigeratus est, siccus evadit, velut thus transparens. Atque hoc & in hominibus & in brutis similiter habet. Cæterum oculum molestia afficit omne quod inciderit, & venti irruentes, & alia quæ splendidiora sunt, quam ipse est. Et si quis interroget, respondere licet; propterea quod consimilis coloris existunt. Quemadmodum os, & lingua, & reliquus venter, humida sunt.

19. Sermonis porro facultas inde est. Totum corpus spiritum intro trahit, plurimum vero in cavitates sibi ipsi accumulat. Is autem, qui per inane foras currit, strepitum facit, caput enim resonat, lingua vero articulat, occurrens in faucibus, obturansque ac pellens ad palatum & dentes, claritatem ejus facit. Si autem lingua semper occurrens non articularet, non posset homo clare disserere, sed singula a natura unam vocem haberent. Hujus signum est. Muti ex nativitate disserere non possunt, sed unam tantum vocem sonant, etiam si quis spiritum efflans sermonem proferre conetur. Manifestum autem hoc est. Homines ubi voluerint magnam vocem edere, attrahentes spiritum externum, eum foras propellunt, & magnam vocem edunt, prout spiritus durat, postea vero vox contabescit. Sed & citharœdi, quum ipsos vocem intendere oportuerit, spiritum quamplurimum intro trahentes, pronunciationem extendunt, & vociferantur, ac vocem magnam edunt, prout spiritus durarit: ubi vero spiritus defecerit, desinunt. Ex quibus manifestum est, quod spiritus est, qui vocem edit. Vidi autem jam quosdam, qui sibi ipsis manu illata guttur penitus persecuerant, atque hi vivunt quidem, verum nullam vocem edunt, nisi quis guttur constringat, hi autem sermonem proferunt. Manifestum vero & hoc est, quod præfecto gutture spiritum attrahere intro in cavitates non possunt, sed per præfectam partem exhalat. Sic sane res de voce ac sermone se habet.

HIP-

HIPPOCRATIS DE DE GENITURA.

Ex quidem omnia corroborat. Verum genitura viri provenit ab omni humido, quod in corpore existit, ita ut id quod robustissimum est secernatur. Argumentum autem ejus, quod robustissimum secernitur, hoc est: quod a veneris usu paucula adeo re emissa, imbecilles reddimur. Habet autem res hoc modo. Venæ & nervi ab omni corpore in pudendum vergunt, quibus dum aliquantulum teruntur, & calescunt ac implentur, velut pruritus incidit, & ex hoc toti corpori voluptas ac caliditas accidit. Quum vero pudendum teritur, & homo movetur, humidum in corpore calescit, ac diffunditur, & a motu conquassatur, ac spumescit: quemadmodum etiam alii humores omnes conquassati spumescunt.

2. Sic autem in homine ab humido spumescente id, quod robustissimum est ac pinguissimum, secernitur, & ad medullam spinalem venit. Tendunt enim in hanc ex omni corpore viæ, & diffundunt ex cerebro in lumbos, ac in totum corpus, & in medullam: & ex ipsa medulla procedunt viæ, ut & ad ipsam humidum perferatur, & ex ipsa secedat. Postquam autem ad hanc medullam genitura pervenerit, procedit ad renes, hac enim via tendit per venas: & si renes fuerint exulcerati, aliquando etiam sanguis simul defertur: a renibus autem transit per medios testes in pudendum. Procedit autem non qua urina, verum alia ipsi via est illi contigua. Et sane qui somnia venerea habent, propterea per somnum genituram effundunt, quum humidum in corpore diffusum & calfactum fuerit, & sive ex labore, sive alia quapiam re spumuerit, dum ab ipso secernitur, coitus imaginem repræsentat. Habet enim humiditas hæc similiter ut in coëuntibus. Sed non est mihi de his, qui per somnum semen emittunt, & de toto morbo quid est, & quæ operatur, & quare coitus locum expleat, sermo; atque hæc quidem de hoc dicta sufficiunt.

3. Cæterum eunuchi propterea non coëunt, quia genituræ transitus ipsis sublatus est. Est enim per ipsos testes via ejus, & nervi tenues ac crebri ex testibus in pudendum tendunt, quibus & elevatur, & demittitur: atque hi nervi in exsectione dum castrantur, rescinduntur; quapropter non sunt utiles eunuchi. Nam nervis ipsorum extritis, genituræ via obturata est. Callus enim obducitur testibus, & nervi duri ac torpentes a callo facti, pudendum neque tendere, neque laxare possunt. Quibuscunque vero juxta aures venæ sectæ sunt, hi coëunt quidem, & genituram emittunt, verum modicam & debilem ac infœcundam. Nam plurima genituræ pars a capite juxta aures in spinalem medullam procedit. Ipse autem transitus, cicatrice sectioni inducta, consolidatus est.

4. At vero pueris venulæ tenues, & repletæ existentes, genituræ transitum impediunt, & pruritus ipsis non similiter accedit, & propterea neque conquas-

quassatur in corpore humidum ad geniturae secretionem. Quin & virginibus quousque juvenculae fuerint, menses non procedunt, propter eandem caussam. Postquam autem adoleverint & virgo, & puer, venae in pudendum pueri tendentes, itemque virginis uterum, amplae fiunt prae augmento, & oscula ipsarum aperiuntur, & via ac transitus per angustias contingit, & humidum tunc etiam agitationem habet. Nam spatiositas ipsi tunc ab agitatione ac conquassatione contingit: & puero sane procedit genitura ubi plene puber fuerit ob hanc caussam, itemque virgini menses; atque haec mihi sic demonstrata sunt.

5. Porro genituram dico a toto corpore secerni, & a solidis, & a mollibus partibus, & ab humido omni in toto corpore. Sunt autem humidi spicies quatuor, sanguis, bilis, aqua, & pituita. Tot enim species congenitas homo in seipso habet, & ab his morbi fiunt, aut etiam ex morbis discretiones. Et haec quidem dicta sunt a me de genitura, unde fiat, & quomodo, & quare, & quibus genitura non est, & quare non est, & de mensibus virginum, & quod mulieribus in coitu, dum confricatur ac teritur pudendum, & uteri moventur, velut pruritus in ipsos incidat, & quod reliquo corpori voluptas ac caliditas accedat.

6. Emittit autem & mulier a corpore genituram, aliquando in ipsum uterum, qui sane inde humidus evadit: aliquando foras, si uterus magis, quam opportunum est, hiarit. Et delectatur mulier ubi coire inceperit per omne tempus, donec vir semen emiserit. Et si quidem appetit viro commisceri, prius quam vir emittit, & de caetero non similiter delectatur. Si vero non appetit, simul cum viro delectari desinit; & habet res hoc modo, quemadmodum si quis in ferventem aquam, alteram frigidam infundat, illa fervere cessat. Sic genitura viri in uterum illapsa, caliditatem & voluptatem mulieris extinguit. Exilit autem voluptas & caliditas simul cum genitura in uteros illabente, deinde desinit; quemadmodum si quis in flammam vinum infundat, primum quidem contingit flammam exilire, & per modicum tempus augeri, ad vini infusionem, deinde desinere. Ita etiam mulieri caliditas exilit ad genituram viri: deinde desinit. Caeterum multo minus delectatur foemina, quam vir in coitu, & vir etiam tempore longiore. Propterea autem quod vir magis delectatur, secernitur ipsi de repente ab humido, fortiori turbatione ac agitatione quam mulieri.

7. Habet autem & haec res hoc modo. Mulieres si cum viris coëant, magis sanae sunt: si non, minus. Nam & uteri simul humidi fiunt in commixtione: qui enim sicci sunt magis quam convenit, fortiter contrahuntur, ubi vero fortiter contrahuntur, dolorem corpori afferunt: & simul coitus sanguinem calefaciens ac humectans, viam faciliorem mensibus facit. Mensibus autem non procedentibus, corpora foeminarum morbosa fiunt. Quapropter autem morbosa fiant, in muliebribus morbis referetur. Et de his quidem hactenus. Postquam autem coivit mulier, si quidem conceptura non est intra seipsam, pro more foras procedet genitura ab utrisque, ubi foemina volet. Si vero conceptura est, non procedit foras, sed manet in utero genitura. Nam uteri susceptam & conclusam in sese continent, osculo nimirum ipsorum prae humiditate contracto & concluso, simulque permiscentur, tum

tùm quæ a viro venit, tum quæ a muliere emissa est. Quod si fœmina partus perita sit, & cognoverit quando genitura non exciderit, sed intus manserit, sciet qua die intra seipsam concepit. Habet autem & hoc sic. Quandoque quidem fortius est semen a muliere emissum, aliquando vero debilius. Similiter etiam quod vir emisit. Et est tum in viro fœmineum itemque masculum semen, tum itidem in muliere. Fortior autem masculus fœmina est; necesse igitur est ipsum a fortiore semine generari, habetque res hoc modo. Si ab utrisque semen fortius prodierit, masculus erit partus: si vero debile, fœmina nascetur. Utrum autem multitudine ac copia prævaluerit, juxta illud ipsum partus nascetur. Si enim multo plus fuerit debilis seminis quam fortioris, superatur forte, & debili permixtum, in fœminam transit. Si vero plus fuerit fortis seminis quam debilis, superatur debile, & in marem transit. Quemadmodum si quis ceram & adipem misceat, & de adipe tamen plus conjiciat, eaque ad ignem liquefaciat, quandiu quidem liquida fuerint, non apparet utrum tandem horum superet: ubi vero congelata fuerint, tunc jam conspicuum est, quod adeps ceram copia exuperat. Sic habet etiam masculi ac fœminæ genitura. Quod vero & in fœmina, & in viro, genitura fœminea sit ac mascula, ex factis manifestis conjectare licet. Multæ enim mulieres jam fœminas pepererunt ex propriis viris, verum ad alios viros transgressæ, masculos genuerunt. Et viri illi ipsi apud quos mulieres fœminas pepererunt, ad aliarum mulierum mixturam progressi, masculos genuerunt; & quibus masculus sexus gignebatur, aliis fœminis permixti fœmineam sobolem genuerunt. Atque hæc sane ratio declarat tum virum, tum fœminam, & fœmineam & masculam genituram habere. Nam apud quos viros, fœminas pariebant, superabatur fortius semen a copia debilioris, & gignebantur fœmellæ. Apud quos vero masculos pariebant, superabatur debilius, & gignebantur mares. Procedit autem non semper ab eodem viro genitura fortis, sed neque semper debilis, sed alias alia: atque sic etiam in muliere res habet: ut minime mirandum sit, easdem fœminas, eosdemque viros, sobolem masculam & fœmineam producere. Habet autem & in brutis genituræ fœmineæ ac masculæ ratio eodem modo. Et in ipsa genitura egreditur & fœmineum, & masculinum, ab omni corpore, & a debilibus debilis, & a fortibus fortis: & necesse est sic in partum distribui.

8. Et ex quacunque corporis viri parte plus prodierit in genituram, quam mulieris, partus ille magis similis erit patri. Undecunque vero a corpore mulieris plus venerit, magis assimilabitur matri. Est autem impossibile, partum per omnia matri similem esse, & patri nihil, aut vice versa, neque alteri quicquam similem esse: sed utrisque necesse est in aliquo similem esse, siquidem ab utrisque corporibus semen in partum procedit. Uter autem tandem plus contulerit ad similitudinem, & a pluribus corporis regionibus, illi magis similis est. Contingitque aliquando ut filia nata, majori ex parte magis similis sit patri quam matri, & filius natus aliquando magis similis est matri quam patri. Atque hæc tam multa a me relata declarant superiorem sermonem, quod & in muliere, & in viro tum mascula, tum fœminea genitura existat.. Contingit autem & hoc. Quando-

doque partus tenues & debiles generantur, ex patre & matre craſſis ac robuſtis. Et ſiquidem (multis jam generatis pueris) tale quid contingat, manifeſtum eſt quod fœtus in utero ægrotavit, & ab utero quid de ſuo ipſius incremento foras prodiit, utero nimirum amplius hiante: & propterea debilis factus eſt. Unumquodque autem animal juxta proprium robur ægrotat. Si vero omnes pueri nati debiles fuerint, uteri ipſi in cauſſa ſunt, anguſtiores quam oportet exiſtentes. Si enim non habuerint ſpatioſitatem, in qua fœtus nutriri poſſit, neceſſe eſt ipſum tenuem fieri, utpote qui non habeat ſatis amplum locum ad incrementum capiendum. Si vero habeat ſatis amplum locum, & non ægrotet, veriſimile eſt ex magnis parentibus magnam ſobolem generari. Habet autem res hoc modo. Quemadmodum ſi quis cucumerem, qui jam defloruit, ſit autem adhuc tenellus, & in cucumerario adhuc adhæreat, ponat ac immittat in vas anguſtum, æqualis ac ſimilis evadet cavitati ipſius vaſis. Si vero quis eundem in vas amplum indet, quod veriſimile ſit cucumeris capax eſſe, ſed non valde multo majus quam pro cucumeris natura, æqualis itidem ac ſimilis erit cucumis vaſis ampli cavitati. Nam in augeſcendo cum vaſis cavitate contendit; & ferme omnia naſcentia ſic habent, quo modo quis ipſa cogat. Sic ſane & in puero ſe res habet. Si enim ſpatioſitas ipſi contigerit in augeſcendo, major evadet: ſi vero anguſtia, minor. At vero mutilum in utero puerum, ſentio aut contuſum ex matris uterum geſtantis plaga, aut ejuſdem lapſu, aut alio quopiam violento affectu matri accidente, mutilatum eſſe. Qua vero parte mater plagas acceperit, ea puer mutilatur.

9. Si vero amplius contundatur fœtus, ita ut pellicula ipſum continens rumpatur, perditur fœtus. Quin & alia hujuſcemodi cauſſa pueri mutilantur. Quum in utero juxta locum, in quo mutilatus eſt fœtus, anguſtia fuerit, neceſſe eſt corpus, quod in anguſtia movetur, mutilari, juxta illum locum. Quemadmodum etiam arbores quæcunque in terra ſunt, & non habent ſatis amplum locum, verum a lapide, aut aliqua alia re impediuntur, quum emergunt, obliquæ ac tortuoſæ ſunt, aut hac parte craſſæ, altera tenues: ſic accidit etiam circa puerum, ſi in utero juxta aliquam corporis partem, anguſtior altera uteri pars altera fuerit. Cæterum quod ex mutilatis hominibus ſani & integri gignantur pueri, utplurimum contingere ſolet. Habet enim mutilatum, numero omnia quæ ſanum. Ubi vero morbus aliquis ipſis, & humido ipſorum acciderit, a quo ſemen provenit (quatuor ſane quum ſpecies ſint humidi, quæ naturaliter in corpore exiſtunt) genituram non totam exhibent, debiliorem autem, juxta mutilatam partem. Quare nihil miri mihi videtur, ſi etiam mutilentur, quemadmodum parens. Et hæc mihi de hoc dicta ſufficiant. Redibo autem rurſus retro ad ſermonem, quem dicere reliqui.

HIP-

HIPPOCRATIS DE NATURA PUERI.

SI genitura ab utrisque permanserit in utero mulieris, primum quidem simul miscetur, utpote muliere non quiescente, coacervatur ac crassa per calorem evadit. Deinde spiritum concipit, nempe in calido existens, & postea matre spirante. Deinde ubi spiritu repleta fuerit, viam hic ipse sibi ipsi foras facit, & per mediam genituram spiritus erumpit. Quum autem spiritui calido via foras facta est, rursus alius frigidus a matre inspirat, atque hoc facit per omne tempus. Calescit enim utpote in calido existens, & frigidum spiritum concipit a matre spirante. Omnia autem, quæ calescunt, spiritum habent. Spiritus autem erumpit & sibi ipsi viam facit, ac foras procedit. Id autem, quod calescit, rursus in seipsum alium spiritum frigidum trahit, per fissuram unde nutritur. Atque hoc contingit etiam in lignis, & in foliis, cibisque ac potibus si fortiter calefiant. Ejus rei notionem ligna ardentia exhibent: omnia enim ligna hoc faciunt, maxime vero subviridia. Emittunt enim spiritum juxta sectionem; spiritus autem quum foras procedit, circum cæsuram volutatur, id quod semper fieri videmus.

2. Manifesta igitur est ratiocinatio de spiritu, quod calidus existens in ligno, attrahit alterum frigidum a quo nutritur, & a seipso dimittit. (Nam si non alterum pro eo quem a se dimittit attraheret, non volutaretur spiritus foras prodiens. Omne enim calidum frigido moderato nutritur). Et ubi percalfactum fuerit humidum, quod est in ligno, in spiritum mutatum foras procedit: & qua parte foras exit, ea ipsa calidus, qui inest adhuc in ligno, alterum frigidum spiritum ejus loco attrahit, a quo nutritur. Idem faciunt & folia viridia. Quum enim incenduntur spiritum concipiunt, deinde erumpit spiritus & viam facit, forasque prodit & circumvolutatur: procedens autem strepitum facit, qua parte inspirationem præbet. Quin & legumina, & frumenta, & arborei fructus nucum generis calefacta spiritum habent, qui fissura facta foras prodit: & si humida fuerint, ampliorem spiritum emittunt, & rimam majorem faciunt. Et quid multis verbis opus est? Omnia quæcunque calefiunt, spiritum emittunt, & alium frigidum vicissim ejus loco attrahunt, a quo nutrimentum sumunt.

3. Atque hæ necessitates ea gratia a me productæ sunt, ut cognoscatur quod genitura in utero calfacta spiritum habet, & emittit. Simul autem & a matre spirante, genitura spiritum habet. Quum enim mater frigidum attraxerit ex aëre in seipsam, fruitur eo etiam genitura. Calida autem est, utpote in calido existens, & tunc sane spiritum habet, ac emittit, atque ipsa genitura inflata pelliculam acquirit. Circumtenditur enim quod forinsecus circum ipsam est, continuumque evadit, utpote viscosum existens. Quemadmodum in

 pane

pane dum torretur, tenue quiddam pelliculæ ſpecie in ſuperficiem abſcedit ac extat. Caleſcens enim panis & inflatus elevatur: qua parte vero inflatur, iſthic pelliculæ ſpecies excitatur & conſiſtit.

4. Genituræ autem calfactæ ac inflatæ ex toto, pellicula forinſecus circumdatur. Verum juxta medium genituræ, ſpiritui tranſitus extra ac intro fit per pelliculam, & hac parte tenuitas pelliculæ a genitura diſtat, & pauciſſimum quid de genitura ineſt. Ipſa autem reliqua genitura rotunda eſt in pellicula. Atqui genituram, quæ ſex diebus in utero manſit, & foras prolapſa eſt, ipſe vidi, & qualis tum animo meo obverſabatur, ex illis ipſis reliquorum conjecturam facio. Ut vero ego viderim genituram ſex dierum exiſtentem, enarrabo. Mulieris nobis familiaris famula cantrix magnæ exiſtimationis ex virorum conſuetudine erat, quam in ventre concipere non conveniebat, ut ne minoris exiſtimationis redderetur. Audierat autem cantrix ipſa, qualia mulieres inter ſe dicunt, quod quando mulier conceptura eſt in ventre, genitura non egreditur, ſed intus manet. Auditis autem his atque intellectis, hoc ſemper obſervavit, & quum quandoque ſentiret genituram non exeuntem, dominæ expoſuit, & ſermo ſtatim ad me pervenit. Ego vero quum audiſſem, juſſi ipſam ad terram ſaltare, & poſtquam ſepties jam exiliiſſet, genitura in terram profluxit, & ſtrepitus factus eſt, atque illa conſpecta ipſa admirata eſt. Qualis autem erat ego referam: velut ſi quis ovo crudo externam teſtam circumcirca adimat, in interna vero pellicula incluſus liquor pelluceſcat. Modus quidem talis erat, & ut abunde dicam, ruber erat liquor & rotundus. In pellicula vero fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe videbantur, cum cruore craſſo & rubro obvolutæ: circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum, juxta medium vero tenue quid eminebat, quod mihi umbilicus eſſe videbatur, & per illum ſane ſpirationem extra & intro primum facere apparebat: quin & pellicula genituram ambiens ac complectens, tota ex illo tendebatur. Talem ſane ego genituram ſex dierum exiſtentem vidi. Referam autem & aliam dinotionem, omni cupienti de hoc ſcire, quæ mihi paulo poſt hanc manifeſte apparuit, & teſtimonio eſſe poteſt omni meo ſermoni, quod verus eſt, quantum homini de hujuſmodi re dicere datur.

5. Atque hæc mihi de hoc dicta ſunt, quod genitura in pellicula eſt, & ſpiritum habet intro & foras, & augeſcit a matre, ſanguine in uterum deſcendente. Menſes enim non prodeunt, ubi mulier conceperit intra ſeipſam, ſi puer ſanus fuerit, & permanere debet, niſi in quibuſdam primo menſe modicam ſui indicationem faciant. Verum ſanguis a toto corpore mulieris deſcendens, in orbem forinſecus pelliculam circumſtat, ſimulque cum ſpiritu ſanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata eſt, & genitura diſtat, congelaturque & futuro animali augmentum præbet. Quum autem tempus acceſſerit, rurſus aliæ pelliculæ intra primam pelliculam tenues & multæ circumtenduntur, eo modo quo prima pellicula facta fuit. Sunt autem & hæ ab umbilico extentæ, & inter ſe mutua ligamenta habent. Quum vero jam hoc factum eſt, ex deſcendente a matre ſanguine & congelato, caro fit. Juxta mediam autem carnem umbilicus diſtat, per quem ſpirat, & alimentum ac incrementum capit.

6. At

6. At vero mulier quum uterum gerit, a mensibus non prodeuntibus propterea non dolet, quod sanguis non conturbatur, acervatim abire solitus singulis mensibus, sed procedit sensim & modice citra dolorem, quotidie in uterum ipsum, & quod inest intus in utero augescit. Singulis autem diebus ea gratia procedit, & non semel per mensem, quod genitura in utero existens semper a corpore trahit, prout vires tum ipsa, tum spiratio habet. Et primum quidem modica spiratio fit, & sanguis modicus a matre procedit. Quum vero spiratio amplior redditur, magis sanguinem trahit, & uberior is in uterum descendit. Atqui uterum non gestantibus ubi menses non prodierint, propterea dolor oboritur. Primum quidem sanguis in corpore singulis mensibus turbatur ab hujusmodi necessitate, quod mensis a mense multum differt, & secundum frigiditatem & caliditatem: atque hoc percipit mulieris corpus; humidius enim est quam virile. Ubi autem turbatus est sanguis, & venas implevit, ab ipso descendit, qualis ab initio naturæ fuit.

7. Quare siquidem evacuatur a sanguine mulier, in ventre concipit: si vero repleta fuerit, non. Nam vacuis uteris & venis a sanguine factis, mulieres in se fœtus concipiunt. Etenim post menstrui sanguinis purgationem mulieres in ventre concipiunt. Causa jam dicta est. Quando autem conturbatus & secretus sanguis foras non procedit, sed in uteros, uteri autem non hiaverint, tunc sane a sanguine diutius immorante uteri calescentes, reliquo corpori calorem transmittunt, quandoque etiam sanguinem in venas corporis distribuunt, ut & venæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. Quandoque etiam periculum est ne claudicatio ex hoc inducatur. Aliquando & vesicam obsident, premuntque ac claudunt vesicam, & urinæ stillicidium inducunt. Aliquando pleni quoque sanguinis existentes uteri procidunt, aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. Aliquando ubi sanguis quinque aut sex menses in uteris moram traxit, putrefactus pus fit, & quibusdam pus per pudendum exit. Sunt etiam quibus circa inguen velut tuberculum fit, illicque suppuratum exit. Sed & alia multa hujuscemodi mala mulieribus fiunt, ubi lunares purgationes non procedunt. Sed quid opus est ea hic recensere? Referentur enim in muliebribus morbis. Verum jam repetito eo quod reliqui, sermonem absolvam.

8. Quum autem generatur caro, tunc pelliculæ, augescente in utero sanguine, etiam ipsæ augentur ac sinuantur, & præsertim externæ. Et sanguis a matre descendens, quem sane caro spirans attraxerit, in incrementum cedit, & si utilis non sit, in sinus pellicularum secernitur: & ubi sinuatæ factæ fuerint, ac sanguinem susceperint, tunc jam secunda appellatur. Et tantum de hoc mihi dictum sit. Cæterum caro augescens a spiritu articulatur, & abit in hac unumquodque simile ad simile, densum ad densum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & unumquodque in propriam regionem abit, juxta cognationem, ad id a quo genitum est, & quæcunque a densis genita sunt, densa sunt: & quæcunque ab humidis, humida: & reliqua juxta eandem rationem fiunt in incremento.

9. Et ossa durescunt a calore conglutinata. Et sane ramificantur velut arbor, & tum interna, tum externa cor-

corporis, adhuc melius articulantur: ipsumque caput distantiam acquirit ab humeris, & brachia ac cubiti a lateribus: & crura inter se disparantur: & nervi exiliunt circum naturas articulorum: & os per se diducitur, & nasus, & aures eminent in carne, ac perforantur: & oculi implentur humore puro, & pudendum conspicuum fit utrum tandem sit: & viscera coarticulantur: & jam etiam supernis partibus spirationem facit, tum ore, tum naribus: & venter inflatur, & intestina inflata superne, per umbilicum spiritum assumunt, ac disperdunt: & in podicem via fit a ventre ac intestinis foras, & in vesicam via foras. Atque hæc omnia a spiritu coarticulantur. Nam inflata disparantur omnia, juxta cognationem. Etenim si velis fistulam vesicæ alligare, & per fistulam immittere in vesicam, terram & arenam, & plumbi tenuia ramenta, insuperque infusa aqua in fistulam inflare, primum quidem illa aquæ permiscentur, deinde vero temporis progressu inflata secedent, & abibit plumbum ad plumbum, arena ad arenam, terra ad terram. Et si quis ipsa arefieri permittat, & diffracta vesica contempletur, inveniet simile ad simile progressum esse. Sic sane etiam genitura & caro coarticulatur, & unumquodque in ipsa simile ad simile abit. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt.

10. Et factus jam est puer, & ad hoc pervenit fœmella quidem in quadraginta & duobus diebus ut longissime, primam coagmentationem ac coarticulationem accipiens, masculus vero ut longissime, in triginta diebus. Utplurimum enim hoc tempore, aut paulo breviore, aut paulo longiore, articulatio ipsis contingit. Nam & purgatio fit a partu utplurimum, in fœmellis quidem, diebus quadraginta & duobus, (atque hæc tardissima est, & perfecta. Vacaverit autem periculo, etiamsi in viginti quinque diebus purgetur). In masculo vero purgatio fit diebus triginta: atque hæc tardissima est, & perfecta. Citra tamen periculum fuerit, etiamsi in viginti diebus mulier purgetur. Postremo autem tempore purgatio quam paucissima procedit, & in junioribus paucioribus diebus purgantur, in senioribus vero pluribus.

11. Cæterum maxime laborant ac dolent in partu, & partus purgationibus mulieres primiparæ, & quæ rarius pariunt magis dolent, quam quæ sæpius. Atqui purgationes a partu mulieribus ea gratia fiunt, quod primo tempore usque ad dies quadraginta duos in fœmella, in masculo vero ad dies triginta, paucissimus sanguis in augmentum pueri descendit: ab hoc autem tempore copiosior, donec pariat. Oportet itaque purgationem reddi in toto puerperii tempore: & foras exire ac respondere pro dierum ratione ac proportione.

12. Principium autem hujusmodi purgationis tale mulieri fit. Dum ex partu laborat, conturbatur sanguis mulieri, & a forti pueri motu vehementer calescit. Conturbatus autem, primus quidem foras prodit: deinde puer: post puerum vero, mucus crassus sanguinolentus: & deductio contingit huic, quemadmodum aquæ effusæ in mensa. Postea post illum per omnes dies purgatio procedit, usque ad prædictum tempus, copia Atticæ heminæ unius & dimidiæ primum, aut paulo plus minusve, pro ejus temporis ratione, donec desinat. Procedit autem sanguis velut a victima, si sana est, & sana futura est mulier, & statim congelatur. Si vero mulier sana non est, neque sana fu-

futura eſt, purgatio paucior procedit, & ſpecie deterior, & non cito congelatur. Id vero hoc modo habet. Si mulier uterum geſtans morbum habuerit non cognatum, in puerperii purgatione perit. Si vero non purgetur in prioribus diebus uterum gerens, ſtatim ſana exiſtens, aut etiam non, commoveatur autem ipſi purgatio ſive a pharmacis, ſive ſua ſponte derepente, juxta dierum rationem procedet, quibus non una vice procedit.

13. Si enim non purgetur mulier a purgationibus partus, morbus magnus ipſam corripiet, & periculum vitæ incurret, niſi cito curetur, & quis convenientem ipſi purgationem inducat. Hæc propterea produxi, ut oſtenderem quod in pueris membrorum diſcretio longiſſima contingit, in fœmella in quadraginta duobus diebus, in maſculo in triginta. Argumento eſt purgatio a partu, quæ in fœmella fit in quadraginta duobus diebus, in maſculo in triginta, ut tardiſſime contingat. Repetam autem iterum eandem rem iiſdem verbis, majoris lucis, ac declarationis gratia. Dico enim talionem rependi, quod genituræ in utero exiſtenti pauciſſimus ſanguis a matre in uterum venit, ſi fœmineam genituram habeat, in quadraginta duobus diebus, in his enim coarticulantur puerorum membra: ab hoc vero tempore copioſior ſanguis venit. Et in maſculo rurſus juxta rationem dierum triginta. Quod vero hæc vera ſint, etiam alterum teſtimonium adeſt, hoc modo habens.

14. Primis diebus ubi genitura in uteros illapſa eſt, pauciſſimus ſanguis a muliere in uteros venit, deinde copioſior. Si enim acervatim & multus ſemel veniret, genitura ſpirationem habere non poſſet, ſed ſanguine multo accedente ſuffocaretur. Rependitur autem in purgatione vice verſa; purgatio enim puerperii in primis diebus plurima procedit, deinde paucior, donec deſinat. Multæ autem mulieres puerum maſculum jam perdiderunt paulo ante trigeſimum diem, & inarticulatus apparuit. Qui vero poſterius perditi ſunt, aut ſimul cum trigeſimo die, omnes articulati apparuerunt. In fœmella itidem juxta rationem quadraginta duorum dierum habet. Nam ubi his abſolutis perditur, articulatio membrorum apparet. Sive autem prius, ſive poſterius perdetur puer, juxta hanc rationem apparet. Nam & ſecundum rationem & neceſſitatem, articulatio contingit in fœmella, in diebus quadraginta duobus, in maſculo, in triginta. Teſtimonium enim præbent abortus puerorum, & a partu purgationes. Quod autem fœmella poſterius conformatur ac coarticulatur, cauſſa hæc eſt: quod genitura fœminea debilior eſt ac humidior quam maſcula, & juxta hanc rationem neceſſe eſt poſterius conformari fœmellam quam maſculum, atque ea gratia etiam purgatio diuturnior eſt in fœmella quam maſculo. Redibo autem rurſus retro unde digreſſus ſum.

15. Poſtquam jam articulatus fuerit puer, ſpeciebus membrorum ipſius augeſcentibus, tunc & oſſa duriora fiunt, & cavantur, atque hæc a ſpiritu fiunt. Cava autem exiſtentia trahunt ad ſeſe a carnibus quod in ſanguine eſt pinguiſſimum: & progreſſu temporis ramificantur rurſus extremitates oſſium. Quemadmodum arboris extremitates poſtremum ramos ſpargunt, ſic & in puero digiti manuum ac pedum inter ſe diſparantur. In ipſis autem extremitatibus ungues enaſcuntur.

16. Deſinunt autem venæ hominis om-

omnes in digitos manuum ac pedum. Et crassissimæ quidem sunt venæ totius corporis, venæ capitis, deinde crurum, & brachiorum ac cubitorum. In pedibus autem & manibus tenuissimæ ac densissimæ & plurimæ venæ sunt. Nervi item tenuissimi ac densissimi & plurimi, & ossa magnitudine minima, atque hæc maxime in digitis manuum ac pedum existunt. Verum ex digitis, utpote ossa densa ac parva habentibus, venas itidem ac nervos, sic etiam ungues tenues ac densi nascuntur, & intercipiunt ac concludunt venarum extremitates, ut ne amplius augescant, neque altera alteri præmineat: ut nihil miri sit ungues in extrema corporis parte densissimos esse, ex densissimis enim constant. Simul autem cum unguibus etiam capilli in capite radicantur.

17. Cæterum pilorum natura hoc modo se babet. Oriuntur equidem maximi ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, & ubi pilus moderatum humorem in alimentum habet: & ubi cuticula posterius rara fit, ibi etiam pili posterius nascuntur, velut in mento, & pube, & sicubi alias pili nascuntur. Simul enim ut genitura prodit, etiam caro rarescit, & cuticula, & venæ aperiuntur magis quam priori tempore. Nam dum adhuc puer est, & venæ tenues existunt, non procedit per ipsas genitura, (eadem ratio de mensibus verginum est). Simul autem ut via fit & genituræ, & menstruis virginibus, etiam pilos emittit pubes, tum pueri, tum virginis, rara nimirum cuticula reddita, simulque pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & non pauciorem. Sic vero & in mento viri contingit. Rara enim fit cuticula, procedente in ipsam de capite humiditate. Simul enim & in coitu, simulque interjecto tempore, pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & tunc maxime, quum tempus contingit humiditati de capite descendenti in coitu, ad mentum a pectore distans.

18. Signum autem ejus quod in rarissimis cuticulæ partibus pili enascuntur: si quis velit inurere cutem, & pustulam tantum facere, eamque sanare, cutis densa reddita per cicatricem pilos non producet. Quicunque vero eunuchi, dum pueri sunt, fiunt, propterea neque in pube, neque in mento pilos producunt, levesque toti existunt, quod via genituræ non facta, cuticulam non rarefacit per totam superficiem. Intercepta est enim ac conclusa genituræ via, quemadmodum paulo ante a me relatum est. At vero mulieres leves fiunt, & mento, & corpore, quod in coitu ipsarum humiditas non similiter agitata velut viri, cuticulam raram non facit. Quicunque autem calvi fiunt, hi sane pituitosi sunt: & pituita in capite ipsorum simul cum coitu agitata & calfacta, ad cuticulam allabens pilorum radices exurit, & defluunt pili.

19. Verum eunuchi propterea calvi non fiunt, quod vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. Cæterum cani ob id fiunt, quod longo tempore pertranseunte in homine humiditate, albissimum ejus secernitur, & ad cuticulam allabitur, & pilus albidiorem humiditatem trahens, albidior fit quam priori tempore, itemque ipsa cuticula, præsertim ubi cani sunt, albidior alia evadit. Et quicunque ex nativitate canum quid in capite habent, etiam illis cuticula summa, ubi cani sunt, reliqua albidior existit. Hic enim albissima est humiditas. Habet autem res hoc

hoc modo. Qualemcunque humiditatem caro attraxerit, sive albam, sive fulvam, seu nigram, tali colore etiam pilus inficitur. Atque hæc de hoc dicta sunt. Redibo autem rursus ad sermonem relictum.

20. Quum itaque extremitates corporis pueri foras ramos sparserint, & ungues ac pili radices egerint, tunc jam etiam movetur, & tempus ad hoc fit, masculo quidem menses tres, fœmellæ vero quatuor. Sic enim utplurimum contingit. Sunt autem aliqui pueri, qui ante hoc tempus moventur. Movetur autem primum masculus, quia fortior est quam fœmella: & primum quoque conformatur masculus; nam a fortiore & crassiore genitura fit. Quum autem movetur fœtus, tunc sane lac indicationem sui, matri præbet. Mammæ enim attolluntur, & papillæ gliscunt ac turgent, lac vero non prodit. Et in mulieribus densam carnem habentibus, lac posterius significationem de se præbet, ac prodit: in raram vero carnem habentibus, prius.

21. Lac autem ob hujusmodi necessitatem fit. Quum uteri tumidi præ puero sunt, ventrem mulieris comprimunt: ejus autem pleni ubi compressio contigerit, pinguissimum de cibis ac potibus foras prosilit, in omentum ac carnem. Quemadmodum si quis corium illinat multo oleo, & imbibere permittat, & ubi imbibit, corium ipsum premat, oleum utique exilierit foras ex corio compresso: sic etiam si venter pinguitudinem in se habeat a cibis ac potibus, comprimaturque ab uteris, pinguitudo prosilit in omentum ac carnem. Et si raræ carnis mulier fuerit, citius percipit ejus persultationem: si non, posterius. Quin & pecora prægnantia si non ægrotent, ab eodem potu ac cibo pinguiora propterea fiunt. Similiter autem & mulier. Et a pinguitudine calfacta ac alba existente, quod edulcatum est a caliditate, quæ ab uteris accessit, expressum venit in mammas, & in uteros quoque parum venit, per easdem venas. Tendunt enim & in mammas, & in uteros venulæ hæ, & consimiles aliæ. Et ubi pervenerit in uteros de lacte, puer ipso paululum fruitur, mammæ vero suscepto lacte impletæ attolluntur.

22. Et ubi peperit mulier principio motus facto, lac in mammas ipsas procedit, si lactaverit. Sic enim res habet. Dum mammæ lactant ac exuguntur, venulæ in mammas ampliores fiunt: ampliores autem factæ, a ventre pinguitudinem trahentes, in mammas distribuunt. Nam & vir si multum coeat, venæ ampliores redditæ, venerem magis inducunt. Habet autem & hoc eo modo. Alimentum & augmentum puerorum fit, ubi ea, quæ a matre veniunt, in uteros processerint, & prout mater habet juxta sanitatem aut debilitatem, sic & puer habet.

23. Quemadmodum etiam quæ in terra crescunt, a terra nutriuntur, & prout terra habuerit, sic etiam nascentia in terra habent. Etenim semen ubi dejectum fuerit in terram, humiditate quadam ab ipsa impletur. Habet enim in se terra omnigenum humorem, ut nascentia nutrire possit. Impletum autem humore semen, inflatur & intumescit: & vis quæ in semine levissima est, ab humore condensari cogitur: condensata autem a spiritu vis, & humore folia producente, semen rumpit, & primum folia foras emergunt. Ubi vero emerserint, quum non amplius ab humore in semine existente folia nutriri possint, rumpitur infer-

ferne femen, itemque folia: & femen a foliis coactum, vim fuam ad inferna demittit, quæ videlicet in ipfo reftat propter gravitatem, & fiunt radices ex foliis diftentæ. Poftquam autem planta jam firmiter radices inferne egerit, & alimentum a terra fumit, tunc fane totum evanefcit, & in plantam confumitur, præter corticem, qui folidiffimus exiftit. Rurfus autem cortex in terra putrefactus progreffu temporis evanidus fit, & quædam folia ramos producunt. Ex femine itaque tanquam ex humido nata planta, donec quidem tenera & aquofa fuerit, in augmentum fuperne ac inferne procedens, fructum excludere non poteft. Non enim vim habet fortem ac pinguem, ex qua femen condenfari queat. Ubi vero folidior facta eft, & progreffu temporis radices egerit, tunc jam & venas habet amplas, tum ad fupernam, tum ad infernam partem: & tunc fane non amplius aquofum ex terra trahit alimentum, fed craffius & pinguius ac copiofius, quod calfactum a fole effervefcit in extremitates, & fit fructus juxta cognationem, ex quali etiam generatus eft. Multus autem ex modico propterea fit, quod fingula ex terra nafcentia majorem vim ex terra, quam ex eo unde generata funt, trahunt, & effervefcunt non fecundum unum, fed fecundum multa. Quum autem fructus prodierit, a planta fua nutritur. Planta enim a terra trahens, fructui tranfmittit. Sol autem fructum coquit, & folidum facit, quod aquofius in ipfo eft, ad fefe trahens. Atque hæc mihi dicta funt de his, quæ ex femine nafcuntur a terra & aqua.

24. Cæterum ex plantariis ab arboribus arbores fiunt, hoc modo. Ramus vulnus habet, qua parte arbore defractus eft, in infima ad terram parte, unde radices prodeunt. Pangitur autem, & in terram demittitur, hoc modo. Quum planta, quæ in terra exiftit, humorem acceperit a terra, tumefcit & fpiritum habet: quæ vero pars fupra terram eminet, nondum. Spiritus autem & humor condenfans in inferna plantæ parte vim, quantum ejus graviffimum eft, in infernam partem erumpit, & ex ipfo radices teneræ fiunt. Poftquam autem in infernam partem receptus fuerit, tunc jam ex radice humorem trahit, & parti fupra terram eminenti tranfmittit: & tunc fane rurfus fuperna pars intumefcit, ac fpiritum habet: & quantum ex vi in planta leve ineft, idipfum congregatum germinat, ac folia producit, & jam in fupernam partem augmentum facit, itemque in infernam.

25. Sic itaque contrarium contingit circa germinationem, in his quæ ex femine, & in his quæ ex plantariis proveniunt. Ex femine enim prius folium emergit, deinde radices in infernam partem demittuntur. Verum arbor primum radices agit, deinde folia acquirit, propterea quod in femine ipfo humoris copia ineft: & in terra quum totum infit; alimentum ineft primum folio fufficiens, unde folium nutritur donec radicetur. Verum in ramo non fic fit. Non enim gignitur ex altero, unde folium primum alimentum habeat, fed ipfe ramus eft, & velut arbor habet, & multa ejus pars fupra terram eminet. Quare quum fupra terram exiftat, humore impleri non poteft, nifi ex inferna parte magna quædam vis procedens, in fupernam humorem diftribuat. Et plantarium primo neceffe eft fibi ipfi alimentum fufficere a terra in radices, deinde ubi fic a terra attraxit,

fur-

ſurſum diſtribuere, & folia ad germen & augmentum concitare.

26. Quum autem augmentum cepit planta, a tali neceſſitate ramos ſpargit, quam referam. Quum plus humoris ipſi accesſerit ex terra attracti, erumpit præ multitudine, qua parte quam plurimus fuerit, & hac parte planta ramos emittit. Augetur autem & in amplitudinem, & in ſupernam, & in infernam partem propterea, quod inferna terræ pars hyeme quidem calida eſt, æſtate autem frigida. Atque hoc propterea contingit, quod terra humida eſt in hyeme, præ aqua de cœlo delabente, & comprimitur in ſeipſam, utpote humore graviore exiſtente: denſior autem ab hoc ipſo eſt, & nullam tranſpirationem habet. Non enim amplius magna raritas ipſi ineſt: & propter hoc inferna terræ pars hyeme calida eſt. Nam & fimum denſius accumulatum, intus calidius eſt, quam quod rarum exiſtit: & alias humecta ac compreſſa, a ſeipſis concaleſcunt, & brevi a calore valde exuſta putreſcunt; neque enim permeat ſpiritus per ipſa, nimirum quum denſa exiſtunt. Si vero ſicca fuerint, ac rare poſita, multo minus caleſcunt ac putreſcunt. Atque ſic ſane frumentum ac hordeum humidum ac madefactum, intus calidius eſt, quam ſi ſiccum ſit, & rare poſitum.

27. Et veſtes pelliceæ colligatæ ac fortiter compactæ, a ſeipſis comburuntur, velut ego vidi, quemadmodum ab igne exuſtæ. Sed & alia, ſi quis velit conſiderare, omnia quæ comprimuntur a ſeipſis, calidiora reperiet, quam quæ rare poſita ſunt. Non enim habent unde frigiditatem inſpirent a ventis. Sic etiam inferna terræ pars quum plena ſit, & ipſa a ſeipſa comprimatur, nimirum gravis ac denſa exiſtens, ab humiditate in hyeme caleſcit, nullam enim caliditatis perſpirationem habet. Sed ubi de cœlo aqua cadit in ipſam, quum ſpiritus prodierit ab ipſa in terra, non ulterius penetrat, utpote terra denſa exiſtente, ſed ſpiritus retro ad aquam abit: & propterea fontes ac marinæ aquæ, hyeme calidiores ſunt, & auctiores quam æſtate, quia ſpiritus dum exhalat, retro abit ad aquam, quum terra denſior exiſtat, & per ſe ſpiritum non tranſmittat. Et aqua multa exiſtens quæ contigerit, ea perrumpens procedit, & viam ſibi ipſi ampliorem facit quam ſi modica exiſtat.

28. Aqua enim in terra non conſiſtit, ſed ſemper in declive procedit. Si autem ſpiritum ab aqua prodeuntem terra per ſe hyeme tranſmittat, paucior aqua ex ipſa procederet, & fontes hyeme magni non eſſent. Atque hæc omnia in hoc dicta a me ſunt, quod terræ inferna pars calidior eſſe apparet hyeme, quam æſtate. Nunc autem dicere volo, quod æſtate frigidior quam hyeme, inferna terræ pars eſſe videtur.

29. Terra æſtate rara eſt & levis, nimirum ſole vehementius irruente, & ab ipſa humiditates ad ſeſe trahente. Habet autem terra in ſe ſemper aquam plus aut minus. Spiritus autem omnes nobis ſunt ab aqua. Id quod ſic ſe habere, unde conjectare poſſis, demonſtrabo. Etenim ab omnibus fluminibus ac nebulis ſpiritus ſemper procedunt. Eſt autem nebula aqua in aëre cohærens & continua. Et tunc ſane terra rara eſt ac levis æſtate, & aquam in ſe habet, & aqua in declive fluit, procedente autem aqua, ſemper inde alius ex alio ſpiritus exhalat. Qui vero exhalat, per terram abit levem ac raram exiſtentem, & frigiditatem ter-

ræ inducit, & ipſa aqua ſimul perfrigeratur. Habet autem ſic, quemadmodum ſi quis aquam in utre exiſtentem fortiter comprimat, & per punčturam acus, vel paulo majorem, perſpirationem aquæ faciat, & ipſum utrem in ſublimi ſuſpendat, nullus ſpiritus per foramen procedet, ſed aqua; non enim habet ſpatioſitatem per quam aqua ſpiritum emittat. Sic ſane ſe habet etiam hyeme aqua in terra. Si autem aquæ in utre locum ſatis amplum feceris, & utrem in ſublimi ſuſpenderis, ſpiritus per foramen procedet. Locum enim ſpiritus habet ab aqua mota, procedendi per utrem, & propterea per foramen ſpiritus tranſit. Sic ſane ſe habet etiam æſtate aqua in terra. Satis amplum enim locum habet, nimirum terra rara exiſtente, & ſole ab ipſa humorem ad ſe trahente, & pertranſit ſpiritus, utpote qui frigidus exiſtit, ab aqua per ipſam raram exiſtentem ac levem. Ob hoc itaque inferna ipſius pars æſtate frigida exiſtit, & aqua ipſa adhuc magis quam ſpiritus, qui in terra frigidus exiſtit, & ipſa in ſeipſam, & in terram, ſpiritum emittit.

30. Sed & aqua quæ hauritur in puteo, ſpiritum ſemper movet, velut flabellum, atque hoc ipſum aquæ frigiditatem inducit. Quæ vero non hauritur æſtate, ſed ſtans denſa exiſtit, non ſimiliter ſpiritum in ſe a terra ſuſcipit, neque in terram a ſeipſa diſtribuit, & ſimul a ſole, & aëre in puteo non diſperſo, ſed ſtante ac firmato, primum ſuperficies ipſius calefit, deinde alia ejus pars ad aliam deorſum caliditatem diſtribuit; & propterea aqua, quæ æſtate non hauritur, calidior eſt ea, quæ hauritur.

31. Quin & fontes valde profundi æſtate ſemper frigidi exiſtunt: & aqua hauſta hyeme, terra calida exiſtente; ex tali fonte, ſtatim quidem calida eſt, ubi vero tempus progreſſum fuerit, frigida eſt, ab aëre videlicet frigido exiſtente talis facta. Perflatur enim a vento, & ſpiritus per ipſam pertranſit. Quemadmodum etiam aqua, quæ æſtate hauritur, ubi hauſta fuerit, ſtatim frigida eſt, calida autem fit propterea, quod terra rara exiſtente, & ſpiritu in ipſa exiſtente, perfrigeratur. Ubi autem hauſtæ tempus acceſſerit, ſtabilis fit, & calida conſpicitur. Calefit enim ab aëre calido exiſtente, quemadmodum & aqua, quæ non hauritur in puteo æſtate, ob hoc ipſum calida redditur. Atque hæc a me de hoc dicta ſunt. Repetam autem rurſus quod æſtate inferna terræ pars frigida eſt, hyeme vero calida: ſuperna autem vice verſa.

32. Et oportet arbori non duo calida ſimul accedere, neque duo frigida ſimul, ſi ſana eſſe debet. Verum ſiquidem ex ſuperna caliditas acceſſerit, ex inferna frigiditatem ipſi accedere oportet: & vice verſa, ſi ex ſuperna parte accedat frigiditas, ex inferna caliditatem ipſi contingere oportet. Et radices ubi attraxerint, arbori tranſmittunt, & arbor viciſſim radicibus; atque ſic & frigidi, & calidi conſervatio contingit. Quemadmodum homini ingeſtis cibis in ventrem, qui dum concoquuntur calfaciunt, perfrigerationem a potu facere oportet: ſic & arbori contrarium rependi oportet, ex inferna parte ad ſupernam, & viciſſim: & augeſcit arbor & in ſupernam, & in infernam partem, propterea quod alimentum ex inferna & ſuperna ipſi accedit.

33. Et quamdiu quidem vehementer tenera fuerit arbor, fructum non producit. Non enim eſt in ipſa pinguis vis, neque craſſa, quæ ad fructum conferre

ferre possit. Progressu autem temporis venæ in ipsa dilatatæ, pinguem ac crassam influxionem ex terra in ipsam faciunt, sol autem ipsam diffundens, ebullire facit utpote levem existentem, in extremitates, & fructum producere; & tenuem quidem humiditatem a fructu sol aufert, crassam autem concoquens & calfaciens edulcat. At vero arbores non fructiferæ, in se pinguitudinem tantam non habent, quantum ejus in fructum est expendendum. Omnis autem arbor quum per tempus solida facta fuerit, & ex inferna parte radices firmarit, jam penitus constanter augescere desinit.

34. Quicunque vero in arbores, ab aliis arboribus oculos indiderunt, & arbores in arboribus enatæ vivunt, & fructificant non similem fructum arboribus, quibus insitæ. Id ipsum tali modo contingit. Oculus primum quidem germinat. Alimentum enim habet primum ab arbore, ex qua ablatus est, deinde ab ea, in quam insitus est. Ubi autem germinaverit, sic in arborem radices tenues a se demittit, & primum humore fruitur in arbore, in quam insitus est, existente: deinde tempore accedente, demittit radices in terram, per eam in quam insitus est, & fruitur humore, quem a terra trahit, & alimentum inde ipsi contingit: ut non mirum sit, insitas arbores, alios fructus producere; a terra enim vivunt. Hæc mihi de arboribus & fructibus dicta sunt ea gratia, quod indignum mihi factum videbatur, & ne poteram quidem hanc tractationem semiperfectam relinquere. Redibo nunc rursus retro ad illum sermonem, cujus gratia a me hæc de istis relata sunt.

35. Censeo enim terræ nascentia omnia vivere ex terræ humore, & qualem terra humorem in seipsa habet, talem etiam nascentia ex ipsa habere. Sic etiam puer vivit de matre in utero, & quali mater sanitate prædita est, talem etiam puer habet. Quod si quis considerare velit ea, quæ de his dicta sunt, ab initio usque in finem, inveniet naturam omnem consimilem esse, & ex terra nascentium, & hominum. Et hæc mihi de hac dicta sunt. Cæterum puer in uteris existens, manus apud genas habet, caput autem prope pedes: & non datur probe ac certo cognoscere, etiamsi puerum in utero videas, utrum caput sursum habeat, an deorsum. Verum ex umbilico pelliculæ tentæ sunt ipsum continentes. Nunc autem referam dignotionem, quam paulo ante me demonstraturum dixi, quantum humanæ menti possibile est manifestam illam, omni qui de hoc cognosse velit, quod genitura in pellicula est, & quod juxta medium ipsius umbilicus est, & per illum sane primo spiritum in seipsam trahit, & foras emittit, & quod ex umbilico pelliculæ tentæ sunt. Sed & aliam pueri naturam, quam dixi, sic totam habere usque in finem reperiet, quomodo videlicet a me in his sermonibus declaratum est, si quis testimoniis, & ocularibus inspectionibus a me producendis uti velit.

36. Etenim si quis ova viginti aut plura, quo pulli ex ipsis excludantur, gallinis duabus aut pluribus subjicere velit, & singulis diebus a secunda exordiendo, usque ad ultimam, qua excludetur pullus ex ovo, subtrahere, confringere, ac videre, inveniet omnia se habere juxta meum sermonem, quomodo volucris naturam, ad humanam conferre oportet. Quod enim pelliculæ ex umbilico tentæ sunt, & reliqua, quæ de puero dicta sunt, sic se habere in

ovo

ovo volucris reperies, ab initio in finem. Atqui si quis nondum vidit, mirabitur in volucris ovo umbilicum inesse. Atque hæc sic habent, & sic a me relata sunt.

37. Quando vero mulieri partus appropinquat, tunc puero se movente, & manibus ac pedibus calcitrante, pelliculam quandam internam rumpi contingit: rupta autem una, etiam aliæ debiliorem vim habent, & rumpuntur primum quidem illi contiguæ & cohærentes, postea extrema. Quum autem ruptæ fuerint pelliculæ, tunc fœtus a vinculo exolvitur, & agitatus foras procedit. Neque enim amplius robur habet pelliculis amissis, neque uteri amplius puerum continere possunt, pelliculis velut dixi amissis, & ab ipsis abruptis. Cohærent enim pelliculæ etiam uteris, ubi circum puerum obvolvuntur, non adeo vi valida ac multa. Quando autem procedit puer, violat & dilatat uteros in exitu, utpote teneros existentes. Procedit autem in caput, si secundum naturam prodierit. Gravissimæ enim sunt ipsi supernæ partes, si ex umbilico perpendantur. Quum autem in uteris est, magis continens existit usque ad pellicularum rupturam simul cum decimo mense, quando partus matri propinquat, & adest.

38. Si vero violentam affectionem perpetiatur puer, etiam ante præfinitum tempus ruptis pelliculis procedit. Quin & si alimentum a matre prius puero defecerit, etiam sic partus matri prius advenit, & ante decimum mensem puer prodit. Cæterum, quæ longius quam decem mensium tempus uterum gestare sibi visæ sunt (nam hoc jam sæpe audivi) illæ ipsæ hoc modo quem dicturus sum deceptæ sunt. Quum uteri spiritum acceperint in seipsos, a ventre flatum exhibente, elevantur ac intumescunt (contingit enim hoc) videntur sane sibi mulieres tunc concepisse. Præterea si menses non procedentes, congregati fuerint in utero, & diutius manserint, semper perfluunt in uteros, aliquando una cum flatu a ventre, aliquando etiam calefcentes: & sane tunc quoque in utero habere mulieres sibi videntur, nimirum mensibus non prodeuntibus, & uteris elevatis.

39. Deinde aliquando menses sua sponte erumpunt, aut aliis supervenientibus a corpore in uteros, & priores protrudentibus, & flatus egreditur: & multis jam statim post mensium purgationem uteri hiant, & ad pudendum vertuntur, & tunc viris permixtæ, ad se geniturам concipiunt, eadem die aut omnino in paucis. Existimant autem inexpertæ harum rerum ac rationum, etiam illo tempore se in utero habuisse, quando menses non prodibant ipsis, & uteri erant elevati ac tumentes.

40. Quod autem non diutius quam decem mensibus contingat uterum gestare, ego demonstrabo. Alimentum & augmentum quod a matre descendit, non amplius sufficiens est puero, ubi decem menses præterierint, & fœtus auctus fuerit. Trahit enim quod dulcissimum est in sanguine ad sese, simulque etiam lacte modice fruitur. Quum autem hæc ipsi rariora ac pauciora sint, & puer plenus ac maturus existat, copiosius alimentum desiderans calcitrat, ac pelliculas rumpens, initium partus matri inducit; & hoc perpetiuntur magis mulieres primiparæ: deficit enim pueris alimentum, ut ad decimum usque mensem sufficere non possit; deficit autem per hunc modum. Sunt quædam mulieres, quibus sufficientes menses purgantur, quædam quibus pau-

pauciores: hoc ipsum si semper fiat, in natura, & genere, maternum ipsis existit. Quæ vero menses paucos demittunt, hæ etiam pueris postremo tempore, ubi jam maturi fuerint, alimentum rarius exhibentes, ipsos calcitrare faciunt, ut & ante decimum prodire festinent. Modicus enim sanguis a juvenculis ac novellis matribus procedit: utplurimum vero contingit tales mulieres etiam sine lacte esse, quæ paucos menses demittunt. Sicciores enim sunt, & densiorem carnem habent.

41. Huic autem rationi, quod videlicet deficiente alimento prodit puer, etiamsi non aliqua violenta affectio ipsi accidat, etiam hoc testimonio esse potest. Volucris ex ovi luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ovum calescit, & quod in ovo inest, a matre movetur: calescens autem id, quod in ovo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ovum attrahit. Ovum enim adeo rarum est, ut spiritum, qui attrahitur, sufficientem ei, quod intus est, transmittat: & augescit volucris in ovo, & coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer, quemadmodum jam antea a me relatum est. Nascitur autem ex luteo ovi volucris, alimentum vero & augmentum habet ex albo, quod in ovo est; atque hoc jam omnibus manifestum factum est, qui animum adverterunt. Ubi autem deficit alimentum pullo ex ovo, non habens id sufficiens unde vivat, fortiter movetur in ovo uberius alimentum quærens, & pelliculæ circum dirumpuntur, & ubi mater sentit pullum vehementer motum, putamen exscalpens ipsum excludit, atque hæc fieri solent in viginti diebus, & manifestum est quod ita se habent. Ubi enim exclusa est volucris, nullus humor in ovi testis inest, qui sane memorabilis existat, expensus est enim in pullum. Sic etiam ubi auctus fuerit puer, mater non amplius sufficiens alimentum ipsi exhibere potest. Uberius itaque præsente alimentum puer quærens, calcitrando pelliculas dirumpit, & a vinculo exolutus simul foras prodit, atque hæc, ut longissime in decem mensibus fiunt.

42. Et secundum hanc rationem etiam pecoribus ac feris partus advenit, in tempore quo singula pariunt, non tardius. Etenim unicuique animali necesse est tempus esse, in quo alimentum fœtui rarius erit, & deficiet, & partus adest. Et quæ quidem paucius alimentum pueris præbent, citius pariunt: quæ vero uberius, posterius. Atque hæc mihi de hoc dicta sunt. Porro diruptis pelliculis, si pueri momentum in caput inclinatum prædominabitur, mulier facile parit. Si autem obliquus, aut in pedes procedet, contingit enim hoc sæpe, si momentum huc inclinarit, sive præ uterorum spatiositate, sive si mater in labore ex partu primum non quievit: & si sic procedet, mulier difficulter pariet. Multæ autem vel ipsæ perierunt, vel puer, aut simul matres una cum fœtibus.

43. Cæterum ex parientibus ac puerperis maxime laborant primiparæ, propter inexperientiam dolorum, & dolent quidem totum corpus, maxime vero lumbos ac coxendices. Nam coxendices ipsarum disparantur. Verum expertæ jam partus, minus primiparis dolent. Quæ vero multoties pepererunt, multo minus dolent. Si porro in caput processerit puer, caput primum foras prodit, deinde alia membra consequuntur, postremus autem umbilicus. Ex umbilico autem secunda tenta est. Post hæc aquo-

aquositas & mucus sanguinolentus tum a capite, tum a reliquo corpore secretus, præ violentia & dolore ac calore: atque hic viam struit purgationi a partu consequenti. Post exitum autem ejus muci cruenti, purgatio fit per tempus antea relatum. Et tum mammæ, tum reliqua membra, quæ humidiora sunt, mulieribus rumpuntur, minime quidem in primo partu: postea vero prout plures pariunt, ita amplius rumpuntur, evacuatis venis præ partus purgatione. Atque hæc a me de hoc dicta sunt.

44. Gemelli autem fiunt ab uno coitu, hoc modo. Uteri sinus frequentes & curvos habent, alios remotiores, alios propinquiores pudendo. Et animalia, quæ multa gignunt, plures sinus habent, quam ea, quæ pauca. Similiter autem habent & pecora, & feræ, & volucres. Ubi itaque contigerit genituram findi, & in duos sinus pervenire, & uteri genituram susceperint, & sinus alter ad alterum non hiaverit, nec dimiserit, segregata genitura in utroque sinu pelliculas induit, & vivificatur eodem modo, quo unus fœtus; quapropter vero id fiat, diximus. Quod vero ab uno coitu gemelli gignantur, hoc testimonio constat. Est canis, & sus, & alia animalia, quæ ab uno coitu pariunt & duo, & plura, & unumquodque animal in utero in sinu ac pellicula existat: atque hæc ipsi fieri videmus, & hæc omnia eadem die utplurimum pariunt. Sic autem & mulieri ab uno coitu gemelli facti, uterque in sinu & pellicula est, & eadem die utrunque parit, & alter prius foras procedit, & pellicula ipsius sive secunda.

45. Quod autem gemelli, fœmella & masculus generantur, hoc caussæ esse sentio. In muliere & in viro, & in omni animali, in singulis & debilior, & fortior genitura inest, & non semel ac simul genitura procedit, sed & bis, & ter ebullit ac ejaculatur: & non est possibile omnem esse fortem, tum quæ prius exivit, tum quæ posterius. In utrum autem sinum, crassiorem ac fortiorem genituram ingredi contigerit, illic masculus gignitur: in utrum vero rursus humidiorem ac debiliorem, illic fœmella generatur. Si vero in utrunque fortis ingredietur, ambo masculi fient: sin debilis, ambo fœmellæ. Atque hic sermo sic relatus totus finem habet.

HIPPOCRATIS DE SEPTIMESTRI

Liber Spurius.

De septimestribus quidam sic dicit, quod negotium oculis nondum vidi, sed tantum audivi. Quo autem modo mihi fieri posse videatur, declarabo. Multæ naturæ mutationes, conversiones, & excessus in animalibus, & arbustis, cæterisque satis, sponteve nascentibus ævo perpetuo longoque fiunt. Nam alicubi jam femina, & mas multis manibus, oculis, auribusque conformati natique sunt, variisque aliis formis, concreta ora & ossa alii habentes, mirandam naturæ præ-

prævaricationem, mutationem, & excessum; cuncta enim temporibus labentibus & discreta, & confusa, & peculiaria perficiuntur. Nam secundum priscam generationem, cum omnia animantia condita & creata sunt, sic conformata fuerunt, scitoque etiam nunc eodem modo, & per eadem secundum leges, cuncta conformari nascique posse. Mihi vero (quemadmodum homini circa septimestria definienti datur) hæc stata specie, pro cœli, terræque benignitate, quemadmodum fructus, oriri videntur. Quod videre est in Ægypto, ubi omnia perfecta nascuntur, & perficiuntur, multa etiam & per annum totum, omnique tempore terræ benignitate, calorisque circum aggeratione, Nilive inundatione scaturiunt. Simili modo & circa animantia, septimestriaque, perfecta, vitaliaque illic omnia nascuntur. Quamobrem si quæ conceptura est, uti sibi successionem pariat, bene habeat, virque ad eam rem demittendam promtus, præstoque sit, corpus sive corporis alveus creatur, & perficitur. Collatio enim & concordia, validaque necessitas, & vis cogit, uti perficiatur, & adolescat suo satori non dissimile. Nam si major, minorve, & dissimilis forma, & figura sit, illi unde orta est, perfecta non haberetur. Quare dicito, statuitove, medium quid esse in magno negotio, conformationem, rhysmumve. Si ergo conformatio aliqua ad homines perventura est, leni & miti modo perveniat necesse est, perque hominum commoda, si minus, quidam præpubescunt, & præsenescunt, quemadmodum, qui præsanescunt, & si rite, & secundum legem fiat. Conformatioque contabescit, & ad ossium commoda, fibrarum, venarum, nervorum, viscerum, intestinorum, uteri, cæterorumque perfectionem convertitur. Sed forsitan aliqui petent, cur octimestria, & trimestria non vivant? quoniam fluxi parvulique sunt; quædam enim sic ævum, & ætatem nacta sunt, & per similia conformari, & discerni consueverunt, quemadmodum, quæ in terra feruntur, & plantantur; quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus nascuntur, secundum tempus; tempus autem solis, & lunæ circuitu perficitur, & sequitur, nec etiam undecimestres, nec duodecimestres, secundum eandem rationem horum vivent, donec pueruli sunt; nihil enim præter sua vestigia, & naturam fit, aut adolescit, nec etiamsi quid fabulentur. Sed cujusque conformatio, forma, figurave, & similitudo, sive rhysmos secundum naturalem legem perficitur, & rite finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert, quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, syncrisiesve absumit. Quare nunc periti cum sint, conceptus omnes noscent, quæ prius excogitavi.

HIPPOCRATIS
DE
SEPTIMESTRI
Liber Genuinus.

SEPTIMESTRES autem nascuntur diebus centum & octoginta duobus ac dimidio, & insuper accedente diei particula. Si enim primi mensis dies quindecim supputaveris, deinde quinque mensium, dies centum quadraginta septem ac dimidium: in undesexaginta enim diebus quam proxime duo menses perficiuntur; his igitur sic habentibus, ad septimum mensem supersunt dies plus quam viginti. Et est tota summa dimidii anni, una cum aliquantula diei parte ad partem accedente. Quum itaque ad hoc perfectionis principium partus pervenerit, maturescente fœtu, & robore multum augescente, in perfectione magis quam aliis temporibus, pelliculæ in quibus ab initio nutritus fuit [quemadmodum spicarum membranæ laxantur, ad id coactæ anteaquam fructus perfecte maturescat], & fortissimi ac plenissimi fœtus violantes ac dirumpentes pelliculas, partum fieri cogunt, & plurimi ex his pereunt. Quum enim parvi sint, transmutatione majore quam alii utuntur, & quadraginta dierum afflictionem perferre coguntur, ex utero egressi, id quod etiam ex decimestribus multos peremit. Sunt autem ex his septimestribus, qui etiam superstites manent, ex multis pauci. Propterea quod ratio & tempus in quod enutriti sunt in utero, constitit, ut omnium participes sint, quorum etiam perfectissimi participes existunt, maxime qui superstites manent, & processerunt de matre prius pariente, utpote in octavo mense ægrotaturi. Si enim in his laboribus succedant, ut in conspicuum prodeat puer, impossibile est superstitem esse, ob prædictas affectiones, quas ego octimestres perimere dico, imo etiam multos decimestres. Cæterum multi fœtus septimestris ætatis, quum pelliculæ laxantur, secedunt in id quod cedit, & hic alimentum sumunt, primos quidem quadraginta dies laborantes, alii plus, alii minus: propter permutationem autem ex locis & pelliculis quæ ipsos aluerunt, transmutantur, & pro umbilico trahunt & transumunt etiam per matrem labores. Pelliculæ enim dum tenduntur, & umbilicus convulsus, dolores matri inducunt. Et fœtus ex antiquo vinculo exsolutus, gravior redditur. Multæ vero mulieres etiam febricitant his contingentibus, quædam etiam pereunt una cum fœtibus, verum omnes in brevi ex hoc contaminantur ac inquinantur.

2. Ajunt autem & octonos menses difficillime uteros ferre, recte id dicentes. Est autem octavus mensis non solum hoc tempus, sed & dies accedunt a septimo mense, & a nono, & ab ipso anno. Verum dies non similiter neque dicunt, neque cognoscunt mulieres. Decipiuntur enim ex eo quod non eodem modo fiunt, sed aliquando a septi-

septimo mense plures dies accedunt ad quadraginta, aliquando a nono. Tunc enim fieri necesse est, prout contigerit mulierem in ventre concipere, tum mense, tum tempore. Mensis autem octavus minime dubius est, secundum hunc enim contingit, ut judicatio difficilis existat. Et mea sententia pars etiam in undecimo mense, mensis est, ut hic satis memorabilis existat. Porro mulieribus de partubus fidem derogare non oportet, dicunt enim omnia, & semper dicunt, & semper proferunt. Neque enim aut opere, aut sermone persuasæ sunt, sed ex eo quod cognoverunt in corporibus suis contigisse. Licet autem & volentibus aliud dicere. Quæ vero judicio præditæ sunt, & victoriam de hac sententia pronunciant, semper dicunt ac testantur, nasci septimestres, & octimestres, & novimestres, & decimestres, & undecimestres: & ex his octimestres non superstites manere.

3. Dicunt autem & abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri, sed & reliqua conscripta his accidere, in quadragenariis, ac in singulis mensibus fieri dicunt. Quum autem septimo mense pelliculæ dirumpantur, & fœtus secesserit, labores qui circa octavum mensem & sextum quadragenarium, in partu fieri traduntur, corripiunt. Hoc autem tempore præterito, quibus bene futurum est, inflammationes tum fœtus, tum matris exolvuntur, ut venter molliatur, & tumor a præcordiis & laterum mollitudine descendat ad locos inferiores, ad facilem partus tempore progressionem; & septimo sane quadragenario plurimo tempore fœtus isthic existunt. Nam loci ipsis molles sunt, & transmotiones ipsis faciliores ac frequentiores fiunt, & propterea ad partum magis solubiles consistunt, & mulieres per hos ultimos dies ex toto quadragenario facilius uteros ferunt, donec contigerit fœtum verti. Postea vero dolores partus ac labores incumbunt, donec a puero & a secunda mulier liberetur.

4. Quæcunque vero mulieres multos pueros pepererunt, & quidam ex ipsis claudus natus est, aut cæcus, aut aliud quoddam malum habens, ajunt in hoc puero octavum mensem ipsas difficilius transegisse, quam in his quos pepererunt nihil mali habentes. Fœtus enim mancus in octavo mense fortiter ægrotavit, ut etiam morbus abscessum fecerit, quemadmodum etiam viris fortes morbi faciunt. Qui vero fœtus in alio tempore fortiter ægrotant, pereunt prius quam ipsis abscessus ejusmodi fiat. Quicunque autem octimestres fœtus non valde ægrotant, sed juxta unam aliquam partem, ex secessu afflictionem pertulerunt, quadraginta quidem dies in imbecillitate transigunt, utplurimum in utero, propter prædictas necessitates: sani autem fiunt. Quicunque autem natus fuerit in his quadraginta diebus, eum impossibile est superstitem manere; ægrotanti enim adhuc ipsi in utero transmutationes & afflictiones post partum accedunt.

5. Quicunque vero ægrotans in utero ad nonum mensem pervenerit, & in hoc mense natus fuerit, superstes erit. Et supervivunt quidem non minus hi quam septimestres, verum pauci etiam ex his educantur. Neque enim crassitudinem habent, quam perfectissimi habent, & labores in utero non diu ante toleraverunt, ut tenues evaserint. Servabitur autem vel maxime talis puer, si novem mensium fuerit in exitu: fortior autem evadet etiam is, ut qui plurimum abest a morbis,

qui octimestribus accidere solent. Qui enim in septem quadragenariis nascuntur, decimestres appellati, ob id maxime educantur, quod fortissimi sunt, & plurimum a vulgarium puerorum tempore absunt, in quo affliguntur quadraginta ægrotantes diebus, circa octavum mensem. Declarant autem de morbis & afflictionibus octimestrium, etiam novimestres tenues nascentes. Juxta multitudinem enim temporis, etiam magnitudo corporis contingit, ex morborum afflictione progressis: & non velut septimestres carnosi gignuntur, & crassitudinem probe coaltam habentes, ut qui tempus, quo in utero gestabantur, sine morbis transegerunt.

6. Verum enim vero conceptus, & abortus, & partus mulieribus in eo tempore, in quo etiam morbi, & sanitas, & mors omnibus hominibus, fiunt. Hæc vero omnia partim secundum dies, partim secundum menses, partim secundum dierum quadragenarios, partim secundum annum, significationem sui præbent. In omnibus enim his temporibus insunt ad unumquemque, & utilia multa, & hostilia multa. Ex utilibus igitur, sanitas & augmentum contingit: ex contrariis, morbi & mors. Dies quidem igitur maxime insignes in plurimis sunt, primi & septimi, multum potentes in morbis, & multum in fœtibus. Nam plurimi abortus in his diebus fiunt, nominantur autem tales effluxus, non abortus. Verum alii dies intra quadragesimum insignes quidem minus sunt, multi vero judicant.

7. Cæterum in mensibus, eadem quæ in diebus fiunt, juxta rationem insunt. Menses enim mulieribus sanis singulis mensibus apparent, tanquam peculiarem in corporibus vim mensis habeat. Unde sane septimi menses his, quæ uterum gestant, fœtus in principium perfectionis constituunt. Pueris vero, ubi septem menses a nativitate impleverunt, tum alia utilia in corporibus fiunt, tum dentes in eo tempore apparere incipiunt.

8. Eadem ratio est etiam in decretoriis diebus, siquidem fortassis una cum his, quos recensui, conjungere quis velit, historiæ ac cognitionis gratia referentur. Etenim Medicum, qui ægrotorum salutem recte conjectare volet, animadvertere quidem oportet & contemplari omnes dies, ex paribus vero decimumquartum, & vigesimum octavum, & quadragesimum secundum. Hic enim terminus ponitur a quibusdam pro harmoniæ ratione, & integer ac perfectus numerus: verum ob quam caussam, longius fuerit in præsenti exequi. Contemplari autem sic oportet per ternarios ac quaternarios, ternariis quidem omnibus copulatis, quaternarios autem duobus disjunctis, duobus connexis. At vero quadragenarii primum in fœtibus judicant. Quisquis enim primos quadraginta dies transmiserit, abortus effugit ex omni causa contingentes: plures autem fiunt in primo quadragenario abortus, quam in aliis omnibus. Hoc autem tempore præterito, fœtus fortiores sunt, & ipsorum corporis per singula membra discretio fit: & masculorum quidem partes omnes valde conspicuæ fiunt: fœmellæ vero in hoc tempus, carnes apparent exortus ac processus solum habentes. Similia enim longius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur, propter consuetudinem & amicitiam: quanquam alias quum a matre segregatæ fuerint, filiæ citius quam filii pubescant, & sapiant, ac senescant, propter corporum imbecillitatem, & victus rationem.

9. Al-

9. Alter quadragenarius eſt, in quo circa octavum menſem fœtus in utero ægrotant, de quibus hic totus ſermo inſtitutus eſt. Tertius eſt, in quo ubi naſcantur pueri etiam male afflicti, ſi effugerint quadraginta dies, apparent magis robuſti ac ſapientes. Nam & ſplendores clarius vident, & ſtrepitum audiunt, quod prius non potuerunt, tanquam incrementum habeat hoc tempus, cum juxta alia, tum juxta ſapientiam ex corpore eluceſcentem. Peculiarem quidem ſapientiam in corpore ineſſe manifeſtum eſt, in prima ſane die. Nam in ſomnis, ſtatim ubi nati ſunt pueri, ridere & plorare videntur. Vigilantes quoque ſua ſponte ſtatim rident ac plorant, prius quam quadraginta dies tranſeant. Non rident autem, etiamſi titillentur ac irritentur, priuſquam hoc ipſum tempus tranſeat; hebetantur enim vires in muccis.

10. Quanquam mors etiam per fatum ſit ſorte deſignata; ut hoc exemplo omnibus ſit, quod omnia exiſtentia, quæ naturam ex iiſdem habent, tranſmutationes per tempora venientia habeant. Declaratur autem in ſingulis, quum alia naſcantur, alia corrumpantur. Porro anno finiente multi quidem morbi fiunt, multæ etiam ſanitates, juxta temporis rationem ad menſes, & ad ſingulos dies. Septenariis autem annorum, cum alia multa inſignia corporibus fiunt, tum dentes pueris excidunt, & alii naſcuntur. Quæ enim in corporibus fiunt; ea ſcribam.

HIPPOCRATIS
DE
OCTIMESTRI PARTU.

De octimeſtri partu ſic ſentio. Impoſſibile eſſe ut duas conſequenter ſuccedentes afflictiones pueri ferre poſſint, & propterea octimeſtris non ſuperſtites manere. Contingit enim ipſos conſequenter affligi, tum ea quæ in utero fit afflictione, tum ea quæ in partu accedit, & ob id nullus octimeſtris vitalis eſt. Inſuper & decimeſtres appellatos, in ſeptem quadragenariis dierum magis in lucem edi ſentio, & maxime contingere ut educentur. Nam perfectiſſimus eſt fœtus in primis quadraginta diebus: ubi vero plures acceſſerint, perit. Coguntur enim multa in pauco tempore aſſumentes ac perferentes, multum ægrotare, ex quibus mors conſequitur.

2. Incipit autem laborare puer ante partum, & interitus periculum ſubit, quum in utero vertitur. Producuntur enim omnes ſurſum habentes caput. Pariuntur autem multi in caput, & ſecurius diſcedunt ac liberantur his, qui in pedes pariuntur. Flexibiles enim corporis partes non impedimento ſunt, puero in caput exeunte. Verum quum in pedes prodierit, obturamenta contingunt: Verſiones ſcilicet in utero, & alia pericula, & umbilici puerorum jam ſæpe circa colla apparuerunt. Si enim juxta partem quamcunque umbilicus fuerit in utero porrectus, magis

hac

hac parte puer umbilici circumactionem, dum vertitur, faciet, quam circa cervicem. Si vero juxta humerum, umbilici circumactionem retrahit; hoc autem ubi fit, etiam matrem magis laborare necesse est, & puerum aut perire, aut difficilius exire. Quare multi jam pueri principium morbi intus nacti prodiere, & consequenter alii perierunt, alii morbidi supervixerunt.

3. Quicunque vero probe ac tuto prodierint, & in conspicuum exierint, derepente ex necessitate in ventre liberati, & crassiores ac majores quam pro ratione statim existunt, his non ex augmento, sed laxo tumore id contingit, & multi sani ex his pereunt. Si enim tumor non residat citius quam tertio die, aut paulo serius, morbi ex ipso fiunt. Quare etiam alimenta ac respirationes periculose mutantur. Si quid enim morbidum inducunt, per os & per nares inducunt: & pro eo quod tanta ingerantur edulia, quanta sufficiunt, & ea etiam non superentur, multo plura ingeruntur: ut necesse sit & cogantur præ ingestorum copia, & præ ipsa adeo affectione, qua pueri corpus afflictum est, alia quidem per os & nares rursus exire, alia vero per intestinum ac vesicam inferne transire, antea nullo horum ita contingente. Sed & pro flatibus ac spiritibus, & humoribus ita cognatis, cum quibus necesse est in utero consuetudinem ac benevolentiam habuisse, omnibus peregrinis utitur, crudioribus ac siccioribus, & minus mansuetis, ut necesse sit dolores oboriri multos, plerisque etiam mortes: quandoquidem etiam viris transmutationes locorum ac victus, morbos faciunt. Eadem ratio est & de vestibus. Pro eo enim quod carne & humoribus induti fuerunt, iisque tepidis ac liquidis & cognatis, tales vestes pueri induunt quales ipsi viri.

4. At vero umbilicus per quem alimenti ac spiritus ingressus pueris contingunt, solus ex omni corpore utero adhæret, & per hunc introitus ac ingressus ingredientium particeps fit, reliquæ partes connivent, & non prius apertæ sunt, quam ubi in exitu fuerit puer ex ventre. Quum autem in exitu fuerit, reliquæ omnes aperiuntur; verum umbilicus attenuatur, & connivet ac resiccatur. Quemadmodum autem in his, quæ ex terra nascuntur, fructus pleni ac maturi secernuntur ac decidunt, juxta discriminationem qua parte inhærent: sic etiam pueris maturis ac perfectis, umbilicus quidem connivet ac clauditur, reliqua vero aperiuntur, ut & ingredientia suscipiant, & exitus habeant secundum naturam, quibus necesse est viventes uti. Singula enim separantur, juxta modum quo agmina congregantur repentia: optima autem sunt, quæ maxime soli connutrita sunt.

5. Cæterum decimestres & undecimestres partus, ex septem quadragenariis eodem modo fiunt, velut ex dimidio anno septimestres. Plurimis enim mulieribus necessarium est in ventre concipere, post menstrua purgamenta, ubi ab his exsolutæ fuerint. Oportet igitur mulieri tempus dare mensis, in quo ipsa purgatio continget: & hoc tempus quibus brevissimum fit, tres sunt dies; plerisque autem multo plures. Sunt autem & alia multa impedimenta, etiam in viris, ex quibus conceptus retardatur. Oportet autem vel maxime hoc considerare, quod novilunium, quod dies unus existit, exactissime trigesima mensis pars est: duo autem dies, ferme quindecima mensis pars sunt. Tres vero dies, pars mensis decima sunt, & reli-

reliqua juxta horum rationem; & non est possibile in paucioribus partibus fieri, neque menstruorum solutionem, neque fœtuum conceptionem.

6. Ex his igitur omnibus necessarium est plerasque mulieres circa plenilunium, & ultra in ventre concipere, ut ducenti & octoginta dies, sæpe undecimum mensem apprehendere videantur; tot enim dies septem quadragenarios constituunt. Nam quum ultra plenilunium mulier concipit, necesse est eum conceptum undecimum mensem attingere ac apprehendere, quoad ultimum circuitum perveniat.

HIPPOCRATIS DE DIÆTA

Liber primus.

SI QUIS mihi ex prioribus, qui de diæta humana ad sanitatem conferente scripserunt, recte cognovisse ac omnia per totum, quantum humanæ menti possibile est, conscripsisse videretur: satis esset mihi aliorum laboribus, quos nossem, recte habere, uti, prout singula utilia esse viderentur. Nunc vero multi quidem jam scripserunt, nullus autem recte novit, quidnam fuerit ipsis scribendum. Et alii quidem aliud assequuti sunt: verum totum nullus adhuc ex prioribus. Immerito autem ullus aliquis ipsorum reprehendatur, propterea quod invenire non potuerint. Imo laudandi potius omnes quod investigare conati sunt. Itaque redarguere ea, quæ non recte dicta sunt, minime institui: verum his quæ sufficienter cognita sunt, testimonium præbere animus est. Quæcunque quidem igitur recte a prioribus dicta sunt, ut non sit possibile me aliter conscribere, recte conscribam. Quæcunque vero non recte dixerunt, siquidem redarguam hæc quod non sic se habent, nihil perfecero: verum exponendo qua de caussa singula ipsorum recte mihi habere videntur, declarare volo. Propterea vero hunc sermonem præpono, quæ multi homines ubi audierint aliquem prius de re aliqua exposuisse, eum qui de his posterius differit non recipiunt, non cognoscentes quod ejusdem intelligentiæ est, ea quæ recte dicta sunt posse judicare, (& non recte dicta declarare). Ego igitur velut dixi, recte quidem dictis testimonium præbebo; quæ vero non recte dicta sunt ac cognita, qualia sint declarabo. Quæ autem nullus ex prioribus explanare tentavit, ea etiam ipsa qualia sint demonstrabo.

1. Porro eum, qui de victu humano scripturus est, censeo primum quidem totius hominis naturam nosse ac dijudicare oportere. Nosse quidem ex quibus ab initio constitutus est, dijudicare vero quæ in ipso partes dominium obtineant. Si enim constitutionem ab initio non cognoscet, & id quod in corpore dominatur, non poterit ea quæ homini conducunt offerre: hæc igitur scriptorem cognoscere oportet. Deinde vero ciborum ac potuum omnium, ex quibus victum habemus, facultatem, quam

quam tandem singula habent & secundum naturam, & secundum necessitatem ac artem humanam. Oportet enim scire quomodo fortium natura vim detrahere oporteat, & quomodo debilibus robur per artem addere oporteat, prout singulorum occasio se obtulerit. Et si relata jam etiam cognoverit, nondum sufficiens est hominis curatio, propterea quod homo edens sanus esse non potest, nisi etiam laboret.

2. Contrarias enim inter se vires habent cibi & labores: Verum inter se mixti conferunt ad sanitatem. Labores enim ea quæ insunt consumere solent, cibi autem & potus ea quæ evacuata sunt explent. Oportet autem, velut par est, laborum vim pernoscere, tum naturalium, tum eorum qui per vim fiunt, & qui ex ipsis carnes in augmentum præparant, & qui in defectum: & non solum hæc, sed etiam mensuram ac proportionem laborum ad multitudinem ciborum, & hominis naturam, & corporum staturas ac ætates, & ad tempora anni, & ad mutationes ventorum, & ad situs regionum, in quibus degunt, & ad anni constitutionem ac statum. Sed & astrorum ortus & occasus cognoscere oportet, quo mutationes & excessus ciborum ac potuum, & ventorum, & totius mundi, ex quibus sane morbi hominibus oriuntur, observare sciat.

3. Quum autem hæc omnia cognoverit, nondum sufficiens inventum est. Siquidem enim supra hæc inventa fuerit ciborum mensura, & laborum ad unamquamque naturam numerus, ita ut excessus neque supra, neque infra modum fiat, inventa sane exacte fuerit hominibus sanitas. Nunc vero prædicta quidem omnia inventa sunt, qualia sint, hoc vero invenire impossibile est. Siquidem igitur præsens quis sit, & inspiciat, cognoverit utique hominem exuentem se & in gymnasiis exercitantem, ut custodire sanum possit, alia detrahendo, alia opponendo. Verum non præsenti impossibile est cibos ac labores exacte præscribere. Nam quantum possibile est invenire a me jam relatum est. Etenim etiamsi valde parum defectuosiora quam alia fiant, in multo tempore necesse est corpus ab excessu superari, & ad morbum pervenire. Alii itaque hucusque inquirere conati sunt, & neque hæc dixerunt ac prodiderunt. A me vero hæc inventa sunt priusquam homo ægrotet, ut ab excessu in utram tandem partem factus fuerit, prænotio contingat. Non enim derepente morbi hominibus accedunt, sed paulatim collecti, acervatim apparent. Priusquam igitur in homine sanitas a morbo superatur, quæ perpetiuntur homines a me inventum est, & quomodo hæc in sanitatem restituere oportet. Hoc autem ubi accesserit ad ea quæ scripta sunt, ratiocinationum hujus doctrinæ conatus perficitur.

4. Constituuntur quidem igitur tum animantia alia omnia, tum homo ipse ex duobus, differentibus quidem facultate, concordibus vero & commodis usu, igne inquam, & aqua. Hæc autem ambo simul sufficientia sunt, tum aliis omnibus, tum mutuo sibi ipsis: utrumvis vero seorsum, neque sibi ipsi, neque ulli alteri sufficiens est. Vim igitur ac facultatem utrumque ipsorum talem habet. Ignis enim omnia per omnia movere potest. Aqua vero omnia per omnia nutrire. Particulatim vero utrumque superat & superatur, ad summum ac minimum, quantum ejus fieri potest. Neutrum enim superare penitus potest, ob hanc sane causam. Igni quidem ubi ad extremitatem aquæ per-

pervenerit, deficit alimentum: avertitur igitur eo unde nutriri potest. Aquæ vero ubi ad extremitatem ignis pervenit, deficit motus. Sistitur itaque in hac: quum vero steterit, non amplius potens est, sed ab illabente igne in alimentum consumitur: & propterea neutrum penitus superare potest. Si vero etiam alterutrum superetur, nihil sane ex his, quæ nunc sunt, fuerit velut nunc habet. Quum autem sic semper se habeant, erunt & eadem, & neutra, & neque simul deficient. Ignis igitur & aqua [velut a me dictum est] sufficientia sunt omnibus per omnia ad summum ac minimum similiter.

5. Cæterum utrique horum hæc adsunt. Igni quidem caliditas & siccitas, aquæ vero frigiditas & humiditas. Habent autem inter se mutuo, ignis ab aqua humiditatem: inest enim ab aqua humiditas; aqua vero ab igne siccitatem: inest enim in aqua ab igne siccitas. Quum autem hæc sic habeant, multas & omnigenas formas ac species, tum seminum, tum animalium, inter se secernunt, quæ nihil inter se simile habent, neque visu, neque facultate. Etenim quum nunquam simul in eodem consistant, sed semper alterentur, necessarium est etiam ea, quæ ab ipsis secernuntur ac producuntur, dissimilia fieri. Equidem nullum omnino corpus perit, neque fit quod prius non erat: verum permixta & discreta alterantur. Homines autem putant hoc quidem ex orco in lucem auctum generari, illud vero ex luce in orcum imminutum perire ac corrumpi. Oculis autem magis credere oportet quam opinionibus. Ego vero hæc ex sententia exponam. Animalia enim sunt & illa, & hæc: & neque animal mori possibile est non cum omnibus: (unde enim moriatur?) neque quod non est generari, quum non sit unde generetur. Sed augentur omnia ac minuuntur, ad summum & ad minimum, quantum ejus fieri potest.

6. Quid vero dicam generari & perire, vulgi gratia interpretabor. Hæc autem commisceri & discerni significare declaro. Habet autem res hoc modo. Generari & perire, sive corrumpi, idem est. Idem est commisceri & secerni. Generari idem est quod commisceri. Perire corrumpique ac minui idem est quod secerni: unumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem sunt. Consuetudo enim in his naturæ contraria est. Seorsum autem omnia & divina, & humana sursum ac deorsum vicissitudinem habent ac transeunt: dies & nox ad summum ac minimum: sic & luna ad summum ac minimum. Ignis accessus est & aquæ. Sol ad longissimum ac brevissimum. Rursus hæc, & non hæc. Lux jovi, tenebræ orco. Lux orco, tenebræ jovi. Accedunt & transmutantur illa huc, hæc illuc. Omni tempore transigunt illa res horum, hæc autem illorum: & quæ quidem faciunt, non sciunt, quæ vero faciunt, scire sibi videntur: & quæ quidem vident, non cognoscunt. Attamen omnia ipsis fiunt per divinam necessitatem, & quæ volunt, & quæ non volunt. Accedentibus autem illis huc, his vero illuc, & inter se permixtis, unumquodque destinatum fatum explet, & ad majus, & ad minus.

7. Corruptio autem omnibus mutuo inter se est, majori a minore, & minori a majore. Et augescit majus a minore. Reliqua autem omnia, & hominis anima, & corpus velut anima, ornantur ac gubernantur. Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum temperaturam habentia, ignis vi-

delicet & aquæ, partim acceptura, partim datura: & quæ quidem accipiunt, plus faciunt, quæ vero dant, minus. Secant homines lignum per ferram, alter trahit, alter protrudit. Idem autem hoc faciunt: & minus facientes, plus laborant ac faciunt. Sic & hominis natura, aliud protrudit, aliud trahit, aliud dat, aliud accipit, & alii dat, ab alio accipit, & alii quidem tanto plus dat, ab alio vero nihil minus accipit. Locum autem unumquodque suum servat, & quæ quidem ad minus eunt, ad minorem locum secernuntur; quæ vero ad majus vadunt, permixta in majorem ordinem mutantur. Peregrina vero non eosdem mores habentia, ex aliena regione protruduntur. Semper autem anima & majora, & minora habens, suas ipsius partes circumambulat, non appositione, neque detractione partium indigens, verum augmento & decremento earum, quæ jam sunt opus habens. Locum vero unicuique perficit, ad quem perveniant, & allabentia suscipiant. Non enim potest id quod non similes mores habet, in discordibus locis permanere. Oberrant enim velut ignota, permixta vero inter se cognoscuntur. Concors enim concordi adhæret ac assidet, discordia autem rebellant, & pugnant, atque inter se diffident.

8. Quapropter anima hominis, in homine augetur, in alio vero nullo, & aliorum magnorum animalium similiter. Quæcunque vero aliter ab aliis per vim secernuntur, de aliis quidem animalibus prætermittam, de homine vero declarabo. Irrepit in hominem anima, ignis & aquæ temperamentum habens, partem corporis humani. Fœmellæ autem & masculi, & multi & omnigeni nutriuntur. Nutriuntur autem & augescunt per diætam, qua homo utitur. Necesse est autem omnia, quæ ingrediuntur, partes habere. Cujuscunque enim pars non inerit a principio, augeri non poterit, neque multo, neque modico alimento ingrediente. Non enim habet quod augescere faciat. Id vero quod omnia habet, augescit, unumquodque in suo loco. Alimento autem ingrediente ab aqua & igne, sicco & humido, alia quidem intro coguntur, alia vero foras protruduntur.

9. Quemadmodum fabri lignarii lignum serra dissecant, & alter quidem trahit, alter protrudit, idem sane facientes: & qui deorsum premit, superiorem trahit, neque enim alias admitteret deorsum ire. Si vero violenter cogant, toto opere aberrabunt. Similiter & circa hominis alimentum se res habet: aliud trahit, aliud protrudit: intro autem coactum, foras repit. Si vero importune & violenter cogatur, omni successu privabitur. Singula autem tanto tempore eundem ordinem habent, donec locus non amplius suscipiat, neque alimentum aquarum ac ignis sufficiens ad summum habeat. Postea ad externam regionem transeunt & fœmellæ & masculi, eodem modo præ violentia & necessitate impulsi. Quæcunque autem destinatum fatum expleverint, ea primum secernuntur ac simul commiscentur. Singula enim secernuntur, omnia autem hæc commiscentur. Postquam vero regionem permutaverint, & nacti fuerint harmoniam recte habentem symphonias tres comprehensim penetrantes per omnia, vivunt & augescunt iisdem quibus etiam antea. Si vero harmoniam non assequuti fuerint, neque gravia acutis consona fiant, prima symphonia perit. Et si etiam secunda generetur, propterea quod unus per omnia corruptus est, omnis

omnis tonus vanus eſt. Non enim concentum habuerit, ſed tranſitio fit ex majore ad minus, ante deſtinatum fatum: quod qui faciunt, non ſciunt quid faciant.

10. Cur autem utrique tum maſculus, tum fœmina fiant, in ſermonis progreſſu declarabo. Uter autem ipſorum harmoniam aſſequetur humidus exiſtens, movetur ab igne, motus autem vivificatur, & alimentum attrahet ingredientibus in mulierem cibis ac ſpiritu, primum quidem undiquaque ſimiliter, donec recenter rarus eſt: a motu autem & igne ſiccatur ac conſolidatur: conſolidatus autem & firmatus circumcirca denſatur. Et ignis incluſus non amplius ſufficiens alimentum attrahere poteſt, neque ſpiritum expellit, propter ambientis corporis denſitatem. Conſumit enim humorem intus exiſtentem. Quæ igitur ſolida natura ſunt in compacto ac ſicco, ea non conſumuntur ab igne in alimentum: ſed valida ac robuſta fiunt, & conſiſtunt humore deficiente, atque hæc ſane oſſa ac nervi nominantur. Ignis autem ex commixto ac moto humore corpus ſecundum naturam ordinat ac diſponit, propter talem neceſſitatem. Nam per ſolidum & ſiccum non poteſt diutinos tranſitus facere, quia alimentum non habent: per humida vero & mollia poteſt, hæc enim ipſius ſunt alimentum. Ineſt autem & in his ſiccitas, quæ ab igne non conſumitur. Hæc autem inter ſe congregantur mutuo.

11. Ignis igitur penitiſſime ad intima obturatus, & plurimus eſt, & maximum exitum facit. Plurimus enim humor in ea parte ineſt, quæ venter appellatur, & excidit inde ubi alimentum non habet foras, & exitum facit. Plurimus autem humor ih ventre ineſt, tum propter alimenti ingeſtionem, tum propter concoctionem. Qui vero in reliquum corpus concluſus eſt ignis, triplices circuitus facit. Etenim quod humidiſſimum eſt in igne, in his locis, quæ venæ cavæ appellantur, exiſtit. In media autem horum id quod reliquum eſt aquæ congregatum ſtabilitur, atque ea vocantur carnes. In ſumma, ignis omnia quæ in corpore ſunt, ſecundum ſuum ipſius modum exornavit, ad univerſi imitationem, parva ad magna, & magna ad parva. Ventrem quidem maximum, ſicco & humido promptuarium, ut det omnibus, & accipiat ab omnibus, juxta maris facultatem, quod eſt animalium in ipſo nutritorum ac nutriri ſolitorum alimentum, diſcordium vero pernicies. Circum hunc autem aquæ frigidæ & humidæ congregatio, tranſitus ſpiritus frigidi & calidi, ad terræ imitationem, omnia quæ in ipſam incidunt alterantis. Et alia quidem conſumens, alia vero augens, aquæ tenuis ac ignis diſperſionem fecit, inſuperque non obſcuri & apparentis a compacto ſecretionem, in quo delata omnia, in apertum perveniunt, ſingula juxta deſtinatum fatum. In hoc vero triplices circuitus ignis fecit, inter ſe mutuo intro ac foras terminantes, alios quidem ad cavitates humorum lunæ facultate, alios vero ad externam circumferentiam, ad ambientem ſoliditatem aſtrorum facultate. Medii vero & intro, & foras terminantes, calidiſſimum ac fortiſſimum ignem habent, qui ſane omnibus dominatur, omnia ſecundum naturam gubernans, ſine ſtrepitu, tum ad viſum, tum ad tactum. In hoc anima, mens, prudentia, augmentum, motus, imminutio, permutatio, ſomnus, vigilia. Hic omnia per omnia gubernat,

 & hæc,

& hæc, & illa, nunquam quiescens.

12. At vero homines ex manifestis obscura considerare non noverunt. Quum enim artibus utantur similibus humanæ naturæ, idipsum ignorant. Divina enim Mens edocuit ipsos sua ipsorum imitari, ita ut cognoscant, quæ faciunt, & non cognoscant, quæ imitentur. Omnia enim similia sunt, dissimilia existentia, & omnia concordia, discordia existentia: quæ comprobamus, non comprobamus: æquitatem habentia, iniqua sunt: contrarius est modus singulorum ei quem confitentur. Lex enim & natura, quibus omnia transigimus, non confitentur quæ confitentur. Legem enim posuerunt ac tulerunt homines ipsi sibi ipsis, non cognoscentes de quibus tulerunt. Naturam vero omnes Dii exornaverunt. Quæ igitur homines sanciverunt, nunquam eodem modo habent, neque recte, neque non recte. Quæ vero Dii sanciverunt, semper recte habent. Et recta ac non recta in tantum differunt. Ego vero artes hominis manifestas, affectionibus & manifestis, & obscuris, similes esse declarabo. Vaticinatio tale quid est: Ex manifestis quidem cognoscere obscura, ex obscuris vero manifesta, & ex præsentibus futura, & ex mortuis viventia. Et ea, quæ intelligi non possunt, vates intelligunt: qui quidem doctus est, semper recte, qui vero non doctus est, alias aliter. Naturam hominis etiam hæc, quantum possibile est, imitantur. Vir mulieri concumbens puerum facit: hoc manifesto obscurum cognoscere datur, quod sic futurum est. Mens hominis obscura, cognoscens manifesta, ex puero in virum transit, hoc præsenti futurum cognoscit. Non simile a morte ullum aliquod animal existit, neque mortuo animal vivum. Venter, quod intelligi non potest, novit: per hunc enim intelligimus quod sitit aut esurit. Hæ artes vaticinandi & humanæ naturæ affectiones, cognoscentibus quidem semper recte habent, verum non cognoscentibus alias aliter.

13. Artis fabrilis ferrariæ instrumenta ferrum circumliquant, flatu ignem fabri cogunt, & alimentum jam præsens auferunt, ubi vero rarefecerint, feriunt ac tundunt. Aquæ autem alimento ferrum rursus roboratur. Eadem patitur homo a pædotriba: præsens enim alimentum igne detrahitur, quum præ spiritu homo cogatur, rarefactus autem tunditur, atteritur, subvertitur. Aquæ autem aliunde accessione corroboratur ac fortis evadit.

Et fullones idem transigunt, calcitrant, feriunt, destruentes tundunt, trahunt destruentes, robustiora faciunt, deradentes supereminentia, & attexentes pulchriora reddunt. Eadem etiam homo perpetitur.

Sutores coriarii tota in partes dissecantes, scindentes, & pungentes, marcida ac lacera, sana & integra faciunt. Et homo idem patitur. Ex totis partes secantur, & ex partibus compositis tota fiunt. Punguntur & secantur a medicis marcida, sananturque ac vivit homo.

14. Medicina id, quod molestat, tollit, & id, a quo homo ægrotat, auferens, sanum facit. Natura eadem sua sponte novit. Desidens conatur resurgere, currens conatur requiescere, & alia ejuscemodi natura habet, quæ medicinæ sunt.

Fabri lignarii serra secantes, alter trahit, alter protrudit. Idem autem uterque facit, & in utranque partem tendit. Iidem terebrant, alter trahit, alter protrudit: & qui premit, supe-

superiorem deorsum trahit, & minus facientes plus faciunt, naturamque hominis imitantur. Spiritus alter trahit, alter protrudit. Idem autem uterque facit, & in utranque partem tendit. Cibi partim deorsum premuntur, partim sursum vergunt. Ab una anima divisa, plures & majores, & minores & pauciores fiunt.

Ædificatores ex diversis rebus unam concordem facientes, sicca quidem humectantes, humida vero siccantes, & tota dividentes, divisa vero componentes (si enim non sic contingeret, nihil privatim ac proprium constitui posset): diætam humanam in hoc imitantur. Nam & in hac, sicca humectantes, & humida resiccantes, tota quidem dividunt, divisa vero componunt. Hæc omnia diversa ac discordia existentia, cum natura concordant.

15. Musices autem organum primum producere oportet, in quo harmonia quæ vult declarabit. Constructiones ex iisdem non eædem sunt, ex acuto, ex gravi, nomine quidem similibus, sono autem non similibus. Quæ plurimum diversa sunt, maxime concordant, & quæ minimum diversa sunt, minime concordant. Si vero quis similia omnia faciat, non inest delectatio. Plurimæ ac multiformes transmutationes maxime delectant.

Coci obsonia hominibus parant, omnis generis diversa commiscentes, ex iisdem non eadem, ad hominum cibum ac potum. Quod si omnia similia facerent, non haberent delectationem: & si in eodem etiam omnia construerent, non utique recte haberent.

Pulsantur toni in musica, partim superne, partim inferne. Lingua musicam imitatur, cognoscens quidem dulcedinem & acorem eorum, quæ allabuntur, itemque dissonantia: pulsat autem sonos superne ac inferne, & neque ea, quæ superne pulsantur, si inferne pulsentur, recte habent, neque quæ inferne, si superne. Quum autem lingua probe fuerit attemperata, symphoniæ delectatio contingit: si vero discors fuerit ac incongrua, molestia.

Pellium tinctores tendunt, terunt, pectinant, lavant. Eadem est puerorum curatio.

Plicatores ac textores ducentes in orbem fila plicant, a principio in principium desinunt. Idem circuitus in corpore est: unde incipit, in hoc desinit.

Aurum operantes, tundunt, lavant, molli igne liquant: forti autem non conflatur: Ubi vero elaborarunt, ad omnia utuntur. Homo frumentum tundit, lavat, molit, & ubi igne coxit, utitur: & forti quidem igne in corpore non conflatur, verum molli ac lento.

Statuarii imitationem corporis faciunt, anima excepta, mentem autem habentia non faciunt; ex aqua & terra humida siccantes, & sicca humectantes, ab his quæ superabundant detrahunt, & ad ea quæ deficiunt apponunt, ex minimo ad maximum augentes. Eadem patitur homo, augescit a minimo ad maximum, ex superabundantibus detrahens, & deficientibus apponens, sicca humectans, & humida siccans.

Figuli rotam versant, & neque retrorsum, neque antrorsum procedit, sed simul in utranque partem. Universi hæc imitatrix circularis existit. In eadem autem quum jam circumfertur, omnis generis opera efficiunt, ut alterum altero in nulla re simile existat: Ex iisdem homines eadem patiuntur, itemque reliqua animalia in eadem circumferentia omnia operantur, & ex iisdem nihil simile, iisdem instrumentis

tis ex humidis ſicca facientes, & ex ſiccis humida.

16. Grammatica tale quid eſt, figurarum compoſitio, quæ ſigna ac notæ ſunt humanæ vocis, facultas revocandi in memoriam præterita, & quæ facienda ſunt declarandi. Per ſeptem figuras notitia contingit. Eadem omnia homo tranſigit ſive ſciens literas, ſive literarum rudis. Per ſeptem figuras etiam ſenſus hominibus contingit, auditus ſonorum, viſus manifeſtorum, naſus odoris, lingua voluptatis & injucunditatis, os ſermonis, corpus tactus calidi aut frigidi, ſpiritus tranſitus intro ac foras. Per hæc cognitio hominibus contingit.

17. Palæſtra & pædotribæ tale quiddam docent, prævaricari ſecundum leges, injuriam facere juſte, defraudare, furari, rapere, violare honeſtiſſima ac turpiſſima. Qui hæc non facit, malus: qui hæc facit, bonus eſt. Oſtentatio multorum ac vulgi eſt; deſipientiæ hæc eſſe vident, & unum ex univerſis bonum judicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci cognoſcunt.

Homines in forum progreſſi eadem perpetrant, defraudant vendentes & ementes. Qui plurimum defraudavit, in admiratione eſt.

Bibentes & inſanientes eadem perpetrant, currunt, luctantur, pugnant, furantur, defraudant. Unus ex omnibus præfertur.

Simulatores & deceptores alia ad ſcientes dicunt, & alia ſentiunt. Iidem ereptant, & irrepunt non iidem. Ineſt autem homini, alia dicere, alia facere, & eundem non eſſe eundem, & nunc aliam habere mentem, nunc rurſus aliam. Sic quidem artes omnes cum humana natura communicant.

18. Cæterum anima hominis, quemadmodum etiam antea a me dictum eſt, ignis & aquæ temperamentum habens, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod ſane ſpirat, itemque in omnem hominem, & juniorem, & ſeniorem. Non autem ſimiliter in omnibus augeſcit, ſed in juvenibus corporibus, utpote celeri circumvolutione exiſtente, & corpore auctili, expaſſæ & attenuatæ partes illæ animæ, in corporis augmentum conſumuntur. In ſenioribus autem, utpote tardo exiſtente motu, & corpore frigido, in decrementum hominis conſumuntur. Quæcunque autem corpora in vigore ſunt, & in ætate fœcunda, eos nutrire & augere poſſunt. Potentes autem homines, ut quiſque plurimos homines alere poteſt, ita fortis judicatur ac potens: ubi vero defecerint quos alat, imbecillior cenſetur. Sic etiam circa ſingula corpora res ſe habet. Quæcunque plurimas animas nutrire poſſunt, ea fortiora ſunt, ubi vero hæ diſceſſerint, imbecilliora. Quicquid igitur in aliud corpus ingreſſum fuerit, non augeſcit; quicquid vero in fœminam, augeſcit, ſi ea, quæ ipſi congrua ſunt, contingant.

19. Diſcriminantur autem partes, & augeſcunt ſimul omnes, & neque prius alteræ alteris, neque poſterius. Verum majores natura priores apparent minoribus, quum non priores exiſtant. Non autem in æquali temporis ſpatio omnes fœtus exornantur, ſed alii citius, alii tardius, prout ſinguli & ignem, & alimentum fuerint nacti. Aliqui itaque in quadraginta ac tribus diebus ſcaturiunt ac formantur, aliqui in quatuor menſibus. Similiter etiam vitales fiunt, ac gignuntur, aliqui citius, ſeptimo menſe perfecte: aliqui tardius, perfecte nono menſe in lucem prodeunt, & oſten-

ostendunt se temperamentum habere, quod semper habebunt. Masculi igitur & fœmellæ hoc modo gignuntur, quantum ejus fieri potest. Cæterum fœmellæ ab aqua magis, & a frigidis ac humidis & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, itemque studiis ac exercitiis. Masculi vero magis ab igne, a siccis videlicet ac calidis cibis & reliqua diæta.

20. Si igitur fœmellam parere velit, diæta ad aquam vergente utendum est. Si vero masculum, exercitiis ac victu ad ignem tendente utetur. Et non solum virum hoc facere oportet, sed etiam mulierem. Non enim solum quod a viro secernitur auctile est, sed etiam quod a muliere, ob hanc sane caussam. Utraque quidem pars sufficientem motum non habet ad humoris multitudinem, ut quod influit consumat, & propter ignis debilitatem coaugmentantur. Quum vero ambæ in idem coinciderint, mutuo inter se incurrunt & obvolvuntur, ignis ad ignem, & aqua similiter. Siquidem igitur in sicco loco circumvolvitur ignis, coillapsam aquam superat, & ab hoc ignis augescit, ne ab illabente unda extinguatur, aliamque accedentem prior illa suscipiat ac sibi consociet. Si vero in humorem inciderit, statim ab initio extinguitur ab illabente unda, & in minorem ordinem dissolvitur. In una autem die uniuscujusque mensis, consociare ac superare ea, quæ accedunt potest, & hoc si coinciderint ab utrisque in unum locum.

21. Consistere autem possunt inter se & fœmella, & masculus, propterea quod anima quidem idem est in omnibus animatis: corpus autem uniuscujusque differt. Anima quidem igitur semper similis, & in majore, & in minore. Non enim alteratur neque per naturam, neque per necessitatem. Corpus autem nunquam idem in ullo aliquo est, neque secundum naturam, neque ex necessitate, propterea quod partim secernatur in omnia, partim permisceatur ad omnia. Siquidem igitur mascula corpora ab utrisque secreta fuerint, augescunt pro re præsenti, & fiunt hi viri animis splendidi, & corpore fortes, si non a diæta postea detrimentum sentiant. Si vero a viro quidem masculum secernatur, a muliere vero fœmineum, & superaverit, si ita contingat masculum, (Genitura enim ammiscetur ad fortiorem aut debiliorem, non enim habet ex præsentibus aliquid ad quod familiarius secedere possit. Suscipit enim parva majorem, & major minorem. In commune autem super hæc quæ adsunt dominium exercent) corpus sane masculum augescit, fœmineum vero minuitur, & in aliam sortem secernitur. Et hi quidem minus prioribus splendidi fiunt, tamen quia masculum a viro superaverit, viriles evadunt, & hoc nomen merito habent. Si vero a muliere quidem masculum secretum fuerit, a viro autem muliebre, superaverit autem masculum, augescit eodem modo sicut prius, fœmineum vero minuitur. Et fiunt hi androgyni, id est viri effœminati, atque sic recte appellantur.

22. Tres quidem igitur hæ sunt generationes hominum, differentes in eo quod magis aut minus tales sint, propter partium aquæ temperamentum, & alimenta, & institutiones, ac consuetudines; declarabo autem in progressu sermonis etiam de his. Cæterum fœmella eodem modo gignitur. Si enim ab utrisque fœmineum secretum fuerit, fœminosissimæ ac ingeniosissimæ fient. Si vero a muliere quidem fœmineum, a viro autem masculum, superave-

verit autem fœmineum, audaciores quidem prioribus fient, veruntamen ornatæ ac moderatæ etiam ipsæ. Si vero a viro quidem fœmineum, a muliere vero masculum secretum fuerit, & fœmineum superaverit, augescit eodem modo, & fiunt hæ audaciores adhuc prioribus, & viriles ac viragines nominantur. Si autem quis non credat animam animæ ammisceri, demens est. Si quis enim carbones ardentes ad ardentes adjiciat, fortes ad debiles, & alimentum ipsis præbuerit, simile corpus omnes exhibebunt, & alter præ altero non cognoscitur, sed in qualicunque corpore ignem susceperint, tale in omnibus erit: ubi vero præsens alimentum consumpserint, secernuntur ac obscurantur: Idem hoc anima hominis patitur.

23. At vero quomodo gemini nascantur, hoc sermone declarabo. Equidem natura uterorum in fœminis utplurimum in caussa est. Si enim similiter in utramque partem juxta osculum dispositi a natura fuerint, & similiter hiaverint, & a purgatione siccantur, alere possunt, si semen viri conceperint ita ut statim discindatur. Sic enim necesse est dispergi in utrumque uterum similiter. Siquidem igitur multum semen ab utrisque & forte secretum fuerit, in utrisque locis augeri potest, dominium enim habet in alimentum quod accedit. Si vero aliter contingat, gemini non fiunt. Quum itaque masculum ab utrisque secretum fuerit, necessarium est in utrisque masculos gigni: quum vero fœmineum ab utrisque, fœmellæ fiunt: quum autem alterum fœmineum, alterum masculum fuerit, utrum altero prævalescet, id ipsum augescet pro ea ratione. Similes porro inter se fiunt gemelli, ob hanc caussam. Primum quidem quod æquales sunt loci, in quibus augescunt: Deinde quod simul secreti sunt: Postea quod iisdem alimentis augescunt, vitalesque in lucem prodeunt.

24. Cæterum superfœtationes hoc modo fiunt. Quum uteri calidi & sicci natura fuerint, ipsaque mulier ejusmodi, & semen calidum ac siccum illapsum fuerit, non fit amplius ulla aliqua humiditas in uteris, quæ semen superillabens contineat. Quapropter consistit ab initio ac vivit, perseverare autem non potest, sed etiam id quod jam adest insuper corrumpit, quia non eadem utrisque conferunt. Etenim quod tenuissimum est in aqua, & quod rarissimum in igne, si in hominis corpore temperamentum acceperint, sanissimum habitum constituunt. Propterea quod neque in temporum anni maximis mutationibus, aqua densissima evadit in aquæ impetuosis incursibus, neque ignis in ignis impetu, neque in regionum permutationibus, neque in ciborum ac potuum alterationibus. Possunt enim ambo & generationem, & satietatem plurimam suscipere. Æs mollissimum ac rarissimum, plurimum temperamentum suscipit, ac optimum evadit. Eodem modo etiam quod tenuissimum est in aqua, ac rarissimum in igne, ubi temperamentum acceperint. Qui igitur hanc naturam habent, sani perseverant omni tempore usque ad quadragesimum annum, aliqui vero etiam usque ad extremam senectutem. Qui vero a quadragesimo anno, a morbo aliquo correpti fuerint, nunquam ferme evadunt.

25. Quæcunque autem corpora ignis fortissimi, & aquæ densissimæ temperamentum acceperint, fortia & robusta fiunt, verum multa custodia opus habent. Magnas enim transmutationes in utranque partem habent, & in aquæ incur-

incursibus in morbos incidunt, & in ignis consimiliter. Qui igitur ejusmodi naturam habet, eum victu uti conducibile est temporibus anni contrario. Et aquæ quidem incursu contingente, (qui ad ignem; ignis vero incursu contingente, qui ad aquam deflectat,) uti oportebit eum ab his, quæ ab aqua sunt, paulatim pro temporum ratione discedendo. Porro ubi aquæ crassissimæ & ignis tenuissimi in corpore mixtura facta est, talia contingunt, ex quibus frigidam & humidam naturam cognoscere oportet. Talia enim corpora in hyeme morbosiora sunt, quam in æstate, & in vere, quam in autumno. Cæterum quod ad ætates attinet, sanissimi ex talibus pueri sunt: deinde adolescentes: morbosissimi autem senes, & his vicini; & hæ naturæ cito senescunt. Talibus in victu conferunt, quæ calfaciunt ac siccant, tum in cibis, tum in exercitiis: & externas corporis partes magis quam internas exercere conducit. Si vero humidissimum in igne, & densissimum in aqua, in corpore mixturam acceperint, ex his humidam ac calidam naturam cognoscere oportet. Laborant quidem ex morbis hujusmodi maxime in vere, minime in autumno: quia in vere excessus est humiditatis, in autumno vero symmetria & moderatio siccitatis. Ex ætatibus vero morbosissimæ sunt juniores: corpora autem cito augescunt, & tales distillationibus obnoxii sunt. His conducit exhibere quæcunque siccant ac frigefaciunt, & in cibo, & in potu ac laboribus. Verum labores intra corpus his facere maxime confert.

26. Si vero mixturam acceperint, fortissimum in igne, & tenuissimum in aqua, sicca & calida est natura, & talibus morbus in ignis accessionibus contingit, sanitas vero in aqua. Et in ætatibus vigentibus ad carnis bonam habitudinem, morbosissimi sunt, sanissimi autem senes. Ita etiam utrisque proximi. Diætæ, quæ frigefaciunt ac humectant, & ex laboribus qui minime excalfaciunt ac colliquant, plurimam frigiditatem exhibebunt. Hujusmodi naturæ vivacissimæ ac sanissimæ existunt.

27. Si autem mixturam acceperint corpora ignis rarissimi, & aquæ siccissimæ, sicca & frigida talis natura est: morbosa quidem in autumno, sana vero in vere, & vicinis temporibus. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ, pueri sanissimi, ita & utrisque proximi. Diætæ his conferunt, quæ calidæ existentes humectant, & labores sensim adhibiti, leniter calefacientes, & non multum ab his quæ adsunt auferentes. De naturæ igitur cognitione sic a prima constitutione cognoscere oportet.

28. Cæterum ætates ipsæ ad seipsas hoc modo habent. Puer itaque ex calidis & humidis temperatus est, quia ex his constitutus est, & in his augmentum accepit. Humidissima igitur & calidissima sunt corpora proxima generationi, & augescunt quam plurimum, & quæ his proxima sunt eodem modo. Adolescens autem calidus quidem est, quia ignis impetus aquæ dominatur: siccus autem, quia humidum ex puero consumptum est, partim in augmentum corporis, partim in motum ignis, partim præ laboribus ac exercitiis. Vir quum steterit jam corpus, siccus est & frigidus, quia caliditatis impetus non amplius dominatur, sed stat corpus ab augmento quiescens, ac perfrigeratum: verum ex adolescenti ætate, siccitas inest: ab insequenti autem ætate & aquæ accessu, humiditatem non habet; qua-

propter ex siccis & frigidis exuperatus est. Senes autem frigidi sunt & humidi: quia ignis quidem recessus contigit, aquæ autem accessus, & siccorum quidem sublatio, humidorum autem status. Ex omnibus autem masculi calidiores sunt & ficciores, fœminæ vero humidiores ac frigidiores. Propterea quod ab initio utrique in talibus geniti sunt, & a talibus augescunt. Ubi vero in lucem editi sunt masculi, victu ac diæta laboriosiore utuntur, ut excalescant ac resiccentur. Fœminæ vero humidioribus ac pigrioribus diætis utuntur, & caliditatis purgationem ex corpore singulis mensibus faciunt.

29. Porro de animæ sapientia ac desipientia, hoc modo se res habet. Quod humidissimum est in igne, & siccissimum in aqua, si in corpore temperamentum acceperint, sapientissima sunt. Quia ignis quidem habet humiditatem ab aqua, aqua autem siccitatem ab igne: uterque autem sic sufficientissimus est. Neque ignis alimenti indigentior multum procedit, neque aqua motus indiga multum levis redditur. Sic itaque utraque & per se sufficientissima sunt, & inter se permixta. Quod enim minime vicinis indiget, hoc maxime præsentibus obtemperat, velut ignis qui minime movetur, non præ necessitate: & aqua quæ maxime, non præ violentia. Ex his autem anima temperata, sapientissima est, & memoria valentissima prædita. Si vero aliquo ascitamento utens, alterutrum horum augescat aut contabescat, desipientissima redditur, propterea quod quum sic habeant, sufficientissima existunt.

30. Si autem ignis sincerissimi, itemque aquæ temperamentum anima sortiatur, sit autem ignis paulo inferior ac defectuosior quam aqua, sapientes quidem sunt etiam hi, verum defectuosiores quam in priore temperamento: propterea quod ignis ab aqua superatus, & tardiorem motum faciens, segnius sensibus allabitur; constantes autem cum mansuetudine sunt ejusmodi animæ, ad quamcunque tandem rem animum applicuerint. Si vero recto victu utantur, & sapientiores & acutiores præter naturam fieri queant. Talibus confert victu uti ad ignem magis tendente, & non repletionibus, neque ciborum, neque potuum. Cursibus itaque utendum est velocibus, quo & corpus humore evacuetur, & humor amplius citius sistatur. Luctis autem & fricationibus & ejusmodi exercitiis uti non conducit, ut ne meatus caviores redditi repleantur. A talibus enim animæ motum gravari necesse est.

31. Confert & deambulationibus uti, tum a cœna, tum mane, itemque a cursibus. A cœna quidem, quo alimentum siccius anima suscipiat ab ingredientibus ac ingestis. Mane vero, quo transitus humoris evacuentur, & meatus animæ non obturentur. Ab exercitiis vero, ut ne in corpore relinquatur quod secretum est a cursu, neque animæ commisceatur, ne quid transitus obturet, neque alimentum conturbet. Confert & vomitibus uti, quo corpus depurgetur, si quid defectuosius labores transegerunt: a vomitu autem paulatim adjiciendo cibus offerendus est, minimum ad quatuor dies. At vero ungi conducibilius est quam lavari. Coitu utendum est, aquæ accessibus contingentibus, frequentiore, in ignis autem impressionibus, pauciore.

32. Porro si in aliqua anima defectuosiorem vim ignis accipiat quam aqua, eam tardiorem esse necesse est: & appellantur tales stolidi. Nam & tar-

tardiore existente circuitu, sensus paulatim allabuntur, & qui acuti existunt, parum commiscentur, propter circuitus tarditatem. Sensus enim animæ, qui per visum ac auditum contingunt, acuti sunt: qui vero per tactum, tardiores & facilius percipiuntur; hos quidem igitur percipiunt etiam tales nihilominus, velut sunt frigida & calida ac consimilia. Quæ vero per visum aut auditum percipere oportet, quæ non prius sciunt, percipere non possunt. Si enim non commota fuerit anima ab igne illabente, non percipere poterit quale quid tandem sit. Tales igitur animæ non perpetiuntur hoc ob celeritatem. Si autem recta diæta utatur, etiam talis homo melior fieri possit. Conferunt itaque huic eadem quæ priori. Verum siccioribus ac paucioribus cibis utetur, laboribus autem pluribus & acutioribus ac velocioribus. Confert & fomentis uti, & vomitibus a fomentis, & exhibitionibus ciborum a vomitibus ex longiori tempore, si defectuosius contigerint vomitus. Et sane hæc faciens, sanior ac sapientior fuerit.

33. Si vero amplius adhuc superetur ignis a præsenti aqua, hos jam alii desipientes, alii attonitos sive stupidos appellant; Et hæc insaniæ quædam species tardior existit; hi plorant nemine molestante aut verberante, formidantque non formidanda, & tristantur in rebus nihil ad se pertinentibus, & sentiunt ea, quæ non conveniunt sapientibus. Confert itaque his, fomentis uti, & a fomentis veratris expurgari, ac diæta uti quam prius dixi, indigetque talis homo attenuatione pulmonis ac siccitate.

34. Si autem aqua defectuosiorem vim accipiat quam ignis, quum alias sincerum temperamentum habeant, sani sunt homines corporibus, & sapientes. Talis autem anima cito percipit allabentia, & non sæpe ab una re ad aliam transit. Natura quidem igitur talis, animæ bonæ est. Melior autem reddetur rectæ diætæ usu, & pejor pravæ. Confert huic, diætæ usus ad aquam magis vergentis: ita ut excessus vitet & ciborum, & potuum, & laborum. Utetur & cursibus curvis & rectis revertentibus, luctisque ac reliquis exercitiis, ita ut in nullo excessum faciat. Si enim sanum fuerit corpus, & non ab aliquo alio perturbetur, animi temperamentum sapiens existit.

35. Si vero amplius aquæ vis ab igne superetur, tali homini necesse est tanto acutiorem animam esse, quanto citius movetur, & ad sensus citius allabi, verum minus constantem priore, propterea quod judicat ea, quæ obveniunt, & in pulmonem procedit ob celeritatem. Confert tali homini diæta uti magis ad aquam vergente, quam priori, & maza magis quam pane, & piscibus magis quam carnibus, & potu aquosiore, & venere rarius utetur, & laboribus, qui sunt maxime secundum naturam quam plurimis, violentis autem uti non est necesse. Utetur & vomitibus paucioribus ex repletionibus, quo corpus quidem evacuetur, quam minime vero calefcat. Conducit etiam talibus ad sapientiam, ut minime carnosi sint. Nam ad carnis bonam habitudinem, ardoris inflammationem fieri necesse est. Quum autem tale quid hujusmodi anima perpetitur, ad insaniam adigitur, ex superata aqua adacta. Talibus confert actiones obire ac transigere a cibo accepto magis quam jejunis. Stabilior enim redditur anima alimento commodo ammixto, quam alimenti indiga.

36. Si vero adhuc amplius superetur aqua ab igne, talis anima valde acuta est, & tales necesse est somnia videre, vocant autem ipsos subfuriosos. Nam res valde propinqua insaniæ est. Etenim a brevi & incommoda inflammatione insaniunt, & in ebrietatibus, & carnis bona habitudine, & præ carnium esu. Verum talem oportet ab his omnibus abstinere, itemque a reliqua repletione, ac exercitiis violentis. In victu utendum est maza vino dulci non subacta, & oleribus coctis, sed non purgantibus, & pisciculis ex muria, & aquam bibere præstantissimum est, si fieri possit: sin minus, vinum molle & album, quod aquæ sit proximum. Deambulationibus quoque multis mane utendum, a cœna vero satis est exsurgere, quo cibi quidem non reficcentur a deambulationibus post cœnam, corpus autem evacuetur a matutinis. Lavare autem magis conducit aqua tepida circumaffusa, quam ungi. Confert & in æstate interdiu somno uti brevi non multo, ut ne corpus ab anni tempore reficcetur. Conveniens est etiam vere veratris purgare, fomentis antea præparatos, deinde sensim ad diætam inducere, & neque hunc jejunum actiones obire oportet. Et ex hac sane cura, hujusmodi anima sapientissima fuerit. Sapientis quidem igitur ac desipientis animæ hoc temperamentum caussa est, quemadmodum a me scriptum est, poteſtque ex diæta & melior, & deterior fieri.

37. Cæterum cursus impetu igne prævalescente, impossibile forte fuerit aquæ aliquid apponere: similiterque aqua prævalente in temperamento, ignem augere. Ex his vero & sapientiores, & desipientiores animæ fiunt. At vero talium non amplius temperamentum est, qualis est, iracundus, segnis, dolosus, simplex, infestus, benevolus. Talium omnium, natura meatuum per quos anima meat, caussa est: per qualia enim vasa secedit, & ad qualia allabitur, & qualibus ammiscetur, talia sapiunt. Ob id itaque impossibile est, talia ex diæta transmutare. Naturam enim obscuram transformare non est possibile.

38. Similiter autem & vocis, qualiscunque tandem fuerit, meatus spiritus caussa sunt: per qualescunque enim aër movetur, & ad qualescunque allabitur, talem necesse est esse vocem: & hanc quidem tum deteriorem, tum meliorem facere possibile est, quia læviores ac breviores meatus spiritus facere possibile est. Verum illa ex diæta alterare, impossibile existit.

HIPPOCRATIS DE DIÆTA

Liber secundus.

Regionum singularum situm & naturam hoc modo cognoscere oportet. Et in summa res hoc modo se habet. Regio ad meridiem sita calidior est, & siccior quam ea, quæ ad septentriones jacet, propterea quod soli propinquior est. Et in his regionibus necesse est & hominum genera, & nascentia ex terra, ficciora ac calidiora & fortiora esse, quam in contrariis: velut Libyca gens ad Ponticam, & utrisque vicinæ. Ipsa autem loca juxta seipsa hoc modo habent. Alta & squallida, & ad meridiem sita, ficciora sunt quam campestria, & æqualiter sita, propterea quod pauciores humores habent. Illa enim stationem pro aqua pluvia non habent, hæc habent.

2. At vero lacustria ac palustria humectant & calfaciunt. Et calfaciunt quidem, quia cava sunt & circumdata, & non perflantur: humectant autem, quia nascentia ex terra, quibus homines aluntur, humidiora sunt: & spiritus quem attrahimus crassior est, propter aquæ stationem ac immobilitatem. Verum cava loca & non aquosa, siccant, & calfaciunt. Et calfaciunt quidem, quia cava sunt & circumdantur. Siccant autem, tum propter alimenti siccitatem, tum quod spiritus quem inspiramus siccus existens, humorem ex corporibus trahit in alimentum sibi ipsi, quum non habeat alium humorem, ad quem allapsus nutriatur. Ubi autem regionibus montes adjacent ad austrum, in his squallidi austri & morbosi afflant. Ubi autem ab aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant ac morbos faciunt.

3. Ubi vero ab aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æstivis ventis calida & morbosa hæc regio existit, propterea quæ neque aquilo perflans puram spiritus inductionem exhibet, neque ab æstivis ventis perfrigeratur. Cæterum insulæ propinquæ continenti tempestuosiores sunt, & ægre in ipsis hybernamus: marinæ vero hyeme tepidiores sunt, propterea quod nives & glacies in continenti stationes habent, & ventos frigidos in vicinas insulas mittunt. Verum insulæ intra pelagus positæ non habent in hyeme nivium stationem.

4. Porro de ventis quam naturam ac facultatem singuli habent, hoc modo cognoscere oportet. Naturam quidem habent omnes venti humectandi ac frigefaciendi, tum animalium corpora, tum nascentia ex terra, ob hanc causam. Necesse est omnes ventos spirare a nive, a glacie, & gelu vehementi, & fluminibus, & stagnis, terraque humecta ac perfrigerata. Et fortiores quidem ventos, a majoribus & fortioribus, debiliores vero a minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animalibus spiritus inest, sic etiam aliis omnibus, aliis quidem minor,

nor, aliis vero juxta magnitudinem. Naturam quidem igitur habent humectandi ac frigefaciendi omnes venti: verum propter situm regionum ac locorum, per quæ venti ad singulas regiones accedunt, diversi inter se fiunt, frigidiores, calidiores, humidiores, sicciores, morbosiores, salubriores. Singulorum autem caussam sic cognoscere oportet.

5. Boreas sive aquilo frigidus spirat ac humidus, quia progreditur a talibus regionibus, meatque per tales locos, ad quos non accedit sol ipse, neque aërem resiccans, humorem ebibit ac exhaurit. Quare ad terram habitabilem accedit suam ipsius vim habens, ubi non per regionis situm corrumpitur: & his quidem qui proxime habitant frigidissimus est, qui vero remotissime, minime.

Auster autem a similibus aquiloni natura regionibus spirat. Ab australi enim polo spirans, & a nive multa glacieque ac gelu fortibus procedens, necessario his, qui prope ipsum illic habitant, talis spirat, qualis nobis est aquilo: verum omnem non item similis accedit regionem. Nam quum per solis iter & in meridiem spiret, humiditas ipsius a sole ebibitur, & resiccatus rarescit: quapropter necesse est ipsum calidum ac siccum huc accedere. In proximis igitur regionibus necesse est ipsum talem vim calidam ac siccam exercere; & hoc sane in Libya facit, nam & terræ nascentia exarescunt, & homines latenter resiccat. Quum enim non habeat nec mare, nec fluvium unde humiditatem accipiat, ex animantibus ac plantis humorem exhaurit. Ubi vero pelagus transit, tanquam calidus & rarus existens, multa humiditate regionem in quam illabitur implet: & necesse est ipsum calidum ac humidum esse, ubi non regionum situs alterius qualitatis causa existat. Eodem modo etiam aliorum ventorum facultates se habent.

6. Cæterum juxta singulas regiones venti hoc modo se habent. Venti ex mari in regiones illabentes, sicciores quodammodo sunt: Qui vero a nive aut glacie, aut stagnis, aut fluminibus procedunt, omnes humectant ac frigefaciunt, tum plantas, tum animantia, & sanitatem corporibus exhibent qui non frigiditate super excellunt. Hi enim lædunt, propterea quod magnas mutationes calidi ac frigidi in corporibus inducunt. Hæc autem perpetiuntur hi, qui in regionibus habitant palustribus ac calidis prope flumina magna. Reliqui vero venti, qui a prædictis spirant, utiles sunt, tum aërem purum ac sincerum exhibentes, tum animæ calori humiditatem præbentes. Quicunque vero venti ex terra accedunt, eos necesse est sicciores esse, tum a sole, tum a terra resiccatos. Quum autem non habeant venti unde alimentum trahant, a viventibus humorem trahentes, & plantas & animalia omnia lædunt. Et quicunque venti relictis montibus ad urbes accedunt, non solum siccant, sed etiam turbant spiritum quem inspiramus, & corpora hominum morbosa faciunt. Naturam quidem igitur & vim singulorum sic cognoscere oportet. Quomodo autem ad singulos se præparare oporteat, in sermonis progressu declarabo.

7. At vero ciborum ac potuum singulorum vim, tum eam quæ secundum naturam est, tum eam quæ per artem accessit, hoc modo cognoscere oportet. Quicunque igitur in summa dicere aggressi sunt, aut de dulcium, aut pinguium, aut salsorum, aut alterius cujus-

juſdam conſimilis facultate, non recte judicant. Non enim eandem vim habent, neque dulcia inter ſe, neque amara, neque ulla aliqua ejuſmodi. Multa enim ex talibus ſunt, quæ & alvum emolliunt, & ſiſtunt, ſiccantque & humectant. Similiter autem etiam in reliquis omnibus. Sunt & quæ adſtringunt, itemque alvum movent, & urinam cient. Sunt quæ neutrum horum faciunt. Similiter & ex calfacientibus ac reliquis omnibus, alia aliam facultatem habent. De omnibus quidem igitur impoſſibile eſt qualia-nam ſint declarare. Verum quam vim ſingulatim habeant, docebo.

8. Hordeum natura quidem frigidum eſt & ſiccum. Ineſt & purgatorium quiddam a ſucco palearum. Ejus ſignum habebis, ſi voles hordeum non purgatum coquere: purgat enim is ſuccus fortiter. Si vero decorticatum coxeris, perfrigerabit magis ac alvum ſiſtet. Quum autem toſtum fuerit, humor quidem purgatorius præ igne perit: frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quæcunque vero perfrigerare ac ſiccare oportet, id ipſum polentæ tranſigunt.

Maza omnis generis ſic utimur, facultatem autem habet maza hæc talem. Farinæ ex toto collatæ alimentum quidem minus habent, verum magis per alvum ſecedunt. Puræ autem magis nutriunt, minus vero per alvum ſecedunt. Maza prius ſubacta, reſperſa, vino dulci non emollita, levem facit, & per alvum ſecedit, ac frigefacit. Et frigefacit quidem, quia frigida aqua madefacta eſt: per alvum autem ſecedit, quia cito concoquitur: levem vero facit, quia multum alimenti cum flatu foras excernitur. Quum enim tranſitus alimenti anguſtiores ſint, aliud inſuper accedens non ſuſcipiunt: & quod quidem cum flatu attenuatum eſt, foras excernitur, quod vero intus manet, flatum inducit, & partim ſuperne eructatur, partim inferne ſecedit. Multum itaque alimenti a corpore difflatur. Si vero velis mazam ſtatim ut ſubacta eſt exhibere, talis reſiccatoria eſt. Quum enim polenta ſicca exiſtat, & aqua ſit madefacta, atque ſic præparata in ventrem illabatur, humorem ex ipſo trahit calidum exiſtentem. (Solet enim calidum attrahere frigidum, & rurſus frigidum calidum) Conſumpto autem humore de ventre, neceſſe eſt ſiccari. Aqua vero, quæ una cum maza ingreſſa eſt, frigefacit. Quæcunque igitur ſiccare oportet aut frigefacere, aut ventris profluvio diffuſum, aut alia quapiam ejuſmodi caliditate, maza efficax exiſtit. At vero ſicca, vino dulci emollita ac trita maza, ſiccat quidem non ſimiliter, propterea quod vehementer eſt adſtricta, alimentum vero plurimum corpori præbet, nam ut leniter liqueſcentis alimentum tranſitus ſuſcipiunt. Per alvum quidem igitur tarde ſecedit, flatum autem non inducit, neque eructatur. Quæ vero & aqua, & vino dulci emollita ac prius ſubacta eſt, nutrit quidem minus, per alvum autem ſecedit, & flatum magis inducit.

9. Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit ac nutrit, in vino vero calfacit ac nutrit, & alvum ſiſtit. In melle autem calfacit quidem minus ac nutrit, per alvum vero magis ſecedit, ſi non meracum mel fuerit, ſin minus, non ſecedit, ſed alvum ſiſtit. In lacte vero bene alunt omnes cyceones. Veruntamen ovillum alvum ſiſtit, caprinum vero magis per alvum ſecedit: bubulum vero minus: equinum autem & aſininum magis ſecedunt.

10. Tri-

10. Triticum fortius est hordeo & magis nutrit, minus autem per alvum secedit, tum ipsum, tum succus.

Panis autem ex tota farina collata, siccat & per alvum secedit. Purus autem magis nutrit, minus vero secedit. Ex ipsis porro panibus, fermentatus quidem levis est, & secedit. Et levis quidem est, quia a fermenti acore humiditas consumpta est, quæ sane alimentum existit: secedit autem, quia cito concoquitur. Non fermentatus secedit quidem minus, nutrit autem magis. Qui succo subactus est, & multum nutrit, ac per alvum secedit. Nutrit, quia purus est. Levis est, quia levissimo subactus est, & fermentatus ac tostus ab eodem est; per alvum secedit, quia passo, & alvum movente tritici parte, permixtus est.

11. Ex ipsis autem panibus maximi maxime alunt, propterea quod minime exuritur humiditas ab igne. Et furnacei panes magis alunt, quam focarii & veruarii, propterea quod minus exuruntur ab igne. Clibano autem cocti, & subcinericii, siccissimi sunt, hi quidem propter cinerem, illi vero per testam humore privati. Similaginei omnium horum fortissimi sunt. Et adhuc magis qui ex alica fiunt: valdeque nutriunt, verum non similiter secedunt. Panes calidi siccant, frigidi minus, gracilitatem autem quandam inducunt. Farina pura in aqua pota frigefacit, & lotura pollinis tritici. Furfurum succus coctus, levis, per alvum secedit. Verum farinæ in lacte datæ magis per alvum secedunt, quæ in aqua, propter serum, & maxime inter alvum moventia numerantur. Quæcunque vero farinæ cum melle & oleo coquuntur, aut assantur, omnes æstuosæ sunt, & ructum cient. Et ructum quidem cient, quia probe alentes non secedunt. Æstuosæ autem sunt, quia pinguia, & dulcia, & inter se discordia, non eadem coctura indigentia, in eodem sunt.

12. Similago & alica cocta, fortia sunt, & alunt, non tamen per alvum secedunt. Trygis, id est tragus sive olyra, levior est tritico, & quæ ex ipsa fiunt similiter, ut ea quæ ex tritico parantur, & magis per alvum secedunt. Avena comesta humectat ac perfrigerat, itemque in sorbitione accepta. Polentæ ac farinæ recentes ficciores sunt vetustis, quia igni & præparationi propinquiores existunt. Ubi vero vetustæ fiunt, calor exhalat, & frigiditas inducitur.

13. Fabæ alunt, alvum sistunt, & inflant. Inflant, quia meatus aliud insuper accedens alimentum non suscipiunt. Alvum sistunt, quia totam alimenti fecem habent. Pisa inflant quidem minus, per alvum autem magis secedunt. Ochri sive ervilíæ, & dolichi sive phaseoli ac siliquæ, his magis per alvum secedunt, minus inflant, & probe alunt. Cicer album per alvum secedit, & per urinam ejicitur, & alit. Et alit quidem, carnosum in ipso. Per urinam vero ejicitur, dulce: per alvum autem secedit, salsuginosum. Milii grana ac paleæ siccant, & ventrem sistunt, & cum ficubus, fortibus doloribus conferunt. Ipsum autem milium coctum alit, non tamen alvo secedit.

14. Lentes æstuosæ sunt & turbativæ, & neque per alvum secedunt, neque ipsam sistunt. Ervum, alvum sistit, & robustum est, & crassefacit, & explet, & boni coloris hominem facit. Lini semen comestum alvum sistit; habet & quiddam frigefactorium. Hormini semen consimilia lini semini facit. Lupini natura robusti sunt & calidi, ve-

verum per præparationes leviores ac frigidiores fiunt, & alvo secedunt. Irio humectat & alvo secedit. Cucumeris semen per lotium magis abit quam secessum. Explet autem & crassefacit. Et secedit quidem per alvum, propter paleam externam: explet autem & crassefacit, propter carnem. Lotum vero secedit quidem, verum minus, crassefacit autem & explet magis; humectat autem & urit, propter pingue & oleosum. Cnicus alvum movet. Papaver alvum sistit, magis autem nigrum hoc facit, sed & album idem agit, alit autem, & robustum est. Horum porro omnium succi carnis alvum movent. Oportet itaque in præparatione id observare, ut quæ siccare velis, ab his succos detrahas, & carne utaris: quæ vero alvum movere velis, ut succo copiosiore, carne vero pauciore & succulentiore utaris.

15. Cæterum de animalibus quæ in ciborum usum veniunt, sic cognoscere oportet. Carnes bubulæ robustæ sunt, & alvum sistunt, & ægre in ventre coquuntur, propterea quod crassi ac multi sanguinis est hoc animal, & carnes graves (quinetiam vivæ), itemque sanguis ac lac. Quorum autem animalium lac tenue est, & sanguis similiter, eorum etiam carnes consimiles sunt. Caprinæ carnes his leviores sunt, & magis alvo secedunt. Suillæ quidem robur magis quam hæ corpori inducunt: multum autem alvo secedunt, propterea quod tenues & modici sanguinis venas sues habent, carnem vero multam.

16. Agninæ leviores sunt ovillis, & & hœdinæ caprinis, quia exanguiores sunt & humidiores. Quum enim sicca & robusta natura sint animalia, dum quidem teneræ sunt, alvo secedunt, ubi vero augmentum sumpserint, non similiter. Et vitulinæ carnes eodem modo se ad bubulas habent. Verum porcinæ suillis graviores sunt. Quum enim animal sit natura carnosum & exangue, humiditatis excessum in tenella ætate habet. Quum igitur meatus superaccedens alimentum non suscipiant, intus manens calfacit ac pertubat ventrem. Asininæ carnes alvo secedunt, & pullorum adhuc magis. Equinæ leviores sunt. Caninæ calfaciunt ac siccant & robur inducunt, non tamen alvo secedunt. Catulinæ vero humectant & secedunt. Suis sylvestris caro sicca & robur exhibet, ac secedit. Cervi siccat, minus autem secedit, magisque urinam prolicit. Leporinæ siccæ sunt, & alvum sistunt, urinæ autem citamentum quoddam faciunt. Uulpinæ humidiores sunt, & urinam cient. Et erinaceorum terrestrium carnes humidiores sunt, ac urinam cient.

17. Porro de volucrium generibus sic res se habet. Omnia ferme volucrium genera sicciora sunt quam quadrupeda. Quæcunque enim vesicam non habent, neque mingunt, neque sputum aut salivam fundunt, omnino sicca sunt. Propter caliditatem enim ventris, humiditas ex corpore consumitur in alimentum caliditatis, quare neque mingunt, neque sputum aut salivam fundunt. Cui autem tales humiditates non insunt, id ipsum necessario siccat. Siccissima igitur caro est palumbis, deinde columbæ: tertio loco perdicis, ac galli, & turturis: humidissima vero anseris. Seminileges autem volucres prædictis sicciores sunt. Verum anatis carnes, & reliquarum aviculatum, quæ in paludibus degunt, aut in aquis, omnes humidæ sunt.

18. At vero ex piscibus siccissimi sunt

hi, ſcorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thriſſa. Leves autem ſunt petroſi ferme omnes, velut turdus, phuca, elephetis, gobio. Tales autem & prædicti itidem leviores ſunt erronibus. Nam hi ut quieſcentes raram ac levem carnem habent. Errones autem & undas verberantes laboribus fracti, ſolidiorem carnem habent. Torpedines autem & ſquatinæ ac rhombi, & hujuſmodi, ſunt leviores. Quicunque vero piſces in lutoſis & aquoſis locis alimenta habent, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui ejuſmodi, graviores ſunt, propterea quod ab aqua & luto, & in his naſcentibus, alimenta habent, a quibus etiam ſpiritus in hominem ingrediens ipſum lædit ac gravat.

19. Fluviatiles autem & paluſtres his adhuc graviores ſunt. Polypi vero & ſepiæ, & ejuſmodi piſces, neque leves velut videntur ſunt, neque per alvum ſecedunt: quapropter etiam oculos comeſti gravant, juſcula tamen horum alvum movent. Cæterum conchylia, velut ſunt pinæ, purpuræ, patellæ, buccina, oſtrea, ipſa quidem ſicca ſunt, ſucci autem ipſorum alvum movent. Mituli vero & pectines ac tellinæ magis alvo ſecedunt. Urticæ autem & cartilaginoſi generis piſces, maxime humectant, ac alvum movent. Cæterum Erinaceorum ova, & locuſtarum humor, & muſculi, & urſæ, ac cancri magis quidem fluviatiles, ſed & marini, alvum movent, & urinam cient. Salſamenta ſiccant & attenuant, pleraque etiam alvum leniter movent. Ex ſalſamentis ſicciſſima ſunt marina, deinde fluviatilia. Humidiſſima autem ſunt paluſtria. Ex ipſis autem ſalſamentis piſces percæ appellati valde ſicci ſunt.

20. Animalium porro cicurum ea, quæ in ſylvis & agris paſcuntur, ſicciora ſunt his, quæ intra ædes nutriuntur, quia labore reſiccantur, itemque præ ſole ac frigore, & ſpiritu ſicciore nutriuntur. Verum ſylveſtria ſicciora ſunt manſuetis, & crudivora ac ſylvarum materie paſta, itemque parum edacia, ſicciora ſunt edacibus. Et frugivora herbivoris ſicciora ſunt, & frugivora non frugivoris, & paucibiba multibibis, & ſanguine referta exanguibus ac paucum ſanguinem habentibus, & quæ in vigore ſunt vetuſtis valde ac juvenculis, & maſcula fœmineis, & caſtrata non caſtratis, & nigra albis, & hirta nudis; contraria vero his, humidiora ſunt. Ex ipſis autem animalibus carnes hæ fortiores ſunt, quæ optime exercentur ac ſanguinolentiſſimæ ſunt, & in quibus recumbunt. Leviſſimæ autem carnes ſunt, quæ minime exercentur, & in umbra degunt, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt.

21. Exanguium autem partium robuſtiſſimæ ſunt, cerebrum & medulla. Leviſſimæ vero carnium partes ſunt capitales, & ſub ventre, muſculi, pectines, pedes. Ex piſcibus ſicciſſimæ ſunt ſupernæ partes, leviſſimæ ſub ventre. Et capita ipſorum humidiora ſunt, propter pinguedinem ac cerebrum. Ova volucrum robuſtum quid habent, & alunt, & inflant. Robuſtum quid habent, quia generatio eſt animalis. Alunt, quia hoc eſt pulli lac. Inflant, quia ex parva mole in multam diffunduntur. Caſeus robuſtus eſt, & æſtuoſus, & alit, (alvumque ſiſtit). Robuſtus quidem, quia proximus eſt generationi. Alit autem, quia carnoſæ reliquiæ ſunt lactis. Æſtuoſus eſt, quia pinguis. Alvum autem ſiſtit, quia ſucco & coagulo compactus eſt.

22. Aqua frigefacit. Vinum calidum

eſt

est & siccum. Habet & purgatorium quiddam a materia. Vina nigra & austera ficciora sunt, & alvum non movent, neque urinam cient, neque salivam faciunt. Siccant autem & calfaciunt, humiditatem ex corpore consumentia. Mollia vero nigra humidiora sunt, & inflant atque alvum magis movent. Dulcia nigra humidiora sunt, calfaciunt autem & inflant humiditatem inducentia. At vero alba & austera calfaciunt, magisque urinam cient, quam alvum movent. Nova vina alvum magis movent, quia proniora musto sunt, itemque alunt, & odorata magis quam inodorata ejusdem ætatis, quia magis concocta sunt: & crassa magis quam tenuia. Verum tenuia dulcia magis urinam cient, & alvum movent, & humectant corpus, & sanguinem debilem faciunt, & adversarium corporis sanguinem in corpore augent.

23. Mustum inflat, & subducit, ac conturbat fervens in ventre, & alvo secedit. Inflat quidem, quia calfacit: subducit autem ex corpore, quia purgat: conturbat autem, quia fervet in ventre, atque ita alvo secedit. Vina acida frigefaciunt, attenuant, & humectant. Frigefaciunt quidem & attenuant humiditatis evacuationem a corpore facientia, humectant autem per aquam una cum vino ingredientem. Acetum frigefacit, quia colliquans humiditatem in corpore consumit. Sistit autem magis quæ movet alvum, quia non alit, & acre est. Sapa calfacit & humectat ac subducit. Calfacit, quia vinosa est: humectat, quia alit: subducit, quia dulcis est. Vinum recens sub torculari expressum, & nondum excolatum, humectat, subducit, & inflat, quia etiam mustum idem facit. Mel calidum est & siccum, si meracum sit: cum aqua autem humectat, & alvum movet biliosis, pituitosis vero sistit. Dulce vero vinum pituitosis magis alvo secedit.

24. De oleribus porro hoc modo res se habet. Allium calidum est, & alvum movet, & urinam ciet corpori, oculis vero non est commodum. Multam enim corporis purgationem faciens, visum hebetat: alvum autem & urinam movet, propter vim purgatoriam. Coctum debilius est quam crudum, flatum autem inducit, propter spiritus intentionem. Cepa visui commoda est, corpori vero mala, quia calida & æstuosa est, & alvo secedit, & alimentum quidem nullum corpori præbet, neque utilitatem, calfaciens autem siccat propter succum. Porrum calfacit quidem minus, urinam vero ciet, & alvum movet: habet & quid purgatorium: humectat autem & ructum acidum sedat. Præstat a reliquis cibis postremum ipsum edere.

25. Raphanus sive radicula, humectat, pituitam diffundens sua acrimonia: folia minus prosunt, præterquam ad articularem morbum: radix vitiosa est, innatans ac ægre concoctilis. Nasturtium calidum est, & carnem liquat: sistit autem pituitam albam, quare urinæ stillicidium inducit. Sinapi calidum est & alvum movet, sed & hoc urinæ difficultatem facit. Quin & Eruca idem facit. Coriandrum calidum est, & alvum sistit: & ructum acidum sedat, & somnum conciliat, si postremum edatur. Lactuca frigidissima est, prius quam succum habeat, debilitatem autem quandam corpori inducit. Anethum calidum est, & alvum sistit, & sternutamenta sedat olfactu. Apium magis urinam ciet quam alvum movet: & radices magis quam ipsum, alvum movent. Ocimum siccum est &

calidum, & alvum ſiſtit.

26. Ruta urinam magis quam alvum movet. Habet & vim quandam condenſandi, & ad medicamenta noxia commoda eſt præpotata. Aſparagus ſiccus eſt & alvum ſiſtit. Salvia ſicca eſt, & alvum ſiſtit. Solanum frigefacit, & ſemen in ſomnis effundere non permittit. Portulaca fluviatilis frigefacit, ſale vero condita ac ſervata, calfacit & purgat. Calamintha calfacit & purgat. Mintha calfacit & urinam ciet, & vomitus ſiſtit. Et ſi quis ſæpe comedat, ſemen genitale colliquefacit, ut diffluat, & arrigere prohibet, & corpus debile facit. Rumex calfacit ac alvum movet. Atriplex humida eſt, non tamen alvum movet. Blitum calidum eſt, non movens alvum. Braſſica calfacit ac alvum movet, & biliosa ducit. Betæ ſuccus quidem alvum movet, ipſum autem olus comeſtum ſiſtit: radices vero magis alvum movent. Cucurbita frigefacit & humectat, & alvum movet. Rapum æſtuoſum eſt, humectat autem & conturbat corpus, non tamen alvo ſecedit, & urinæ difficultatem inducit. Pulegium calfacit & alvum movet. Origanum calfacit, & biliosa ſubducit. Thymbra ſimilia origano efficit. Thymum calidum eſt, per alvum ſecedit & mingitur, ducit & pituitoſa. Hyſſopum calidum eſt, & pituitam ducit.

27. Porro ſylveſtria olera, quæ os calfaciunt, & odorata ſunt, ea calfaciunt & minguntur magis quam per alvum ſecedunt. Quæ vero humidam habent naturam frigidamque ac fatuam, & odores graves, magis per alvum ſecedunt, quam per urinam. Quæ autem acerba & auſtera ſunt, alvum ſiſtunt. Quæ acria & odorata ſunt, urinam cient. Quæ acria & ſicca in ore ſunt, ea omnia ſiccant. Quæ acida ſunt, frigefaciunt. Cæterum ſucci urinam cientes ſunt, crethmi, apii, allii cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui & frigefacit. Item ſcolopendrium, mintha, ſeſeli, caucalides, hypericum, urticæ. Alvum autem movent & purgant, cicer, lenticula, hordeum, beta, braſſica, mercurialis, ſambucus, cnicus. Hæc omnia alvum magis movent quam urinam.

28. At vero de pomis hoc modo ſe res habet. Quæ quidem ſeminibus referta ſunt, ea magis alvum movent. Item viridia magis quam ſicca. Verum vis & facultas ipſorum referatur. Mora calfaciunt & humectant ac alvo ſecedunt. Pira matura calfaciunt & humectant ac alvum movent: dura vero ſiſtunt. Pyra ſylveſtria, hyberna, matura, alvum movent ac purgant: cruda vero ſiſtunt. Mala dulcia ægre concoquuntur: acida vero & matura, minus. Cydonia adſtringunt & non movent alvum. Succi autem malorum, vomitus ſiſtunt, & urinam cient, & ante vomitum odores ipſorum idem præſtant. Mala ſylveſtria alvum ſiſtunt. Cocta comeſta magis alvum movent. Verum ad reſpirationem, quæ erecta cervice fit, & ſucci ipſorum, & ipſa quoque hauſta proſunt. Sorba, meſpila & corna, & quæcunque alia hujus generis poma, alvum ſiſtunt & acerba ſunt.

29. Mali punici dulcis ſuccus alvum movet: habet autem quid æſtuoſum: Mala punica vinoſa, minus æſtuoſa ſunt. Acida vero magis frigefactoria. Nuclei autem omnium alvum ſiſtunt. Cucumeres crudi frigidi ſunt & ægre concoctiles. Maturi autem & pepones, minguntur & per alvum ſecedunt: verum flatuoſi ſunt. Botri uvarum calidi ſunt & humidi ac alvum movent, maxime albi. Dulces quidem igitur calfaciunt fortiter, propterea quod multum

tum jam caliditatis habent. Immaturæ vero minus calfaciunt, magis autem purgant potatæ.

30. Ficus & uvæ paſſæ æſtuoſæ ſunt, ſed alvum movent. Ficus viridis humectat & alvum movet, ac calfacit. Humectat, quia ſucco plena eſt: calfacit, propter ſuccum itidem: alvum movet, propter ſucci dulcorem. Primæ ficus peſſimæ ſunt, quia ſucculentiſſimæ: optimæ autem ſunt poſtremæ. Ficus aridæ æſtuoſæ ſunt, ſed alvo ſecedunt. Amygdalæ æſtuoſæ ſunt, verum probe nutriunt. Æſtuoſæ quidem ſunt propter pinguitudinem, nutriunt autem propter carnoſitatem. Nuces rotundæ ſimiles his ſunt. Latæ vero maturæ probe alunt, & alvum movent. Depuratæ vero etiam flatum inducunt. Tunicæ vero ipſarum alvum ſiſtunt. Acyli ilicis, & glandes quercinæ ac fagineæ glandes, alvum ſiſtunt crudæ & aſſatæ, coctæ vero minus.

31. Pingues carnes æſtuoſæ ſunt, ſed alvum movent. Carnes conditæ ac aſſervatæ, in vino quidem ſiccant, & alunt: & ſiccant quidem propter vinum, alunt autem propter carnem. In aceto autem aſſervatæ calfaciunt quidem, verum minus propter acetum: multum autem nutriunt. At vero ſale ſervatæ minus quidem alunt, humiditate per ſalem privatæ: attenuant autem & ſiccant, ac ſufficienter alvum movent. Cæterum vires ſingulorum detrahere, & addere ac augere, hoc modo oportet. Ex igne & aqua omnia conſtituuntur, & animalia, & terra naſcentia, & ex his augeſcunt, & in hæc ſecernuntur ac reſolvuntur. Fortium quidem igitur eduliorum vim ſæpe coquendo ac frigefaciendo detrahere oportet, & vice verſa augere hoc modo. Humidorum, torrendo ac aſſando humiditatem eximere. Siccorum vero, rigando ac madefaciendo. Salſorum, rigando & coquendo. Amarorum & acrium, dulcium mixtura. Acerborum, pinguium temperamento: & de reliquis omnibus ex prædictis judicium facere oportet.

32. Quæcunque toſta aut aſſata ſunt, alvum magis ſiſtunt quam cruda, propterea quod humiditas, itemque pinguitudo per ignem ablata ſunt. Quum itaque in ventrem inciderint, humiditatem ex ventre trahunt, & oſcula venarum concludunt, ſiccantque ac calfaciunt, quare tranſitus humiditatis ſiſtunt. Quæ vero ex inaquoſis ac ſiccis & æſtuoſis locis veniunt, ea omnia ſicciora ac calidiora ſunt, & robur amplius corpori exhibent, propterea quod pari mole ac copia graviora ſunt & denſiora, & majorem reditum tribuunt, quam quæ ex humidis & riguis ac frigidis. Hæc enim humidiora ſunt & leviora ac frigidiora. Non igitur ſolum ipſius cibi & potus, & animalium ipſorum vim noſſe oportet, ſed etiam patriæ unde ſunt. Quum igitur forte alimentum corpori offerre voles, & ex iiſdem cibis, his quæ ex inaquoſis locis veniunt utendum eſt, & cibis, & potibus, & animalibus. Ubi vero leviore & humidiore, his quæ ex riguis veniunt uteris.

33. Dulcia, & acria, & ſalſa, & amara, & auſtera, & carnoſa calfacere ſolent, tum quæ ſicca ſunt, tum quæ humida. Quæcunque igitur de ſicca parte plus in ſe habent, ea ſiccant & calfaciunt. Quæ vero humidæ partis plus habent, ea omnia calfacientia humectant, & alvum magis movent quam ſicca. Nam ubi alimentum amplius corpori præbuerunt, revulſionem in ventre faciunt, & humectantia alvo ſece-

secedunt. Quæ autem excalfacientia siccant, tum edulia, tum pocula, neque salivam, neque urinam, neque secessum facientia, corpus siccant, idque ob hanc caussam. Corpus calfactum humore vacuatur, & pars ejus ab ipsis cibis, pars in alimentum caloris ipsius animæ consumitur: pars etiam calfacta & attenuata per ipsum corpus expellitur. Dulcia & pinguia ac oleosa replent, quia ex modica mole multum diffunduntur. Calfacta autem & diffusa, caliditatem in corpore replent, ac tranquillam esse faciunt. At vero acida, & acria, & austera, & acerba, & ex toto collata, & sicca, non replent: propterea quod oscula venarum aperiunt & expurgant, & partim siccantia, partim mordentia ac adstringentia, humiditatem carnis horrere ac considere, & in modicam molem contrahi faciunt, atque ita vacuum multum in corpore fit. Quum igitur voles a modicis implere, aut a pluribus evacuare, talibus utaris.

34. Recentia omnia majorem quam alia fortitudinem habent, propterea quod propinquiora vivo sunt. Verum antiqua & marcida magis quam recentia alvum movent, quia propiora putredini sunt. At vero cruda alunt & ructus cient, propterea quod quæ ignem coquere oportebat, ea ventre transigit, debilior quam ea, quæ ingesta sunt, existens. Cæterum obsonia ex variis intritis præparata, æstusa & humida sunt: propterea quod pinguia, & tosta, & calida, & inæquales inter se vires habentia, in eodem cohærent. Verum quæ in muria præparantur, meliora sunt, & non æstuosa.

35. Porro de balneis hoc modo habet. Aqua potabilis humectat & frigefacit, exhibet enim corpori humiditatem. Salsum autem balneum calfacit ac siccat. Quum enim natura calidum sit, trahit a corpore humiditatem. Calida autem balnea jejunum attenuant ac frigefaciunt: per caliditatem enim humiditatem de corpore auferunt: evacuata autem de carne humiditate, corpus perfrigeratur: a cibo accepto eadem calfaciunt, ac humectant, ea quæ supereminent in corpore diffundentia in majorem molem. Balnea autem frigida vice versa, vacuo quidem corpore præbent quandam caliditatem: ubi autem cibus ingestus est, ab humido existente detrahunt, & frigidum existens siccitate replent. Illuvies siccat, quum humiditas consumatur. Similiter etiam unctionis neglectus. Unctio vero calfacit, humectat, ac mollit.

36. Sol & ignis siccant, propterea quod quum calida sint & sicca, humiditatem ex corpore trahunt. Umbra & frigus moderate humectant, dant enim magis quam accipiunt. Sudores omnes abeuntes siccant & attenuant, humore ex corpore deficiente. Coitus attenuat, humectat, & calfacit: calfacit quidem, propter laborem & excretionem frigiditatis: attenuat autem propter evacuationem: humectat, propter colliquationis reliquias in corpore præ labore. Vomitus attenuant propter cibi evacuationem, non tamen siccant, si quis postridie recte curet, sed humectant, propter repletionem & colliquationem carnis præ labore. Si vero quis sinat hæc postridie consumi in alimentum caliditati, & diætam sensim adhibeat, siccant. Ventrem autem compactum vomitus solvit: & egerentem magis quam oportet, sistit: illum quidem humectans, hunc vero siccans. Quum igitur alvum quis sistere volet, avide devoratum cibum evomere oportet,

ter,

tet, priusquam humescat & infra detrahatur: & magis acerbis & austeris eduliis uti. Ubi vero solvere alvum quis velit, plurimo tempore cibis immorari confert, & acribus, ac salsis, & pinguibus, ac dulcibus, tum cibis, tum potionibus uti.

37. Somni jejunum attenuant & frigefaciunt, si non longi fuerint, præsentem humiditatem evacuantes. Qui vero magis calfaciunt, colliquant carnem, & corpus diffundentes exolvunt, ac debiles faciunt, a cibo vero sumpto calfacientes humectant, alimentum in corpus diffundentes: a matutinis autem deambulationibus somnus maxime siccat. Vigilia in exsatiatis cibo noxia est, non permittens cibum liquari ac concoqui: jejunos autem attenuat quidem, verum minus lædit. Segnities ac otium humectat, & corpus debile facit. Anima enim quiescens humiditatem ex corpore non consumit.

38. Labor siccat, & corpus robustum facit. Semel in die cibum capere attenuat, & siccat, & alvum sistit, propterea quod per animæ caliditatem humiditas ex ventre & carne consumitur. Prandium contraria facit. Aquæ potus calidus attenuat, similiter & frigidus. At vero & spiritus, & cibus, & potus, humiditatem in corpore congelant, si excellenter frigida fuerint, & per congelationem ac frigiditatem alvos sistunt. Nam animæ humiditatem superant. Rursus autem etiam caliditatis excessus eandem congelant, in tantum ut diffundi nequeat. Quæcunque vero calfacientia corpus, & alimentum non præbentia, carnem humiditate evacuant, etiam excessum non facientia, ea frigiditatem homini exhibent. Nam præsente humiditate mota, flatu ab ipsa repletur ac perfrigeratur.

39. Cæterum quam vim labores habeant, nunc exponam. Sunt enim alii naturales, alii violenti. Naturales igitur sunt, visus labor, auditus, vocis, curarum. Visus quidem igitur talis vis est. Anima in id quod videtur intenta, movetur & calescit. Calfacta vero, evacuata humiditate siccatur. Per auditum vero allabente sono, anima concutitur & laborat, laborans autem calescit & siccatur. Quæcunque fiunt hominibus in cura, anima etiam ab his calescit ac siccatur, & humiditatem consumens laborat, & carnes attenuat, & hominem evacuat. Quicunque labores vocis sunt, velut sermo, aut lectio, aut cantus, omnes hi animam movent. Mota autem siccatur & calescit, & humiditatem in corpore consumit.

40. At vero deambulationes etiam ipsæ maxime præ reliquis naturales sunt. Habent autem quid violentum. Vis ipsarum talis est. Deambulatio a cœna, & alvum, & corpus, & ventrem siccat, ipsumque amarum fieri non sinit, ob hanc caussam. Quum movetur homo, calefit corpus, itemque cibi. Attrahit igitur humiditatem caro, & alvum amaram fieri non sinit. Corpus quidem igitur repletur, alvus vero attenuatur. Siccatur autem eadem, ob hanc caussam. Quum corpus movetur & calescit, quod tenuissimum est alimenti consumitur, partim per insitum calorem, partim vero una cum flatu foras excernitur, partim etiam per lotium ejicitur. Quod vero siccissimum est de cibis, relinquitur. Quare una cum alvo etiam caro resiccatur. Matutinæ deambulationes attenuant, & partes circa caput leves, & agiles, ac promptas reddunt, & alvum solvunt. Attenuant quidem, quia motu corpus cale-

calefcit, & humiditas attenuatur ac purgatur, partim per fpiritum ac flatum, partim vero emungitur & exfcreatur: fed & aliqua pars in alimentum caliditatis animæ confumitur. Alvum autem folvunt, quia quum calida fit, frigido fpiritu fuperne allabente, caliditas frigiditati cedit. Leves autem partes circa caput faciunt, ob hanc cauffam. Quum evacuata eft alvus, ex reliquo corpore & capite humiditatem in feipfam attrahit, nimirum calida exiftens. Evacuato autem capite, & vifus & auditus depurgantur, & homines agiles fiunt. Deambulationes autem poft exercitia, corpora pura reddunt, & attenuant, non permittentes carnis colliquationem fieri præ labore, fed ipfam depurgant.

41. Cæterum (ex curfibus hæc confequuntur). Curfus longi ac curvi fenfim facti, calfacientes carnem, concoquere ac diffundere poffunt, & vim ciborum in carne concoquunt: verum corpora tardiora ac craffiora reddunt quam curfus circulares. Et multa comedentibus commodiores funt, & hyeme magis quam æftate. Qui vero in vefte fiunt, eandem vim habent, magis autem excalfaciunt, & corpora humidiora faciunt, & decoloratiora: quia fincerus fpiritus allabens ipfa non depurgat, fed in eodem fpiritu exercentur. Conferunt itaque & ficcis, & carnofis qui carnem demoliri & abolere volunt, itemque fenioribus, propter corporis frigiditatem. Curfus autem recti revertentes, & equeftres indefiniti, carnem minus diffundunt, attenuant autem magis, propterea quod externis animæ partibus hi labores funt, & humiditatem ex carne revellunt, & corpus attenuant ac ficcant. Circulares vero curfus carnem minime diffundunt, attenuant autem & diftendunt carnem & ventrem maxime, propterea quod acutiffimo fpiritu utentes, humiditatem in feipfos celerrime trahunt.

42. At vero concuffiones ficcant quidem derepente, non funt autem idoneæ, neque commodæ, nam convulfiones inducunt: quia excalfactum corpus, cutem quidem fortiter attenuat, carnem vero minus coagmentat quam curfus circulares, carnem autem humore evacuant. Commotiones & allevationes carnem quidem minime excalfaciunt, corpus autem & animam irritant, & fpiritu evacuant. Lucta & fricatio, externis corporis partibus magis laborem exhibent: calfaciunt autem carnem, & corroborant ac augeri faciunt, ob hanc cauffam. Quæ ex natura folida funt, confricta confidunt ac coagmentantur, quæ vero cava funt, augefcunt, itemque venæ. Nam carnes calfactæ ac ficcatæ, alimentum in feipfas per venas trahunt, deinde augefcunt. Volutatio in pulvere confimilia luctæ efficit. Magis autem ficcat propter pulverem, & minus incarnat. Micatio per fummas manus attenuat, & carnes furfum trahit.

43. Follis, & manuum ad rhythmum motus, confimilia faciunt. Spiritus detentio, meatus difparare, & cutem attenuare, & humiditatem fub cutem extrudere poteft. Exercitia in pulvere & oleo in tantum differunt, quod pulvis quidem eft frigidus, oleum autem calidum. In hyeme igitur oleum corpus magis auget, propterea quod frigus prohibet a corpore quid auferre. In æftate vero caliditatis exceffum faciens, carnem liquat: quum & a tempore, & oleo, ac labore, corpus calefiat. At vero pulvis qui inter exercendum accedit, in æftate quidem magis auget (nam frigefaciens corpus, in exceffum

calfieri non permittit) in hyeme vero frigus & algorem inducit. Morari in pulvere post exercitia in æstate, modico tempore, confert frigefaciendo. Verum longior mora superreficcat, & corpora dura ac lignosa efficit. Frictio ex oleo & aqua mollit, & non vehementer excalfieri sinit.

44. Porro de lassitudinibus, quæ in corpore fiunt, hoc modo res se habet. Homines inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars exercitata est ad ullum aliquem laborem. Corpora autem exercitata ab insuetis laboribus delassantur. Aliqua vero etiam a consuetis exercitiis lassantur, si modum excesserint. Species quidem igitur lassitudinum ejusmodi sunt. Vis autem ipsarum sic habet.

45. Etenim inexercitati humidam carnem habentes, quum laboraverint, corpore calefacto, multam colliquationem remittunt. Quicquid igitur exsudaverit, aut cum corpore depurgatum fuerit, non exhibet magis laborem in corporis parte præter consuetudinem evacuata. Quicquid vero ab excretione intus remanserit, non solum huic laborem exhibet, sed etiam ei parti, quæ humiditatem suscepit. Non enim commoda est corpori, sed infesta. Et in carnes quidem corporum non similiter congregatur, verum in carnosas partes: quare his laborem exhibet, donec exiverit. Tanquam enim circuitum non habens, quiescens calefit tum ipsa, tum quæ allabuntur. Si igitur multum fuerit quod excretum est, etiam sanum corpus exsuperat, ut totum concalescat, & febrem fortem inducit. Calefacto enim sanguine & attracto, celerem circuitum faciunt ea, quæ in corpore sunt, & tum reliquum corpus præ spiritu purgatur, tum quod compactum est calescens attenuatur, & simul ex carne foras sub cutem extruditur, atque hoc sudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, et sanguis in naturalem statum restituitur, et febris remittit, et lassitudo sedatur, maxime tertia die. Cæterum ejusmodi lassitudinem sic curare oportet, ut fomentis et balneis calidis id quod compactum est dissolvamus, et deambulationibus vehementibus depurgemus, et modico cibo ac attenuationibus carnis evacuationem cogamus ac coagmentemus, & oleo sensim multo tempore fricemus, ut ne violenter excalescat. Unguentis etiam tum exsudatoriis, tum mollientibus, ungere ac mollire conducit.

46. At vero exercitatis, ab insuetis laboribus propterea lassitudo contingit. Quum corpus non fuerit laboribus exercitatum, necesse est carnem humidam esse ad eum locum, ad quem non est adsuetus se laboribus exercere, quemadmodum etiam ad singula exercitationum genera. Carnem igitur necesse est colliquari, & excerni, considereque ac contrahi, velut priori. Confert autem hoc modo curari. Exercitationibus utendum est consuetos, quo id quod compactum est calescens extenuetur ac depurgetur, & reliquum corpus non humectetur, neque inexercitatum maneat. Utile est & hunc balneis calidis uti, itemque frictione similiter ut priorem. Verum fomentis nihil habet opus. Labores enim calfacientes sufficientes sunt attenuare & depurgare id quod compactum est.

47. Lassitudo autem a consuetis exercitiis hoc modo fit. A moderato quidem labore lassitudo non movetur. Quum vero major quam oportet labor fuerit, carnem superreficcat, evacuata autem humore caro, calefit, & dolet, & hor-

& horret, & ad febrem perducitur longiorem, si non quis recte curet. Oportet autem primum quidem ipsum balneo non valde multo, neque nimis calido lavari: deinde exhibito a balneo molli vino, in cœna offerre plurima & omnigena edulia, & potu aquoso, vino vero molli ac multo uti. Postea longo tempore his immoretur, donec venæ repletæ attollantur. Deinde vero vomat, & post modicam stationem, molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos & labores consuetos adhibeatur, atque ita ad consuetum cibum ac potum perducatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Resiccatum excellenter corpus, humectare potest citra excessum. Siquidem igitur possibile esset, laboris excessum nosse, quantus is esset, commodum foret ipsi per moderatum cibum mederi. Nunc vero illud impossibile est, hoc vero facile; corpus enim resiccatum, ab ingestis omnigenis eduliis id quod conducibile sibi ipsi est, sumit, unaquæque pars de singulis cibis: repletum autem & humectatum, alvo per vomitum evacuata, rursus excessum remittit: Alvus autem vacua existens revellit. Excedentem itaque humiditatem caro eructat, moderatum vero non remittit, nisi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut aliam quandam revulsionem. Qui autem additione cibi sensim crescente utitur, is corpori diætam placide constituit.

HIPPOCRATIS
DE
DIÆTA
Liber Tertius.

De diæta humana exacte quid conscribere, ut ad ciborum copiam, laborum commensuratio ac symmetria fiat, non est possibile, quemadmodum etiam antea a me relatum est. Multa enim sunt impedimenta. Primum quidem hominum naturæ, diversæ existentes. (Nam & siccæ ipsæ ad seipsas, & ad alia collatæ magis ac minus siccæ sunt & humidæ. Similiter etiam aliæ omnes). Deinde ætates non iisdem indigentes. Insuper & regionum situs, & ventorum mutationes, & temporum alterationes, & anni constitutiones. Est & inter ipsos cibos multa differentia. Triticum enim a tritico differt, & vinum a vino: & reliqua omnia, ex quibus victum facimus, diversa existentia, impediunt quo minus possibile sit exacte de diæta conscribere. At enim prænotiones inventæ sane a me sunt eorum quæ in corpore dominantur, sive labores cibos, sive cibi labores superent, & quomodo singulis mederi oporteat, prædiscereque sanas naturas, & ut non accedant morbi, nisi quis valde multum delinquat ac sæpe: hæc autem medicamentis jam opus habent. Sunt autem quæ neque per medicamenta sanari possunt. Quantum quidem igitur inveniri possibile est quæ maxime ad rem fa-

faciunt, a me inventum est: verum exacte a nullo.

2. Primum igitur multis ac vulgo hominibus conscribam, ex quibus maxime utilitatem capere possint, qui sane cibis vulgaribus utuntur, ac laboribus necessariis, profectionibusque necessariis, ac operis marinis ad vitam degendam repertis: quique calescunt plus quam expedit, perfrigeranturque præter commoditatem, & reliqua diæta inconstanti utuntur. His itaque ex præsentibus sic victum facere conducit. Annum equidem in quatuor partes dividunt, quas plerique omnes noverunt, hyemem, ver, æstatem, autumnum. Et hyemem quidem a pleiadum occasu, usque ad æquinoctium vernum. Ver autem ab æquinoctio usque ad pleiadum exortum. Æstatem vero a pleiadum ortu usque ad arcturi exortum. Autumnum ab arcturi ortu, usque ad pleiadum occasum.

3. In hyeme quidem igitur tempori frigido & compacto se opponendo, hoc victu uti conducit. Primum quidem semel tantum in die cibum capere convenit, nisi quis valde siccum ventrem habeat. Id vero si fieri non possit, modicum prandere. Victu autem utendum est sicco, & austero, & calfactorio, & ex toto collato, ac meraco. Pane autem magis uti expedit, et obsoniis assatis potius quam coctis. Et potionibus nigris meracioribus ac paucioribus. Oleribus minimum, præterquam calfacientibus et siccis. Succis item ac sorbitionibus minime utendum est. Laboribus autem multis omnibus, cursibusque curvis sensim crescente accessione, et lucta in oleo longa, a levibus ordiendo ac sensim addendo. Et deambulationibus ab exercitiis, acutis ac celeribus, a cœna vero, tardis in tempore. Matutinis autem multis, leni initio facto, ac sensim crescente accessione, ita ut placide rursus desinas.

4. Utendum est et strato duriore, et nocturnis itineribus, et funambulationibus, ac cursibus per funem uti confert. Omnia enim hæc attenuant ac calfaciunt. Utendum etiam navigatione. Ubi autem quis lavari velit, si quidem in palæstra se exercuerit, frigida lavetur. Si vero alio quopiam exercitio usus fuerit, calida commodior existit. Utendum et vomitibus, si humidiores sint ter in mense, sin ficciores, bis a cibis omnis generis: a vomitibus sensim perveniendum est ad consuetum cibum per tres dies, eoque tempore laboribus levioribus ac paucioribus utendum: a bubulis autem et porcinis carnibus, aut aliis, quicquid tandem modum excesserit, repletus vomat: & a caseosis et dulcibus ac pinguibus, eum qui non est adsuetus repleri, vomere conducit: et ab ebrietate, ac ciborum mutatione, et regionum alteratione vomendum est. Oportet autem frigori seipsum purum exhibere, præterquam a cibis ac exercitiis.

5. Sed et in matutinis deambulationibus ubi corpus calefieri cœperit, itemque in cursibus etiam in alio tempore, excessum vitare oportet. Melius est enim corpori hyemem ferre, quam exerceri hoc tempore. Nam neque arbores, quæ hyemem non pertulerunt, hoc tempore fructum ferre possunt, neque ipsæ sanæ esse. Utendum est et laboribus hoc tempore multis usque ad excessum, nisi lassitudines succedant. Signum autem docebo idiotas, ostendamque quapropter hæc ita se habent. Tempore existente frigido ac compacto, consimilia patiuntur etiam animalia ip-

ſa. Neceſſe igitur eſt corpora tarde calefieri a labore, et modicam quandam humiditatis præſentis partem excernere. Deinde modicum tempus conceſſum eſt quo laborent, multum autem quo quieſcant. Dies enim brevis eſt, nox vero longa: propterea igitur neque tempus, neque labor exceſſum habet. Ob hanc itaque cauſam hoc tempore ſic diætam inſtituere oportet, a pleiadum occaſu uſque ad ſolſtitium hybernum diebus quadraginta quatuor. Circa ſolſtitium autem maxime in cuſtodia ac tutela eſſe, & a ſolſtitio alios totidem dies eadem diæta uti.

6. Poſtquam autem tempus adduxerit favonium, & mollius factum fuerit, oportet etiam cum tempore diætam ſequi, diebus quindecim, quum arcturus oritur & hirundo volat. Sequens vero tempus magis varie tranſigere oportet uſque ad æquinoctium diebus tringinta duobus. Oportet igitur etiam diæta uti hoc tempore variegatiore, mollioreque ac leviore, & cibo, & labore, atque ita ſenſim ad ver perducere. Quum autem æquinoctium jam factum fuerit mollius, & dies longiores, ac noctes breviores, & tempus calidum ac ſiccum conſtiterit, etiam præſens victus probe nutriens ac meracus ſit. Quemadmodum igitur arbores tationem non habentes, hoc tempore præparant ſibi ad æſtatis commoditatem, tum incrementum, tum umbram: ſic oportet hominem, quum ſane mente ac ratione præditus ſit, carnis incrementum ſalubre ſibi præparare.

7. Oportet igitur, ut, ne derepente diæta tranſmutetur, tempus in ſex partes dividere, pro octo dies. In prima itaque parte & labores detrahere oportet, & reliquis quoque velocioribus uti. Cibis autem mollioribus, & potibus aquoſioribus ac albioribus, & lucta cum oleo in ſole utendum eſt. In ſingulis autem temporibus ſingulas diætas paulatim tranſmutare oportet, & deambulationes detrahere a cœna plures, matutinas pauciores: & mazam pro pane offerre, & olera cocta exhibere, & obſonia cocta aſſatis adæquare, & balneis uti, & parum prandere, & re venerea pauca uti, & vomitibus primum quidem quarto quoque die, deinde per longius tempus, quo & corpus pura carne incarnatum conſtituas, & diætam in hoc tempore mollem, uſque ad pleiadum exortum.

8. Et in hoc jam æſtas adeſt, & ad hanc nunc diætam inſtituere oportet. Quum itaque pleias exorta fuerit, cibis mollioribus ac paucioribus uti oportet. Deinde maza magis quam pane, atque ea prius ſubacta, & vino dulci non emollita: potibus autem mollibus, albis, aquoſis, prandio modico, & ſomnis a prandio brevibus, & repletionibus ex cibis ac potibus quam minimis. Potu inter edendum utendum eſt ſufficiente: per diem vero minime bibendum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus utatur. Utendum eſt & oleribus coctis, exceptis æſtuoſis ac ſiccis. Utendum etiam crudis, exceptis calfacientibus ac ſiccis.

9. Vomitibus, niſi ſi qua repletio contingat, utendum non eſt. Re autem venerea minime. Balneis autem tepidis uti licet. At vero poma fortiora ſunt quam pro humana natura. Melius eſt igitur a pomis abſtinere. Si vero quis cum cibis utatur, minime deliquerit. Laboribus quoque ac curſibus circularibus exerceri oportet, & curſibus rectis revertentibus modicis multo tempore, & deambulationibus in umbra, lucta autem in pulvere,

re, quo quam minime excalescat.

10. Verum volutationes in pulvere meliores sunt quam cursus circulares. Frigefaciunt enim corpus humorem evacuantes. A cœna deambulandum non est, sed saltem surgendum. Mane vero deambulationibus utendum. Soles vitandi sunt, itemque frigora, tum mane, tum vespere, quæ flumina, aut stagna, aut nives exhalant. Hanc autem diætam tolerare oportet usque ad solstitium æstivum, quo in hoc tempore adimas omnia, quæ sicca sunt, & calida, & nigra, ac meraca, itemque panes, præterquam si parum quid voluptatis gratia concedere velis. Sequenti vero tempore utetur mollibus & humidis, & perfrigerantibus ac albis, usque ad arcturi exortum, ac æquinoctium per dies nonaginta tres.

11. Cæterum ab æquinoctio sic diætam instituere oportet, per autumnum ad hyemem adducendo, ita ut mutationes frigorum ac teporis vites vestitu crasso. Utendum autem hoc tempore motu in veste, frictioneque ac lucta in oleo, ita ut sensim accessio crescat. Deambulationes quoque in tempore faciendæ sunt, & calidis lavacris utendum, & somni diurni detrahendi. Cibis autem utendum est calidioribus, ac minus humidis, & puris, & potibus nigrioribus, verum mollibus, & non aquosis: oleribus vero minus. Reliquam item diætam omnem sic consonam adhibere oportet, ut ab æstivis detrahas, hybernis autem utaris non ad summum, quo hybernum victum quam proxime constituas, in diebus duodequinquaginta, usque ad pleiadum occasum, ab æquinoctio.

12. Hæc porro multitudinis commonendæ gratia ac vulgi hominum causa prodo, qui ex necessitate vitam temere transigunt, neque licet ipsis aliorum negligentes esse, ac suam ipsorum sanitatem curare. Quibus vero jam hoc certum ac percognitum est, quod neque divitiarum, neque corporis, neque ullius alterius rei ulla utilitas est, citra sanitatem, ad hos inventa est a me diæta, quantum possibile est, ad veritatem ac certitudinem possibilium rerum adducta. Hanc itaque in sermonis progressu declarabo. Inventum autem hoc honestum quidem mihi repertori, utile vero discentibus, nullus adhuc priorum ne attentavit quidem componere, quod ad omnia alia magni æstimandum duco. Est autem præcognitio antequam ægrotent cognitio, quid corpora perpetiantur, utrum cibus superat labores, aut labores cibos, aut moderate inter se habeant. Utrum enim tandem superetur, morbi fiunt: ab æqualitate autem inter ipsa mutua, sanitas adest.

13. Ad hæc sane commemoranda accingor, & demonstrabo qualia fiunt hominibus, qui sani sibi esse videntur, & jucunde comedunt, laborareque possunt, & corporis ac caloris satis habent. Nares citra causam apertam a cœna implentur, & repletæ esse videntur, emungunt autem nihil. Ubi autem deambulare mane incipiunt ac exerceri, tunc emungunt ac spuunt: & progressu temporis etiam palpebras graves habent, & pruritus frontem occupat, & a cibis abstinent, & bibere minus possunt, & color fit decolor, & aut destillationes moventur, aut febres horridæ, juxta quodcunque tempus repletio fuerit mota. Quicquid autem eo tempore fecerit, in idipsum culpam ac causam rejicit, quum idipsum causa non sit. Huic enim cibi superant labores, & repletio paulatim collecta in morbum ipsum adduxit. Sed non huc usque differre opor-

oportet, verum ubi prima signa cognoverit, scire quod cibi labores superant, & paulatim collecta repletio existit. Mucus enim & saliva repletionis indices sunt ac signa, & quiescente quidem corpore, meatus spiritus obturant, multa repletione existente: ubi vero calefactum est præ labore, attenuata excernuntur.

14. Talem autem sic curare oportet. Exercitatum in consuetis exercitiis citra lassitudinem, calidaque lotum, cibis omnigenis expleto, ac vomere facito; a vomitu vero os & fauces colluat vino austero, quo oscula venarum constringantur, & nihil attrahant, velut a vomitu fieri solet: deinde surgens modice deambulet in tepore. Postridie vero deambulationibus quidem utendum est: exercitiis autem paucioribus & levioribus quam prius: & si æstas fuerit, impransus degat: sin minus, parum comedat, & de cœna quam sumere solebat, dimidium detrahat. Tertia autem die labores quidem obeat omnes consuetos ac deambulationes, verum cibos sensim ingerat, quo quinta die a vomitu consuetum cibum assumat. Et siquidem ab hoc satis bene habuerit, de cætero cibis quidem paucioribus, laboribus autem pluribus curetur. Si vero signa repletionis non quieverint, interpositis duobus diebus ab ea qua consuetos cibos assumpsit, rursus vomat, & eodem modo sensim ad consuetos cibos redeat. Quod si non successerit, etiam tertium eadem repete, donec a repletione liberetur.

15. Sunt autem homines, qui ubi labores superantur a cibis, talia patiuntur. Incipiente quidem repletione somni longi & dulces ipsis contingunt, & interdiu etiam dormiunt. Somnus autem contingit carni, & sanguis funditur, & spiritus diffusus tranquillus est. Quum vero non suscipiat amplius corpus repletionem, secretionem jam remittit intro, præ circuitus violentia, quæ sane secretio contraria alimento a cibis, animam perturbat. Quo tempore non amplius jucundi ipsis sunt somni, sed necesse est hominem perturbari, & videtur sibi cum aliquo pugnam committere. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, visu jam concluso. Quum igitur ad hoc pervenerit homo, prope jam est ut ægrotet. Quod autem veniet morbus, valde manifestum est. Qualis enim secretio venerit, & quamcunque partem superaverit, eam ipsam morbo affligit. Verum non oportet ita desipientem esse & hucusque differre, sed statim ubi prima signa cognovit, curam contingere, & hunc velut priorem curare: longiori autem tempore, ac fame opus habet.

16. Sunt præterea etiam talia repletionis signa. Dolet corpus aliquibus totum, aliquibus pars quædam, quæcunque tandem. Dolor autem est velut lassitudo, & delassati esse sibi videntur, segnitieque ac repletione curantur, donec ad febrem perveniant: & adhuc nondum hoc cognoscunt, sed balneis ac cibis utentes, ad pulmonis inflammationem, peripneumoniam Græcis dictam, morbum deducunt, & ad extremum periculum deveniunt. Verum oportet providere antequam ad morbos perveniant, & hoc modo curare, ut maxime mollibus fomentis hominem foveamus: aut si id fieri nequeat, multa calida lavemus, ac corpus dissolvamus, & a multis ingestis cibis, primum quidem acribus ac plurimis, deinde salsis, probe vomere faciamus: quo facto exurgat, ac modico tempore

deam-

deambulet in tepore: deinde dormiat. Mane vero deambulationibus sensim crescentibus utendum est, & exercitiis levibus, & ciborum exhibitionibus sensim crescentibus, velut prius. Attenuatione autem plurima opus habet, itemque deambulationibus.

17. Si vero providentia non adhibita ad febrem pervenerit, nihil aliud offerre oportet præter aquam per dies tres. Siquidem igitur ex hac sedetur, bene est: sin minus, ptisanæ succo curandus est, & aut quarta, aut septima die decedet febris, si exsudabit. Bonum autem est & unguentis exsudatoriis uti, sub judicationes: exsudare enim cogunt.

18. Quidam vero etiam talia a repletione perpetiuntur. Caput ipsis dolet ac gravatur, & palpebræ ipsis a cœna concidunt, & in somnis turbantur, & calor inesse ipsis videtur, & alvus aliquando sistitur. Et talis ubi venere utitur, levior statim esse sibi videtur, postea vero magis gravatur. His caput repletionem revellens, & alvum sistit, & ipsum gravatur. Periculum autem subest, ut quo erumpat ipsa repletio, id ipsum corrumpat. Verum providere hoc modo oportet. Si curam celerem facere velit, veratro purgandus est: deinde exhibendi cibi leves ac molles ad dies decem, atque hi alvum moventes, quo venter inferior superet, & de capite revellere valeat. Utendum & cursibus tardis ac matutinis, & deambulationibus multis. Item lucta in oleo, & prandio, & somno a prandio non longo: a cœna vero exsurgere satis est, & partim balneis, partim unctione utendum, balneis vero tepidis: a venere autem abstinendum. Hæc quidem velocior cura est. Si vero medicamentum bibere nolit, multa calida lotus, a cibis dulcibus, ac salsis vomat: a vomitu vero satis est ut exsurgat: mane autem deambulationibus adhibendus est, & exercitiis præscriptis ad dies sex: die septima repletione corporis facta a similibus cibis vomitum faciat, & eodem modo cibi rursus sensim adjiciendo exhibeantur: atque his hoc modo ad quatuor hebdomadas utatur. In tanto enim tempore maxime sedatur. Deinde cibi exhibendi quo corpus reficiatur, & diæta paulatim ad consuetum morem redigenda est.

19. Fiunt etiam talia a repletione. Quibusdam venter quidem concoquit cibum, carnes autem non suscipiunt. Alimentum autem intus manens flatum inducit. Ubi vero pransi fuerint, sedatur. Nam a fortiore id quod levius est expellitur, & videntur sibi liberati esse. Verum malum multo majus postridie accedit. Quum autem quotidie augescens fortius invaluerit, id quod prius inest superingesta superat, & calfacit ac perturbat corpus, & profluvium ventris facit. Sic enim nominatur, quandiu ipsum solum alimentum putrefactum secedit. Ubi autem corpore calefacto purgatio acris fiat, tunc & intestinum raditur ac exulceratur, & sanguinolenta egeruntur; hoc autem dysenteria, a mala intestinorum affectione appellatur, morbus gravis & periculosus. Sed providere oportet, & prandium detrahere, & cœnæ tertiam partem: cursibus autem pluribus, & luctis ac deambulationibus uti, tum ab exercitiis, tum mane. Quum vero dies decem præterierint, dimidium cibi detracti apponere, ac vomitu uti, atque sic ad dies quatuor cibum augendo exhibere: ubi autem alii decem dies præterierint, etiam reliquum cibum apponere, ac vomitum facere; atque sic ad con-

consuetum cibum reducens, & talem laboribus confidenter premens ac urgens, in hoc tempore sanum facies.

20. Fit etiam talis repletio. Postridie cibum eructant crudum, citra ructum acidum. Alvus autem egerit, pauciora quidem quam pro ratione ciborum, attamen multum. Dolor vero nullus intus est. His ventriculus frigidus existens, cibos in nocte concoquere non potest. Quum igitur motus fuerit, cibum crudum eructat. Oportet itaque huic præparare ventriculi caliditatem, tum ex victu, tum ex laboribus. Primum quidem igitur utendum est pane ex tota farina collata fermentato, diffracto in vinum nigrum, aut in jusculum suillæ carnis: piscibus vero coctis in muria acri. Utendum etiam carnosis, velut extremitatibus percoctis, & ovillis pluribus, & suillis carnibus coctis, & porcinis non multis, & catulorum ac hœdorum. Ex oleribus vero porro & allio cocto ac crudo, blitoque cocto & cucurbita. Potionibus vero meracioribus, somnisque longis citra prandium prima die, itemque somnis ab exercitiis, cursibus autem curvis sensim accessione augescente, luctaque molli in oleo, balneisque modicis, & unguentis pluribus. Mane etiam deambulationibus pluribus, a cœna paucis. Est & ficus cum cibis bona, & meracum vinum ab ipsa. Ex hac autem curatione aliis citius, aliis tardius repletio sedatur.

21. Alii porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo post eructant acida, & acor in nares proserpit. His corpora pura non sunt, & plus est quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Et hoc sane intus manens alimento contrarium est, ipsumque violat, ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipsum vero sub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos similes aquæ inter cutem parit. Verum providere oportet hoc modo. Velocior quidem curatio est poto veratro, exhibere cibos, quemadmodum a me scriptum est. Verum tutior a diæta, hoc modo. Primum quidem calida lotus vomitum faciat, deinde septem a vomitu diebus cibum consuetum capiat: decima autem a vomitu die rursus vomat, & similiter cibum assumat, & tertium similiter faciat. Et cursibus quidem circularibus paucis ac velocibus utatur, & motibus, ac frictione, & mora longa in gymnasio ac exercitio. Utatur & volutatione in pulvere, & deambulationibus multis ac exercitiis, sed & a cœna. Plurimis autem matutinis in pulvere utatur. Quum autem lavari vult, calida lavetur, & eo tempore impransus degat. Et siquidem uno mense restituitur, de cætero convenientibus curetur. Si vero quid reliquum fuerit, medela utatur.

22. Sunt autem quidam, quibus postridie ructus acidi fiunt. His in nocte secretio præ repletione fit. Quum igitur motum fuerit corpus ex somno, densiore spiritu usum, calidum ac acidum una cum spiritu foras expellit, & ex hoc morbi fiunt, nisi quis providentia utatur. Conducit autem etiam his facere velut priori. Verum laboribus pluribus hos uti oportet.

Quibusdam etiam talia fiunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalescunt ac diffunduntur, & a primo somno, & præ cibis carne calescente, secretio pre somnum fit a carne multæ humiditatis. Deinde caro densa existens alimentum non suscipit. Id vero

vero quod a carne secretum est alimento contrarium ac foras protrusum, hominem suffocat ac calfacit, donec evomuerit. Postquam autem levior factus est, dolor nullus in corpore manifestus inest, sed decoloratur. Progressu vero temporis & dolores, & morbi fiunt. His consimilia patiuntur etiam qui inexercitati derepente laboraverunt, & colliquationem carnis violentam ac multam fecerunt.

23. Hos autem sic curare oportet. De cibo detrahenda est tertia pars. Utendum autem cibis acribus, & siccis, & austeris, ac odoratis, & urinam cientibus. Cursibus vero plurimis curvis in vestitu, rectis autem revertentibus & circularibus, exutis vestibus, frictione & lucta modica. Micatio per summas manus commodior est quam follis. Utendum & deambulationibus ab exercitiis multis, itemque matutinis. A cœna vero etiam vocis exercitatio valde commoda est: humiditatis enim evacuationem faciens rarefacit carnem. Conducit & impransum degere. His autem cibis utendum est per dies decem, deinde dimidium ablati apponendum est ad dies sex, & vomitus faciendus: ab unoquoque vero vomitu, ad dies quatuor sensim adjiciendo exhibendus est cibus. Quum autem dies decem a vomitu transierint, omnem detractum cibum assumat, laboribusque ac deambulationibus deditus sit, & sanus evadet. Talis autem natura copiosiore labore quam cibo opus habet.

24. Quidam etiam talia perpetiuntur. Secedit ipsis cibus per alvum liquidus incoctus, velut ex intestinorum lævitate, & dolorem nullum exhibet: patiuntur autem hoc ventres maxime qui humidi ac frigidi sunt, & propter frigiditatem quidem non concoquunt: propter humiditatem vero secessus fit. Corpus igitur contabescit, alimentum conveniens ac debitum non accipiens: ventresque corrumpuntur, & in morbos incidunt: verum providere oportet. Confert huic de cibis tertiam partem auferre. Sint autem cibi, panes non fermentati, ex tota farina collata, clibano cocti, aut subcinericii, calidi, in vinum austerum tincti, & piscium partes ex dorso ac cauda. Verum capitales & sub ventre sinendæ sunt velut humidiores: & coctos quidem pisces in muria edere oportet, assatos autem in aceto. Utendum etiam carnibus sale & aceto inveteratis, & caninis assatis, & de palumbe ac reliquis ejusmodi volucribus, assatis ac coctis. Oleribus vero minime. Vino utendum est nigro, & deambulationibus a cœna ac matutinis, a deambulatione autem dormiat. Cursibus vero curvis sensim accessione augescente utatur. Sit & frictio multa, & lucta tarda, & in oleo, & in pulvere, quo caro concalescens resiccetur, & humiditatem ex ventre revellat. Ungi autem magis conducit quam lavari, impransus vero degat. Quum autem dies septem transierint, dimidium cibi apponatur, & ad quatuor dies exhibeatur, & vomat. Post alios vero septem dies, omnem cibum assumat: & vomitu rursus facto, cibus eodem modo exhibeatur.

25. Quibusdam vero aliis talia fiunt. Secessus non putrefactus per alvum abit, & corpus contabescit cibis non fruens, hi vero progressu temporis in morbos incidunt. His ventres frigidi ac sicci sunt. Quum itaque neque convenientibus cibis, neque exercitiis utuntur, talia perpetiuntur. Conducit autem sic affecto, panibus puris furnaceis uti, & pisci-

piscibus coctis cum intritis, & carnibus coctis suillis, & extremitatibus percoctis, & plurimis assatis, & ex acribus ac salsis his quæ humectant & salsuginosis. Vinis autem nigris mollibus: & inter cibos uvis ac ficubus impleri confert. Oportet & modicum prandere, & exercitationibus pluribus uti, cursibusque curvis sensim crescentibus, postremum autem cursibus circularibus, & post cursum lucta cum oleo: deambulationibus vero non multis ab exercitiis, a cœna vero satis est exurgere. Matutinis autem pluribus deambulationibus utatur. Lavetur calida, & utatur laboribus ac unctionibus, somnoque longiori indulgeat, & molliter cubet. Oportet & venere aliquo modo uti. Verum de cibis quarta pars detrahenda est, & post dies decem rursus ad consuetos cibos reducendus est.

26. Sunt etiam quibus secessus liquidus ac putrefactus per alvum abit, & qui alias sani sunt ac exercentur, nullum dolorem res exhibet. Quibusdam vero excluduntur ea, quæ conveniebant, progressuque temporis venter per caliditatem carnes attrahit, & dolorem exhibet, & cibi excluduntur, & venter exulceratur, & ipsum sistere jam operosum ac difficile est. Verum prius providere oportet, ac nosse ventrem calidum ac humidum magis quam debet esse, laborumque incommodorum excessum factum esse. Per diætam igitur frigefacere ac siccare oportet, & primum quidem exercitia ex dimidia parte detrahere, & de cibis tertiam partem. Utatur autem maza antea subacta, ac vino dulci emollita, & piscibus siccissimis coctis, & neque pinguibus, neque salsis. Utatur & carnibus assatis volucrium, coctis quidem, palumbis ac columbæ, assatis autem perdicum & gallorum, citra condimenta: leporinis vero coctis in aqua, itemque ferinis omnibus. Ex oleribus autem quæ frigefactoria sunt, velut beta cocta acida. Vino vero nigro austero. Gymnasiis autem, cursibus circularibus velocibus: verum frictio non multa adhibeatur, sed modica, neque lucta. Micatio per summas manus, & manuum ad rythmum motus, & follis, & volutatio in pulvere, commoda sunt, sed non multa. Deambulationibus ab exercitiis utatur sufficientibus juxta laborem, & a cœna pluribus, juxta cibum, & mane moderate, juxta habitum. Lavet autem tepida, ac quiescat. Sic ubi in hac diæta transegit dies decem, apponatur cibi dimidium, & laborum tertia pars, & vomitum faciat a cibis siccis & acerbis, & in cibo ne moretur, sed quam celerrime vomat: a vomitu ad dies quatuor & cibus, & labor partitus exhibeatur. Ubi autem dies decem præterierint, reliquum cibi apponatur, & vinum potabile, verum labores pauciores: & ubi vomitum fecit, cibus, velut scriptum est, exhibeatur. Hoc vero tempore semel tantum in die cibum capere conducit, donec malum sedetur.

27. Aliis porro quibusdam siccus & perustus secessus fit, & os siccum, & grogressu temporis etiam amarum fit, & alvus sistitur, itemque urina. Quum enim non habeat intestinum humiditatem circa excrementum, intumescens transitus obturat, & dolorem exhibet, & calor occupat, & quicquid biberit aut ederit homo, id ipsum revomit. Postremum vero etiam stercus vomit; atque hic non supervivet, quum ad hoc pervenerit. Verum providere oportet ac nosse, quod caliditas & siccitas in homine prædominantur. Victum igitur ipsi

ipsi constituere oportet ex maza prius subacta respersa, & pane ex tritico trimestri, succo furfurum fermentato. Oleribusque utendum, exceptis acribus & siccis, atque illis coctis, & piscibus levissimis coctis, & partibus capitalibus tum piscium, tum locustarum, & mitylis, & erinaceis, & cancris, & conchyliorum succis, ipsisque liquidissimis. Carnibus autem suillis, & extremitatibus anterioribus coctis, & hœdorum & agnorum ac catulorum coctis. Piscium vero fluviatilium ac in stagnis degentium coctis. Vino molli aquoso. Laboribus autem utendum est non multis, neque velocibus, sed omnibus quietis. Deambulationibus vero mane utatur, juxta habitum sufficientibus, & ab exercitii laboribus, moderatis: a cœna vero ne deambulet. Balneis utatur & somnis mollibus, & prandio, & somno a prandio non longo. Pomis etiam humectantibus una cum cibis utatur, & cicere viridi, ac sicco in aqua macerato. De laboribus vero prioribus dimidium detrahat etiam hic a principio, & vomitum faciat a dulcibus & pinguibus ac salsis, hisque plurimis: moretur autem plurimum tempus in cibis usque ad vomitum. Deinde cibum exhibeat ad triduum, & non maneat impransus. Quum vero dies decem præterierint, labores sensim adjiciendo augeat: &, siquidem repletio inerit a cibo, aut ventris vitio, vomat: sin minus, sic reliquo tempore curetur.

28. Fiunt insuper etiam talia. Horrores a deambulationibus matutinis accedunt, & caput gravatur. Huic plures fiunt deambulationes quam modus requirit. Corpus enim & caput humore evacuatum horret ac gravatur. Progressu vero temporis ad febrem perveniunt horrores. Sed non hucusque differe oportet, verum prius curare hoc modo. Quamprimum aliqua signa apparuerint, unctus ac frictus modice prandium amplius solito faciat, & vinum multum bibat molle, deinde somno utatur a prandio sufficienter: ad vesperam vero ubi exercitiis levibus usus est, calidaque lotus, consueto more cœnet: deambulationibus autem a cœna ne utatur, verum ad tempus differat. Postridie in aqua lavetur, & somnis mollibus tempus transigat. Et per dies quinque paulatim ad consuetos cibos ac labores procedat.

29. Sunt autem quidam qui horrent ex gymnasiis, & quum se exuunt donec decertent: ubi vero perfrigerati sunt, rursus horrent, & stridor dentium tremulus corpus occupat, somnoque talis gravatur. Ubi autem expergiscitur, sæpe oscitat, & a cœna palpebræ ipsi graves sunt: progressu vero temporis etiam febres malignæ accedunt. Verum cavere oportet, & non hucusque differre, sed prius curare hoc modo. Primum quidem ab omnibus exercitiis dimidium auferatur. Cibis vero omnibus humidioribus ac frigidioribus utatur, & potibus mollioribus ac dilutioribus. Ubi vero præterierint dies quinque, tertia pars laborum ablatorum apponatur: cibis vero iisdem utatur. Post alios autem quinque dies, dimidium reliquorum laborum apponatur. Et rursus post alios quinque omnes labores & leviores, & pauciores reddito, ut ne rursus excessus fiat. Nam his qui hæc signa perpetiuntur, labores majores sunt quam cibi. Adæquare igitur hæc oportet.

30. Quidam vero non hæc patiuntur, sed aliqua ex his, aliqua vero non. In omnibus autem his signis, labores superant cibos, & curatio eadem est.

Et confert his calida lavare, ac molliter cubare, & semel atque iterum inebriari, verum non usque ad excessum, & venere uti, ubi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non sunt faciendæ.

HIPPOCRATIS DE NATURA HUMANA.

Quicunque de natura humana amplius differentes audire consuevit, quam ejus ad medicinam pertinet, huic non est commodum hunc meum sermonem audire. Neque enim omnino ex toto aërem dico hominem esse, neque ignem, neque aquam, neque terram, neque quicquam aliud, quia non manifestum est unum in homine esse, sed volentibus tamen hæc dicere permitto. At vero talia dicentes mihi non recte rem cognoscere videntur. Sententiam enim eandem omnes ineunt, verum non eadem dicunt, sententiæ tamen epilogum eundem faciunt. Ajunt enim unum quid esse, quodcunque tandem est, & id ipsum esse unum ac totum, juxta nomina autem non consentiunt. Etenim alius ex ipsis aërem esse, hoc unum ac totum dicit, alius ignem, alius aquam, alius terram: & addit unusquisque ad sermonem suum testimonia ac signa, quæ nullius momenti existunt. Quia enim eadem sententia omnes utuntur, dicunt autem non eadem, manifestum facit, quod neque cognoscunt ipsa; quod ex eo vel maxime quis cognoverit, qui ipsorum disceptationibus interfuerit. Nam quum iidem viri inter se disceptant, iisdem auditoribus præsentibus, nunquam ter consequenter idem homo vincit in eodem sermone: sed modo hic, modo alius superat, cuicunque fuerit lingua maxime fluida ac populo grata. Atqui justum erat, ut is qui de rebus se recte cognoscere pronunciaret, semper sermonem suum victorem statueret, siquidem vera cognosceret, ac recte sentiret, ac judicaret. Verum hujusmodi homines videntur mihi seipsos oppugnare in verbis sermonum suorum, præ stultitia, & Melissi sermonem approbare. De his igitur sufficiunt mihi quæ retuli.

2. At vero ex Medicis quidam dicunt, quod homo sanguis solum est, alii ex ipsis bilem ajunt hominem esse, aliqui pituitam: epilogum autem & ipsi omnes eundem faciunt. Unum enim quid esse dicunt, quodcunque cuique ipsorum nominare visum est, & id ipsum unum existens, speciem ac vim transmutare, coactum a calido ac frigido, fierique & dulce, & amarum, & album, & nigrum, & omnigenum quid aliud. Mihi vero neque hæc sic se habere videntur. Plurimi quidem igitur talia quædam, & amplius his proxima pronunciant. Ego autem dico, si unum esset homo, nunquam sane doleret. Neque enim esset unde doleret unum existens. Si vero etiam doleret,

leret, necesse esset & quod mederetur ac sanaret, unum esset. Nunc vero plura sunt. Multa enim sunt in corpore existentia, quæ quum mutuo præter naturam calfiunt & frigefiunt, siccanturque & humectantur, morbos pariunt. Quare multæ quidem species morborum sunt, multaque etiam medela ipsorum existit.

3. Atque ego sane censeo eum, qui hominem sanguinem solum esse dicit, & nihil aliud, demonstrare debere, ipsum non transmutare speciem, neque omnigenum fieri, vel saltem horam aliquam anni, aut hominis ætatem, in qua sanguis solus in homine inesse appareat. Verisimile est enim unum aliquod esse tempus, in quo appareat ipsum in seipso unum existens. Eadem censeo etiam de eo, qui pituitam solam esse dicit, & qui bilem. Ego enim demonstrabo ea, quæ hominem esse dixero, & juxta receptum morem, & juxta naturam, quod semper ea ipsa similia sint, & in juvene, & in sene, & tempore frigido æque ac calido. Exhibebo insuper signa, & necessitates ostendam, per quas unumquodque augescit ac minuitur in corpore.

4. Primum quidem igitur, necesse est generationem fieri non ab uno. Quomodo enim unum existens, aliud quid generarit, si non alicui misceatur. Deinde neque generarint, si non ejusdem generis existentia misceantur, & quæ eandem vim habeant, neque sane nobis similia perficerentur. Et rursus, si non calidum ac frigidum, & siccum ac humidum, moderate ac æqualiter inter se haberent, sed alterum alterum multum præcelleret, & fortius debiliore præstaret, generatio fieri non posset. Proinde quomodo verisimile est, ab uno quid generari, quum neque a pluribus generetur, nisi habuerint temperamentum inter se probe conveniens? Necesse itaque est tali existente natura, cum aliorum omnium, tum humana, non unum esse hominem, sed singula quæ ad generationem ejus conferunt, vim quandam in corpore habere, eam videlicet quam contribuerunt.

5. Et rursus necesse est secedere singula in suam ipsorum naturam, homine moriente, humidum nimirum ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum. Talis autem & animalium est natura, & aliorum omnium, generanturque similiter omnia, & occidunt similiter omnia. Constat enim natura ipsorum ex his prædictis omnibus, & desinit juxta prædicta, in id unumquodque unde est compactum secedens. At vero corpus hominis habet in seipso sanguinem, & pituitam, & bilem duplicem, flavam videlicet & nigram; atque hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægrotat, & sanus est.

6. Sanus equidem maxime est, ubi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum, tum facultate, tum copia, & ubi maxime fuerint permixta. Ægrotat autem, quum horum quid minus aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum. Necesse est enim quum quid horum secretum fuerit, & per se steterit, non solum eum locum unde secessit morbidum fieri, sed etiam eum in quo stat, & in quem propter nimiam copiam diffusum est, dolore ac morbo vexari.

7. Etenim quum quid horum extra corpus effluxerit amplius quam redundat, evacuatio ipsa dolorem exhibet. Rursus itaque si idem intus fecerit evacuationem, & transitionem, ac ab

aliis

aliis secretionem, geminatum dolorem exhibere necesse est, velut dictum est, nempe & unde secessit, & ubi receptum redundat. Dixi porro, quæcunque hominem esse dixero, semper demonstraturum me esse, quod talia sint, & juxta receptum morem ac opinionem, & juxta naturam.

8. Et dico sane esse sanguinem & pituitam, & bilem flavam ac nigram: & horum primum quidem juxta receptam opinionem nomina distincta esse dico, & nulli ipsorum idem nomen esse: deinde species juxta naturam separatas esse, & neque pituitam similem esse sanguini, neque sanguinem bili, neque bilem pituitæ. Quo enim modo hæc inter se similia sint, quorum neque colores similes videntibus apparent, neque ad manuum tactum similitudo aliqua esse deprehenditur? Neque enim similiter calida sunt, neque frigida, neque sicca, neque humida. Quum itaque in tantum inter se discrepent, tum specie, tum facultate, necesse est ipsa non unum esse, quandoquidem neque ignis & aqua idem sunt. Quod autem hæc omnia non unum sunt, sed unumquodque ipsorum vim & naturam suam habet, vel hinc cognoscere licebit. Si enim homini alicui medicamentum dederis, quod pituitam ducit, pituitam tibi vomet: &, si pharmacum dederis bilem ducens, bilem tibi vomet. Eadem ratione & bilem atram purgabit, si medicamentum exhibueris quod bilem atram ducit. Quod si ipsi partem aliquam sauciaris, ut vulnus fiat, affluet ipsi sanguis: atque hæc omnia faciet tibi totam diem ac noctem, & hyeme & æstate, donec spiritum in sese trahere, & rursus reddere potens fuerit: potens autem erit donec aliquo horum congenitorum fuerit privatus.

9. Congenita autem sunt prædicta. Quomodo enim non congenita essent? Primum etenim manifestum est, hominem in seipso hæc omnia semper habere, donec vixerit. Deinde nata sunt ex homine hæc omnia habente. Postea nutrita sunt in homine hæc omnia habente, quæ videlicet ego nunc dico ac demonstro. Qui vero dicunt, quod unum est homo, videntur mihi hoc consilio usi esse. Nimirum quum viderint eos qui medicamenta hauserunt, in superpurgationibus interiisse, alios quidem bilem vomentes, alios pituitam, unumquodque horum hominem esse putaverunt, quod vidissent his purgatum interiisse. Et qui sanguinem dicunt hominem esse, eodem consilio utuntur. Nam quum vident jugulatos homines, & sanguinem ex corpore ipsorum effluentem, hunc ipsum animam in homine esse putant; atque his testimoniis sane omnes utuntur in sermonibus suis.

10. Atqui primum quidem in superpurgationibus, nemo unquam mortuus est bile sola purgatus. Verum quum quis pharmacum biberit, quod bilem deducit, primum bilem vomet, deinde pituitam, postea per vim etiam atram bilem, postremum moribundus etiam sanguinem purum vomet. Eadem perpetiuntur a medicamentis pituitam ducentibus. Primum enim pituitam voment, deinde bilem flavam, postea atram, morientes autem sanguinem purum; & in hoc mox vitam finiunt. Etenim pharmacum ubi corpus intraverit, primum quidem ducit id quod ex omnibus in corpore existentibus, sibi maxime secundum naturam familiare fuerit, deinde vero etiam alia trahit, ac purgat.

11. Quemadmodum ex terra nascentia

tia & in ipſam plantata ac ſeminata, ubi in terram pervenerint, unumquodque trahit id quod naturæ ſuæ familiare in terra exiſtit. Ineſt autem in terra & acidum, & amarum, & dulce, & ſalſum, & omnigenum. Primum itaque plurimum ejus trahit in ſeipſum, quod ſibi ipſi juxta naturam maxime familiare fuerit, deinde trahit etiam reliqua. Hujuſmodi ſane quiddam etiam pharmaca in corpore faciunt. Quæcunque enim bilem ducunt, primum meraciſſimam bilem purgant, poſtea vero mixtam. Et rurſus pituitæ pharmaca, primum meraciſſimam pituitam ducunt, poſtea mixtam. Et jugulatis primum quidem ſanguis calidiſſimus & ruberrimus profluit, deinde pituitoſior ac bilioſior.

12. Porro pituita in homine hyeme augetur. Hæc enim hyemi maxime ſecundum naturam convenit ex omnibus in corpore exiſtentibus. Frigidiſſima enim exiſtit. Signa autem quod pituita frigidiſſima eſt, hæc ſunt. Si enim pituitam, & bilem, & ſanguinem contingere libuerit, pituitam ſane frigidiſſimam eſſe comperies, quamvis viſcoſiſſima ſit, & per vim maxime poſt bilem atram trahatur; quæ vero per vim trahuntur calidiora fiunt, a violentia coacta, ſed tamen ſupra hæc omnia, frigidiſſima eſſe apparet pituita ex ſua ipſius natura. Quod autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoſcere datur, quod homines pituitoſiſſima & ſpuunt, & emungunt hyeme, & tumores laxi albiſſimi fiunt maxime hoc tempore, itemque reliqui morbi pituitoſi.

13. Cæterum vere pituita quidem adhuc fortis in corpore manet, ſed ſanguis augeſcit. Nam & frigora remittunt, & imbres ſuperveniunt. Sanguis autem juxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet & calidiorum dierum tepore. Hæc enim anni pars maxime juxta naturam ipſi convenit, ut quæ calida & humida exiſtat. Eſt enim humidus & calidus. Signa autem hinc colligere licet. Quod homines vere & æſtate maxime dyſenteriis corripiuntur, & ſanguis ex naribus ipſis fuit, & calidiſſimi ſunt ac ruberrimi.

14. At vero æſtate ſanguis adhuc viget, & bilis in corpore elevatur, & uſque in autumnum porrigitur. In autumno vero ſanguis modicus fit, contrarium enim ejus naturæ id tempus exiſtit. Bilis autem per æſtatem ac autumnum corpus poſſidet, id quod inde cognoſcere potes: quod homines ſua ſponte hoc tempore bilem vomunt, & in medicamentorum potionibus bilioſiora purgantur. Manifeſtum fit & febribus, & hominum coloribus. Pituita autem æſtate debilior ſeipſa eſt. Contrarium eſt enim naturæ ejus id tempus, calidum enim eſt & ſiccum. Sanguis vero autumno pauciſſimus fit in homine: Siccus enim eſt autumnus, & hominem jam frigefacere incipit. Atra porro bilis autumno & plurima & fortiſſima eſt. Poſtquam autem hyems apprehenderit, bilis flava perfrigerata modica fit, & pituita rurſus augetur, tum ob pluviarum copiam, tum propter longitudinem noctium.

15. Corpus quidem igitur humanum hæc omnia ſemper habet, verum pro temporis circumſtantia, aliquando plura ſeipſis fiunt, aliquando pauciora, ſingula tum juxta partem ac copiam, tum juxta naturam. Quemadmodum enim annus omnis omnium particeps eſt & caliditatum & frigiditatum, & ſiccitatum ac humiditatum (neque enim quicquam horum ne minimo quidem tem-

tempore consisteret ac duraret, citra omnia ea quæ in hoc mundo insunt, verum si unum aliquod deficeret, omnia sane abolerentur : ex eadem enim necessitate omnia consistunt & mutuo aluntur) : sic etiam si quid ex homine deficeret ex his, quæ ipsi congenita sunt, non sane vivere posset homo.

16. In anno autem aliquando quidem hyems maxime viget, aliquando ver, modo æstas, modo autumnus. Sic etiam in homine, aliquando pituita prævalet, aliquando sanguis, aliquando bilis, primum quidem flava, deinde etiam nigra appellata. Quorum omnium evidentissimum testimonium hinc habes. Si enim eidem homini idem pharmacum quater in anno dare velis, vomet tibi hyeme quidem pituitosissima, vere autem humidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima.

17. Itaque quum hæc sic se habeant, quicunque morbi hyeme augescunt, æstate desinere solent : quicunque vero æstate augescunt, hyeme finire consueverunt, nisi certo dierum circuitu discedant; de circuitu autem dierum rursus dicam. Quicunque autem morbi vere fiunt, ad autumnum eorum discessum fore expectare oportet. Quicunque postremum autumnales morbi sunt, eorum discessum necesse est vere fieri. Quicunque vero morbus hæc tempora transgressus fuerit, eum annuum fore scire oportet. Porro Medicum sic adversus morbos instare oportet, prout unumquodque horum in corpore prævalet, juxta tempus quod sibiipsi maxime natura conveniens existit.

Addititia.

Quin & hæc insuper ad illa nosse oportet, quod quoscunque morbos repletio parit, evacuatio sanat : & quicunque ex evacuatione fiunt morbi, repletio sanat : quicunque vero a labore fiunt, quies sanat : qui autem ab ocio gignuntur, labor sanat.

18. In summa Medicum scire oportet, opponere se contrarium instantibus & morbis, & naturis, & temporibus, & ætatibus, & distendentia solvere, & soluta distendere. Sic enim vel maxime morbum sedaverit; & mihi sane hoc ipsum sanatio esse videtur. Morbi partim ex diætis, partim ex spiritu, quem adtrahentes vivimus, fiunt. Utrorumque cognitionem sic facere oportet. Quando ab uno morbo multi homines corripiuntur eodem tempore, caussam ad id, quod communissimum est, & quo maxime omnes utimur, referre oportet. Est autem hoc spiritus & aër, quem inspirando trahimus. Manifestum est enim jam, quod diæta uniuscujusque nostrum, caussa non est, quum morbus omnes consequenter contingat & juniores, & seniores, mulieresque ac viros, & tam vinolentos quam aquæ potores, & tam mazam edentes quam pane vescentes, & tam multum laborantes quam parum, nequaquam igitur diæta caussa fuerit, quum homines diversa victus ratione utentes ab eodem morbo corripiuntur. Quum vero omnis generis morbi fiunt eodem tempore, palam est victus singulos singulis caussas esse : & curam sane facere oportet, ex contrario instando adversus morbi caussam, quemadmodum & alibi a me relatum est, & victus rationem permutare. Conspicuum est enim diætam, qua homo uti consuevit, non esse ipsi commodam, aut in totum, aut magna ex parte, aut unum saltem quoddam ex ipsa : quod ubi cognoveris, transmutare oportet : habitaque consideratione naturæ hominis, & ætatis, & speciei, horæque ani

ni & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, & quemadmodum jamdudum a me dictum est, ad singulas ætates, & horas, & species, ac morbos respiciendo, tum in exhibendis pharmacis, tum in constituenda diæta.

19. At vero quum unius morbi popularis grassatio consistit, manifestum est diætam non esse culpabilem, sed quum trahimus spiritum in caussa esse: palamque est insuper eum ipsum spiritum, sive aërem morbosam aliquam exhalationem habere. Eo itaque tempore homines in hunc modum commonefacere oportet. Nimirum ut diætas non permutent, quia morbi caussa non existunt: verum ut videant quo corpus habeant quam minimæ molis ac debilissimum. Detrahendi insuper sunt cibi ac potus, quibus uti consueverunt, idque paulatim facere oportet. Nam si quis cito diætam permutet, periculum est etiam a permutatione aliquid in corpore novatum iri. Quapropter victu solito quidem utendum est, ubi hominem nihil lædere videtur. Providendum vero ut quam paucissimus aëris influxus in corpus ingrediatur, & ut ille ipse quam peregrinissimus existat. Regionum etiam locos, in quibus morbus consistit, quantum ejus fieri potest, permutare oportet, & corpore attenuare: sic enim minime multo ac denso spiritu homines opus habuerint. Porro quicunque morbi a fortissima corporis parte fiunt, gravissimi existunt. Etenim si isthic, ubi initium sumpserint, permanserint, necesse est fortissima parte laborante, totum corpus laborare. Et si a validissima ad quandam debiliorem transierint, difficulter solvuntur. Quicunque vero a debilioribus partibus ad fortiores transierint, commodius solvi possunt. Nam influentia a vi ipsarum facile consumuntur.

20. Venæ crassissimæ sic se habent. Quatuor paria ipsarum sunt in corpore, & unum quidem a capite retro per cervicem, forinsecus ab utraque spinæ parte ad coxendices & in crura progreditur, deinde per tibias & malleolos forinsecus ad pedes pervenit. Oportet igitur venæ sectiones in doloribus dorsi ac coxendicum, de poplitibus facere & malleolis forinsecus. Alterum par principium ex capite juxta aures habet per cervicem, & sphagitides appellantur, hoc est jugulares; deferunturque utrinque juxta spinam intrinsecus ad lumbos, in testes ac femora, & per poplites ex interna parte, deinde per tibias ad malleolos intrinsecus & in pedes. Quapropter in doloribus lumborum ac testium, venæ sectionem de poplitibus ac malleolis facere intrinsecus oportet.

21. Tertium par venarum ex temporibus per cervicem sub scapulas tendit, & ad pulmonem defertur, altera quidem a dextris ad sinistram partem, altera vero a sinistris ad dextram: & dextra quidem sub mammam abit & in splenem, & in renem, sinistra vero in dextram partem tendit a pulmone sub mammam & in hepar, & in renem; utraque autem in rectum intestinum ac podicem desinit. Quartum par a priore capitis parte & oculis sub cervicem ad claviculas devenit, deinde super brachia superne in flexuras, postea per cubitos in manuum juncturas ac digitos: deinde a digitis rursus per cubitos ac manus superne in flexuras, & per brachiorum infernam partem ad alas: unde superne a lateribus altera in lienem pervenit, altera in jecur, postea supra ventrem utraque in pudendum desinit. Et crassis-

sissimæ quidem venæ sic se habent.

22. Sunt autem & ex ventriculo venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas corpori alimentum accedit; ferunt autem a crassis venis in ventriculum ac reliquum corpus, & ab externis, & ab internis, & inter se mutuo distribuunt, internæ extrinsecis, ac vicissim extrinsecæ internis. Venæ igitur sectiones juxta prædictum sermonem facere oportet. Enitendum est autem ut sectiones quam longissime a locis faciamus, ubi dolores fieri, & sanguis colligi solet. Sic enim mutatio minime magna derepente fiet, & consuetudinem removebit, ut non amplius in eundem locum colligatur.

23. Quicunque pus multum spuunt citra febrem, & quibuscunque in urina pus multum subsidit citra dolorem, & quibuscunque alvi recrementa cruenta, velut in dysenteriis, & tarde ac diutine prodeuntia, velut in juvenibus quinque & triginta annorum, atque etiam senioribus, his omnibus ex eadem caussa morbi fiunt. Necesse est enim hos labori esse deditos, ac exercitationis studiosos, & corpore operarios in juventute fuisse, postea vero relictis laboribus, molli carne & multum a priore differente carnosos redditos esse, & corpus multum discrepans habere, ut id quod prius extitit, cum eo quod nunc adepti sunt, nulla parte consentiat. Quum igitur morbus aliquis corripuerit sic dispositos, e vestigio quidem effugiunt, postea autem a morbo progressu temporis corpus colliquescit, & serosi ac saniosi humoris species per venas, qua parte maxime amplæ fuerint, fluit. Siquidem igitur in inferiorem ventriculum processerit, fere qualis in corpore inest, tale etiam recrementum prodit. Quum enim declivis sit via, non multo tempore hæret in intestino.

24. Quibuscunque autem in pectus influxerit, suppurati fiunt, nimirum purgatione acclivi existente, & multo tempore in pectore immorans putrescit, & purulenta redditur. Quibuscunque vero eadem serosi humoris species in vesicam proruperit, a loci caliditate calida & alba fit, & segregatur: & quod quidem rarissimum est, superstat, crassissimum vero infra mergitur, quod sane pus appellatur. Fiunt autem & calculi pueris, propter hujus loci caliditatem, itemque totius corporis. Viris autem calculi non generantur, propter corporis frigiditatem. Nam id probe nosse oportet, quod homo primis diebus calidissimus est sui respectu, ultimis frigidissimus. Necesse est enim augescens & ad vim procedens corpus calidum esse. Ubi autem inceperit marcescere corpus, delabens in ocium, frigidissimum evadet. Et juxta hanc rationem, quanto amplius primis diebus homo augescit, tanto calidior existit: & quanto plus ultimis diebus marcescit, tanto frigidiorem esse necesse est.

25. Sani autem fiunt sua sponte illi prædicto modo dispositi ac affecti, plurimi quidem ab hora qua liquescere incipiunt, quinto & quadragesimo die. Qui vero hoc tempus transgressi fuerint, anno finito sua sponte convalescunt, nisi quid aliud mali gravioris hominem infestet. Quicunque morbi sensim ex modici temporis caussa fiunt, & quorum caussæ cognitu faciles sunt, securissimos fore prædici possunt. Curationem itaque ipsorum instituere oportet, ut caussæ morbi nos opponamus. Sic enim solvitur utique id quod morbum in corpore fecit.

26. Quibuscunque arenosa aut tosi in urinis subsident, his initio tubercula cir-

circa crassam venam enata sunt, & suppurata: postea vero tuberculis non cito effractis, tosi ex pure coaliti sunt, qui per venam foras exprimuntur una cum urina in vesicam. Quibuscunque vero cruentæ urinæ sunt, his venæ laborant. Quibuscunque autem in urina crassa existente, carunculæ parvæ capilliformes simul prodeunt, eas a renibus prodire nosse oportet, & ab arthriticis. Quibus vero pura urina est, & alias atque alias velut furfures in urina innatant, horum vesica scabiosa existit.

27. Febres plurimæ a bile fiunt. Species ipsarum quatuor sunt, præter eas, quæ ab occultis doloribus generantur. Nomina ipsarum sunt: continens, quotidiana, tertiana, quartana. Continens itaque appellata, a plurima ac meracissima bile provenit, & judicationes quam brevissimo tempore facit: Corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirum a multa caliditate calefactum. Quotidiana vero post continentem a plurima bile generatur, & præ reliquis celerrime discedit, verum longior est continente, quanto a pauciore bile provenit, & propterea quod requiem habet in ipsa corpus. In continente vero non quiescit ullo tempore.

28. Tertiana autem longior est quam quotidiana, & a pauciore bile gignitur. Quanto vero longiori tempore in tertiana corpus quiescit quam in quotidiana, tanto diuturnior hæc febris est quam quotidiana. At vero quartanæ reliquæ juxta eandem rationem habent, sed tertianis diuturniores sunt, quanto pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea quod corpus in ipsis plus perfrigescit, id quod ab atra bile ipsis contingit superflue adeo ut ægre frigus depelli possit. Atra enim bilis inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit.

29. Quod autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, vel hinc condiscere licet. Autumno enim maxime homines a quartanis corripiuntur, & in ætate a quinque & viginti annis, usque ad quadragesimum quintum. Hæc autem ætas præ omnibus aliis maxime a bile atra infestatur, & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem aptissimum est. Quicunque autem extra hoc tempus & ætatem a quartana corripiuntur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnam, nisi quid aliud gravioris mali hominem infestaverit.

DEMOCRITUS HIPPOCRATI

DE

NATURA HOMINIS.

OMNES homines artem medicam nosse oportet, o Hippocrates. (Est enim res honesta simul ac utilis ad vitam); & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam sapientiæ cognitionem medicinæ sororem ac contubernalem esse puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat. Medicina vero morbos a corporibus aufert. Augescit autem intelligentia, præsente sanitate: cujus providentiam habere honestum est eos qui recte sentiunt. At ubi corporis habitus ægrotat, neque mens ipsa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præsens animam vehementer obscurat, intelligentiam ad adfectionem per consensum ducens. Cæterum naturæ humanæ descriptio, ejusmodi speculationem habet. Cerebrum quidem supremam corporis partem custodit, & securitatis tutelam sibi commissam habet, intra membranas nervosas cohabitans. Super quod duplicatorum ossium naturæ necessariæ firmatæ, dominum mentis custodem, ipsum cerebrum tegunt. Pilorum decor est, cutem ornare. Oculorum vero vis visiva in multiplici tunica latitans, ob humoris instantias, sub frontem in medelam collocata est, & est videndi causa. Pupilla vero sincera, palpebræ marginem opportunitatis custodem sustinet. Duplices autem nares olfactum dignoscentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis vero labiorum contactus os circumplicans, verborum sensum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem desinens, ac lyræ simile, dentium clavis coaptatum est. At sermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibus dum est sermo, non certus temeritatis minister exsistit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, gustum custodiens, munitis dentium septis custodita est. Guttur autem & gula inter se conjuncta, vicina sunt. Illud enim in viam spiritus: hæc in profundum ventris, alimentum demittit, large id propellens. Regium vero cor, cono ac pineæ nuci simile, iram nutriens, adversus omnes insidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum cavernæ aëre per ipsas erumpente, vocis causam flatum pariunt. Quod vero sanguinem suppeditat, & in alimentum transmutat, cum apicibus, sæpe vena cava circumfluum, hepar est, concupiscentiæ causa. Viridis autem bilis juxta hepar manens ubi superebulliit, humani corporis corruptio est, & nocivus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice versa dormit, nullum negocium exhibens. Inter hæc autem medius omnia suscipiens venter chorum ducit, & accumbit,

bit, concoctionem gubernans. Obnoxia vero ventris compositioni, per opificium convoluta, circum ventrem evolvuntur intestina, adsumptionis & excretionis causæ. Gemini autem renes in coxis firmati, & pinguedine intecti, ab urinarum excretione non sunt alieni. At dominus totius ventris, qui Omentum vocatur, totum ventrem complectitur, solo splene excepto. Consequenter, nervosa vesica in coxa osculum firmatum habens, venis complicatis, urinarum excretionis causa est. Huic autem vicina mater puerorum, vehemens illud malum, infinitarum ærumnarum in muliere causa, uterus ipse latitat. Pylorus autem, sive Janitor, ex coxarum recessu emergens caro, nervis adstringitur. Verum de plenitudine naturæ ventris effundit, ex opificii providentia. Porro extra corpus pensiles domum incolunt, ad generationem destinati, conditores testiculi, multis tunicis præditi. Jucundum ex venis ac nervis plicamentum est pubes, quæ urinarum effusionem facit: & ad coitus ministerium a natura creata est, & pubertatis appetentiam tegit. Crura vero & brachia, & extremæ partes his annexæ, totum ministerii principium coacervatum habentes, totum nervorum ministerium perficiunt. At vero incorporea in recessibus natura, omnifaria viscerum genera fabricavit: Quæ sane mors instans, celeriter a ministerio quieta reddit.

HIPPOCRATIS

DE

STRUCTURA HOMINIS,

Ad Perdiccam, Macedonum Regem.

Mundus quatuor ex elementis consistit, igne, aëre, terra, & aqua: calidó videlicet, humido, frigido, & sicco. Iisdem ex elementis quatuor totidemque humoribus & homo consistit: sanguine scilicet, pituita, flava, & atra bile. Et sanguis quidem aëri, pituita aquæ, flava autem bilis igni, atra vero terræ similatur. Sanguis enim gustu dulcis est: pituita, salsa: flava bilis, amara: atra vero, acetosa, & flavescens. Sanguinis autem locus, & spiritus in corde est. A dextris quidem ejus sanguis, a sinistris vero, spiritus consistit. Flavæ bilis in jecinore: atræ in liene: pituitæ quidem in cerebro locus. Sanguis autem calidus & humidus: pituita frigida & humida: flava bilis, calida & sicca: atra vero sicca & frigida.

2. Arteriæ quidem a corde purum sanguinem, & spiritum recipiunt. Venæ autem & ipsæ a corde sanguinem sumunt, per quas corpori distribuitur. Sed jecur cordi sanguinem non præter veri fidem affatim suppeditat. Nam ignis absque materia permanere neutiquam potest. Quo fit ut nonnulli hominum semper quasi rideant, quidam vero tristentur: hujus rei ex elementis causam esse dicimus. Qui enim puri san-

sanguinis non inexpertes sunt, hi usquequaque rident, & aspectu ac corpore floridi, necnon perspicui coloris existunt. Qui vero flavæ bilis participes sunt, desides, pusillanimes, pavidi, imbecillesque esse solent. Pituitosi vero inertes & frigidi sunt.

3. Reminisci autem, & esse prudentia præditum, ex cerebro, inter calidum frigidumque admodum temperato, provenit. Oblivio vero, ex cerebri frigiditate procedit. Passio autem, quæ phrenesis nuncupatur, ex perurentibus febribus fit. Vaporibus enim, ex visceribus per dorsum ad cerebrum emissis, ejus humidum arescit, & homo mente captus efficitur: & cerebrum oleo quocunque frigidæ qualitatis per aures, vomitusque humectare oportet. Lethargus vero & ipse cerebri passio est: cum enim cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit, hinc passio quæ Lethargus appellatur, hominem occupat: & calefacientibus cerebro opitulari expedit. Paralysis vero fit a frigido, crudoque humore, qui a cerebro demissus in oculum, sive in aliquam labiorum partem, seu in totam dimidiamque faciem descendit. Per nares cerebrum purgantia adhibere oportet: & extrinsecus Isobrium contusum (herba est quæ & Maros & Origanis dicitur) ignis suffitu, seu cauteriis per aures applices.

4. Quæcunque autem passiones in capite fiunt, ex stomacho oriuntur. Exempli caussa: Vomicæ, strumæ, dentium dolores, tonsillæ, angina, suffocationes, anhelitus difficultas, & reliqua. Caput autem suturas habet tres: invenitur & solidum absque suturis caput, & hoc quidem humidum est. Crispos vero capillos habere, calidioris capitis signum est. At recti crines, ex supervacuo qui in capite est humore fiunt. Flavedo capillorum ex flava bile: calvicies vero ex caliditate provenit. Articulatæ vocis species tres habentur: gravis, acuta, & media: hæc a spiritu procedunt.

5. Jecur autem, ipsum alimentum triplici digestione in succum redigit. Ex prima digestione cor alimenti qualitatem, saporem videlicet, suscipit, & puri sanguinis procreatio fit. Secundam digestionem jecur desumit, & corporis partibus alimentum largitur: unde flavæ bilis constitutio fit: lien vero ex sanguinis fece alitur: unde & melancholicum humorem constitui certum est. Cerebrum autem a stomacho humectatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Tertia digestione alimentum superne in stomacho in succum vertitur: & tunc reseratur janitor, qui ventriculus nuncupatur, quoniam transitus tantum facultatem subministrat. Inde alimentum in inferiorem ventrem demittitur. Alvus vero a pituita ciborum acerbitatis gratia, oblectamentum sentit. Humidum autem excrementum, per renes, ac sejunctos ipsius excrementi meatus in vesicam, id est in phuscam descendit: in vesicam enim aqua ingreditur.

6. Sensus in homine quinque habentur, visus, olfactus, auditus, gustus, & tactus. Nam visus ex æthere: olfactus ex aëre: auditus ex igne: gustus ex humido: tactus vero ex terra fit. Homo autem ex quatuordecim quibusdam consistit: Nervis, venis, arteriis, sanguine, spiritu, carne, adipe, cartilagine, unguibus, ossibus, medullis, capillis, membranis, humoribus. Horum autem excretiones, maribus quidem sicco & humido excremento, vomitibus, oculis, naribus, sputis, sudoribus, venereis, incertis meatibus, ca-

capillis & unguibus fiunt: fœminis vero ad hæc duo adduntur, purgationes lactis videlicet, & menstruorum. Lac autem, & eodem modo genitale semen hominis, ex sanguine gignuntur; & hoc certum est: si enim homo genitali plus nimio utetur, sanguinem pro semine emittet. Similiter autem & fœminæ, si plus nimio factare cogentur, sanguis elicitur.

7. Spina autem hominis habet vertebras viginti quatuor, & costas totidem. Dentes cum maxillaribus duo supra triginta sunt, anteriores autem dividentes, qui & secantes appellantur. Stomachus palmos habet quinque. Intestina cubitos tredecim. Nomina digitorum, pollex, index, medius, annularis, auricularis. Ungues frigidi siccique temperamenti sunt.

8. Anni vero tempora quatuor habentur, ver, æstas, autumnus, & hyems. Ver calidum & humidum est: ideo sanguinis in corpore incrementum fit. Æstas calida & sicca: ideo flavam auget bilem. Autumnus siccus & frigidus: ideo atram bilem, & saniem auget; sanies quidem sanguinea & aquosa est. Hyems vero pituitam in corpore adauget. Nam quatuor hominis elementa, id est humores, ad tempora quatuor dividuntur. Ideo solarem conversionem speculari, & affecti temperamentum, & ad hæc curationibus uti opus est.

9. Si enim verno tempore juvenis adversa premetur valetudine, sanguinis exuperantiæ causa patitur, quem per venæ sectionem emittere opus est. Et si pleuresi unius diei spatio, vel duorum seu trium laboraverit, venæ sectione affecto opitulandum, priusque ipsum opprimat passio, & affecti vires deficiant. Homini vero venæ sectio perutilis est: & tempus quidem quo ipsa utendum, a Februario incipit: & rursus a Septembri principium sumendo, ad septimam ejusdem perduret. Æstate aliquo ægrotante, ad passionis initia purgamina adhibenda.

10. Sic considerantes, o Rex, & aliorum curam agentes, quid ad vitæ rationem corporibus præstet, & quod congrue alimenta suggerat, ac debito opponat ordini, non satis pro diligentia nostra, & qui humana aggrediuntur corpora morbos deprehenderimus, nunc accuratius perspicientes, summatimque describentes, medicinalem sphæram ad te mittimus, per quam ægritudines, quæ humana corpora occupare solent, pernoscere, & ad præsentem horam, ac decurrentis anni tempora, hujusmodi calamitatibus opitulari queas. Si autem hæc accuratius egeris, diu citra omnem adversam valitudinem per omne tempus vita frueris. Et si hæc quæ potissimum optimæ valitudini tuæ vim præbeant, quæque hominum generi conducant, peregeris, ita in omnibus te incolumem vitam deprehendes elegisse. Et quamvis ardua admodum sphæræ ratio habeatur, eam tamen perscriptam tibi præbemus.

11. A Vergiliarum occasu ad hyemale solstitium, dies undequinquaginta: hoc est, a duodecimo Novembris ad finem Decembris sunt. Hi quidem dies pituitam augent. Balneis autem jejunus, sudores excitando, detergendoque, & venereis ac laboribus uteris. Ab hyemali solstitio ad vernale æquinoctium, dies quatuor & octoginta: a prima videlicet Januarii ad quintum supra vigesimum Martii. Hi dies humiditatum & sanguinis exuberantiam peragunt. Deambulationibus, & siccis quæ ad victum pertinent, deliciisque ac vene-

nereis, beneque alentibus utendum. A vernali æquinoctio ad Vergiliarum ortum, dies undequinquaginta: scilicet a vigesimo quinto Martii ad tertiumdecimum Maji. Hi dies sanguinem augent. Redolenti vino, & venereis, ac laboribus uteris. A Vergiliarum autem exortu ad æstivum solstitium, dies quadraginta duo: a tertia decima Maji ad vigesimum tertium Junii. Hi enim dies flavæ bilis augendæ facultatem obtinent. Dulcibus & aquosis utendum, ducendæ alvi cura agenda, & a venereis, ac laboribus abstinendum est. Ab æstivo vero solstitio ad æquinoctium autumnale, dies nonaginta tres: ab vigesimo quarto Junii, ad vigesimum quintum Septembris. Hi dies atram bilem augent. Frigidis & aquosis, redolenti vino, ac salitis uti opus est: a venereis vero abstinendum censemus. Ab autumnali æquinoctio ad Vergiliarum occasum, dies duodequinquaginta: a vigesimo quinto Septembris ad duodecimum Novembris. Hi enim dies saniem augent. Acetosis, acerbisque, & venereis, ac laboribus uti expediet.

12. Si ad hæc observanda curam, o Rex, impenderis, citra omnem tristitiam doloremque in reliquum vita frueris. Hac se divisione sic habente, annus in dies quinque ac sexaginta supra trecentos colligitur.

HIPPOCRATIS
DE
RESECTIONE.

ARTERIA ex utraque faucium parte exortum faciens, in summitatem pulmonis desinit, circulis composita consimilibus rotundis, in superficie se mutuo contingentibus. Ipse autem pulmo testudinem coadimplet, in sinistram conversus, quinque apices habens, quos lobos & summitates vocant, cinereo colore præditus, notis cavernosis compunctus, naturaque antrosus existens. Ad medium vero ipsius cor situm est, rotundius ac oblongius quam in omnibus animalibus. A corde vero ad hepar multa cartilaginosa arteria procedit, & cum ipsa vena magna appellata, per quam totum corpus nutritur.

2. Hepar autem similitudinem quidem cum omnibus aliis habet, verum sanguinolentius quam alia existit, apices habens duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas. Ab hoc vero obliqua vena inferne ad renes tendit. Renes autem consimiles, colore, malorum speciem præ se ferunt. Ab his canales obliqui ac ferme triangulares in summum vesicæ apicem tendunt. Vesica autem tota nervosa est, magnaque ac late se extendens capacitas intra eam a natura disposita est. Et has sex partes intus per medium corpus natura disposuit. Gula autem a lingua principium faciens, in ventrem desinit, quam sane Græci etiam œsophagum, & stomachum, id est os ventris significanter appellant.

3. Cæterum a spina retro hepar, sep-

ſeptum tranſverſum productum eſt. Ex latere vero notho, ſiniſtro videlicet, lien initio ſumpto extentus eſt ad humani veſtigii ſimilitudinem. Venter autem hepati adjacens juxta ſiniſtram partem, totus quidem eſt nervoſus. A ventre vero extat inteſtinum ventri conſimile, longum cubitorum non minus duodecim, pampinoformiter in ſinibus involutum, quod aliqui colum vocant, per quod alimenti delatio contingit. A colo autem ſitum eſt rectum ac princeps inteſtinum poſtremum, carnem copioſam habens, & in ſummum anum deſinens. Reliqua porro natura ipſa ordinavit ac diſpoſuit.

HIPPOCRATIS

DE

CORDE.

COr figura velut pyramis eſt, colore autem abunde puniceum, & tunicam lævem circumdatam habet, & eſt in ipſa humor modicus velut urina, ut putare poſſit in veſica cor diverſari. Facta eſt autem ea gratia, ut ſanum in cuſtodia floreſcat. Habet autem humiditatem tantam quanta ſatis eſt æſtuanti in medelam. Cæterum hunc humorem cor emingit, bibendo ipſum aſſumens ac conſumens, pulmonis nimirum potum lambens. Etenim homo multo maximam partem in ventrem bibit. Gula enim ſive ſtomachus velut infundibulum, potus copiam & quæcunque volumus excipit. Bibit autem & in guttur ac arteriam, minus vero & quantum latere poſſit per rimam illapſum.

2. Operculum enim exactum epigloſſis, lingula ſive minor lingua appellata, ne permiſerit quidem aliquid amplioris potus penetrare. Signum autem hujus rei hoc eſt. Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatam, ſitienti valde bibendam dederit, maxime ſui (hoc enim pecus non eſt curioſum, neque mundiciei deditum): deinde dum adhuc bibit, ipſius guttur reſecet, hoc colore ipſum tinctum reperiet: ſed non eſt cujuſvis hæc chirurgiæ aggreſſio. Nequaquam igitur fides, noſtra ſuſpecta eſſe debet de potu, quod homini in guttur vergat.

3. Sed quomodo aqua acervatim irruens, turbationem ac tuſſim multam exhibet? propterea inquam, quod contra reſpirationem fertur. Quod enim per rimam illabitur, tanquam juxta parietem delabens, aëris elationi non inſtat, ſed lævem ac lubricam quandam viam humectatio ipſi præbet. Hunc itaque humorem cor de pulmone una cum aëre abducit. Aërem quidem igitur ubi in medelam ceſſit, neceſſario oportet retro per eandem viam qua adduxit rejicere. Verum humorem partim in culeum ac vaginam ſuam exſpuit, partim rurſus una cum aëre foras propellit. Quapropter etiam palatum elevat, quum ſpiritus recurrit. Merito autem recurrit. Non enim humanæ naturæ alimenta hæc ſunt. Quomodo enim hominis alimentum ſint ventus & aqua cruda? ſed ſunt magis co-

gnatæ affectionis castigatio & medela.

4. Porro ut ad institutum sermonem revertamur: Cor musculus est valde fortis non nervo, sed densitate ac constrictione carnis, & duos ventriculos habet discretos in uno amiculo, ab utraque parte unum. Nihil autem inter se similes sunt. Alter enim in dextris ad osculum situs est, contingens alteram venam. Alter in sinistris. Totum enim cor in his sedem suam firmavit. Sed ille etiam omnino amplioris ventris, & magis inanis quam alter est: neque extremitatem cordis attingit, sed caudam ejus ambit: solidus item est, veluti extrinsecus assutus. Alter autem subter sinistram mammam maxime in directum situs est, ubi etiam saltus ipsius significationem sui præbet. Amiculum autem habet crassum itemque foveam. Foveæ enim speciem præ se fert similem mortario. Sed enim hic etiam pulmonem subit cum mansuetudine: & circumjectu ipsius, caloris intemperantiam castigat.

5. Etenim pulmo natura frigidus est; sed & inspiratione perfrigeratur. Ambo autem densi ac asperi sunt interna sui parte, & velut subcorrosi, magisque sinister quam dexter. Nam insitus a natura ignis non est in dextro. Quare mirum est sinistrum asperiorem fieri, ubi intemperatum aërem inspiraverit. Quapropter etiam roboris caloris custodiendi gratia crassius intus constrictus est. Oscula autem ipsis non sunt aperta, nisi si quis cordis auriculas præsecet, aut caput cordis præcidat. Si autem quis præsecet, apparebunt duplicia oscula in duobus ventriculis. Crassa enim vena ex altero excurrens visum decipit, si fuerit resecta. Hi fontes sunt humanæ naturæ, & hic flumina sunt, quibus totum corpus irrigatur: atque hi etiam vitam homini conferunt, & ubi resiccati fuerint, homo moritur.

6. At vero prope exortum venarum, corpuscula circum ventriculos consurgunt, mollia, cavernosa, quæ auriculæ appellantur. Non sunt autem foramina aurium, non enim clamorem exaudiunt. Verum sunt organa quibus natura aërem rapit. Et sane videtur mihi boni ac præstantis artificis opificium esse. Quum enim considerasset figuram solidam futuram ipsius visceris, propter sanguinis ex venis effusi collectionem ac concretionem, deinde attractorium ipsum esse totum vidisset, folles ipsi apposuit, quemadmodum fabri ferrarii fornacibus solent, quo per ipsos spiritum apprehenderet. Signum autem sermonis hoc est. Etenim cor videas ex toto ventilari, aures vero privatim tum inflari, tum considere ac contrahi.

7. Et propter hoc etiam dico, quod venæ quidem operantur respirationem in sinistrum ventriculum, arteria autem in alterum. Molle enim magis attrahit, & incrementum capit. Oportebat autem nobis magis incumbentia cordis tegmina perfrigerari. Est enim calor non in dextris: quare propter hanc affectionem, non acceperunt amplum organum, ut ne in totum ab ingrediente aëre superarentur. Restant dicendæ cordis pelliculæ latentes, opus dignissimum cognitione. Sunt enim & aliæ quædam in ventriculis pelliculæ, velut araneorum telæ extentæ, quæ undiquaque oscula cingunt, & strias ac segmenta in solidum cor inserunt. Hæ mihi nervi ipsius visceris, & vasorum principia aortis esse videntur: est autem ipsarum par unum.

8. Cæterum osculis singulis tres pelliculæ subornatæ sunt, rotundæ in summo,

mo, velut circulus semisectus. Et qui rei intelligentes sunt admirantur, quomodo oscula & aortarum fines claudunt. Et si quis veteris, eximendi cor mortui, moris gnarus, aliam auferat, aliam reclinet, neque aqua, neque flatus immissus in cor penetrarit: atque hæ magis in sinistri ventriculi osculis exactius, & merito sane subornatæ sunt. Mens enim hominis in sinistro ventriculo insita est, & reliquæ animæ imperat. Nutritur autem neque cibis, neque potibus a ventre, sed pura & illustri substantia ex sanguinis discretione nata. Adsumit autem alimentum ex proxima sanguinis cisterna, radios suos eo immittens, & depascens, velut ex ventre intestinorum alimentum non naturale existat. Quo vero non in mora sit, qui in arteria est in fluctuatione constitutus cibus, viam in ipsum occludit.

9. Magna enim arteria ventrem depascitur ac intestina, plenaque est alimento non principali. Quod autem non nutritur sanguine apparente, & quem videmus, arteria ipsa magna, ex hoc manifestum existit. Mactato enim animali, & sinistro ventriculo dissecto, tota desolata apparet, modico seroso humore excepto, flavaque bile, ac pelliculis; de quibus jam mihi dictum est. Arteria autem altera sanguine non est destituta, neque ventriculus dexter. Hoc quidem igitur vas caussa fuit, mea sane sententia, ut pelliculæ producerentur. Id vero quod ex dextro fertur ventriculo, etiam ipsum quidem commissura pellicularum clauditur, verum non valde salit præ imbecillitate.

10. Sed aperitur quidem in pulmonis vasa, sanguinem exhibens ipsis in alimentum: clauditur autem in cor, non tamen confestim, quo ingrediatur quidem aër, non autem multus. Debilis enim est hic calor, frigiditatis facultate superatus. Sanguis enim non est natura calidus, (neque enim alia aliqua aqua) sed calescit. Multis autem videtur natura calidus esse. Et de corde sane talia dicta sint.

HIPPOCRATIS
DE
OSSIUM NATURA.

Ossium natura hæc est. Digitorum quidem ossa ac articuli simplicia sunt: manus autem & pedis multa alia, alio modo coarticulata: maxima vero suprema parte. Calcanei vero unum, velut extra apparet. Ad ipsum autem posteriores tendines tendunt. Tibiæ vero duo sunt, quæ superne ac inferne cohærent: juxta medium vero distant. Parvum est quod extrinsecus est, juxta parvum digitum paulo tenuius. Plurimum autem hac parte distant, & minore momento juxta genu: & tendo ex ipso enascitur, qui circa poplitem foris est. Habent autem inferne communem appendicem, ad quam pes movetur. Aliam vero superne habent appendicem, in qua femoris articulus movetur simpliciter, & expedite

dite in longitudinem, ſpecie nodoſa, patellam habens.

2. Ipſum autem femur foras, & in anteriore parte incurvum eſt. Caput autem ejus appendix eſt rotunda, ex qua nervus, qui in coxæ acetabulo eſt, naſcitur. Subobliquus autem etiam hic annexus eſt, minus vero quam brachium. Coxa vero magno verticulo, quod juxta os ſacrum eſt, ex ligamento cartilagineo ac nervoſo adhæret. Spina vero a ſacro oſſe, uſque ad magnum verticulum gibboſa eſt: & veſica, & genitura, & recti inteſtini pars inclinata, in hac parte eſt. Inde vero uſque quo ad ſeptum tranſverſum pervenit, in directum repanda eſt; & muſculi lumbares hac parte exiſtunt. Hinc vero uſque ad magnum verticulum, quod ſupra ſupernas humeri partes eſt, e directo gibboſa eſt: Immo magis eſſe videtur quam eſt. Nam poſteriores oſſium propagines hac parte altiſſimæ ſunt. Cervicis autem articulus repandus eſt.

3. Verticula vero intrinſecus inter ſe æqualia ſunt: ab externis autem cartilaginibus ac nervis continentur. Coarticulatio vero ipſorum in poſteriore medullæ ſpinalis parte eſt. A poſteriore autem parte exortum acutum habent, qui appendicem habet cartilaginoſam, unde nervorum propago prona fertur: quemadmodum etiam muſculi a cervice ad lumbos adnaſcuntur, coſtarum ac ſpinæ medium explentes. Coſtæ vero juxta diſcriminationes verticulorum, nervo annexæ ſunt, a cervice uſque ad lumbos intrinſecus. Ab anteriore autem parte, juxta pectus, laxam ac mollem ſummam partem habentes, ſpecie præ cunctis animalibus maxime obtorta. Hac enim parte anguſtiſſimam molem homo habet. Qua vero parte coſtæ non ſunt, exortus obliquus, brevis & latus, ad ſingula verticula nervo annexus eſt. At vero pectus cohærens ipſum ſibiipſi, diſcriminationes habet obliquas, qua parte coſtæ annexæ ſunt, laxum autem eſt & cartilagineum, claviculæ vero rotundæ ſunt ad anteriorem partem, ad pectus quidem breves motus habentes, ad ſummum vero humerum frequentiores.

4. Summus autem humerus ex ſcapulis naſcitur, in pleriſque diſſimiliter. Scapula ad ſpinam cartilaginea eſt, reliqua parte laxa, inæqualem partem foras habens; cervicem vero & acetabulum habet cartilagineum, ex quo coſtæ motum habent. Facile autem ut inter oſſa exolvitur, brachio excepto. Hujus autem caput ex nervo & acetabulo dependet, cartilaginis laxæ rotundam appendicem habens. Ipſum vero brachium incurvum foras, & anteriore parte obliquum, non rectum eſt ad acetabulum. Pars vero ad cubiti gibbum lata eſt, & nodoſa, & repagulo ſimilis, & ſolida, poſteriore parte cava, in qua cornix ineſt ex cubito, quum manus fuerit extenta. Ad hanc etiam torpidus nervus, qui ex cubiti oſſium diſcriminatione media enaſcitur, perficitur ac terminatur.

5. Oſſa manus, vigintiſeptem ſunt: pedis, viginti quatuor. Colli uſque ad magnum verticulum, ſeptem. Lumbi, quinque. Spinæ, viginti. Capitis una cum oculorum oſſibus, octo. In univerſum nonaginta unum: cum unguibus vero, centum ac undecim. Cæterum, ut nos ipſi ex hominis oſſibus didicimus, virticula ſupra claviculam una cum magno, ſeptem ſunt. Juxta coſtas autem tot quot coſtæ ſunt, duodecim videlicet. Juxta laterum mollitudinem vero forinſecus ubi coxendices, in lumbo quinque.

HIP-

HIPPOCRATIS DE VENIS.

SEMEN porro velut favus ab utraque vesicæ parte est. Ex ipsis autem renibus venæ ab utraque meatus urinæ parte, in pudendum tendunt. Potus per fauces ac gulam: (larynx enim qui caput arteriæ est, in pulmonem ac arteriam tendit) ab his in summam vesicam. Hepatis extremitates quinque sunt; super quarta autem extremitate fel incumbit, quod osculum ad septum transversum, & cor, ac pulmonem profert. Circum cor pellicula est. Intestina crassa homo majora quam canis habet, dependent autem ex mesenterii membrana, quæ mesocolon hac parte vocatur. Mesocolon autem ex nervis de spina sub ventrem. Renes ex nervis de spina.

2. Arteriæ fons cognatus cor est. Vena tendit per septum transversum, hepar, splenem, renes ad coxendicem, circa suram ad summum pedem. Altera autem ex corde sub alas, claviculas, jugula, caput, nasum, frontem, juxta aures, humeros, dorsum, pectus, ventrem, per cubitum. Aliæ vero per alas ad cubitum, ad summam manum. Nervorum exortus ab occipitio usque ad spinam, ad coxendicem, in pudenda, in femora, pedes, tibias, in manus. Alii in brachia, partim in carnes, partim ad fibulam, in magnum digitum, partim ex carnibus in alios digitos. Alii ad scapulas, pectus, ventrem, ossa, ligamenta. A pudendo vero ad princeps intestinum ac podicem, acetabula coxarum, partim supra femur, partim infra ad genua. Inde alius ad genu extentus ad tendinem, pernam, pedes; alius ad fibulam, alius in renes.

3. Ipsæ porro venæ in utramque partem bifariam maxime finduntur, partim ab una utriusque renis parte, partim ab altera: & perforatæ sunt in renes. Habent autem cordis formam ipsi renes. Nam etiam ipsi ventriculos habent. At vero ren cavam sui partem ad venas magnas habens situs est. Unde enascuntur ex ipso venæ in vesicam, qua parte potus trahitur per venas in renes, & per ipsa intestina per quæ procedit. Deinde vero velut per qualum, per renes aqua percolatur. Spongiforme enim est ipsorum corpus ad vesicam, & hic percolatur ac secernitur a sanguine urina, quapropter etiam rubra existit. Neque enim in renes aliæ procedunt venæ quam quæ dictæ sunt, neque est alius locus ubi potus colliquescat, quantum ego novi.

4. Venæ circa costas tendentes, subter unamquanque costam sunt, non a capite, inferius etiam ab arteria. Arteria quidem igitur subtermeans in costas distribuit. A crassa vero vena a corde recurrit una in sinistram partem inclusa. Deinde hæc quidem per medias vertebras usque ad summas costas meat, non ex æquo distribuens costis a dextris ac sinistris ramos ac segmenta sua. Alia vero æquos quidem, verum superne in dextris finditur. Cæterum juxta utramque claviculam duæ venæ

sur-

sursum, duæ sub pectus, partim ad dextras, partim ad sinistras, ramos sive segmenta spargunt: illæ quidem magis ad cervicem, duæ vero alteræ magis ad cor, partim ad dextras, partim ad sinistras, ab utraque parte juxta costas: & sub ipsis velut inferiores scinduntur, donec recurrenti inferne a corde commiscentur.

5. At vero sanguiflua vena ab arteria hac, propterea finditur, quod sublimis hic est per cor means. Infra vero costas vena sanguiflua crassa appellata, verticulis rursum seipsam ingerit, & hic adhæret, & non amplius pendet, velut superne per hepar means. Est autem juxta lumbum quidem superne arteria, infra autem sanguiflua, ab hepate per septum transversum sublimis veniens, & ad dextram cordis fertur usque ad claviculas simplex, præterquam quantum cum corde communicat, juxta vasa quidem in ipso magis in superficie fissa, verum juxta vasa in ventriculo cordis penetrans, postea a corde ad sinistram se demittit, & simplex ad spinam rursus currit, ad superna quidem corporis usque ad supremas costas: & ramos a seipsa habet juxta unamquanque costam extentos juxta naturam usque ad pectoris commissuram, & in sinistram, & in dextram: & rectitudo ipsius magis ad verticulum est, quam arteriæ extensio, itemque venæ ab hepate venientis. Ad inferiorem vero cordis partem, recta extensio ab ipsa magis ad verticulum est, quam arteriæ extensio altera, quæ juxta cor & in infernas partes septi transversi ad spinam appensas conversa est. Inde vero rami in unamquamque rectitudinem inferuntur, per ossa & carnes mutuo transeuntes.

6. At vero venæ crassæ sic habent. Et oculo juxta supercilium per dorsum, juxta pulmonem sub pectore, altera ex dextra in sinistram, altera ex sinistra in dextram transit: & quæ quidem ex sinistra venit, per hepar in renem ac testiculum descendit. Quæ vero ex dextra, in splenem & renem ac testem; his autem osculum est ipsum pudendum. A dextera vero mamma in sinistram coxendicem, & in crus descendit, & rursus a sinistra in dextram. Oculus vero dexter, ex sinistro venam suscipit, itemque testiculus. Juxta eundem modum rursus sinister ex dextro. Crassissimæ porro venæ in hunc modum se habent. Quatuor paria sunt in corpore; & aliquæ quidem ex ipsis, a capite retro per cervicem foris juxta spinam ab utraque parte ad coxendices perveniunt, & ad crura, deinde per tibias ad malleolorum partes externas ac in pedes procedunt.

7. Oportet igitur venæ sectiones in doloribus in dorso, ac in coxendicibus, a poplitibus facere, & a malleolis forinsecus. Alteræ vero venæ ex capite juxta aures per cervicem, sphagitides, id est jugulares appellatæ, intrinsecus juxta spinam, ab utraque parte juxta lumbos procedunt in testes, & in femora, & per poplites ab interna parte, deinde per tibias ad malleolos intrinsecus, & ad pedes. Oportet igitur venæ sectiones facere ad dolores lumborum ac testium, a poplitibus ac malleolis intrinsecus. Tertiæ venæ ex temporibus per cervicem, in scapulas procedunt, deinde in pulmonem deferuntur, & perveniunt altera quidem a dextris in sinistras sub mammam, in splenem & in renem. Altera vero a sinistris in dextras ex pulmone sub mammam in hepar & in renem; desinunt autem ambæ hæ in intestinum rectum

ac

ac podicem. Quartæ autem venæ ab anteriore capitis parte ac oculis, sub cervicem & sub claviculas procedunt. Deinde a brachiis superne sub curvaturas, postea per cubitos, ad manuum juncturas ac digitos. Postea rursus a digitis, per manuum pectora, hoc est volas, & per cubitos in curvaturas, & per brachiorum infernam partem ad alas; & ex costis superne, altera quidem in splenem procedit, altera in hepar, deinde supra ventrem ambæ in pudendum desinunt. Et crassæ quidem venæ hoc modo se habent.

8. Sunt autem & a ventre venæ per corpus multæ & omnigenæ, per quas alimentum corpori venit: procedunt autem & a crassis venis in ventrem ac reliquum corpus, & ab extremis, & ab intimis, & inter se mutuo distribuunt, internæ foras, externæ intro. Venæ igitur sectiones facere oportet juxta hos modos. Operamque dare oportet, ut quam longissime a locis, ubi dolores fieri solent ac sanguis colligi, secemus. Sic enim minime mutatio magna derepente fiet, & consuetudinem transtuleris, ut ne amplius in eundem locum colligatur.

9. Cæterum hepatitis vena in lumbo usque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit, inde sublimis elevata per hepar, & per septum transversum in cor: & hæc quidem recta ad claviculas procedit. Inde vero aliæ quidem ad collum, aliæ ad scapulas, aliæ deorsum reflexæ juxta verticula ac costas declinant, a sinistris quidem una prope claviculas, ex dextris autem in quendam ipsarum locum. Alia vero utrinque deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit ad sinistras deflexa. Infra autem decurvata ad vertebras descendit donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens se costis reliquis omnibus, & hinc atque hinc ramos juxta singulas spargens quum una existat, a corde quidem in locum quendam in sinistris magis existens, deinde infra arteriam, donec consumatur & perveniat eo, ubi hepatitis elevata est; priusquam autem eo venit, juxta extremas duas costas bifida fit, & altera pars hinc, altera inde ad vertebras progressa consumitur. Altera vero recta a corde ad claviculas tendens, supra arteriam est, & ab hac (quemadmodum & ea quæ juxta lumbum infra arteriam est) in hepar exilit, partim in portas & extremitatem, partim in reliquum consequenter procedit paulo infra septum transversum. Septum autem transversum hepati adnatum est, ut non facile separari possit.

10. Duplices autem venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ inde, sub pectus ad pubem ac pectinem tendunt, quo vero inde, nondum novi. Septum vero transversum juxta verticulum infra costas, ea parte qua ren ex arteria consurgit. Arteriæ vero ex rene oriuntur, hinc & hinc ab arteria nervum habentes. Et hac parte in recurrente a corde hepatitis desinit. Ab hepatitide vero per septum transversum maximæ duæ, altera hinc, altera inde sublimes feruntur. Multifidæ autem per septum sunt, & circum ipsum innascuntur. Verum supra septum hæ magis conspicuæ sunt.

11. Duo autem crassi nervi, a cerebro sub os magni verticuli superne, & magis ad gulam, ab utraque arteriæ parte uterque progrediens, inter se committuntur, ut uni similes existant. Deinde verticula ac septum transversum

ſum hic ſunt ubi deſinunt. Et quidam dubii, ad hepar & ſplenem ab hac ſocietate tendere ipſos putaverunt. Alius nervus utrinque ex verticulis juxta claviculam ad ſpinam tendit, ex obliquo verticulorum, & ſe in coſtas ingerit: atque hi quemadmodum venæ per ſeptum tranſverſum ad meſenterium mihi tendere videntur; ubi autem hæ deficiunt, rurſus hinc ubi ſeptum exoritur, ab eo continui ac cohærentes exiſtentes, juxta medium infra arteriam, de cætero ad verticula ſe ingerunt quemadmodum venæ, donec totum ſacrum os pergreſſi conſumuntur.

12. Oſſa corpori ſtabilitatem, & rectitudinem, ac ſpeciem exhibent. Nervi flexionem & contractionem ac diſtentionem. Carnes & cutis omnium colligationem ac conſtructionem. Venæ per corpus diffuſæ ſpiritum & fluxum ac motum exhibent, ab una multæ germinantes; atque hæc una unde oriatur & ubi deſinat, non ſcio. Circulo enim facto principium non invenitur. Cæterum rami ac germina ipſius unde pendeant, & qua parte corporis deſinant, & quod una his conſentit, & in quibus locis corporis extentæ ſunt, ego declarabo. Circa caput juxta medium ex obliquo circumſita eſt vena lata & tenuis, non multi ſanguinis. In cerebrum enim juxta commiſſuras multæ tenues venulæ radices egerunt, & circum totum caput extentæ ſunt, uſque ad frontem ac tempora. Ipſa autem in rectum extenditur retro caput forinſecus juxta ſpinæ cutem, inde vero circa externam ac internam venam ex his quæ in jugulis ſunt demittitur.

13. Ultra aures autem ſubfiſſa a gena forinſecus tendit craſſa. Ab hac in linguam multæ & tenues procedunt, excepta ea quæ ſub linguam & ſub maxillares dentes fertur. Ipſa autem craſſa per claviculam deſcendit ſub ſcapulas: & hac parte ab ipſa germinat per nervum ſubter ſummam humeri partem ſive cuticulam, vena humeralis appellata. Ipſa autem ſanguiflua eſt & ſanguine plena, & ægre curatur, ſi rumpatur aut convellatur. Ab altera enim parte nervus latus ipſam ambit, ab altera cartilago, medium vero locum ipſa tenet, & pellicula ſpumoſa. Quum igitur locus non ſit carnoſus, facile rumpitur, & carnem circumnaſci non contingit; & ſi ſanguis in hanc partem ſubtercurrat, nactus ſpacioſum locum non diſcedit, ſed induratur. Induratus autem morbum & dolorem exhibet. Atque hæc quidem finit ubi prius dixi. Illa vero ſub ſcapulas germina emittit ſub mammas denſarum & tenuium ac varie implicatarum inter ſe venularum, & per humeralem venam, prætergrediens cartilaginem, ipſam ſubter ſubattingens ad brachium tendit, muſculum in ſiniſtra habens. Dextra autem ipſa finditur circa humerum, & cubiti ſupernam partem. Inde vero cubitum utrunque penetrans, poſtea manus juncturam, inde autem defluens per totam manum varie vagans radices agit.

14. Cæterum principalis vena juxta ſpinam ſparſa, per dorſum, & jugulum, ac guttur, in cor inſeritur, & de ſeipſa venam magnam multorum oſculorum in corde producit, inde vero in os procedens fiſtulam facit, quæ ſane arteria appellatur, per pulmonem tranſiens, pauci ſanguinis ac multi ſpiritus exiſtens. Propter ſpacioſitatem enim ac raritatem viſceris, multis locis per pulmonem derivatur, cætera vero cartilaginoſa facta eſt. Quapropter ſane etiamſi quid in has vias pulmonis delatum fuerit ex inſuetis, vel in po-

tu

tu, vel in ſpiritu ac ſanguinis tranſitu, utpote venis talibus exiſtentibus, & viſcere ſpongiformi, ac multum humorem ſuſcipere potente, & ſurſum procedente: tum humorum ingreſſorum lex conſtituta eſt, tum ſanguis amplius per has venas non multus continetur, neque multum conſtringitur, & non cito procedens illabentia non educit. Ipſis autem non ſubeductis, ſed intus manentibus, calloſa concreſcit duricies. Sic autem deſtruitur alimenti acceſſio ac ingeſtio, quum hac parte arteriæ capitis acceſſus ad externas partes exiſtat.

15. Interceptis vero tranſitibus per calloſam duriciem, velocitas ac difficultas ſpirandi oboritur, quum neque emittere neque attrahere ſpiritum facile poſſint. Ex hujuſmodi autem tales morbi fiunt, velut ſunt anhelationes, & tabes ſicca. Si vero humor amplior in ipſis conſiſtens prævaluerit, ut craſſefactus ſpiſſari non poſſit, & pulmonem putrem facit, & vicinas ipſi partes, fiuntque ſuppurati ac tabidi. Fiunt autem hi morbi etiam ob alias cauſſas. Inde porro hæc vena pulmonem occupat, & per extremitates duas magnas intro converſas, ſub ſeptum tranſverſum extenta eſt ad ſpinam, alba ac nervoſa, venulas per reliquum condenſatum corpus ſpargens; hinc autem per verticula denſis venulis in ſpinalem medullam inſeritur, ac inſtar hederæ implicatur.

16. Et aliæ quidem venæ in corpus diſtributæ ex omnibus partibus ad ſpinam tendentes, unaquæque quod tenuiſſimum ac ſinceriſſimum eſt colligens, hic eructat. Hæc vero velut præſes impoſita per demiſſas plicationes in idem cogit. Inde vero etiam in renes radices agit, tenuibus ac fibroſis venulis juxta ſpuriam coſtam, hinc autem tendens condenſatur; poſteaque etiam nervoſa fit ad princeps inteſtinum ac podicem, comprimenſque muſculos adſtrictorios ipſi inſeritur. In veſicam etiam, & teſtes, ac adſtites radices agit, multiplicibus implicatis tenuibuſque ac ſolidis & fibroſis venis. Inde vero craſſiſſima ac rectiſſima ipſius pars rurſus converſa in caulem tranſit, hoc eſt pudendum. In reflexu autem in illa ipſa adaptatur. Et per pectinem ſupra ſubter cutem ventris & ipſius venæ, procedunt venæ ad eas, quæ deorſum tendunt, quæ in ſeipſas mutuo derivantur. Penetrant autem & per pudendum venæ craſſæ, & tenues, & denſæ, & curvæ.

17. At vero in fœminis illa ipſa in uteros tendit, & in veſicam ac urinæ meatum; hinc autem recta procedit, & mulieribus quidem circa uteros pendet, maſculis vero circa teſtes diſſeminatur. Ob hanc autem naturam ipſa vena etiam plurima fœcunda ac genitalia concipit. A plurimis enim ac ſinceriſſimis partibus connutrita, paucique ſanguinis exiſtens ac cava, & denſa inſtar nervi, ac ſpiritu referta, intentaque a pudendo, demiſſas ad ſpinam venulas cogit: hæ vero velut cucurbita medicinali in ſeipſas coactæ, omnia in ſupernam venam emittunt. Confluit autem & ex aliis corporis partibus in hanc, verum multo maxima pars, velut dictum eſt, de medulla hac colligitur.

18. Voluptas vero accedit, vena hac genitura expleta. Quum igitur ſoleat reliquo tempore modici ſanguinis ac multi ſpiritus eſſe, repleta & calfacta & ſemine deorſum confluente, ea quæ in ſeipſa habet conſtringit. Spiritus autem in ipſa exiſtens, & præſens violentia, & caliditas, & venarum undi-

quaque concitatio, titillationem inducit. Illa autem quæ a seipsa germinavit, per dorsum & jugulum juxta spinam sparsa, multis venulis costas intertexit, & verticula per carnes alternatim condensat, ut & probe nutrita & sanguine plena existat. Ipsa autem juxta coxendicem ac nates meat, per musculum sub femore submersa, a natibus vero juxta acetabulum femoris juxta caput in venam perforata est, quæ femori respirationem exhibet, trans femur autem juxta flexuram ad genu.

19. Alteram vero juxta inguina demittit frequentibus radicibus, & ægre transeuntem. Hæc vero per musculum tendens, & circa genu disseminatur, & per ossis tibialis summitatem, venam de se in fistulam cavat, quæ medullam nutrit, & derivatur per infimam tibiam, juxta pedis illigationem ac connexionem. Ipsa autem per patellam genu ad interna per tibiæ musculum submersa extenditur, & per malleolum implicatur, intus crassa, & sanguine plena, atque hic circa malleolum, & tendinem, venas ægre cognobiles producit ac involvit. Ipsa vero infra ad pedem, sub summum pedem decurrit, & hic se implectens, & in magnum digitum innitens, duplam sanguine refertam venam superne sub cutem ex summo pede reflectit: & apparet sane crassefacta juxta externam malleoli partem, ac sursum spargitur juxta oppositum tibiæ radium. Juxta suram autem velut fundam facit. Inde extenditur juxta internam genu partem.

20. Immittit etiam patellæ venas, & juxta internam patellæ partem, quæ cava est, venam implicat: quam si quis doleat, celerrime biliosum serosum ac saniosum humorem colligit; procedit autem ipsa juxta internam genu cavitatem. Distribuit etiam de se in poplites multas implicatas venas. Quæ inde tendentes juxta nervos sub femore, radices agunt in testes, & in rectum intestinum ac podicem, & circa os sacrum attenuatæ unitæ circumtenduntur. Illa vero procedens juxta internam genu cavitatem, sursum juxta internam femoris partem, in inguen transit, & per coxendicem ultra ad spinam & lumbum foras veniens, crassa & lata ac sanguine plena sursum porrigitur ad hepar, & ubi bifidam produxit sanguine refertam venam, dextram hepatis extremitatem, ad renem occupat. Rursus vero subter hepar dispersa in venam crassam finditur. Fissa vero in crassitudinem hepatis inseritur, & altera quidem ipsius pars in superficie visceris extat, in qua etiam est fel, habetque multas radices instar cirrorum ac plicationum per hepar dispersas; altera vero pars per internas ipsius partes derivatur.

21. Duæ autem venæ inter duas latas extremitates explicantur, & una quidem per vertices ac cutem penetrans ex umbilico effertur. Altera vero premens spinam, in renem, ac vesicam, & pudendum, velut ancoris jactis inseritur. Verum ex coxendice incipiens adscendere ad pubem, multas vagabundas producit venas, & costas ac verticula ad spinam illigat, & propagines suas multipliciter per venas transmittit, & intestina ac ventrem involvit. Et aliæ quidem a pube ad mammas, & supra mentum, & summos humeros exporrectæ divagantur. Alia vero procedens juxta crassitudinem hepatis, ubi se in fistulam coegit, sursum sub spinam dispergitur, per septum transversum itinere facto.

22. Cæterum vena ex sinistris partibus,

bus, in reliquis quidem, juxta eandem naturam, velut ea quæ in dextris, radices agit. Verum ex sinistris emergens in hepar non se ingerit, sed in splenem inseritur, juxta caput quod in crassitudine ipsius consistit. Inde vero internas splenis partes subit, ipsasque venulis sanguinolentis instar aranearum telæ intertexit. Hic vero totus ex omento elevatur, venulis ex seipso sanguine plenum ipsum reddens. Quæ vero a capite splenis ad spinam accedunt, per septum transversum penetrant. Inde vero sursum & dextra & sinistra sub pulmonem extenduntur. Quæ autem sanguine plenæ sunt, sub ipsum & in ipsum corrivantur. Quæ vero pauci sanguinis & tenues a pulmone intrinsecus procedentes, qui natura rarus existit, utpote ab ipso emulctæ, in cor frenantur circa auriculas ipsius, & in cavitates internas diffluunt. Ingerunt autem se & priores in ipsum. Etenim in angustia transitus situm est, velut ex omni corpore habenas habens. Quapropter ex omni corpore maxime circa thoracem sensus existit.

23. Colorum quoque mutationes corde adstringente venas ac laxante fiunt. Laxante quidem igitur rubicundi colores fiunt, & bene colorati ac pellucidi: constringente vero, virides cum pallore & lividi. Verum tales evariant juxta præsentes in unoquoque colores.

HIPPOCRATIS

DE

ÆTATE.

PORRO vita hominis septem dierum est. Primum etenim postquam genitura in uteros pervenit, in septem diebus habet quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis possit, quomodo id sciam. Verum multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ quæ sæpius de seipsis periculum fecerunt, ubi cum viris rem habuerint, sciunt quando in ventre concipiant, & postea conceptum intra se perdunt. Postquam autem jam perditus est, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam conjectam si conspicatus consideraveris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifestum.

21. Satis etiam manifestum est harum rerum peritis, quod mulier quum in ventre concepit, statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & convulsio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum segnities ac torpor. Et quæ puræ sunt, hoc perpetiuntur. Quæ vero crassæ & mucosæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoscunt. Certe quatenus mihi ostenderunt, hoc ipsum se cognovisse, eatenus scio ac prodo. Quod vero vita hominis septem dierum sit, etiam ex hoc manifestum redditur. Si quis in septem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipsis moriuntur. Sunt autem

qui ipsos transmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam qui persuasi sunt ut ne desperarent seipsos fame conficientes, sed comederent ac biberent: verum venter non amplius suscipit. Jejunum enim intestinum in his diebus concrevit, moriunturque etiam illi.

22. Sed & ex hoc conjectare licet, hominis vitam septem dierum esse. Puer septimestri partu natus, pro ratione natus est, & vivit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas septenarium exactum. Octimestris autem natus nullus unquam vixit. Novem vero mensium & decem dierum partus fit, & vivit, & habet ad hebdomadas numerum exactum. Quatuor enim denarii hebdomadum, dies sunt ducenti & octoginta. In denarium autem hebdomadum septuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios sive decadas hebdomadum, & in unaquaque decade septuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades, ex toto sunt dies ducenti ac decem.

23. Quin & morbi acutissimi sic hominibus fiunt, præteritis diebus, in quibus judicantur, & moriuntur aut sani evadunt: & tertii generis in undecim diebus, hoc est una & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadis, & quinti in duodeviginti diebus, hoc est duabus & dimidia hebdomadis. At vero alii morbi non habent ut certa sententia pronunciari possit, quanto tempore homines ab ipsis sani evadant. Ad eundem modum etiam ulcera magna in capite ac reliquo corpore, quarto die inflammari incipiunt, in septem autem inflammatio sedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeviginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non sedentur, homines moriuntur.

24. Cæterum inexpertus quispiam mirari queat, quod septimestris puer nascatur. Ego quidem igitur hoc ipsum vidi, & quidem frequenter. Si quis autem hoc deprehendere vult, facile est obstetrices adire, quæ parientibus adsunt, & ex ipsis percunctari. Est autem & aliud signum. Pueri septem annis præteritis dentes explent. Et in septem annis sunt & ratione, & numero exacte hebdomades trecentæ ac sexaginta. Necessitatem autem naturæ, quapropter in septem hæc singula dispensentur, ego aliis locis declarabo.

HIP.

HIPPOCRATIS DE ÆTATE

Fragmentum, ex

PHILONIS JUDÆI

De Opif. Mundi p. 24.

HIPPOCRATES medicus ait septem esse ætates; infantis, pueri, adolescentis, juvenis, viri, senioris, senis. Has autem mensurari hebdomadis, quamquam non ultimis. Ait autem.

2. In hominis natura sunt septem tempora, quas ætates vocant: infans, puer, adolescens, juvenis, vir, senior, senex. Infans est usque ad septem annos, dentium amissionem. Puer vero usque ad geniture ortum, ad bis septem. Adolescens usque ad barbæ lanuginem, ad ter septem. Juvenis usque ad auctionem totius corporis, ad quater septem. Vir usque ad undequinquagesimum, ad septies septem. Senior usque ad quinquaginta sex, ad septies octo. Deinceps vero, senex est.

HIPPOCRATIS DE HUMORIBUS.

IMPETUS & ferocitas humorum, ubi non reciprocatio humorum est, velut florum, ducendus est qua repit per convenientes ac commodas regiones, exceptis his, quorum maturitas tempore contingit. Maturationes extra aut intro repunt, aut alio quo oportet. Cautio, infinita magnitudo, experiendi difficultas, pilorum nuditas, viscerum vacuitas, infernis repletio, supernis alimentum, mutatio sursum, mutatio deorsum. Spontanea sursum & deorsum: quæ prosunt & lædunt. Cognata species, regio, mos, ætas, tempus, constitutio morbi, excessus, defectus. Quibus quantum deficit, aut non, medela, declinatio, derivatio, in caput, in obliqua, qua maxime repit: aut revulsio, in supernis deorsum, in infernis sursum: aut siccare, aut aliquibus inferna, aut aliquibus superna, aut eluitur, aut quibusdam mitigabitur: humores effusi ne

intro revellantur, ſed ſecretiones ſiccentur. Turbatio, infuſio per ſedem, pelluvium, quibus abſcedit ad ſedem, unde exolvitur, aut medicamentum, aut ulcus, aut humor aliquis compactus, aut eruptio puſtuloſa, aut flatus, aut cibus, aut animalculum, aut æſtus, aut alia quædam affectio.

2. Conſideranda hæc, ſpontanea deſinentia, aut velut ab exuſtione excitatæ bullæ, in quibus qualia lædunt aut proſunt. Figuræ, motus, elevatio, & rurſus ſubſidentia, ſomnus, vigilia. Quæ facienda, aut impedienda, cito aſſequi. Caſtigatio per vomitum, inferne per exitum, aut ſputum, mucum, tuſſim, ructum, ſingultum, flatum, urinam, ſternutationem, lachrymas, pruritus, evulſiones, contactus, ſitim, famem, repletionem, ſomnos, labores, ocium, corpus, mentem, diſciplinam, memoriam, vocem, ſilentium, uteri purgationem. Quæ ſuperne erumpunt ac torquent, pinguia intemperata ac meraca: ſpumoſa, calida, mordacia, æruginoſa, varia, ramentoſa, feculenta, cruenta, flatus expertia, cruda, cocta, ſicca. Quæcunque circumfluunt, ferendi facilitatem contemplari oportet, itemque difficultatem, priuſquam periculum veniat. Item quæ ſedare non oportet: maturatio, deſcenſus eorum, quæ infra ſunt, redundantia & fluctuatio eorum, quæ ſupra: & quæ ex uteris, & in auribus ſordes, concitatio ac permixtio, apertio, evacuatio, calfactio, perfrigeratio, intrinſecus, forinſecus: horum quidem, horum vero non. Quum infra umbilicum fuerit id quod torquet, tardum & molle eſt tormen: vice verſa, contra.

3. Quæ per alvum egeruntur qua repunt, non ſpumoſa, matura, cruda, frigida, fœtida, ſicca, humida. Quæ olfactum male afficiunt. Sitis quæ prius non adfuit, neque æſtus, neque alia cauſa. Urina, naſi humectatio. Jactationem. Siccitatem: & non eſſe contractum ac arefactum, & ſpiritum turbulentum: præcordia, extremitates, oculos male affectos: coloris tranſmutatio. Pulſus, frigiditas, palpitationes, cutis duricies, nervorum, articulorum, vocis, mentis, figura voluntaria, pili, ungues: facile ferre aut non, qualia oportet. Signa hæc. Odores corporis, oris, ſeceſſus, auris, flatus, urinæ, ulceris, ſudoris, ſputi, naſi. Corpus ſalſuginoſum, aut ſputum, aut naſus, aut lachryma, aut alii humores. Penitus ſimilia, juvantia, lædentia. Inſomnia qualia videat, & in ſomnis qualia faciat, an acute audiat, & obedire paratus ſit animo: an magis fortia ſint, ac plura quæ commoda ſunt ac ſervant, quam alia: an ſentiant omnia omnibus ſenſibus, & ferant, veluti odores, ſermones, veſtitus, figuras, & hujuſmodi patienter, quæ ſane & ſua ſponte comparantia proſunt, & quando etiam talia judicationem inducunt. Item tot, & talia, veluti ſunt, flatus, urina, qualis, & quanta, & quando. Quæ vero contraria ſunt avertere, ipſiſque adverſari. Quæ propinqua & communia ſunt affectionibus, prima & maxime affliguntur. Conſtitutionem autem ex primis incipientibus, quicquid tandem excernatur ex urinis, qualeſnam fuerint: & qualis ſit corporis collapſio, coloris immutatio, ſpiritus imminutio, & reliquæ cum his victus rationes. Scire etiam oportet an ſimilia ſint quæ decedunt, tranſitus, urinæ, per uteros, ſputa, per nares, oculi, ſudor, ex tuberculis, ex vulneribus, ex puſtulis, quæ ſua ſponte, quæ arte. Quod ſimilia

milia ſunt inter ſe omnia quæ judicant, & quæ proſunt, & quæ nocent, & quæ perimunt, quo hæc quidem fugiens avertat, illa vero accerſat, & ducat, ac ſuſcipiat. Sed & alia eodem modo, cutis, extremarum partium, præcordiorum, articulorum, oculorum, oris, figurarum, ſomniorum, qualia judicant, & quando, talia machinari. Inſuperque qui tales abſceſſus fiunt. Qualia proſunt cibis, potibus, odoribus, viſu, auditu, cogitatu, ſecretionibus, calefactione, frigefactione, humoribus, ſiccitatibus, humectando, ſiccando, unguentis, illitionibus, cataplaſmatis, emplaſtris, inſperſionibus, denique & epithematis quæ imponuntur. Figuræ, defrictio, curatio, labor, ocium, ſomnus, vigiliæ: ſpiritibus ſuperne, inferne, communibus, propriis, arte paratis. In exacerbationibus neque præſentibus, neque futuris, neque pedum frigiditate, ſed in declinante deorſum morbo. In exacerbationibus per circuitus contingentibus, ciborum oblationes dandæ non ſunt, neque cogere oportet, ſed auferre de appoſitionibus ante judicationes. Quæ judicantur, & judicata ſunt integre, neque movere oportet, neque novare, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, ſed ſinere. Concocta medicamentis aggredi oportet, & movere, non cruda, neque in principiis, ſi non turgeant. Multa vero non turgent. Quæ ducere oportet, quo maxime repunt per convenientes locos, eo ducere oportet. Quæ prodeunt non multitudine æſtimare oportet, ſed quandiu prodeant, qualia oportet, & facile æger ferat. Ubi vero opus eſt, debilitare etiam, aut animi deliquium inducere oportet, donec hoc feceris, cujus gratia hoc fit: interim alio vertere, aut ſiccare, aut humectare, aut revellere, ſi ſufficiat æger, id quod ex his conjectabis. Sicca quidem calida erunt, humida vero frigida. Quæ vero alvum movent, plerumque contraria. Hæc imparibus diebus, ſurſum, ſi & circuitus, & conſtitutio talis ſit ex exacerbationibus. Fiunt autem plurima paribus diebus, deorſum: ſic enim & ſua ſponte proſunt: ſi non circuitus faciant exacerbationes in paribus. In talibus autem, in paribus ſurſum: in imparibus deorſum. Tales autem pauci ſunt. Et tales conſtitutiones etiam difficilius judicantur. Quin & ulterius tempore progreſſa ſic fieri neceſſe eſt, velut ad decimamtertiam, ac decimamquartam diem: Decimatertia quidem deorſum, decimaquarta vero ſurſum. Ita enim ad judicationem conducit. Et quæ ad vigeſimam. Cæterum quæ infra prodeunt, multum purgare oportet, & hæc non prope judicationem, ſed longius ab ea. Raro autem in acutis, multa ducere oportet, in delaſſatis, totum. In febribus ad articulos, & circa maxillas maxime abſceſſus fiunt, prope ſane dolores uniuſcujuſque, ad ſupernam partem magis & in totum. Si vero lentus fuerit morbus & deorſum tendens, inferne etiam abſceſſus fiunt. Maxime autem pedes calidi, inferne ſignificant: frigidi, ſuperne. Quibus vero ex morbis ſe erigentibus ſtatim in manibus aut pedibus dolores fiunt, in his abſceſſus contingunt. Sed & ſi quid doluerit quis antea quam ægrotet, ad eas partes infirmatur. Quemadmodum etiam tuſſientibus & anginoſis in Perintho. Faciunt enim tuſſes abſceſſus, velut etiam febres. Iuxta eandem rationem contingit ab humorum aut corporis colliquatione & frigiditate. Proinde noſſe expedit, in quibus tempori-

bus

bus humores florent, & quales in singulis morbos faciunt, & quales in unoquoque morbo affectiones: & reliquum corpus ad quem morbum maxime natura repit: & quale quid splen intumescens facit. Horum sane & natura, & ferme colores deteriores sunt, & corpora tument. Et si quid aliud est, in his exercere se prodest, velut est. Animi intemperantia circa cibos ac potus, somnum, vigilias, aut ob amores quosdam, velut tesserarum, aut propter artes, aut propter necessitates: tolerantia laborum, & quorum ordinata est, aut inordinata. Mutationes ex qualibus ad qualia.

4. Ex moribus animæ industria, aut quærens, aut meditans, aut videns, aut dicens, aut aliud quid, velut tristitiæ, iracundiæ, cupiditates, quæ ex casu contingunt. Molestiæ animi aut per oculos, aut per auditum, velut etiam corporum. Malis quidem ad seipsas attritis, dentes stupescunt. Ambulanti vero circa cavum locum, crura tremunt: quum autem quis manibus ea quibus opus habet levat, hæ tremunt. Serpens derepente conspectus pallorem cum virore inducit. Timores, pudor, mœror, voluptas, ira, aliaque hujusmodi quomodo obediunt. Unicuique autem pars corporis ad actionem pertinens, in his obedit. Sudores, cordis palpitatio, & ejusmodi potentiæ. Quæ extrinsecus prosunt aut nocent, unctio, perfusio, illitio, cataplasmatum usus, deligatio lanarum & talium rerum: & internæ partes talibus obediunt, non solum externæ his quæ intro assumuntur. Sed & quæ in lanis ab ovili succidis adhibentur, & quod a rege nomen habet cuminum, videntibus & olfacientibus. Quæ de capite ducunt, turbant, sermones, vox, & hujusmodi, mammæ, genitura, uterus, & quæ signa in ætatibus, & in suffocationibus, & tussi, & quæ ad testiculos.

5. Quemadmodum arboribus terra, ita animalibus ventriculus: & nutrit, & calefacit, & frigefacit. Frigefacit, dum evacuatur: calefacit, dum impletur. Quemadmodum terra stercorata hyeme calida est, ita etiam ventriculus. Arbores corticem tenuem siccum habent, intrinsecus autem carne sicca, sanæ, non putridæ, diuturnæ. Ita & ex animalibus testudines, & quicquid ejusmodi est. Ætatibus, temporibus, annis, similia animalia, non deteruntur, si moderate melioribus utantur. Quemadmodum hydria quod recens est transmittit, quod inveteratum retinet. Sic & ventriculus transmittit alimentum, & fecem retinet, velut vasculum.

6. Modi morborum hi sunt: partim quidem cognati sunt: de quibus interrogando discere oportet: partim a regione, (familiares enim sunt per multas, & multi ipsos noscunt:) partim ex corpore, & victus ratione, ac temperiei constitutione, aut a temporibus. At regiones ad tempora male dispositæ, tales morbos pariunt, quali tempori similes fuerint. Verbi gratia, inæqualis calor aut frigus eadem die, quum talia fuerint, morbos autumnales faciunt. Et in aliis temporibus secundum rationem, alii ab odoribus cœnosis aut palustribus: alii ab aquis, calculosi, splenici: alii a ventis bonis & malis incipiunt.

7. Qualia vero sunt tempora, tales erunt etiam morbi, & constitutiones ex ipsis. Si tempora tempestive, & ordinate se habuerint, morbos judicatu faciles faciunt. Vernaculi autem temporum morbi indicant mutationes, & prout evariaverit tempus, similes aut dis-

dissimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. Si vero similiter procedat, ejusmodi quoque fuerint morbi, & ad talem modum tracti, veluti est morbus regius autumnalis. Frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore. Et si æstas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquatur, etiam aliquantum splenici fient. Quum igitur & ver sic processerit, etiam vere fit morbus regius. Proximus est enim hic motus tempori, juxta hanc speciem. Quum vero æstas fiat veri similis, sudores in febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis obaridæ fient. Si vero hybernum fiat ver, & postremum hyemis tempus, hyberni etiam morbi, & tusses, & peripneumoniæ, & anginæ. Et autumnus si non in tempore ac derepente hybernarit, non assidue, tales morbos facit, eo quod non in tempore incepit, sed inæqualiter fit. Quapropter etiam tempora a judicatione aliena ac inconstantia fiunt: quemadmodum etiam morbi, si præerumpant, aut præexcernantur, aut intus relinquantur. Recidivas enim etiam tempora faciunt, quemadmodum & morbos ita inducunt. Itaque insuper considerandum est, quomodo habentia se corpora tempora suscipiant.

8. Austri auditum gravant, caliginem inducunt, caput gravant, torpidi sunt, dissolvunt. Quum hic prævaluerit, talia in morbis patiuntur, ulcera glabra, maxime os, pudendum, & aliæ partes. Si vero aquilo, tusses, faucium affectiones, ventres duriores, urinæ difficultates, horrores, dolores laterum ac pectoris. Quum hic dominatur, tales morbos magis exspectare oportet. Si magis redundaverit, ad squalores sequuntur febres, itemque ad pluvias; ex qualibus tandem redundantiæ transmutatæ fuerint, & quomodocunque habentia se corpora ex alio tempore susceperint, & quocunque tandem humore in corpore dominante. Cæterum siccitates & austrinæ sunt, & aquilonares. Differunt enim & alia hoc modo. Magnum enim & hoc est. Nam alius in alio tempore ac regione magnus est. Veluti æstas bilem parit, ver sanguinem, reliqua prout singula. Mutationes maxime pariunt morbos, & præsertim maximæ: & in temporibus magnæ mutationes, & in aliis. Quædam sensim contingente progressu fiunt. Tempora hujusmodi sunt securissima, velut etiam diætæ, & frigus, & calor maxime sensim facto progressu. Et ætates sic transmutantur. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æstatem, aliæ ad hyemem, bene aut male dispositæ sunt. Quantum vero ad regiones, & ætates, & victus rationem, & alias morborum constitutiones, aliæ ad alias bene aut male se habent. Et ætates ad tempora, & regiones, & victus rationem, & morborum constitutiones. Et in temporibus, victus, & cibi, & potus, qualitatem suam requirunt. Nam hyems ab operibus ocium habet, & quæ in corpus ingeruntur, matura ac simplicia postulat. Magnum enim & hoc est. Autumnus autem laboribus deditus. Sub insolationibus potus frequentes sunt, cibi inconstantes, vina, arborum fructus.

9. Quemadmodum autem ex temporibus morbos conjectare datur, ita quandoque etiam ex morbis aquas, & ventos, & siccitates prænoscere licet, & aquilonares, & austrinas. Licet autem ei, qui probe ac recte didicit, unde sint hæc considerare, velut & lepræ quædam, & circa articulos dolores, aquæ ubi futuræ sunt, pruriginosi sunt,

ſunt, & alia hujuſmodi. Et quæ pluviæ alternis, aut ſingulis diebus, aut per alios circuitus, aut aſſiduæ fient. Et venti aliqui per multos dies flant, & contrario inter ſe modo flant, alii per pauciores. Et iidem per circuitum. Hæc habent cum temporum conſtitutionibus ſimilitudines. Verum brevius talia. Si vero annus diutius talis fuerit, qualem conſtitutionem fecerit, tales etiam morbi diutius erunt. Et ſi magis fortes fuerint, maximi quoque morbi ſic fient, & communiſſimi, & ad plurimum tempus.

10. Ex primis aquis, ubi poſt multam ſiccitatem, aqua futura eſt, de aqua inter cutem prædicere licet: & ubi talia parva ſigna apparuerint in ventorum quiete, in tranſmutatione. Colligenda igitur ſunt, quæ in qualibus aquis aut ventis morbi ſignificant, & audiendus eſt ſi quis novit, quod tali hyeme prægreſſa, tale ver aut æſtas erit. Colores non ſunt ſimiles in temporibus, neque in aquilonaribus, neque in auſtrinis, neque in ætatibus, neque in unoquoque ad ſeipſum, neque in alio ad alium. Conſiderandum autem eſt ex his quæ præſentia ac quieſcentia novimus de coloribus, & quod ætates temporibus ſimiles ſunt, & colore, & mutatione.

11. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur. Fortaſſis autem neque lepris, fortaſſis neque vitiliginibus. Multi tamen intempeſtive curati, non tarde talibus correpti ſunt, & ſic pernicioſæ fuerunt. Et quicunque alii abſceſſus, velut fiſtulæ, aliorum medela ſunt. Quæ ubi inſuper comparent ſedare ſolent, ea prius oborientia impedimenta ab his liberant. Alterius loci morbos loca excipientia, aut dolore, aut gravitate, aut ob aliud quiddam liberant, aut quod aliis ſunt communicationes. Propter inclinationem non amplius ſanguis prodit, ſed juxta humoris cognationem talia ſpuunt: convenit quibuſdam ſanguinem detrahere tempeſtive in talibus, in aliis autem, velut in his, non hoc convenit. Impedimentum in ſpuentibus cruenta: tempus anni, pleuritis, bilis. Tubercula circa aurem quibus circa judicationem exorta, non ſuppurata fuerint, his diſparentibus recidiva fit, & pro ratione recidivarum, recidiva contingente: rurſus intumeſcunt, & permanent, quemadmodum febrium recidivæ, in ſimili circuitu: in his ſpes eſt ad articulos abſcedere. Urina craſſa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in laſſitudinoſis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abſceſſu. Si vero ultra hoc, etiam ſanguis e naribus large eruperit, etiam valde. Cui inteſtinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus eſt, quietior erat. Poſtquam autem hic curatus fuit, magis dolebat.

HIP-

HIPPOCRATIS
DE
AERIBUS, AQUIS, LOCIS.

QUICUNQUE artem medicam integre adsequi velit, primum quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentia quodlibet eorum valeat (non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in eis fiunt mutationes). Deinde ventorum calidorumque & frigidorum maxime qui ex his omnibus hominibus sunt communes, & mox qui in unaquaque regione sunt indigenæ & proprii. Neque vero negligentiorem se circa aquarum facultates cognoscendas exhibere convenit. Quemadmodum enim gustu differunt, & pondere ac statione, sic quoque virtute aliæ aliis longe præstant. Quare si quis ad urbem sibi incognitam perveniat, circumspicere oportet ejus situm, quo modo scilicet ad ventos, & solis exortus jaceat: non enim æquales vires sunt, ad Septentrionem sitæ, & vergentis ad Austrum: neque ejus quæ solem exorientem, & quæ eundem occidentem spectat. Hæc itaque diligenter oportet perscrutari, ac simul quo modo habeant circa eam aquæ: numne palustribus utantur & mollibus, aut duris & ex sublimi loco prolabentibus, & scaturientibus, ex petris, sive salsis, & crudis. Terra etiam ipsa consideranda, nudane sit & aquis carens, aut densa & aquosa, & an concava sit & æstuosa, vel alta & frigida. Hominum insuper diæta perquirenda, qua maxime capiantur: an bibuli sint & lurcones & ocio dediti, aut exercitiis variis utentes, & tolerantes laborum, ciborumque plus adpetentes quam poculorum. Ex his enim singula sunt investiganda. Nam qui hæc omnia probe, quantum fieri potest, cognoverit, aut horum plurima, eum non latere possunt quum in urbem etiam ignotam sibi pervenerit, neque morbi regioni peculiares & patrii, neque communis regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, ut non possit in cognoscendis morbis dubius hærere, aut errare sicubi, ad morborum medicationem adhibeatur. Quæ ambo illis evenire solent, qui non prius providi hæc diligenter cognoverunt. Quare qui ea studiose rimatus fuerit, uniuscujusque temporis, ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communi adfectione civitatem sint invasuri tum æstate, tum hyeme, & quæcunque pericula unicuique sint timenda ex diæta ac victus immutatione. Quum enim temporum mutationes, & astrorum ortus ac occasus observaverit, quemadmodum singula horum eveniant, prænoscet utique & de anno, qualis hic sit futurus: hoc namque modo si quis rimatus fuerit ac præcognoverit temporum occasiones, maxime de singulis sciet, utplurimumque sanitatem adsequetur, & recta via procedet, non minima artis suæ gloria.

2. Quod si cui hæc sublimiora videan-

deantur, is si ab hac sententia discedat, discet sane non minimam partem conferre ad rem medicam ipsam astronomiam, sed omnino plurimam, quum una cum temporibus & ventriculi in hominibus mutentur. Quomodo autem singula quæ diximus scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam manifeste. Quæcunque quidem civitas ad ventos sita est calidos, (puto autem eos qui inter brumalem solis exortum, itidemque occasum perflant) huic hi venti sunt peculiares; a Septentrionalibus autem ventis tuta ac protecta ea civitas existit. Aquæ vero ejus multæ & subsalsæ sunt, & necessario non sublimes, æstate quidem calidæ, hyeme frigidæ.

3. Et quæ quidem urbes bene sitæ sunt ad solem, & ad ventos, & aquis bonis utuntur, hæ minus a talibus mutationibus afficiuntur. Quæ vero aquis palustribus ac lacustribus utuntur, & non bene sitæ sunt ad ventos, & ad solem, hæ magis. Et siquidem æstas sicca fuerit, citius sedantur morbi: si vero pluviosa, diuturni fiunt: & phagedænas adedentes ex omni occasione oboriri verisimile est, si ulcus fiat. Si vero hyems frigida sit, homines capita humida ac pituitosa habere par est: & ventres ipsorum frequenter exturbari, pituita a capite influente: & formas ipsorum utplurimum debiliores esse: ipsosque ad edendum ac bibendum non appositos esse. Nam qui capita debilia habent, non fuerint boni potores. Crapula enim magis gravat.

4. Morbi vero hi ipsis vernaculi sunt. Primum quidem mulieres morbosæ, ac fluxionibus obnoxiæ sunt: deinde multæ steriles sunt ex morbo, non a natura, & frequenter abortiunt. Pueris vero incidunt convulsiones ac anhelationes, quæ morbus puerorum, & sacer esse putantur. Viris autem dysenteriæ, & alvi profluvia, & febres lenes, diuturnæ, hybernæ, & pustulæ nocturnæ multæ, & hæmorrhoides in sede. Pleuritides autem, & peripneumoniæ, & febres ardentes, & quicunque acuti morbi putantur, non multum proveniunt. Non enim fieri potest ut isti morbi vigeant, ubi alvi liquidæ existunt. Lippitudines vero oboriuntur humidæ, non graves, nec diuturnæ: si non ex mutatione temporum morbus aliquis omnibus communis occupet. Et ubi quinquagesimum annum transgressi fuerint, defluxiones ex cerebro accedentes, homines semisyderatos faciunt, ubi caput derepente insolatum, aut frigore correptum fuerit. Atque hi quidem morbi ipsis vernaculi sunt: præterquam si morbus aliquis omnibus communis ex temporum mutatione oboriatur, nam & hujus participes fiunt.

5. Quæcunque vero civitates his ex opposito sitæ sunt ad ventos frigidos, inter occasum solis æstivum, & orientem æstivum: etiam ipsis hi venti vernaculi ac indigenæ sunt: ab austro vero & calidis ventis protectæ sunt. Et de his urbibus sic se res habet. Primum quidem aquæ & duræ, & frigidæ utplurimum dulcescunt. Homines autem vegetos & siccos esse necesse est: & plures ventres infernos crudos ac duros habere, supernos vero fluidiores: biliososque magis quam pituitosos esse. Capita vero sana ac dura habent, & plerunque vasa ipsis rumpuntur.

6. Morbi autem populares ipsis hi sunt, pleuritides, & quos acutos esse receptum est. Necesse est autem ita habere, quum alvi duræ existant. Et suppurati multi ex omni occasione fiunt. Hujus autem causa est, corporis extensio,

ſio, ac ventris duritia. Siccitas enim & aquæ frigiditas facit ut vaſa rumpantur. Edaces autem tales naturas eſſe neceſſe eſt, & non multum bibaces. Non enim fieri poteſt ut ſimul multum edant ac bibant. Lippitudineſque his fieri ex temporis intervallo neceſſe eſt, duras autem ac vehementes, & ſtatim oculos rumpi. Sanguinis item ex naribus fluxiones vehementes æſtate fieri junioribus triginta annis. Morbos etiam ſacros appellatos, paucos quidem, verum vehementes. Longæ vero vitæ magis quam alios, hos homines eſſe par eſt: & ulcera non pituitoſa oboriri, neque efferari. Mores vero magis feros quam manſuetos. Ac viris quidem hi morbi vernaculi ſunt: præterquam ſi quis omnibus communis ex temporum mutatione ingruat.

7. Ex mulieribus vero, primum quidem multæ ſteriles fiunt, propter aquas quæ duræ ſunt ac crudæ & frigidæ. Purgationes enim menſium non contingunt commodæ, ſed paucæ ac pravæ. Deinde pariunt difficulter, & non valde abortiunt. Ubi vero pepererint, pueros nutrire non poſſunt. Lac enim ab aquarum duritia ac cruditate extinguitur. Et tabes frequentes a partu fiunt. Præ violentia enim ruptiones ac vulſuras habent. Pueris autem hydropes in teſtibus fiunt, quamdiu parvi fuerint: deinde ætatis progreſſu evaneſcunt. Pubeſcunt autem ſero in hac civitate. Et de calidis quidem ventis ac frigidis, & urbibus ad hos ſitis, hoc modo velut dictum eſt, res ſe habet.

8. Quæcunque vero civitates ſitæ ſunt inter æſtivos ac hybernos ſolis ortus, & quæcunque ex oppoſito harum, de his ita habet. Quæ quidem ad orientem ſolem ſitæ ſunt, eas par eſt eſſe ſalubriores his, quæ ad ſeptentrionem converſæ ſunt, & his quæ ad calidos ventos ſitæ ſunt, etiamſi ſtadium ſolum interſit. Primum enim moderatior eſt caliditas ac frigiditas. Deinde aquas quæ ad ſolis ortus ſunt, omnes ſplendidas eſſe neceſſe eſt, & odoratas, & molles, & amabiles oriri in hac civitate. Sol enim emergens ac illuſtrans ipſas caſtigat. Matutinum enim tempus ipſe aër utplurimum ſemper occupat. Et hominum formæ boni coloris ſunt, & magis floridæ, ſi non quis alius morbus prohibeat. Et clara voce præditi ſunt homines, & ad iram ac intelligentiam præſtantiores ſeptentrionalibus, ſiquidem & alia quæ in ipſa naſcuntur meliora exiſtunt. Et civitas quæ hoc modo ſita eſt, veri maxime ſimilis eſt, juxta caliditatis ac frigiditatis moderationem. Et morbi pauciores fiunt ac debiliores, ſimileſque ſunt morbis qui in civitatibus ad ventos calidos converſis oriuntur. Et fœminæ iſthic valde fœcundæ ſunt, ac facile pariunt. Et de his quidem ita habet.

9. Quæ vero ad occaſus ſitæ ſunt, & ipſæ a ventis ab oriente ſpirantibus protectæ ſunt, & tum calidi venti leviter afflant, tum frigidi ab Urſis præterflant: eas urbes neceſſe eſt ſitu morboſiſſimo poſitas eſſe. Primum enim aquæ non ſunt ſplendidæ. Cauſa vero eſt quod aër matutinum tempus utplurimum occupat, qui aquæ immixtus claritatem ejus diſperdit. Sol enim priuſquam elevetur, non illuſtrat. Æſtate vero, mane quidem auræ frigidæ ſpirant, & ros decidit; de cætero vero ſol ad ipſas occidens, quam maxime homines percoquit. Quapropter etiam decolores ac infirmos ipſos eſſe par eſt, & ex omnibus prædictis morbis participare. Nulla enim re ab ipſis ſeparantur. Veriſimileque eſt ipſos gravi vo-

voce præditos ac raucosos esse, propter aërem, eo quod impurus plerunque isthic est, & morbosus. Neque enim ab aquilonaribus valde expurgatur. Non enim perseverant venti. Qui vero perseverant ac ipsis incumbunt, aquosissimi existunt. Nam venti occidentales similes sunt autumno. Et hujusmodi civitatis situs ad diei mutationes, eo quod multum temporis inter matutinum ac vespertinum intercedit. Et de ventis quidem qui commodi sunt ac incommodi, ita se res habet.

10. Cæterum de aquis deinceps narrare volo, quæ morbosæ sint, & quæ saluberrimæ: & quæ mala ab aqua fieri verisimile est, itemque quæ bona. Plurimam enim partem conferunt ad sanitatem. Quæcunque igitur palustres sunt, & stabiles ac lacustres, eas necesse est æstate esse calidas, ac crassas & olentes. Quum enim non defluant, sed aqua pluvia semper nova inferatur, & sol urat, necesse est ipsas decolores esse, & pravas ac biliosas. Hyeme vero glaciatas & frigidas ac turbatas præ nive ac glacie, ut pituitosissimæ ac raucosissimæ existant. Bibentibus autem splenes semper sint magni ac pleni: & ventres duri, tenues ac calidi. Humeri vero, & claviculæ, & facies attenuata. In splenem enim carnes colliquantur, quapropter graciles existunt.

11. Edaces autem esse tales ac siticulosos par est, ventresque tum supernos, tum infernos, calidissimos habere, ut etiam fortioribus medicamentis opus habeant. Atque hic morbus ipsis & æstate, & hyeme familiaris est. Ad hæc etiam hydropes plurimi ac lethalissimi fiunt. Æstate enim dysenteriæ multæ ac alvi profluvia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. Hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducunt ac occidunt. Et hi quidem morbi ipsis æstate fiunt.

12. Hyeme vero junioribus quidem peripneumoniæ, & insaniæ morbi. Senioribus vero, febres ardentes, propter ventris duritiem. Mulieribus autem, tumores oboriuntur, & pituita alba, & vix in ventre concipiunt, ac difficulter pariunt, & fœtus magnos ac tumidos: deinde ex alimentis tabescentes ac depravati fiunt. Et purgatio commoda post partum mulieribus non contingit. Pueris vero herniæ accedunt, & viris varices, & ulcera in tibia. Quare fieri non potest ut tales naturæ longævæ sint, sed ante temporis adventum senescunt. Præterea fœminæ se in utero habere putant, & ubi partus tempus adest, ventris moles illa ac plenitudo evanescit. Hoc autem contingit ex aqua, quum uteri ex aqua concepta laborant. Atque has quidem aquas ad omnem rem improbas esse censeo.

13. Secundo vero loco eas quarum fontes e petris scaturiunt: (duras enim esse necesse est) aut isthic ubi calidæ aquæ existunt, aut ferrum nascitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum. Hæc enim omnia præ violentia caloris nascuntur. Non itaque ex hujusmodi terra aquæ bonæ prodeunt, sed duræ & æstuosæ, quæ & difficulter minguntur, & ad alvi egestionem contrariæ sunt.

14. Optimæ vero sunt quæ ex sublimibus locis, ac terreis collibus fluunt. Hæ enim & dulces sunt, & albæ, & vinum modicum ferre possunt: & hyeme calidæ fiunt, æstate vero frigidæ. Tales enim fuerint ex profundissimis fontibus. Maxime vero laudare eas oportet, quarum fluxiones ad solis exortus erumpunt, & præsertim ad æstivos.

Ne-

Necesse est enim odoratas esse ac leves. Quæcunque vero salsæ, & crudæ ac duræ sunt, ad hoc quidem ut eas omnes bibant, non bonæ sunt. Sunt tamen aliquæ naturæ, & morbi, quibus tales aquæ in potu commodæ sunt, de quibus statim dicam. Habet autem & de his hoc modo. Quæ quidem aquæ fontes suos ad orientes habent, hæ præ omnibus optimæ sunt. Secundum ab his locum habent, quæ inter æstivos solis exortus ac occasus emergunt, & magis hæ quæ ad orientes. Tertio loco sunt, quæ inter occasus æstivos ac hybernos scaturiunt.

15. Pessimæ vero quæ ad austrum, & quæ inter æstivum ortum & occasum. Et hæ quidem ad australes partes valde pravæ sunt, ad boreales vero meliores. His autem hoc modo uti convenit. Quisquis sanus est ac valet, is nullum discrimen faciat, sed semper eam, quæ præsens est, bibat. Quicunque vero morbi gratia, eam quæ commodissima est bibere volet, is si ita fecerit, maxime sanitatem assequi poterit. Quorum quidem ventres duri sunt, & idonei ad hoc ut amburantur, his dulcissimæ & levissimæ ac splendissimæ conducunt. Quorum vero molles ventres, & humidi ac pituitosi sunt, his durissimæ & crudissimæ ac subsalsæ aquæ conferunt. Sic enim maxime resiccari poterint.

16. Quæcunque enim aquæ optimæ coctu sunt, ac facillime liquescunt, eas par est & ventrem maxime exolvere ac eliquare. Quæ vero crudæ sunt, & minime coctu bonæ, hæ magis constringunt ventres ac resiccant. At enim mentiuntur homines de salsis aquis, propter imperitiam, in eo quod per alvum secedere eamque solvere putantur. Maxime enim contrariæ sunt ad alvi egestionem ac secessum. Sunt enim crudæ, & coqui non possunt. Quare venter magis ab ipsis adstringitur quam eliquatur. Et de fontanis quidem aquis hoc modo res se habet. De pluvialibus autem, & quæ a nive fiunt, ut habeat, deinceps dicam.

17. Aquæ igitur pluviales levissimæ & dulcissimæ, & tenuissimæ ac splendidissimæ sunt. Primum enim sol quod tenuissimum ac levissimum est in aqua, educit ac sursum rapit. Clarum autem hoc, ipsum mare facit. Quod enim salsum est isthic relinquitur, præ crassitudine ac gravitate, & fit mare. Quod vero tenuissimum est sol sursum rapit, præ levitate. Rapit autem tale non solum ab aquis stagnantibus, sed etiam ex ipso mari, & ex omnibus in quibus aliquid humoris inest. (Inest autem in omnibus rebus) Et ex ipsis hominibus tenuissimum ac levissimum humorem ducit. Ejus rei maximum signum inde sumere licet, ubi homo vestibus indutus in sole iter fecerit, aut sederit. Quascunque enim corporis partes sol aspicit, hæ non exsudant. (Sol enim quicquid comparet sudoris, sursum rapit.) Quæ vero sub veste contectæ sunt, aut sub aliqua alia re, hæ exsudant. Educitur enim ac domatur a sole sudor. Servatur autem ex tegmentis, ut ne disperdatur a sole. Quum vero in umbram devenerit, totum corpus similiter sudore perfluit. Non enim amplius sol effulget.

18. Quapropter etiam ex omnibus aquis hæ citissime putrescunt: & odorem malum pluvialis aqua habet, eo quod ex plurimis congregata est ac permixta, ut citissime putrescat. Ad hæc vero, ubi rapta est & in sublime elevata, dum circunfertur & ad aërem permiscetur, quod turbidum est in ipsa, ac

ac noctem refert, id excernitur ac decedit, & fit aër, & nebula. Quod vero tenuissimum ac levissimum in ipsa, hoc relinquitur ac dulcescit, dum a sole uritur ac coquitur. Fiunt autem & alia omnia quæ coquuntur semper dulcia.

19. Quandiu igitur dispersa fuerit, & nondum congregata, fertur sublimis. Ubi vero coacervata fuerit, ac simul congregata derepente a ventis inter se adversariis: tunc deorsum prorumpit, qua parte plurima collecta fuerit. Tunc enim hoc magis fieri verisimile est, quum nebulas a vento stabilitatem non habente concitatas ac procedentes, derepente ventus contrarius ac aliæ nebulæ reliserint: atque tunc quidem prima ipsius pars congregatur, quæ vero a posteriore parte sunt, insuper accedunt, & sic crassescunt, & nigrescunt, ac simul congregantur, & præ gravitate deorsum prorumpunt, & pluviæ fiunt. Atque hæ quidem aquæ optimæ sunt secundum hanc rationem, verum opus habent ut decoquantur, ac excolentur. Sin minus, odorem pravum habent, & raucedines & vocis gravitatem bibentibus inde accedere par est.

20. At vero aquæ ex nive ac glacie productæ, omnes malæ sunt. Quum enim semel concretæ fuerint, non amplius in pristinam naturam restituuntur. Sed quod quidem in ipsa clarum ac leve, & dulce est, excernitur ac disperditur: quod vero turbidissimum est ac ponderosissimum, relinquitur. Hoc vero cognoveris hoc modo. Si enim volueris hyemis tempore, vasculum certa aquæ mensura infusa, sub dio exponere, quo maxime congeletur: deinde postridie in locum calidum deportatum sinere, quo maxime glacies liquescat, & ubi exoluta fuerit, aquam metiri: reperies aquam multo pauciorem. Atque hoc signum est, quod a congelatione id quod levissimum ac tenuissimum est disperditur, & non quod gravissimum & crassissimum existit. Non enim hoc disperdi poterit. Hac igitur de caussa has aquas quæ a nive ac glacie eliquantur, pessimas esse puto ad omnes res: itemque eas quæ ad has sequuntur. Atque siquidem de pluvialibus, & nivalibus, ac glacialibus aquis res se habet.

21. Calculo vero maxime laborant homines, & ex renum affectionibus, & urinæ stillicidio, & coxendicum morbo corripiuntur, & herniæ fiunt, ubi aquas omnigenas bibunt, & de magnis fluminibus, in quæ alia deferuntur: & de stagno, in quod fluxiones multæ ac omnis generis deveniunt: & qui aquis invectitiis utuntur, quæ ex longo, & non brevi locorum intervallo afferuntur. Non enim fieri potest, ut alia aqua similis sit alii. Sed aliæ dulces sunt, aliæ salsæ, & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Ubi vero hæ simul inter se miscentur, diffident: & quæ fortissima est, semper superat. Prævalet autem non semper eadem, sed alias alia.

22. Sed & ex ventis, alii quidem Boreas robur exhibet, alii vero Auster: & de reliquis eadem ratio existit. Talibus igitur necesse est limum & arenam in vasis subsidere: & ab his, si potentur, morbi prædicti fiunt. Quod autem non omnibus, consequenter declarabo. Quorum quidem alvus satis fluida est ac sana, & vesica non ardens, neque stomachus vesicæ valde coardescit, hi facile urinam ejiciunt, & in vesica nihil ipsis congregatur. Quorum vero alvus ardens ac fervida fuerit, in his necesse est etiam vesicam idem perpeti. Quum enim magis quam pro natura fuerit calefacta, stomachus

ipsius

ipsius inflammatur. Ubi vero hæc perpetitur, urinam non dimittit, sed in seipsa concoquit, & adurit: & quod quidem tenuissimum in ipsa est, excernitur: & quod purissimum est, transit & emingitur.

23. Quod vero crassissimum ac turbidissimum est, coacervatur, & concrescit, primum quidem parum, deinde majus fit. Dum enim volvitur ab urina, quicquid crassum compactum fuerit, ad seipsum adaptat, atque sic augescit, & in totum concrescit. Et quum urinam emittit, ad vesicæ stomachum allabitur ab urina impulsum, & urinæ emissionem impedit, & dolorem vehementem exhibet. Quare pueri calculosi fricant ac trahunt pudenda. Videtur enim ipsis caussa mictionis eo loco esse. Signum autem ejus quod hæc ita se habent, hoc est. Urinam splendidissimam calculosi mingunt ad similitudinem seri, eo quod id quod crassissimum est ac biliosissimum, isthic manet, & coacervatur ac concrescit. Et plerique sane hoc modo lapidem & calculum contrahunt.

24. Fit autem pueris etiam ex lacte, si non salubre id fuerit, sed valde calidum ac biliosum. Ventrem enim percalefacit, & vesicam. Quare urina dum aduritur, hæc patitur. Et sane censeo melius esse pueris vinum quam aquosissimum dare: minus enim venas adurit ac resiccat. Muliebribus autem pudendis non similiter contingit. Meatus enim urinæ in vesica brevis est & amplus, ut facile urina impellatur. Neque enim manu pudendum fricat, veluti masculus, neque urinæ in vesica meatum contingit: ad pudenda enim perforatus est: & quia meatus sunt ampli, etiam plus bibunt quam pueri. Et de his quidem sic res se habet, aut his quam proxime.

25. Cæterum de annis hoc modo consideratione facta, quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisne an morbosus. Si enim secundum rationem fiant signa in astris occidentibus ac orientibus: & in autumno aquæ fiant: & hyems sit moderata, & neque valde clemens, neque modum excedens frigiditate: & in vere ac in æstate tempestive pluat: sic sane saluberrimum esse annum par est. Si vero hyems quidem sicca sit, & borealis, ver autem pluviosum & australe, necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere. Quum enim æstus derepente accedat, terra humida existente a vernis imbribus, & ab austro: necesse est æstum duplicatum esse, & a terra irrigua ac calida, & a sole urente: quum ventres in hominibus nondum constricti sint, neque cerebrum resiccatum. Non enim fieri potest, quum ver tale existat, ut corpus & caro non humore fluida fiant, adeo ut febres acutissimæ in omnes irruant, maxime autem in pituitosos. At dysenterias par est fieri & mulieribus, & viris humidioribus.

26. Et siquidem circa Canis exortum accedat aqua ac tempestas, & Etesiæ spiraverint, spes est cessationis, & ut autumnus salubris fiat. Sin minus, periculum est ne & pueri, & mulieres moriantur: minime vero senes: & ne qui superstites evadunt, in quartanas desinant, & ex quartanis in hydropas. Si vero hyems australis fiat, & pluviosa, & clemens, ver autem boreale, & siccum, & tempestuosum, primum quidem mulieres, quæ uterum gestant, & partus ipsis ad ver instat, abortum facturas esse verisimile est: quæ vero etiam pepererint, impotentes ac morbolos

bosos pueros parere, ita ut aut statim pereant, aut tenues & debiles, ac morbosi vivant. Atque hæc quidem mulieribus: reliquis vero dysenterias & lippitudines siccas: & aliquibus defluxiones a capite in pulmonem.

27. Pituitosis igitur dysenterias fieri verisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente, propter naturæ humiditatem. Biliosis vero lippitudines siccas, propter carnis caliditatem ac siccitatem. Valde autem senibus defluxiones, propter raritatem ac eliquationem venarum, adeo ut aliqui quidem derepente pereant, aliqui vero semisiderati, aut dextra aut sinistra parte fiant. Quum enim hyems sit australis, & pluviosa, ac calida, & corpus non adstringatur, neque venæ: vere accedente boreali & sicco ac frigido, cerebrum postquam ipsum dissolvi ac purgari contingit a gravedine ac raucedine, tunc simul cum vere stabilitur ac constringitur. Quare derepente æstate accedente, & ardore ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. Et intestinorum lævitates & aqua intercus fere reliquis morbis desinentibus superveniunt, quum non queant facile ventriculi a concepta humiditate exsiccari.

28. Si autem æstas pluviosa sit, & austro multum perfletur, similisque sequatur autumnus, necesse est hyemem morbidam esse: & his qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt, febres ardentes fieri verisimile est: qui vero bile abundant, costarum inflammationes & pulmonis, pleuritidas ac peripneumonias dictas. Si vero æstas sicca existat, & borealis, sequens vero autumnus pluviosus & australis, capitis dolores ad hyemem exspectare convenit, & cerebri corruptiones, ampliusque raucedines, gravedines, & tusses, aliquibus etiam tabes.

29. Quod si borealis sit autumnus ac siccus, & neque sub Cane, neque sub Arcturo pluviosus, confert pituitosis natura, & maxime qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimum hoc tempus existit. Valde enim exsiccantur, acciduntque eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra: siquidem quod liquidissimum ac aquosissimum in bile est, consumitur, densissimum vero & acerrimum relinquitur: quod idem accidit secundum eandem rationem & circa sanguinem, unde hi morbi his accidunt. Pituitosis autem hæc omnia commoda sunt. Exsiccantur enim & in hyemem perducuntur, minime humecti, sed resiccati. Hæc igitur si quis mente concipiet & considerabit, is præcognoscet plurima omnino quæ ex hujusmodi mutationibus sint futura.

30. Maxime autem observare oportet magnas temporum mutationes, ut neque medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus quæ circa ventrem, neque secemus, priusquam prætereant dies decem aut plures, & non pauciores. Periculosissima sunt etiam ambo solstitia, maxime vero æstivum. Periculosum etiam æquinoctium utrunque, magis vero autumnale. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipue Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum. Morbi enim in his maxime diebus judicantur, aliique perimunt, alii vero desinunt, aut in aliam speciem, aliumque statum transmutantur. Et circa hæc quidem sicut dixi habet.

31. Volo autem & de Asia & Europa demonstrare, quantum differant inter se per omnia, & de gentium formis

mis quid distent, & nihil invicem simile habeant. Verum de omnibus si quis dicere velit, in immensum excresceret sermo: quare de maximis, & plurimum differentibus diversitatibus dicam, quantum saltem mihi in ea re est compertum. Ac dico quidem plurimum differre Asiam ab Europa secundum naturas omnium ex terra nascentium, itemque hominum. Longe enim pulchriora & majora omnia nascuntur in Asia. Estque regio ipsa, hac nostra multo mansuetior, sunt etiam hominum mores benigniores & cultiores. Caussa vero horum est, temporum anni temperata mistura. Siquidem in medio solis exortu sita est ad auroram, a frigiditate ac caliditate omni remotior. Incrementum autem & benignitatem inde proficisci omnibus in confesso est, quum nihil sit præcellens & cogens violenter, sed per omnia æqualitas vigeat.

32. Quanquam non habeant ubique per omnem Asiam omnia secundum eundem modum. Quæcunque enim in ea regio in medio sita est calidique & frigidi, ea omnium fertilissima existit, & arboribus refertissima & maxime serena, aquisque utitur & cœlestibus & ex terra promanantibus. Neque enim a calore combusta est valde, neque a squalore & aquarum inopia exsiccatur, neque a frigore oblæditur. Verum austris perflatur & irrigua est, tum propter imbres multos, tum propter nives. Fructus autem suo tempore maturos multos, in ea nasci par est, sive ex sparsis seminibus hi proveniant, sive terra ipsa per se sponte producat eorum plantas, quarum fructibus utuntur homines, eas ex agrestibus cicures & domesticas facientes, & pro commoditate sua transplantantes. Pecora etiam ipsa pleniora proveniunt, quæ & pariunt sæpius & pulcherrime educantur. Quin & homines habitiores esse ac specie pulcherrimos, & magnitudinis eximiæ, minimeque differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatem attinet, constat.

33. Certumque est hanc regionem proxime accedere ad naturam ac temperaturam optimæ constitutionis, verum virilitatem, laboris tolerantiam, ac audaciam non verisimile est huic naturæ innasci, sicut neque ejusdem, neque diversi generis constantes ac perpetui sunt amatores. Vincit enim in ipsis voluptas, quæ ratio est multiformes generari partus, præcipue in feris. Atque sic quidem de Ægyptiis ac Libycis mihi habere videtur.

34. Qui vero ad dextram hyberni ortus solis usque ad Mæotidem paludem habitant, (hic est enim Europæ & Asiæ terminus) sic habent. Multo major diversitas est inter illas ipsas gentes, quam de quibus jam dixi, quum propter varias temporum mutationes, tum ob regionis naturam. Habet autem eodem plane modo, quemadmodum & circa aliorum hominum terras accidit. Ubi enim tempora magnas mutationes faciunt & frequentissimas, illic & regio agrestis & maxime inæqualis existit, inveniasque & montes plurimes & densos, itemque campos & prata. Ubi autem non valde variant tempora, illic æqualissima regio est, quod idem & de hominibus ipsis est intelligendum. Si quis enim recte consideret, videbit quorundam naturam, montanis, sylvosis, ac asperis locis similem esse, aliorum vero aquosa ac exilia loca referre: sicut quidam pratorum ac paludum naturam præ se ferunt, atque alii sunt quorum planitiebus nudisque ac siccis

terris constitutio similis existit. Tempora enim quæ formarum naturam variant, sunt diversa: quum ergo inter sese fuerint maxime diversa, varias & multiplices formas producunt.

35. Porro quæ parum inter se differunt gentes, relinquam. Quæ autem plurimum non natura solum, sed & legibus ac consuetudinibus discrepant, de illis referam quomodo habeant. Ac primum omnium de Macrocephalis, quum nulla omnino alia gens sit, quæ similia capita habeat. A principio quidem consuetudo in causa fuit, ut tam longis capitibus essent. Nunc autem natura ipsa cum consuetudine conspiravit. Siquidem generosissimum apud eos putatur, caput habere quam maxime longum: consuetudinis autem hoc initium fuit. Quum recens infans natus est, caput ejus adhuc tenerum ac molle existens quam celerrime constringunt manibus, coaptantesque cogunt in longitudinem augeri, quin & vinculis connectunt, ac aptis instrumentis colligant, quo rotunditas capitis prohibeatur, ac longitudo augeatur. Ea consuetudo tantum effecit, ut ejusmodi natura capitum existeret. Temporis vero progressu natura quoque tales produxit, ut non esset necesse consuetudine priore cogere.

36. Quum enim semen genitale ab omnibus corporis membris procedat, a sanis quidem sanum, a morbidis morbosum, fiatque ut ex calvis calvi gignantur, ex cæsiis cæsii, & utplurimum distortus distortum generet, eademque ratio sit circa reliquas formas: quid prohiberet ut non ex Macrocephalis Macrocephali gignerentur? Nunc autem non nascuntur ita magnis capitibus quemadmodum prius, quum consuetudo non amplius duret, per incuriam hominum intercepta. Et de his quidem hæc sufficiant.

37. De illis autem qui Phasim accolunt, adjiciam. Regio eorum palustris est, calida, aquosa, & densa, imbresque in eam decidunt omnibus temporibus & magni, & impetuosi, homines vero ipsi vitam agunt in paludibus, domosque ligneas & ex arundinibus in ipsis aquis habent extructas, neque multum inde prodeunt, ut adeant vel emporia vel urbes: verum naviculis ex uno ligno fabrefactis permeant sursum ac deorsum, habent enim fossas ac ductus aquarum plurimos. Bibunt autem aquas calidas & stagnantes, quæ & a sole sunt putrefactæ, & ab imbrium causa auctæ. Ipseque fluvius Phasis omnium fluviorum stagnantissimus est, & qui lentissimo cursu profluat: fructus autem qui illic nascuntur, omnes insalubres sunt, evirati imperfectique præ multitudine aquarum, neque unquam maturescunt. Atque quum multus aër ab aquis regionem occupet.

38. Ob hanc ipsam causam, quod ad formam ac corporum speciem attinet, Phasiani sunt a reliquis hominibus longe diversi. Sunt enim magnitudine ingenti, ac corpulentia valde excellenti: neque juncturæ eorum ullæ, neque venæ comparent: pallidumque præ se ferunt semper colorem, quemadmodum qui regio sunt obnoxii morbo: loquuntur autem ut si qui alii omnium hominum gravissime, nimirum aëre utentes non sereno, sed obscuro, & maxime humectato. Sunt insuper ad laborem a natura ipsa segniores: annique tempora non varias habent, neque ad æstum, neque ad frigus permutationes. Venti autem eis sunt plurimi austrini omnes, præter unum ejus regionis proprium & indigenam, qui aliquando violentior ac molestior calidus existens spirat, quem Cenchrona pa-

patrio vocabulo appellant. Verum Boreas non valde ad eos pertransit: quod si aliquando spirat, debilis tamen existit ac valde lenis. De natura ergo ac diversitate & forma eorum, qui Asiam & Europam incolunt, ita habet.

39. Quod autem timidiores, effœminatiores, ac imbelles præ Europæis Asiani existant, moribusque mansuetiores, tempora ipsa anni in causa sunt, quæ non magnas permutationes faciunt, neque caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permanent: unde neque mentes stupore percelluntur, neque corpora fortem transmutationem incurrunt: a quibus verisimile est iram exasperari, cognitionemque & calorem amplius excitari, quæ si semper in eodem statu quis persistat. Mutationes enim sunt quæ hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Propter quas sane causas imbelle universum Asianorum genus existit, atque adhuc amplius propter leges. Multo maxima enim Asiæ pars sub regibus est.

40. Ubi autem non in sua potestate vivant homines, neque sui juris sunt, sed dominis subjecti, ibi non multum curiosi sunt quo modo se ad bellum apparent, imo magis hoc curant, ut ne bellicosi videantur. Pericula enim eis non æqualia instant. Nam hi in militiam proficisci, laboresque perferre, ac mortem oppetere pro dominis suis coguntur, relictis interim domi liberis, uxoribus ac reliquis amicis: atque siquidem viriliter & feliciter bellum gesserint, dominis inde commoda accedunt, eorumque facultates inde augentur: verum ipsis præter pericula & cædes nihil demetitur. Proinde neque his hominibus regionem frequenter habitatam esse necesse est, imo eam propter inertiam bellicam ac otium a plerisque relinqui. Ut enim quisque maxime a natura virilis & magnanimus est, ita plurimum ejus animus leges aversatur.

41. Cujus rei magnum indicium vel inde habere licet. Quod quicunque in Asia Græci, itemque Barbari dominis non subsunt, sed jure suo degunt, sibiipsisque omnes labores lucrifaciunt, illi bellicosissimi omnium existunt. Periclitantur enim ipsi sibi, virilitatisque præmia ipsi reportant, sicut timiditatis ac ignaviæ pœnam luunt pariter. Invenias autem & Asianos ipsos inter se plurimum differentes, generosiores alios, alios degeneres, quorum omnium caussa ad temporum mutationes est referenda, quemadmodum & in præcedentibus dixi. Atque sic quidem habet in Asia.

42. In Europa vero genus hominum est Scythicum, circa paludem habitans Mæotim, quod a reliquis gentibus maxime differt, Sauromatæ appellantur. Horum fœminæ equites sunt, arcubus utuntur, ac sagittas jaculantur ex equis, cum hostibus congredientes, dum virgines existunt: neque devirginantur prius, quam hostium tres confecerint, neque prius maritis cohabitant, quam sacra deo patrio more fecerint. Quod si qua sibi virum acceperit, ab equitatu libera est, nisi necessitas cogat communi expeditione omnes arma sumere. Dexteram autem mammam non habent. Nam puellis adhuc infantibus matres æreo instrumento in hunc usum parato, igneque candefacto eam auferunt, ac exurunt, ne iterum succrescere contingat, atque ut omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferatur.

43. Cæterum reliqui Scythæ quod ad formam attinet, ipsi sibi similes sunt, aliis dissimiles. Sicut quoque Ægy-

Ægyptii ipsi inter se: præterquam quod hi a vehementi calore, illi ab intenso frigore sunt compressi. Verum solitudo quæ Scythica dicitur, in planitie sita est, pratis abundans, sublimis & mediocriter aquosa. Sunt enim fluvii in ea magni, in quos aqua ex campis per rivos deducitur.

44. In hac itaque Scythæ degunt, qui Nomades vocantur, propterea quod nullas habeant domos, sed in curribus habitant. Sunt autem currus ex quibus minimi quatuor rotis, reliqui sex circumaguntur. Sunt etiam luto obturati, ac instar domorum fabrefacti, aliqui simplici, aliqui etiam triplici tabulato: unde robur illis inest adversus omnes injurias aquarum, nivis ac ventorum propellendas. Trahunt currus aliquos quidem boum paria duo, aliquos tria, atque hi cornibus carent, quum præ frigore regionis cornua eis non enascantur. In his itaque curribus degunt mulieres. In equis autem vehuntur viri. Sequuntur autem simul oves, boves, & equi. Tandiu deinde in uno subsistunt loco, dum sufficit ipsis pecoribus pabulum, quo deficiente in aliam regionem commigrant. Vescuntur autem ipsi carnibus coctis: bibuntque lac equinum, comedunt etiam hippacen, id autem est caseus equinus. Hactenus ergo de victu & moribus diximus, temporibusque anni ac formis, quæ a reliquis hominibus longissime sunt Scythiæ genti diversæ. Ipsa enim sibi inter se gens similis existit, quemadmodum & gens Ægyptiorum. Minime autem fœcunda ea gens est: regioque ipsa minimas feras enutrit, neque numero, neque magnitudine insignes.

45. Sub ipsis enim Ursis riphæisque montibus sita est, unde boreas spirat, Solque ipse supremo æstivo solstitio deficiens proxime accedit, ac tum quidem exiguo tempore calefacit. Neque vero venti a calidis locis spirantes valde ad eam regionem penetrant, nisi parumper & debiles. Verum ab Ursis venti procedentes sunt illic perpetuo frigidi, à nivibus, glacie, imbribusque condensati: qui nunquam a montibus decedunt, ut propterea etiam ægre habitari possint. Aërque ipse totum fere diem nubilus campos occupat. Ipsi vero in humidis locis degunt. Et fere perpetua est ipsis hyems, æstas autem paucissimis diebus atque illis non valde multa. Sunt enim planities eminentiores, & nudæ, neque ullis montibus circumseptæ, sed fere sub ipsis Ursis acclives.

46. Neque feræ nascuntur illic magnæ, sed quales possibile est sub ipsa terra contegi. Prohibet enim hyems & nuditas terræ, quæ & diverticulis & umbraculis caret, propter temporum anni mutationes, neque multas, neque fortes, sed similes semper, vel parum admodum divariantes: unde & formas corporum inter se similes habent, quum eodem utantur victu & amictu, æstatis & hyemis tempore: attrahuntque aërem aquosum condensatum, aquam insuper bibentes a nivibus & glacie resolutam, nullo etiam corporis exercitio accedente, quum non verisimile sit corpus aut animum ullis exercitationibus apta fieri, ubi non mutationes temporum fiunt fortes. Propter quas causas formæ eorum sunt crassæ & carnosæ: juncturæ vero humectæ & inefficaces, ventriculique humidi omnes, maxime omnium tamen inferior alvus. Nequit enim ipsa exsiccari in ejusmodi quum regionis, tum naturæ & temporis constitutione. Sed pinguedine & nuditate carnis formæ invicem sunt

ſunt ſimiles, maſculorum maſculis, & fœminarum fœmellis. Tempora enim quum ſint inter ſe ſimilia, nullas corruptiones, neque malignitates inferunt in ſeminis genitalis mixturam ac compactionem, niſi quiddam aliud fortuito vel caſu contingat, aut a morbo.

47. Magnum autem argumentum humiditatis corporum Scytharum hoc exhibebo. Multos enim ipſorum, præcipue qui Nomades ſunt, reperias exuſtos humeros ac brachia habentes manuumque juncturas, pectora, coxas, & lumbos, nullam ſane aliam ob cauſam, niſi ob humoris & molliciei naturæ detractionem. Nam neque arcus intendere, neque telum torquere poſſunt præ impotentia humiditatis humerorum: quum autem uruntur, humor ipſe a juncturis exolvitur, fiuntque corpora ipſorum validiora, melius nutriuntur, & magis redduntur articulorum uſu potentia. Fluida vero fiunt ac lata primum propterea quod faſciis non colligantur, quemadmodum fieri ſolent in Ægypto: deinde quod non animadvertunt quomodocunque inter equitandum equis inſideant. Poſtremum etiam propter deſidiam perpetuam. Maſculi enim eorum antequam potentes fiant equos conſcendere, atque in illis vehi, plurimum temporis deſident in curribus, raroque prodeunt ut inambulent, propter exilia ac perpetuas circulationes. Muliebrium autem corporum formæ ad miraculum uſque fluxæ exiſtunt.

48. Porro Scytharum gens fulvi valde coloris exiſtit propter frigus ingens. Non enim vehemens accedit ad eos ſol, a frigore vero albedo exuritur & fit fulva. Neque vero poſſibile eſt fœcundam eſſe eorum naturam, quum viri minime cupidi ſint cum fœminis commiſceri, ob nimiam corporis liquiditatem, ventriſque mollitiem ac frigiditatem: quæ cauſæ apparent minime viros ad coitum incitari. Accedit his laſſitudo ex continua equitatione contracta, quæ eos ad commiſtionem reddit impotentiores, atque hæ ſunt cauſæ cur viri infœcundiores putentur. Mulieres pinguedo carnis & humiditas ſteriles facit, præ quibus uteri earum genitale ſemen nequeunt continere. Lunares namque purgationes eis non eveniunt quemadmodum eſt neceſſe, ſed minus & intempeſtive per longius tempus. Ipſumque amplius uteri os præ pinguedine concluditur, ut nequeat ſemen ſuſcipere. Sunt enim otioſæ & pingues, ventreſque earum frigidi & molles, unde neceſſario ſequitur non multum fœcundam Scytharum gentem eſſe.

49. Cujus rei famulæ earum indicium exhibent. Nam hæ viris miſceri plurimum gaudent, in uteroque conceptum continent, propter corporis exercitium frequens carniſque gracilitatem. Amplius autem plurimi Scythæ eunuchi fiunt, & muliebria officia obeunt, inſtarque fœminarum omnia faciunt & loquuntur, vocanturque hi effœminati. Et regionis quidem incolæ cauſam ad deum referunt, coluntque hos ipſos homines & adorant, ſibiipſis timentes ne quid tale accidat. Mihi vero hi affectus divini quidem eſſe videntur, ſicut & reliqui omnes, neque ullum aliquem alio eſſe diviniorem aut humaniorem, ſed divinos omnes: verum unuſquiſque eorum ſuam propriam habet naturam: neque aliquis citra naturam accidit. Quare quomodo hic affectus contingat, ut mihi videre videor, narrabo.

50. Ab equitatione ipſa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus ſemper ex equis co-

eorum cruribus: deinde claudi fiunt, contrahunturque coxendices quum invaluerit morbus. Medicantur autem sibiipsis hoc modo: a principio morbi utranque venam retro aures incidunt, quo facto sanguine multo promanante, somnus eos corripit præ imbecillitate, sicque obdormiscunt: quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, aliqui vero minime.

51. Atque mihi sane videntur ea medicatione seipsos perdere. Venæ enim retro aures sunt, quas si quis secet, sterilitatem inferat his, quibus secantur: quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certum est. Quando igitur postea uxores adeunt, impotentesque se factos vident cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt: quum autem bis aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant se deum offendisse, in quem culpam rejiciunt. Induuntque se veste muliebri, palam se eviratos esse confitentes, ad mulierumque contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaque malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minime vero infimi. Imo qui maxime & genere, & potentia prævalent, ex nulla alia, quam continuæ equitationis causa hoc perpetiuntur: pauperes vero minus, quum non multum equitent. Unde si hæc affectio aliis divinior censenda esset, non nobilissimis, non ditissimis Scytharum fere solis accideret: sed esset omnibus æqualiter peculiaris. Imo magis invaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores, si saltem gaudent dii in hominum admiratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribuunt. Divites enim sæpius diis sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt, coluntque, quum pecuniis abundent: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant: quinetiam aliquando deos detestantur, qui eis opes non suppeditent, ut verisimilius esset, pauperes ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quam divites & qui opibus abundant. Verum (sicut & prius dixi) divinus quidem hic affectus est, secundumque naturam accidit similiter ut alii omnes: neque alia ejus causa quam ea quam dixi, Scythis existit. Simili autem modo & reliquis hominibus evenit.

52. Ubi enim frequenter & continue homines equitant: ibi plurimi a diuturnis doloribus articulorum, coxendicumque maxime & pedum corripiuntur, ad coitumque fiunt impotentes: quæ omnia mala Scytharum genti adsunt. Atque propterea Scythæ omnium hominum minime sunt ad coitum valentes; & quod anaxyridas (braccarum sive fœminalium id genus est) semper habent, & plurimum temporis in equis desides degunt, ut neque manu tractare pudenda liceat, atque præ frigore & lassitudine voluptatis ac jucunditatis coeundi obliviscantur, neque prius aliud sibi faciendum putent, quam ut evirati fiant. Hactenus ergo de Scytharum gente recensui.

53. Reliquum autem in Europa hominum genus valde inter se dissimile est & diversum, tum quod ad magnitudinem attinet, tum quod ad formam: atque id propter temporum mutationes contingit apud eos magnas & frequentes. Sunt enim eis calores vehementes, & hyemes fortes, pluviæ multæ, rursumque siccitas diutina, & venti plurimi, ex quibus multæ & omnimodæ fiunt transmutationes. Neque a vero discrepat circa generationem, has

ipsas

ipsas mutationes sentiri, inque seminis genitalis coactione aliam, neque ex eodem etiam eandem, æstatis pariter ut hyemis, pluvioso ut sicco tempore, progigni. Eaque causa est, cur putem Europæos magis quam Asianos secundum corporum formas inter se discrepare, & magnitudines diversissimas in singulis adeo urbibus provenire. Plures enim corruptiones contingunt in seminis coactione, quum tempora frequenter variant, quam si eadem sunt & similia. Eadem autem motuum ratio in utrisque existit. Feritas, integritas, & audacia a natura Europæis innascitur. Frequentes enim mentis perculsiones feritatem inducunt, mansuetudinem contra & benignitatem extirpant.

54. Quare etiam magnanimos magis eos, qui Europam incolunt, Asianis judico. Siquidem similitudo & æqualitas segnitiem parit. Mutatio autem & animum & corpus ad exercitationem excitat. Augetur itaque a desidia & ocio timiditas, ab exercitio vero & laboribus crescit virilitas. Unde bellicosiores quoque Europæi extant, non ob hanc solum causam, sed & propter leges; non enim regibus obediunt quemadmodum Asiani. Ubi enim sub regibus vivitur, ibi necesse est homines timidissimos esse, quemadmodum & supra ostendi. Servitute namque animi eorum pressi non libenter, neque volentes temere pro aliis se periculis exponunt, Europæi autem suo jure viventes, quum pro seipsis pericula belli subeant, magna cupiditate feruntur, volentesque ac alacres difficultates omnes adgrediuntur, ipsique sibi ex re bene gesta præmia reportant, ut certum sit leges plurimum ad magnanimitatem conferre. Tota itaque & universa res de Europa & Asia sic, ut retuli, habet.

55. Cæterum Europa ipsa adhuc habet gentes invicem differentes, non magnitudine & forma solum, sed & magnanimitate ac fortitudine. Quæ vero in eis hanc diversitatem faciant, in præcedentibus dixi, dicamque amplius magis manifeste. Quicunque regionem montanam, asperam, nudam & non aquosam incolunt, his mutationes temporum contingunt magnæ & diversæ, unde & hominum formas magnas progigni convenit, qui & ad laborem & ad viriliter agendum a natura præstent, quibusque feritas & immanitas non mediocriter a natura sint congenita. Qui vero loca concava, pratensia, & æstuosa habitant, ventosque calidos plus sentiunt quam frigidos, & aquis utuntur calidis, hi magni quidem esse non possunt, neque bene compositi & longi ac erecti, sed in amplitudinem a natura producti carnosi sunt, & capillis nigris. Immo & ipsi toti nigri magis quam albi, & qui minus de pituita habeant quam de bile. Virilitas autem & tolerantia laboris non æque ipsis a natura inest, nisi consuetudo accedat, & hæc in eis efficiat. Quod si flumina extent in ea regione, quæ stagnantes & pluvias aquas evehant, homines ipsi incolumes ac splendidi vivent. Si vero flumina desint, aquasque puteorum stagnantes & olentes bibant, necesse est ab ipsis illis aquis & ventrem lædi & splenem.

56. Quicunque autem altam habitant regionem, planam, ventis expositam & aquosam, eorum formæ magnæ ac invicem similes & erectæ. Animi quoque eorum existunt mansuetiores. Qui vero macra, aquis carentia, & nuda loca tenent, & quæ temporum mutationibus non sunt permixta, horum formas necesse est esse asperas, & vegetas, fla-

flavas magis quam nigras: mores etiam eorum rigidi sunt, pertinaces, & contumaces. Ubi enim mutationes temporum contingunt frequentes, & plurimum inter se diversæ, ibi & formas, & mores, & naturas reperias plurimum differentes.

57. Temporum itaque varietates potissimæ sunt, quæ naturam ipsam permutant: deinde etiam regio in qua quis nutritur: postremum autem aquæ. Invenias enim fere semper & formas hominum & mores regionis naturæ compares. Nam ubi terra pinguis est & mollis, & aquosa, aquæ autem valde sublimes, ita ut æstate calidæ sint, & hyeme frigidæ, & temporum ratio alias probe conveniat, ibi & homines carnosi, articulis non adparentibus, humidi, laboris intolerantes, & utplurimum maligni nascuntur: segnitiesque & somnolentia eis inest multa: suntque ad artes tractandas crassi, non acres aut subtiles.

58. Ubi autem regio est nuda, natura munita & aspera, quæque & a frigore hyberno prematur, & a sole æstivo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probe disjunctis, vegetosque & hirsutos reperias homines, & in quibus a natura laboris tolerantia, & vigilantia insit: quique mores habeant pertinaces, ad iram proclives & contumaces, magisque feritate participantes quam mansuetudine: insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia quæ è terra proveniunt, terræ ipsius naturam resipiunt & sequuntur. Atque hactenus quidem maxime contrarias corporum naturas & formas diximus: è quibus conjectura facta, si quoque reliqua consideraveris, nunquam a vero aberrabis.

HIPPOCRATIS

DE

LOCIS IN HOMINE.

Mihi quidem videtur principium corporis nullum esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis. Circulo enim scripto principium non reperitur. Similiter etiam morborum in toto corpore. Quod enim siccius est, morbos magis recipere, ac magis dolere, a natura solet: humidum vero minus. Morbus enim qui in sicco est, stabilitur & non cessat. Qui vero in humido, diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus.

2. Corporis autem singulæ partes, altera alteri, ubi hinc aut illinc processerit, morbum statim facit, venter capiti, caput carnibus ac ventri, & reliquæ omnes juxta eandem rationem, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Etenim quum venter egestionem moderatam non fecerit, & in ipsum cibus ingeratur, humiditate ciborum ingestorum corpus irrigat. Ipsa autem humiditas a ventre obstructa,

cta, acervatim ad caput viam facit, & ubi ad caput pervenerit, a vasis in capite non recepta, fluit quocunque contigerit, & circumcirca caput, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ipsum subit, partim vero circum cerebrum per os tenue. Et siquidem in ventrem rursus pervenerit, ventri morbum inducit. Si vero ad aliam aliquam partem incubuerit, illi ipsi morbum facit. Ita etiam reliquæ partes altera alteri morbum inducit.

3. Et optimum fuerit sic curare ægrotas per has quæ morbos faciunt. Sic enim quam optime principium ægrotantis quis sanaverit. Corpus porro ipsum sibiipsi idem ac simile est, & ex iisdem compositum est. Similiter autem habet & parvas, & magnas partes, itemque infernas ac supernas. Et si quis minimam corporis partem acceptam male afficere velit, totum corpus affectionem sentiet, qualiscunque tandem ea fuerit: propterea quod minima corporis pars omnia habet quæcunque & maxima. Insuper quicquid tandem minima pars pertulerit, ad gentilitatem refert ac transfert, unaquæque ad suam, sive bonum sive malum id fuerit: & propterea corpus & dolet, & lætatur, cum minima gente, quia in minima omnes insunt partes, & hæ ad gentiles sibiipsis singula transferunt, & omnia denunciant.

4. Cæterum natura corporis, principium sermonis in arte medica, primum perforata est qua parte audimus. Etenim vacua circumcirca aures, non aliud inaudiunt quam strepitum & clamorem. Quicquid autem per membranam in cerebrum pervenerit, id liquido & clare auditur. Ob id etiam foramen solum per membranam circa cerebrum extentam est. In nares autem non inest foramen, verum mollis laxitas velut spongia, & propterea per longiorem distantiam audit, quam olfacit; odor enim ab olfactu longe dispergitur.

5. Et in oculos venulæ tenues ad visum ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ visum alunt humore de cerebro purissimo, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ etiam visum extingunt, ubi fuerint resiccatæ. Membranæ autem tres sunt, quæ oculos custodiunt. Superna quidem crassior, media tenuior, tertia tenuis, quæ humorem conservat. Ex his superna & crassissima, si lædatur ac mutiletur, morbos facit. Media vero etiam ipsa periculosa est, & ubi rupta fuerit prominet foras, velut vesica. Tertia autem tenuissima omnino periculosa est, quæ humorem conservat. Membranæ cerebri duæ sunt: altera superna crassior, altera tenuis cerebrum attingens, non amplius eadem permanens, postquam fuerit vulnerata.

6. Venæ autem transeunt ad verticem per carnem venientes ad occiculum; feruntur & per carnem duæ ex vertice recta, qua parte supercilia clauduntur, & desinunt ad angulos oculorum. Una autem a vertice ad nasum fertur, & in utramque nasi cartilaginem finitur. Aliæ vero duæ venæ juxta tempora feruntur, in medio temporum & aurium, quæ premunt oculos, & semper pulsant. Solæ enim hæ ex venis sanguine non rigantur, sed avertitur ex ipsis sanguis. Qui autem avertitur influenti occurrit, & qui quidem avertitur volens discedere, qui vero superne influit volens infra procedere, hic impelluntur ac diffunduntur ac mutuo circumagitantur, & pulsum venis exhibent.

7. Visus humore de cerebro nutritur: quum autem quid ejus de venis acceperit, fluxione turbatur, & humor ipse non apparet, & ob oculos moveri ipsi videntur aliquando velut avicularum imagines, aliquando velut lentes nigræ, & nihil exacte juxta rei veritatem videre potest. Aliæ duæ venæ in medio aurium & aliarum venarum, quæ adferuntur aures, & premunt aures. Aliæ duæ venæ ex ossis conclusione in aures feruntur. Quædam vero infra ad corpus convertuntur. Duæ quidem venæ juxta tendines colli feruntur & juxta verticula, & desinunt in renes, hæ autem etiam in testes penetrant: & quum hæ affectæ fuerint, homo sanguinem mingit. Aliæ duæ venæ a vertice ad humeros feruntur, & sane humerales vocantur. Aliæ duæ venæ a vertice, juxta aures, ab anteriore colli parte utrinque ad cavam appellatam venam feruntur.

8. Cava autem vena finitur quidem velut gula, consistit autem inter gulam & guttur sive arteriam, ferturque per septum transversum & per cor, & inter septum, & finditur ad inguina, & ad femora intro, & disparationes in femoribus facit, & ad tibias intus fertur ad malleolos. Hæ & infœcundum faciunt hominem, quum fuerint sectæ, & in magnos digitos desinunt. Ex cava autem vena producitur quædam in sinistram manum, fertur autem subter splenem ad sinistri lateris mollitudinem, unde splen propagatur per omentum, & finem sortitur ad thoracem. Producitur autem juxta septum, & cum humerali committitur subter cubiti articulum, atque hæc splenis gratia secatur. Alia etiam ad dextram manum eodem modo a cava producitur.

9. Communicant autem omnes venæ, & confluunt inter se mutuo, & aliæ quidem sibiipsis per se committuntur ac coincidunt, aliæ vero per venulas a venis extentas. Quæ autem carnes nutriunt, ea parte inter se confluunt. Et quicunque morbus a venis oritur, levior est quam qui a nervis, diffluit enim una cum humore qui in venis inest, & non quiescit. Et natura venis in humore est, in carnibus. Nervi autem sicci sunt, & ventriculos sive cavitates non habent, & ad ossa consistunt, & maxima ex parte ab ossibus nutriuntur. Nutriuntur & a carnibus, & colorem ac robur inter ossa ac carnem medium habent: & humidiores quidem sunt ac carnosiores quæ ossa, ficciores autem ac magis ossei quam carnes. Quicunque autem morbus in ipsos pervenerit, roboratur & quiescit in eodem loco, & difficile est ipsum educere. Maxime vero impetunt ipsos distentiones, & alii morbi, a quibus tremor corpus occupat, & qui tremere ipsum faciunt. Nervi autem premunt articulos, extentique sunt per totum corpus. Robusti autem maxime & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus, in quibus paucissimæ carnes sunt. Et corpus quidem omne nervis plenum est. Verum circa faciem & caput non sunt nervi, sed fibræ consimiles nervis, inter ossa & carnes, tenuiores & solidiores.

10. Capita suturas habent, alia tres, alia quatuor. Et quæ quidem quatuor habent, his sunt utrinque juxta aures, & tertia ab anteriore, quarta a posteriore capitis parte. Sic quidem in capite quod quatuor habet. In eo vero quod tres, juxta aures utrinque sunt, & ab anteriore parte tertia; posteriore vero parte sutura nulla est, velut in eo quod quatuor habet. Saniores au-

autem capite sunt, qui plures suturas habent. Inter supercilia os descendit ac transit, & mandibularum clausura in medio mento, & superne ad caput est. Verticula alii plura, alii pauciora habent. Qui pauciora habent, his duodeviginti sunt; horum alia sursum ad caput, alia deorsum ad sedem tendunt. Costæ septum a posteriore corporis parte, ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter se committuntur.

11. Claviculæ articulos habent, alios in medio pectoris juxta guttur, atque hic coarticulatæ sunt, alios vero ad humeros, reclinatos ad scapulas, qui humeris semper adhærent. Scapulæ vero ad membra brachii, sive totius manus coarticulantur, incumbentes in ipsum os quod in membro est. Juxta os autem appendices duæ prodeunt, altera intrinsecus, altera forinsecus, quæ ad scapulas ossi adnascentes, infra coarticulatæ sunt. Quæ vero in cubiti flexura sunt, infra quidem radio coarticulatæ sunt, juxta os natura cavum existens, supra autem radium paululum, in cubiti gibbum; & tunc tum os, tum radius in idem commissa, articulum in cubiti gibbo faciunt. Juxta ulnam vero appendices prodeunt tenues valde quatuor, duæ sursum, duæ deorsum: & ad cubiti gibbum quidem duæ appendices consistentes, supra ex osse hærent, hæ cum osse cohærentes, juxta ossis articulum in cubiti gibbum coarticulantur.

12. Quæ vero infra sitæ sunt, & intus reclinatæ, hæ utræque committuntur ad radium ex supernis a membro procedentem, & intus ad membrum coarticulantur, & radium appellatum faciunt: hæ sibiipsis intus in cubito commissæ. Infra autem ad manum os articulum habet. Appendices vero hac parte teneræ existentes, duæ quidem non exeunt in articulum: superna autem & inferna cum osse coarticulantur ad manum. Cæterum manus articulos multos habent. Quæcunque enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt. Digiti articulos habent multos, unusquisque tres. Unum ad unguem, in medio unguis & nodosæ prominentiæ: alterum in ipsa nodosa prominentia, qua parte etiam digitos conflectunt: tertium qua parte digitus a manu exoritur.

13. At vero in coxendicibus articuli duo sunt, quæ acetabula appellantur, & femora in hos inarticulata sunt. Juxta femora autem appendices quæ protenduntur, altera intus, altera foris, & in articulum neutra procedit, neque ab altera parte, sed ad os ad femur inseruntur. Femur autem superne ubi in acetabulum ingruit, bifidum est hujuscemodi bicipitate. In ea quidem parte quæ intro inclinata est, in summitate rotundum est ac læve, quæ etiam in acetabulum ingreditur. Altera autem bicipitatis pars exterior, magis foras prominet, & inferius apparet ad nates, & coxendix appellatur. Ad genu vero os femoris taliter biceps est. Bicipitio autem huic os tibia appellata, velut in cardine adaptatum est, supra adaptatum autem mola sive patella incumbit. Quæ humiditatem a carne in articulum expassum descendere prohibet. Juxta tibiam autem appendices duæ procedunt, quæ inferne ad malleolos pedis finiunt, superne ad genu, non autem perveniunt ad articulum. Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum habet, & alium infra malleolos.

14. Et in pedibus articuli multi quem-

quemadmodum & in manibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli, & in digitis pedum eodem numero sunt, ac pari modo habent. Articuli insuper multi in corpore parvi sunt, non similiter omnibus, sed alii aliis. Hi autem qui scripti hic sunt, omnibus similiter habent. Aliæ etiam venæ aliis sunt, sed non memorabiles. Mucus omnibus a natura est, & quum hic purus fuerit, articuli sani sunt, & bene moveri possunt, utpote lubrici inter seipsos. Labor autem & dolor fit, ubi a carne humiditas fluxerit vitiosa. Primum enim articulus stabilitur. Non enim lubrica est humiditas quæ de carne influxit. Deinde ut multa, & valde sparsa, & ex carne non irrigata, semper resiccatur, & ut multa existens, & articulo ipsam non capiente, effluit: & male stabilita elevat nervos, quibus articulus colligatur, ipsosque inconnexos ac dissolutos facit. Et propterea claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus.

15. In ventrem porro ea quæ comeduntur ac bibuntur procedunt. Ex ventre autem fibræ in vesicam, qua parte humorem percolat, extentæ sunt. Fluxiones autem, & perfrigerata valde carne, & percalfacta fiunt, ac superinflammata. Fluxiones propter frigus fiunt, quum caro in capite, & venæ tensæ fuerint. Hæ enim horrente carne, & ad angustias perveniente, adstrictaque ac excludente, humiditatem exprimunt. Et simul carnes ipsæ contra exprimunt, ad angustias pervenientes: & capilli sursum erecti fiunt, utpote simul undiquaque fortiter compressi. Quicquid igitur inde expressum fuerit, id ipsum, quocunque contigerit, fluit. Fluit autem etiam propter caliditatem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. Omnis enim humor calefactus tenuior fit, & omne cedens fluit, maxime vero ubi valde fuerit inflammatum, propter hanc fluit causam.

16. Carnes valde plenæ factæ quum capere non possint, fluit humor qui capi non potuit, fluit autem quocunque contigerit. Ubi vero semel fluidæ factæ fuerint fluxiones, diffluunt ad locum quo tandem contigerit, donec transitus fluxionis compressi fuerint propter gracilitatem. Quum autem corpus fuerit resiccatum, & alioqui corpus ipsum sibiipsi communicans sit, etiam quum siccum est, diducit, & concipit ac ducit, ubicunque humor tandem obtigerit: ducere autem ipsum non difficile est, utpote corpore vacuo & non intumescente, præ gracilitate.

17. Aliquando autem infernæ partes siccæ fiunt, supernæ vero humidæ. Magis autem superna vasa humida sunt. Venæ enim plures supra sunt quam infra, & carnes in capite minori humiditate opus habent. Ducit itaque sicca corporis pars humiditatem ex capite: & simul transitus magis ducenti patent, quam ei quæ ducitur. Nam ipsi transitus, utpote sicci existentes, eam sibi lucrifaciunt, & simul humores a natura deorsum procedere solent, si vel modica quædam necessitas contingat.

18. Fluxiones de capite septem sunt, in nares, in aures, in oculos, atque hæ ex capite fluxiones ob oculos conspicuæ existunt. Postquam autem in thoracem fluxerit præ frigore, bilis fit. Magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod facilis est fluxio ad guttur, utpote non contectum. Præ frigore vero a bile infestati propterea lassitudine affliguntur, quia carnes quum bi-

bilem habuerint, non quiescunt, sed concutiuntur, & concussæ laborant ac delassantur, utpote velut in itinere faciendo concussæ, & suppurati fiunt quum in thoracem fluxerit, itemque tabidi. Quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconspicua oboritur. Quum autem retro ad vertebras, & in carnes defluxerit, hydrops fit. Id quod ex hoc cognoscere datur. Siccæ enim anteriores partes sunt, caput videlicet, & nares, ac oculi: & oculis amplius hebetudo accedit, fiuntque cum virore pallidi, itemque reliquum corpus: & nihil exspuit homo, etiamsi multum fluat. Fluxus enim per mediam carnem retro fluens, & ab anteriore aversus, anteriores partes siccas facit, posteriorum vero carnem irrigat, & magis, eam quæ intus est ad ventrem, quam quæ foris est ad nasum. Et propterea corpus foris magis solidum est, quam intus, & angustiores meatus ac foramina habet. Quare sane quum tenuia sint foramina constringuntur, ipsaque sibiipsis medentur, & fluxus nullus hac transire potest. Intus vero foramina ampliora sunt, & intermedia tenuiora habent; fluxus vero utpote ab altioribus procedens, & tenuia impedimenta contra se habens, influit & carnes humiditate replet. Sed & humiditas a cibis in idem procedens corrumpitur, corrupta autem ipsa præ ammixtione, & simul cum ipsa ea quæ a capite defluit, corpus nutriunt. Carnes vero multo humore nutritæ, & morboso augescentes, hydrope plenæ sunt.

19. Si autem modicus fluxus fuerit, coxendicum & articulorum diuturnam affectionem facit, ubi fluere cessaverit. Nam ut modicus, & undiquaque ab omnibus fortioribus depulsus, ad articulos refugium facit. Fiunt præterea articulorum ac coxendicum affectiones a talibus morbis sanatis, quum morbum quidem efficiens sanatur, in carne vero quid relictum fuerit, cui non sit exitus, neque rursus intro, neque foras, sed ad cutem egressum tuberculum utique fecerit, fugit autem in id quod cedit, articulos videlicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit.

20. Si porro intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atque ea compacta, oportet pituitam compactam ac congelatam attenuare aut fomentis, aut medicamento, & non avertere. Si enim fluxus aversus alio procedit, omnino majorem morbum faciet. Quum vero in aures fluxerit, primum dolorem exhibet, violenter enim procedit: dolorem autem exhibet, donec in fistulam redactus fuerit. Ubi autem fluere consueverit, non amplius dolorem facit. Ei vero quem dolor affligit, medicamentum natura calidum, tepidum factum & netopo dilutum, infundendum est, retro cucurbita medica affigenda, si sinistra auris doluerit, ad dextram, sin dextra, ad sinistram: non autem scarificando pertundere oportet, sed ut trahat solum sinenda est. Si vero per hæc dolor non sedetur, frigefacientia a natura frigida infundantur, & medicamentum potandum præbeatur, quod secessum deorsum faciat, sursum autem non, quandoquidem vomitus non auxiliatur: & de cætero frigidis utendum est, & semper non sanantem variare oportet modum: & siquidem pejus reddiderit malum, ad contrarium te converte: si vero ad sanitatem tendat, omnino nihil ab his, quæ adhibentur, auferre oportet, neque quicquam aliud addere aut opponere. Si vero jam in fistulam redactus fuerit, & multa purulen-

lenta sanies fluxerit, quæ graveolens sit, sic facere oportet. Spongiam siccante quopiam sicco medicamento imbue, & in aurem quam penitissime inde: & in nares purgatorium medicamentum mitte, quo ea quæ prius in aures fluebant, in nares ferantur, & non id quod morbosum est in caput rursus recedat.

21. Cæterum ubi in oculos fluxio processerit, oculi inflammantur & tument. Sic autem affectum hominem medicamento liquido, aut sicco insperfili curare oportet. Si vero statim inflammati fuerint, nihil omnino illine, sed aut fortissimo quam infime urito, aut alio quopiam alvum subducente medicamento attenuato, vitando ne vomitum facias. Si vero velut lapilli subtercurrerint, medicamentum illines quod plurimam lachrymam ducere potest, & reliquum corpus humectabis ac tumidum facies, quo oculi humidiores fiant ac colluantur, ut lachrymam adstrictam ac compactam decurrere facias. Quum autem in oculos paulatim fluxerit, & pruritum fecerit, sic affectum molli medicamento illines, quod siccare potest, simulque modicam lachrymam ducere, & ad nares medicamentum adhibebis, aut singulis diebus, aut alternis eodem utens. Sit autem tale medicamentum, quod non plus quam acetabulum per nares deducat, idque paulatim: quod vero oculis adhibetur resiccet, ut quod oculorum pharmacum resiccarit ac obstruxerit, id ipsum ad nares feratur.

22. Medicamenta caput purgantia, quæ quidem fortia sunt, a toto capite ducunt: quæ vero debilia, ab oculis & hinc a vicinis naso partibus. Si autem a carne & osse, muco inter os & carnem subsistente, fluxus ad oculos fiat, ex hoc manifestum fit quod inde profluit. Cutis in capite compressa cedit, & ulcera in capite enascuntur, & oculi lachrymantur, & palpebræ non exulcerantur, nec mordax est fluxus, nec visum hebetat, sed homo ipse acutius videt. Fluxus enim non est salsus, utpote non de cerebro, sed magis mucosus. Hunc sic sanare oportet. Medicamento caput purgandum est non forti, & corpus attenuandum, & cibis & medicamentis infra corpus subducentibus, donec attenuato corpore fluxus resiccetur, aut medicamento in nares indito emoveatur. Verum ad ipsos oculos nullum pharmacum adhibendum est.

23. Si vero neque sic sanus fiat, caput siccare, donec ad os perveneris, oportet, non superficialibus, neque transversis aut obliquis fissuris, incussis usquequo ad os ipsum pertigeris; frequenter autem secare oportet ut compactus humor citius prodeat per ulcera affluens: & simul ut frequentes sectiones, extensionem carnis ad os faciant. Sic mederi oportet, si huic hoc modo res succedat. Si vero hæc non commoda fuerint, & fluxus non eluitur, ut elutus acute cernere faciat, semper ab incumbente oculi magis splendescentes fiunt, & acutus visus hominis extinguitur. Si in visum, in humorem purum cruentus aliquis humor ingrediatur, huic visus intra oculum non rotundus esse apparet, propterea quod in quocunque inest cruentus humor, id ipsum non apparet, huic itaque deficit ut visus rotundus appareat, & ante oculos aliqua moveri ipsi videntur, & nihil revera videt. Hujus venas visum prementes exurere oportet, quæ videlicet semper pulsant, & inter aurem ac tempora consistunt, & ubi has obturaveris, oculis pharmaca quæ humectant adhibe, & lachrymam quam plurimam prolecta,

quo

quo id quod in oculis compactum est, & morbum facit, eluatur. Si vero oculus rumpatur, mollibus medicamentis & acerbis utendum est, ut ulcus adstrictum in angustum coëat, & cicatrix tenuis fiat. Si autem adhuc humoribus plenus fuerit, lachrymare oculo conducit.

24. At vero quum in thoracem fluxerit, & bilis fuerit, ex hoc manifestum fit; dolor lateris mollitudinem occupat, & claviculam ejusdem partis, & febris adest, & lingua superne pallida ac viridis fit, & exscreat compacta; hujus morbi periculum septima aut nona die instat. Alia bilis. Quum ambo latera doluerint, reliqua autem similia velut in priore fuerint: hæc quidem peripneumonia est: illa vero pleuritis. Hæ autem propterea fiunt. Quum in pulmonem fluxerit ex capite, per guttur, & aortas appellatas appendentes partes pulmonis, pulmo tanquam natura rarus & siccus, trahit in se humorem quantum ejus capere potest, & ubi influxerit major fit: & ubi quidem in totum fluxerit, extremitas ejus major reddita utrumque latus contingit, & peripneumoniam pulmonis appellatum morbum, facit; quum vero alterum tantum, pleuritis id est costalis morbus fit.

25. Peripneumonia multo periculosior est, & dolores multo fortiores sunt, qui ad laterum mollitudinem & ad claviculas tendunt, & lingua multo viridior ac pallidior, & fauces præ fluxione dolent, & lassitudo fortis occupat, & spiritus sexta aut septima die corripit; hunc si non septima die febris dimiserit, moritur aut suffocatur, aut utrumque. Si vero nona die, duabus diebus interpositis, corripiat, utplurimum etiam hic aut moritur, aut suppuratus evadit. Si vero duodecima die, suppuratus fit. Si quarta & decima, sanus fit. Et quicunque præ peripneumonia aut pleuritide suppurati fiunt, non moriuntur, sed sani fiunt.

26. Suppurati utplurimum fiunt, quum fluxus in idem velut in bile contingit, sed in bile quidem multum defluit, & ubi defluxit sedatur. Suppuratis vero minus defluit, & non sedatur. Fiunt etiam suppurati, quum minus exscreant quam influit in pulmonem. Hoc enim quod in pulmone consistit, & quod influit, pus fit. Pus in pulmone & in thorace consistens ac congregatum, ulcerat & putrefacit, & postquam exulcerata fuerint, ab ulcerato influit, & quum exscreat, caput simul concussum magis fluit, simulque ex ulcerato in thorace ac pulmone magis fluit, & ulcera agitata refringuntur: ut etiam, si fluxus a capite cesset, is qui ab ipsis ulceribus venit sufficiens sit morbum facere. Fit præterea etiam ab ulcere suppuratus, & levior hic morbus existit. Fit etiam extra pulmonem, maxime quidem a ruptura, & ubi caro contusa fuerit. Juxta hanc enim pus congregatur, & congregatum fluctuat, si quis corpus concutiat, & strepitum facit, & hæc uruntur.

27. Tabes autem fit quum in idem, velut in suppurato, fluxio fit per guttur, & appendentes pulmonis partes, appellatas aortas, quæ pulmonem & guttur continent ac conjungunt. Fluit autem in pulmonem frequenter & paulatim, & humiditatem in pulmone non multam facit. Resiccatum enim id quod influit, & in gutture compactum, utpote quod non eluitur, sed paulatim influit ac detinetur, tussim excitat, & in aortis id quod influit detentum, utpote quum angusta foramina aortæ habeant,

beant, anguftum fpiritui locum exhibet, & talem fpiritum habere facit, qui velut defectus femper refpirare concupifcit. Et in pulmone velut non vehementer humido exiftente, pruritus contingit. Quum vero multum de capite fluxerit, pruritus in pulmone non fit. Multum enim eft quod in ipfum influit, & fuppurati ex his tabidis five phthificis græce appellatis fiunt, ubi corpus humectius factum fuerit: & contra ubi ficcius fuerit factum, ex fuppuratis tabidi.

28. Suppurati hoc modo cognofcuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor occupat. Quum vero jam pus collectum eft, & dolor fimiliter habet, & tuffis fit, & pus exfcreat, & fpiritus corripit. Si vero nondum erupit pus, in lateris mollitudine concutitur, & velut in utriculo ftrepitum facit. Si vero horum nihil adfit, fuppuratus autem fit, ex his conjectare oportet. Spiritum multum habet, fubraucofiufque loquitur, & pedes ac genua intumefcunt, magis autem ab ea lateris mollitudinis parte, in qua pus eft, & thorax concurvatus eft, & membrorum diffolutio fit, & fudor per totum corpus diffluit, & aliquando fibiipfi videtur calidus effe, aliquando frigidus: & ungues circumtenfi funt, & alvus calida fit. Ex his fuppuratos cognofcere oportet.

29. Porro quum retro in fpinam fluxio proceflerit, huic tabes fit ejufmodi. Lumbos dolet, & anteriores capitis partes vacuæ videntur ipfi effe. Bilis autem periculofa eft, fi icterus five regius morbus in oculis accedat, & in unguibus lividitas fi fiat: & fi corpus ulcera habeat, & partes circa ulcera lividæ fint, & quum fudor non toto corpore erumpit, fed una aliqua corporis parte, & quum febre adhuc exiftente exfcreat æger pallidum viride, aut fi dum adhuc in pulmone ineft pallidum viride, exfcreatio ceffet. Sic autem quum ineft, & non ineft, cognofcere oportet. Quum ineft, in faucibus refpirantis ftrepit, & fpiritus periculofus eft, & fingultus adeft, & febris difcedit, exfcreatione adhuc in pulmone hærente, & alvus debili jam exiftenti feceffum facit. Hæc pleuritidis & peripneumoniæ periculofa indicia exiftunt.

30. Cæterum pleuritidem hoc modo curare oportet. Febris fedanda non eft per feptem dies. Potu utendum aut aceto mulfo, aut aceto & aqua: hæc autem quam plurima offerre oportet, quo humectatio fiat, eaque facta exfcreationem faciat: & dolor fedandus eft calfactoriis medicamentis, & abforbendum dandum eft quicquid exfcreationem facit, & balneis utendum quarta die, quinta autem & fexta oleum illinendum eft. Septima lavandum eft, fi febris demittere non velit, quo præ balneo fudor contingat. Infuperque & quinta & fexta fortiffimis utendum eft exfcreatoriis medicamentis, quo feptimam diem quam facillime tranfigat. Si vero neque feptima die febris ceffet, nona ceffabit, fi non aliud quid periculofum accedat. Poftquam autem febris dimiferit, forbitiones quam debiliffimæ offerantur. Si vero evacuatio oboriatur, fiquidem juvenile adhuc eft corpus, potus auferendi funt. Si vero febris dimifit, triticeis forbitionibus utaris. Et eodem modo peripneumoniam curato.

31. At vero fuppuratis caput purgare oportet non fortibus medicamentis, fed paulatim avertere in nares, & fimul eduliis ventrem fubducentibus uti.

Et

Et quum principium morbi nondum eſt, ſed eo fluxus vertitur ac vergit, exſcreationem facere, & tuſſim excitare, & medicamentis infuſilibus in nares uti, & cibis ſimul ingeſtis. Quum autem exſcreationem facere oportet, pluribus cibis & ſalſis ac pinguibus utendum eſt, & vino auſtero, & quum ſic habet tuſſis inducenda. Tabidos item eodem modo quod ad reliqua attinet curabis, præterquam quod cibi non multi ſimul ingerendi ſunt, & obſonia non plura quam cibaria frumentacea, & vino inter edendum utendum eſt aquoſo, ut ne calfaciat, & corpori debili exiſtenti caliditatem exhibeat, & ſimul ambo calfaciant in eodem tempore, & caliditate multum fluxum inducant.

32. Quum porro per gulam fluxus in ventrem proceſſerit, morbus infra fit, aliquando etiam ſuperne. Huic ſiquidem in ventre dolor inerit, ſubducendus eſt primum medicamento aut ſucco, deinde pharmaco fortiore utendum eſt, cibis vero alvum ſubducentibus, donec dolor perſeveret. Ubi vero dolor ſedetur, cibis validioribus utatur. Eodem modo ubi morbus multos dies hæſerit curabis. Si vero debilis fuerit, & præ imbecillitate hæc offerri non poſſint: primum quidem ptiſanæ ſucco per clyſterem infuſo, alvus eluenda eſt, poſt ubi per hunc purgaris, aliquo ex adſtringentium numero.

33. Quum autem retro in carnem juxta vertebras fluxus illapſus hydropem fecerit, ſic mederi oportet. Caro in collo inter venas cruſtis tribus uratur, & ubi uſſeris, conſtringatur: & cicatrices quam tenuiſſimæ inducantur, & ubi fluxum obturaris, medicamentum in nares adhibe, ut eo vertatur, & aliud rurſus, donec avertatur: & anteriores quidem capitis partes calefacito, poſteriores vero perfrigerato. Et poſtquam anterioribus capitis partibus excalfactus fuerit, cibos edat quam pituitoſiſſimos, ac minime ventrem ſubducentes, quo fluxionum meatus in anteriore capitis parte quam maxime dilatentur. Poſtea ubi obturaris & averteris influxionem, ſi quid prius quam curaris fluxum, in corpus pervenerit, ſic mederi oportet. Siquidem magis ad cutem ſeceſſerit, externis partibus fomentum adhibebis. Si vero intro ad ventrem, foris autem non conſpicuum ſit, medicamentum bibendum dabis. Si vero in utranque partem, ab utraque detrahes. Verum hoc ſtudio habere oportet, ut proximum exitum facias, ſive inferne, ſive ſuperne, aut etiam alia aliqua corporis parte, ubi exitus ſunt.

34. Quum coxendicum morbus a fluxione fiat, cucurbitam medicam affigere oportet, & foras trahere, & non ſcarificando pertundere: & calfactoriis medicamentis in potu exhibitis intus calfacere, quo exitus fiat tum foras ad cutem per cucurbitæ tractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem. Nam quum obturatus fuerit fluxus, & non habeat quo iter faciat, viam ad articulos facit, & in id quod cedit influit, & ſic coxendicum morbum inducit.

35. Tabes ex fluxione retrorſum. Qui hac affectus eſt, ei caput eſt purgandum debili medicamento, donec fluxus avertatur: diæta autem utere velut in tabe ſuperiore. Medicamentum potandum præbe elaterium deorſum purgans, & inferne alvum lacte infuſo elue, de cætero fomentis utere.

36. Quum ſplen præ febre magnus factus fuerit: (fit autem quum corpus attenuatur.) Ex iiſdem enim & ſplen

ſplen floreſcit, & corpus contabeſcit. Quum autem corpus tenue fuerit, & ſplen floruerit, & omentum ſimul cum corpore attenuatum fuerit, pinguitudo in omento colliqueſcit. Ubi vero vaſa pinguitudine vacua facta fuerint, & a ſplene florente ac augeſcente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde exiſtens, & ut vaſa habens eaque vacua, excipit, & ubi morbus ſemel in corpore factus fuerit, ad id quod eſt morboſum vertitur, niſi quis probe diſponat ac curet. Nam etiamſi quis bene tractet, periculo non vacat. Hunc ſic ſanare oportet. Medicamenta in potu exhibenda ſunt quæ aquam purgent, & edulia quam pituitoſiſſima offerenda. Si vero neque ſic levior fiat, inurendæ ſunt cruſtæ quam tenuiſſimæ, & quam maxime in ſuperficie, quo aquam continere poſſis, circumcirca umbilicum, & una in umbilicum, & emittere ſingulis diebus. Quum enim morbus periculoſiſſimus ſit, in his periclitari oportet. Si enim ſucceſſerit, ſanum facies: ſin minus, quod etiam alias futurum erat, id ipſum perpetitur. Cæterum in puero hydropem ſic curare oportet. Partes tumidæ & aqua plenæ aperiendæ ſunt ſcalpello, & frequenter ac parum educendum eſt. Educendum autem eſt a ſingulis corporis partibus, & fomentis utendum, & ſemper locum apertum unde eduxeris calfactorio medicamento illines.

37. Pleuritis ſicca citra fluxum fit, quum pulmo valde exſiccatus fuerit præ ſiti neceſſaria. Pulmo enim natura ſiccus exiſtens, ubi amplius quid quam pro natura ſiccatus fuerit, gracilis fit, & impotens redditus & ad latus præ impotentia reclinatus, latus contingit, & poſtquam contigerit ipſum humidum exiſtens, cohæret & adglutinatur, & pleuritidem, hoc eſt, lateris morbum facit. Tunc vero & dolor fit in latere & in clavicula, & febris, & album exſcreat. Hunc multis potibus curare oportet, & lavare, & doloris medicamentum præbere, & alia quæ exſcreationem faciunt. Hic in ſeptem diebus ſanus fit, & morbus minime periculoſus eſt, & cibos præbere non oportet.

38. Febres porro propterea fiunt, quum corpore ſuperinflammato carnes intumuerint, & pituita ac bilis concluſa quieverint, & neque refrigeretur quicquam, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid ſubeat. Quum itaque laſſitudo occuparit & febris ac repletio, lavare multa aqua oportet, & oleo illinere, & quam maxime calfacere, quo caliditas aperto corpore, præ ſudore egrediatur: conſequenter autem hæc facienda ſunt per tres, aut quatuor dies: & ſi non ſedetur ac ceſſet, pharmacum in potu exhibendum eſt quod bilem educat, & febris perfrigeranda eſt, præterquam ſi quartana exiſtat. Medicamentum tamen donec corpus floridum eſt ne propinato, non enim vacuantur, niſi parum, utpote corpore turgente. Quum autem gracilis ac macilentus fuerit, tunc bibendum exhibe, & avacuabitur.

39. Febrienti cibum ne offeras, neque ſorbitionibus ſubtus alvum ducas. In potu dabis aquam calidam, & aquam mulſam, & acetum cum aqua: hæc autem quam plurima bibat. Si enim non frigidus ingreſſus fuerit potus calidus exiſtens ac manens, ex corpore ægroto detrahet, & vel per urinam ejiciet, vel exſudabit. Undiquaque autem apertum, & reſpirans, ac motum corpus, id quod conducibile eſt faciet. Quum vero gracilem exiſtentem febris urat, manifeſtum eſt quod non propter

cor-

corporis tumorem febris occupet: & si non cesset, nutrire oportet ac tumidum facere: & si neque sic conducat, palam est, quod non oportuerit febrem inducere. Hunc itaque medicamentum potare oportet quod educat, qua parte febris magis hæret, sive superne, sive inferne: & siquidem superne hæreat, superne, sin inferne, inferne. Nihilo autem minus oportet etiam debiles fortia medicamenta potare, sed similiter: aut solum sic, ut fortibus quidem forte, debilibus vero debile exhibeas. Ardores vero potionibus & sorbitionibus, quemadmodum febrem frigefactorio medicamento exolvere oportet, cammaro videlicet, aut alio quopiam hujuscemodi: & si nauseam contrahat a frigefactorio, calfactoriis utere consequenter. Ubi vero non cesset, frigefactoriis rursum utere.

40. Icterum sive regium morbum sic curare oportet. Quum susceperis nutrito, & balneis, & pinguefacientibus, potibusque ac cibis humectato, per tres aut quatuor dies. Postquam autem humectatum fuerit corpus, purgato & resiccato ipsum, pinguitudinemque derepente exhaurito, & undiquaque si possibile sit medicamentum adhibens, humiditatem educito, ad caput vero purgatorio debili utitor: & urinam cientia bibenda dato, eaque ante cibos hoc tempore quo turbatam humiditatem purgaveris in potu præbe, ne ab eo tempore corpus nutriatur. Quum vero attenuatum fuerit, etiam balneis purgato, & contusa cucumeris sylvestris radice, eaque in aquam conjecta, inde lavato. Cæterum medicamenta bilem ducentia ne propinato, ne corpus magis conturbes. Ubi vero siccum fuerit id quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum subducente medicamento, neque urinam ciente utens, sed vino vinoso, & his quæ rubicundiorem hominem faciunt. Si vero viridis ac luteus sit, rursus exhaurito, nequaquam vero siccato, ut ne is color stabilis reddatur.

41. Ulcus ferinum in corpus propterea venit. Postquam caro tumida & inflammata circumcirca fuerit, & margines ulceris magni extiterint, & ulcus ipsum humidum, & in ulcere sanies resiccata inerit, aut ulcus constrictum fuerit: sanies computrefaciens ab ulcere defluens, foras prodire a constricto ad carnem ulcere prohibetur. Caro autem suscipit, utpote elevata existens ab inflammatione: & quum in ipsam pervenerit sanies subterfluens, putrefacit, & attollit. Hunc medicamentis humectantibus ipsum ulcus illinere oportet, ut ex humectato ulcere fluxus foras effluat, & non subter carnem. Influentia etiam in ulcus frigefacientibus pharmacis illinenda sunt, quo perfrigerata caro existat, & non dirupta rursus fluxionem immittat. Sed & alia ulcera frigefacientibus oblinenda sunt, & super ipsa humectantia imponenda.

42. Angina, quam cynanchen Græci vocant, a sanguine fit, quum sanguis in venis, quæ in collo sunt compactus fuerit. Sic affectis a venis quæ in brachiis sunt sanguinem detrahes, & simul alvum inferne subduces, quo id quod morbum exhibet detrahatur. Lingua quoque quum magna ulcera habuerit, similiter curanda est. Morbos a principio curare oportet, & siquidem a fluxionibus fiunt, primum fluxiones sedare: si vero ab alia causa, principium morbi sedare ac curare: deinde id quod influxit, siquidem multum fuerit educere, sin modicum, per diætam moderari ac componere.

43. Capitis fracturæ. Siquidem os fra-

fractum fuerit ac contritum, periculo vacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si vero rumpatur, & fissura fiat, periculosum est. Huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri putrefaciat. Nam ut per angustum intrans, non autem exiens, affligit, & furere hominem facit. Huic itaque serram adhibere oportet, ut sanies exitum habeat, non solum ingressum, ampla serratura facta. Medicamentis autem utendum quæ humorem in sese trahunt, & lavandum.

44. Febricitanti caput ne purgato, ut ne furiosus fiat. Calfaciunt enim caput pharmaca purgativa: & sane ad caliditatem febrilem accedens ea quæ in medicamento est, insaniam facit. Ex quacunque caussa male affligente quis atram bilem revomuerit, moritur qui vulnus habet. Et qui ab evacuatione detinetur, & debilis est, & tenuis existens, derepente siccus subsidit, moritur. Quum a caliditate detento, ulcuscula eruperint debili existenti circum circa livida, moritur. Quum a morbo quopiam detento, debili jam existenti, livida ulcuscula enata fuerint, mortale.

45. Quum quis a medicamenti potu superægrotarit, & inferne ac superne ab ipso secesserit, vinum sorbeat, primum quidem dilutum, deinde meracum frequenter, & sanabitur. Medicamentum autem neque evacuativum, neque vomitorium sumat. Bilis ubi sua sponte eruperit, aut inferne, aut superne, difficilius sedatur. Quæ enim sponte procedit, præ violentia corpori facta impellitur. Si vero a medicamento fluat, non a gentilitatis cognatione violatur. Quum susceperis vinosum & vomentem, vomitum ne sedato. Vomitus enim evacuationem sedat: facilius autem vomitus postea sedabitur. Si vero debilis fuerit qui hæc patitur, somnificum medicamentum a vomitu præbebis. Sanguis quum morbum facit, dolorem exhibet: pituita autem gravitatem utplurimum.

46. Morbum si quis non cognoscat, medicamentum bibendum præbeat non forte. Si itaque levior inde fiat, demonstrata via est, quod gracilitatem inducendo curandus est. Si vero non levior reddatur, sed pejus habeat, contraria facienda sunt. Si non profuerit gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita ut hoc consilio utaris. Si quis in morbis quid permutaturus est, forti quidem ægroto, debili autem morbo, tum quidem confidenter fortiore quam morbus est medicamento utendum est. Nam etiamsi quid de sano abducat una cum debili ac ægroto, nullum detrimentum est. Si vero morbum fortiorem, ægrotum autem debilem acceperis, debilibus pharmacis curabis, quæ ipsum morbum superent & abducant, verum ægrotum nihilo debiliorem reddant. Ars exercitandi corpora, & Medicina contrariæ sunt. Ars enim exercendi corpora (gymnastice Græcis appellata) non opus habet permutatione, sed Medicina. Sano enim non auxiliatur transmutatio ex præsenti statu, verum ægroto.

47. Morbi quicunque ulcera sunt, & super reliquum corpus eminent, eos simul cum medicamentis etiam fame curare oportet. Fluxione ex capite fluente vomitus conducit. Antiqui morbi difficilius curantur quam recentes, verum morbos antiquos primum recentes facere oportet. Ulcus callosum factum, ejecta primum duricia per putrefactorium medicamentum, constringere deinde

inde oportet. Pharmaca quæ tumefacere maxime solent, ea pura ulcera adstringunt: quæ vero attenuant, ea purgant. Si vero quis constringat ulcera nondum matura, corpus ægrotum nutrit quod ulcus habuerit. Et siquidem adstringere oporteat ulcus ac implere, tumefacere prodest, etiam si in capite carnem velis. Renutrita enim a cibis caro, propulsat eam quæ a medicamento putrefacta est, & simul cum natura debellat. Verum elevatam, aut levem carnem, cibis gracilem reddere oportet.

48. Tristes anxios & ægrotos, ac se strangulare volentes, mandragoræ radice mane in potu data minore pondere quam quod insanire facit, curabis. Convulsioni sic mederi oportet. Ignis ab utraque lecti parte succendatur, & mandragoræ radix in potu præbeatur minore pondere quam quod insaniam facit. Et ad tendines posteriores sacculi calidi imponantur. A convulsione si febris invaserit, sedatur eadem die, aut sequenti, aut omnino tertia. A ruptura febri non corripit amplius quam tres aut quatuor dies. Si vero corripiat, & quis putat se a ruptura habere, ab alia sane quapiam causa corripitur, & non oportet ipsam velut a ruptura curare. Quum homo manibus ac pedibus distentus ac tortus fuerit, insaniam sibiipsi facit.

49. Venam porro sic urere convenit commodam ad morbum, ex quocunque tandem quis ægrotarit. Si ustus fuerit homo, & fluxerit sanguis, ita ut hoc non periculosum sit ipsi, ambo hæc facere licet. Si vero perusseris ipsam in dolore, cujus gratia urebatur, non coalescit, verum fluxui prodest. Si enim perusta fuerit, non fluit. Nam postquam perusta est, extremitas utraque venæ recurrit, qua parte perusta est, & exarescit. Si vero quid relictum fuerit, præ relicto perfluente fluxum humectatur. At si sanguis ex vena fluit, per transversum perurito. Si vero non cesset, ad hæc supra ac infra utrinque dissecato, quo sanguinis fluxus avertatur. Diductum enim facilius est medicamento sedare, quam coacervatum. Doloris in capite gratia, sanguinem de venis detrahito. Si vero non sedetur, & diuturnus sit, perure venas, & sanus evadit. Si vero caput purgaveris, magis affliges.

50. Medicinam cito discere non est possibile, propterea quod impossibile est statam ac certam doctrinam in ipsa fieri, velut verbi gratia, qui scribere didicit, juxta unum modum, quem omnes docent, novit, & scientes omnes similiter noverunt, propterea quod idem & similiter factum, & nunc, & non nunc, non potest fieri contrarium, sed semper exacte simile est, & non opus habet occasione. Medicina vero & nunc, & statim, non idem facit, & ad eundem contraria facit, & hæc etiam contraria sibiipsis. Primum alvum subducentia non semper hoc faciunt, & alvum subducentia utrunque faciunt. Fortassis autem neque sic se habent alvum subducentia, velut alvum sistentibus contraria. Restitante enim alvo, propter vehementem stabilitatem corpus intumescit: pituita in ventrem perveniente, sic stabilitas secessum facit. Ubi enim pituita in ventrem ingressa fuerit, evacuatio contingit. Insuper vero alvum subducentia ex natura, stabilitatem faciunt in ventre, siquidem non subducentia feceris: si autem exolvatur & humectetur id quod morbum facit, postquam exolutum fuerit, sanus evadit. Et sic ventrem si-

sten-

ſtentia, ſubducentibus ſtabilitatem ventris faciunt, & viciſſim ſubducentia ventrem, ſiſtentibus. Eodem modo res ſe habet circa rubicundos & pallidos. Nam & pituitoſa ac tumefacientia & pallidos faciunt, & boni coloris, itemque attenuantia; utriuſque autem medicamentum ſunt contraria contrario. Verbi cauſſa, quum intumuerit pallidus exiſtens, exolvitur ſane ſi quod medicamentum attenuans adhibitum fuerit: atque hic tumenti attenuans opitulatur. Rurſus autem quod aliquando utilitatem cepit, nunc hic opitulanti opitulatur, quum ſane præ gracilitate decolor & pallidus factus fuerit. Si quis enim pituitoſum ac tumefaciens medicamentum exhibuerit, pallor ſedatur.

51. Inſuper vero etiam dolor, & propter frigiditatem fit, & propter caliditatem, & propter valde exuperans, & propter imminutum. Et in perfrigeratis quidem natura extra corpus ad cutem, propter calfaciens valde, dolor fit. In calidis vero natura, propter frigidum: & in ſiccis natura, ſi humectentur: & in humidis natura, ſi reſiccentur. In ſingulis enim quorum natura permutatur ac corrumpitur, dolores fiunt. Sananturque dolores contrariis, idque etiam unicuique morbo proprium eſt. Nam in calidis natura propter frigiditatem ægrotantibus, dolores calefiunt: & reliqua juxta hanc rationem fiunt. Alius porro modus hic eſt. Per ſimilia morbus fit, & per ſimilia adhibita ex morbo ſanantur. Velut, urinæ ſtillicidium idem facit, ſi non ſit: & ſi ſit, idem ſedat. Et tuſſis eodem modo, velut urinæ ſtillicidium, ab iiſdem fit & ſedatur. Alius rurſus modus hic eſt. Febris quæ propter tumefactionem ex pituita fit, aliquando quidem ab iiſdem fit, & ſedatur, aliquando autem a contrariis. Aliquando enim ſi quis vult aqua calida lavare, & multum potum exhibere, ſanus æger fit, & febris quæ propter tumefactionem facta eſt, pituitoſis ac tumefactionem facientibus oblatis & adhibitis ſaneſcit. Et ſi quis vult medicamentum bibendum dare, alvum ſubducens & vomitorium, eodem modo & a facientibus ſedatur, & a ſedantibus fit. Nam ſi quis homini vomenti, aquam multam bibendam dare velit, eluentur ea propter quæ vomit, una cum vomitu. Et ſic quidem per vomitum vomitus ſedatur. Rurſus autem propterea quod ſedatur, quia inferne procedere ipſi fecit, ex illo id quod intus eſt vomitum facit, & ambobus contrariis modis homo ſanus fit.

52. Et ſiquidem ſic in omnibus haberet, ſtata ſane ac certa medicina eſſet. Ita alia quidem contrariis curare oportet, qualia tandem ſint, & a qua cauſa fiant, alia vero ſimilibus: qualia tandem ſint, & a qua cauſa fiant. Hujus autem rei cauſa corporis debilitas exiſtit. Corpus enim a cibis æqualibus æqualiter nutritur, a corpore vero cibi ſuperantur. Poſtquam vero plus aut minus in ipſum ingeſtum eſt, aut alia quæpiam tranſmutatio facta eſt, ſuperatur, ſuperant autem cibi. Et quum ſane ſuperatur corpus ab his, quæ ipſi offeruntur, florere hæc ipſa facit: & ſuperant hæc ſimul corpus, & contraria ipſi faciunt.

53. Et calida lavari, donec quidem corpus ſuperat ejus exhibitionem, florere corpus facit. Quum vero ſuperatum fuerit, gracile corpus facit. Et convivari ſimiliter ut lavari facit. Hæc enim donec ſuperantur, florere faciunt. Ubi vero ſuperaverint, & alvi ſeceſſus, & varia vitia inducunt. Quum au-

autem id quod offertur, transmutatur, necesse est & id cui offertur, transmutare. Etenim corpus transmutatum parum efficax ac potens est, & ab omnibus offensiones percipit. Hoc autem faciunt, & alvum subducentia: & florere ipsum facientia, gracile corpus faciunt, & reliqua omnia contraria his facientia.

54. At vero Medicina brevem occasionem habet: & qui hoc novit, illa stata ac certa habet, & scit quæ consueta sint, & quæ non consueta, (ad quæ cognoscenda non est occasio in medicina) & quod alvum subducentia, non subducentia fiunt, & reliqua quod contraria sunt, & contrariissima non contrariissima. Occasio autem hæc est, ut cibos offeramus ea copia, quantam corpus, cui offeruntur, superare valeat. Nam si quis sic fecerit, omnino necesse est cibum alvum subducentem oblatum, subducentem esse, & pituitosum, pituitosum. Si igitur superaverit corpus ipsos cibos, neque morbus, neque contrarietas fit ex his quæ offeruntur; & hæc est occasio quam medicum nosse oportet. Quum vero occasionem supergressus fuerit, contrarium fit: & antequam ei excessum factum esse putant, consequens est ut calescat. Donec enim corpus id quod oblatum est superaverit, corpus nutritur. Ubi vero hanc occasionem transmiserit, contrarium fit, nam attenuatur & gracilescit. Sed & alia omnia, & quæ tumefaciunt, donec quidem superaverit corpus, ampliusque pro occasione offeruntur, etiam juxta naturam suam singula faciunt, & pituitosa, sive tumefacientia tumefaciunt: ubi vero occasionem transmiserint, contraria sunt.

55. Medicamenta sunt omnia, quæ præsentem statum transmovent. Omnia autem fortiora transmovent. Licet autem si velis, medicamento transmovere, & rursus si velis, alimento ac cibo. Omnia vero ex præsenti statu transmovere, ægrotanti opitulatur. Si enim id quod morbum facit non transmoveris, augescit. Medicamenta fortia a natura, in debilibus morbis dare non oportet, neque paucitate medicamenti, debilitas ipsius facienda est: sed fortibus natura, fortibus pharmacis utendum est: debilibus vero, pharmacis non fortibus. Neque partiendum est medicamentum, sed singulis secundum naturam, debilibus quidem debilia a natura, fortibus vero morbis, fortis naturæ pharmaca exhibenda sunt. Cæterum morbi ea parte qua proximi sunt, educendi sunt: & qua parte singulis exitus quam proximus est, extrahendi.

56. Alvum autem subducentia talia sunt, quæcunque lubrica & incisiva sunt, & quæcunque in calidis attenuantur (venter enim calidus est); & reliqua quæ salsuginosa sunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Contra alvum non subducentia, sed sistentia sunt, quæ flatum exhibent (humida enim resiccata flatum faciunt): & quæ adstringunt, & quæ a calore compacta sunt, & friabilia, & sicca. Omnia autem quæ foris extenuant, intra corpus assumpta tumefactionem inducunt, eadem autem & ventrem sistentia, & pituitosa, ac tumefacientia existunt. Et quæ alvum subducunt ac extenuant, cum calefacientibus eadem sunt. Insuper autem etiam acida pituitosa sunt.

57. Omnia vero quæ frigefaciunt ea, quæ in ventre sunt, talia alvum subducunt. Item quæ frigida sunt, & quæ humida. Quum autem non alvum subducentia fuerint, calfaciunt. Frigefa-

faciunt autem & calida in ventrem assumpta, & cito secessum faciunt. Si vero secessum non faciant, calida in ventre existunt. Ex his quæcunque repletionem faciunt, maxime pituitosa sunt. Quæ vero plurima assumpta repletionem non faciunt, alvum subducunt.

58. Medicina itaque mihi jam tota inventa esse videtur, quæ sic habet, & quæ docet singulas & consuetudines, & occasiones. Qui enim sic Medicinam novit, minime fortunam respicit aut exspectat, sed & citra fortunam, & cum fortuna, recte faciet. Constans enim ac firma est tota medicina, & doctrinæ optimæ in ipsa compositæ, minime fortuna egere apparent. Nam fortuna sui juris est, & nullius imperio subest, neque optantis est ad ipsam pervenire. Scientia vero imperata facere cogitur, & facile est ipsam feliciter assequi, si quis sciens uti velit. Deinde vero quid opus est Medicinæ fortuna? Si enim morborum medicamenta clara sunt & manifesta, velut equidem arbitror, non exspectant sane fortunam ad sanandos morbos siquidem sunt medicamenta. Si vero cum fortuna exhibere ipsa prodest, non magis medicamenta quam ea quæ non sunt medicamenta, una cum fortuna adhibita sanos faciunt. Quicunque vero fortunam ex Medicina, aut alia quapiam arte expellit, dicitque eos qui probe rem aliquam sciunt fortuna non uti, is contrarium mihi judicare videtur. Mihi enim soli hi fortunate assequi, itemque infortunate non assequi videntur, qui recte quid, & male facere sciunt. Fortunate enim assequi, est recte facere: hoc autem qui sciunt faciunt. Non assequi autem hoc est, si quis non sciat, hoc non recte faciat. Indoctus autem qui est, quomodo fortunate assequi possit? Si quid enim etiam assequatur, non memorabilem sane successum habebit. Qui enim non recte quid facit, non fortunate assequi poterit, quum reliqua quæ æquum est facere non faciat.

HIPPOCRATIS DE FLATIBUS.

Sunt quædam artes, quæ illis, quibus earum cognitio contingit, multum laboris exhibent: illis vero, qui earum usu indigent, utiles, imo plebeis hominibus commune bonum sunt: his vero, qui eas exercent, plane molestæ. Ex harum artium numero est & ea quæ Medicina appellatur. Medicus enim oculis perlustrat singula pericula, contrectat etiam nulla voluptate, & ex alieno malo proprias sibi demetit molestias. Ægrotantes autem artis beneficio, a maximis malis liberantur, a morbis, a doloribus, a tristitia, a morte. Omnibus enim his evidens Medicina auxiliatrix reperitur. Hujus autem artis quæ vilia vulgo putantur, cognoscere difficile est. Quæ vero alicujus precii existunt, facile: atque vilia quidem soli Medici norunt, vulgus ignorat. Non enim cor-

corporis, sed animi opera existunt. Quæcunque quidem manuum operam exigunt, ad ea consuetudine perveniendum est. Est enim usus ipse egregius manuum exercitator & magister.

2. Verum de non adparentibus & difficillimis ægritudinibus plane opinio magis quam ars ipsa judicat. In his ergo plurimum refert expertusne sit quis, an omni experientia carens. Unum autem est horum omnium judicium, hoc scilicet, quæ tandem causa sit morborum, & quod principium ac quasi fons sit, ex quo corporis mala omnia scaturiant. Si quis enim causas corporis affecti probe cognovit, potens est valde ea adferre, quæ corpori commodent, nimirum contraria corporibus morborum natura perspecta. Est enim maxime secundum naturam ipsa Medicina. Quare statim ubi fames molestat, morbus fit. Quicquid enim homini molestiam ac tristitiam infert, hoc morbus vocatur. Quod ergo est famis remedium? hoc scilicet quod famem sedat, id autem facit cibus, eo ergo malum illud medicandum. Amplius autem ubi sitis urgeat, bibere competit: & rursus, repletioni evacuatio, evacuationi repletio, labori quies succurrit, & quietis medelam ex labore reperias: atque ut breviter dicam, contraria contrariorum sunt medicamina.

3. Medicina enim nihil aliud est nisi adpositio & ablatio. Ablatio quidem eorum, quæ excedunt, adpositio vero eorum, quæ deficiunt: qui autem istud optime facere potest, is optimus Medicus censebitur, quantumque quis ab hoc præstando deficit, tantum deficit quoque ab ipsa arte. Atque hæc quidem præter institutum futuri sermonis a me dicta sunt.

4. Morborum autem omnium unus & idem modus est. Locus vero ipse eorum differentiam facit. Quare videntur quidem morbi inter se nihil simile habere, propter diversitatem scilicet locorum, quum sit tamen una morborum omnium & species, & causa quoque eadem. Quæ autem hæc ipsa sit, in sermonis hujus progressu manifestum facere conabor. Corpora enim omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animantium a triplici nutrimento sustentantur. Horum autem nutrimentorum nomina hæc sunt, cibus, potus, spiritus. Ac spiritus quidem qui in corporibus sunt, flatus vocantur: qui vero extra corpora existunt, aër. Qui sane maximus est in omnibus, quæ corpori accidunt & autor & dominus. Quare operæ precium est ejus potentiam diligentius perspicere.

5. Ventus enim ipsius aëris fluctus & unda existit. Quando igitur multus aër fortes fluctus facit, tum & arbores radicitus evelluntur, & mare undis exæstuat, spirituum potentia ita cogente, & naves onerarias etiam & ingentes in altum disjiciente. Talem itaque vim in ista exercet, etiamsi oculis minime sit conspicuus, & tantum consideratione cognoscatur, & effectu suo fiat manifestus. Quid autem sine hoc fit tandem? aut cui rei non adest? Omne enim quod inter cœlum & terram est, spiritu repletum est. Hic & hyemis, & æstatis causa est. In hyeme quidem frigidus & condensatus. In æstate autem mitis & tranquillus. Quin & solis, & lunæ, & astrorum omnium cursus per spiritum procedunt. Etenim igni spiritus nutrimentum præbet, quo si ignis privetur, vivere non posiit. Et solis perpetuum cursum aër perpetuus & tenuis conservat. Verum neque ma-

mare ipsum spiritus exors esse, omnibus manifestum esse puto. Non enim vivere natantia animantia possent, si non spiritu participarent: quomodo autem participarent, si non per aquam & ex aqua spiritum attraherent? Et lunæ hic fundamentum est, & terræ vehiculum, neque quicquam usquam est spiritu vacuum. Atque hactenus quidem quantum aër aliis commodet diximus.

6. Mortalibus autem vitæ, & morborum ægrotis, solus is est auctor. Tantaque omnibus corporibus spiritus necessitas extat, ut siquidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat, neque potum, possit tamen dies duos vel tres & plures ducere. Si cui vero spiritus in corpus viæ intercipiantur, in brevi parte unius diei intereat, ut vel hinc quanto usui spiritus corpori sit liceat æstimare. Amplius autem ab omnibus operibus aliquando immunes quiescunt homines (multæ enim sunt mutationes in vita) verum ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies contingit, ut cessent spiritum adducere, ac rursum exhalare. Vides ergo ex his, quæ dixi, quanta communio omnibus animantibus in fruendo aëre existat. Subjiciam igitur mox & illud, quod non aliunde unquam verisimile sit morbos evenire, quam inde, si is aut plus, aut minus, aut cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerat. Sed hæc de universa hac re dicta sufficiant. Ad ipsa nunc opera sermonem convertens demonstrabo, omnes morbos ex hoc oriundos corporibus innasci ac generari.

7. Primum autem a communissimo morbo febrili exordium sumam, & qui omnium morborum comes est, præcipue tamen ex inflammatione & tensione abscessuum. Quod satis indicant sequentia offendicula, statim enim cum inflammatione inguinum abscessus & febris consequitur. Sunt autem febrium genera duo, ut hoc quoque nunc attingam, quorum alterum commune omnibus pestis adpellatur, alterum propter malam diætam privatim his contingit, qui ea utuntur, utriusque autem generis aër auctor & causa existit.

8. Communis ergo febris propterea omnibus accidit, quod eundem spiritum omnes adtrahunt, fitque ut simili corpori similes spiritus similiter permixti similes gignant febres. Sed est fortasse qui dicat, ut quid ergo non omnibus animantibus, sed alicui eorum generi incidunt hi morbi? Cui ego sic responderim, differt corpus a corpore, natura a natura, & nutrimentum a nutrimento. Non enim omni animantium generi eadem aut non conferunt, aut commoda sunt, sed sunt alia aliis magis convenientia. Quando igitur aër ejusmodi inquinamentis plenus est, quibus humana natura offenditur, homines ægrotant. Quando vero alteri cuipiam animantium generi aër inconveniens est, tum morbus illud genus corripit. Qui ergo populares sint morbi, hactenus dictum sit, & quare, & quomodo, & quibus, & unde gignantur.

9. Quomodo autem propter malam diætam febris accidat, deinceps exponam. Est autem mala diæta hæc. Primum quidem quum quis plures cibos, liquidos aut siccos ingerit in corpus, quam ipsum corpus ferre queat, neque laborem aliquem ciborum saltem multitudini parum adjungit. Deinde quum varios & dissimiles inter se cibos adsumit, seditionem enim movent quæ sunt inæqualia, aliquaque citius, alia dif-

difficilius concoquuntur. Cum multorum autem ciborum ingestione necesse est & multum spiritum ingredi. Omnia enim quæ eduntur & bibuntur, spiritus in corpus inferunt, aliquando plures, aliquando etiam pauciores. Id autem inde manifestum fit, quod plurimis eructationes post cibos & potus evenire solent, discurrente nimirum aëre incluso, ubi perruperit bullas quibus fuerat inclusus.

10. Quando igitur corpus cibis expletum est, ac spiritus quoque multitudo vehementer excellit, dum cibi & ventri diu immorantur: (immorantur autem cibi quum præ multitudine exire nequeant) & inferior venter vel alvus ipsa sit obturata: per universum corpus permeant flatus, sanguineque plenas corporis partes maxime petentes eas frigefaciunt: frigefactis autem his locis unde fontes & radices sanguinis prodeunt, per universum corpus horror consequitur: universo autem sanguine frigefacto, totum corpus horret.

11. Quæ ratio est, cur primum horrores ante febres corpus concutiant, quantoque majore impetu multitudinis & frigiditatis ipsi flatus præcelluerint, tanto major fit & horror, a pluribus videlicet & frigidioribus fortior, a paucioribus ac minus frigidis, minus etiam fortis. Cum horroribus autem & tremores corporis accidunt, secundum eundem plane modum. Sanguis enim præsentis horroris timore perculsus concurrit, ac penetrat per omne corpus ad locos maxime calidos. Hi enim sunt ejus saltus. Decedente itaque ab extremis corporis partibus sanguine, viscera contremiscunt & carnes. Sunt autem quædam corporis partes sanguine plenæ, quædam vero exangues. Exangues itaque propter frigus non tremunt, sed parumper commoventur ac palpitant, quum calor ex eis defecerit. Sanguine autem abundantes propter sanguinis multitudinem & tremunt, & inflammationes suscitant. Nequit enim fieri ut sanguinis multitudo conquiescat.

12. Hiatus etiam præcedere solet febres, siquidem multus aër coacervatus, cumulatim superna petens commovet ac diducit os, quum per hoc facillimus ei exitus pateat. Quemadmodum enim ab aquis in lebete ferventibus vapor multus elevatur: sic & corpore calefacto penetrat per os aër convolutus, & quadam vi erumpens. Amplius autem & articuli exolvuntur ante febres, calefacti enim nervi diducuntur. Quando autem congregatus fuerit cumulatim plurimus sanguis, calefit rursus ipse aër, qui antea sanguinem infrigidavit. Nimirum a calore multo victus, accensusque ac velut igneus factus, per omne corpus calorem spargit, cooperante ei in hoc etiam ipso sanguine.

13. Liquefit ergo quicquid ignea vis illa attigerit, fitque inde spiritus. Qui quum ad meatus corporis irruerit, sudores fiunt. Siquidem spiritus compactus in aquam transmutatur, & per meatus penetrans extra prorumpit, eodem plane modo, quo a ferventibus aquis vapor elevatus, si obstaculum habeat, ad quod impingere oportet, pinguefit ac condensatur, guttæque destillant ab his corporibus, quibus vapor ipse fuit impactus. Insuper autem & dolores capitis simul cum febre accidunt, cujus rei hæc causa est. Sanguinis transitus in capite magna angustia coarctantur: repleti enim sunt multo aëre: cujus abundantia ac conclusio dolorem excitant in capite. Sanguis enim ipse natura calidus existens, vi coactus per angustam viam transire celerrime non

non poteſt, quum multa impedimento ſint obſtacula, & oppilationes, quapropter etiam pulſus fiunt circa tempora. Hoc ergo modo, ut dixi, febres fiunt, & cum febribus dolores, ac aliæ quædam ægritudines.

14. Porro ſunt aliquæ aliæ infirmitates, utpote volvuli, agitationes inteſtinorum, tormina, atque oppilationes: quod autem hæ ipſæ omnes a flatibus cauſam habeant, nemini puto non manifeſtum eſſe. Omnium enim horum cauſſa eſt ſpiritus tranſitus. Nam is quum contingit locos teneros, inconſuetos, ac prius intactos, quemadmodum ſpiculum infixum penetrans per carnem perrumpit, aliquando præcordia petens, aliquando ilia, imo quandoque utraque ſimul adfligens. Quare ſolent quidam calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare. Rarefacto enim corpore a calore, fomentum ſpiritus inde exhalat, ut quies inde aliqua & mitigatio contingat dolorum.

15. Sed dixerit fortaſſis quiſpiam, quomodo ergo fluxus generantur per ipſos flatus? Et quonam modo ſanguinis rupturarum circa pectus flatus auctor & cauſſa exiſtit? Opinor autem ego me iſta per hæc manifeſte declaraturum. Quum igitur venæ circa caput aëre repletæ ſunt, primum quidem caput ipſum propter flatus incluſos aggravatur, deinde convolvitur ſpiritus cum ſanguine propter anguſtiam viarum, tenuiſſimum autem ipſius ſanguinis per venas excluditur, atque idipſum tenuiſſimum liquidum quum coacervatur, per alios meatus fluit: & ubi tandem cumulatim progrediens conſtiterit, ibi conſtituitur & morbus.

16. Si itaque ad oculos pervenerit, ſequitur eorum dolor: ſi ad aures, morbus & illas occupat: ſi ad nares, gravedinem generat: ſi ad pectus, raucedinem. Pituita enim ipſa acribus humoribus permixta, quocunque proruperit, maxime in non conſuetos locos, eos exulcerat. Quod ſi fauces teneras alias fluxus petiverit, eas exaſperat: ſpiritus enim qui fauces ingreditur, ad pectus uſque procedit, ac rurſus effertur per eandem viam. Quum autem ſpiritus ingrediens in fluxum qui intus eſt inciderit, tuſſis gignitur, & repellitur ſurſum pituita. Quæ quum ſic habeant, fauces exulcerantur, exaſperantur & inflammantur, adtrahuntque calefactæ humorem de capite, caput autem rurſus ab aliis corporis partibus adtrahens his tranſmittit.

17. Quum igitur hic fluxus conſuevit ſic manare, implentur meatus, & tranſmittunt in pectus. Acris autem quum ſit pituita carnem penetrans, exulcerat ac perfringit venas. Ex quibus ſanguis effuſus in alienos ſibi locos ubi moram traxerit putreſcit, ac in pus convertitur, & neque ſurſum poteſt conſcendere, neque infra exire. Surſum non; nam non facilis eſt via humoris ad ardua prodire, ſicut neque aliis rebus, quæ aliquam admixtam ſecum habent gravitatem. Infra autem procedere prohibet ſeptum tranſverſum. Quare ſane contingit fluxum aliquem citra ſpiritum rumpi, & aliquando quidem ſua ſponte, quandoque etiam propter dolores. Ac ſponte quidem quum aër in venas ultro receptus ſanguinis meatus coarctat. Multitudine nanque ſua compreſſus ſanguis meatus perfringit, qua ejus copia maxime prorumpit. Effuſione autem ejus facta, venæ rurſus ſpiritu complentur, & ex eo dolor ſequitur. Neceſſe eſt enim affectum locum ſpiritu occupari, aliaque dictis ſimilia fieri.

18.Rup-

18. Rupturæ autem omnes fiunt hoc modo. Quum violentia quadam invicem discedunt & finduntur carnes, fissuram subtercurrit spiritus, ac dolore adfligit: quum autem ipsi flatus carnes pergressi, meatus corporis rarefecerint, sequitur post flatus humiditas, cui viam jam antea aër præstravit. Irriguo itaque corpore ab humiditate facto, liquefiunt carnes, tumoresque in suras descendunt, atque morbus fit, qui aqua intercus adpellatur. Maximum autem signum est, morbum hunc a flatibus generatum esse, quod jam sæpe aliqui hoc malo affecti exoluti sunt, & ab aqua evacuati. Atque his quidem subito aqua ex ventre prorumpens multa adparet, post moram autem paucior fit. Cur vero hoc fiat satis manifestum est. Nam primum subito prorumpens aqua aëre plena est, is tumorem ac acervum præ se fert ingentem: quum autem aëris spiritus evanuerit, remanet plena eadem aqua, & adparet quidem paucior, verum penitus eadem existit. Adjiciam autem aliud adhuc signum. Si quis universum ventrem penitus evacuet, non tres procedunt dies rursus plenus fit. Quid ergo aliud quod impleat putandum est quam spiritus? Quid enim aliud tam repente implesset? Nam neque tantum potuum in corpus ingestum est, neque carnes in caussa esse possunt, utpote antea liquefactæ. Supersunt autem ossa, nervi, chordæ, fibræ, a quorum nullo ullum aliquod aquæ augmentum potest provenire. Ergo quomodo aqua intercus fiat jam sit dictum.

19. Quod vero stupor attonitus vel syderatio a flatibus fiat, deinceps demonstrabo. Quum ergo flatus frigidi multi penetrent ac inflent carnes, partes corporis stupidæ fiunt, & siquidem plurimi flatus per universum corpus discurrant, totus homo syderatur. Si per partem, pars illa percutitur, atque ubi abierint flatus, cessat & morbus: quamdiu autem permanserint, consistit & morbus, idque sic habere indicat perpetuus syderatorum hiatus.

20. Videtur autem mihi amplius & sacrum adpellatum morbum ab ipsis flatibus gigni: quibus autem rationibus ego persuasus sum, illis ipsis & auscultaturos persuadere conabor. Opinor autem inter omnia, quæ in corpore sunt, nihil magis ad prudentiam conferre quam sanguinem. Hic ergo quum in constanti habitu persistit, consistit & prudentia: sanguine vero permutato, concidit simul & prudentia. Quod autem hæc ita habeant, multa sunt testimonia. Ac primum quidem, qui omnibus animantibus communis est, hæc confirmat somnus. Quum enim corpus invaserit somnus, sanguis frigefit. A natura enim somno frigefaciendi vis est. Infrigidato autem sanguine, languidiores fiunt ejus meatus: quod hinc palam fit, quod corpora adgravata reclinantur, (omnia enim gravia natura ad fundum deferuntur) & oculi ardent, & prudentia permutatur, opinionesque peregrinæ mentem occupant & exercent, quæ sane insomnia adpellantur. Quin & in temulentis per ebrietatem aucto repente sanguine, percellitur animus, & in animo prudentia, fiuntque præsentium malorum obliviosi, ac futurorum bonorum fœcunda spe beantur. Possem autem plurima ejusmodi congerere, in quibus sanguinis permutationes, animi quoque prudentiam permutant. Siquidem igitur penitus totus conturbatus est sanguis, penitus & prudentia prosternitur. Affectus enim & cognitiones a consuetudine

ne contingunt: quum autem a consuetudine solita recedimus, aufertur nobis prudentia.

21. Dico itaque & sacrum morbum tum fieri, quum plurimus spiritus per omne corpus universo sanguini fuerit permixtus: tum enim multæ oppilationes fiunt multifariam per omnes venas: quumque in crassiores & pleniores sanguine venas aër prodierit, progressusque diutius maneat, prohibet sanguinis cursum, atque alio quidem loco consistit, alio lentius penetrat, alicubi autem citius. Qua sane inæqualitate transitus sanguinis per corpus facta, omnigenæ inæqualitates per omne corpus contingunt. Omne enim corpus undiquaque contrahitur ac turbatur, nimirum corpore partes suas ad tumultum ac conturbationem sanguinis subministrante: continguntque ex sanguinis perversione, totius omnino corporis subversiones.

22. Eo enim, quo corripiuntur a morbo, tempore, neque sentiunt quicquam, neque audiunt quæ dicuntur, neque vident quæ fiunt, neque ullos aliquos dolores percipiunt. Sic nanque aër conturbatus sanguinem turbavit, ac conspurcavit. Spumaque etiam per os illis excurrit, neque id ab re est. Nam per jugulares venas aër transiens, penetrat quidem ipse, adducit autem simul secum quod tenuissimum est in sanguine: idipsum quum humidum sit, multa permixtione albescit. Tenues enim membranas purus permeans aër pellucet, quapropter & albæ spumæ omnes adparent.

23. Porro liberantur aliquando huic morbo obnoxii, maxime accedente hyeme. Quomodo autem id fiat, dicam. Quando variis laboribus exercitatum corpus calefactum est, calefit & sanguis, qui calefactus, rursus calefacit & flatus: hi vero calefacti, dissolvuntur: & ipsi & compactum sanguinem dissolvunt simul, proceduntque e corpore partim cum spiritu, partim cum pituita ejecti. Defervente itaque spuma, & consistente sanguine, tranquillitateque per omne corpus facta, quiescit etiam morbus.

24. Quare, ut dixi, flatus ipsi vere omnium istorum morborum omnimodæ existunt causæ. Cæteraque omnia quæ causæ videri queant, vel hos adjuvant, vel consequenter post hos in corporibus morbos generant. Hactenus ergo morborum omnium causas flatus esse demonstravi. Id enim a principio receperam me facturum. Recensui autem spiritum ipsum, quum in aliis omnibus rebus potentem, tum maxime in animantium corporibus plurimum posse. Deduxi autem sermonem usque ad morborum cognitionem, atque adeo ægritudinum singularum, in quibus verum argumentum hujus sermonis est a me manifestatum. Quod si pergerem singula ægritudinum genera recensendo amplius corroborare, longius quidem sermo ipse extenderetur: verus autem nihilominus futurus esset, & qui fidem suam omnibus probaret.

HIPPOCRATIS DE GLANDULIS.

DE Glandularum tota natura sic habet. Natura ipsis est spongiosa. Sunt enim raræ & pingues, & neque carnes sunt reliquo corpori similes, neque aliud quid simile corpori, sed friabiles sunt, & venas multas habent. Si vero disseces, sanguis largus erumpit, specie albus & velut pituita. Tangenti autem velut lanæ apparent. Et si multa vi ipsas digitis compresseris, glandula humorem oleosum remittit, qui & ipse conteritur ut plurimum, ac disperit. Ægrotant autem non valde, sed una cum reliquo corpore. Quum vero proprio morbo ægrotant (nam parum etiam cum reliquo corpore ægrotant) morbi tubercula fiunt, & strumæ resultant, & febris corpus occupat. Perpetiuntur autem hæc, ubi humiditate repletæ fuerint, ex reliquo corpore in ipsas influente. Influit autem ex reliquo corpore per venas, quæ per ipsas extentæ sunt multæ & cavæ, ut humor quemcunque tandem traxerint, facile in ipsas sequatur. Et si multa ac morbosa fuerit fluxio, glandulæ reliquum corpus in se distendunt, atque sic febris incenditur, & elevantur ac inflammantur glandulæ.

2. Cæterum glandulæ in corpore sunt plures sive majores, in cavis ipsius partibus, quam in articulis, & quæcunque in aliis humectis ac sanguinolentis locis consistunt: atque illæ quidem, ut quod superne in cavas partes influit, suscipientes in se trahant, hæ vero ut rursus nascentem præ laboribus humiditatem in articulis, si quam articuli remittant, ejus multitudinem susceptent: & sic nimia humectatio in corpore non inest. Nam si etiam quid gignatur humiditatis, non statim nimia humectatio inde successerit. Reflectitur enim & consumitur tum multa, tum modica, in ipsas glandulas: atque sic reliqui corporis redundantiam glandulæ sibi lucrifaciunt, & alimentum hoc est ipsis coalescens. Quare ubi cœnosæ partes sunt & humectæ, ibi etiam glandulæ. Cujus signum est. Quod ubi est glandula, ibi etiam pili. Natura enim facit glandulas & pilos, utraque eadem utilitate participantes: illas quidem ut, quod influit, (velut antea dictum est,) suscipiant. Pili vero ex glandulis opportunitatem habentes nascuntur & augescunt, colligentes id quod in extremitates redundat ac effervescit. Ubi autem corpus siccum est, neque glandula, neque pilus inest. At vero teneræ & exercitiis deditæ & humectæ partes, glandulosæ sunt ac pilosæ. Glandulæ porro sunt ab utraque parte juxta jugulares colli venas, & pili etiam ibidem. Item sub alis utrinque & glandulæ & pili sunt. Inguina & pubes similiter ut alæ, & glandulas & pilos habent. Et hæ quidem cavæ corporis partes sunt, & ad humoris redundantiam expositæ. Nam & laborant hæ, & ex omnibus corporis partibus maxime moventur.

3. Reliquæ vero glandulas tantum ha-

habent, velut inteſtina. Habent enim & hæ glandulas in omentum majores: pilos autem non habent. Nam & in cœnoſis ac humectis terræ locis, ſemen non naſcitur, neque ſupra terram aſcendere conatur, ſed per redundantiam putreſcit ac ſuffocatur. Violat enim ſemen. Violat autem & in inteſtinis copia ac multitudo humoris, & pilos enaſci non ſinit. Glandulæ autem in inteſtinis majores ſunt, quam alibi in corpore: & paſcuntur humectationem nimiam ex inteſtinis exprimentes. Inteſtina vero ex vaſis in omentum ſuſcipiunt ac remittunt humiditatem: omentum autem in glandulas diſtribuit.

4. Habent præterea etiam renes glandulas. Nam & hi multa humiditate exſatiantur. Majores vero etiam hac parte quam aliæ glandulæ exiſtunt. Influens enim humor in renes non imbibitur, ſed perfluit infra in veſicam. Quare quicquid ejus lucrifaciunt de canalibus, hoc ad ſe trahunt. Sed & aliæ in corpore glandulæ ſunt parvæ valde. Verum non volo hunc ſermonem longius evagari permittere. Nam earum quæ alicujus momenti ſunt gratia, hoc ſcriptum inſtitutum eſt. Nunc itaque ſermone progreſſum faciam, & dicam de tota natura glandularum colli.

5. Collum ab utraque ſui parte hinc & hinc glandulas habet, & vocantur hæ glandulæ tonſillæ, in hunc uſum atque utilitatem. Caput ſupra ſitum eſt, ſurſum cavum ac rotundum exiſtens, & humiditatem ex reliquo corpore complectens, & corpus ſimul vapores omnis generis ſurſum in caput demittit, quos caput rurſus retro dimittit. Non enim immorari ac manere poteſt id quod influit, non habens ubi ſedem firmet, niſi ſane caput ægrotet. Tunc enim non remittit, ſed iſthic retinet. Poſtquam vero attractionem remiſerit, in glandulas fluxio vergit: & nihil moleſtat, donec pauca & moderata fluxio fuerit, & ipſæ glandulæ validæ ac potentes extiterint. Si enim multa & acris influxerit, manſeritque acris & glutinoſa, inflammatur ac intumeſcit, & collum diſtenditur, atque ſic ad aurem progreditur: & ſiquidem in utramque partem proceſſerit, utraque auris: ſin ad alteram, altera tantum ægrotat.

6. Si autem pituitoſa, & multa ac lenta fuerit flexio, etiam ſic inflammatur: & inflammatio, quum ſtabilis humor exiſtat, ſtrumas peſſimum colli morbum generat. In alas autem etiam nunc quid confluit. Sed ubi copioſi fuerint acres & ſeroſi humores, etiam ſic in ipſis tubercula producuntur. Sed & in inguinibus glandula a partibus ſupra ſitis humiditatem trahet: ſed ubi multitudo ejus occupaverit, inguina intumeſcunt, & ſuppurantur ac inflammantur, ſimiliter ut alæ ac collum. Atque hæc ſane tum bona, tum mala glandulæ exhibere videntur: & de his quidem hæc ſuffecerint. Porro inteſtina multam ſatietatem ex cibis ac potibus habent, & præterea humiditatem ſub cuticula habent. Sed & hæc tota reflectitur ac conſumitur in glandulas, ſimiliter velut ſuperior. Morbos autem non facit fere, quemadmodum in articulis contingit. Frequentes enim glandulæ & expaſſæ, ac non cavæ ſunt, & altera alterius multitudine non multum fruitur, & alias ſi qua etiam plus habere velit, copiam ejus habere non poteſt: ſed quod in paucas ac ſingulas confluit in articulis, id in multas hic dividitur, & æqualitas ipſis exiſtit.

7. Caput etiam ipſum glandulas habet, cerebrum nimirum ſimile glandulæ.

Eſt

Eſt enim cerebrum album ac friabile, quemadmodum etiam glandulæ. Et ob id in commoditatem capitis glandulas facit, & per relatas a me cerebrum auxilium ferens humiditatem aufert, & in extremitates foras ablegat, per fluxiones ex magna parte. Majus autem eſt cerebrum quam aliæ glandulæ, & capilli etiam majores quam alii pili. Majus enim eſt cerebrum, & in amplo ſpacio in capite ſitum eſt. Facit autem morbos & minores, & majores, quam aliæ glandulæ: facit autem quum in infernas corporis partes redundantiam ac ſuperfluitatem ſuam ablegarit.

8. Fluxiones porro de capite uſque ad ſecretionem contingunt, per aures ſecundum naturam, per oculos, per nares: atquæ hæ tres ſunt, & aliæ per palatum in guttur, & in gulam, & alia per venas in medullam ſpinalem, & in ſanguinem. Quæ omnes ſeptem numero exiſtunt: hæ fluxiones cerebri ſordes ac purgamenta diſcedentes exiſtunt, & ſi non diſceſſerint, morbus ipſi inde oboritur. Sic autem & reliquo corpori aliqui morbi accedunt, ſi intro abierint ac diſceſſerint hæ fluxiones, & non foras. Et rurſus turbatio multa oboritur, ſi hianter ac affatim attrahat, & acrem quidem fluxionem cerebrum demittat, quæ influxiones corrodit & exulcerat. Et ſi id quod cerebro influit copioſum fuerit, fluxio deſcendens non deſinet, donec multitudinem influentis exhauſerit: atque ſic id quod influit foras demittens, & aliud ſuſcipiens, ac ſemper in conſimili ſtatu conſiſtens, & humores trahit, & morbos facit. Ambo autem magno tædio ac moleſtia naturam frangunt, quæ ſi fuerit affecta, doloroſa afflictio exiſtit. Affectiones enim naturæ ſunt prædictæ fluxiones, & multitudinem moleſte ferunt, & morſum ac roſionem perceptant, ex eo quod præter rationem & non conſuetum exiſtit.

9. Cerebrum autem cladem perfert, etiam ipſum non ſanum exiſtens: ſed ſiquidem rodatur, turbationem multam ſuſtinet, & mens deſipit, & cerebrum convellit, ac diſtrahit totum hominem, qui in ſeipſo vocem non edit, ac ſuffocatur, & hæc affectio ſideratio, ac græce apoplexia appellatur. Aliquando vero acris quidem non eſt fluxio, ſed copioſa in cerebrum irruens, ipſum affligit, & mens perturbatur, & homo circumambulat, aliena cogitans, & aliena videns, perferens morbi mores, viſis, riſu, & peregrinis imaginationibus. Alia fluxio ad oculos ophthalmia Græcis, latine lippitudo appellatur, & oculi in ipſa intumeſcunt. Si vero ad nares defluxio fiat, arroduntur nares, & nihil aliud grave accedit, nam viæ ipſarum amplæ ſunt, & ſibi auxiliari poſſunt, inſuperque non compactum eſt quod ab ipſis diſcedit. At vero aures intortus quidem meatus & anguſtus, cerebrum autem prope ipſum ipſis auribus apprimitur. Ægrotans vero hoc morbo, plurima excernit: & auris a frequenti fluxione per tempus vexatur, & pus graveolens effluit. Sic etiam fluxiones ad oculos foris conſpicuæ ſunt, & non lethales in totum. Si vero fluxio retro proceſſerit per palatum, & in ventrem pituita pervenerit, fluunt quidem horum ventres, non autem ægrotant. Si vero inferne maneat pituita, affectiones volvuloſæ fiunt diuturnæ.

10. Aliis autem ſi per palatum in guttur multa fluxio contingat, utplurimum morbi tabis oriuntur; replentur enim pulmones pituita, atque ea ipſa pus fit, id quod pulmones exedit, & ægroti non facile ſuperſtites manent, & mens medici (ſi bonus & prudens eſt)

utplurimum caussam intelligit. Alius morbus oritur ex defluxione capitis per venas in spinalem medullam. Inde autem in sacrum os impetum facit, quo medulla ipsa fluxionem perducit, & in coxendicum acetabula, sive juncturas deponit: & si tabem fecerit, homo marcescit, atque hoc modo contabescit, & vivere non expetit. Statim enim scapulæ dolent, amboque pedes ac crura consequuntur, & semper tandem pereunt multo tempore curati: atque sic deflorescit homo ac moritur. Hæc mihi de fluxionibus capitis dicta sunt. Sunt autem affectiones cerebri, etiam alii morbi, deliria, insaniæ, omnia periculosa, & ægrotat cerebrum, & aliæ glandulæ. Habet enim & dolorem, & alius congressus corporis hinc contingit.

11. Quin & glandulæ in pectoribus mammæ appellantur, & attolluntur ac lac faciunt, aliquibus vero lac non faciunt. Et faciunt quidem lac mulieres, viri vero non faciunt. Mulieribus enim rara est glandularum natura, quemadmodum etiam reliquum corpus rarum habent, & alimentum quod in se trahunt, in lac permutant. Et ab utero accedit ad mammas, quod post partum puero cessurum est in alimentum, quod ipsum sane exprimit ac sursum mittit omentum, ad supernas partes ab ipso fœtu coarctatum. Verum maribus locorum angustia, & corporis insuper densitas conducit ad hoc, ut glandulæ non sint magnæ. Mas enim plenus est, & velut pallium densus, tum ad visum, tum ad tactum: fœmina vero rara & laxa, & velut fluida, tum ad visum, tum ad tactum. Quare humiditatem non remittit, id quod est rarum & molle. Mas autem non amplius quid ejus susceperit, quum densus existat ac cohærens & compactus, sed & labor corpus ipsius corroborat, ut non sit locus ubi redundantia ac superfluitates recipiat. Atque hoc modo cogit ac concludit hæc ratio, & pectora & mammas, & reliquum corpus mulieribus laxa ac mollia esse, tum ob ocium ac segniciem, tum ob alia prædicta. Viris autem vice versa.

12. Porro faciunt etiam mammæ tubercula ac inflammationes, lac ipsum putrefacientes. Commoda autem habent superioribus similia, & reliqui corporis redundantiam auferunt: testimonium abunde præbent mulieres, quibus morbus, aut alia quædam calamitas mammas adimit. Nam & vox ipsarum aspera redditur, & humores in gulam feruntur, & multo sputo vexantur, & caput dolent, & ab his ægrotant. Lac enim proficiscens ac influens ab utero, quemadmodum etiam antea in superna vasa transibat, quum propria vasa non habeat, nec reperiat, utpote ipsis per mammarum ademptionem privatum, in principales corporis partes incurrit, cor videlicet ac pulmonem, atque sic suffocantur.

HIP-

HIPPOCRATIS

DE

SIGNIFICATIONE VITÆ ET MORTIS,

Secundum motum lunæ & aspectus planetarum.

Præfatio

GULIDEOLI MORDICI,

Interpretis prisci.

HIPPOCRATES optimus medentium dixit, cujusmodi Medicus est, qui ignorat astronomiam? nemo debet se committere manibus ejus, quia non est perfectus medicus. Novi ergo, quod opus erat scire astronomiam. Ideo inspexi libros Hippocratis, & inveni libellum hunc parvulum, sed optimum, quem qui bene noverit, efficietur magnus Medicus. Est enim valde necessarius Medicis omnibus.

2. Hippocrates: aspice Lunam, quando est plena lumine, quia tum crescit sanguis, & medulla in omni homine, & bestiis omnibus. Idem fit in mari, & cunctis in rebus mundanis. Cum ergo quis inciderit in morbum, tum necessarium est videre, an Luna e combustione exeat. Tum namque crescit infirmitas, donec venerit ad oppositionis gradum. Et cum erit in oppositione, videndum erit, an sit cum malo aliquo Planetarum, vel in malo aspectu, aut aspexerit dominum domus mortis. Nam ex iis poteris scire, utrum morietur, vel vivet, vel diuturnus erit morbus ejus, vel non. Nunc autem videamus naturam omnium signorum; vires etiam sive posse Lunæ in eisdem.

3. Cum quis in morbum inciderit Luna existente in Ariete cum Marte aut Sole, tum morbus erit in capite propter Solis calorem, utique & gravis, & dolebunt ei pulsus capitis: febres etiam patitur æstuosas, non intermittentes: in præcordiis quoque torquetur, vix loquitur: quia thoracem occupavit vehemens calor, & pulmonem, quod & pulsus vehemens ostendit. Necessarium est ergo, ut huic secetur vena cordis, utque vescatur frigido alimento & potu, & compescentibus calorem, ut morbus is non vertatur in phrenesim. At si cum Luna fuerit Mars, sive Saturnus, ex hoc morbo morietur æger infra diem septimum, a die, quo Luna fuerit cum Sole per quartum aspectum, & hoc intelligitur Luna crescente. Si vero Luna erit in Ariete infortunata, aspexeritque eam ex quarto, vel ex oppositione Saturnus, morbus is erit in capite, & perducet eum ad alienationem mentis, & faciet insanire, variando incrementum & decrementum, eritque morbidus persimilis illi, qui videre non

non poteſt. Si vero aſtronomiam ignoras, hæc non poteris ſcire, neque cognoſcere ejus morbum. Quod ſi fuerit Luna in diminutione graduum vel luminis, cum revertetur ad primum aſpectum Saturni, videlicet, cum dimiſerit eum, & per alium aſpectum illum aſpexerit, morbus mutabit in bonum vel in malum: nam ſi aſpexerit, aliud infortunium, morietur ille: ſi autem non aſpexerit, evadet. Sed cum Luna dimiſerit aſpectus hos, de quibus diximus, morbum ſcias receſſurum. Tamen, dum Luna non invenerit Jovem aut Venerem per aliquem aſpectum, priuſquam venerit Luna ad conjunctionem Solis, morbus non recedet, ſed ſtabit, donec Luna venerit in aſpectum vel ad oppoſitionem Solis. Quod ſi dictos etiam non invenerit Luna, ſed Mercurius occurrerit illi, morietur æger. At ſi Mars invenerit eam, ſanabitur, dum morbum produxerit pituita. Et quando languidus primo ſentit morbum, dum Luna addit ſuo lumini & gradibus, & Mars aut Sol fuerit in Ariete, morbus erit in capite, & inſania, & abſceſſus ex pituita orietur in capite, profluetque illi ſanguis e naribus. Oportet itaque illum uti frigidis temperatis, indigetque medicina, qua deſtruitur abſceſſus. Cum vero Luna fuerit cum Mercurio in loco Solis, evadet infirmus: prius autem erit in magno diſcrimine; quoniam Mercurius concors fit cum Marte, in eodem negotio. Mars autem non facit ſic cum Saturno, & morietur æger, cum Saturnus fuerit in loco Solis. Quod ſi fuerit cum Luna Jupiter ibidem, vel Mercurius, aut Venus, varius ejus erit morbus. Quando autem Lunam aſpexerit Mars vel Saturnus aliquo aſpectu, opus eſt ægro leni medicina, & mediocri diæta, demum ſedeat quandoque, & jaceat quandoque ille in luminoſo loco, ut a longe clarum aërem poſſit videre, utatur & balneo, bibatque aquam frigidam, cum neceſſarium fuerit, & regas illum, ut tibi videtur ſalubrius eſſe.

4. Quando autem quiſpiam incidit in morbum Luna exiſtente in Tauro, atque eam aſpexerit Mars ex oppoſito vel aſpectu quarto, morbus ejus productus erit ex ſanguine, is tandem ſentit immenſum calorem, & ſiti torquetur, & queritur per noctem, nec poteſt dormire, & potum vini appetit. Eſt ergo neceſſarium illi ſecare venam, & exhibere pharmacum, quod refrigeret eum, & humectet. Sin fuerit in ſigno Saturnus cum Luna, aut Venus addens, & non invenerit fortunam, morietur infra novem dies a die, quo incidit in languorem. Quod ſi Luna addet ſuo lumini & gradibus, tum demum atque eam Mars aſpexerit ex oppoſitione vel quarto aſpectu, & Luna venerit ad Saturnum, & erit Mercurius cum ea, morbus ex frigidis ſuccis erit, vel æger totus frigidus & diſruptus erit. Ideo vix loquitur, & pauca profert: habet & ventriculum durum, ſeu crudum adeo, ut excoquere non valeat alimentum, ſed interius ardeat. Propterea is eget ſolventi medicamine, quoniam morbus is magis particeps eſt bilis, quam pituitæ. Aſpicies etiam Lunam, quando venerit ad locum oppoſitum illius, in quo fuerat a primordio morbi: quoniam, cum fuerit ibi, magnum periculum, & labor magnus erit ægro. Is ergo morietur, ſi Luna non invenerit aliquam fortunam, in eodem ſigno: quod ſi invenerit fortunam, evadet uſque ad dies octo. Quum vero quiſpiam inciderit in morbum Luna

na peragrante Taurum, & Mars & Sol erunt in eodem signo, noctu languor erit in thorace; ardebit & lingua, ut combusta, flagrabit ore atque oculis, & egerens raro per alvum balbutiet, & febris ejus causa erit sanguis, sitietque vehementer. Indiget tandem sectione venæ, & medicina solventi. Potus ergo sit frigidus, caveatque a calentibus. Advertes autem, quando Luna fuerit in trino aspectu cum Sole, si morbus decreverit, vivet ille: sin creverit, occumbet, quando Luna erit in oppositione Solis, quod si invenerit Venerem, vel Jovem, non morietur.

5. Si quis inciderit in ægritudinem, Luna existente in Geminis, & aspexerit eam Mars, aut Saturnus ex quadrato vel oppositione, ægritudo ex amissione somni erit, vel ex aliquo mœrore, vel ex plurimis cogitationibus super aliquo negotio. Ideo universo dolebit corpore, & hæc durabit ægritudo ad minus tribus septenis diebus. Postmodum incidet in calorem. Is etiam, dum recubat noctu, extensiones patitur, & dolorem dextri hypochondrii, vel regionis jecinoris. Et si Luna non fuerit cum aliqua ex fortunis, morietur ille spatio dierum triginta. Cum vero Luna erit in Geminis addens suo lumini & gradibus, & Mars aspexerit eam ex quarto aspectu vel oppositione, ægritudo hæc proveniet ex bile rubra, febrietque cum vehementia pulsus. Itaque sanguis est minuendus illi, & frigidis alendus eduliis. Quod si fuerit Saturnus in hoc aspectu, & cum Luna nulla fuerit fortuna, vitam perdet ille, quando Luna veniet ad oppositum illius loci, in quo erat, cum incidit in ægritudinem: sin aliqua fortuna aspexerit eum, recipiet valetudinem, etsi magno in periculo occubitus erit. Si Luna tantum fuerit in Geminis, morbus erit in capite. Tum cavendum est a sectione venarum, neque ei offerenda sunt frigida vel humida, sed offerantur temperata. Advertes etiam, cum Luna fuerit in oppositione Solis, si qua ex fortunis bono aspectu aderit, vivet ille, alioquin morietur. Si vero Luna erit in Geminis, & aspexerit eam fortuna bono aspectu, vivet ille, vel ægritudo mutabitur in alium morbum. Sin autem fortuna dimiserit eam, neque invenerit aliam, donec Luna venerit ad oppositum loci, in quo fuerat a principio, Medicus non potest cognoscere quisnam languidi morbus sit, sed tum evadet, cum Luna erit in prædicta oppositione. Si vero Luna fuerit in Geminis una cum Sole & Marte, hæc erit acutissima ægritudo: lacrymabit ei oculus, pervenietque in phrenesim, & æger ipse de se ipso tum maxime veretur. Nam apparent ante oculos illi diversa phantasmata & imagines horribiles, ejusque pulsus erit valde profundus, adeo ut fere non invenietur, & capite dolebit. Tum ergo vena non est secanda illi, & alendus erit levi cibo & potu, & stratus jaceat in loco temperato. Respicies etiam, cum Luna fuerit in quarto aspectu illius loci, in quo fuerat a primordio morbi, quia tunc morietur. Sed quando Luna fuerit cum Sole & Marte, & aspexerit eam fortuna bono aspectu, & Luna erit addens lumini & gradibus, evadet, cum Luna venerit ad quartum aspectum, in quo ab exordio morbi fuerat. Nec offeres medicam potionem illi, sed præcipies uti leni cibo, & balneo, & in loco altiori sedere.

6. Luna si fuerit in Cancro, cum aliquis inciderit in morbum, & eam Sa-

Saturnus aſpexerit quarto aſpectu vel oppoſitione, morbus is ex frigidis ſuccis erit ei productus, vel ex balneo, vel de loco humido exeunti. Is nullum odorem ſentit, laborat pectore, & tuſſit, difficilem habens anhelitum & pulſum admodum compreſſum, queritur de affectibus ventriculi, iliorum, & renum. Eget ergo medicina lenienti pectus, & tuſſim expugnanti. Si vero Saturnus non fuerit cum Luna, vel eam non aſpexerit aliqua fortuna, donec venerit ad quartum aſpectum illius loci, in quo fuerat, quando incidit in morbum, is mori debet circa diem decimum. Quod ſi Lunam aſpexerit fortuna, vivet ille cum difficultate & labore. Similiter Luna ſi fuerit in Cancro, & eam Mars aſpexerit aſpectu quarto vel oppoſito, vomitum patietur æger, vel dolorem ventriculi. Is tandem indiget frigefacienti medicamine, & ventriculum reficienti. Quod ſi Lunam non aſpexerit aliqua fortuna conveniens & bona in eodem loco, occumbet, priuſquam veniet Luna ad quartum vel ad alium aſpectum. Sin autem Luna exiſtens in Cancro curſu eſſet vacua, morbus is productus eſt ex potu nimio, ejuſque turgent venæ, & diſtenduntur, noctu valde triſtatur, cupitque erectus ſedere in altiori loco, dejicit operimenta, non deſiderat ſermones quoſdam, ſed frigida tangere. Cum autem Luna venerit ad oppoſitum Cancri, evadet ille, ſi bona fortuna eam aſpexerit. At ſi invenerit Martem vel Solem, morbus vertetur ad majorem caliditatem, pulſus ejus non mutatur, quinimo excreſcentias oſtendit, perſeverat tandem morbus, dum Luna fuerit, ut diximus, in loco quarti aſpectus, vel ad oppoſitum venerit aſpectum. Is tandem noctu timet, ut quid horrendum videret, propterea & vociferat multum laborioſe. Et quando venerit ad trinum aſpectum, ſanatur. At ſi non invenerit ibi fortunam bonam, mutatur morbus in aliam ægritudinem. Sed convaleſcit, quando Luna revertetur ad locum, in quo erat, cum infirmus cœpit ægrotare, ſed ſi ibi non invenerit fortunam, morietur ille. Quod ſi fortuna aſpexerit eam bono aſpectu, vertetur ad priſtinam ſalutem. Cum Luna fuerit in Cancro, & Saturnus & Jupiter cum ea, morbus triginta dierum erit ex frigido ſucco, ſed vivet ille. Si vero Luna erit in Cancro cum Saturno, Marte, & Venere, morbus ex laſſitudine itineris proveniet, vel ex coitu plurimo, is tandem in ſtrato circumvertitur, & debilis efficitur. Ideo non mittendus ſanguis, neque venter ejus eſt ſolvendus, ſed utendum eſt eduliis revocantibus virtutem, ut carnibus pullorum & vitulorum, teſtibuſque gallorum, & ovis ſorbilibus, a frigidis vero fugiendum eſt. Et cum Luna receſſerit ex ſigno illo, veneritque ad oppoſitionem, & non invenerit aliquem Planetarum, verendum eſt: quod ſi invenerit fortunam, cito reſtituetur ſanitati: quam ſi non invenerit, morbus creſcet, & morietur. Cum Luna fuerit in Cancro cum Saturno, Marte, & Mercurio, tum morbus productus erit ex nimio ſtudio legendi vel ſcribendi, eſtque in cauſa melancholia. Itaque utendum eſt medicina bilem atram educenti. Quando autem Luna egreſſa erit de loco illo, & invenerit fortunam, reſtituetur ſaluti, cum Luna venerit ad quartum aſpectum illius fortunæ. Quod ſi invenerit aliquod infortunium, mori debet, quando Luna erit in quarto aſpectu illius infortunii. Si vero invenerit bonum ali-

aliquem Planetarum, evadet, cum Luna venerit ad oppositum loci, in quo fuerat: sed si infortunium invenerit, morbus fiet magis diuturnus, vel extendetur ad tempus, donec redierit ad locum, in quo fuerat a principio morbi, & restituetur saluti: at si Luna invenerit infortunium per malum aspectum, cum tendit ad oppositionem, demens efficitur languidus. Si vero fortunam invenerit, mutabit morbum in aliam ægritudinem, tamen restituetur saluti.

7. Cum Luna erit in Leone, & Saturnus aspexerit eam ex quadrato vel oppositione, morbus erit propter lienem, dolebit capite, & vomitum patietur, is tandem descendet prope occasum, & febris ejus intensissima: languor vero erit magis internus, quam externus cum defectu lubricitatis ventris. Quod si Luna nullam aspexerit fortunam, occidet ille, cum pervenerit Luna ad quartum aspectum Leonis. At si forte fortuna aspexerit eam, salutem recipiet, cum venerit ad quartum aspectum. Si vero Luna fuerit in Leone, & Mars eam aspexerit ex aspectu quarto vel oppositione, morbus erit ex ubertate sanguinis, is vehementer calefiet, & corripietur duabus febribus. Utatur ergo frigidis & siccis, tum poculentis, tum esculentis. Si Luna fortunam aspexerit bono aspectu, post magnam defatigationem melius: quod si non aspexerit fortunam, deterius erit. Quare si fortunam bono aspectu non aspexerit, certo morietur, quando venerit ad oppositionem loci, in quo fuerat morbus in principio. Si vero prius aspexerit infortunium, quam venerit Luna ad quartum aspectum, morietur. Si vero, Luna existente in Leone, Mars eam prospexerit, vel Sol quarto aspectu, ardenter visceribus ardebit, pectore & capite dolebit, & pedes manusque habebit frigidas. Huic tandem necessario vena secanda erit, dum non fuerit Luna in signo, quod impedit sectionem: sin autem fuerit, morandum erit, donec Luna venerit ad medietatem sui luminis, & illines pedes languentis linimento, quod tollit frigiditatem. Si Mars vel Sol fuerit cum Luna in eodem signo, morbus procedet ex dolore cordis. Quando vero Luna venerit ad quartum aspectum illius loci, in quo fuerat a primordio, valde timendum erit ægro. Cum autem Luna caruerit dictis aspectibus, & invenerit Jovem in itinere, aut Venerem, priusquam venerit ad quartum aspectum, tum balneandum suadeo, vel in frigido loco standum. Si vero Luna Saturnum invenerit, morbus is vertetur ad vesicam, sed sanabitur, cum pervenerit Luna ad locum, in quo fuerat. Quando Luna invenerit Solem aut Martem, & fuerit cum ea Saturnus vel Mercurius, veniet ad extrema, ut diximus, ex dolore cordis, & erit longus morbus, & timendum erit, ne in phthisin vertatur. Utendum erit rebus temperatis in frigiditate, neque debet jacere in loco lucido. Et erit respiciendum, quando Luna venerit ad quartum aspectum loci illius, in quo erat, cum incidit in morbum. Nam si morbus creverit, erit diuturnus, & morietur: sin minuitur, evadet, cum Luna venerit ad oppositionem. Quod si Luna invenerit infortunium, vivet ille, donec Luna peregerit cursum ad locum usque, in quo fuerat, cum æger incidit in morbum.

8. Cum fuerit Luna in Virgine, & Saturnus invenerit eam ex quarto aspectu, vel eam prospexerit ex oppositione,

qui tum inciderit in languorem, ventriculi dolorem patietur, & ventris & intestinorum, vel ei congestum erit apostema ex pituita alba. Is quandoque patietur calorem, & erit illi pulsus debilis. Ejus vero morbum nemo potest cognoscere, nisi fuerit astronomus. Utatur is rebus frigidis & temperatis. Indiget curatione abscessus sine apertione. Morbus is tandem longus futurus est. Sin autem Luna aspexerit fortunam, evadet, sed post multos dies. Quod si infortunium aspexerit, occumbet die quadragesimo. Cum Luna fuerit in Virgine, eamque Mars respexerit, vel Sol ex quarto, vel oppositione, morbus productus erit ex magno interno calore. Huic succedit frequens assellatio, projicit & sanguinem, & venenum, vel humores præferentes aconitum. Pulsus ejus est validus: tamen quandoque non invenitur. Patitur & cordis languorem, & ventriculo laborat. Medicina illi tandem potens negatur, sed stypticum medicamen, & ventriculum roborans detur. Utatur ergo & alimento, & medicamento leni. Quod si infortunium aliquod aspexerit eam, morietur ille, & brevi tempore, ad dies triginta: sin vero aspexerit eam aliqua fortuna, vivet ille. Cum fuerit in Virgine cursu vacua, ægro stomachus erit debilis, & fluxum quandoque ventris patietur, & lotium, dum mingit, vesicam afficit, vexatque bilis prasina hominem, & cum difficultate mingit. Si fuerit cum ea Mars, vel Mercurius, vel Sol, morbus erit gravis, & vix loquitur, & fluxum ventris patitur. Indiget ergo ventrem stipantibus. Verendum autem est illi, ne occumbat, cum Luna venerit ad oppositionem loci, in quo fuerat ab initio morbi: quam si fortuna aspexerit, vivet ille, sin autem, morietur. Quod si inveneris Saturnum cum Luna, vel Mercurium, aut Venerem, seu Jovem, hic morbus erit nimium diuturnus, capitis languorem patietur etiam, neque liber erit morbo, donec venerit Luna ad locum, in quo fuerat ab initio morbi.

9. Luna cum fuerit in Libra, & Saturnus eam aspexerit ex quarto aspectu vel oppositione, morbus productus erit ex nimio potu vini, majorque erit morbus is, cum Luna fuerit in diminutione luminis & graduum. Is tandem afficitur oculis, dolet temporibus, queritur pectore, tussis ex pituita in pulmone concitatur, illi moventur & sternutamenta, afficitur & febre quadam levi. Is demum eget medicina temperata, & regimine vitæ utatur temperato. Sin autem Lunam inspexerit Mars aspectu quarto vel opposito, morietur ille. Quod si eam non aspexerit, vivet & liber erit, quando Luna venerit ad oppositionem loci, in quo fuerat a principio languoris. Quum autem Luna fuerit in Libra, eamque aspexerit Mars quarto aspectu, vel Saturnus oppositione, morbus erit ex sanguine, & febris erit vehemens & nocturna, prava occurrent somnia, etsi vix poterit dormire, plerunque & apostema congeritur illi ex pituita alba. Is tandem necessario medendus est temperato medicamine. Cumque Lunam non inspexerit aliquod infortunium, evadet ille. Sin autem fuerit oppositum, cum venerit ad oppositionem morietur spatio vigintitrium dierum, vel trigintatrium. Cumque Luna aspexerit aliquam fortunarum, sanabitur ille, cum Luna venerit ad oppositionem loci, in quo erat ab initio morbi. Sed cum Luna in Libra fuerit peregrina, æger pedibus, vel manibus labo-

laborat, & febrit, graves oculos, & somnolentos habens, balbutit loquendo. Eget pharmaco, & frigido vitæ regimine, atque humido. Secanda erit vena illi. Cum Luna egressa fuerit e loco, in quo erat a principio morbi, & invenerit fortunam, vel secum erit, recipiet sanitatem, cum Luna venerit ad oppositionem: sin oppositum acciderit, morietur. Quumque Luna erit in Libra, Solque vel Mars erit in oppositione ejus, gravis erit morbus in capite. Quod si fuerit Mercurius cum Luna, idem erit: tamen oculi ejus opplentur lachrymis. Indiget tandem minutione sanguinis, & solventi medicamine. Tamen si Luna invenerit Jovem ante Venerem, quando egreditur de loco, in quo erat ab initio languoris, sanabilis erit; sin vero esset oppositum, morietur ille.

10. Cum Luna fuerit in Scorpione, eamque Saturnus aspexerit aspectu quarto, vel erit in oppositione signi illius, in quo quis incidit in morbum, morbus ejus erit ex peccato sanguinis corrupti, vel ex veneno. Quod si Luna erit in diminutione luminis, & non aspexerit eam fortuna, morietur ille. Cum autem erit addens lumini & gradibus, & fortuna aspexerit eam, vivet ille. Tamen dum Luna erit in Scorpione, Marsque eam, & Jupiter inspexerint quarto aspectu: vel oppositione, intensus febrientis erit calor. Is eget temperato pharmaco solventi. Sed cum Luna inde recesserit, postmodum jungitur Jovi, valetudinem recipiet ille. Luna etiam existens peregrina in Scorpione, languoris pedum est causa, morbusque ab initio levis est, neque æstimatur. Ideo fovetur, plerunque & abscessum producit, ejusque & vesica afficitur, inque ejus naturalibus apparent pustulæ. Sed Luna cum venerit ad trinum aspectum loci, in quo fuerat ab exordio, calidis afficitur febribus. At si Luna venerit ad Solem per quartum aspectum, & fortunam non invenerit, occumbet ille: si vero invenerit eam, apparebit apostema in aliquo ex dictis locis, tamen vivet ille. Eget autem is medicamento, ut tumor ille aperiatur in balneo tantum, quia alius locus nec calidus, neque frigidus convenit. Cumque etiam Luna fuerit in Scorpione, eritque cum ea Mars atque Saturnus, febriens febriet ardentissimis febribus. Propterea sumat medicamenta, quæ minuunt pituitam: sed vena non est secanda illi. Cum Luna egreditur de loco illo, & eam aspexerit fortuna, ad decimam quartam diem morbus protrahetur. Sin autem non aspexerit, durabit morbus usque ad vigesimum diem.

11. Cum Luna fuerit in Sagittario, & eam aspexerit Saturnus quarto aspectu vel oppositione, morbus erit ex phlegmate. Universum enim cor afficietur calore: extrema vero frigida erunt, morbusque durabit, donec Luna Saturno jungetur. Quod si invenerit fortunam, non procedet ulterius, quatenus Luna venerit ad oppositionem illius loci, in quo fuerat ab initio morbi. Cum vero existente Luna in Sagittario aspexerit eam Mars quarto aspectu vel oppositione, & addiderit suo lumini & gradibus, morbum languentis Medicus nequit discernere absque astronomia: quoniam modo de capite, modo de universo corpore, modo quoque & aliter queritur; quibus ideo afficitur, quia nimium stetit in balneo, & calefactus statim concepit frigus pectore & capite: evomit quoque multum, atque dejicit. Eget ergo

ftipanti medicamine, fed levi: utatur diæta levi etiam & fyrupo fine aceto. Cum vero Luna exierit de Scorpione, & Saturnum invenerit, morietur: at fi invenerit fortunam, vivet: fed immenfam patietur fatigationem. Cum Luna eft in Sagittario cum Jove, aut Venere, languor erit propter tuffim, cum dolore pectoris: fed quum Luna ex hoc figno egreffa erit, & afpexerit eam Saturnus, ad vigefimum quartum, extendetur morbus, & evadet. Is indiget mollienti medicamine, caveat a balneo, quoniam obeft.

12. Luna cum fuerit in Capricorno, eamque Saturnus afpexerit ex quarto afpectu, vel ex oppofitione, & fuerit in diminutione luminis, & graduum, ex nimio labore fudore perfunditur, & frigore corripitur æger, conclufi funt humores, & cerebrum concutiunt fternutamenta fortia, laborat ventriculo & thorace: febrit etiam propter nimium exercitium, vel fanguinem. Curetur is rebus temperatis, ut fyrupo temperato. Tum fi Luna afpexerit fortunam, evadet magno tandem cum labore. Si vero fortuna non afpexerit eam, morietur infra triginta dies. Cum Luna erit in Capricorno, eamque afpexerit Mars quarto afpectu, vel oppofitione, morbus erit ex vomitu, atque intenfo calore, patietur ventris folutionem, & ventriculus ejus ardebit, & tumefiet ardenter & febriet, plurimo & fudore perfundetur, ejus pulfus non femper erit æqualis. Is ergo eget refrigeranti medicina. Si Lunam afpexerit fortuna, fanabitur ille: fin minus occumbet ad quinquagefimum vel fexagefimum diem. Cum Luna erit in Capricorno cum Marte & Sole, morbus erit ex labore facto juxta ignem, & propter nimiam caliditatem. Ideo febrit propter motum bilis citrinæ. Caveat ergo a balneo, & non perfundat corpus aqua frigida. Sed quando Luna exierit inde, & venerit ad oppofitum afpectum, evadet, & erit dies quartadecima.

13. In Aquario, cum Luna erit addens lumini & gradibus, eamque afpexerit Saturnus afpectu quarto, vel oppofitione, languentis morbus erit ex nimio labore, fluit fanguis illi, morbufque aliquando hujus crefcit & decrefcit. Ideo verendum, ne occumbat in oppofitione Lunæ. Quod fi mutatur in melius, vivet ille, fortaffe ad diem quartumdecimum: fed morietur die quadragefimoprimo. Cum vero Luna in Aquario erit peregrina, morbus erit in vifceribus, patitur & febres ardentes diuturnas cum defectu animi: fed quando Luna erit cum Sole, is erat validior. Afpice ergo Lunam, quando egreditur e Sole, fi invenerit fortunam, priufquam venerit ad locum, in quo erat, cum incidit in morbum, quia evadet: fin autem fortunam non invenerit, morietur. Cum vero Luna fuerit in Aquario, & Saturnus fecum erit, morbus ex melancholia procedet, & eft cholera nigra. Quod fi Luna erit addens lumini & gradibus, eaque fortunam invenerit, priufquam erit in oppofitione loci, in quo ab exordio erat, recipiet valetudinem: at fi fortunam non inveniet, occumbet ille.

14. Quando Luna erit in Pifcibus addens lumini & gradibus, & Saturnus eam afpexerit ex quadrato, vel oppofitione, morbus erit ex frigiditate, cum dolore capitis & ventris. Huic ergo danda eft medicina calida, quæ frigus expellat. Si Luna afpexerit Solem, vivet: tamen, poftquam fanitatem recuperaverit, venarum & articulorum

patie-

patietur affectus. Cum vero Luna fuerit ibidem addens lumini & gradibus, & eam aspexerit Mars aspectu quarto, vel oppositione, morbi causa erit nimius potus, & cibus: aucta est ergo bilis cum sanguine. Huic secanda est vena. Is vero magis dolebit in die, quam noctu. Cum autem fortuna non aspexerit Lunam in loco, in quo cœpit ægrotare, morietur: sin vero aspexerit eam, sanus erit, cum Luna venerit ad locum, in quo erat ab initio morbi. Cum Luna stante in Piscibus, Venus & Jupiter erunt in eodem signo, cum incidit in morbum, morbus productus erit ex sudore vel ex nimio potu aquæ. Is tandem laborat oculis, & febrit cum frigore. Ab initio demum sequitur calor. Is eget medicina solventi, & calorem pellenti. Cum Luna venerit ad oppositum loci, in quo fuerat ab initio morbi, recipiet salutem, Cum Luna erit in Piscibus cum Marte, nimius calor internus concitavit febrem. Indiget sectione venæ. Cum vero fortuna Lunam aspexerit, vivet ille: si vero oppositum erit, occumbet.

HIPPOCRATIS

DE

DIEBUS JUDICATORIIS.

MAGNAM artis partem esse arbitror, de his quæ recte scripta sunt posse considerationem facere ac judicare. Qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unamquamque temporum constitutionem, & quemque morbum, & qui morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in constitutione, aut in morbo, & qui morbus longus sit & lethalis: & qui longus, & non perniciosus ad vitam, & qui acutus ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum judicatoriorum considerandi ac prædicendi facultas datur: & ex his cognoscere datur, quibus, & quando, & quomodo victum præscribere oportet. Maximum itaque signum in ægrotis qui victuri sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, & alii morbi eodem modo. Nihil enim horrendum, neque lethale fit in his quæ secundum naturam sunt. Secundum est, si non etiam ipsum tempus simul cum morbo impugnet. Plerunque enim hominis natura, universi potestatem non superat.

2. Postea vero si partes circa faciem gracilescant: & venæ in manibus, & in oculorum angulis, & superciliis quietem habeant, quum prius non quievissent. Huic si vox fuerit debilior, & sit levior, & spiritus rarior ac tenuior, sequenti die remissio morbi contingit. Hæc igitur considerare oportet ad judicationes: & an bifida linguæ pars velut saliva alba obducitur, & an in summa lingua hoc idem factum sit, verum minus. Siquidem igitur parva hæc fuerint, ad tertium diem remissio fit morbi. Si vero aliquanto cras-

crassior sit saliva, in crastinum. Si vero adhuc crassior, eadem die. Quin & albas oculorum partes in principio morbi denigrari necesse est, si invaluerit morbus. Hæ igitur si puræ fiant, perfectam sanitatem indicant: leniter quidem, tardius: vehementer autem, citius.

3. Cæterum acuti morbi fiunt a bile, ubi in hepar influxerit, & ad caput constiterit. Hæc igitur patitur hepar. Intumescit & expanditur ad septum transversum præ tumore: & statim ad caput dolor irruit, maxime vero ad tempora: & æger auribus non acute audit. Sæpe etiam oculis non videt: & horror, & febris corripit. Atque hæc quidem ab initio morbi ipsi fiunt ex intervallo, quandoque vehementer, quandoque minus. Quanto autem morbi tempus magis progressum fecerit, tanto major fit dolor in corpore: & pupillæ oculorum sparguntur, & obtuse vident: & si digitum admoveris ad oculos, non sentit, eo quod non videt. Quod autem non videat, inde cognoveris. Non enim nictat dum digitus admovetur: & floccos aufert de stragulis, siquidem viderit, pediculos esse putans.

4. Et quum hepar magis expassum fuerit ad septum transversum, delirat: & ob oculos sibi obversari putat reptilia, & alia omnigena animantia fera, & milites armatos pugnantes, & ipse adversus ipsos pugnare sibi videtur, & talia dicit velut qui videat, & egreditur, & minatur si quis ipsum egredi non permittat. Et ubi surrexerit, crura elevare non potest, sed cadit. Pedes autem semper fiunt frigidi. Et quum dormierit, exilit a somno, & insomnia horrenda videt. Hoc autem cognoscimus, quod ab insomniis exilit ac perterretur, postquam ad sanam mentem rediit. Exponit enim insomnia hæc, qualiaque & corpore fecit, & lingua loquutus est. Atque hæc quidem sic patitur. Quandoque vero etiam voce privatur, per totam diem ac noctem multum acervatum spiritum respirans. Postquam vero delirare cessavit, statim ad sanam mentem redit. Et si quis ipsum interroget, recte respondet, & intelligit omnia quæ dicuntur: deinde rursus paulo post in iisdem afflictionibus jacet. Hic morbus accidit maxime in peregrinatione, & si alicubi desertam viam iverit, & timor ipsum ex spectro corripuerit. Corripit etiam aliis modis.

5. Tetani tres. Siquidem ex vulnere tetanus, sive distentio nervorum antrorsum ac retrorsum fiat, æger hæc patitur. Maxillæ congelantur ac rigent, velut ligna: & os aperire non potest, & oculi frequenter lachrymantur ac distrahuntur, & dorsum riget, & crura flectere non potest, neque manus, neque spinam. Quum vero lethalis fuerit, potus & cibi, quos prius accepit, per nares quandoque redeunt. At opisthotonos, retrorsum contingens distentio, reliqua quidem eadem ægro inducit utplurimum, fit autem quum in cervice tendines retrorsum ægrotarit. Ægrotat autem ab angina, aut ab uva, aut locis circa tonsillas suppuratis. Aliquando etiam a capite febribus accedentibus convulsio succedit. Jam vero etiam a vulneribus. Hic trahitur in posteriorem partem, & præ dolore dorsum ac pectora rigent, & ejulat. Hic convellitur vehementer, ut vix detineatur a præsentibus, ne e lecto excidat. Alius tetanus est minus lethalis prioribus: fit autem ab iisdem, & totum corpus similiter convellitur. Febris ardens prædictis non similiter fit. Urit enim semel,

mel, ut necesse sit febricitare. Sitis igitur multa hominem tenet, & febris vehemens: lingua vero rumpitur exasperata, & sicca fit: & color ipsius primum quidem pallidus est, velut solet: progressu vero temporis nigrescit. Et siquidem in principiis nigrescat, citiores judicationes fiunt: si vero posterius, diuturniores.

6. Coxendicum morbus ex his maxime causis fit in plerisque: si quis diutius in sole versetur, & coxendices fuerint calfacti, & humor qui est in articulis, a calore fuerit resiccatus. Quod autem id quod resiccatur condensatur ac compingitur, hoc magnum signum est. Æger enim articulos vertere ac movere non potest, præ dolore articulorum, & eo quod verticula sunt compacta. Dolet autem magis lumbos & verticula ea quæ sunt ex obliquo coxarum, & genua. Consistit autem dolor plurimo tempore in inguinibus simulque coxendicibus, acutus ac æstuosus: & si quis ipsum erigat aut transmoveat, ejulat præ dolore quam maxime potest. Quandoque vero etiam convulsio accedit, & rigor ac febris. Fit autem a bile & pituita: fit etiam a sanguine: & dolores consimiles ab omnibus morbis: & rigor & febris aliquando corripit debilis.

7. Morbus regius acutus est, & celeriter occidens. Color totus malicorii speciem refert, & est vehementer cum virore pallidus, quemadmodum lacerti cum virore pallidiores: consimilis autem est cutis. Et in urina subsidet velut ervum fulvum: & febris & horror debilis habet. Quandoque etiam stragula habere non sustinet, sed mordetur ac raditur matutino tempore, ubi nondum cibum accepit, internis partibus: deinde viscera plerunque fugunt. Et si quis erigat ipsum aut alloquatur, non sustinet. Hic utplurimum moritur intra quatuordecim dies. Has autem, ubi effugerit, sanus fit.

8. Peripneumonia talia facit. Febris vehemens tenet: & spiritum densum ac calidum respirat: & anxietas adest, & impotentia, & jactatio, & dolores circa scapulas, & claviculas, & mammam: & gravitas in pectoribus, & delirium. Quandoque vero doloris exors æger est, donec tussire inceperit. Verum hic morbus diuturnior ac difficilior illo est. Salivam autem albam & spumosam primum spuit. Lingua flava est, verum progressu temporis nigrescit. Siquidem igitur in principio nigrescat, citius morbus finitur: si vero posterius, tardius. Tandem vero etiam rumpitur lingua: & si digitum apponas, inhæret. At liberationem a morbo significat lingua, similiter velut in pleuritide. Hæc autem patitur æger minimum diebus quatuordecim: ad summum una & viginti: & tussit hoc tempore vehementer: & una cum tussi purgatur: primum quidem saliva multa ac spumosa. Septima vero & octava die, ubi febris in vigore fuerit, & humida fit peripneumonia, crassior: sin minus, non. Nona vero & decima, cum virore pallida ac subcruenta. Duodecima autem usque ad decimam quartam, multa & purulenta. Atque hoc in his contingit, quorum naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, & morbus fortis est. Quorum vero & natura, & morbi constitutio sicca est, in his minus.

9. Cæterum de judicatoriis diebus, etiam jam ante a me dictum est. Judicantur autem febres quarta die, septima, undecima, decimaquarta, decimaseptima, vigesima prima. Ex his autem

autem acutis quædam etiam trigesima: deinde quadragesima, postea sexagesima. Quum vero hos numeros excesserint, diuturna jam febrium constitutio fit.

HIPPOCRATIS
DE
JUDICATIONIBUS.

De Judicationibus quæ cito ad melius tendunt, plerunque eadem signa sunt, quæ etiam sanitatis. Sudores enim optimi sunt, & celerrime febrem sedant, qui in judicatoriis diebus fiunt, & febrem perfecte summovent. Boni quoque sunt qui per totum corpus oborientes, morbum facilius ferre faciunt. Qui vero nihil horum faciunt, incommodi sunt. Densari vero oportet alvi egestionem, morbo ad judicationem tendente. Sit autem subfulva, & non valde graveolens. Commodum est & lumbricos exire ad judicationem. Urina autem optima est, quæ habet albissimam subsidentiam, & lævem ac æqualem, per totum tempus donec judicatus fuerit morbus. Significat enim securum ac brevem fore morbum. Si sudore oborto morbus deficiat, & urina fulva albam subsidentiam habens conspiciatur: his eadem die recidiva febris fiet, atque hæc quinta die citra periculum judicatur. His qui in brevissimo tempore sani evadent, omnia maxima signa fiunt. Nam magis sine dolore degunt, & extra periculum, & noctu dormiunt, & alia signa secura præ se ferunt.

2. Quibus in febre non lethali capitis dolor, & alia signa circumstant, in his bilis dominatur. Quibus inceperit dolor primis diebus, & quarta ac quinta magis premuntur, hi septima a febre liberantur. Febres judicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites evadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis contingentes, quarto die desinunt, aut prius. Lethalissimæ vero & signis horrendissimis contingentes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Alter ad septimum deducit. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad vigesimum. Atquæ hæ in acutissimis morbis, per quatuor ad viginti appositiones fiunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari: neque enim anni ac menses totis diebus constant.

3. In febribus ardentibus bona signa apparentia, qualia in sanis scripta sunt, siquidem minora fuerint, ad tertium diem remissionem indicant: crassiora vero, in crastinum: crassa autem, eadem die. In febribus ardentibus si posterius septimo die morbus regius accedat, indicium est sublati sudoris. Nam morbus non solet exudare, neque usquam alibi abscessum facere, sed sanus fit. Necesse autem est ubi calor febris discessit, & humorem in seipsum attraxit,

xit, febri contingere judicationem, per urinas prodeuntes, aut etiam alvi egestiones, aut ſanguinis ex naribus fluxum, aut mictionem multam, aut per multam humiditatem, ſudorem, aut vomitum. Mulieri vero etiam per menſium viam. Maxime igitur hæc judicationem faciunt, & quicquid his propinquum contingit. Facit autem & alias judicationes, ſed minus quam has. Si vero ſeptimo die morbus regius accedat, aut poſterius, in febre ardente, & difficilis multi ſputi ſeceſſus, tum in ardentibus, tum in aliis febribus: ſi nullo talium ſignorum contingente dimiſerit febris, neceſſe eſt tales judicationes pro illis fieri, aut magnorum tuberculorum abſceſſum, aut dolores ex abſceſſu vehementes, aut colliquationes humorum ex calore.

4. Judicationes & remiſſiones eorum quæ febrem ardentem ſignificant, longiorem morbum faciunt. Si vero fortia fuerint, mors plerumque ſequitur. Reliquæ vero ardentes ſecuræ deſinunt ſeptimo aut decimoquarto die. Solet autem & ad lipyriam devenire, & detinet maxime quadraginta dies, & in epialam tranſit: & lipyria eadem quoque die corripit ac dimittit. Fit autem & capitis dolor. Si vero lipyria non dimiſerit in quadraginta diebus, ſed producta fuerit, & dolor habuerit caput, & deliret æger, ipſum purgato. Deſinente vero febre ardente ſi accedat morbus regius, non ſolet amplius exudare, neque uſquam alibi abſceſſum facere, ſed ſanus fit. Tertiana in ſeptem circuitibus plerunque judicatur. Quibuſcunque in febribus intolerabilibus ſeptima, aut nona, aut decimaquarta morbus regius accedit, bonum: ſi non dextrum præcordium durum fiat: ſin minus, ambiguum. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerumque judicantur. Sudores febricitanti ſi fiant tertia die, & quinta, & ſeptima, & nona, & undecima, & quartadecima, & vigeſimaprima, & trigeſimaprima, hi ſudores morbos judicant. Qui vero non ſic fiunt, dolores ſignificant.

5. Concoctiones urinarum paulatim mateſcentes, ſi in judicatoriis diebus concoctæ fuerint, morbum ſolvunt. Exemplum urinarum ulcera facere oportet. Nam ulcera ſi repurgantur pure albo, celerem curationem indicant. Si vero in ſanioſos humores tranſmutentur, maligna fiunt. Eodem modo & urinæ ſignificant. Si ex dolore tenues fiant, ex occaſione ratiocinari oportet, ex qua morbus acceſſit, & hanc inſpicere ubi ſedatur. Nam hac deficiente, aliis ſignis qualia conveniunt accedentibus, non putandum eſt morbo liberationem contingere. Si doluerit caput, & ex hoc febris accedat, & hinc non ſedetur: dolore non ceſſante febris non judicatur: & plurima talia judicationis longæ ſunt ad melius, etiam in his quæ ad ſanitatem tendunt. In præcordiis tumores molles, & doloris exortes, & ad contactum cedentes, diuturniores quidem judicationes faciunt, minus autem horrendas tuberculis his contrariis. Eodem modo habet & de tuberculis in reliquo ventre.

6. Ex urinis ſiquidem id quod mictum eſt, purum fuerit: ſubſidentiam vero albam ac lævem habuerit, diuturnior fit morbus, & minus quam optima ſecura eſt hæc urina. Si vero & urina ſubrubra fuerit, & ſubſidentia ſubrubra ac lævis: diuturniorem quidem hæc morbum quam prior ſignificat, ſed valde ſalutarem. Quicunque podagrici morbi fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflammatione liberi ſe-

sedantur. Sed in his pleraque longæ judicationis ad melius sunt. Quæ ad mortem tendunt, in die ac nocte judicantur, quæ videlicet debilitationis signa sunt, velut epoti medicamenti, exturbationis alvi & sursum & deorsum, anxietatis, & aliorum hujusmodi. Si igitur horum signa in die ac nocte submoveantur, bene est. Sin minus, lethalia esse putanda sunt. Sudores pessimi sunt frigidi, & circa cervicem contingentes. Hi enim mortes, & morborum longitudinem præsignant.

7. Alvi egestiones variæ, diuturniores quidem sunt nigris & aliis lethalibus egestionibus, nihilo vero minus perniciosæ. Sunt autem tales, ramentosæ, biliosæ, cruentæ, prasinæ, nigræ: & aliquando simul omnes prodeunt, aliquando singulæ particulatim. Urina si quandoque pura micta fuerit, quandoque subsidentiam albam ac lævem habens, diuturnæ tales sunt, & minus securæ quam optima urina. Si vero fulva ac tenuis fuerit urina multo tempore, periculum est ne sufficere homo possit, donec concocta fuerit urina: & si alias superstitis futuri signa fuerint, his abscessum affore exspecta ad locos infra septum transversum. In febribus si mutationes habeat urina, diuturnitatem temporis significat, & necesse est ægrotum mutari & ad deteriora, & ad alteram partem. Si urinæ ab initio non similes fuerint, sed ex tenuibus crassæ fiant, & penitus tenues, tales ægre judicant, ac inconstantes sunt.

8. Frigidi sudores cum acuta quidem febre, lethales sunt: cum mitiore vero, longitudinem morbi significant. Et ubi in corpore caliditas aut frigiditas, hic morbus est, & ibi in toto corpore mutationes repentinæ fiunt: & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio transmutetur, morbi longitudinem significat. Si febricitanti sudor accedat, febre non deficiente, malum: prolongatur enim morbus, & humiditatem significat. Febricitanti frigidi sudores accedentes, longam febrem significant. Sudor multus intemperate oboriens sano, morbum significat, æstate minorem, hyeme majorem. Alvi egestiones si in idem concedere ac consistere permiseris, velut ramenta subsident: si pauca, modicus est morbus: si multa, multus: his infusum per clysterem adhibere conducit. Quibus vero in egestione inferne bilis atra subsidet, si copiosior, major est morbus; si paucior, minor. Si venæ pulsarint, & facies sana fuerit, & præcordia non mollia, sed in tumorem elevata, diuturnus est morbus, & absque convulsione non solvitur, aut multa sanguinis ex naribus fluxione, aut vehementi dolore. Et palpitationes in manibus, diuturnæ febris signum sunt, aut brevis judicationis in deterius: & in his pleraque quæ ad mortem tendunt. His qui brevissimo tempore perituri sunt, maxima signa ab initio fiunt. Nam & difficulter spirant, & noctu non dormiunt, & signa periculosa præ se ferunt. In febre continua si quis quarta die & septima affligatur, & undecima non judicatus fuerit, plerumque perit. Quicunque a distentione antrorsum ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si vero hos effugerint, sani fiunt. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die, lethale est.

9. Recidivæ fiunt in his, quibus febribus desinentibus vigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolore uniuscujusque mem-

membri : & quibus febres sedantur, neque signis solutoriis contingentibus, neque in judicatoriis diebus: & si deficiente febre, & sudore accedente, urinam fulvam minxerint, albam subsidentiam habentem, his febris recidivam eadem die exspecta. Hæ vero recidivæ quinto die judicantur extra periculum. Et si ex judicatione facta urinam rubicundam, rubram subsidentiam habentem minxerint, etiam his recidiva febris fit eadem die: & pauci ex hac servantur. Quum recidit febris ardens, plerumque etiam exudat. Et si revertens tot diebus detineat quot prius, etiam tertio recidivat, si non impari die dimiserit reversa.

10. Plerumque si crudæ sint urinæ, & alia signa non secundum rationem eveniant, morbus in die judicatoria recidivat. Quandoque vero etiam revertitur in die judicatoria, his talibus relictis. Abscessus circa aurem quibus circa judicationem orientes non suppurantur, his submotis recidiva fit juxta recidivarum rationem, similis circuitui: in his spes est ad articulos abscessum fieri: aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatoriis, liberat ab abscessu. Quibusdam vero horum etiam sanguinis e naribus eruptiones fiunt. Hæc autem sanguinis eruptio quartanas non solvit, neque morbos, qui per alvi egestiones sanari solent. Atrabilariis cum phrenitide occupatis, si hæmorrhoides oboriantur, bonum est. Quicunque insaniunt sua sponte liberati ex morbis, his insaniam solvit dolor ad pedes progressus, aut ad pectus, aut tussis vehemens oborta. Si vero horum nihil fiat, insania soluta oculi privatio contingit. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, si hæc sedata fuerint, suppurati fiunt. Dolorem in locis infernis fortem solvit aut surditas, aut sanguis multus e naribus erumpens.

11. Insania, magni morbi ex more contingentis solutio. Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarum elevatio, febrem ardentem solvit, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus. In febre ardenti si insuper corripiat rigor, exudare solet. A febre ardente occupato, rigore accedente, solutio fit. Quibus in febribus ardentibus tremores oboriuntur, mentis emotio solvit. Quibus in febribus aures obsurduerunt, his, non soluta febre, insanire necesse est. Solvit autem sanguis ex naribus erumpens, aut alvus biliosa egerens, aut dysenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor. Quibus febribus rigor accedit, febris solvitur. Quibus dolores fiunt derepente, præcordium elevatum est superne: & si circa spuriam costam graves dolores fiunt, his solutio fit venæ sectio, & purgatio deorsum. Non enim corripit febris vehemens locis impotentibus. In his, qui ab hydrope detinentur, si aquositas per ventrem ad vesicam aut ventrem fluat, solutio fit. Si a pituita alba occupato, alvi profluvium vehemens accedat, solutio fit. Qui ab alvi profluvio multo tempore detinentur una cum tussi, non liberantur, si non dolores vehementes in pedibus inciderint. Si vero vult commutatio ac correctio naturæ fieri, postquam non amplius alvus profluit, aut inanem omnem egestionem habuerit, flatus foras prodeuntes accidunt. Nullum itaque humorem manifestum habent. Quare ei, qui ita habet secure exhibere scies ea quæ conveniunt.

12. Et si volvulus accedat, vinum frigidum multum meracum paulatim bibendum dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Solvit autem & febris, aut dysenteria. Caput circumcirca dolenti ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, solvit morbum. Quibuscunque sanis derepente dolores oboriuntur in capitibus, & statim voce privantur, ac stertunt, hi in septem diebus pereunt, si non febris corripuerit. Caput circumcirca dolenti, quicunque ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige. Solvit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. Lippienti, ab alvi profluvio corripi, bonum est. A convulsione aut distentione nervorum vexato, febris accedens solvit morbum. Si a febre detentum convulsio corripuit, sedatur febris eadem die, aut postridie, aut tertia die.

HIPPOCRATIS

PRÆNOTIONES.

Medicum prænotionem adhibere, optimum esse mihi videtur. Prænoscens enim & prædicens apud ægrotos, & præsentia, & præterita, & futura, & quæ ipsi ægroti delinquunt exponens, fidem utique fecerit, quod ægrotorum res magis cognoscat, quare audebunt homines seipsos medico committere. At vero curationem optime fecerit, ubi prænoverit futuras affectiones. Sanos equidem facere omnes ægrotos impossibile est; hoc enim præstantius esset, quam prænoscere in posterum eventura. Quandoquidem vero homines moriuntur, alii priusquam medicum vocent, præ violentia morbi: alii vero accito etiam medico, derepente vita decedunt: quidam ubi unam vixerunt diem, quidam tempore paulo diutiore, antequam medicus per artem adversum singulos morbos repugnet: itaque nosse oportet talium affectionum naturas, quantum corporum vires excedunt. Simul vero, & si quid divini in morbis inest, etiam hujus prænotionem ediscere. Ita enim merito admirationi fuerit, & medicus bonus exstiterit. Nam quos superstites manere possibile est, eos adhuc magis recte conservare poterit, ex multo tempore antea consilium adhibens ad singula: & tum morituros, tum servandos, prænoscens ac prædicens, a culpa exors fuerit.

2. Considerare porro hoc modo convenit in morbis acutis, primum quidem faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maxime vero an ipsa sibiipsi. Ita enim optima fuerit. Si vero maxime contraria simili fuerit, horrendissima est: talis autem fuerit, nasus acutus, oculi cavi, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, & extremitates aurium aversæ, & cutis circa frontem dura & circumtenta ac arida, & color totius faciei pallidus, aut etiam niger, & lividus, aut plumbeus. Siquidem igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex aliis signis conjecturam facere licuerit, interrogare oportet, num vigilaverit homo, aut alvi excrementa valde liquida sint, aut fames aliqua ipsum teneat.

neat. Et ſiquidem horum aliquid confiteatur, minus grave eſſe putandum eſt. Judicantur autem & cognoſcuntur talia in die ac nocte, ſi ob has cauſas facies talis fuerit. Si vero nihil horum eſſe dicat, neque in prædicto tempore conſidat, noſſe convenit morti proximum eſſe. At ſi vetuſtiore exiſtente morbo, aut triduano, aut quatriduano, talis fuerit facies, de his interrogare oportet, de quibus etiam prius juſſi: itemque alia ſigna conſiderare, & in univerſa facie, & in corpore, & in oculis. Si enim lucem fugiant, aut involuntarie lachrymentur, aut diſtorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras in ipſis habeant, aut lemæ ac ſordes circa oculos appareant, aut etiam inſtabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut ſquallentes & obſcuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit: hæc omnia mala & pernicioſa eſſe putandum eſt.

3. Conſiderare vero convenit etiam oculorum ſubapparitiones in ſomnis. Si enim albæ quid partis ſubapparuerit, palpebris non commiſſis, ſi id non ex alvi profluvio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire conſueverit, malum ſignum & valde lethale eſt. Si vero retorta, aut contracta fiat, aut livida, aut pallida palpebra, aut labium, aut naſus, cum aliquo ex aliis ſignis, morti proximum eſſe ſciendum eſt. Lethale eſt etiam habere labia reſoluta, & pendentia, & frigida, & albicantia facta. Decumbentem ægrotum a medico deprehendi convenit in latus dextrum aut ſiniſtrum, & manus, & collum, & crura modice inflexa habentem, & totum corpus flexibile ſitum. Ita enim plurimi ex ſanis decumbunt. Optimi autem ſunt decubitus, qui ſanorum decubitibus ſimiles exiſtunt. At vero ſupinum jacere, & manus, & collum, & crura extenta habere, minus bonum eſt. Si vero etiam pronus fiat, & de lecto ad pedes delabatur, magis horrendum eſt. Si vero nudos quoque pedes habere comperiatur, nec admodum calidos: & manus, & collum, ac crura inæqualiter disjecta, ac nuda, malum eſt. Anxietatem enim ſignificat. Lethale eſt & hiantem ſemper dormire: & crura ſupini jacentis valde incurvata eſſe ac complicata.

4. At in ventrem decumbere, ſi quis non ſit adſuetus, dum ſanus fuit ita dormire, delirium ſignificat, aut dolorem locorum circa ventrem. Cæterum erectum ſedere velle ægrum in morbi vigore, in omnibus morbis acutis malum eſt: peſſimum autem in peripneumonicis pulmone inflammato. Dentibus ſtridere in febribus, quibus non familiare id eſt a pueris, furioſum ac lethale eſt. Verum prædicere oportet ab utriſque periculum futurum. Si vero etiam delirus hoc faciat, pernicioſum valde jam exiſtit. Ulcus autem ſive prius factum fuerit, ſive in morbo acceſſerit, conſiderare oportet. Si enim periturus eſt homo, ante mortem lividum ac ſiccum erit, aut etiam pallidum & ſiccum. At de manuum latione ita ſentio. Quæ in febribus acutis, aut peripneumoniis, aut in phrenitide, aut capitis dolore, ante faciem feruntur, & fruſtra venantur, & feſtucas legunt, & floccos de veſtibus evellunt, & de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales eſſe. Spiritus denſus dolorem ſignificat, aut inflammationem, in locis ſupra ſeptum transverſum. Qui vero magnus exſpiratur,

ratur, & per multum temporis intervallum, delirium indicat. Si vero frigidus e naso & ore exspiretur, valde jam perniciosus est. Bonam autem spirationem valde magnam vim habere ad salutem, in omnibus acutis morbis putare convenit, qui cum febribus sunt, & in quadraginta diebus judicantur.

5. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus judicatoriis fiunt, & febrem perfecte submovent. Boni vero sunt, qui per totum corpus contingentes, hominem facilius morbum ferre faciunt. Qui vero tale quid non effecerint, incommodi sunt. Pessimi autem sunt frigidi, & tantum circa caput & faciem oborientes, & circa cervicem. Hi enim cum acuta quidem febre, mortem præsignificant: cum mitiore vero longitudinem morbi. Et qui per totum corpus fiunt, similiter significant his qui circa caput. At vero miliiformes, & solum circa collum contingentes, mali sunt. Qui vero cum guttis fiunt, & evaporant, boni sunt. Considerare porro convenit sudores in summa: fiunt enim aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis vigorem. Præcordium optimum est doloris exors, & molle, & æquale, tum in dextra, tum in sinistra parte. At inflammatum, aut dolorem exhibens, aut dextræ partes inæqualiter affectæ ad sinistras: hæc omnia observare oportet. Si vero etiam pulsus inerit in præcordio, turbationem significat aut delirium. Verum oculos talium insuper intueri oportet. Si enim oculi frequenter moveantur, furiosos hos fore timor est.

6. Tumor in præcordio durus existens & dolorosus, pessimus quidem est, si per totum fuerit præcordium. Si vero fuerit in altera parte, minus periculosus est in sinistra. Significant autem ejusmodi tumores, in principio quidem, mortem brevi affuturam. Si vero viginti dies transgrediatur tum febris detinens, tum tumor non considens, ad suppurationem convertitur. Contingit autem his in primo circuitu, etiam sanguinis eruptio e naribus, & valde prodest. Verum interrogare convenit, an caput doleant, aut hebetem visum habeant. Si enim horum quid fuerit ad eum locum repit. Magis tamen in junioribus quinque ac triginta annis, sanguinis eruptionem exspectare convenit. At vero molles tumores, & doloris exortes, & qui digito cedunt, diuturniores judicationes faciunt, & minus illis sunt horrendi. Si vero transgrediatur sexaginta dies febris detinens, & tumor non considat, suppuratum fore significat & hunc, & eum, qui in reliquo ventre est eodem modo. Quicunque igitur tumores dolorosi sunt, & duri, & magni, periculum mortis brevi affore significant. Qui vero molles, & doloris exortes sunt, & digito compressi cedunt, diuturniores illis sunt. Cæterum tumores in ventre minus faciunt abscessus, quam hi qui sunt in præcordiis. Minime vero hi qui sub umbilico consistunt, ad suppurationem convertuntur. Sanguinis vero eruptionem, ex supernis locis maxime exspectare oportet.

7. Omnium autem tumorum diuturnorum circa hos locos, suppurationes considerare convenit. Sunt autem suppurationes hinc contingentes hoc modo considerandæ. Quæcunque extra vertuntur, optimæ sunt, quæ parvæ sunt, & quam maxime foras eminentes, & in acutum fastigiatæ. Quæ vero magnæ sunt, & latæ, & minime in acutum fastigiatæ, pessimæ sunt.

Quæ-

Quæcunque vero intro rumpuntur, optimæ sunt, quæ nihil cum externo loco communicant, sed sunt contractæ, & doloris exortes, & totus externus locus concolor apparet. At vero pus optimum est, si est album & æquale, & læve, & quam minime graveolens. Quod vero huic contrarium est, pessimum est.

8. Aquæ porro inter cutem, ex acutis morbis obortæ, omnes malæ sunt. Neque enim a febre liberant, & valde dolorosæ sunt, ac lethales. Incipiunt autem pleræque a laterum mollitudine, & a lumbis: aliquæ vero etiam ab hepate. Quibus igitur a laterum mollitudine & lumbis principia fiunt, his & pedes intumescunt, & alvi profluvia diuturna ipsos tenent, quæ neque dolores ex laterum mollitudine ac lumbis solvunt, neque ventrem molliunt. Quibuscunque vero ab hepate aquæ inter cutem oriuntur, his tusses tussiendique promptitudo accedit, & nihil memorabile exspuunt, & pedes tument, & venter non egerit, nisi dura, & coactus, & circa alvum fiunt tumores, aliqui in dextra, aliqui in sinistra parte, tum consistentes, tum considentes. Caput autem, & manus, & pedes, si frigida sunt, malum est, ubi & venter, & latera calida sunt. Optimum vero est, & totum corpus æqualiter calidum esse, ac molle. Converti autem convenit facile ægrotum, & in attollendo se levem esse. Si vero gravis esse appareat & reliquo corpore, & manibus, & pedibus, magis periculosum est. Si vero supra gravitatem, ungues, & digiti lividi fiant, mors evestigio exspectanda est. At si digiti ac pedes penitus nigrescunt, minus perniciosi sunt quam lividi. Verum & alia signa considerare oportet. Si enim facile ferre videatur malum, & aliud quoddam ex salutaribus ad hæc signa subindicet, morbum ad abscessum verti spes est, ita ut æger quidem superstes mansurus sit, corporis vero partes nigræ factæ casuræ. Testes & pudenda revulsa, dolores fortes significant, & periculum lethale.

9. Quod vero ad somnos attinet, quemadmodum secundum naturam consuetum nobis est, interdiu vigilare oportet, noctu dormire. Si vero hoc fuerit transmutatum, pejus est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam partem diei. Qui vero ab hoc tempore fiunt somni, deteriores sunt. Pessimum autem est non dormire, neque noctu, neque interdiu. Aut enim præ dolore ac afflictionibus vigiliæ adsunt: aut delirium aderit ab hoc signo. Egestio alvi optima est, mollis & cohærens, & secundum horam, in qua etiam a sano egerebatur. Juxta copiam vero, pro ratione ciborum ingestorum. Tali enim contingente exitu, venter infernus sanus fuerit. Si vero liquida fuerit egestio, conducit neque stridere, neque frequentem esse, & paulatim secedere. Delassatur enim homo ex frequenti desessu, & vigilias utique contraxerit. Si vero sæpe acervatim egerit, periculum est, ne in animi deliquium incidat. Quin & juxta copiam ingestorum egerere oportet, bis aut ter in die, & noctu semel. Plura vero mane, quemadmodum in consuetudine est homini. Inspissari autem oportet egestionem morbo ad judicationem tendente. Sit autem subfulva, & non valde graveolens.

10. Commodum est & lumbricos rotundos cum egestione prodire, morbo ad judicationem tendente. Oportet autem in omni morbo mollem esse ventrem,

trem, & justa mole præditum. At vero aquosum valde, aut album, aut pallidum, aut viride, aut vehementer rufum, aut spumosum stercus egerere, hæc omnia mala sunt. Malum insuper est & quod exiguum est, & viscosum ac album: & quod subpallidum aut subviride ac læve. His vero magis lethalia fuerint stercora nigra, aut pinguia, aut livida, & æruginosa, & male olentia. Quæ vero varia sunt, diuturniora quidem his sunt, nihilo minus autem perniciosa. Sunt autem talia, ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquando simul inter se exeuntia, aliquando particulatim. Flatum porro sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quam isthuc revolvi: & qui sic progressus est flatus, aut dolere quid hominem significat, aut delirare: nisi sua sponte homo ita flatum emittat. Cæterum præcordiorum dolores ac tumores, si fuerint recentes, & non cum inflammatione, solvit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit cum stercore, & urina ac flatu. Sin minus, etiam ipsum per se si transierit. Prodest item si subdescenderit ad infernos locos.

11. Optima vero est urina, quum fuerit alba subsidentia, & lævis, & æqualis, per totum tempus, donec judicatus fuerit morbus. Significat enim & securitatem, & morbum fore brevem. Si intermiserit, & aliquando quidem pura mingatur, aliquando vero subsidet album ac læve, diuturnior fit morbus, & minus securus. Si vero fuerit & urina subrubra, & subsidentia ipsius similis, & lævis, diuturniorem quidem hæc morbum quam prior significat, sed valde salutarem. At subsidentiæ in urinis, crassiores farinæ partes referentes, pravæ sunt. His autem pejores sunt laminosæ. Albæ vero & tenues valde malæ sunt. Verum his deteriores sunt furfuraceæ. Nubeculæ quæ feruntur in urinis, albæ quidem bonæ sunt: nigræ vero malæ. Quandiu vero fulva fuerit urina, & tenuis, morbum inconcoctum esse significat. Si vero & diuturna fuerit talis existens, periculum est ne sufficere homo possit, donec urina concocta fuerit. Lethaliores autem sunt urinæ & fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. At tum in viris, tum in mulieribus, nigræ urinæ pessimæ sunt: in pueris autem aquosæ. Quicunque urinas tenues, & crudas mingunt multo tempore, si alia veluti superstitibus futuris signa fuerint, his abscessum exspectare oportet ad locos infra septum transversum.

12. Sed & pinguetudines superne instantes, araneorum telis similes, damnare oportet. Sunt enim colliquationis signa. Considerare vero convenit in urinis, in quibus nubeculæ sunt, an superne aut inferne sint: & quales habeant colores. Et quæ quidem deorsum feruntur, cum coloribus relatis, eas bonas esse putare ac laudare. Quæ vero sursum feruntur, cum coloribus relatis, malas esse, & tales damnare. Nec vero decipiat te, si vesica morbum aliquem habens, ejusmodi urinas reddiderit. Non enim totius corporis signum est, sed ipsius per se vesicæ. Vomitus commodissimus est, ex pituita ac bile quam maxime permixtus, & non crassus valde, neque multus. Nam meraciores, deteriores sunt. Si vero id quod vomitu rejectum est prasini fuerit coloris, aut lividum, aut nigrum: quicunque horum fuerit colorum, malum esse putandum est. Si vero omnes colores idem homo vomit, valde pernicio-

niciosum hoc est. Celerrimam autem mortem significat lividus vomitus, si graveolens fuerit. Omnes vero subputridi ac fœtidi odores, in omnibus vomitibus mali sunt.

13. Sputum vero in omnibus doloribus, qui circa pulmonem & costas fiunt, cito ac facile exspui convenit, & flavum sputo valde permixtum apparere. Si enim longe postea, post principium doloris, exspuerit quod flavum est, aut fulvum, aut quod multam tussim inducit, & non valde permixtum est, deterius est. Nam & flavum meracum, periculosum est: & album ac viscosum & rotundum, inutile est. Malum est & quod viride est valde, itemque pallidum, & quod spumosum. Si vero ita fuerit meracum, ut etiam nigrum appareat, hoc ipsum deterius est quam illa. Malum etiam est si nihil repurgetur, neque emittat pulmo, sed plenus ferveat in gutture. Gravedines & sternutationes in omnibus circa pulmonem morbis, & antecessisse, & succedere, malum est. At in aliis morbis lethalissimis sternutationes prosunt. Sputum autem flavum, sanguine permixtum non multo, si in pulmonis inflammatione, in principio morbi rejiciatur, salutare est, & valde prodest. Si vero septimo die, aut posterius, minus securum est. Omnia sputa mala sunt, quæ dolorem non sedant. Pessima vero sunt nigra, velut descriptum est. Quæ vero dolorem sedant, omnium optima existunt.

14. Quicunque dolores ex his locis non sedantur, neque ad sputorum purgationes, neque ad stercorum alvi subductionem, neque ad venæ sectiones, & victus rationem ac medicamenta, eos ad suppurationem verti sciendum est. Ex suppurationibus quæcunque dum sputum adhuc biliosum est suppurantur, perniciosæ valde sunt, sive biliosum illud in parte, sive simul cum pure exspuatur: & hoc potissimum si morbo ad septimum diem progresso, suppuratio ab hoc sputo procedere incipiat. Timor autem est eum, qui talia exspuit moriturum esse decimaquarta die, si non aliquod bonum signum ipsi acciderit. Sunt autem bona hæc: facile ferre morbum, bene spirare, a dolore liberatum esse, sputum facile tussiendo rejicere, corpus æqualiter calidum ac molle apparere, sitim non habere, urinas & alvi egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse convenit accidere, ut quæ bona sint. Nam omnibus his sic contingentibus, homo non morietur. Si vero aliqua ex his accesserint, aliqua non, non ampliore vita producta, decimaquarta die homo peribit.

15. Porro mala signa his contraria sunt: ægre ferre morbum, spiritum magnum & densum esse, dolorem non sedari, sputum vix tussiendo rejicere, valde sitire, corpus inæqualiter a febri teneri, ventrem quidem ac costas fortiter calidas esse, frontem vero & manus ac pedes frigidos. Urinas autem & alvi egestiones, & somnos, & sudores, velut descriptum est: hæc singula nosse oportet mala esse. Si enim ita accesserit horum aliquid ad sputum, peribit utique homo priusquam ad decimum quartum diem pervenerit, aut nono die, aut undecimo. Sic igitur conjecturam facere oportet, quod hoc sputum lethale sit valde, & non perducat ad decimumquartum diem. Proinde & mala, & bona signa expendentem ex his prædictiones facere oportet. Ita enim potissimum veritatem consequi quis poterit. At vero aliæ suppuratio-

nes rumpuntur, plurimæ quidem vigesimo die, aliæ vero trigesimo, aliæ quadragesimo, aliquæ vero ad sexaginta dies perveniunt.

16. Considerare vero futuræ suppurationis principium oportet, suppuratione facta ab ea die, qua primum homo febricitavit, aut si forte ipsum primum rigor apprehendit: & si pro dolore gravitatem sibi factam esse dixerit, in eo loco in quo dolebat. Hæc enim in principiis suppurationum fiunt. Ex his igitur temporibus eruptionem suppurationum fore exspectare oportet ad prædicta tempora. Si vere suppuratio fuerit in altero latere solum: vertere & considerare oportet in his, num aliquem habeat dolorem in altero latere, & an alterum altero sit calidius: & reclinato ægro in latus sanum, interrogare ipsum, an videatur ipsi grave quid ex superno latere incumbere. Si enim hoc fuerit, in altero est suppuratio, in quo gravitas affuerit. Cæterum omnes suppuratos ex his signis cognoscere oportet. Primum quidem si febris non dimittit, sed per diem quidem tenuis est, noctu vero amplior: & sudores multi oboriuntur, tussesque ac tussiendi promptitudo ipsis adest, & nihil memorabile exspuunt: & oculi cavi fiunt, & maxillæ ruborem contrahunt, & ungues quidem manuum curvantur, digiti vero calescunt, & potissimum summi: & in pedibus tumores fiunt, & cibos non appetunt, & pustulæ per corpus nascuntur.

17. Quæcunque igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis valde habere oportet. Quæ vero breves sunt, ex his signis cognoscere oportet, si quid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt. Simul autem & si aliquanto difficilius spiraverit homo. At vero quæ ex ipsis citius & tardius rumpuntur, his signis cognoscere oportet. Siquidem enim dolor in principiis fiat, & spirandi difficultas, & tussis, & sputatio perseverans, ad vigesimum diem pertingat, eruptionem tunc exspectare oportet, aut etiam prius. Si vero quietior fuerit dolor, & alia omnia pro hujus ratione, eruptio posterius exspectanda est. Necesse vero est accedere & dolorem, & spirandi difficultatem, & sputationem, ante puris eruptionem. Ex his autem maxime superstites manent hi, quos febris eodem post eruptionem die dimiserit: & qui cibos cito appetiverint, & a siti liberati fuerint: & si venter parva & compacta egesserit, & pus album & læve & ejusdem coloris fuerit, & a pituita liberum, & citra dolorem ac tussim fortem repurgetur. Ac optime quidem sic ac celerrime liberantur. Sin minus, hi quibus proxima his contigerint. At vero intereunt hi, quos febris non dimiserit, aut ubi ipsos dimisisse putata fuit, rursus recalescens apparuerit: & qui sitim quidem habuerint, cibos autem non appetiverint, & si venter liquidus fuerit, & pus pallidum, sive viride, & lividum exspuerint, aut pituitosum & spumosum. Si hæc omnia contigerint, pereunt. Quibus vero ex his quædam accesserint, quædam non, horum aliqui intereunt, aliqui in multo tempore superstites evadunt. Verum ex omnibus signis quæ adsunt, tum in his, tum in aliis omnibus, conjecturam facere oportet.

18. Quibuscunque ex inflammati pulmonis morbis, abscessus circa aures fiunt, & suppurantur, aut ad infernas partes, ac fistulantur, hi superstites evadunt. Verum hujusmodi sic considerare oportet. Si & febris detinuerit, & do-

lor non sedatus fuerit, & sputum pro ratione non prodierit, neque biliosæ, neque solutu faciles, & meracæ alvi egestiones fuerint, neque urina valde multa, & multam subsidentiam habens: indicatur autem superstes futurus ab omnibus reliquis salutaribus signis: tunc abscessus hujusmodi fore sperandum est. Fiunt autem partim ad infernas partes, quibus videlicet inflammatio aliqua circa præcordia affuerit: partim in supernis, quibus præcordium molle & doloris exors permanserit, & ubi spirandi difficultas, quæ per tempus aliquod affuit, desierit citra aliam manifestam caussam. Cæterum abscessus ad crura, in pulmonis inflammationibus fortibus ac periculosis, omnes quidem utiles sunt, optimi vero sunt, qui dum sputum jam in mutatione est fiunt. Si enim tumor & dolor fiat, sputo pro flavo purulento evadente, & foras procedente: ita securissime homo superstes evaserit, & abscessus absque dolore celerrime sedabitur. Si vero sputum non bene processerit, neque urina subsidentiam bonam habens apparuerit, periculum est claudum fore articulum, aut multum molestiarum exhibiturum. At si evanescant & recurrant abscessus, sputo non prodeunte, febreque permanente, horrendum est. Periculum enim est ne deliret homo & moriatur. Ex suppuratis a pulmonis inflammatione, seniores magis intereunt. Ex aliis autem suppurationibus, juniores magis moriuntur.

19. Dolores cum febre contingentes, circa lumbos, & infernas partes, si septum transversum attigerint, infernas partes relinquentes, perniciosi valde sunt. Proinde aliis quoque signis animum advertere oportet. Nam si quod etiam ex aliis signis malum apparuerit, desperatus est homo. Quicunque vero suppurati uruntur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi servantur: quibus autem subcruentum & cœnosum, hi pereunt. Si vero assiliente ad septum transversum morbo, alia signa non mala accesserint, hunc suppuratum fore multa spes est. Porro vesicæ duræ & dolentes, penitus quidem horrendæ ac perniciosæ sunt, perniciosissimæ vero quæ cum febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipsis vesicis ad occidendum sufficiunt, & alvi non egerunt hoc tempore, nisi durum quiddam, & hoc coactæ. Solvit autem urina purulenta mixta, quæ albam ac lævem subsidentiam habet. Si vero neque ab urina quicquam remiserit dolor, neque vesica molliatur, & febris continua fuerit, in primis circuitibus morbi ægrum moriturum esse timor est. Atque hic modus potissimum pueros corripit septennes, donec ad quintumdecimum annum pervenerint.

20. Febres judicantur in iisdem numero diebus, ex quibus & superstites evadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitentes, quarto die desinunt, aut prius. Malignissimæ vero, & signis horrendissimis oborientes, quarto die aut prius occidunt. Primus igitur ipsarum insultus sic desinit. Secundus autem ad septimum producitur. Tertius ad undecimum. Quartus ad decimumquartum. Quintus ad decimumseptimum. Sextus ad vigesimum. Hi igitur impetus ex acutissimis morbis, per quatuor ad viginti, ex additione desinunt. Non potest autem quicquam horum integris diebus exacte numerari. Neque enim annus, & menses, integris diebus numerari possunt. Postea

vero eodem modo, juxta eandem additionem, primus circuitus quatuor & triginta dierum eſt, ſecundus quadraginta dierum, tertius ſexaginta dierum. At in horum principiis difficillimum eſt cognoſcere eos, qui in plurimo tempore judicabuntur. Simillima enim ſunt ipſorum principia. Verum a primo die animadverſionem facere oportet, & prout ſinguli quaternarii adduntur conſiderare, & non latebit te quo vertetur morbus. Fit autem & quartanarum febrium conſtitutio ex hujuſmodi ordine.

21. Qui porro morbi in breviſſimo tempore judicabuntur, faciliores cognitu ſunt. Maximæ enim differentiæ ab initio ipſis ſunt. Qui enim ſuperſtites ab ipſis evaſuri ſunt, facile ſpirantes, & doloris exortes ſunt, & noctu dormiunt, aliaque ſigna ſecuriſſima habent. Qui vero morituri, ægre ſpirantes fiunt, delirantes, vigilantes, aliaque ſigna peſſima habentes. Ut igitur his ita contingentibus, conjectare oportet, & juxta hoc tempus, & juxta unamquamque additionem, tendentibus ad judicationem morbis. Juxta eandem rationem mulieribus quoque judicationes fiunt ex partu.

22. Capitis dolores fortes & continui cum febre, ſiquidem lethalium ſignorum quid acceſſerit, pernicioſi valde ſunt. Si vero abſque talibus ſignis, dolor viginti dies tranſmiſerit, & febris tenuerit, ſanguinis a naribus eruptionem, aut abſceſſum quendam ad infernas partes exſpectare oportet. Sed & quam diu dolor recens fuerit, ſimiliter ſanguinis e naribus eruptionem, aut puris eruptionem ſperare convenit, cum alias, tum ſi dolor circa tempora & frontem fuerit. Verum ſanguinis eruptio magis exſpectanda eſt junioribus triginta quinque annis, ſenioribus vero puris eruptio. Auris dolor acutus cum febre continua ac forti, horrendus eſt. Periculum eſt enim deliraturum eſſe hominem, ac periturum. Proinde quum hic modus minime tutus ſit, cito mentem advertere oportet etiam aliis ſignis, a primo ſtatim die. Pereunt autem juniores homines ſeptimo die, & adhuc citius, ex hoc morbo: ſenes vero longe tardius. Nam & febres, & deliria minus ipſis accidunt, & hac de cauſa aures antea ſuppurantur. Verum his quidem ætatibus recidivæ morbi contingentes, plurimos occidunt. At vero juniores, priuſquam ſuppuretur auris, pereunt. Nam ſi pus album effluxerit ex aure, ſpes eſt juvenem ſuperſtitem evaſurum eſſe, ſi ſane & aliud quoddam bonum ſignum ipſi accedat.

23. Fauces exulceratæ cum febre, horrendæ ſunt. Verum ſi quod aliud item ſignum accedat, ex his quæ antea mala eſſe judicata ſunt, in periculo hominem verſari prædicendum eſt. Anginæ horrendiſſimæ ſunt, & citiſſime accidunt, quæ neque in faucibus quicquam conſpicuum faciunt, neque in cervice: verum plurimum dolorem exhibent, & erecta cervice ſpirationem inducunt. Hæ enim eodem die ſuffocant, ſecundo item ac tertio & quarto. Quæ vero alioqui ſimiliter dolorem exhibent, attolluntur autem, & in faucibus rubores faciunt, pernicioſæ quidem valde ſunt, verum prioribus magis diuturnæ, ſi rubor fuerit magnus. Quibuſcunque vero fauces & cervix ſimul rubuerint, hæ anginæ diuturniores ſunt, & ex ipſis maxime evadunt, ſi & cervix, & pectus ruborem habuerit, & eryſipelas ignis ſacri non intro recurrerit. Si vero neque in diebus judicatoriis diſſipetur eryſipelas, neque tuberculum ad externam partem conver-

ver-

vertatur, neque pus tussiendo rejiciat, facileque ac sine dolore degere videatur, mortem significat, aut ruboris recidivam. Securius est autem tumorem & ruborem quam maxime foras verti. Si vero ad pulmonem vertatur, & delirium inducit, & quidam ex ipsis suppurati plerumque fiunt.

24. Gurguliones periculosi sunt ut & resecentur, & scarificentur, quam diu rubicundi fuerint & magni. Nam inflammationes ad hos succedunt, & sanguinis eruptiones. Quare tales aliis machinamentis attenuare conari oportet hoc tempore. Quum vero totum jam fuerit secretum, quod sane uvam appellant, & fiat extrema gurgulionis pars major & rotunda, superior autem tenuior, in hoc tempore tutum est rem aggredi. Præstat tamen & alvo subducta, chirurgia hac uti, si & tempus permittat, & homo non strangulетur. Quibus febres cessant, neque signis solutoriis apparentibus, neque in diebus judicatoriis, his reversuras esse exspectandum est. Quæcunque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad salutem disposito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem, aut ob aliquam aliam manifestam causam: huic abscessum exspectare oportet cum tumore ac dolore ad aliquem articulum, vel maxime infernum. Fiunt autem hujusmodi abscessus magis, & in breviori tempore, his qui juniores sunt triginta annis. Exspectare vero statim oportet abscessum, si febris detinens viginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. At vero hujusmodi abscessum exspectare oportet febre continua existente. Verum ad quartanam deducetur, si intermiserit, & erroneo modo apprehenderit, & si hæc faciens ad autumnum appropinquarit. Quemadmodum autem junioribus triginta annis abscessus fiunt. Ita quartanæ magis his qui triginta sunt annorum, & senioribus. Cæterum hæc nosse expedit, abscessus magis hyeme fieri, tardiusque cessare, & minus recurrere.

25. Quicunque vero in febre non lethali, dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddam apparere, si & osculi ventris morsus huic accesserit, ei biliosus vomitus aderit. Si vero etiam rigor accesserit, & partes infra præcordium frigidas habuerit, citius adhuc vomitus aderit. At si quid biberit aut ederit sub hoc tempus, valde cito vomet. Porro quibus horum dolor fieri inceperit primo die, hi quarto magis quam quinto premuntur: septimo vero liberantur. Plerique tamen ipsorum tertio die dolere incipiunt, vexantur autem maxime quinto, liberantur nono, aut undecimo. Qui vero inceperint quinto die dolere, aliaque juxta rationem priorum ipsis fiant, his ad decimumquartum morbus judicatur. Fiunt autem hæc & viris, & mulieribus, maxime in tertianis. Junioribus vero fiunt quidem & in his, verum magis in continuis febribus, & in sinceris tertianis. Quibuscunque vero in hujusmodi febre caput dolentibus, pro eo quod obscurum quiddam præ oculis appareat, visus hebetudo contingit, aut splendores ob oculos obversantur: & pro osculi ventris morsu, in præcordiorum dextra aut sinistra parte aliquid tenditur, neque cum dolore, neque cum inflammatione: sanguinem de naribus his, pro vomitu fluxurum esse exspectandum est. Magis tamen & hic in juvenibus sanguinis eruptionem exspectare oportet: his autem qui triginta sunt annorum, & seniores adhuc,

huc, minus: verum vomitus in his exspectari debent.

26. At vero pueris convulsiones fiunt, si febris fuerit acuta, & venter non egesserit, & vigilarint, & terreantur, & ejularint, & colorem mutarint, & viridem sive pallidum, aut lividum, aut rubrum contraxerint. Fiunt autem hæc promptissime quidem pueris nuperrime editis, usque ad septimum annum. Seniores autem pueri, & viri, non amplius in febribus corripiuntur convulsionibus, si non quid ex signis fortissimis ac pessimis accesserit, qualia sane in phrenitide fieri solent. Perituros porro & superstites futuros, tum pueros, tum alios, ex omnibus signis conjectare oportet, prout singula de singulis perscripta sunt. Atque hæc & de acutis morbis, & de his qui ex ipsis fiunt; dico. Qui vero recte prænoscere volet & superstites futuros, & morituros: & quibus per plures dies, & quibus ad pauciores morbus duraturus est: eum signa omnia ediscere, & judicare posse convenit, ita ut vires ipsorum inter se conferendo expendat, quemadmodum perscriptum est, & de aliis, & de urinis, & de sputis, ubi simul & pus, & bilem ægrotus tussiendo rejecerit.

27. Quin & impetus morborum semper populariter grassantium cito animadvertere oportet., & temporis constitutionem non ignorare. Probe tamen id nosse expedit de conjecturis certis, & aliis signis, & non ignorare, quod in omni anno, & omni tempore, mala malum, bona bonum significant. Nam & in Libya, & Delo, ac Scythia, præscripta signa vera comperiuntur. Proinde sciendum est, minime difficile esse, in iisdem regionibus posse aliquem pleraque ex ipsis assequi, si memoria tenens ipsa, judicare ac recte expendere sciat. Cæterum nullius morbi nomen desiderare oportet, quod hic non est adscriptum. Omnes enim, qui in prædictis temporibus judicantur, ex iisdem signis cognosces.

HIPPOCRATIS

PRÆDICTORUM

Liber primus.

Soporosi in principiis evadentes, cum capitis, lumborum, præcordii, colli dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Naſus in his destillans, perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Alvi profluvium valde rubicundum, malum quidem est in omnibus morbis, non minime vero in prædictis. Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ. In turbatis vigilantibus, urinæ decolores, nigræ, innatantes, in sudoribus, phreniticæ. Insomnia etiam in phreniticis manifesta sunt. Screatio frequens, si sane & aliud quoddam signum affuerit, phrenitica sunt. Qui relinquuntur in præcordio ardores, febre perfrigerata, mali sunt, tum alias, tum in sudoribus. Prædebilitatorum desipientiæ pessimæ, velut etiam Thrasynonti. Phreniticæ vehementer affectiones, tremulæ desinunt.

2. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate & vigiliis, cito insaniam affore denunciant. Loci circa fauces in acutis morbis dolorosi, graciles, parvi, suffocatorii, quando hiarit æger ut os claudere & aperire non facile possit, mentis emotionem portendunt. Ex talibus phrenitici fiunt, & perniciose affecti. In phreniticis in principio mansuetudo. Verum frequenter transmutari, malum id est: & sputatio mala est. In phreniticis alba alvi egestio, malum: quemadmodum & Archecrati. Num & in his torpor fit? Rigor in his pessimus. Quibus melancholico modo mente motis, tremores accedunt, malignum hoc est. Mente moti acute, ubi insuper febrierint, cum sudore phrenitici fiunt. Phrenitici paucibibi, strepitum valde percipientes; tremuli. Ex vomitu nauseabundo oborta clangorosa vox, oculi pulvillum incumbentem habentes, insaniam portendunt: quemadmodum etiam Hermozygæ uxor, insania acute correpta, voce destituta mortua est.

3. In febre ardenti sonitibus aurium accedentibus, cum visus hebetudine, & gravitate in naribus accedente, melancholico modo mente moventur. Mentis perculsiones cum voce clangorosa, linguæ convulsiones tremulæ, & voces tremulæ evadentes, mentem alienant: duricies in his perniciosa est. Linguæ tremulæ signum sunt mentis non firmæ. In biliosis meracis alvi egestionibus, spumosa florulenta, mala, tum alias, tum si cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, desipientiam significant. Vocis interceptiones cum singultu, pessimæ. Vocis interceptiones cum exolutione, pessimæ. In vocis interceptione, spiritus veluti his, qui strangulantur præ manibus expositus, malus est. Num & talis mentem emovet? Modice feroces mentis emotiones, ferinæ sunt.

4. Moleste ferre morbum cum perfrigeratione, si non sine febre exsudent partes supernæ, phrenitim portendit: quemadmodum etiam Aristagoræ. Sed & perniciosum hoc est. Frequentes in pheniticis permutationes, convulsoriæ. Urinæ, quæ minguntur a non recordantibus, nec commonefactis, perniciosæ. Num his minguntur velut si subsidentiam conturbasses? Palpitantes per totum, num voce destituti moriuntur? Sputationes in phreniticis cum perfrigeratione, nigræ revomuntur. Surditas, & urinæ non considentes, valde rubicundæ, innatantes, mentis emotionem portendunt. His morbo regio corripi malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce quidem destitui, verum sentientes esse contingit. Arbitror autem & alvos his perrumpere, velut contigit Hermippo, & mortuus est. Surditas in morbis acutis & turbulentis consequens, mala. Mentis emotiones tremulæ, obscuræ, palpatoriæ, valde phreniticæ sunt. Velut & Didymacho in Co. Torpores ex rigore, non valde apud seipsos sunt.

5. Dolores circum umbilicum palpitantes, habent quidem aliquid quod mentem emovet. Verum circa judicationem his spiritus acervatus cum prompta tensione penetrat. Et dolores circa suram, in his mentis emotionem faciunt. Si innatarit quid in urina, dolore circa femur dissipato, mentis emotionem portendit: & qualia circa aurium sonitus contingunt, talia existunt. In alvo liquida, lassato, caput dolenti, siticuloso, vigilanti, obscure loquenti, impotenti, quibus talia sunt,

his

his timor eſt ut mente moveantur. Exudantes & maxime circa caput, in morbis acutis ſubmoleſte ferentes, malum, tum alias, tum in urinis nigris: & turbidus ſpiritus in his malus. Impotentiæ præter vacuatorum vaſorum rationem contingentes, non exiſtente vaſorum vacuatione, malum. Alvi interceptæ, ſed parva, nigra, velut caprarum ſtercora ad neceſſitatem coacte emittentes, naſus in his erumpens, malum.

6. Quibus lumborum dolor diutinus, cum ardore faſtidioſo ac nauſeabundo, hi ſi exudent, malum eſt. Num his tremores fiunt? Sed & vox velut in rigore conſpicua? Extremitates ſi in utranque partem cito tranſmutentur, malum eſt. Et ſitis hujuſmodi, mala eſt. Ex moderato ferox reſponſio, malum. Vox acuta, his præcordia intro trahuntur. Oculus hebes, malus: & fixus ac caliginoſus, malus. Vox acuta clangoroſa, mala. Dentium ſtridor pernicioſus eſt, quibus non & ſanis familiaris eſt. Suffocatio in his valde mala. Faciei bonus color, & vehemens torvitas, malum. Egeſtiones alvi deſinentes in ſpumoſas meracas, exacerbatoriæ ſunt. Urinarum in morbis acutis ex perfrigeratione interceptiones, peſſimæ. Pernicioſa ſi citra ſigna, levia facta fuerint, mortem ſignificant.

7. In morbis acutis bilioſis valde albæ, ſpumoſæ, circumbilioſæ egeſtiones, malæ. Malæ item & urinæ ejuſmodi. Num his hepar doloroſum eſt? Vocis interceptiones in febribus convulſorio modo contingentes, ſi ad mentis emotionem cum ſilentio deveniunt, pernicioſum. Vocis ex dolore interceptiones, doloroſam mortem inducunt. Febres ex præcordiorum doloribus malignæ. Sitis præter rationem ſoluta in acutis morbis, mala eſt. Sudor multus cum febribus acutis oboriens, malus eſt. Et urinæ doloroſæ, malæ ſunt. Et rubicundæ ex his florulentiæ detentæ, itemque æruginoſæ, malæ ſunt: & parvas apparere veluti ſtillas. Et vomitus cum varietate mali ſunt, tum alias, tum ſi propius inter ſe prodeant. Quæcunque in diebus judicatoriis, cum anxietudine, abſque ſudore perfrigerantur, malum eſt. Et quæ ex his inſuper riguerint, mala ſunt.

8. Vomitus meraci, anxioſi, mali. Sopor num ubique malus eſt? Ignorantia cum rigore, malum. Malum item oblivio. Perfrigerationes ex rigore non recaleſcentes, malæ ſunt. Sudantes ex perfrigeratione recaleſcentes, malum. In his ardor doloroſus in lateribus, & inſuper rigere, malum eſt. Æſtuoſi rigores aliquatenus pernicioſi: & flammea facies cum ſudore in his mala eſt. In his poſteriorum partium frigiditas, convulſionem accerſit. Exudantes vigiles recaleſcentes, malum. Ex lumborum recurſu, oculi diſtortio, malum. Dolor in pectus firmatus cum torpore, malus. Hi ſi inſuper febriant, acute ardentes, moriuntur.

9. Qui nigra revomunt, cibos averſantur, deliri ſunt, juxta pubem parum doloroſi, oculum ferocem aut clauſum habent, eos medicamentis purgare non oportet (pernicioſum enim eſt.) Neque intumeſcentes, vertiginoſos, in leviter vagando deficientes, cibos averſantes, decolores. Neque in febre fractos, ſi ſoporoſi fuerint. Pernicioſum enim eſt. Oris ventriculi dolor, cum præcordio diſtento, & capitis dolor, malignum, & quippiam anheloſum. Num hi repente moriuntur? velut in Dyſode. Huic etiam urinæ vehementer fer-

fermentatæ, erant valde rubicundæ. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his, quibus timor est ut insaniant.

10. Febres soporosæ, lassatoriæ, caliginosæ, vigilias inducentes, exudantes, malignæ. Horrores frequentes ex dorso, celeriter translabentes, molesti, urinæ interceptionem dolorosam significant. Qui anxie se jactantes, citra vomitum exacerbantur, male habent. Perfrigeratio cum duritia, signum malum. A ventre tenuia non sentienti prodire, ei qui est apud seipsum, perniciosum: velut hepatico. Vomitiones exiguæ biliosæ, malæ, tum alias, tum si insuper vigilaverint ægri. Nasus in his destillans, perniciosum est. Quibus ex partu alba detinentur cum febre, surditasque adest, & in latere dolor acutus, hæ perniciose mente moventur. In febribus ardentibus subperfrigerantibus, egestionibusque alvi biliosis aquosis frequentibus, oculorum distortio, signum malum est, tum alias, tum si stupore prehensi detineantur. Siderationes repentinæ ei, qui exolute ac diutine insuper febriit, perniciosæ sunt: quale quiddam passus est Numenii filius.

11. Ex lumborum dolore ad os ventriculi recursiones, febriculosæ, horridæ, revomentes aquosa tenuia multa, mente motæ, voce destitutæ, nigrorum vomitu facto moriuntur. Oculi confractio in morbo acuto, mala. Num anxie se jactantibus citra vomitum, lumbos dolentibus, si ferociter mente moti fuerint, spes est ut nigra per alvum prodeant? Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, strangulatoriæ, perniciosæ acute. Quibus spiritus retrahitur, vox autem strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Caput dolentes, & stupore detenti delirantes, alvo intercepta, oculum ferocem præ se ferentes, florescentes, opisthotono (posteriorum partium convulsoria distentione) corripiuntur. In oculorum distortione, febriculoso, lassato, rigor perniciosus. Et soporosi in his, malum. In febribus ad præcordium dolores, sine voce, si sudore non solvantur, maligni sunt. His dolores ad coxas, una cum febre ardente, & si alvus acervatim eruperit, perniciosum.

12. Quibus voces cum febribus deficientes post judicationem, hi trementes ac soporosi moriuntur. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis, in sudoribus, num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid superveniens, singultum indicat? Sed & alvus spumosa, biliosa, insupér egerit? Splendidum in his mictum prodest. Venter autem his insuper turbatur. Quibus sopor fit spumosis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta. Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, cum sudoribus febriculosi laxantur in seipsos, fiuntque morbi revertentes diutius durantes: his insuper rigere, non malum est. Manus tremulæ, caput dolentes, collum dolentes, subsurdi, mingentes nigra densata: quibus hæc sunt, his nigra ventura esse exspectare oportet, perniciosum. Vocis interceptiones cum exolutione, stupore detinente, perniciosæ. Lateris dolor, ex sputis biliosis, citra rationem si evanuerit, mente moventur.

13. Ex oculi dolore, soporoso, sudanti, alvus inflata, si sane ad necessitatem liquida demiserit, infuso immis-

misso subluta: ex his ea quæ biliosa non sunt supprimuntur. Talia vero si serventur retenta, longius ægrotat. Num itaque proluvia quæ biliosa non sunt, meliora sunt? & flatuoso tumori profuerint? Alvi circumtensio, ad necessitatem liquida demittens, cito intumescens, habet quid convulsorium, velut etiam Aspasii filio. Superrigere his perniciosum. Ex his convulsus factus ac inflatus, ubi diutius ægrotasset, ori putrefactio viridis supervenit. Quibus circa lumbos tenues diuturni dolores, ad præcordium se revolventes, & ciborum fastidium inducentes una cum febre: his ad caput dolor intentus progressus, repente convulsorio modo occidit. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis, & delirio in somnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulsiones soporosas desinunt.

14. A principio exudantes urinis concoctis, ardentes qui citra judicationem perfrigerantur, brevi circumcirca ardentes: torpidi item, soporosi, perniciose affecti sunt. Uterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum gravitate oborientes, mali sunt. Fortassis autem his etiam convulsorium quid pati contingit. In faucibus gracilibus dolores strangulatorii, habent quid convulsorium, tum alias, tum a capite oborti: velut etiam Thrasynontis consobrinæ. Tremores convulsorii, contingentes in sudoribus, reverti solent. Judicatio his fit ubi superriguerint. Superrigent hi ardore circa ventrem provocati. Lumborum dolor, & capitis dolor, & oris ventriculi dolor, cum exscreatione violenta, convulsorium quid habet. (Submetuendum cum crisi rigor.)

15. A ventre sublivida, turbulenta: & lotia tenuia ac aquosa, suspecta. Fauces exasperatæ parum, & venter murmurans inanibus ad egerendum surrectionibus, & frontis dolores, & palpantes, delassati, in stragulis ac vestimentis dolorosi. Quæ ex his augentur, difficilia sunt. Somnus multus in his convulsorius, & dolores in frontem graves, & mictio difficilis. Urinæ suppressio quibus rigores, & in convulsoriis affectionibus: velut & ipsa ubi inhorruit, sudavit. Meracæ desinentes purgationes, omnibus quidem exacerbatoriæ sunt. His vero etiam valde. Ex talibus etiam circa aurem abscessus exurgunt. Turbulentæ ferocissimæ e somno excitationes, convulsoriæ sunt tum alias, tum cum sudore. Et colli, & dorsi perfrigerationes apparentes, sed & per totum corpus. In his etiam spumosæ mictiones, una cum animi deliquio, & oculorum obscuratio, convulsionem prope adesse significant. Cubiti ac colli dolores, convulsorii. A facie autem hi. In faucibus sonitus frequentes, cum salivæ sputatione. In his in somnis sudores, boni. Num & sudore levari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes, his toleratu faciles.

16. In febribus exudantes caput dolentes, alvo intercepta, convulsi fiunt. Subfriabiles liquidæ alvi egestiones, perfrigerantes non sine febre, malæ sunt. Rigores ex his vesicam & ventrem occupantes, dolorosi. Proinde soporem his habere aliquid convulsorii, non sane mirum apud me fuerit. Quæ in acutis vomitorio modo trahuntur, mala sunt. Et albæ alvi egestiones, difficiles. Non viscosa ex his progressa, cum multo ardore ad mentis emotionem perveniunt. Num ex his soporosi torpidi fiunt? Morbi ex talibus diutius du-

durant. Num circa judicationem hi arescentes difficulter spirantes? Quæ ex lumbis ad collum ac caput progressa sunt, & levis syderationis modo resolverunt, convulsoria fiunt & mentem emoventia. Num & solvuntur talia convulsione? Ex talibus varie ægrotant, & per eadem progressi.

17. Convulsiones in his, quæ ab utero strangulantur sine febre, faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Vesica intercepta tum alias, tum cum capitis dolore, habet quid convulsorium. Quæ in his cum torpore exolvuntur, difficilia sunt, non tamen perniciosa. Num id quod tale est, etiam mentem emovet? Num & ossium circa tempora dissectiones convulsionem accersunt? aut si quis ebrius verberetur, aut sanguis multus effluat in principiis, num hoc facit convulsionem? In sudore sputa defluentia febricitanti, levia sunt. Num ad dies aliquot alvi humectantur? arbitror. Num his ad articulos abscessus fiet? Quæ modice férociter mentem emovent, atrabiliaria sunt. Si vero a muliebrium purgationum retentione fuerint, ferina. Hæc vero sæpius accidunt. Num & convulsæ fiunt hæ? Num & vocis interceptiones cum sopore, convulsoriæ sunt? velut coriarii filiæ, quæ muliebribus purgationibus præsentibus affici cœpit.

18. Quibus convulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius ægrotant. Sanguinis eruptiones ex contrario, malæ sunt: velut in splene magno, si ex dextra nare fluat. Et circa præcordia eodem modo res se habet. Verum cum sudore hoc pejus est. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus, perfrigescentia maligna ac prava. Post sanguinis eruptionem nigrorum per alvum transitus, malus. Prava sunt etiam valde rubra. Num vero quarto die hæc sanguinis eruptio contingit? Soporosi ex his convulsione moriuntur. Num nigris præegressis, & ventre tumefacto? Vulnera sanguinem fundentia, exudantia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Post modicam sanguinis eruptionem, & nigrorum egestionem, in acutis surditas, malum. Sanguinis egestio in his perniciosa. Verum surditatem solvit. Lumbis dolentibus oris ventriculi dolores accedentes, signa hæmorrhoidum fluxionis futuræ sunt. Arbitror autem & hos prægressæ hæmorrhoidum eruptionis signum esse.

19. Sanguinis eruptiones statis temporibus contingentes, siticulosæ, difficiles ac exolventes, si sanguinem non effuderint, in comitialem morbum finiunt. Morbi qui statim turbulenti sunt, insomnes, sanguinem de naribus stillantes, sexta die allevati, noctu afflixerunt, postridie exudarunt, in somnumque delati mentem emoverunt, hi large sanguinem fundunt. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alvi male afficiuntur, si non urinæ concoctæ fuerint. In judicatoriis perfrigerationibus, sanguinis eruptiones fortes pessimæ sunt. Capite gravati, juxta sinciput dolentes, insomnes, sanguinem profundunt, tum alias, tum si quid ad collum contendat. Vigiliis infestati, derepente cum inquieta jactatione, sanguinem fundunt, tum alias, tum si quid antea profluxerit. Num ubi inhorruerunt? Colli dolores, oculi valde rubicundi, sanguinis eruptionem significant. Quibus alvo suppressa sanguinis eruptio fit, & insuper rigent: num alvus intestinorum lævitate corripitur, & obdura fit, aut alcarides

rides insunt, aut utrunque?

20. Quibus ex lumbis recursus fit ad caput, & manus, hi torpidi, os ventriculi dolentes, saniosis ac serosis humoribus pleni, large sanguinem profundunt. Sed & alvus his turbulentis erumpit. (His mens plerumque perturbata). Quibus ex sanguinis eruptione larga ac frequenti, nigrorum multorum fit egestio, hi suppressa alvo dolorosi sanguinem profundunt. Cum quadam vero fluxione, facile ferunt. Num hi multos frigidos sudores excludunt? Conturbata in his urina, non mala, neque id quod genituræ simile in ipsa residet. Verum frequenter hi aquosa mingunt. Quibus in surditate & torpore parva est a naribus destillatio, ea habet quid difficultatis. Vomitus his confert, & alvi perturbatio. Quibus ex rigore febres cum lassitudine, his menses muliebres decurrunt. At collum in his dolorosum, sanguinis eruptionis è naribus signum est. Et per nares sanguinem effundere spes est ea quæ caput concutiunt: & quæ aurium sonitum faciunt, sanguinem profundunt, aut menses deducunt, tum alias, tum si juxta spinam ardor consequetur. Fortassis autem & dysenteriam facient. Et circa ventrem palpitationes cum præcordii intensione sublonga ac tumente, sanguinis eruptionem significant. Inhorrescunt autem hi.

21. Quæ larga, violenta, multa ex naribus fluxerint, aliquando ad convulsiones adducunt. Venæ sectio solvit. Frequentes & paulatim contingentes ad egerendum surrectiones, subflavæ, viscosæ, modica stercoracea habentes, cum præcordii ac lateris dolore, morbo regio participant. Num autem his suppressis hi exolvuntur? arbitror sane: & sanguinem profundunt? His tensio lumborum, & dolores in his, sanguinis eruptionem significant. Præcordii tensio, cum capitis gravitate ac surditate, & quæ ad hæc consequenter divexant, sanguinis eruptionem indicant. Undecimo die sanguinis stillicidia difficilia, tum alias, tum si superstillaverint. Qui in horroribus simul judicatorie exudarunt, postridie vero postquam inhorruerunt præter rationem vigilant, eos sanguinem effusuros esse arbitror. Quibus ab initio largæ sanguinis eruptiones, rigor fluxionem sistit. Ex sanguinis eruptione, rigores longi. Quibus capitis dolores, ac colli dolores, & totius corporis impotentia quædam, sanguinis eruptiones solvunt. Sed & tempore sic solvuntur. Urinæ quæ in his qui juxta aures abscessus habent, cito & modice concoquuntur, malæ sunt. Et perfrigerari hoc modo malum est.

22. Subsoporati, morbo regio affecti, non valde sentientes, quibus singultus, his alvus erumpit, fortassis & suppressa est. Hi exolvuntur. Num his etiam abscessus juxta aures fiunt? Suppressæ cum rigore urinæ, malæ, tum alias, tum si antea sopor apprehenderit. Num juxta aures abscessus parotides dictos, in his fore spes est? Ex torminoso subsidentia limosa sublivida, mala est. Num ex præcordiis dolet? puto dexterum, & exolvitur. Num abscessus juxta aures talibus parum dolorosi? Alvus erumpens his in omnibus perniciosa est. In anxiosis quibusdam vigiliis abscessus circa aures maxime. Ex volvulis graveolentibus in febre acuta, præcordiis sublimibus diutius permanentibus, abscessus circa aures oborti occidunt. Ex surditate leniter abscessus circa aures fiunt, tum alias, tum si anxiosum quippiam succedat, & soporosis inter hos adhuc magis.

gis. Abscessus juxta aures leviter siccatis mali sunt.

23. Quæ convulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus juxta aures producunt. Convulsio, tremor, anxietas, cum stuporis detentione, parvos circa aures abscessus exacerbant. Num quibus abscessus sunt juxta aures, capitis dolore affecti sunt? Num & supernis partibus exudant? Num insuper rigent quoque aliquo modo? Deinde & alvus erumpit, & soporosum quippiam habent? Num & aquosæ urinæ alba innatantia habentes, & quæ varie exalbidæ sunt, ac fœtidæ, abscessus juxta aures faciunt? Num quibus tales urinæ, frequentes sanguinis è naribus stillæ profluunt? num & lingua his lævis est? Quibus magnum & frequentem spiritum habentibus morbus regius, & febres acutæ cum præcordiis duris perfrigeratæ sunt, num his abscessus magni ad aures consistunt? Soporosa, anxiosa, præcordia dolentia, vomitoria parva symptomata. In his abscessus juxta aures oboriuntur. Antea vero & ea quæ circa faciem fiunt.

24. Alvo nigra stercoracea egerente, sopor insuper apparens, abscessum juxta aures producit. Tussiculæ quæ sunt cum sputatione, abscessum circa aurem submovent. In capitis dolore sopor & surditas, circa aurem abscessum aliquem eructat. Præcordii distentio cum sopore anxioso, ac capitis dolore, abscessus circa aurem attollit. Dolorosi aurium abscessus, citra judicationem dissipati, mali sunt.

HIPPOCRATIS

PRÆDICTORUM

Liber secundus.

MEDICORUM prædictiones narrantur multæ, & variæ, & admirandæ, quales ego quidem neque ipse prædixi, neque alium aliquem prædicere audivi. Sunt autem aliquæ ex ipsis hujuscemodi. Hominem perniciose affectum esse, & medico ipsum curanti, & aliis videri. Verum medicum alterum supervenisse ac dixisse, non peribit hic homo, verum cæcus evadet. Item ad alium qui omnino male habere videbatur, ingressum prædixisse, hominem quidem evasurum esse, verum manum claudam habiturum: & ad alium quendam qui similiter superstes fore non putabatur, dixisse, ipsum quidem sanum fore, verum pedum digitos nigrefactos putrefactione corrumpendos esse. Et aliæ hujuscemodi prædictiones in tali prædictionis specie dicuntur. Alius autem prædictionis modus est, ementibus ac negociationes tractantibus prædicere, aliis mortem, aliis insaniam, aliis alios morbos: & ad hæc omnia, etiam ea quæ prioribus temporibus facta sunt prædicere, ac omnia vera narrare. Alia porro adhuc forma prædictionum est, athletas & eos qui morborum causa exercentur ac se fatigant cognoscere, si quid aut circa cibum deliquerint, aut alteratum quippiam ederint, aut potu uberiore usi fuerint, aut deambulationem intermise-

miserint, aut res venereas quasdam exercuerint. Horum omnium nihil illos latet, adeo ut etiam minima quæque, in quibus non paruerit homo, exacte cognoscant. Hi omnes prædictionum modi esse feruntur.

2. Ego vero talia quidem non vaticinabor. Verum signa scribam, ex quibus & sanos futuros homines, & morituros conjectare oportet: & tum brevi tempore, tum longiore, sanos futuros, aut perituros. Scriptum est autem a me & de abscessibus, quomodo singulos considerare conveniat. Arbitror autem & eos qui de claudicationibus prædixerunt, aliisque ejusmodi, confirmato jam morbo predixisse, & quum jam manifestum esset, quod abscessus non esset recursurus, si modo intelligentiam habuerunt: multo sane magis quam priusquam abscessus fieri inciperet. Spero item & alia prædixisse, magis humano more quam refertur (quæ videlicet ementibus & negotiationes tractantibus prædixisse dicuntur) mortes, & morbos, & insanias. Atque hæc mihi videntur talia facta esse, & nulla mihi videtur esse difficultas prædicendi, si quis circa talia studium ac curam adhibere velit. Primum etenim aqua inter cutem laborantes, & tabidos quis non cognoverit? Deinde deliraturi non diu latere possunt, si quis noverit quibus his morbus cognatus est, aut prius aliquando insaniverunt. Si enim hi homines ebriosi fuerint, aut carnes voraverint, aut vigilaverint, aut in frigore aut calore inconsiderate versati fuerint, multus timor est ex tali victus ratione ipsos deliraturos esse. Et eos qui hæmorrhoidas habent, si quis hyeme multo potu uti viderit, & bono colore præditos, de his prædicere licet, quod ad ver multa spes fit sanguinis eruptionis, ut & decolores & aquatici sub æstatem fiant.

3. Verum omnia hæc addiscere ac prædicere oportet, si quis in talibus studiis palmam ferre expetat. Licet enim ex scriptis prædicere, & mortem, & insaniam, & bonam habitudinem. Possem autem referre & alia multa hujusmodi, sed quæ facillima cognitu sunt visum est mihi scribere. Consulo autem ut quam prudentissime agant, tum in reliqua arte, tum in hujusmodi prædictionibus, illius probe memores: quod si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia præditum in admiratione fuerit. Si vero quis aberrarit, supra hoc quod odio habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter jubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: quanquam sane & audiam, & videam, neque judicare recte homines ea, quæ dicuntur ac fiunt in arte, neque narrare.

4. Cæterum de his, qui exercentur ac laboribus se fatigant, eas asservationes quas afferunt hi, qui ipsas afferunt, neque esse puto, neque si quis putat prohibeo. A nullo enim signo, neque bono, neque malo, læduntur suspiciones, cui signo fide habita quis sciat, an recte pronunciatum sit, aut secus: alioqui per me licet ut si quis velit credat. Non enim ego impedimento sum. Arbitror autem si quid veri ab ipsis dicitur, aut his qui de his qui exercentur asseverant, aut illis qui prius scripti sunt: primum quidem hunc qui cognovit, ex signis conjectasse: deinde vero ambigue & humano more prædixisse, & simul eos qui id narrant, monstrosius quam factum fuit recensere. Nam neque in morbis facile est peccata cognoscere, etiamsi decumbant homi-

homines, & victu parum nutriente utantur, ut non adeo multa intueri opus sit eum, qui hæc considerandi curam suscepit. Alii enim bibunt solum: alii ad hoc quod bibunt, aut sorbitionem, aut cibum paucissimum assumunt.

5. Necesse igitur est eos, qui uberiore potu usi sunt, magis difficulter spirare, & plus urinæ ejicere. Si vero quis utrisque, & potu & cibo, immodice usus fuerit, ad hoc quod febrit, & difficulter spirat, etiam ventrem circumtentum & majorem habebit. Licet porro & hæc, & alia omnia experimentis optime explorare, quæ & habemus, & omnibus recte utimur. Primum equidem & intelligentia, & oculis cognoscere facile est, hominem in eodem loco decumbentem, & exacta victus ratione utentem, si non paruerit, aut obambulando, aut multa edendo. Deinde qui manibus contrectavit ventrem ac venas, minus falli potest, quam qui non contrectavit. Et nares in febrientibus quidem, & multa & bene significant. Odores enim multum inter se differunt. At vero in sanis & recto victu utentibus, haud scio qua re vel in hoc experimento faciendo uti possim. Postea audiendo vocem & spiritum auribus cognoscere datur, quæ in sanis non similiter sunt manifesta, sed qualiter etiam antea.

6. Quod si etiam mores morborum ac ægrotorum didicerit medicus, non tamen quicquam prædicere oportet. Non enim difficilius spirabit homo, morbo adhuc errante, & febriet acutiore febre, & venter intentus fuerit. Quare propter hæc non tutum est prædicere, priusquam statum accipiat morbus. Verum post hoc tempus, quicquid præter rationem acciderit, dicere oportet. Manifesta vero sunt mala, quæ propter ægri inobedientiam fiunt. Nam & spirandi difficultates, & alia hujusmodi postridie sedabuntur, si ob peccatum fiunt. Si igitur quis hanc judicationem considerans dixerit, non delinquet. Atque ego quidem hunc considerandi modum nunc consulo, tum de his qui domi manent, tum de his qui exercentur, itemque de aliis omnibus, qualia peccata committant. At exactam illam narrantes rationem & audio, & derideo. Quum enim parum inobedientes fuerint homines, haud scio quomodo id deprehendere possim. Si vero majora fuerint peccata, quem in modum considerare oporteat scribam.

7. Oportet autem primum hominem, in quo quis per inobedientiam admissa cognoscere volet, per totum diem intueri, & in eodem loco, & eadem hora, sole præsertim recens orto, hoc enim tempore subevacuatus fuerit, & adhuc jejunus est, & nullo labore fatigatus est, præterquam matutinis deambulationibus, in quibus minime inobediens est, si sane ubi de somno surrexerit homo, ad deambulandum prodierit. Quare necesse est eum, qui justa victus ratione utitur, hac hora maxime æqualiter habere, & coloris, & totius corporis constitutionem. Quapropter & is, qui hujus considerationis curam gerit, acutissimus fuerit & mente, & oculis, eo tempore. Contemplari præterea oportet hominis mentem, & mores, & corporis vires. Alii enim alia facilius aut difficilius imperata faciunt. Primum igitur is, cui inedia imperata est, si plura comederit & biberit, per hæc manifestus fiet, & tumidius corpus ipsius apparebit, & plenius ac coloratius erit, si non excrementa alvi male ipsi processerint. Erit item animosior ad ferendum laborem.

Con-

Confiderandum etiam an ructum edat, aut a flatibus urgeatur. Hæc enim fieri solent his, qui ita affecti sunt, propter hoc peccatum.

8. Si vero dum edere multa cogitur, & fortiter laborare, aut cibum imperatum non ederit, aut ebrius factus fuerit, aut a cœna larga non obambulaverit, hoc modo explorare oportet. Siquidem cœnam non ederit, solito autem more deambulaverit, jucundiorem aspectum præ se feret, & vegetior ac operosior in exercitiis erit. Verum alvi egestio modica & compacta maxime in hoc fuerit. Si vero cœna sumpta non deambulaverit, ructum utique edet, & flatuosus fuerit, & plenitudo non minor apparebit, & inter laborandum magis quam antea sudabit, & difficulter spirabit, ac gravis erit, & transitus alvi majores ac minus viscosi his fuerint. Quod si neque cibum consumpserit, neque deambulaverit, pigrior utique fuerit ac tumidior. Si vero ebrius factus fuerit, sudabit magis quam antea, & difficulter spirabit, & ipse seipso gravior erit ac humidior. Sed & lætior erit, si non caput ipsi affligatur. Quod si uxore semel usus fuerit, vegetior utique erit, & magis solutus. Si vero sæpius rem peregerit, durior evadet, & squallorem quendam habebit, & decoloratior ac magis lassatus erit.

9. Porro egestiones alvi procedere oportet his qui laboribus exercentur, quamdiu parum ederint, ac parum potaverint, modicas & duras, atque hoc quotidie. Si vero tertio quoque die, aut quarto, aut ex longiore intervallo prodierint, periculum est aut febri, aut alvi profluvio corripiendos esse. Quæcunque vero egestiones liquidiores sunt, quam ut in transitu conformentur, hæ sane omnes pejores sunt. At vero his qui multum edunt, & multum laborant, egestionis transitum mollem, oportet esse siccum, & copiam ciborum ingestorum pro ratione laboris. Procedunt autem ab æquali ciborum copia, his quidem qui minimum laborant, plurimæ egestiones, his vero qui plurimum laborant, modicæ, si sani fuerint, & justa victus ratione utantur. Nam ad hæc conjecturam facere oportet. Liquidiores autem egestiones, & sine febribus contingentes, & quæ septima die, aut citius judicantur, commodæ sunt, si semel una vice omnes fiant, & non revertantur. Si vero insuper febrierint homines, aut alvi profluvia redierint, si longa fuerint, penitus mala sunt, sive biliosa fuerint, sive pituitosa, sive cruda: & victus ratione propria, singula opus habent, itemque medicamentis alia aliis.

10. Cæterum urinam juxta potionis copiam mingere oportet, & semper æqualem, & quam maxime acervatim, & momento paulo crassiorem, quam id quod in potu acceptum fuit. Si vero fuerit aquosa, & copiosior quam pro eo quod bibi imperatum est, significat hominem non obedire, sed copiosiore potu uti: aut non posse renutriri, quam diu talia urinam faciunt. Si vero paulatim stridat urina, aut medicamentis hominem opus habere significat, aut morbum aliquem circa vesicam habere. At sanguinem mingere, raro quidem & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinum solutio fit. Si vero sæpius mingat, & aliquid ex his accesserit, malum est. Verum prædicere oportet, sive cum dolore mingatur, sive cum febre, fore ut insuper pus mingat, atque ita dolores ac afflictiones quiescant. Crassa

ſa vero urina albam ſubſidentiam habens, aut circa articulos dolorem aliquem, aut tumorem ſignificat. Aliæ vero omnes ſubſidentiæ in urinis eorum qui exercentur, a morbis circa veſicam fiunt, id quod ipſi manifeſtum facient. Cum doloribus enim erunt, & tales ut difficulter quis ab ipſis liberari poſſit. Atque hæc quidem de his ſcribo, & hujuſmodi alia dico. Cæterum ex his qui exactam ac certam prædictionum rationem prædicant, cum aliquibus ipſe converſatus ſum, cum aliquorum vero filiis ac diſcipulis rem contuli, quorundam vero ſcripta accepi. Quare quum probe ſciam qualiter quiſque ipſorum ſentiat, & exactas certitudines nuſquam compererim, hæc ſcribere aggreſſus ſum.

11. At vero de aqua inter cutem, & tabidis, & podagris, & his qui a morbo ſacro appellato corripiuntur hæc dico. Ex aliqua quidem parte de omnibus idem. (Nam qui hos morbos congenitos habet, is ægre ab ipſis liberari poteſt). Reliqua vero ſingulatim ſcribam de ſingulis. Eum qui ab hydrope, ſive aqua inter cutem correptus eſt, & ſuperſtes eſſe volet, bonis viſceribus præditum eſſe oportet, ita ut natura ſe exerat, ſimulque facile concoquat, & bene ſpiret, ſitque ſine dolore, & totum corpus æqualiter tepidum habeat, & non circa extremas partes colliquatum. Melius eſt autem ut tumores potius habeat in extremis partibus. Optimum vero eſt neutrum horum habere. Nam molles ac graciles eſſe convenit extremas partes, itemque ventrem ad contactum mollem. Tuſſim vero adeſſe non oportet, neque ſitim, neque linguam reſiccari, tum reliquo tempore, tum poſt ſomnos, quando hæc valde fieri ſolent. At cibos libenter accipere oportet, & ubi multum ſatis comedit, non affligi. Alvum vero ad medicamenta quidem celerem habere, reliquo autem tempore egerere recrementum molle efformatum. Urinam autem apparere convenit, pro ſtudiorum ratione, & vinorum mutatione tranſeunte. Laborem vero ferre oportet facile, & laſſitudinis exortem eſſe. Ac optimum quidem eſt hominem ita per omnia diſpoſitum eſſe, & ſic ſecuriſſime ſanus fieri poterit. Sin minus, plurima ex his habeat. Nam ſpes erit ut ſuperſtes evadat. Qui vero nihil horum habuerit, ſed contraria, eum deſperatum eſſe ſcito. Qui autem pauca horum habuerit, quæ bona eſſe dixi, ſi hydrope laboranti adſint, huic exiguæ ſpes reſtant. Cui vero multum ſanguinis ſurſum ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri timor eſt, atque hic hydrops breviſſimi temporis eſt, & ex quo pauciſſimi evadunt. Verum de hoc alteri prius ſignificare oportet. At quibus magni tumores facti emarceſcunt ac rurſus attolluntur, hi magis convaleſcunt quam illi, qui ex ſanguinis eruptione implentur. Verum fallunt hi hydropes ipſos ægrotos, faciuntque ut ipſi a medicis diſcedant ac pereant.

12. De tabeſcentibus quod ad ſputum ac tuſſim attinet, eadem dico, quæ de pectore ſuppuratis ſcripſi. Oportet enim eum qui probe liberari volet, facile ſputum per tuſſim rejicere, & id eſſe album, & æquale, & ejuſdem coloris, & ab inflammatione alienum. Quod vero a capite defluit, ad nares converti: febrem autem non invadere, ut ne a cœnis prohibeatur, neque ſitiat. Venter autem egerat quotidie, & id quod egerit ſit durum, copia pro ratio-

ratione ciborum ingestorum. Hominem vero quam minime tenuem esse oportet. Pectus autem laudare convenit quadrangulum & hirsutum, & os ipsius parvum sit, & robuste carnosum. Quicunque enim hæc omnia habuerit, maxime superstes erit. Qui vero nihil horum habet, interitui proximus.

13. Quicunque vero pectore suppurati facti fuerint, dum juvenes sunt, ex humorum illapsu, aut fistula, aut alio quopiam hujuscemodi, aut ex abscessus recursu, hi non evadunt, nisi valde multa bona signa ipsis accesserint. Pereunt autem homines hi ad autumnum. Sed & ex aliis morbis longis plerique ad hoc tempus maxime moriuntur. Cæterum ex aliis minime superstites manent & virgines, & mulieres, quibus ex suppressis mensibus tabes oborta est. Si vero aliqua virgo, aut mulier evasura est, & aliorum signorum bonorum multa accedere oportet, & menses splendide ac pure apparere, aut nulla spes est.

14. Qui vero ex sanguinis eruptione, pectore suppurati fiunt, & viri, & mulieres, & virgines, non minus evadunt. Verum signis omnibus tum suppuratorum, tum tabescentium collectis, & superstitem futurum, & periturum prædicere oportet. Maxime vero evadunt ex sanguinis eruptione, hi quibus dolores sunt atrabilarii, & in dorso, & in pectore: & qui post eruptionem minus dolent. Nam & tusses non valde insuper accedunt, & febres pleræque perseverant, sitim facile ferentes. At reversiones eruptionis sanguinis maxime fiunt his, si non abscessus succedant. Optimi vero sunt abscessus sanguinolentissimi. Quibus autem in pectoribus dolores insunt, & per tempus attenuantur, & tussiunt, ac difficulter spirant, neque febribus insuper corripientibus, neque suppurationibus succedentibus, eos interrogare oportet, quum tussiant, & difficulter spirent, an & compactum quiddam & modicum odorem habens tussiendo rejiciant.

15. De podagricis hæc dico. Quicunque aut senes sunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnose vivunt, ac siccam alvum habent: hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quantum ego novi. Sanant quidem hos optime, dysenteriæ si successerint. Sed & aliæ eliquationes valde prosunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui vero juvenis est, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate vivit, & laboris amans est, & alvum bonam habet ad obediendum pro studiorum ratione, hic sane medicum intelligentiam habentem nactus, sanus fieri poterit.

16. Ex his porro qui a sacro morbo corripiuntur, difficillime quidem liberantur hi, quibus a puero contigit morbus, & simul ad virilem ætatem pervenit: deinde hi quibus corpore in vigore ætatis constituto factus est, fuerit a viginti quinque annis, usque ad annum quadragesimum quintum. Post hos autem, quibus factus fuerit morbus, nullam significationem præbens, ex qua corporis parte initium sumat. At quibus ex capite initium capere videtur, aut a latere, aut a manu, aut pede*, facilius curatur. Verum differunt etiam hæc morbi genera. Qui enim a capite initium sumunt, ex his gravissimi sunt: deinde qui a latere. Qui vero a manibus ac pedibus, maxime sanari possunt. Cæterum horum curam aggredi oportet medicum, qui me-

medendi modum novit, si homines fuerint juvenes, & laboris amantes, nisi mens mali aliquid habuerit, aut quis stupore attonito sideratus fuerit. Nam hæ atrabilariæ mentis emotiones, non sunt conducibiles. Alii vero qui ad infernas partes convertuntut abscessus, boni sunt. Longe vero optimi & hic sunt, qui sunt sanguinolentissimi. Quicunque vero senes apprehendi incipiunt, maxime moriuntur. Et si non pereant, statim celerrimeque per se liberantur, a medicis autem minime opem ferunt. At quibus pueris oculi repente distorti fuerunt, aut majus quoddam malum perpessi sunt, aut tubercula sub cervicem oborta sunt, aut vocem graciliorem adepti sunt, aut tusses siccæ diuturnæ adhærent, aut majoribus factis dolor procedit ad ventrem, & non exturbatur, aut in lateribus distortiones habent, aut venas crassas circa ventrem varicosas, aut omentum descendit, aut testis magnus factus est, aut manus tenuis & impotens, aut pes aut tibia tota clauda facta est, citra aliam causam: his omnibus morbum antea factum fuisse, scire oportet, præ his universis. Et plurimi qui pueros educant, si interrogentur confitebuntur: quosdam vero etiam res latet, negantque se scire quicquam tale factum esse.

17. Qui porro de ulceribus cognoscere volet, quomodo singula finient, eum primum hominum species perscrutari oportet, tum eas quæ meliores sunt ad ulcera, tum quæ deteriores: deinde ætates nosse, in quibus singula ulcera curatu difficilia existunt. Locos item in corporibus perspectos habere, quantum alii ab aliis differunt. Sed & alia qualia in singulis accedunt tum bona, tum mala, nosse oportet. Si quis enim omnia hæc noverit, is sane sciet etiam quo modo singulorum eventus continget. Qui vero non noverit hæc, non nosse poterit quales fines ulcerum erunt. Species equidem bonæ sunt hæ: Leves, & commoderatæ, & bonis visceribus præditæ, & neque valde carnosæ, neque duræ. Juxta colorem vero fit species alba, aut nigra, aut rubens. Hæ enim omnes bonæ sunt, si puræ sunt. Si vero pallidus color ammixtus fuerit, aut color ipse pallidus aut lividus fuerit, pejus est. Species vero quæ præscriptis contrariæ sunt, eas deteriores esse scito.

18. At vero quod ad ætates attinet, tubercula quidem suppurata fiunt, & strumosa hæc plurimos pueros occupant, & facillime ex ipsis liberantur. Senioribus vero pueris & adolescentibus, minus quidem oriuntur, verum difficilius ab ipsis liberantur. Viris autem talia quidem tubercula non valde fiunt, verum ceria Græcis dicta, ad modum favi concreta, horrenda: & cancri occulti submersi, & ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. Senibus autem nihil talium tuberculorum accedit, verum cancri & occulti, & summas partes occupantes, & commoriuntur. Cæterum ex locis subalares difficiliores curatu sunt, & laterum mollitudines, ac femora. Nam & moræ in ipsis fiunt, & recidivæ. Ex articulis periculo maxime obnoxii sunt magni digiti, & præsertim pedum. Quibus autem in obliqua linguæ parte ulcus fit diuturnum, in his dentes considerare oportet, an quis juxta illam ulceris partem acutior sit.

19. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in venas crassas in collo ac inguinibus infliguntur: deinde quæ in cerebrum, & in hepar: postea quæ in in-

inteftinum & veficam. Sunt autem hæc omnia perniciofa valde, non tamen ita ut nemo ex hïs evadat, velut putatur. Nam & loci qui hæc nomina habent, multum inter fe differunt, & iidem modi. Multum etiam differt corporis ipfius hominis ftructura. Aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur fauciatus. Aliquando etiam citra caufam febricitat, & aliqua corporis pars omnino inflammatur. At quando is qui ulcus habet delirat, & facile fert vulnus, tunc vulnus aggredi oportet, velut juxta medicinæ & accedentium rationem, eventum habiturum. Moriuntur enim homines ab omnis generis vulneribus. Multæ enim venæ funt & tenues, & craffæ, quæ fanguinem fundentes occidunt, fi glifcere ac eo ferri ipfas contigerit: quas alia temporis occafione fi quis pertundat, corporibus prodeffe fentiat.

20. Multa vero vulnera in locis vilibus ac non malis effe, & nulla re gravia videntur, & tamen fic dolore affligit plaga, ut refpirare non poffit. Alii vero pro vulneris dolore, quod fane grave nulla re erat, fpiritum quidem duxerunt, verum delirarunt, & febrientes mortui funt. Quicunque enim aut corpus febricitans habent, aut mentem turbatam, talia patiuntur. Sed neque hæc admirari oportet, neque formidare, illud expendendo, quod & animæ & corpora hominum plurimum differunt, & vim maximam habent. Quæcunque igitur vulnera tempus nancifcuntur, aut corpus & mentem hujufmodi: aut ita glifcentem fanguinem, aut magnitudine tanta fuerint, ut homo ad curationem adduci ab ejus contemptu non poffit, ab his quidem difcere oportet, qualiacunque tandem fuerint, diariis animi deliquiis exceptis: alia vero omnia aggredi, quæ recens funt incuffa, quo & febres effugiant homines, & fanguinis eruptiones, & nomas ulcerum proferpentes, hi qui evadent. Exactiffime vero & ad plurimum tempus, eorum quæ graviffima funt cuftodiam facere oportet. Nam ita facere juftum eft.

21. At vero nomæ lethaliffimæ funt, quarum putredines profundiffimæ & nigerrimæ ac ficciffimæ exiftunt. Pravæ etiam funt ac periculofæ, quæ nigram faniem remittunt. Albæ vero ac mucofæ putredines, minus quidem occidunt, magis autem revertuntur, & diuturniores funt. Herpetes autem minime omnium ulcerûm quæ depafcendo proferpunt, periculofi funt, verum maxime difficulter fubmoveri poffunt, quemadmodum cancri occulti. In omnibus autem talibus febrem fupervenire una die confert, & pus quam albiffimum ac craffiffimum. Commodat & corruptio nervi, aut etiam offis, aut etiam amborum, tum in profundis, tum in nigris putredinibus. Nam in corruptionibus pus multum fluit, & putredines folvit.

22. Porro ex capitis vulneribus lethaliffima funt quæ ad cerebrum pertingunt, velut etiam antea fcriptum eft. Gravia funt & hujufmodi omnia, os nudum magnum, os infarctum, os diffractum. Si vero etiam ofculum ulceris parvum fuerit, fiffura vero offis aliquandiu permanferit, periculofius eft. Hæc autem omnia graviora fiunt, fi & juxta futuram funt: & ex locis femper periculofiores fummi in capite exiftunt. Cæterum in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, fi adhuc recentes fuerint plagæ, aut etiam jactus fuerint, an conciderit homo, aut an in foporem altiorem col-

la-

lapsus sit. Si enim horum quippiam factum fuerit, ampliore custodia opus habet, nimirum quum cerebrum vulnus tunc perceperit. Si vero non recens sauciatus fuerit, ad alia signa respicere oportet, ac consilium capere. Optimum quidem igitur est, neque febrire eum, qui ulcus in capite habet, neque sanguinem insuper ipsi erupisse, neque inflammationem, neque simul ullum aliquem dolorem accessisse. Si vero quid horum apparuerit, securissimum est ut in principio fiat, & modico tempore permaneat.

23. Conducit autem in doloribus, etiam inflammationes ex ulceribus accedere: in sanguinis autem eruptionibus, pus in venis apparere. Quæ vero in acutis morbis conferre febribus scripsi, ea etiam in his fieri conducit, & eadem hic quoque bona esse assero, contraria vero mala. At incipere febrem in capitis vulnere quarta die aut septima, aut undecima, valde lethale est. Judicatur autem plerisque, siquidem quarta vulneris die febris inceperit, ad undecimam. Si vero septima die febris inchoarit, ad decimamquartam, aut decimamseptimam. Si vero undecimo febrire inceperit, ad vigesimam: quemadmodum in febribus descriptum est, quæ absque manifestis causis fiunt. Cæterum in principiis febrium, sive delirium accesserit, sive alicujus membri sideratio, periturum hominem sciendum est, si non omnino aut ex optimis signis aliquod accedat, aut corporis vires adsint. Verum considerabis modum. Nam homini adhuc spes salutis est, sed claudum fieri articulum in quem incubuit necesse est, etiamsi superstes maneat homo.

24. Porro vulnera in articulis, quæ quidem magna sunt, & nervos conjungentes penitus præsecant, clarum est quod claudos efficient. Si vero ambiguum fuerit de nervis, quomodo se habeant, siquidem fuerit acutum telum quod rectum vulnus fecit, melius est obliquo. Si vero grave & obtusum fuerit id quod vulneravit, nihil refert. Sed plagæ profunditatem & alia signa considerare licebit. Sunt autem hæc. Pus si insuper accedat ad articulum, duriorem fieri necesse est. Si vero etiam tumores simul permanserint, hunc locum ad multum tempus durum esse necesse est: & quum sanum jam est ulcus, tumorem permanere necessarium est, simulque flecti ac extendi, quæcunque dum articulus incurvus est, curantur. Quibus vero etiam nervus elapsurus esse videtur, securius de claudicatione prædicere licet, tum alias, tum si inferiorum nervorum aliquis fuerit exolutus. Ex his autem cognosces nervum qui excidet. Pus album & crassum, multo tempore defluit, doloresque ac inflammationes circa articulum in principiis fiunt. Eadem fiunt etiam si os elabetur.

25. At vero dissectiones in cubiti gibbis, præsertim quæ sunt cum inflammatione, ad suppurationem perveniunt, ad sectionesque ac ustiones.

26. Medulla vero spinæ si ægrotarit, sive ex lapsu, sive ex alia aliqua causa, sive sua sponte, homo & cruribus impotens fit, ut neque si tangatur percipiat, & ventre ac vesica, ut circa prima tempora, neque stercus, neque urinam egerat, nisi ad necessitatem. Quum autem vetustior factus fuerit morbus, non urgente homine, & stercus prodit, & urina. Moritur autem postea, non multo interposito tempore.

27. Quod si vero cuipiam fauces implen-

plentur sanguine sæpe singulis diebus ac noctibus, cui neque caput antea doluit, & qui neque tussim habuit, neque vomuit, neque febre correptus fuit, neque dolorem habuit, nec pectoris, nec dorsi, hujus considerandæ sunt nares, & fauces, an ulcus aliquod habere compareat in hoc loco, aut hirudinem.

28. Oculi porro lippientes optime permutantur, si & lachryma, & sordes, & tumor, simul fieri inceperint. Si vero lachryma sordi fuerit permixta, & non valde calida: Sordes autem alba fuerit & mollis, & tumor levis solutus. Si ita hæc se habuerint, oculus conglutinabitur ad noctes, ut doloris exors sit, atque hoc modo res minime periculosa fuerit, ac minime diuturna. Si vero lachryma procedit multa & calida, cum paucissima sorde, ac parvo tumore, atque hoc ex altero oculo tantum, tunc diuturnum valde fit malum, verum non periculosum, & doloris exors est hic modus. Et judicationem in his maxime exspectare oportet, primam quidem ad vigesimam diem. Si vero hoc tempus transmittat, ad quadragesimam exspectanda est. Si vero neque in his diebus sedetur, in sexaginta judicatur. Per totum autem tempus hoc, sordem considerare oportet, an in digito misceatur, & alba ac mollis fiat, maxime sub judicationis tempus. Si enim desinet, hæc faciet. At si utrique oculi hæc perpetiantur, in majori periculo sunt, ne ulcerentur. Verum judicatio brevioris temporis erit. Sordes autem siccæ valde dolorosæ sunt, sed cito judicantur, si non vulnus acceperit oculus. Si vero tumor magnus fuerit, dolorisque exors & siccus, periculo vacat. Si vero cum dolore fuerit, malus est si siccus sit, & periculum est ne ulceretur oculus ac concrescat. Sed & gravis est tumor, si lachrymam conjunctam habeat, itemque dolorem. Si enim lachryma procedit calida ac salsa, periculum est & pupillam exulcerari, & palpebras. Si vero tumor consederit, sed lachryma multa multo tempore effundatur, & sordes fuerint: viris quidem palpebrarum eversionem prædicere oportet, mulieribus autem & pueris exulcerationem ac eversionem palpebrarum. At si sordes pallidæ aut lividæ fuerint, & lachryma multa ac calida, & in capite ardor fuerit, & de tempore dolores in oculum decubuerint, & vigiliæ his accesserint, necesse est ulcus in oculo factum esse, & timor est quoque ut talis rumpatur. Prodest autem febris accedens, aut dolor ad lumbos innixus. Prædicere vero his futura oportet, ita ut respectus & ad tempus habeatur, & ad ea quæ ex oculo fluunt, & ad dolores itemque vigilias. Postquam vero & oculum contueri datum fuerit, siquidem compertus fuerit ruptus, & per fissuram prominuerit oculus, malum est & difficile ut sedetur. Si vero & putredo tali suberit, penitus inutilis oculus redditur. At vero alios ulcerum modos prædicere oportet, locos considerando, & putredines, & profunditates. Necessarium enim est juxta ulcerum vehementiam cicatrices fieri. Quibus igitur rumpuntur oculi, & postea prominent, ut extra locum oculus sit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc ut videant. Parvæ vero oculorum transmotiones sedari possunt, si nihil mali accesserit, & homo juvenis fuerit. At ulcerum cicatrices, quibus nihil aliud mali affuerit, omnes, & a temporibus, & ab arte, opem ferre posse putandum est, maxime recentissimas, & in

in juvenum corporibus. Cæterum ex locis maxime oculi læduntur, si exulcerantur: deinde pars quæ est supra supercilia, postea quicquid viciniſſimum his locis fuerit. Pupillæ vero glaucescentes, aut argenti speciem referentes, aut cœruleæ, non bonæ sunt. His autem paulo meliores sunt, quæ aut minores apparent, aut ampliores, aut angulos habentes, sive ex causis tales factæ fuerint, sive sua sponte. Caligines & nubeculæ, & cicatrices subalbicantes, lævigantur ac delentur, si non vulnus aliquod in eo loco accesserit, aut prius cicatricem habuerit in hoc loco, aut unguem pterygion dictum. Si vero splendicans cicatrix in nigra oculorum parte fiat, partem aliquam nigredinis dealbat, adeo ut si multo tempore permaneat, & aspera & crassa, etiam memoriam sui relinquat.

29. Porro judicationes quemadmodum in febribus scripsi, ita & hic se habent. Verum signa edoctum, juxta differentias lippitudinum prædictionem facere oportet, quum pessima signa accesserint, diuturnarum lippitudinum, velut de singulis perscriptum est: quum vero apparuerint optima signa, brevium. Tunc enim septima die desituras esse prædicendum est, aut prope hoc tempus, & alioqui securas esse putandum est. Recidivas autem exspectare oportet his, quibus melius habere contingit, neque in diebus judicatoriis, neque signis bonis conspectis. Omnium vero maxime urinæ statum in oculorum affectionibus considerare oportet. Nam temporum occasiones repentinæ sunt.

30. Dysenteriæ siquidem cum febre invaluerint, aut variis alvi egestionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordii, aut ventris: aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibos intercipiunt, sitimque inducunt: hæ omnes malæ sunt. Et qui sane plurima horum malorum habuerit, citiſſime peribit: cui vero pauciſſima talium affuerint, huic plurimæ spes sunt. Moriuntur autem ex hoc morbo maxime pueri quinquennes, & seniores adhuc, decennes: reliquæ vero ætates minus. At quæ dysenteriæ commodæ sunt, hæ mala hæc non inducunt. Verum sanguine & ramentis egestis, desiverunt septima die, aut decimaquarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc tempora. Hujusmodi enim egestiones, etiam eos qui prius sunt in corporibus, morbos sanant, antiquiores quidem diutiore tempore, recentiores autem in paucis diebus submovere possunt. Nam & quæ uterum gestant, etiam ipsæ evadunt superstites magis ad partum, & ex partu, & fœtus conservant: sanguine & ramentis egestis, etiam per multos menses: nisi dolor ipsis affuerit, aut aliud quoddam malum signum ex his, quæ in dysenteriis fieri scripsi, accesserit. Si vero aliquod illorum apparuerit: & fœtui perniciem significat, & prægnanti periculum, si non post fœtus effugium, & secundæ exolutionem, ipsa dysenteria eadem die, aut post modicum tempus desinat.

31. Levitates porro intestinorum, lienteriæ Græcis appellatæ, quæ quidem sunt continuæ & diuturnæ, & per omnem horam, & cum strepitibus, & sine strepitibus exturbantur, & similiter noctu ac interdiu incumbentes, & egestione subeunte aut valde cruda, aut nigra, & lævi ac graveolente: hæ omnes malæ sunt. Nam & sitim inducunt, & potum non ad vesicam promovent, ut per urinam ejiciatur: & os exulcerant, & ruborem elevatum in facie efficiunt, & maculas solares varios colores

lores habentes. Simul autem & ventres emollitos, & sordidos ac rugosos reddunt. Ex talibus autem homines impotentes fiunt, ad cibum capiendum, ad deambulandum, ad faciendum alia quæ facere debent. Estque morbus hic gravissimus senioribus. Vehemens est etiam viris. Reliquis autem ætatibus multo minor. Quisquis autem neque in ætatibus his est, quas male tractari ab hoc morbo dixi, & paucissima ex signis habet, quæ mala esse scripsi, hic securissime dispositus est. Indiget autem curatione hic morbus, donec & urina pro ratione ejus, quod in potu acceptum est, procedat, & corpus ab ingestis cibis augmentum capiat, & a malis coloribus liberatum fuerit.

32. At vero alia profluvia alvi, quæ sine febre sunt, & brevi tempore durant, & mitia existunt. Aut enim eluta sedabuntur, aut sua sponte. Prædicere autem oportet excretionem subtus erumpentem desituram esse, quum tangenti ventrem manu nullus motus occurrerit, & in fine egestionis flatus penetrarit. Sedes autem evertuntur ac procidunt, viris quidem, quos ubi hæmorrhoidas habent, alvi profluvium corripit: pueris autem calculo laborantibus, & in dysenteriis longis ac meracis: senibus vero quibus muci agglutinati insunt.

33. Porro ex mulieribus, quæ magis aut minus in utero concipere solent, ita considerationem facere convenit: primum quidem specierum. Parvæ enim ad conceptionem præstantiores sunt majoribus, tenues crassis, albæ rubicundis, nigræ lividis. Quæ item venas conspicuas habent, meliores sunt quam quibus non apparent. Carnem autem uberiorem habere, aniculæ malum est: mammas autem tumidas ac magnas, bonum. Atque hæc quidem ad visum exposita sunt. Verum interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensibus compareant, & an copia satis magna, & an boni coloris sint, & æquales in singulis temporibus, & in iisdem mensium diebus. Sic enim has fieri optimum est. Locum vero in quo conceptio fit, quem sane uterum nominamus, sanum esse oportet, & siccum, ac mollem. Sit item neque retractus, neque pronuus, neque os ipsius sit aversum, neque conclusum, neque eversum. Fieri enim non potest ut conceptio fiat, quodcunque tandem talium impedimentorum affuerit. Quæcunque igitur mulieres in utero concipere non possunt, verum pallidæ apparent, neque febre, neque visceribus in causa existentibus, hæ capite se dolere dicent, & menses sibi male ac meracos prodire. Sive autem brevi, sive longo tempore, ipsis sic affectis menses non comparuerint, uteri in his purgatione opus habent. Quæcunque vero bene coloratæ sunt, & carnem multam ac pinguem habent, & venulas occultatas, & dolore carent, & menses his aut omnino non apparent, aut modici, & meraci prodeunt: hic modus difficillimus est ad cogendum ut concipiant. Si vero mensibus comparentibus inculpate, & mulier sic corpore disposita fuerit, & non conceperit, locus in quo est uterus in causa est, ut fœcunda fœtu fieri non possit. Aut enim revulsus est, aut eversus. Nam & alia quæ isthic fiunt, cum doloribus, decolorationeque ac colliquatione fiunt.

34. Quibus porro ulcus factum fuerit in utero, sive ex partu, sive ex tuberculo, sive ex alia quadam causa, his febres & inguinum tumores succedere

dere necesse est, & dolores in his locis. (Si vero & puerperii purgamenta simul fuerint intercepta, hæc mala si fuerint, omnino meraciora sunt & diuturniora.) Et ad hæc præcordiorum ac capitis dolores. Ulcere autem facto & sanato, locum hunc læviorem ac duriorem fieri necesse est, & minus concipere posse. Si vero solum in sinistra parte fiat ulcus, & mulier in utero concipiat, sive dum adhuc habet ulcus, sive ubi jam sana est, masculum magis enixuram esse spes est. Si vero in dextra parte ulcus fiat, & mulier concipiat, fœmineum magis fore fœtum exspectandum est. At si febres corripiant concipere non potentem, & attenuata sit muliercula, interrogare oportet, an uteri ulcus aliquod habeant, aut aliud quippiam ex malis, de quibus scripsi. Si enim in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quod concipere non possit, sanguinem vomituram esse mulierem exspectandum est, menses autem tali necessario evanuerunt. Si vero febris soluta fuerit a sanguinis eruptione, & menses comparuerint, in utero concipiet. Si vero priusquam sanguis erumpat, alvi excrementa liquida facta fuerint pravo modo, periculum est perituram esse mulierem antea quam sanguinem vomat.

35. Quæcunque in utero se concepisse putant, & non conceperunt, & per multos menses falluntur, menstruis purgationibus non apparentibus, & ventres augeri ac moveri vident: hæ & caput dolent, & collum, & præcordia, & in mammis lac ipsis non est, nisi modicum quiddam, atque id aquosum. Postquam vero ventris tumiditas exoluta fuerit, ac molles factæ fuerint, in utero concipient, si non aliud quoddam impedimentum ipsis fiat. Nam hæc affectio bona est ad mutationem in utero faciendam, ut post hoc tempus in utero concipiant. At his quæ conceperunt, dolores hi non fiunt, nisi familiares his fuerint capitis dolores, & lac in mammis gignitur. At vero eas quæ a diuturnis fluxionibus vexantur, interrogare oportet an caput doleant, & lumbos, & infernam ventris partem. Interrogandæ sunt etiam de dentium stupore, & visus hebetudine, & aurium sonitu. Quæcunque autem dum jejunæ sunt, subbiliosa vomunt per multos dies, quum neque uterum gestent, neque febricitent, eas interrogare oportet an lumbricos rotundos simul vomant. Si enim hoc non confitentur, prædicendum est ipsis futurum esse. Fit autem hic morbus maxime quidem mulieribus: deinde vero etiam virginibus, aliis autem hominibus minus.

36. Quibuscunque vero sine febribus dolores fiunt, mortem quidem non inducunt, verum plerique diuturni sunt, & multas mutationes ac recidivas habent. Modi autem hi sunt. Primum quidem ex capitis doloribus aliqui sunt leves, aliqui multo graviores. Utrosque vero hoc modo considerare oportet. Quicunque hebetem visum habent, & rubor quidam ipsis fit in oculis, & pruritus frontem vexat, his sanguis sua sponte manans opitulatur. Atque hic modus necessario simplex est. Quibus vero dolores circa caput & frontem, ex magnis ventis fiunt, & ex frigoribus quum vehementer calfacti fuerint, eos gravedines quidem maxime perfecte liberant: prosunt autem & sternutationes, & muci in naribus oborti, magis quidem sua sponte: sin minus, coacte. Gravedines autem fiunt perfecte, adeo ut tusses succedant: & sternuta-

nutationes succedentes si dolores non sedaverint, necesse est tubercula & decolorationes his succedere. Quibus autem dolores sine manifestis causis fiunt, & diuturni, & in toto capite, suntque ipsi & graciles, & debiles, his prædicendum est morbum longe graviorem priore esse. Si vero etiam ad collum, & ad dorsum dolor descendat, caput relinquens, & rursus ad caput recurrat, adhuc gravior fit. Verum omnium horum gravissimus est: si ex capite ad collum ac dorsum tendat. Utilitates autem his ex abscessibus fore exspectandum est, aut ubi pus per tussim rejecerint, aut hæmorrhoidas habent, aut pustulas in corporibus enatas. Confert etiam caput surfures habens.

37. Torpores & puncturæ pruriginosæ velut ab urtica, quibus per caput discurrunt, aliquando per totum, aliquando per aliquam partem: sæpe vero & frigiditas aliqua ab ipsis sentiri putatur, velut per caput discurrere: hos interrogare oportet, an etiam ad summam linguam punctura illa procedat. Si enim hoc fecerit, perfectus morbus fit, & qui difficilius submoveri possit. Verum absque hoc facilis est. Modi vero utilitatum consequendarum ex abscessibus contingent, veluti antea scriptum est. Sed tamen abscessus minus in his succedunt, quam in illis.

38. Quoscunque vero una cum doloribus vertigines corripiunt, malum ægre exolubile ac furiosum existit. Senibus autem maxime hic modus fit. At alii morbi circa caput, & viris, & mulieribus, cum securitate vehementissimi sunt, & diuturniores: fiunt autem & adolescentibus, & virginibus in ea pubertatis ætate, & maxime circa mensium progressum. Mulieribus vero in capitis doloribus, alia quidem omnia fiunt, quæ & viris. Verum puncturæ illæ pruriginosæ & affectiones atrabilariæ, his minus quam viris, si non menses penitus aboliti fuerint.

39. Quibus colores, dum juvenes sunt, pravi sunt ad multum tempus & continenter, non tamen morbi regii modo: hi sive viri sint, sive fœminæ, caput dolent, & lapides ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent. Pallidi vero cum virore colores qui diuturni sunt, & morbus regius vehemens non est, alia quidem eadem facere solent: verum pro lapidum ac terræ esu, præcordia hos magis affligunt quam alteros. Quicunque vero multo tempore pallidi apparent, & facies in tumorem elevatas habent, eos caput dolere sciendum est, aut circa viscera dolorem habere, aut in sede malum aliquod in seipsis. Ex his autem apparentibus, plerisque non unum aliquod horum malorum apparet, sed plerumque multa, aut etiam omnia.

40. Qui nocte vident, quos sane nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur juvenes, aut pueri, aut etiam adolescentes, & liberantur sua sponte, aliqui in quadraginta diebus, aliqui septimo mense: quibusdam vero & per totum annum permansit. Quapropter de tempore conjectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem respicias. Abscessus autem his prosunt insuper apparentes, & ad infernas partes fluentes. Verum non valde accedunt, propter juventutem. At mulieres non corripiuntur ab hoc morbo, neque virgines quibus menses comparent. Quibus autem lachrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiunt, eos interrogare oportet an caput doluerint, antea quam hæc revelarunt. Quicunque dum neque febri-

bricitant, neque decolores sunt, sæpe & verticem, & tempora dolent, si non alium manifestum habuerint abscessum in facie, aut graviter loquantur, aut dentes doleant, his sanguinem per nares erupturum esse exspectandum est.

41. Quibus vero ex naribus sanguis fluit, hi alioqui sani esse videntur, hos autem vel splenem in tumorem elevatum habere comperies, vel caput dolere, & splendicans quiddam ipsis ob oculos obversatur. Plerisque vero horum simul & caput, & splen hoc modo se habere apparent.

42. Gingivæ vitiatæ, & ora graveolentia his sunt quibus splenes magni. Quicunque vero habent splenes magnos, & neque sanguinis eruptiones ipsis contingunt, neque oris graveolentia, horum tibiæ ulcera prava habent, & cicatrices nigras. Quibus partes sub oculis vehementer attolluntur, eos magnos habere lienes comperies. Si vero etiam in pedibus tumores accesserint, aquam etiam habere videbuntur. Verum & ventrem, & lumbos inspicere oportet. At vero distortiones in facie, si nulli alii corporis parti communicent, cito sedantur, aut sua sponte, aut ad necessitatem coactæ: reliqui vero siderati fiunt. Quibus una cum hoc quod movere non possunt, morbosa corporis pars attenuatur, hi in sanitatem restitui non possunt. Quibus autem colliquationes non accesserint, hi sani evadent.

43. Cæterum de tempore quando sani erunt prædicendum est, respectu habito ad vim morbi, & ad tempus, & ad ætatem hominis, & ad anni tempus, ita ut ejus rei memor sis, quod vetustissimi morbi, & pessimi, & qui revolvuntur, gravissime obediunt: itemque hi, qui sunt in vetustissimis corporibus. Sed & autumnus, & hyems, ad tales morbos submovendos minorem commoditatem exhibent quam ver & æstas.

44. Dolores porro in humeris oborientes, qui quidem ad manus descendunt, torporesque ac dolores inducunt, his abscessus non succedunt, verum nigram bilem vomentes sanantur. Qui vero isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediuntur, eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt. Verum de his ita considerationem facere oportet. Siquidem enim facile spiraverint, ac graciles fuerint, atram bilem ipsos vomituros esse spes est. Si vero difficilius spiraverint, & in faciem ipsis color incurrit, qui prius non erat, sive rubicundus, sive niger, eos magis pus sputuros esse sperandum est. Ad hæc vero considerandum est etiam, an in pedibus tumores sint. Nam & hoc signum in his consentit. Atque hic morbus viris vehementissimus esse solet, a quadragesimo anno usque ad sexagesimum.

45. Quæ ætate etiam coxendicum morbus maxime affligit. Porro de coxendicum morbo sic considerationem facere oportet. Quibuscunque senioribus & torpores vehementissimi sunt, & perfrigerationes tum lumborum, tum crurum: & qui pudendum arrigere non possunt: & quibus alvus non egerit, nisi ad necessitatem coacta, & prodit ipsis multus stercoraceus mucus: his maxime diuturnus morbus erit, prædicendumque est annum ut minimum duraturum esse morbum, ab eo tempore quo incepit, & opem ad ver & æstatem exspectandam esse. At vero juvenibus non quidem minus doloris inducit coxendicum morbus, verum brevior est: nam quadragesimo die li-

berantur. Sed neque torpores vehementes accedunt, neque perfrigerationes crurum ac lumborum.

46. Quibus autem hic morbus est quidem in lumbis ac cruribus, non autem affligit adeo ut decumbant, considerare oportet an alicubi sint collectiones in coxa, & interrogare an ad inguen dolor progrediatur. Si enim ambo hæc habet, diuturnus fit morbus. Interrogandum insuper est, an in femore torpores insint, & ad poplitem progrediantur: & si hoc confiteatur, rursus interrogandum, an & per tibiam ad summum pedem procedant. Quicunque enim pleraque horum confessi fuerint, his dicendum est, quod crura ipsis aliquando calida, aliquando frigida fiant. Quod si morbus hic lumbos relinquens, aliquibus ad infernas partes vertatur, eos confidentes esse jube. Quibuscunque vero coxas & lumbos non relinquens, ad supernas partes convertitur, malum id esse prædicendum est.

47. At quibus circa articulos dolores fiunt, & tumores, & sedantur, non podagrico modo: in his comperies viscera magna, & in urina subsidentiam albam. Et talis si tempora elevarit, dicet se sæpe dolere, dicet etiam sudores sibi nocturnos oboriri. Si vero neque in urina subsidet talis subsidentia, neque sudores fiunt, periculum est ne aut claudi fiant articuli, aut affectio abscessus humore melli similis, quem melicerida vocant, sub ipsis nascatur. Fit autem hic morbus his quibus in pueritia & juventute sanguis ex naribus fluere solitus desiit. Proinde interrogandum est de sanguinis eruptione, an in juventute facta fuerit: & an pruriginosæ velut ab urtica puncturæ, & in pectore, & in dorso insint: & quibus alvi dolores fortes inducant, citra exturbationes: & quibus hæmorrhoides fiant. Hoc enim horum morborum principium est. Si vero etiam malo colore prædit sint hi homines, interrogandum est an caput doleant. Hoc enim fatebuntur.

48. Quibus vero ex his alvi dolores in dextris fuerint, dolores his vehementiores fiunt, & præsertim quum ad præcordium juxta hepar, reliquiæ doloris fuerint. His autem doloribus prodest strepitus statim in alvo obortus. Postquam autem dolor quieverit, urinam crassam ac cum virore pallidam mingunt. Atque hic modus nequaquam lethalis est, verum valde diuturnus. Quum autem jam vetustus fuerit morbus, homines ab ipso cæcutiunt. At de sanguine interrogare oportet, an in juventute fluxerit, & de visus hebetudine, & de urinæ evacuationis pallore, itemque de strepitibus an insint, & succedentes prosint. Hæc enim omnia fatebuntur.

49. Impetigines & lepræ, & vitiligines albæ, leucæ appellatæ, quibus quidem juvenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augescit: his non putare oportet abscessum esse eam papularum eruptionem, sed morbum. Quibus vero horum aliquid factum est multum & derepente, hoc sane fuerit abscessus. Fiunt autem leucæ quidem ex lethalissimis morbis, qualis est & morbus tabidus appellatus: Lepræ vero & impetigines, ex morbis ab atra bile factis. Ex his autem facilius sanantur ea, quæ in maxime juvenibus fiunt, & quæ recentissima sunt, & in mollissimis ac carnosissimis corporis partibus producuntur.

HIP-

HIPPOCRATIS

COACÆ PRÆNOTIONES.

QUi ex rigore perfrigerantur, caput ac collum dolentes, voce destituti, insuper exudantes, postquam se recollegerint, moriuntur. Moleste ferre morbum cum perfrigeratione, pessimum est. Perfrigeratio cum duritia, perniciosa est. Ex perfrigeratione timor, & tristitia præter rationem, in convulsionem finit. Ex perfrigeratione urinas intercipi, pessimum est. Ignorantia cum rigore, malum. Malum item oblivio. Soporosi rigores aliquatenus perniciosi, & flammeus in facie color, cum sudore, in his malignus est. In his frigiditas posteriorum partium convulsionem accersit. Et in summa, posteriorum partium frigiditas convulsoria est. Ex dorso horrores frequentes, & cito transeuntes, ægre tolerari possunt. Urinæ enim interceptionem dolorosam significant. Insuper exudare, his pessimum est. Rigor continenter vexans, corpore jam debili existente, lethalis est. Qui frequenter exudant, ac insuper rigent, perniciosum hoc est, & in fine suppurationem habere comperiuntur, ventresque perturbatos. Rigores ex dorso, molestiores sunt. Qui vero decimaseptima die rigorem habuit, & quarta ac vicesima insuper riguerit, malignum hoc est. Horrore affecti, caput dolentes, exudantes, malignum id est. Horrore affecti, multum insuper exudantes, difficili malo implicantur. Rigores multi torpidi, maligni sunt. Quibus sexta die rigores fiunt, hi ægre judicantur. Quibus sanis horrores frequentes sunt, hi ex sanguinis fluxione suppurantur. Horror & spirandi difficultas in doloribus, signa tabis sunt. Ex pulmonis suppuratione, & circa ventrem aliquando ac claviculam dolores, & anxie stertere, sputi copiam in pulmone significat. Horrore affecti, anxii, delassati, lumbos dolentes, alvos humectas habent. Affectiones insuper rigentes, & quæ ad noctem aliquanto magis exacerbantur, cum vigiliis ac delirio in somnis, aliquando urinas involuntarie emittentes, in convulsionem desinunt. Continui rigores in acutis, pravi sunt. Ex rigore, cum capitis dolore exolutiones, perniciosæ. Cruentæ in his urinæ, pravæ. Rigor cum distentione nervorum in posteriora, occidit. Qui inhorruerunt & exudarunt judicatorio modo, & postridie præter rationem horruerunt, si quis non vigiliis infestetur, neque concoxerit, ei sanguinem erupturum esse puto. Urinæ cum rigore suppressæ, malæ & convulsoriæ, tum alias, tum si quis antea gravi sopore pressus fuit. Spes autem in his est abscessus retro aures fore. Rigores velut in febre tertiana, si in media inordinata febre exacerbentur, valde maligni sunt. Si vero contrario convellentibus modo exacerbentur, cum rigore & febre, perniciosum est. Vocis interceptiones ex rigore, solvuntur tremore. Et insuper rigentes tremores succedentes judicant. Qui ex rigore cum capitis dolore exolvuntur, in periculo versantur. Cruenta urina his mala est. Quibus rigor, his urinæ suppressio. Convulsio in febre, manuum ac pedum dolores, maligni sunt.

Ma-

Malignus eſt & doloris ex femore progreſſus. Neque genuum dolor bonus eſt. Sed & ſurarum dolores maligni ſunt, mentemque emovent, tum alias, tum ſi urinæ ſubſidentia in medio innatet. Febres ex præcordiorum dolore malignæ ſunt; ſopor in his peſſimus eſt. Qui frequenter exudare cum præcordii intenſione non ceſſant, plerumque maligne habent, & dolores in ſummum humerum ac claviculam incumbentes, in his pravi ſunt. Febres tertianæ naturam referentes, cum anxietudine, malignæ ſunt. Vocis interceptiones, in febre malæ ſunt. Laſſati, caligantes, vigilantes, ſoporoſi, exudantes, recaleſcentes, male habent. Laſſati cum horrore ſi exudarunt judicatorio modo, recalfacti in morbo acuto, male habent, tum alias, tum ſi circa hæc ſanguis de naribus ſtillarit. Et regio morbo abunde colorati, moriuntur, alba vero alvi egeſtio in his præcedit. Febres tertianæ naturam referentes erroneæ, in pares dies translapſæ, difficiles ſunt. Anxietudines in diebus judicatoriis, ſi in his ſine ſudore perfrigerentur, & omnes qui ſine ſudore perfrigerantur citra judicationem, male habent. Et qui inſuper riguerunt ex his, ubi vomuerunt meraca, anxii, tremuli in febre, malum. Qui ex rigoribus parvis ſudoribus perfrigerantur, malum. Exudantes, vigilantes, recaleſcentes, malum. Qui inſuper exudant in febre, maligne habent. Quibus bilioſa eſt alvi egeſtio, his circa pectus morſus & amaritudo, malum eſt. In febribus inflata alvo flatus non erumpere, malum. Laſſati, ſingultientes, ſtupore detenti, mali. (Ex dorſo crebris & parvis horroribus leviter inſudantes, difficile habent. Urinæ enim interceptionem plus nimio dolentem ſignificat. His leviter inſudare, malum.) Præter conſuetudinem quid facere, velut eſt; proponere ſibi aliquid, & exſpectare aliquid, prius non conſuetum, aut contrarium, malum eſt, & mentis emotioni proximum. Qui morbi in malis ſignis levantur, & qui in bonis non remittunt, difficiles ſunt. Qui exudant, & maxime capite, in morbis acutis ſubmoleſte ferentes, malum, tum alias, tum ſi urinæ ſunt nigræ, & turbidus ſpiritus in his, malus. Extremæ partes ſi in utramque partem cito transmutentur, malum eſt. Sed & ſitis hujuſmodi mala eſt. Ex moderato ferox reſponſio, malum. Vox acuta, malum. Præcordia his intro trahuntur. Qui ex perfrigeratione ſudoroſa cito recaleſcunt, malum. Qui in acutis exudant ſubmoleſte ferentes, malum. Qui præter rationem nulla exiſtente vaſorum evacuatione, impotentes fiunt, malum. In febre tractus velut a vomitu, in screationem deſinens, malum. Torpor in utramque partem cito translabens, malum. Sanguinis ſtillæ puſillæ, malæ. In acuto morbo ſitis præter rationem ſoluta, malum. Qui ad manum exiliunt, male habent. Quibus cum febre ardente, tumores ſomnolenti, torpidi fiunt, his dolor in latus ſuperveniens levis ſiderationis ac reſolutionis modo occidit. Suffocatio in acutis, ægris attenuatis, pernicioſa. In pernicioſis jam parvi tremores, & vomitus æruginoſus. Qui in potibus ſubſtrepunt, & ſubmurmurant in ſiccis: & qui difficulter deglutiunt ſpiritu tuſſiente, pernicioſe habent in acutis perfrigeratis. Rubores in manibus ac pedibus, pernicioſi. Efflantes & refracti, in ſomnis leviter ſuſpicientes, morbo regio abunde colorati moriuntur, alba alvi egeſtio in his præcedit. In febribus mentis emotiones taciturnæ, in eo qui voce privatus non eſt,

eſt, pernicioſæ ſunt. Livores orientes in febre, brevi mortem affore ſignificant. Quibus in febre dolore lateris oboriente, alvus multa aquoſa ac bilioſa egerit, hi allevantur. Quibus vero inediæ conſequenter accedunt, ac ſudores, cum bono faciei colore, & alvo liquida, ita ut adſit etiam aliquis cordis, ſeu potius oris ventris dolor, hi ubi longius ægrotarunt, peripneumonicorum modo moriuntur. Febrienti ſi atra bilis in principio, ſurſum aut deorſum prodierit, lethale eſt. Qui cum perfrigerationibus, non ſine febre, ſuperne exudant, moleſte ferentes & phrenitici, in acuto morbo pernicioſe habent. Dolores modice acuti, ad claviculam ac ſurſum tranſeuntes, pernicioſi. In longis pernicioſis morbis, ſedis dolor lethalis eſt. Si debiliter jam affecti, non videant, aut non audiant, aut labium, aut oculus, aut naſus ipſis diſtorqueatur, lethale eſt. In febribus inguinis, & glandularum dolor, morbum diuturnum ſignificat. In febribus judicationes impeditæ ac ſublatæ, temporis quidem diuturnitatem inducunt, non autem pernicioſæ ſunt. Febres ex doloribus vehementibus diuturnæ. Mentis emotiones tremulæ, palpatoriæ, phreniticæ ſunt, & dolores circa ſuram, in his mentem emovent. Quicunque in febre continua, voce deſtituti jacentes, oculis conniventes nictant, hi ſi poſtquam ſanguis ipſis ex naribus fluxit, & ubi vomuerunt loquantur, & ad ſeipſos redeant, ſervantur. Si vero hæc non fiant, difficulter ſpirantes facti brevi moriuntur. Qui melius habuerunt, ſi poſtridie exacerbentur, malum eſt. Si tertia die cohibiti, quarta exacerbentur, malum eſt. Num & tales exacerbationes phreniticæ ſunt? Quibuſcunque deſinunt febres, non in diebus judicatoriis, his recidivæ fiunt. Qui in principio tenues, cum capitis pulſu, & urina tenui, ad judicationem acerbantur, his nihil miri eſt ſi & mentis emotio, inſuperque vigiliæ accedant. In morbis acutis, motus, jactatio, ſomnus turbulentus, quibuſdam convulſionem ſignificat. Turbulentæ cum ferocia excitationes mentem emoventes, malæ ſunt, itemque convulſoriæ, tum alias tum cum ſudoribus. Convulſoriæ etiam videntur colli ac dorſi perfrigerationes, imo etiam totius corporis. In his mictiones ſunt pelliculoſæ. Deliria cum ſopore, convulſoria. Mentis emotiones modice feroces, ferinæ ſunt, ſed & convulſiones ſignificant. In morbis longis, ventris præter rationem tumores, convulſorii. Affectiones ſtatim turbulentæ, vigilias inducentes, ſanguinem de naribus ſtillantes, ſexta die allevantes per noctem, poſtridie rurſus affligentes, exudantes in ſomnum delatæ, mentem emoventes, large ſanguinem fundunt, & morbos ſolvunt. Aquoſa urina talia ſignificat. Qui cum relatis, ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, maligne habent. Delirium in ſpiritu & ſudore, lethale eſt. Lethale eſt & in ſpiritu ac ſingultu. Inſomnia in phrenitide evidentia, bona ſunt. In phrenitide egeſtiones alvi albæ, & torpor, malum. Rigor his peſſimus eſt. In phreniticis in principiis affectiones manſuetæ, ac frequenter tranſmutationem habentes, malæ ſunt. Quibus ab atra bile mente motis tremores fiunt, malum eſt. Qui ab atra bile mente moti, tremuli fiunt, ac ſalivam fundunt, num ſane phrenitici ſunt? Mente moti, acute inſuper febrientes, phrenitici fiunt. Phrenitici parum bibentes, ſtrepitum valde percipientes, tremuli, aut convulſi. In vehe-

hementer phreniticis, tremores lethales sunt. Deliria, circa necessaria, pessima. Quæ ex his exacerbantur, lethalia sunt. Mentis perculsiones, voce clangorosæ, linguæ convulsiones tremulæ, & voces tremulæ factæ, mentem alienant. Durities in his perniciosa est. Prædebilitatorum deliria, pessima. Affectiones in phreniticis frequenter transmutationem habentes, convulsoriæ, pravæ. Phrenitici cum perfrigeratione salivam fundentes, vomitum nigrum indicant. Qui varie ægrotant, & frequenter soporosi mente moventur, his nigrum vomitum exspectandum esse dicito. Quæ convulsorio modo exacerbantur, stupefactoria sunt. Tumores juxta aurem, in morbis longis parvi sunt. Sanguinis fluxiones ac vertigines insuper apparentes, perniciosæ. Febres vertiginosæ, & cum volvulis, & sine volvulis, perniciosæ. Anhelosis febris postea acuta. Cum præcordio intento perfrigeratis, magnus circa aurem tumor. Quibus in febre dolores circa lumbos & infernas partes oborti, septum transversum contingunt, infernas partes relinquentes, perniciosi sunt, tum alias, tum si aliud quoddam signum pravum accedat. Si vero alia signa non fuerint prava, suppuratum fore timor est. Pueris febris acuta, & alvus suppressa, cum vigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere, convulsorium est. Affectiones statim turbulentæ, vigilias inducentes, & nigra compacta egerentes, partim sanguinem fundunt. Affectiones cum vigiliis & anxietudine repentina, sanguinem fundunt, tum alias, tum si quid etiam antea profluxerit. Num & qui modice perfrigerati postea horruerunt? At qui circa exacerbationes tussiunt, & parum exudant, maligne habent. Ad latus dolore ac suffocatione accedente, hi suppurantur. Quibus in febribus continuis pustulæ per totum corpus erumpunt, lethale, si non purulentus abscessus fiat, maxime autem circa aurem his fieri solet. In morbo acuto externas partes perfrigerari, internas autem ardere, & sitire, malum est. Febres continuæ per tertiam diem augescentes, periculosæ. Quibus febris aliquando intermittit, periculo vacat. In febribus longis, aut tubercula, aut dolores, in articulis fiunt: & si facti fuerint, non sunt inutiles. Capitis dolor in morbo acuto, præcordium revulsum, non profluente ex naribus sanguine, ad phrenitidem devenit. Febres lypiricæ, bilis sursum ac deorsum effusione non accedente, non solvuntur. Morbus regius ante septimum diem accedens, malum. Septimo vero ac nono, & undecimo ac decimoquarto, judicatorius est, si non præcordia induret. Sin minus, ambigua res est. Frequentes per eadem recidivæ, circa judicationem sanguinolentæ, nigrorum vomitum faciunt, fiunt autem & tremulæ. Dolores qui in tertianis febribus exacerbantur, tertianarum generis morbum faciunt, & grumosum sanguinem egerunt. In febribus secundum venam quæ est in collo, pulsus ac dolor, in dysenteriam desinit. Color qui sæpe in calore transmutatur, utilis est. In biliosis spiritus magnus, & febris acuta, cum præcordii intensione, juxta aurem abscessum facit. Qui ex morbis longis se refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt, hi maligne recidivam incidunt. Quibus in febribus venæ in temporibus pulsant, & facies sana est, & præcordium non molle, diuturnum morbum significat, & non desinentem citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut singultum, aut convulsionem, aut co-

coxendicum dolorem. In febre ardente, si alvus eruperit, mortale est. Ex alvi dolore laborioso, febris ardens, perniciosa. In febribus ardentibus, si aurium sonitus accedant, cum visus hebetudine, & gravitate secundum nares, melancholico modo ab atra bile mente moventur, sanguine ipsis non erumpente. Tremores in febribus ardentibus, mentis perculsio solvit. In febre ardente fluxio sanguinis ex naribus quarta die, mala est, si non aliud quid boni coinciderit: verum quinta, minus periculosa est. Qui ex febribus ardentibus aliquantulum perfrigerantibus, cum egestionibus alvi aquosis ac biliosis laborans, oculis malum est, tum alias, tum si stupidi fiunt. Febris ardens rigore superaccedente solvitur. Febres ardentes recidivare solent, & ubi per dies quatuor significationem de se præbuerunt, postea exudant: sin minus, septima die. Febres ardentes quatuordecim dies dijudicant, aut allevantes, aut perimentes. Ex febre ardente, abscessu purulento circa aurem non oborto, non valde servantur. Lethargici, tremuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis elevatas habent, & sudores insuper accedunt, & alvos biliosas, intemperatas & subtumidas habent. Si vero obaridas habuerint, urinæ & egestiones alvi latenter ipsis progrediuntur: urina velut jumentorum est: potum non expetunt, neque aliud quicquam. Postquam vero resipuerint, collum dolorosum se habere dicunt, & sonitus per aures transire. Qui vero ex lethargicis servantur, plerumque pectore suppurati fiunt. Quibuscunque in febribus tremores citra judicationem cessant, his temporis progressu, abscessus dolorosus suppuratus in articulos fit, & vesica dolorosa. Febrientibus quibus rubores sunt in facie, & dolor capitis fortis, & venarum pulsus, his sanguis fluxio plerumque contingit. Quibus autem cibi fastidia sunt, & oris ventriculi morsus, & multum salivæ, his vomitus fit. Quibus vero ructus adsunt, & flatus, strepitus ac elevationes ventris, his fit alvi exturbatio. Qui diutius secure ex febre continua laborant, citra dolorem, aut inflammationem, aut aliam causam, his abscessus exspectandus est cum dolore ac tumore, & magis in infernis partibus. Exspectare autem oportet abscessus, his magis qui trigesimum annum egressi sunt, & tunc exspectare abscessus oportet, ubi viginti dies febris transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, & ubi multo tempore febres durant. At intermittentes & erroneo modo invadentes, autumno maxime in quartanam leniter transeunt, & hoc magis his qui triginta annos excesserint. Abscessus autem hyeme magis fiunt, & tardius desinunt, & minus recurrunt. Quibus vero sæpe recidiva contigit, his si semestre tempus transmiserint, tabes coxendicum leniter accedit. Quæcunque signa febri se opponunt, & non abscessus significationem habent, maligna sunt. Febres quæ neque in diebus judicatoriis, neque post solutorium signum decesserunt, recidivant. Acuti morbi in diebus quatuordecim judicantur. Tertiana exquisita in quinque aut septem circuitibus, aut ad summum in novem judicatur. Quibus febrire incipientibus, sanguis de naribus sternutatione contingente destillat, & urina subsidentiam albam in quarta die habet, his in septima die solutionem significat. Morbi acuti judicantur, sanguine de naribus fluente, in die judicatorio: & sudore multo obor-

oborto, & urina purulenta ac vitri formam referente, prodeunte, & bonam subsidentiam habente, & acervatim exeunte: abscessu item memorabili oboriente, & alvo mucosa & cruenta derepente egerente: & vomitibus non pravis contingentibus circa judicationem. Somni profundi, non turbulenti, firmam judicationem significant. Turbulenti vero cum dolore corporis, inconstantes sunt. Septima die, aut nona, aut decimaquarta, fluxiones sanguinis a naribus contingentes, plerumque febres solvunt. Similiter & alvi fluxio biliosa, & qualis in dysenteria fieri solet: & genuum ac coxendicum dolor: & urina concocta ad judicationem. In muliere vero etiam menstruæ purgationis fluxus. Quibus in febribus sanguis abunde undecunque profluxit, his in refectionibus a morbo alvi humectantur. Qui in febribus exudant, caput dolentes, alvo suppressa, convulsi fiunt. Mentis emotiones modice feroces, & ferinum, & convulsionem significant. Convulsio in febre oboriens, & eadem die desinens, bona est. Convulsio in febre oboriens, sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia. Si vero tempus in quo incepit transgrediatur, & non desinat, malum est. Febres intermittentes, verum inæqualiter calescentes, alvo inflata, pauca egerente, in his post judicationem lumborum dolore sequuto, alvi erumpunt. At amburentes ad manum, torpidæ, siticulosæ, anxiosæ, in his alvo suppressa gravati exolvuntur. Quandoque vero & rubicundæ in pedibus ambustiones, eadem significant. Hybernæ febres quartanæ, leniter in acutos morbos transeunt.

2. Capitis dolor pertinax cum febre acuta, & alio signo maligno, lethale est. Cæterum sine signo malo, transgrediens vigesimum diem, sanguinis aut puris fluxum e naribus, aut abscessus ad infernas partes significat: fluxiones quidem junioribus trigintaquinque annis, senioribus vero, abscessus. Si vero circa frontem ac tempora fuerit dolor ille pertinax, fluxiones. Quibus capitis sunt dolores, & sonitus aurium, citra febrem, & vertigo, & vocis tarditas, & manuum torpor, eos aut sideratos, aut comitiales, aut obliviosos fore exspecta. Qui caput dolent, stupore correpti, delirantes, alvo suppressa, oculo ferociente, florulenti, hi in posteriorem partem convelluntur. Capitis succussiones, oculi rubicundi, mentem manifeste emoventes, perniciosæ sunt. Non commoriuntur hæc, sed circa aurem tumorem faciunt. Capitis dolor, cum sedis & pudendorum dolore, & torporem, & impotentiam inducit, & vocem resolvit. Hæc horrenda non sunt, verum somnolenti ac singultientes fiunt nono mense, ex quibus soluta voce, in idem restituuntur. Qui in capitis dolore ascaridas habent, his surditas & sopor consequens, abscessus circa aurem exsuscitat. Qui caput dolent, stupore detenti, dolorosi, oculum rubicundum habentes, sanguinem effundunt. Capitis concussiones, & aurium sonitus, sanguinem effundunt: aut mulieri menses deducunt, tum alias, tum si juxta spinam ardor consequatur: fortassis autem dysentericis fluxiones. Capite gravati, juxta sinciput dolentes, vigiliis infestati, sanguinem effundunt, tum alias, tum si quid ad collum se extendat. Vomitus in capitis doloribus æruginosi, cum surditate, vigilantibus, cito insaniam excitant. Quibus capitis ac colli dolor est, sed & totius corporis tremula quædam impotentia,

tia, sanguinis eruptio solvit. Quin & tempore hæc solvuntur. Verum vesicæ in hoc supprimuntur. In acutis capitis doloribus, & in torpidis cum gravitate, convulsiones fieri solent. Capitis dolorem solvit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia. Solvit item ulcerum eruptio. Quandoque & somnus, & alvi fluxus. Capitis dolor moderatus cum siti cibum capiente, aut cum sudore non solvente febrem, abscessus in gingivis, aut circa aurem significat, alvo non exturbata. Capitis dolor soporosus cum gravitate, convulsorium quid facit. Caput dolentes siticulosi, aliquatenus vigilantes, obscuri cognitu, impotentes, ex alvo liquida, delassati, num mente moventur? Caput dolentes, surdastri, manibus tremuli, collum dolentes, mingentes nigra condensata, vomentes nigra, perniciose habent. Caput dolentes, exudantes, alvum suppressam habentes, convulsioni obnoxii sunt. Sopor ubique malus est. Soporosi in principiis evadentes, cum capitis, lumborum; colli, præcordii dolore, vigilantes, num phrenitici sunt? Nasus in his destillans, perniciosus, tum alias, tum quarto ab initio die. Malum est etiam alvi profluvium valde rubicundum. Soporosi ab initio exudantes, urinis concoctis ardentes, verum citra judicationem perfrigescentes, & brevi rursus ardentes, torpidi, soporosi, convulsi, perniciose habent. Somni soporosi, & perfrigerationes, perniciosi sunt. Soporosis delassatis, surdis factis, alvo erumpente, si rubicunda egesta fuerint circa judicationem, prosunt. Soporosi, anxiosi, præcordium dolentes, parum vomentes abscessus juxta aurem habent: antea vero circa faciem tumores cum sopore. Morbi derepente mentem percellentes cum anxietudine, sanguinem profundunt. Soporosa, anxiosa, dolorosa præcordia, frequenter parum spuentia, tumores circa aurem habent. Soporosi, num aliquid convulsorii habent? Affectiones soporosæ, fatuitatem inducentes, stuporis detentionem inferentes, præcordia variantia, & ventrem tumidum habentes, cibum fastidientes, alvo suppressa exudantes, num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid pertransiens, singultum significat? Num & alvus biliosa insuper egerit? Splendidum in his mictum prodest. Ventres quoque his insuper turbantur. Cerebro corrupto alii in tribus diebus, alii in septem moriuntur. Has vero si effugerint, servantur. Quibus autem ex his resectis os disparatum repertum fuerit, hi pereunt. Caput dolentibus ex posteriore parte ossa rupta habentibus, fluxio e nare larga crassa, mala est. Hi ubi oculum antea doluerint, rigent. Num & juxta tempora ossium diruptiones convulsoriæ sunt? Auris dolor pertinax, cum febre acuta, & alio quodam signo aliquantum maligno, juvenes quidem septima die occidit, & citius delirio correptos, si non multum pus effluxerit ex aure, aut sanguis e naribus, neque aliud quoddam bonum signum compareat. Seniores autem tardius, & minus tollit. Nam & aures suppuratione præveniunt, & minus delirant. Verum multi ex his recidivant, atque sic pereunt. Surditas in acutis ac turbulentis consequens, malum. Malum etiam in longis. In his autem dolores etiam ad coxas deducit. In febribus surditas, alvum sistit. Aures frigidæ, & pellucidæ, & contractæ, perniciosæ. Tinnitus in acutis, & sonitus in auribus, lethale. Sonitus aurium, cum visus hebetudine, & narium

gravedine, mentem emovet, & sanguinem profundit. Quibus surditas cum capitis gravitate, & præcordii intensione, & ad splendorem turbatio, sanguinem profundit. In febre acuta aures obsurdescere, furiosum est. Valde surdi, in accipiendo tremuli, linguam resoluti, torpidi, malum. Accedente ægritudine surditas, & urina subrubicunda subsidentiam non habens, sed id quod in medio innatat, mentem emovet. Morbo regio corripi, in his malum est. Mala est & ex morbo regio fatuitas. Hos voce privari, sentientes tamen esse contingit. Fortassis autem & alvus male his afficitur. Quæ circa aurem dolorose excitantur, perniciosa sunt. Rubores circa aurem ex prægresso dolore, in febribus oborientes, signum quidem sunt erysipelatis in facie futuri. Sed & convulsiones ex talibus fiunt, cum vocis intereeptione ac exolutione. Tumores circa aurem ex plurimis graveolentibus cum febre acuta, & præcordio intentio, tardius excitati, occidunt. Tumores circa aurem leviter sideratis mali. Tumores circa aurem in longis morbis non suppurantes, lethales. Alvi vero his deorsum feruntur. Num quibus abscessus sunt juxta aures, caput dolent? Num & supernis partibus exudant? Num & insuper rigent? Num & alvi erumpunt, & quid soporosum habent? Num & aquosa est urina, alba innatantia habens, & aliquantum varia, exalbida, graveolentia? Abscessus juxta aurem submovent tussiculæ cum sputationibus contingentes. Urinæ in abscessibus retro aures cito & modice maturescentes, malæ sunt, & sic perfrigerari, malum est. Abscessus circa aurem in morbis diuturnis suppurati, non valde albo & inodoro pure, occidunt, & maxime mulieres. Abscessus juxta aurem, ex acutis morbis maxime in febribus ardentibus fiunt, & si non judicationem fecerint, & maturescant, aut ex naribus sanguis fluxerit, aut urinæ subsidentiam crassam habuerint, ægri pereunt. Plerique vero talium tumorum antea propulsantur. Verum considerare oportet insuper etiam ipsas febres, sive augescant, sive remittant, atque sic pronunciare. Ex surditate ac torpore, de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. Vomitus his conveniet, & alvi turbatio. Ex surditate leniter abscessus juxta aures fiunt, tum alias, tum si quid nauseæ accedat. Sed & soporosis ex his etiam magis abscessus ad aurem fiunt. Surditatem ex febribus, sanguinis e naribus fluxio solvit: itemque alvi turbatio. Facies quæ ex tumida humiliatur, & vox levior ac debilior evadens, & spiritus rarior ac levior, remissionem in sequentem diem significat. Faciei corruptio, lethalis. Verum minus, si propter vigilias, aut famem, aut alvi exturbationem fiat. Et si id quod propter hæc corruptum est, sedetur per noctem ac diem. Talis autem fuerit, oculi cavi, nasus acutus, tempora collapsa, aures frigidæ ac contractæ, cutis dura, color pallidus aut niger. Livescens vero ex his palpebra, aut labium, aut nasus, brevi lethale est. Faciei bonus color, & torvitas, in morbo acuto, malum est. Frontis ex his contractio, phrenitidis signum est. Circa faciem color bonus, & sudores non febrientibus, stercora vetusta subesse significat, aut victus rationem inordinatam. Rubores circa nasum, alvi humescentis signa sunt. Dolores circa præcordia aut pulmonem si suppurentur, malum est. Oculorum puritas, & albas ipsorum partes, ex nigris

gris aut lividis puras fieri, judicatorium est. Si igitur cito purgentur, celerem judicationem significat: si tarde, tardiorem. Caligo oculorum, aut si alba ipsorum pars rubescat, aut livescat, aut venulis nigris impleatur, bonum non est. Malum est etiam lucis splendorem fugere, aut lachrymari, aut distorqueri. Et alterum minorem fieri, malum est: & oculos frequenter agitare, ac jactare, aut parvas lemas ac sordes circa ipsos, aut concretionem tenuem albicantem habere: aut albam partem majorem fieri, nigram vero minorem: aut nigram subpalpebram supernam occultari. Mala est etiam oculorum cavitas, & expressio valde foras, & splendoris extritio, ut pupilla extendi non possit. Et extremitatum palpebrarum curvitas, & oculi fixi, & assidue nictare, & colores permutare, & palpebras inter dormiendum non committere, perniciosum est. Malus est & oculus perversus. Oculorum rubor in febre oboriens, alvi diuturnam malignam affectionem significat. Circa oculos pustularum eruptiones in virium refectionibus, alvum prorumpere faciunt. In oculorum distortione, febrienti, lassato, rigor perniciosus: & soporosi in his, male habent. Viro lippienti, febre superveniente, solutio. Sin minus, periculum est ne cæcus fiat, aut pereat, aut utrunque. Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus concomitatur, periculum est ne cæci fiant. Lippienti alvi profluvium sua sponte prodiens, utile est. Oculorum obscuratio, & oculus fixus caliginosus, malum. Oculorum obscuratio cum animi deliquio, brevi convulsionem inducit. Oculorum rectitudo in morbo acuto, & motus velox, & somnus turbulentus, & vigiliæ, & quandoque sanguinis e naribus stillationes, nihil boni. Qui febres ad tactum non adurentes habent, phrenitici fiunt: & magis si sanguis fluxerit. Lingua quæ in principio quidem inhorruit, in colore vero permanet: progressu autem temporis exasperatur, & livescit, & rumpitur, lethalis est. Si vero valde nigrescat, in quartadecima die judicationem fore significat. Periculosissima autem est nigra, & cum virore pallida. Linguam circa bifidam sui partem, velut saliva alba obduci, febris remissionis signum est, siquidem id quod superinductum est, crassum fuerit, eadem die: si vero tenuius, postridie: si vero adhuc tenuius, tertia die. Eadem significant etiam hujusmodi, si circa summam linguam fiant, verum minus. Lingua tremula cum rubore juxta nasum, & alvo liquida, si reliqua sine signis sint circa pulmonem, malum est, & celeres purgationes, perniciosas significat. Lingua citra rationem tenera evadens, & cum cibi fastidio nauseabunda, cum frigido sudore, ex alvo liquida, nigrorum vomituum signum est: lassitudo in his mala est. Linguæ tremulæ quibusdam etiam alvum liquidam quandoque faciunt. Denigratæ vero in his celerem mortem significant. Num lingua tremula mentem non firmam significat? Linguæ asperæ & resiccatæ, phreniticæ sunt. Dentes collidere, aut stridere, quibus non familiare id est a pueris, furiosum ac lethale est. Jam vero delirans si hoc faciat, penitus lethale est. Perniciosum autem est & resiccari dentes. Dentis corruptio, abscessum circa gingivam factum solvit. Ex dentis corruptione, vehemens febris superaccedens, & delirium, lethale est. Si vero serventur, ulcera suppurabunt, & ossa discedent. Quibus circa palatum hu-

humoris collectio fit, plerumque suppuratur. Dolores vehementes circa maxillas, periculum est ne ad ossis eductionem deveniant. Labium contractum, alvi biliosæ eruptionem significat. Sanguis de gingivis, ex alvo liquida, perniciosus. Sputi exscreationes in febre, lividæ, nigræ, biliosæ, siquidem supprimantur, malæ sunt: secedentes vero pro ratione, utiles. Quibus salsuginosa sputa, ac tussis supprimuntur, his corpus velut a pustulis rubescit: verum ante obitum exasperatur. Screatio frequens, si sane & aliud quoddam signum affuerit, phrenitidem indicat. Vocis interceptiones cum exolutione, pessimæ. Modice feroces mentis emotiones, malæ & ferinæ sunt. Quibus vox cum febre deficit, & cum judicatione intercepta, tremuli moriuntur. Vocis interceptiones in febre convulsorio modo contingentes, quæ ad mentis emotionem cum silentio deveniunt, perniciosum. Vocis ex dolore interceptiones, dolorosam mortem inducunt. Vocis interceptiones cum exolutione stupefactorio modo, perniciosæ sunt. Voces confractæ post medicamenti sumptionem, num pravæ sunt? Plerique horum exudant, & ventres humectos habent. In vocis interceptione spiritus, velut his qui strangulantur, præ manibus expositus, malus est. Num & mentem emovet? Ex capitis dolore vocis interceptiones si sint, febricitantes cum sudore laxantur in seipsos, fiuntque morbi revertentes diutius durantes: his insuper rigere, malum non est. Mentis emotiones cum vocis interceptione, perniciosæ. Vocis interceptiones insuper rigentibus, lethales. Tales autem leniter caput dolent. Vocis interceptiones cum exolutione, in febre acuta, sine sudore, sunt quidem lethales, minus vero quæ cum sudore. Verum diuturnitatem temporis significant: fortassis autem & qui ex recidiva tale quid patiuntur, tutissimi sunt. Perniciosissime autem ex talibus habent quibus sanguis ex naribus fluit, & quibus alvi humectantur. Vox acuta, planctum referens, & oculorum obscuratio, convulsorium est. Dolores his ad infernas partes, toleratu faciles sunt. Cum voce tremula, solutio alvi præter rationem, in his moram trahentibus diuturnis, pernicies est. Frequentes subsoporatæ vocis interceptiones consistentes, tabem præsignant. Spiritus qui densus quidem & parvus est, inflammationem & dolorem in locis principalibus significat. Magnus autem & per multum tempus, delirium aut convulsionem. Et frigidus quidem lethalis est. Lethalis autem est & febriculosus & fuliginosus: verum minus quam frigidus. Et qui magnus foras expiratur, parvus vero intro: & parvus foras, magnus vero intro, pessimus sane est, & morti propinquus. Itemque extendens, & urgens, & obscurus, & dupla intro revocatio, veluti superinspirantibus. Bona autem spiratio, in omnibus morbis qui cum febre acuta sunt, & in quadraginta diebus judicantur, magnum momentum ad salutem habet. Collum durum & dolorosum, & maxillarum colligatio, & venarum jugularium palpitatio fortis, & tendinum distentio, perniciosum. Dolores in faucibus gracilibus strangulatorii, a capitis dolore originem trahentes, convulsorii sunt. Frigiditates colli ac dorsi apparentes: sed & totius corporis convulsoria: in his mictiones fiunt, crassiorem farinam referentes. Quibus circa fauces irritamenta sunt, his tumores circa aurem leni-

niter erumpunt. Fauces dolorosæ, graciles, cum ægre tolerabili molestia, perniciosæ acute sunt. Quibus spiritus retrahitur, & vox strangulatoria est, & vertebra intro considet, his in fine velut contrahente quodam spiritus fit. Fauces modice exasperatæ, & alvus vanis conatibus nitens, frontis dolores, ægri palpando contrectantes, dolorosi: quæ ex his augescunt, difficilia sunt. Dolores fortes circa fauces, tumores circa aurem, & convulsiones efficiunt. Colli item ac dorsi dolores. Cum febre acuta convulsiones, perniciosæ. Colli & cubitorum dolores, convulsorii. A facie autem hi, & secundum fauces. Pallidi, graciles, salivam sputantes: in his in somnis sudores, boni sunt. Num & sudore levari, plurimis non malum est? Dolores ad infernas partes his toleratu faciles sunt. In dorsi ac pectoris dolore, mictio cruenta suppressa, perniciosa est dolorose. Colli dolor malum quidem in omni febre, pessimum autem his quibus timor est ut etiam insaniant. In pectoris dolore febriculoso, alvus turbata, torpida, nigrarum egestionum signa sunt. Dolores parvi in acutis juxta fauces graciles, in gracili ubi hiarit, non facile os contrahente, mentem emovent. Ex his phrenitici perniciose habent. Fauces exulceratæ in febre, cum alio signo ex his quæ difficilia sunt, periculosæ sunt. In febribus derepente suffocari, & deglutire non posse, citra tumorem, malum est. Collum convertere non posse, neque deglutire, utplurimum lethale est. Præcordium molle esse convenit, & doloris exors, & æquale. At inflammatum, aut inæqualiter se habens, aut dolens, signum est ægritudinis non levis. Tumor vero in præcordiis durus & dolorosus, pessimus quidem est si juxta omnes partes fuerit. Ex his autem qui ab una parte sunt, minus periculosus est qui a sinistris est. Significant autem in principio quidem tales, mortem citam. Si vero viginti dies transmittant, febre manente, suppurationem. Contingit autem his in primo circuitu, etiam sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest. Plerumque enim hi caput dolent, & visus obscuratur: & magis in his sanguinis eruptionem affore exspecta. In ætatibus autem annorum trigintaquinque: senioribus vero minus. At vero molles & doloris exortes tumores, diuturniores judicationes faciunt, & minus periculosi sunt. Sed & hi sexaginta dies transgredientes, febre manente, suppurantur. Consimilia vero significant & tumores circa ventrem, his qui sunt in præcordiis. Verum minus suppurantur hi quam illi. Minime vero qui sub umbilico consistunt: & fiunt etiam hi quidem in tunica, illi vero sursum diffusi. Lethales autem sunt ex ipsis, quicunque intro rupti fuerint: ex reliquis autem suppurationibus, quæ quidem foras rumpuntur, optimum est ut in brevissimam & acutissimam molem colligantur: quæ vero intro, ut neque mole, neque dolore, neque colore, foris se manifestas faciant. Contrarium autem, pessimum est. Quædam vero ex his propter puris crassitudinem, nullam de se significationem præbent. Porro recentes in præcordiis tumores, si non cum inflammatione fuerint, & dolores ab ipsis, solvit murmur in præcordio obortum, & maxime quidem si pertransierit per urinas, & alvi egestiones: sin minus, si etiam ipsum pertransierit. Prodest autem & si subdescenderit ad infernos locos. Pulsus in præcordio cum tumultu, mentis emotorius est, & magis

gis si oculi frequenter moveantur. Oris ventriculi dolor, & pulsus præcordiorum febre perfrigerata, malum, tum alias, tum si insuper exudarint. Dolores ad præcordium irruentes, tum alias mali sunt, tum si alvos humectent. Pejores autem sunt, si brevi fiant: & tumores circa aurem ex his emergentes, maligni sunt, & aliæ suppurationes. Oris ventriculi dolores cum tormine, ventris animalcula erumpere faciunt. Oris ventriculi dolor seniorem frequenter impetens, mortem repentinam significat. Quibus præcordia elevantur, alvo suppressa, malum est, maxime autem in morbis tabidis longis: & quibus alvi humectantur, in præcordio inflammatio suppuratoria est, quibus ante mortem nigra per alvum subeunt. Præcordiorum distentio cum sopore anxioso, in caput dolente, abscessus circa aurem attollit. Post præcordiorum tumorem, biliosis spiritus magnus & febris acuta, abscessus circa aurem attollit. In dolore præcordiorum submurmuranti, lumborum dolor superaccedens in febribus, ventres utplurimum humectat, si non flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. Ex præcordio diutine afflicto, & alvo graveolenti, abscessus circa aurem occidit. Quibus a præcordiorum doloribus, alvus paulatim subviscosa egerens, pauca stercoracea effundit, num etiam sanguinem effundit? Quibus derepente dum sine febre sunt, præcordii & oris ventriculi dolor, & circa crura, ac infernas partes, & alvus in tumorem elevata est: solvit venæ sectio, & alvi fluxio. His febrire nocivum est. Longæ enim & vehementes febres fiunt, & tusses, & spiritus & singultus fiunt. His autem ad solutionem tendentibus, dolor fortis coxarum, aut crurum, aut puris sputum, aut oculorum privatio succedit. Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi sanguine per alvum egesto, servantur: non autem egesto, moriuntur. Quibus præcordia non mollia, facies sana, non liberantur citra multi sanguinis ex naribus fluxum, aut convulsionem, aut coxendicum dolorem. Dolores ad præcordia in febre, voce intercepta, sine sudore soluti, malum est. His ad coxendices dolores fiunt. Juxta ventrem in febre palpitationes, mentis emotiones inducunt: sanguinis autem fluxio horrorem efficit. Dolores in febre ad præcordia exilientes, sine sudore soluti, maligni sunt. His ad coxendices dolores fiunt, & ipsis una cum febre ardente, alvus deorsum erumpens, perniciosum est. Dolores circa umbilicum palpitatorii, habent quidem & aliquid mentis emotorium, verum circa judicationem pituita his acervatim copiosa cum dolore penetrat. Post alvum suppressam, præcordia sublevata in tumorem, mala sunt, maxime tabescentibus jam diu, & quibus alvi humectantur. Anxietatem in præcordio sentientibus, tumores circa aurem oborti, ipsos occidunt. Durities circa ventrem cum dolore, in febrientibus cum horrore, cibum aversantibus, si alvo insuper parum humectata, purgationem non faciant, ad suppurationem pervenient. Dolor supra umbilicum, & lumborum dolor, si medicamentis non solvantur, in hydropem siccum desinunt.

3. Dolores ex lumbis diuturniores, qui febre tertianæ generis modo exacerbantur, grumosum sanguinem egerere faciunt. Dolores in lumbis, sanguinis fluxionem inducunt. Ex lumborum dolore sanguinis fluxiones largæ fiunt,

fiunt. Quibus ex lumborum dolore, recursus ad caput, & manus torpidæ, & oris ventriculi dolores, & aurium sonitus, his sanguis large profluet. Sed & alvi his deorsum erumpunt, & mens turbata est ut plurimum. Ex dorsi dolore ægritudinis principia difficilia sunt. In lumborum dolore pertinaci, & ampliore alvi subductione, a veratro vomere spumosa multa prodest. Spinæ distortionem ac spirandi difficultatem, sanguinis fluxio solvit. In lumbis dolentibus oris ventriculi dolores insuper accedentes, signa sanguinis fluxionis sunt, etiam prægressæ. Affectiones ex lumbis ad collum & caput transeuntes, levis siderationis modo resolventes, convulsoriæ, mentis emotoriæ sunt. Num tales etiam solvuntur convulsionibus? Aut talium alvi ægrotant per eadem prodeuntia? Ex lumborum doloris recursu, oculorum distortio, malum. Dolor in pectus firmatus torpore, malus in febre est. Hi repente pereunt. Ex lumborum dolore recursiones ad os ventriculi febriculosæ, horrorem inducentes: sic affecti revomentes tenuia aquosa, menti moti, voce destituti, nigrorum vomitu facto moriuntur. Diuturni circa lumbos, & tenue intestinum dolores, & ad præcordia dolores, si ægri cibos aversentur una cum febre, his dolor intentus ad caput progressus, repente ipsos occidit convulsorio modo. Quibus lumborum dolor est, hi male habent. Num his tremores fiunt, & circuli rubicundi in tibiis in rigore? Num lumbos dolentibus, cibos fastidientibus, non vomentibus, modice ferociter mente motis, spes est nigra proditura esse? Lumborum dolor in ventriculi os dolente, cum exscreatione violenta, habet quid convulsorium. Rigor una cum judicatione aliquatenus horrendus est. Lumborum dolor sine causa manifesta sæpe impetens, maligni morbi signum est. Lumborum dolor cum sopore anxioso, malus est. Lumborum distentio ex muliebrium mensium multitudine, ad suppurationem tendit: & varie prodeuntes viscosi, graveolentes, strangulatorii menses ex prædictis, ad suppurationem tendunt. Arbitror autem tales etiam aliquantum delirare. Quibus lumborum dolor, & lateris, sine causa manifesta, hi regium morbum incurrunt. Perfrigerationes ex sanguinis eruptionibus in diebus judicatoriis vehementes, pessimæ sunt. Vice versa sanguinem erumpere, malum est: velut in splene magno ex dextris: & circa præcordia eodem modo se res habet. Vulnera sanguinem fundentia, insuper rigentia, maligna. Sic affecti loquentes latenter moriuntur. Affectiones quæ quinta die sanguinem large fundunt, sexta insuper riguerunt, septima perfrigeratæ fuerint, & repente recalefactæ, in his alvi male afficiuntur. Post sanguinis eruptionem, nigrorum per alvum egestio, mala. Mala autem sunt & rubicunda valde & æruginosa. Quarta die tales fiunt sanguinis eruptiones. Soporosi ex talibus convulsi moriuntur, nigris prægressis, & ventre tumefacto. Post sanguinis eruptiones, & nigrorum egestiones, in acuto surditas, malum. Sanguinis egestio his perniciosa. Surditas autem solvit. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alvi male afficiuntur, si non urina concocta prodierit. Num & aquosa urina tale quid significat? Quibus ex sanguinis eruptione larga frequenti, multa fit alvi cum nigris egestio, ea autem suppressa, sanguinis fluxiones: hi alvum dolent: una vero cum quibusdam fla-

tibus, facile tolerant. Num tales multis frigidis sudoribus exudant? Conturbata in his urina, mala non est: neque id quod geniturae simile in ipsa residet, verum plerumque hi aquosa mingunt. Quibus de naribus in surditate ac torpore pauca destillant, habent quid difficultatis. Vomitus his conducit, & alvi perturbatio. Magnae in principiis sanguinis eruptiones, circa refectionem alvos humectant. Fluxiones ex naribus largae per vim suppressae, quandoque convulsionem provocant. Venae sectio solvit. Undecima die contingentes sanguinis stillationes, difficiles sunt, tum alias, tum si bis superstillaverint, & rursus stillaverint. In sanguinis fluxione multa, aut singultus, aut convulsio, mala est. In his qui decolores usque ad septem annos vires recolligunt, & spiritus in viis acervatus, & terrae concupiscentia, sanguinis corruptionem ac exolutionem significat. In morbis longis parve comparentes sanguinis fluxiones, perniciosae sunt. Vertigines ab initio sanguinis narium fluxio solvit. Ex naribus erumpente sanguine, cum exiguis sudoribus perfrigescentia, maligna sunt. Sanguinis detractio in perfrigeratione torpida, mala est. Qui alvo suppressa sanguinem effundunt, & una cum sanguinis effusione insuper rigent, his alvum velut ex intestinorum laevore lubricam haec faciunt, itemque duram, & ascaridas, aut ambo. Sanguinis fluxiones statis temporibus contingentes, siticulosae, si sanguinem non effuderint, comitialis morbi mortem inducunt. Ex haemorrhoide parum apparente, vertigines obortae, parvam ac modicam siderationem significant: solvit venae sectio; & quicquid hoc modo apparuerit, mali aliquid significat. Palpitantes per totum, num etiam voce intercepta moriuntur? Tremores convulsorii oborientes in sudoribus, reverti solent. Judicatio his fit, ubi superriguerint. Superrigent autem hi ardore circa ventrem provocati. Somnus multus in his convulsorius, & ad frontem gravitates, & mictio difficilis. Convulsiones antea non cognitae in strangulatis ab utero, faciles sunt. Convulsoria sine sudore sputa defluentia in febriente, levia sunt. His insuper alvi aliquantum humectantur: fortassis autem & ad articulos aliquid abscedet. Quibus convulsis oculi intente relucent, neque apud seipsos sunt, & diutius aegrotant. Quae convulsorio modo exacerbantur, cum stuporis detentione, abscessus juxta aurem excitant. Tremulis, anxiosis, parvi juxta aurem tumores convulsionem significant, alvo male affecta. Convulsiones & tetanicas distentiones febris accedens solvit. Convulsio ex vulnere lethalis est. Convulsio in febre contingens, perniciosa est: minime vero pueris. Seniores septem annis in febre non corripiuntur convulsione: sin minus, perniciosum est. Convulsionem solvit febris superveniens acuta, quae prius non fuit: si vero fuit prius, jam exacerbata. Prodest & urinae transitus vitri speciem referens, copiosus, & alvi fluxus, & somni. At repentinas convulsiones solvit febris, alvi fluxus. In convulsionibus vocis interceptio diu durans, mala est: parva autem, aut linguae siderationem, aut brachii, aut dextrarum partium significat. Solvitur autem urinis multis acervatis derepente prodeuntibus. Sudores autem paulatim oborientes prosunt: acervati vero, itemque sanguinis detractiones acervatae laedunt. In distentionibus & ante, & retro contingentibus, & in tergum so-

lum

lum contingentibus, si maxillæ solvantur, lethale est. Lethale est etiam sudare in distentione in dorsum contingente, & corpus dissolvi, & in eadem affectione revomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio vox intercepta fuit. In posteram enim diem mortem significat. Febriles in dorsum distentiones, urinæ geniture similes solvunt. Anginæ quæ neque in collo, neque in faucibus, quicquam conspicuum faciunt, verum suffocationem vehementem ac spirandi difficultatem inducunt, eadem die & tertia occidunt. Quæ vero tumores & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, verum diuturniores. Quibuscunque vero & fauces, & cervix, & pectus, simul rubuerint, diuturniores sunt: & ex ipsis maxime servantur, si non recurrerint rubores. Si vero dissipentur, neque tuberculo foras converso ac collecto, neque pure leniter ac sine dolore exscreato, neque in diebus judicatoriis, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? Securissimum autem est ruborem & abscessus quam maxime foras verti. Erysipelas vero foris quidem accedere, commodum est, intro autem converti, lethale: Convertitur autem intro, quum disparente rubore pectus gravatur, & difficilem spirationem habet. Quibus vero anginæ ad pulmonem vertuntur, partim in septem diebus pereunt, partim evadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. Quibus per pulsationis venarum vehementiam, stercus derepente per alvum secedit, lethale est. In anginis sputa gracilium subarida, malum. Anginosi in linguis tumores, citra signa disparentes, perniciosi: & dolores disparentes citra manifestam causam, perniciosi sunt. In anginis, qui non brevi concocta exspuunt, perniciose habent. In angina dolores ad caput, citra notas, cum febre, perniciosi. In angina dolores ad crura, citra notas, cum febre, perniciosi. Ex anginis citra judicationem præcordii dolor, cum impotentia ac torpore oboriens, occidit occulte, etiamsi valde mansuete se habere putent. Ex anginosis citra notas attenuatis, dolor ad pectus & ad alvum progressus concitatus, pus egerere facit: alias autem ejus qui exolvitur tale est. In anginis omnia perniciosa sunt, quæ non manifestum dolorem faciunt. Sed & ad crura dolores diuturni procedunt, & difficulter suppurantur. Ex angina sputa viscosa, crassa, valde alba, quæ violenter educuntur, mala sunt. Et omnis ejusmodi maturatio, mala. Purgatio multa deorsum, tales levis siderationis modo perimit. Ex angina, subarida frequentia sputa, cum tussi, lateris dolorem inducentia, perniciosa: itemque ea quæ inter potandum per tussim subemergunt: & deglutitio violenta, mala. Pleuritici quibus in principio sputationes penitus purulentæ sunt, tertia die moriuntur, aut quinta. Si vero has effugerint, non multo melius habentes, septima, aut nona, aut undecima suppurari incipiunt. Quibus supra aurem rubor, & similiter veluti pleuritici calescunt, & alvus biliosis ac graveolentibus exturbatur, hi vigesima ac quadragesima die periclitantur. Ubi vero has effugerint, servantur. Pleuritides siccæ ac sine sputo, difficillimæ sunt. Horrendæ quoque hæ in quibus dolores superne sunt. Pleuritides sine convulsionibus, graviores sunt his quæ cum convulsionibus fiunt. Quibus pleuriticis in principio lingua biliosa fit, hi septima die judicantur: quibus autem tertia aut quarta die, circa nonam. Bulla sublivida oriente in lingua, in prin-

principio, qualis est ferri tincti in oleum, difficilior solutio contingit: & judicatio quidem ad decimumquartum diem pervenit, sanguinem autem plerumque spuunt. Sputum in pleuriticis tertia die maturari ac exspui incipiens, citiores solutiones facit: verum posterius, tardiores. In doloribus pleuriticorum commodum est alvum molliri, sputa colorari, strepitus in pectore non fieri, urinam bene procedere: (His autem contraria, difficilia:) itemque sputum dulce fieri. Biliosæ simul & sanguineæ pleuritides, plerumque nona aut undecima die judicantur, & maxime sanantur. Quibus autem pleuriticis in principio quidem dolores molles sunt, quinta vero aut sexta die exacerbantur, hi magis ad duodecimam perveniunt, & non valde servantur: periclitantur autem maxime septima die ac duodecima. Ubi vero bis septem dies effugerint, servantur. Quibus pleuriticis strepitus sputi multus in pectore est, & facies tristis, & oculus morbi regii colore infectus, ac caliginosus, hi pereunt. Qui ex pleuritide suppurati fiunt, in quadraginta a ruptione diebus exspuunt. Sputum in omnibus pleuriticis ac peripneumonicis facile ac cito exspui convenit, & flavum sputo ammixtum esse. Quod vero longe post dolorem educitur flavum, aut non mixtum, & multam tussim inducens, malum est. Pravum autem penitus est flavum meracum, & viscosum, & album, & rotundum, & cum virore pallidum valde, & spumosum, & lividum, & æruginosum. Pejus autem aliquanto est id quod ita meracum est, ut nigrum appareat. At sanguine non multo permixtum flavum, in principio quidem salutare est, septima vero die, aut posterius, minus tutum. Sanguineum vero valde, aut lividum, statim in principio periculosum est. Prava sunt etiam sputa spumosa, & flava, & nigra, & æruginosa ac viscosa, & quæcunque cito colorantur. At mucosa ac fuliginosa, & cito colorantur, & securiora sunt. Quæ vero intra quintum diem ad coctionem colorantur, meliora sunt. Omne porro sputum non solvens dolorem, malum est: solvens autem, bonum. Quicunque vero cum bilioso purulentum educunt, aut seorsim, aut permixtum, plerumque decimaquarta die moriuntur, si non mali aut boni quippiam ex præscriptis superveniat: sin minus, pro ratione, maxime autem his quibus ejusmodi pus septima die incipit. Bonum vero est & in his, & in omnibus circa pulmonem morbis, facile ferre morbum, a dolore liberatum esse, sputum facile educere, bene spirare, & sine siti esse, & totum corpus æqualiter calescere, ac molle esse. Et ad hæc somnos, sudores, urinas, alvi egestiones, bonas esse. Mala autem sunt his contraria. Siquidem igitur omnia bona ad hoc sputum accesserint, servari homo poterit. Si vero partim affuerint, partim non, non ultra decimumquartum vita producta peribit. Quod si contraria signa accedant, citius etiam. Quicunque vero dolores in his locis non sedantur, neque ad exspuitiones, neque ad venarum sectiones, ac victus rationes, suppurantur. Quibuscunque autem ex peripneumonia abscessus circa aurem, aut ad infernas partes fiunt, & suppurantur ac fistulantur, hi superstites evadunt. Fiunt autem his quibus & febris, & dolor affuerit, & sputum pro ratione non prodierit, neque biliosæ alvi egestiones, solutuque faciles ac meracæ fiunt, neque urina crassa valde, & multam subsidentiam ha-

habens: & alia salutaria habuerint. Fiunt autem ad infernas quidem partes, his quibus circa præcordia inflammatio fit: ad supernas vero, quibus præcordium molle & doloris exors fuerit, & ubi per tempus aliquod difficulter spiraverint, ac citra manifestam causam cessaverint. At abscessus ad crura in periculosis inflammationibus pulmonis, omnes quidem commodi sunt, optimi autem, sputo purulento pro flavo evadente. Non procedente vero sputo secundum rationem, neque urina bonam subsidentiam habente, periculum est claudum fore hominem, aut multum molestiarum exhibitura res est. Si vero recurrerint abscessus, febre consequente, & sputo non procedente, periculum est ne moriatur, ac deliret. Quicunque vero peripneumonici non purgati sunt judicatoriis diebus, sed mente moti quatuordecim dies effugerunt, eos periculum est suppuratos fieri. Peripneumoniæ ex pleuritide transmutatæ, securiores sunt his, quæ ab initio fiunt. Corpora exercitata ac densa citius a pleuriticis ac peripneumonicis morbis pereunt quam inexercitata. Gravedines & sternutationes in morbis circa pulmonem, & antecessisse, & succedere, malum est. Reliquis autem sternutatio non incommoda est. Peripneumonicis quibus lingua tota alba ac aspera fit, ambæ pulmonis partes inflammatæ sunt: quibus vero dimidium, una, juxta quam apparet. Et quibus ad unam claviculam dolor fit, his superna pulmonis ala una ægrotat. Quibus autem ad ambas claviculas dolor fit, ambæ supernæ pulmonis alæ ægrotant. Quibus juxta mediam costam, media. Quibus ad discriminationem, inferna. At totam unam partem dolentibus, omnia juxta hanc partem dolent. Siquidem igitur aortæ appellatæ, utrinque appendentes pulmonis partes, valde inflammatæ sunt, ut ad latus assideant, hac corporis parte resolvuntur, & livores foris circa costam habent. Hos autem veteres ictos, sive sideratos vocabant. Si vero non valde inflammatæ sunt, ut non assideant: dolor quidem fit per totum, non tamen resolvuntur, neque livores habent. Quibus vero totus pulmo inflammatus fuerit, una cum corde, ut ad latus allabatur, hi toti resolvuntur, & jacet æger frigidus, sensus exors. Moriturque secunda aut tertia die. Si vero etiam sine corde contigerit, minus diu vivunt. Quidam autem etiam servantur. Qui suppurati fiunt maxime ex pleuritide ac peripneumonia, eos calores comitantur, interdiu tenues, noctu vehementiores, & nihil memoratu dignum spuunt, & circa collum ac claviculam sudant, & oculi cavi fiunt, maxillæ vero rubent, digiti summi deterius calescunt ac asperantur, ungues curvantur, ac perfrigerantur, & circa pedes tumores habent, & circa corpus pustulas, & abstinent a cibis. Diuturnæ igitur suppurationes, signa hæc habent. Quæ vero brevi rumpuntur, ex notis ad eas consequentibus cognoscere oportet, & ex doloribus in principio, simul autem & si aliquanto difficilius spiraverit homo. Rumpuntur autem plurimæ suppurationes, partim vigesima die, partim quadragesima, partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & spirandi difficultas & tussis cum sputatione, ad vigesimum diem, aut citius, eruptionem exspecta. Quibus autem leviora hæc sunt, juxta rationem. Supputare autem oportet tempus, a quo primum doluit, aut gravatus fuit, aut febriit, aut si quando rigor corripuit. Necesse est autem præcedere & do-

dolorem, & ſpirandi difficultatem, & ſputationem, ante ruptionem. Quibus igitur & febris ſtatim poſt ruptionem decedit, & cibum appetunt, & pus facile educitur album, inodorum, leve, ejuſdem coloris, & a pituita liberum, & alvus parva compacta egerit, plerumque brevi ſervantur. Quos vero & febres ſequuntur, & ſitis, & cibi faſtidium, & pus lividum, aut cum virore pallidum, aut pituitoſum, aut ſpumoſum, & alvus inſuper liquida fit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis acceſſerint, aliqua non, horum aliqui pereunt, aliqui multo tempore ſervantur. Qui ſuppurati futuri ſunt, primum ſalſuginoſum ſpuunt, deinde dulcius. Quibus in pulmone tubercula fiunt, pus educunt ad dies quadraginta poſt ruptionem. Has vero tranſgredientes plerumque tabidi fiunt. In lateris dolore, ſtillatio ſanguinis de naribus, mala eſt. Quos ſuppuratos mitius habentes, ſputorum graveolentiæ ſequuntur, eos recidiva occidit. Qui ex pleuriticis exſpuunt purulenta, ſubbilioſa, rotunda: aut purulenta ſubcruenta progreſſo tempore, pernicioſe habent. Pernicioſe item qui nigra fuliginoſa ſpuunt, aut quibus velut a vino nigro ſputa fiunt. Quicunque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt. Quibus dum concutiuntur, pus cœnoſum & graveolens prodit, plerumque pereunt. Quibus a pure ſpecillum coloratur, velut ab igne, plerumque pereunt. Cum lateris dolore, non tamen pleuritico, & turbulentis tenuibus lenibus, hi phrenitici evadunt. In morbis pulmonis valde rubicundæ ſanguinis ſtillæ, malæ ſunt. Cum raucedine, ſputa viſcoſa, ſalſuginoſa, mala. Si vero etiam quid attollatur juxta pectus, in his malum eſt. Dolores ad collum his attenuatis, pernicioſi. Raucedo cum tuſſi, & alvo liquida, pus educit. Quibus in peripneumonia urinæ craſſæ in principio, deinde ante quartum diem attenuantur, lethale eſt. Qui in peripneumoniis ſiccis pauca concocta educunt, horrenda res eſt. Rubores in pectoribus ſublati, talibus pernicioſi ſunt. Lateris dolor in ſputo bilioſo, præter rationem evaneſcens, mentem emovet. Febres intermittentes ob ſuppurationem, pleræque ſudorificæ ſunt. Suppuratis ſurditas oborta, cruentam egeſtionem ſignificat. His ad finem nigra prodeunt. Lateris dolor cum febre diuturna, puris eductionem fore ſignificat. Horrore affecti frequenter ad ſuppurationem deveniunt. Sed & febris tales ad ſuppurationem perducit. Quos ex lateris dolore cibi faſtidia ſequuntur, oris ventriculi dolore ac ſudore aliquantulum vexantur. Facie flores habente, & alvo liquidiore, ſuppurationes circa pulmonem habent. Erectæ cervicis ſpirationes facit hydrops ſiccus. Convulſiones omnes quidem moleſtæ ſunt, & dolores in principio intentos inducunt, & poſtea quoque aliquos commonefaciunt. Verum difficillime ſunt circa thoracem, & maxime periculoſæ. Quibus eſt vomitus ſanguinis, febris multa, & dolor circa mammam, thoracem & dorſum: quibus hæc omnia fiunt, brevi moriuntur. Quibus autem non omnia, neque valde, tardius. Inflammati autem ſunt diebus quatuordecim ad ſummum. Sanguinem ſpuentibus confert, ut ſint ſine febre, & tuſſiant, ac doleant leviter, & ut ſputum tenue fiat ad dies bis ſeptem. Febrire vero & tuſſire, ac dolere pertinaciter, & ſanguinem recentem ſemper ſpuere, incommodum eſt. Quibus latus ſublevatum

tum in tumorem ac calidius eſt, & inclinatis in alterum, gravitas aliqua impendere videtur, his pus ex una parte eſt. Suppuratis pulmonem per alvum pus ſecedere, lethale eſt. Quicunque vulnerati in thoracem, externa vulneris parte ſanati ſunt, interna non, periclitantur ne ſuppurati fiant. Quibus autem debilis inducta eſt intus cicatrix, facile refringitur. Ex peripneumonicis ſuppurationibus ſeniores magis pereunt, ex reliquis juniores. Quibus ſuppuratis dum concutiuntur, multus ſtrepitus de humeris fit, minus puris habent hi, quam quibus paucis, ſi difficilius ſpirent & meliorem colorem habeant. Quibus autem ſtrepitus quidem nullus fit, verum difficultas ſpirandi fortis, & ungues lividi, hi pleni ſunt pure, & perniciose habent. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de pulmone vomunt. Et quibus quidem magna in ipſo vena rumpitur, multum vomunt & in periculo verſantur: quibus vero minor, minus educunt, & ſecuriores ſunt. Quibus tabidis ſputum in igne gravem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt. Quibus tabidis in mare exſpuentibus, pus ad fundum ſidit, brevi pereunt. Sit autem mare in æneo vaſe. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, a profluvio alvi moriuntur. Et quibus tabidis alvi profluvia accedunt, moriuntur. In tabeſcentibus ſputa ſuppreſſa, mentem ad nugas garriendas emovent. His ſpes eſt hæmorrhoidem apparere poſſe. Tabes periculoſiſſimæ ſunt, a ruptione venarum craſſarum, & a defluxu de capite. Ætates periculoſiſſimæ ſunt ad tabem, ab anno decimooctavo, uſque ad trigeſimumquintum. Pruriginoſa corpora poſt alvum ſuppreſſam, in tabidis mala ſunt. In habitibus tabeſcentibus cum febre, fluxiones ad gingivas & dentes comparentes, malæ ſunt. In omnibus in tumorem elevata præcordia, mala ſunt, in tabidis autem peſſima. Ex his qui diutina tabe perniciose conſumpti ſunt, aliqui ante finem rigore apprehenduntur. Puſtularum eruptiones velut ferro lancinatæ, habitus tabem ſignificant. Difficulter ſpirantes ex putredine, multa cruda educentes in tabe, perniciose habent. Quibus hepaticis multum eſt ſputum cruentum, ſive ſubputridum, ſive bilioſum meracum, ſtatim pernicioſum eſt. In hepatico colliquatio cum raucedine, malum, tum alias, tum ſi aliquantum tuſſiat. Hepar dolentes, os ventriculi dolentes, ſoporoſi, rigorem habentes, & alvum turbatam; tenues, cibum averſantes, multum exſudantes, purulenta per alvum egerunt. Hepar derepente circumcirca dolentibus, febris accedens dolorem ſolvit. Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcordium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt, & moriuntur. Quibus hepar uſtis, velut amurca prodit, lethale eſt. Hydropes ex morbis acutis doloroſi fiunt, ac pernicioſi. Incipiunt autem plerique a laterum mollitudine, aliqui etiam ab hepate. His igitur quibus a laterum mollitudine initium ſumunt, pedes tument, & alvi profluvia diuturna ſequuntur, alvum non mollientia, neque dolores ex lumbis & laterum mollitudine ſolventia. Quibus vero ab hepate, tuſſis adhuc prompte oboritur, & pedes tument, & alvus dura egerit, eaque ad neceſſitatem coacta, & tumores circa ipſam fiunt, partim in dextera, partim in ſiniſtra, & rurſus ſedantur. In hydropicis ſiccis, urinæ ſtillicidia,

cidia, mala. Malæ etiam urinæ, parvas subsidentias habentes. Hydropicis comitialis morbi affectiones accedentes, perniciosæ sunt, & inter se signa prava sunt, & alvos humectant. In biliosis alvus turbata, egerens parva genituræ similia, mucosa, & dolorem circa pubem inducentia, & urinæ non facile solubiles prodeuntes, ex talibus in hydropem desinunt. Hydropico febrienti, urina parva, & turbata, perniciosa est. In aqua inter cutem incipiente, alvi profluvium aquosum oboriens, citra cruditatem, morbum solvit. In hydrope sicco sui significationem præmittente, tormina circa intestinum tenue incidentia, mala sunt. Ex hydropicis comitiales, perniciosi. Hydrops qui ad curationem remisit recurrens, desperatus est. Hydropicis, circa venas aqua, in alvum prolapsa, solutio fit. Dysenteria intempestive suppressa, abscessum in costis, aut visceribus, aut in articulis facit. Num igitur biliosus abscessus in articulis, sanguineus in costis aut visceribus fit? Dysentericis vomitus biliosus in principio, malus est. Quibus ex dysenteria acuta, humor ad purulentiam devenit, his id quod superstat, valde album ac multum erit. Dysentericæ, subrubræ, limosæ, largæ egestiones alvi, in flammeis valde rubicundis coloribus solutæ, insaniæ timorem inducunt. Dysenteria non longa splenicis commoda est, longa vero mala: desinente enim, si hydropes, aut intestinorum lævitates fiunt, lethale est. In intestinorum lævitatibus, cum animalculis, dolores tormine soluti, partes circa articulos tumefaciunt, ex talibus squamulæ rubicundæ pustulosæ: hi ubi exudarunt, velut flagris cæsi rubesiunt. Qui in longis intestinorum lævitatibus, una cum animalculis, tormina patiuntur, & doloribus afficiuntur, his solutis intumescunt. Insuper rigere his malum est. Intestinorum lævitates cum spirandi difficultate, & lateris punctura, in tabem desinunt. Volvulosis vomitus, & surditas, malum. Vesicæ duræ & dolentes, omnino quidem malæ sunt, pessimæ vero cum febre continua. Nam dolores ab ipsis vesicis, ad occidendum sufficiunt, & alvi his non valde egerunt. Solvit autem hos urina purulenta prodiens, albam ac lævem subsidentiam habens. His vero non solutis, neque vesica mollescente, in primis circuitibus, ægrum moriturum esse timor est. Fit autem hoc maxime a septem annis, usque ad decimumquintum. Calculosi ita figurati, ut lapis ad urinarium meatum non illabatur, facile mingunt. Quibus tuberculum est circa vesicam, quod mingendi difficultatem inducit, ad omnis generis figuras vexantur: hujus autem solutio fit, pure erumpente. Quibus urina clandestine allabitur ad pudendum, exolvuntur desperati. In urinæ stillicidio volvulus accedens, septima die perimit, si non febre accedente urina acervatim prodeat. Torpores, & sensus stupiditates, præter morem contingentes, futuræ siderationis signum sunt. Qui ex vulnere impotentes fiunt corpore, febre quidem accedente citra rigorem sanantur: non autem accedente, siderati fiunt dextra aut sinistra parte. Sideratis si hæmorrhoides accedant, utile est. Si vero frigiditates & torpores, malum. In sideratis ex spiritus ægratione, sudor accedens, lethale. Rursus autem in his ipsis si febris accedat, solutio fit. Siderationes derepente exolutorio modo contingentes, febre insuper temporis progressu accedente, perniciosæ sunt. Quibus ex aliqua ægritudine,

dine, ad aquam inter cutem res devenit, his alvi ficcæ excrementa caprini stercoris pilulis similia egerunt, cum eliquatione mucosa, & urina non bona: & distentiones circa præcordia, & dolores ac tumores circa ventrem, & dolores circa laterum mollitudinem, & juxta spinæ musculos accidunt: febres item, & sitis, & tusses siccæ sequuntur, & circa motus spirandi difficultas, & crurum gravitas: & a cibis abstinent, & paucis ingestis explentur. Hydropas (leucophlegmatias appellatos) alvi profluvium sedat. At tristitiæ cum silentio, & hominum aversationes, leniter eo modo affectos occidunt. Qui ex timore cum perfrigeratione mente moventur, febres cum sudoribus, & somni vocem aliquantum intercipientes, hæc solvunt. Ex insania ad raucedinem, cum tussi, fit discessus. In furiosis convulsio accedens, dissipationem facit. Mentis emotiones taciturnæ, non quiescentes, oculis circumspicientes, spiritum extra efferentes, perniciosæ sunt. Faciunt autem & leves siderationes diuturnas. Sed & ita affecti ad insaniam deveniunt. Qui vero in ventris turbatione ita exacerbantur, his nigra circa judicationem prodeunt. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & gravitas ex levi causa, & alvus suppressa, superno ventriculo probe officium suum præstante, his coxendicum morbus, aut renum dolor, aut urinæ stillicidium fortassis contigerit. Quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa urina fit, & supprimitur. Qui vero ex his perniciose habent, his mens obtorpescit. Qui circa articulos rubicundas in superficie pustulas habent, insuperque rigorem, hi circa ventrem & inguina rubefiunt, velut ex plagis dolorosis, & moriuntur. Morbo regio affecti, non ita subtili sensu præditi, quibus singultus sunt, his alvi erumpunt. Fortassis autem & suppressio fit, hi viridanti pallore inficiuntur. Dolores juxta latus, in febribus tenuiter consistentes, citra notas, venæ sectio læserit, sive cibum aversetur æger, sive præcordium sublime habuerit: & in perfrigeratione, non sine febre torpidos, sanguinis detractio lædit: & putantes se melius habere, hi moriuntur. Caput & pedes, & manus perfrigerari, alvo & lateribus calidis, malum est. Optimum autem est, totum corpus similiter calidum ac molle esse. Converti autem convenit facile ægrotum, & in attollendo se levem esse. At gravitas totius corporis & manuum ac pedum, mala est. Si vero etiam ad gravitatem lividi fiant digiti ac ungues, mors propinqua est. Si vero penitus nigrescant, minus perniciosi sunt lividis. Verum etiam alia considerare oportet. Si enim facile fert morbum, & aliud quoddam ex bonis signis subindicat, morbus ad abscessum vertitur, & partes corporis nigrefactæ decidunt. Testes & pudenda revulsa, malum significant. Flatum sine strepitu ac crepitu prodire, optimum est. Melius autem est & cum strepitu exire, quam isthic revolvi, etiamsi tali modo progressus, dolorem, & desipientiam significet: si non volens homo ultro flatum ita emittat. Ulcus lividum & siccum, aut cum virore pallidum, lethale est. Decubitus optimus est, velut quis sanus solitus fuit. At supinum jacere, cruribus extentis, bonum non est. Si vero etiam delabatur pronus ad pedes, deterius est. Lethale autem est & hiare, & dormire semper, & crura supine jacentis valde incurvata esse ac com-

complicata. In ventrem autem decumbere, si quis non sit adsuetus, delirium significat, & dolores circa ventrem. At pedes nudos habere & manus, si quis non vehementer calidus sit, & crura disjecta, malum est. Anxietatem enim significat. Cæterum erectum sedere velle, malum est in acutis, pessimum autem peripneumonicis ac pleuriticis. Dormire vero oportet noctu, interdiu vigilare. Contrarium autem; malum est. Minime vero lædi æger poterit, si dormiat mane ad tertiam diei partem. Verum postea somni mali sunt. Pessimum autem est non dormire neque die, neque nocte: aut enim præ dolore & afflictione vigilarit, aut ab hoc signo delirabit. Quibus tempora secantur, convulsio ex contrariis sectioni partibus oboritur. Quibus cerebrum concussum fuerit & doluerit, percussis, aut alias lapsis, hi statim voce privantur, & neque vident, neque audiunt, & plerumque moriuntur. Quibus cerebrum vulneratur, febris, plerumque ac bilis vomitus accedit, & corporis sideratio, atque tales perniciose habent. Ex ruptis capitis ossibus, difficillima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rumpuntur. Rumpuntur autem maxime a gravibus ac rotundis telis, & ex his quæ ex subcontrario afferuntur, & non ex plano loco. At vero de quibus ambiguum est, rupta ne sint an non, judicare oportet, exhibito ad manducandum in utranque maxillam asphodeli caule, aut ferula, ita ut animadvertere jubeas, an os aliquod ipsi strepere videatur. Nam fracta strepere videntur. Progressu vero temporis, fracta partim septima, partim decimaquarta, partim etiam aliter significationem præbent. Nam & carnis ab osse discessus fit, & os lividum, & dolores sanie affluente. Hæc autem ægre jam auxilium admittunt. Quibus omentum excidit, necesse est putrefieri. Si intestinum quoddam ex gracilibus dissectum fuerit, non coalescit. Nervus dissectus, aut genæ tenuis pars, aut præputium, non coalescit. Quodcunque os in corpore resectum fuerit, aut cartilago, non augescit. Ex vulnere convulsio accedens, mala est. Ex vulnere bilis vomitus accedens, malum: & maxime in capitis vulneribus. Nervi crassi si vulnerantur, plerumque claudi fiunt, & si obliqui vulnerantur præsertim, & si musculorum capita, maxime in femoribus. Moriuntur maxime ex vulneribus, si quis cerebrum sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum transversum, aut cor, aut vesicam, aut venam crassam. Moritur autem etiam, si in arteriam & pulmonem valde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, quam is est qui ex vulnere elabitur. Moriuntur autem qui in intestina vulnerati sunt, sive ex tenuibus aliquod, sive ex crassis vulneratum fuerit, si per transversum fiat plaga, & magna: si vero parva & recta, quidam evadunt. Minime vero moriuntur vulnerati in partibus corporis ubi hæc non sunt, aut ab his quam longissime absunt. At vero visus obscuratur in vulneribus incussis in supercilium, & paulo altius. Prout autem vulnus recentius est, maxime vident: cicatrice vero diutius tardante ac senescente, magis obscurari contingit. Fistulæ difficillimæ sunt, quæ in cartilaginosis & excarnibus locis sunt, & cavæ sunt, & procedunt ac sanie manant semper, & caruncula in oculo ipsis inest. Curatu autem faciliores sunt, quæ in mollibus

libus & carnosis & non nervosis existunt. Morbi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, varix circa tibiam, fluxus sanguineus, cancer non congenitus, vitiligo (leuce dicta) non a natura insita, defluxus medullæ spinalis, hæmorrhois, volvulus (chordapsus appellatus) non cognatus. Horum morborum nullum ante pubertatem fore exspectandum est. Verum ab anno decimoquarto, usque ad quadragesimum secundum, natura corporis morborum omnis generis ferax fit. Rursus ab hac ætate, usque ad annos sexaginta tres, non fiunt strumæ, neque lapis in vesica, nisi prius existat, neque defluxus medullæ spinalis, neque nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neque hæmorrhoides, neque fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi usque ad senectutem absunt morbi. In mensibus muliebribus, qui aquosi ante partus prodeunt, mali sunt. Ora fervido aphthæ ulcere affecta, uterum gestantibus, non sunt bona. Num & alvi humectantur? Dolores ex laterum mollitudine, ad intestinum tenue transeuntes, in morbis longis, ex corruptione fœtus non valde purgata, perniciosi sunt. Quæ ex partu ac fœtus corruptione multa repente concitata, supprimuntur, difficilia sunt. Rigor his infestus est, & alvi turbatio, tum alias, tum si præcordium doleant. Uterum gestantibus dolores capitis soporosi, cum gravitate oborti ac convulsione, plerumque mali sunt. Quibus dolores pertinaces ex mensibus, circa supernam partem, & intestinum tenue, alvos humectant, aliquantum cibos aversantur. His circa judicationem delationes in somnum fiunt, & impotentes ex capitis dolore exsudant, ac perfrigerantur. Tales recidivæ plerisque contingentes post remissionem, cito occidunt. Spiritus qui cum suspiriis extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in uterum gestantibus abortum facit. Dolor ventris post partum, in his purulenta purgat. Torpidæ, & præsertim in motibus, cum impotentia fractæ, circa judicationem vexatæ, anxiosæ, multum exsudant. Alvi his humectæ, malum. Menses non supprimi commodum est: ex talibus comitiales morbi fiunt, ut arbitror, quibusdam vero ventris subductiones diuturnæ, quibusdam hæmorrhoides. Prægnantibus præcordii dolor, malum: & alvi his subeuntes, malum: & insuper rigere; his malum. Dolor ventris in talibus, minus malum, si limosa purgentur. Quæ ex talibus facile pariunt, post partum vehementer molestantur. Prægnantibus tabescentibus quibus rubor in facie fit, stillationes de naribus obortæ hunc avertunt. Quibus ex partu prodeunt alba, his vero suppressis cum febre surditas, & dolor acutus ad latus fit, mente moventur, & perniciose habent. In gestantibus uterum salsuginosa, significant post partum molestias ex albis mordacibus. Tales purgationes indurant: singultus in his, malum. Ad pedes & ad lumbos distentiones ex mensibus, suppurationem inducunt, itemque ea quæ de alvo viscosa graveolentia cum dolore prodeunt. Strangulationes quoque ex præscriptis suppurationem faciunt. Uterinæ in ventriculis durities dolorosæ acutæ, perniciosum. Uterum jam gestantibus ex fervido ulcere, fluxiones dolorosæ, malum. Hæmorrhois his, pessimum. Quibus alvo tumefacta, ad pudendum rubor devenit, mensibus albis humidis derepente progressis, in longis febribus moriuntur. Convulsio-

nis, si menses in principio apparuerint, febre non accedente, solutio fit. Urinæ tenues cum aliquantula nubecula in medio consistente, rigorem significant. Si a quarta die sanguinis fluxus fiat, diuturnitatem significat, & alvus erumpit, & crurum tumores. Uterum gerentibus capitis dolores, soporosi, cum gravitate contingentes, mali sunt: fortassis autem his etiam convulsorium quid pati contingit. Quæ ante partum, juxta modum bilis sursum ac deorsum erumpentis, doluerunt, facile quidem pariunt, verum si febricitent, maligne habent: tum alias, tum si circa fauces quid vexet, aut aliquod signum in febre malignum appareat. Aquosa ante partus erumpentia, mala. Uterum gestantibus salsuginosæ juxta fauces fluxiones, malum. Ante partum rigorem habere, & partus citra dolorem, periculosi. Uterum gerentibus ex fervido ulcere fluxiones, malum: convulsæ, exolutæ, & postea perfrigeratæ excalescunt acute. Sed & difficiles fiunt prægnantibus tumores circa tenue intestinum, quales circa eminentias osculi uteri fiunt, erectæ cervicis spirationem inducentes. Num tales tumores gemellorum partum significant? Num & convulsionem tales tumores faciunt? Quæ suspiriosum efferunt spiritum in febribus, abortiunt. Horrorem habentibus, lassitudine affectis, capite gravatis, menses erumpunt. Ad manum torpidæ, obaridæ, sitis exortes, menses multos emittentes, suppuratæ fiunt. Alba derepente ex abortu decurrentia, si aliquantum riguerit, & ad femur impetus, in his tremor difficilis est. Ora fervido, aphtha appellato, ulcere affecta, uterum gestantibus alvos humectant. Prægnantes præægrotantes ante partus insuper rigent. Torpefactoriæ exolutiones difficiles quidem ex partubus contingunt, & mentem emoventes, non tamen perniciosæ. Sed & mensium copiam præsignificant. Quæ in partu os ventriculi prædoluere, paulo post ejiciunt. Horrores, lassitudines, capitis gravitates, colli dolores, menses extrudunt. Circa judicationem tale contingens cum tussicula rigorem insuper inducit. Quibus puellis erectæ cervicis spiratio contingit uterum gestantibus, his mammæ suppurantur, & menses apparere in principio, malum est. Insaniæ febres acutas turbulentas non bilioso os ventriculi dolenti solvunt. In sterilibus, & non parientibus, sanguinis vomitus ad conceptionem prodest. Caligines mensibus multis comparentibus solvuntur. Quibus mulieribus ex febribus dolor mammarum fit, sputatio cruenta non feculenta oborta, solvit dolores. Convulsiones ex utero affecto sine febre faciles sunt, velut etiam Dorcadi. Quibus ex rigore febris lassatoria, menses decurrunt: collum in his dolorosum sanguinis eruptionem inducit.

4. Vomitus minime molestus est ex pituita ac bile permixtus, verum ne valde multus vomatur. At meraciores vomitiones deteriores sunt. Prasinus autem vomitus, & niger, & lividus, malus est. Si vero etiam omnes colores idem vomuerit, perniciosum est. Celerrimam autem mortem significat lividus, & male olens. Est etiam lethalis ruber vomitus, & maxime si cum necessitate dolorosa vomatur. Qui anxie se jactantes, citra vomitum exacerbantur, male habent, itemque qui lancinantur citra vomitum. Parvi vomitus biliosi sunt, tum alias, tum si vigilaverint. In nigris vomitibus surditas non nocet. Pauci, celeres, biliosi,

si, meraci vomitus, mali sunt in alvi subductione uberiore, & pertinaci lumborum dolore. Ex vomitibus anxietates, clangores, oculi concretionem lanuginosam habentes, furiosa. Acute insania correpti, voce intercepta, ita affecti moriuntur. In vomitu si quis siticulosus sit, & sitis exors fiat, malum est anxiosis vigilantibus. Abscessus juxta aurem maxime fiunt anxiosis. Alvo turbata suppressa, brevi velut culicum puncturæ erumpunt, & ad oculos lachrymosus abscessus devenit. In meracis vomitibus singultus, malus, mala etiam convulsio. Similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. Qui vomituri sunt, antea sputationes faciunt. Ex veratro convulsio, perniciosa. In omni purgatione redundante, frigiditas cum sudore, perniciosa est: & qui insuper vomunt siticulosi in his, malum. Anxiosi, lumbos dolentes, alvo humectantur. Purgationes valde rubicundorum, nigrorum, a veratro, malæ sunt: & cum talibus exolutio, mala. A veratro vomere rubicunda, spumosa, pauca, prodest: facit tamen duritias, & suppurationes magnas abducit. Sunt autem hi qui talia vomunt, alias & pectus dolorosi, & in rigoribus exudantes, & testes intumescunt: quod si contigerit, insuper rigent & gracilescunt. Frequentes per eadem recidivæ vomitoriæ, circa judicationem nigrorum vomitum faciunt: fiunt item tremulæ. Sudor optimus quidem est, qui febrem in die judicatorio solvit: commodus autem est & qui levat: frigidus vero, & circa caput solum ac collum contingens, malus est. Nam & temporis diuturnitatem, & periculum significat. At frigidus in febre quidem acuta, lethalis est: in mitiore vero diuturnitatem significat. Sudor una cum febre in acuto morbo, malus est.

5. Urina in febre albam habens & lævem subsidentiam firmatam, celerem dimissionem significat. Celerem etiam ea quæ ex indiscreta, pinguedinem quandam habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiam subrubram habens & lævem, siquidem ante septimum diem prodeat, septima die liberat. Post septimum vero tardius, aut omnino post tempus aliquod diuturnius. Et quæ in quarto die nubeculam subrubram habet, septimo liberat, si reliqua juxta rationem habeant. Cæterum tenuis & biliosa, & vix tenuem ac exiguam subsidentiam habens, & quæ ad melius, ac deterius mutatur, diuturna est. Hæc autem diutius consequens, aut temporis diuturnitate circa judicationem trahente, periculo non vacat. Aquosa vero & alba perpetuo, in diuturnis morbis difficulter judicat, & secura non est. Nubeculæ in urinis albæ quidem & inferne, commodæ sunt: rubicundæ vero, & nigræ, ac lividæ, difficiles sunt. Periculosa urina est biliosa, non subrubra, in acutis: & quæ crassiores farinæ partes refert, albas habens subsidentias: & quæ varia est colore ac subsidentia, & maxime in fluxionibus de capite. Periculosa est & quæ ex nigra in tenuem biliosam transmutatur: & quæ ex subsidentia divellitur: & quæ ex compactis quibusdam innatantibus, subsidentiam habet sublividam, limosam. Num ex talibus præcordium dolent? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt? & abscessus circa aurem dolentes? His paululum erumpens alvus, perniciosa est. Urinæ quæ derepente citra rationem paulatim concoquuntur, malæ sunt: & in summa, quæ citra rationem matura est, in morbo

bo acuto, mala eſt. Mala eſt etiam valde rubicunda ex his, florulentiam æruginoſam continens. Alba vero & diffuſa pellucida urina, mala eſt, maxime ſi in phreniticis comparet. Mala eſt quoque quæ poſt potum cito mingitur, & præſertim pleuriticis ac peripneumonicis. Mala eſt & quæ ante rigorem oleoſa mingitur. Malæ ſunt & in acutis viridantis palloris, non exiſtentes in colore. Pernicioſa eſt urina nigram ſubſidentiam habens, & nigra. In pueris vero tenuis, magis quam craſſa. Verum in tenuibus vice verſa quam in craſſis. Et grandinoſa genituræ ſimilis diffuſa, eademque doloroſa. Pernicioſa etiam eſt omnis quæ latenter mingitur. At peripneumonicis pernicioſa eſt quæ in principio quidem co&ta eſt, poſt quartum vero diem attenuatur. Pleuriticis urina cruenta, caliginoſa, cum ſubſidentia varia, indiſcreta, lethalis eſt plerumque in quatuordecim diebus. Lethalis eſt item in pleuriticis brevi praſina, nigram ſubſidentiam habens, aut furfuraceam. Verum in febre ardenti ſtupefa&orio modo detentis, peſſima eſt urina valde alba. Urina cruda multo tempore manens, aliis ſignis ſalutaribus, abſceſſum & dolorem ſignificat, & magis in partibus ſub ſepto tranſverſo. Si vero dolores in lumbis oberrarint, ad coxam, & in febre, & ſine febre. At quæ emittitur urina pinguedinem habens in ſubſidentia, febrem ſignificat. Cruenta vero in principio mi&a, diuturnam: turbata, cum ſudore, recidivam. Alba velut jumentorum, capitis dolorem: pelliculoſa, convulſionem. Quæ ſputo ſimiles ſubſidentias, aut limoſas habet, rigorem indicat. Quæ aranei telis ſimiles, colliquationem. At in febribus erroneis nigræ nubeculæ, quartanam indicant. Decolores autem, nigra innatantia in medio habentes, cum vigiliis & turbatione, phrenitidem: pulverulentæ cum ſpirandi difficultate, aquam inter cutem. Urina aquoſa aut turbata friabili aſperitate, alvum liquidam fore ſignificat. Verum tenuis valde urina ſi denſa fiat, num ſudorem futurum indicat? Jam vero fa&um, ſpumoſa in ſeipſam conſidens. In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ, horroris inconſtantis indicia ſunt. Et pelliculoſæ urinæ, & cum horrore ſubſidentes, convulſoriæ ſunt. Urina bonam habens ſubſidentiam, derepente non habens, dolorem & mutationem ſignificat. At ſubſidentiam habens turbata deſinens, rigorem circa judicationem: fortaſſis autem & in tertianam aut quartanam tranſitionem. In pleuriticis urina ſubrubram habens lævem ſubſidentiam, ſecuram judicationem ſignificat. Cum levi virore ac pallore florulenta, albam ſubſidentiam habens, etiam celerem. At rubicunda valde & florulenta, ſubſidentiam cum virore pallidam, lævem, ſinceram habens, diuturnum valde turbulentum morbum qui in alium tranſmutatur, non tamen pernicioſum. Alba vero aquoſa, ſubſidentiam craſſas farinæ partes referentem, fulvam habens, dolorem & periculum ſignificat: & quæ cum virore pallida eſt, fulvam, craſſas farinæ partes referentem ſubſidentiam habens, tempus & periculum ſignificat. Urinæ quæ in his qui juxta aures abſceſſus habent, cito & modice concoquuntur, malæ ſunt: & perfrigerari hoc modo, malum eſt. Veſica intercepta tum alias, tum cum capitis dolore, habet quid convulſorium. Quæ in his cum torpore exolvuntur, difficilia ſunt, non tamen pernicioſa. Num & aliquantum mente moventur? Renum dolor repentinus,

tinus, cum urinæ ſuppreſſione, calculorum aut urinarum craſſarum mictionem ſignificat. Tremores ſenioribus in febre fiunt, atque ſic comparentes, fortaſſis calculos per urinam ægris ejiciunt. Urinæ ſuppreſſio, & gravitas in imo ventre, plerumque ſtillicidium urinæ ſignificat futurum. Sin minus, alium morbum ex quo ægrotare ſolet. In bilioſis urinæ interceptio, brevi occidit. Urina in febre denſitatem habens divulſam, recidivam aut ſudorem ſignificat. In febribus longis, tenuibus, erroneis, urinarum tenuium mictiones, ſplenicæ ſunt. In febre alias aliarum urinarum mictiones, morbum producunt. Urinæ quæ minguntur a non recordantibus nec commonefactis, pernicioſæ ſunt. Num his minguntur velut ſi ſubſidentiam conturbaſſes? Quibus urinæ paucæ, grumoſæ, non ſine febre, copia ex his progreſſa tenuis prodeſt. Prodit autem talibus ab initio, aut brevi ſubſidentiam habet. Quibus urinæ cito ſubſidentiam habent, hi cito judicantur. Comitiali morbo laborantibus urinæ tenues & crudæ, præter morem, ſine repletione, morbi invaſionem ſignificant, tum alias, tum ſi quis dolor, aut convulſio, in ſummum humerum, aut collum, aut dorſum incidat, aut torpor corporis fiat, aut turbulentum inſomnium viderit. Parva comparere, veluti ſanguinis ſtillas, & urinam, & vomitum, & alvi egeſtiones, penitus quidem malum eſt. Peſſimum vero ſi propinque inter ſe prodeant.

6. Alvi egeſtio optima eſt mollis, cohærens ac compacta, ſubfulva non valde graveolens, prodiens hora conſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum. Spiſſum autem fit ad judicationem. Commodum eſt & lumbricos rotundos exire ſimul, ubi ad judicationem tendit. In acutis ſpumoſa, circumbilioſa alvi egeſtio, mala eſt. Mala item valde alba. Adhuc vero pejor eſt quæ farinæ ac ſterquilinii ſpeciem refert. Sopor in his malus eſt, & cruenta egeſtio, & vaſorum vacuatio præter rationem. Alvi interceptio parva nigra, velut caprarum ſtercora, ad neceſſitatem coacta emittens, naſus his erumpens, malum. Viſcoſa meraca, aut alba alvi egeſtio, mala eſt. Mala eſt & abunde multum fermentata, ſubpituitoſa. Prava item ex compactis quibuſdam innatantibus, ſubſidentia ſublivida, purulenta, cum bilioſa. Sanguinem ſplendidum egerere, malum eſt, tum alias, tum ſi quis dolor affuerit. Spumoſa, circumbilioſa alvi egeſtio, mala eſt. Sed & morbum regium ex talibus incurrunt. In bilioſis alvi egeſtionibus ſpumoſa florulenta, mala eſt, maxime ei cui lumbi doluerint, & mente motus fuerit. Num autem his dolores? Tenuis ſpumoſa alvi egeſtio, aquoſam cum virore pallidam habens ſubſidentiam, mala eſt. Mala etiam purulenta: & nigra cruenta, mala, cum febre, & alias: & varia, abunde bile colorata egeſtio, mala eſt, tantoque deterior quantum colore magis horrenda eſt, præterquam in medicamentorum uſu. In hoc enim periculo vacat, ſi non copia excedat: & tenuis, mollis egeſtio, in febre mala eſt. Mala quoque ſicca friabilis, decolor, tum alias, tum ſi alvum humectet. Nigris vero antea egreſſis occidit. Liquida alvi egeſtio, & acervatim, & paulatim contingens, mala eſt: altera enim vigilias, altera exolutionem facere poterit. Liquida ſubtenuis alvi egeſtio perfrigeſcens, non ſine febre, mala eſt. Rigores in his veſicam & ventrem corripiunt. Aquoſa vero valde non deſinens in acutis,

tis, mala: & magis si etiam sitim non habuerit. Valde rubicunda egestio in alvi profluvio, mala est. Mala quoque valde cum virore pallida, aut alba, aut spumosa, aut aquosa: & parva, & viscosa, & levis, & cum virore subpallida, mala est. Et soporosis torpefactis liquida egestio, pessima est. Lethale autem & alvum sanguine manare, multa grumosa egestione, itemque alba ac liquida, cum ventre in tumorem elevato. Egestio alvi nigra velut sanguis, & cum febre, & sine febre, mala est. Malæ item omnes variæ, abunde ex bile coloratæ. Egestiones desinentes in spumosas meracas, omnes quidem exacerbant, convulsos autem etiam valde. Ex talibus abscessus juxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ fiunt, & rursus compactæ, meracæ, stercoraceæ egestiones, longitudinem morbi significant. Valde rubicunda in febre, delirium. Alba stercoracea morbo regio difficilis est, itemque liquida quæ seposita ruborem capit. In sanguinis eruptionibus viscosa egestio nigris variegata, maligna est, maxime autem valde albidis. Valde alba egestio in febre, non bene judicat. Alvus turbulenta parvis frequentibus ad egerendum progressibus, maxillas intendit. Solvit etiam rubores in facie obortos. Stercoracea cum contentione egestio, alvi afflictionem significat. Pituitosa vero acute cum oris ventriculi dolore, dysenteriam: fortassis autem & lumborum dolorem. Talibus alvi circumtensio ad necessitatem liquida demittens, citius restitans, habet quid convulsorium. Insuper rigere his perniciosum est. Quibus nigra per alvum prodeunt, frigidum sudorem excludunt. Quibus alvus ab initio turbatur, urinæ vero paucæ sunt, & progressu temporis alvus quidem siccatur, urina vero tenuis redundat, his abscessus ad articulos fiunt. Progressus ad egerendum paulatim contingentes, horrorem ac rigorem inducunt: & quibus larga fit egestio, difficillimum est quartanis incipientibus. Frequentes ad egerendum progressus paulatim contingentes, pauca stercoracea subviscosa habentes, cum præcordii & lateris dolore, morbum regium denotant. Num his suppressis hi cum virore pallidi fiunt? Arbitror autem & hoc sanguinem effundere. At dolores in lumbis, in his sanguinem fundentibus, sanguinem egerunt splendidum. Cum sopore, & capitis dolore, calescere insuper, perniciosum est. Viscosæ, biliosæ, magis abscessus juxta aurem faciunt. Quicunque tumores alvo humecta elevantur, cum doloribus, malum. Alvo vero suppressa, & nulla alia renovata, cito rumpuntur, & malignius est. Vomitiones in his, malæ & ferinæ. Quibus & flammeis, & valde rubicundis solutis, graveolens, larga, subrubra fit, hi ne insaniant timor est. Corpus squallidum alvum male affectam significat: in his valde rubicundæ, instar purulentæ carunculæ egestiones maxime prodeunt. Ad alvum biliosam mollem stercoracea egerentem, ardores comparentes, tumorem juxta aurem faciunt. Biliosas egestiones surditas sedat, & surditatem sedat biliosa alvi egestio. Pustulæ serpiginosæ supra inguina, ad laterum mollitudinem ac pubem orientes, alvum male affectam significant. Exolutio dolorem solvens, alvum maxime humectat. Juxta sedem dolorosæ suppurationes alvum turbant. Lethales egestiones sunt, pinguis, nigra, livida cum graveolentia, & biliosa, habens in se simile quiddam ciceri aut fabis fresis, aut veluti floridos sanguinis grumos,

mos, & quæ odore similis est egestioni infantium, & varia eademque diuturna. Talis autem fuerit cruenta, ramentosa, biliosa, nigra, prasina, & simul, & permutatis vicibus. Lethalis quoque omnis est quæ sensum ægri fugiens exit. Qui potum difficulter deglutiunt spiritu tussiente, eructatio subtracta intro revoluta dolorem ventris significat. Malæ sunt etiam egestiones valde rubræ æruginosæ in quartanis. Et tales sanguinis fluxiones soporosæ sunt: ex his convulsione moriuntur, nigris antea egressis. Exolutiones alvi repentinæ præter rationem, in diuturnitate temporis consumptis, una cum vocis tremula interceptione, perniciose habent. Tenues nigrorum egestiones horrificæ, meliores talibus sunt. Tales prosunt maxime in ætate ante vigorem. Pruriginosæ affectiones omnibus nigrorum egestionem significant, & vomitum grumosum. Et tremulæ affectiones cum morsu ac capitis dolore, nigras egestiones significant. Ante tales vomitus prodit: & ubi vomuerunt, multæ tales insuper detrahuntur. Quibus in alvi turbatione exacerbatur morbus, circa judicationem nigra inferne prodeunt. Ex alvo diutine affecta, vomentibus, biliosis, cibum fastidientibus, sudor multus cum impotentia repentina, occidit. In medicamentorum usu, in defluxione, tenuis abunde sanguis eliquescens, malum est. Durities circa ventrem cum dolore, in febribus cum horrore cibos aversantibus, alvo parum ad purgationem humectata, non suppurantur. Una cum febre alvus turbata salsuginoso modo, soporosos, torpidos non valde comitatur. Ex alvo liquida lassatos, caput dolentes, siticulosos, vigilantes, valde rubicunda egestione solutos, timor est ad insaniam deventuros esse, si difficulter spiraverint. Ad hoc ubi quis cum virore pallescit, bene spirare noxium non est alvo insuper probe egerente. Adustæ egestiones contentionem habentes, alvum male affectam significant. Biliosis alvus turbata, parva, frequenter egerens distendentia cum paucis mucosis, dolorem circa tenue intestinum hæc faciunt, & urinam non facile prodeuntem, ex talibus ad hydropem desinunt. Linguæ tremulæ quibusdam alvi eruptionis futuræ signum sunt. Quibus ardor fit, & ad egressas egestiones alvi, insuper exsudant, his febris exacerbatur. Ex alvis liquidis perfrigeratio cum sudore, mala. Ex alvis liquidis, sanguis de gingivis defluens, lethalis est. Alvi egestio pura superveniens, solvit febrem acutam cum sudore.

HIPPOCRATIS DE DENTITIONE.

Pueri natura habitiores, non pro carnositatis ratione etiam lac sugunt. Voraces vero & multum lactis trahentes, non pro ratione carnosi fiunt. Pueri sugentes si multum mingant, minime anniculi fiunt. Quibus alvus multum profluit, & bebe concoquunt, hi saniores sunt. Quibus modice profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Quibus multum lactosum revomitur, his alvus supprimitur.

2. Quibus in dentitione alvus amplius subducit, minus convelluntur, quam quibus parum. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum convelluntur. Quicunque dentientes habitiores manent, & altiore somno utuntur, periculum est ne convulsione corripiantur. Qui hyeme dentiunt, reliquis similibus existentibus, melius liberantur. Non omnes, in dentitione convulsi, moriuntur, sed multi etiam servantur. Qui cum tussicula dentiunt, tardius dentes producunt, in perpunctione autem magis gracilescunt. Quicunque in dentiendo hyemem habent, si attente tractentur, dentitionem facilius ferunt. Qui plus mingunt quam egerunt, pro ratione habitiores sunt. Qui non pro ratione mingunt, verum alvus frequenter cruda a pueris egessit, morbosi sunt. Qui bene dormiunt, & habitiores sunt, multum alimentum adsumunt, idque adjacet, non sufficienter distributum. Qui dum sugunt interim cibum adsumunt, facilius ablactationem ferunt. Qui sæpe cruenta ac cruda per alvum egerunt, plurimi in febre somniculosi sunt. Ulcera in tonsillis citra febrem facta, securiora sunt. Quibus infantibus in sugendo tussis instat, uvam majorem habere solent.

3. Quibus cito in tonsillis ulcera serpentia considunt, febribus ac tussi permanentibus, periculum est rursus generanda esse ulcera recurrentia. Ulcera tonsillarum in infantibus periculosa. Pueris memorabilis magnitudinis, si ulcera in tonsillis sint, & deglutire possint, salutis signum est. Quum vero majores prioribus deglutire in tonsillarum ulceribus non possunt, his multam bilem revomi, aut per alvum prodire, periculosum est. In ulceribus tonsillarum si quid araneosum inest, non bonum. In tonsillarum ulceribus post prima tempora, pituitam per os effluere, si prius non fuit, commodum est, & tamen reducenda est. Si vero incipiat, & omnino remittat, gaudendum est. Si autem non sic effluat, vereri oportet. Qui tonsillas destillatione vexatas habent, his alvus amplius subducta, siccas tusses solvit. Verum pueris si quid concocti superne prodierit, amplius solvit. Ulcera multo tempore in tonsillis circa argumentum manentia, ante quintum aut sextum diem periculosa non sunt. Sugentes qui multum lactis adsumunt, ut plurimum somniculosi sunt. Sugentes qui non probe aluntur, macilenti fiunt,

& ægre vires recolligunt. Ulcera in tonſillis æſtate facta, pejora ſunt quam aliis temporibus, citius enim proſerpunt. Ulcera in tonſillis circa uvam proſerpentia in his, qui ſervantur, vocem alterant. Ulcera proſerpentia circa fauces, graviora & magis acuta, utplurimum ſpirandi difficultatem inducunt.

HIPPOCRATIS DE ALIMENTO.

ALIMENTUM & alimenti ſpecies, unum & multæ: unum quidem, quatenus unum genus eſt. Species vero humiditate ac ſiccitate finitur. Et in his formæ, ac quantitas eſt, & ad quædam, & ad tot. Auget autem, & corroborat, & incarnat, & aſſimilat, & diſſimilia facit quæ in ſingulis ſunt, juxta uniuſcujuſque naturam ac facultatem quæ ab initio adeſt. Aſſimilat autem pro viribus, quum id quod ſuperingeritur ſuperatur, id vero quod prius ineſt ſuperat. Exile autem fit aliquando quidem prius, in tempore diſſolutum aut inſuper appoſitum, aliquando vero poſterius, in tempore diſſolutum aut appoſitum. Deſtruit autem utrunque in tempore & poſt tempus, id quod extrinſecus aſſiduo ſuperingeſtum eſt, & per multum tempus omnibus membris ſolide implicatum eſt, & propriam quidem formam producit, priorem vero, aliquando autem & priores, deſtruit.

2. Facultas porro alimenti pervenit & ad oſſa, & ad omnes partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in muſculum, & in pelliculam, & carnem, & pinguedinem, & ſanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & medullam ſpinalem, & interanea, omneſque ipſorum partes, & ſane etiam in caliditatem, & ſpiritum, & humiditatem. Alimenti vero & id quod hoc nutrit, alimentum eſt, & quod velut nutrimentum eſt, & quod nutrimentum futurum eſt. Principium autem omnium unum eſt, & finis omnium unus; & idem finis eſt atque principium: & quæ particulatim in alimento probe & male diſtribuuntur. Probe quidem, quæ prædicta ſunt. Male vero, quæ contrarium his ordinem habent.

3. Succi varii, & coloribus, & viribus, & in detrimentum, & in utilitatem, & neque lædentes, neque commodantes, & multitudine, & exceſſu, & defectu, & implicatione, aliquorum quidem, aliquorum vero non. Et omnium caliditatem lædunt ac juvant, & frigiditatem lædunt ac juvant, & facultatem lædunt ac juvant. Facultatis autem variæ naturæ ſunt. Succi corrumpentes & totum, & partem, forinſecus ac intrinſecus, ſpontanei & non ſpontanei: nobis quidem ſpontanei, cauſæ vero non ſpontanei. Rurſus autem cauſæ, aliæ manifeſtæ, aliæ obſcuræ, & aliæ poſſibiles, aliæ impoſſibiles.

4. Natura omnibus subvenit. Ad hanc vero forinsecus quidem cataplasma, illitio, unguentum, nuditas & totius, & partis. Caliditas & frigiditas, juxta eandem rationem & adstrictio, & ulceratio, & morsus, & corrosio. Intrinsecus vero & quædam ex prædictis, & supra hæc caussa obscura, & parti, & toti, & alicui, & non alicui, excretiones ventris secundum naturam, item urinarum, sudoris, salivæ, muci, uteri, juxta hæmorrhoidas, verrucam, lepram, tuberculum, carcinoma, ex naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex cole, secundum naturam, & præter naturam: discrimina horum aliis juxta aliam rationem aliquando etiam aliter. Una natura sunt hæc omnia, & non una. Multæ naturæ sunt hæc omnia, & non una. Medicina sursum & deorsum, & neque sursum, neque deorsum. In alimento medicina, optimum. In alimento medicina, malum. Malum & optimum ad aliquid. Ulcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra, furfur, ulcera capitis manantia, impetigo, vitiligo, lentigo, aliquando lædit, aliquando prodest: aliquando neque lædit, neque prodest. Alimentum, non alimentum. Si nutrire non potest, nomen est alimentum, non opus. Opus & res est alimentum, non nomen. In pilos alimentum, & in ungues, & in extremam superficiem intrinsecus pervenit. Forinsecus alimentum ex extrema superficie, ad intima pervenit. Confluxio una, conspiratio una. Consentientia omnia. Juxta totius quidem corporis naturam omnia, juxta partem vero, partes in unaquaque parte ad opus. Principium magnum ad extremam partem pervenit. Ex extrema parte ad magnum principium pervenit. Una natura, esse, & non esse.

5. Morborum differentiæ, in alimento, in spiritu, in calore, in sanguine, in pituita, in bile, in humoribus, in carne, in pinguedine, in vena, in arteria, in nervo, musculo, pellicula, osse, cerebro, medulla spinali, ore, lingua, stomacho, sive gula, ventre, intestinis, septo transverso, peritonæo membrana alvum ac intestina amplectente, hepate, splene, renibus, vesica, utero, cute. Hæc omnia & singulatim & particulatim. Magnitudo ipsorum magna, & non magna. Signa, titillatio, dolor, ruptura, mens, sudor, urinarum subsidentia, quies, jactatio, visus, imaginationes, morbus arquatus, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus: & ex his, & ex aliis naturalibus & quæcunque alia hujusmodi ad detrimentum & utilitatem procedunt. Labores totius & partis. Et magnitudinis signa, alterius ad majus, alterius ad minus, & ab utrisque ad majus, ab utrisque ad minus. Dulce non dulce: dulce ad potentiam, velut aqua: dulce ad gustum, velut mel. Signa utrorumque, ulcera, oculi, & gustus: & in his magis & minus. Dulce ad visum, & in coloribus, & in aliis mixturis. Dulce magis & minus.

6. Raritas corporis ad perspirationem, quibus amplius aufertur, saniores sunt. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbidiores. Qui probe perspirant, debiliores & saniores sunt, & a morbis facile reconvalescunt. Qui male perspirant, priusquam ægrotent, fortiores sunt. Ubi autem ægrotarunt, difficilius a morbis reconvalescunt. Hec autem & toti, & parti.

7. Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua vero omnia

idem.

idem. Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & humidi & ſicci, os, gula, venter. Verum antiquius & primordiale alimentum, per abdomen umbilicus. Radicatio venarum hepar. Radicatio arteriarum cor: ex his aberrant in omnia ſanguis & ſpiritus, & calor per hæc meat. Vis una, & non una, qua omnia hæc & alia gubernantur, alia quidem ad vitam totius & partis, alia ad ſenſum totius & partis. Lac nutrimentum, quibus videlicet ſecundum naturam alimentum eſt, aliis vero non. Aliis autem vinum alimentum eſt, & quibuſdam non alimentum. Et carnes, & aliæ multæ alimenti ſpecies, & juxta regionem & juxta conſuetudinem alunt, partim ad augmentum, & ad eſſe: partim ad eſſe ſolum, velut in ſenibus. Quædam vero ſupra hæc, etiam ad robur.

8. Diſpoſitio athletica non eſt a natura. Habitus ſanus melior in omnibus. Magna res eſt quantitas ad vires ſolerti ratiocinatione adaptata. Lac & ſanguis alimenti ſunt redundantia. Circuitus ad multa conſoni ſunt, ad fœtum ejuſque alimentum. Rurſus autem ſurſum repit in lac, & in alimentum, & ad infantem. Vivificantur non animalia, vivificantur animalia, vivificantur partes animalium. Naturæ omnium nullo doctore uſæ ſunt. Sanguis alienus utilis, ſanguis proprius utilis. Sanguis alienus nocivus, ſanguis proprius nocivus. Humores proprii nocivi, humores alieni nocivi. Humores alieni conducibiles, humores proprii conducibiles. Conſonans diſſonans eſt. Diſſonans conſonans eſt. Lac alienum bonum, lac proprium nocivum. Lac alienum nocivum, lac proprium commodum.

9. Cibus juvenibus facile ac leviter putrefactus: ſenibus vero ad ſummum tranſmutatus: his qui in vigore ætatis conſiſtunt impermutabilis. Ad figurationem, ſoles triginta quinque: ad motum, ſeptuaginta: ad perfectionem, ducenti & decem. Alii tradunt: ad formam, quadraginta quinque: ad motum, ſeptuaginta ſex: ad exitum, ducenti & decem. Alii ſic: ad formam, quinquaginta: ad primum ſaltum, centum: ad perfectionem, trecenti. Alii ſic: ad diſcriminationem, quadraginta: ad tranſitum, octoginta: ad elapſum, ducenti quadraginta. Non eſt, & eſt. Gignuntur autem in his & plures, & pauciores, ſecundum totum, & ſecundum partes. Non multo autem plures aut pauciores: pauciores vero tot, & quæcunque alia his ſimilia.

10. Oſſium alimentum ex confractione. Naſo bis quinque. Maxilla & claviculæ, & coſtis duplicia: cubito triplicia. Tibiæ & brachio quadruplicia: femori quintuplicia. Et ſi quod in his plus aut minus poteſt. Sanguis humidus, & ſanguis ſolidus. Sanguis humidus, bonus: ſanguis ſolidus, malus. Ad aliquid omnia mala & bona ſunt. Via ſurſum deorſum una. Potentia alimenti melior quam moles. Moles alimenti melior quam potentia. Et in humidis & in ſiccis detrahit & apponit idem: & alteri quidem aufert, alteri vero apponit idem. Venarum pulſationes, & reſpiratio ſpiritus, juxta ætatem, & conſonantia & diſſonantia ſunt, & morbi & ſanitatis ſigna: & ſanitatis magis quam morbi, & morbi magis quam ſanitatis.

11. Alimentum enim etiam ſpiritus eſt. Humidum alimentum facilius tranſmutatur quam ſiccum. Siccum alimentum

tum facilius transmutatur quam humidum. Alimentum quod ægre alteratur, ægre consumitur. Quod facile apponitur, facile consumitur. Et quicunque veloci appositione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum. Quicunque vero adhuc velociori indigent, per olfactum. Qui autem tardiore appositione opus habent, solido alimento utantur. Musculi solidiores ægre magis quam alia colliquescunt, excepto osse & nervo.

12. Quæ denudata sunt, ægre transmutantur, & secundum genus ipsa seipsis fortiora sunt quam pro reipsa: propterea ipsa seipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex alia humiditate. Pus ulceris alimentum. Pus alimentum venæ, arteriæ. Medulla alimentum ossis, propterea callo obducuntur. Facultas & potentia omnia auget & nutrit, & germinare facit. Humiditas alimenti vehiculum est.

HIPPOCRATIS

DE

HUMIDORUM USU.

AQUA potabilis, salsuginosa, mare. Potabilis quidem in officina medica optima. Nam & ferramentis, & æramentis optima, & medicamentis plurimis inveteratis communissima. Verum ad corpus nosse oportet, quod hæc aut madefacit, aut frigefacit, aut calefacit. Aliter vero nulli commodat, aut detrimento est potata. Ubi modica potabili in spongia uteris, optimum oculis est. Cutis ipsa superne exulceratur calidæ aspersione. Fomentum corporis totius aut partis. Cutis duræ mollitio, distentæ laxatio, nervorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Humectare prolutione, velut nares, vesicam, flatus. Incarnare, attenuare, liquefacere, minuere, colorem revocare, colorem dispergere. Somniferum & in caput, & in alia: convulsionum, tensionum, mitigativum dolores stupefacit auris, oculorum, & quæcunque talia: frigida calefacere, velut pix ulceribus, præterquam a quibus sanguis erumpit, aut erupturus est, fractis, luxatis, reliquis quibus linteola sunt medicus, capitis gravitati. Moderatio in unoquoque, ne ultra torqueamus: velut calida corpori, ex excessu in utranque partem, ut ab utraque non aberret, conjectatione ex detrimento, aut inutili facta; velut in tepida. Oportet enim detrimentis aut utilitatibus etiam si sint uti, usque quo juvent, aut donec lædant.

2. Madefactio itaque & humectatio, debile quid est. Frigefactio vero & calefactio, forte: velut ex sole. Verum frigida calida existens, velut potabilis aqua, debile quid est. Calida autem ne ulterius pergat, ut urat. Judicat autem de his ipse ægrotus, exceptis mutis, aut leviter sideratis, aut stupefactis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis: his enim hæc sensu non percipiuntur. Nam non sentiunt hi perusti. Itemque profun-

fundæ ac magnæ luxationes. Jam vero etiam pedes deciderunt perfrigerati, ex calidæ perfusione. Sed his corpus perfusi judex est, similiter etiam frigidæ. Harum aut utrarumque paucitas, debile quid est: multitudo vero, forte: veruntamen sinere oportet, donec fiat id cujus gratia fiunt: antea vero quam postremum fiat, cessandum est.

3. Harum porro utraque lædit: & calida quidem amplius ea utentibus has læsiones inducit, carnium effœminationem, nervorum debilitatem, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia: hæc ad mortem. Frigida vero convulsiones, tensiones, nigrores, rigores febriles. Mediocritas quidem extra noxam est. Reliqua vero lædunt ac prosunt, velut relatum est. Voluptatibus, & jucunditatibus, & doloribus ac molestiis, prout singula ex ipsis conveniunt, ita sani apparent. Corpus tegi ac velari adsuetum, quicquid insuetum est, quicquid longissime a familiari calore abest, & peregrino frigori propinquissimum, id ipsum aversatur: & propterea sane calida gaudet, & ferre potest.

4. Cerebrum, & quæ ab hoc oriuntur, frigida quidem tristantur, calida vero gaudent, si sane frigidius & solidius a natura fuerit. Propterea ossibus, dentibus, nervis frigida inimica, calida vero amica: quia ab illa convulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sane frigida facit, calida vero sedat. Ob id etiam a calida voluptates, & illecebræ, a frigida vero dolores & aversationes. Ideoque spina, pectus, dorsum, præcordia, magis frigida aggravantur, calida vero gaudent, & ferre ipsam possunt: propterea sane spina, pectus, dorsum, præcordia, contraria perpessa sunt, quia sunt contraria. Propterea sane in hoc loco anxietatem ex calida obortam, frigida sedat: propterea sane frigidæ potu gaudet: propterea sane cibis calidis delectatur: propterea sane & in animi deliquiis frigidam extremis partibus affundere prodest.

5. Quod autem posteriores partes calidam magis sufferunt quam anteriores, quæ relata sunt in causa sunt. Quod vero etiam frigidæ, recte habet. Nam & extremæ partes anteriores sunt, & tegi non adsuetæ: velut etiam interna pars se habet ad externam. Cogitandum autem quod utraque in unoquoque corpore potior est externa cute, quæ & sibiipsi, & nervo sanguineo continua ac cohærens, eo quod extra proprium calorem, in externo frigore est, ab utrisque frequenter superatur, & utrisque frequenter opus habet, frequentius autem calida ad voluptatem. Perpetiuntur autem & extremæ partes tale quid, quare cito multa percipiunt, tarde autem primum attolluntur. Et venæ quoque aliæ prius, aliæ posterius. Atque sic omnia apparent, & ubi frigefiunt extremæ partes, & ubi calefiunt, in vasorum evacuationibus, in animi deliquiis. Et juxta rationem merito etiam venas sequuntur, ea quæ ab his eveniunt. Et calefacit primum calida, velut in manibus, internas partes. At ulcera calida gaudent ex confesso, quia tegi adsueta sunt. Merito itaque ex altera gravatur. Merito igitur & ipsæ venæ, quia sunt in calido. Merito etiam ipse thorax, & ventriculus ipse a frigida superatus, moleste fert, & mortem minatur, quia maxime desuetus est. Verum plurimum abest ab eo ut patiatur: propinquissima autem inter se sunt, egere & pati. Merito igitur frigidæ potu delectatur. Et sic consentiunt inter se omnia hæc. Quod vero omnia deli-

que-

quamata & ambusta in superficie, non valde tegi adsueta, maxime frigidam moleste ferunt, par est. Citissime enim superantur. Et profundissima si superentur, maxime utique graventur: deinde etiam natura nervosa participant.

6. Quoniam imus venter calida delectari videtur, considerandus locus est: & postea extremæ partes, & vesica, & genitales partes: & virilis membri glans natura frigidior est, quam quis putat. Sursum enim non deorsum exilit caliditas: & propterea calida delectatur. Considerandum etiam, quod post calidam frigescit corpus magis perfrigeratum: post frigidam vero recalescit magis contractum: velut etiam aquæ frigefaciendæ & calefaciendæ sunt, propter tenuitatem: Et quod post calidam durescit corpus magis reficcatum, velut oculi post frigidam. Altera enim similis est aëri ambienti, altera non.

7. Mare pruriginosis, & qui ab acribus humoribus vellicantur prodest, ut & lavent, & foveant ex calido. Qui vero non adsueti sunt, aliquantum læduntur. Verum ad ulcera, & ambusta, ac desquamata, & quæcunque talia, contrarium est. Aptum est autem puris. Bonum est & ad attenuandum, & ad piscatorum ulcera. Hæc enim neque suppurantur, si non vellices: & ad ulcera cuniculosa, & depascentia proferpendo sedat, ac sistit, velut sal, salsugo, nitrum. Omnia autem hæc si quis parum utatur, irritant: si excellenter, bona sunt. Melius autem est calidum ad plurima.

8. Acetum ad corpus & articulos, simile est mari, & potentius, ad perfundendum & ad fomentum: & ad ulcera recens vulneratis, & ad sanguinis grumos, ubi nigredines sunt in pudendis, collutio est ad aures, & ad dentes. Calido autem hæc fiunt, & alia; sed & ex tempore conjecturam facere oportet. Eliquat velut sal, & ut alia quæ impetigini, lepris ac vitiliginibus conducunt, affusum ad calidum solem: maxime vero conducit unguibus leprosis. Superat enim post tempus: verrucas formicarias attenuat, & sordes in auribus sanat. Mollit autem & corpus, & multos alios locos, si non odor offenderet, & maxime mulieres. Valuerit & ad podagram, si non corpus vulneraretur. Eadem etiam fex aceti facit.

9. Vinum dulce ad diuturna vulnera commodum est assidue utenti. Sed & ad medicamentorum potionem. Austerum autem, & album, & nigrum vinum, frigidum ad ulcera commodum est, frigidum propter caliditatem. Lanæ quæ frigiditatis gratia, aut perfunduntur, aut induuntur, aut intinguntur, aquam frigidissimam postulant. Quæ vero adstrictionis gratia, vinum nigrum etiam lanas aspergere potest, velut etiam betarum folia, aut linteola intinguntur, in plurima quibus adstrictio inest, velut sunt hederæ albæ folia, & quæ acerbiora sunt, aut friabiliora, velut hedera & rubus, rhus coriarius, salvia: & in ea quæ mollire oportet, velut farina cocta.

10. Aqua frigida prodest papulis rubicundis, quales alia atque alia parte sublatæ erumpunt, quales per splenia attractoria emergunt. In carnosis vero & tenera carne præditis subrubicundæ sunt: in nigris autem rotundæ, dothienes, hoc est furunculi appellati, & quales in ipsis calidis lavacris oboriuntur, & mulieribus ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut insolita vestimentorum asperorum gestatione, & ex sudoris exitu, aut ubi quis ex frigore, derepente ad ignem, aut

aut calida lavacra accessit. Nam si hæc posterius fecerit, nequaquam amplius erumpunt. Alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exasperantur instar milii, deinde exulcerantur, eas frigida lædit: calida vero prodest. Tumores in articulis, & dolores sine ulcere, ac podagricos, & convulsa, plurima ex his frigida multa affusa levat ac extenuat, & dolorem torpefacit. Torpor autem moderatus, dolorem solvit.

11. Sed & calida aqua attenuat ac mollit. Podagricis resolutis, ante ac retro distentis, convulsis, talia accedunt, distentiones, tremores, leves siderationes: talibus laxatis, claudicationes, torporis, vocis interceptiones, ad talia, excretiones per infernas partes suppressæ. Cavendum autem est in frigidæ usu, ne modum excedamus. Articulos induratos, aut ab inflammatione aliquando oborta, aut a distortione, operæ precium est sanare, aqua calida in utriculum infusa. Manum deligare, & oculos, lachrymas lenit, ita ut ad acres, stillamentum lene infundat quis, ut ne salsuginosa contactu lædat. Et fossulis ulceribus oculorum elotio prodest, & repletio ad naturam reducens. Calida oculis convenit, doloribus, suppurationibus, lachrymis mordacibus, siccis omnibus. Frigida doloris exortibus, valde rubicundis, & qui collectiones tuberculorum juxta venas habere solent, qualia sunt ulcuscula capitis manantia, circa thoracem, & alia dura. Verum podici & utero, non valde commoda est, neque sanguinem in frigore mingentibus. Ulceribus quidem frigida mordax, cutem obdurat, dolorosa non suppurari facit, liquefacit, nigrefacit, rigores febriles facit, convulsiones, ante ac retro distentiones. Quandoque vero in hac distentione, sine ulcere, juveni carnoso, media æstate, multæ frigidæ aquæ affusio, caloris revocationem facit. Calor autem hæc solvit. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum signum ad securitatem, cutem mollit, attenuat, dolorem eximit, rigores, convulsiones, ante ac retro distentiones lenit, capitis gravitatem solvit, plurimum autem conducit ossium fracturis, magis autem denudatis, & ex his maxime his qui in capite ulcera habent, & quæcunque præ frigore, aut moriuntur, aut ulcerantur: itemque in ulcerationibus voluntariis ac involuntariis, qualia sunt desquamata: herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingivis, aut in aure, aut in sede, aut utero. His omnibus calida amica est ac judicatoria. Frigida vero inimica & occidens, præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Atque hoc modo utendum est liquidorum perfusionibus, inunctilium illitionibus, foliorum impositionibus, aut linteorum cataplasmatis, quæcunque aut frigiditate, aut caliditate prosunt, aut nocent.

HIPPOCRATIS
DE
PURGANTIBUS.

MEDICAMENTORUM purgantium res non ita se habet, quemadmodum vulgo putatur. Eodem enim medicamento purgantur & non purgantur. Quandoque vero alia purgat quam quæ purgare solet: aliquando nimium purgat: aliquando ea quæ debet facit. Quare fieri non potest ut quis medicamentis confisus, ea temere exhibeat. Nam & cibos nos alentes, medicamenta esse putandum est, verum minus quam illa. Homines enim qui his recte in cibo utuntur, sani sunt: qui non recte, ægrotant: qui vero modum excedunt, purgantur quidem velut a sinceris medicamentis, verum minus & tardius quam a sinceris medicamentis. Clarum igitur est, quod & hi medicamenta existunt. At vero hi tardiores, qui & familiares nobis sunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, si temere & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodammodo morbos inducunt. Quin & sinceros & acidos cibos si quis citra delectum ac inconsiderate exhibeat, nihil commodi perficient.

2. Oportet igitur primum biliosis dare quod bilem purgat: pituitosis quod pituitam: hydropicis quod aquam: atrabiliariis quod bilem atram. Si vero extra hæc purgaveris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ vero non debent, ea evacuabis. Quare in utranque partem peccabis.

3. Quum itaque pharmacum alicui dare voles, sive deorsum, sive sursum purgans, interrogare ipsum oportet, an prius biberit medicamentum, & an alvus ex deorsum purgantibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et si citam ac facilem solutu esse dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet: si vero dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in sursum purgantibus requiritur. At si nunquam neque sursum, neque deorsum se purgatum esse dixerit, neque medicamentum bibisse: cognoscere oportet an ad ea, quæ sanus in corpus ingessit, alvus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alvi profluvium ipsi successerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte consulere possis. Turpis enim est calamitas, medicamento purgante dato hominem occidere.

4. Quicunque igitur a febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris: sin minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipsorum & ventres quum calidi sunt, medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii speciem præ se ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neque bibere, sed omnia abominatur, & plerumque perit.

5. Si vero detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: a meri-

ridie vero nimium purgatur, & perit. At si hac die superstes maneat, & una cum purgatione remittat febris, sanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per clysterem adhibere potes, quotiescunque volueris. Hoc enim minoris periculi est. Juxta eandem rationem etiam tempore æstatis, a canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet, & non dare medicamentum, sed infusis per clysterem uti. Idem enim periculum imminet.

HIPPOCRATIS DE VERATRI USU.

His qui non facile sursum purgantur, ante potionem corpora præhumectare oportet uberiore alimento & quiete. Ubi vero quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quam ad somnos. Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat. Cum veratrum magis ducere voles, corpora moveto. Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicunque in pharmacorum potionibus non sitiunt, dum purgantur, non cessant purgari prius quam sitierint. Convulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, convulsio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris, & vomitibus spontaneis, siquidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leviter ferunt: sin minus, vice versa. Quemadmodum autem in Prænotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium, aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transversum: at deorsum versus, ubi sine febre est tormen, lumborum dolor, genuum gravitas, menses ægre prodeuntes, dolores in partibus sub septo transverso. Vitare vero oportet in pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maxime autem nigros, & humida carne præditos, sed, & subsiccos, & balbos, ac blæsos. Quicunque vero inflammata in principio morbi, velut in libello de Ptisana dixi, statim medicamento solvere aggrediuntur, hi de eo quidem, quod distentum est ac inflammatum, nihil auferunt (neque enim remittit qui crudus est adfectus) ea vero quæ morbo resistunt, & sana sunt, consumunt. Corpore vero debili fiente, morbus superat, & immedicabile malum habent. Cæterum veratrum his daré oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum est pectore suppuratis. Neque medicamenta danda sunt decoloratis, raucosis, lienosis, exsanguibus, spirituosis & siccum tussientibus, siticulosis, flatuosis, & his qui præcordia, & latera, ac dorsum distenta habent, & torpentibus, & obscure videntibus, & quibus aurium sonitus sunt, & urinæ meatus impotentibus: neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui san-

guinis eruptiones, aut tubercula habent. Si vero medicandum esse videbitur, veratro securus sursum purga, deorsum vero non. Optimum autem his est victus rationem constituere. Quemadmodum autem in Prædictionibus dixi, non sunt medicamenta danda his qui nigra evomunt, neque cibum aversantibus, neque deliris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neque visum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginosis, neque decoloratis, neque his qui febre æstuosi sunt ac confracti. Sicut autem de ptisana dixi, Sesamoides sursum purgat: potio ejus est drachma dimidia in aceto mulso trita. Commiscetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus suffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non est sitis, neque excretio (hos vero non ante tres hebdomadas) aliquando etiam pleuriticos, ac volvulosos. Et sicut in Muliebribus morbis dixi, purgandum est etiam, si uteri purgatione opus habuerint.

HIPPOCRATIS ANTIDOTUM, EX ACTUARII

Methodi medendi v. *6*.

Corn. Henr. Mathisio interprete.

ANTIDOTUM Hippocratis, quo usus corona Athenis est donatus, fronti ex vino illitum capitis dolorem mitigat, & aurium dolori prodest, ex oleo vestium flocco injectum, nec secus ore detentum, ejus dolorem sedat. Dandum est autem ex hydromelite, nucis avellanæ magnitudine, tussientibus, lienosis, jecinorosis, sanguinem exspuentibus, calculosis, laterum inflammationibus, ægyptiæ fabæ magnitudine, ex oxymelite mero, cyathis tribus, ischiadicis, intestinorum dolore vexatis, lupini magnitudine in decocto pæoniæ, a prima luna usque ad extremam: a larvis dæmoniisque occupatis, nucis ponticæ magnitudine, in lacte asinino: quartana laborantibus ex aceto mulso, desinente luna.

2. Calami aromatici, junci odorati, sabinæ, singulorum triens: seminis viticis, cardamomi, cyperi, crocomagmatis, singulorum quincunx, nardi celticæ selibra, aspalathi septunx, ammoniaci uncia, pilularum cupressi quadrans, (rosarum quadrans,) ladani, myrrhæ, thuris, singularum libra, baccæ juniperi minoris quadraginta: hæc simul privatim, fundito: spicæ nardi selibra, costi triens, folii bes, casiæ selibra, amomi quadrans, hæc quoque privatim tundito: mastiches triens, & hoc

hoc seorsum in mortario teritur: styracis dextans, styrax paulatim, bellariis in mortario adjicitur: terebinthinæ libræ tres, mellis attici libræ quinque, vini veteris quod ad bellaria maceranda satis est, munde & sedulo melle excipiens confice.

HIPPOCRATIS ANTIDOTUM, EX NICOLAI ALEXANDRINI.

De Comp. medic. I. 378.

Leonh. Fuchsio interprete.

ANTIDOTUM Hippocratis, faciens ad omnia mala: præcipue vero ad tabidos, sanguinem spuentes, & pleuriticos. Habet cumini græci veteris drachmam unam semis, petroselini macedonici, opii, castorii, singulorum drachmam unam, asari, croci, styracis calamitis, singulorum drachmam unam semis, spicæ nardi, casiæ, singulorum drachmam unam, mellis aut sacchari quod satis. Datur carentibus febre cum vino veteri: febricitantibus autem cum aqua temperata.

HIPPOCRATIS OFFICINA MEDICI.

AUT similia, aut dissimilia, a principio, a maximis, a facillimis, ab his quæ undiquaque penitus cognoscuntur: quæ & videre, & tangere, & audire licet: quæ & visu, & tactu, & auditu, & naribus, & lingua, & intelligentia sentire licet: quæ & quibus cognoscuntur, omnibus cognoscere licet. Quæ vero ad chirurgiæ officinam: ægrotans, agens, ministri, instrumenta, lumen: ubi, quomodo: quot, quomodo, quando: corpus, vasa commoda. Tempus, modus, locus. Agens, aut sedens, aut stans, moderate ad seipsum, ad id quod tractatur, ad splendorem lucis. Lucis igitur species duæ sunt, altera communis, altera artificialis. Communis, in nobis non est: artificialis, etiam in nobis est. Utriusque vero duplices usus sunt, aut ad lucem, aut sub lucem. Sub lucem, & modicus usus est, & moderatio manifesta. Ad lucem vero, ex præsentibus, ex conferentibus luminibus, ad splendorem convertere oportet

tet id quod tractatur, exceptis his quæ aut latere oportet, aut videre turpe est: ita ut id quod tractatur, ex adverso sit luci: qui vero tractat, ex adverso ejus quod tractatur: verum tamen ut ne tenebras inducat. Sic enim & qui agit videre poterit, &, quod tractatur, non videtur.

2. Ad seipsum vero, siquidem sedeat, pedes secundum rectitudinem sursum versus e directo ad genua sint, distantia autem parva in consistendo intercedat. Genua autem superiora sint inguinibus, modice distantia, pro commoda cubiti positione ac appositione. Vestitus expedite, distinctæ, æqualiter, similiter, cubitis, humeris. Ad id vero quod tractatur, ultra & prope, & sursum ac deorsum, & hac aut illac, aut in medio. Ultra quidem & prope termini sunt cubitorum gibbi, ita ut in anteriorem partem non excedant genua, in posteriorem costas. Sursum vero, ut non supra mammas, summas manus habeat. Deorsum, ut non inferius quam ut ubi pectus ad genua habet, summas manus angulares ad brachia figuret, & in medio quidem hoc modo se habet. Hac vero aut illac, ut non extra sedem: sed pro ratione conversionis & corpus, & operantem corporis partem producat. Si vero stet, utrisque pedibus ex æquo insistere satis est. Agere vero oportet ita ut altero pede inscendat, non eo qui est ad manum agentem, genu ad inguen sublato, velut in sede, sed & alii termini iidem sunt. At qui tractatur, reliqua corporis parte tractanti inserviat, aut stans, aut sedens, aut decumbens, quo quam facillime ita velut figuram habens perseveret, servans subfluxionem, subsidentiam, eversionem, declivitatem. Sic quæ debet servatur & figura, & forma ejus qui tractatur, in exhibitione, in tractatione, in habitu postea sequente. Ungues neque præminere oportet, neque deficere. Digitorum vertices ad usum exercere, digitis quidem summis pleraque, indice ad magnum admoto. Tota vero manu prona, ambabus autem adversis. Digitos generose extendere cogit magnum quiddam in medio digitorum positum, & oppositum facere magnum digitum indici. Morbum autem esse manifestum est, per quem etiam læduntur hi quibus ex nativitate, & educatione, assuevit magnus digitus ab aliis contineri. Opera omnia exercere oportet utrisque seorsum agendo, & ambabus simul. Similes enim sunt, ambabus conjectando bene, pulchre, cito, non laboriose, concinne, expedite.

3. Instrumenta quidem, & quando, & qualiter dicetur. Ubi oportet, ut ne quid impediat opus, neque impedimento sit inter accipiendum circa operantem corporis partem. Si vero alius det, paulo prius paratus sit, & faciat ubi jusseris. Qui vero circa ægrotantem sunt, id quod tractatur exhibeant prout visum fuerit. Reliquum autem corpus detineant, ut totum quiescat, tacentes, & præfecto obedientes. Deligationis species duæ sunt, quæ facta est, & quæ adhuc fit. Quæ adhuc fit, cito, non laboriose, expedite, concinne. Cito quidem, perficiendo opera. Non laboriose, facile agendo. Expeditio vero ad omnia parata est. Concinnitas autem jucunda aspectu est. Ex quibus vero exercitationibus hæc contingant, dictum est. Quæ facta est, bene, pulchre. Pulchre quidem, simpliciter, distincte: aut similia ac æqualia, æqualiter ac similiter: aut inæqualia ac dis-

dissimilia, inæqualiter ac dissimiliter.

4. Species vero hæ sunt, simplex, rotunda in orbem, ascia, sima, oculus, rhombus, & semisecta: ita ut species congrua sit speciei & affectioni ejus quod deligatur. Ejus vero quod bene deligatur, duæ sunt species, roboris quidem, aut compressione, aut copia linteolorum: & partim quidem ipsa deligatio sanat, partim curantibus inservit. Ad hæc igitur lex hæc est. In his autem maxima deligationis vis est. Compressio quidem, ut incumbentia non abscedant, neque penitus innitantur: sed sint quidem firmata, non autem coacta: & minus quidem extrema, minime vero media. Nexus & filum procedant non deorsum, sed sursum, in exhibitione, & præparatione, & deligatione, & habitu postea sequente. Initia non super ulcus injicere oportet, sed hinc aut illinc facere nexum. Nexum vero neque in semita, neque in opere, neque illic ubi inane est, ut ne in vanum jaceat. Nexum autem & filum, mollia non magna. Hoc tamen probe nosse convenit, quod omnis deligatio ad declivia & acuminata fugit, velut in capite, ad partem supernam: in tibia, ad infernam.

5. Deligare oportet dextras partes, in sinistras: & sinistras, in dextras: excepto capite. Hoc vero secundum rectitudinem. Verum contraria ex duobus initiis. Si vero ex uno, ad id quod simile est, ad subtilitatem: velut est media pars capitis, & si quid aliud hujusmodi. Quæ vero moventur, velut articuli, qua quidem parte inflectuntur, quam minimis ac expeditissimis linteis obvolvere oportet, velut poplitem: qua vero circumtenduntur, expassis ac latis, velut est patella. Circumdare quoque insuper oportet, comprehensionis quidem gratia eorum, quæ circa hæc sunt, appensionis vero universi deligamenti, in quiescentibus & depressioribus corporis partibus, qualis est & supra, & infra genu. Convenit autem in humero quidem, circumductio circum alteram alam: in inguine vero, circum alteram lateris mollitudinem: in tibia, supra suram, & quibuscunque sursum contingit fuga, his inferne appensio convenit: quibus autem deorsum, vice versa. Quibus vero non est, velut in capite, his in æqualissima parte comprehensiones facere oportet, & minime obliquo deligamento uti. Nam stabilissimum postremum circumdatum, vel maxime vagabunda continet. Quibuscunque autem neque comprehensio, neque appensio linteorum, commode se habet: his per fila appensiones facere convenit, ex injectione, aut consutione.

6. Deligamenta sint pura, levia, mollia, tenuia. Obvolvere vero oportet ambabus simul, aut utrisque seorsum exercere. Conveniente autem deligatione uti, conjectura ad latitudinem ac crassitudinem partium facta. Obvolutionis capita dura, æqualia, distincta sint. In quibus autem futurum est ut decidant, ea pejora sunt, quam si cito decidant. Quædam vero sunt ejusmodi, ut neque comprimere, neque decidere oporteat. Quæ vero spectat deligatio, aut subligatio, aut ambo, hæc sunt. Subligatio quidem in causa est, ut aut disparata attrahantur, aut expassa contrahantur, aut contracta diducantur, aut distorta dirigantur, aut vice versa. Præparare autem oportet lintea levia, tenuia, mollia, pura, lata, non consuta, neque extuberantias habentia, & sana, ut extensionem ferant, & paulo præstantiora, non sicca, sed succo imbuta singulis affectionibus familiari: ad

ad ea quidem quæ disparata abscesserunt, ita ut sublimis sedem quidem contingant, non tamen comprimant.

7. Initium autem sumere oportet ex sana parte, & ad ulcus desinere, quo id quidem quod subest excoletur, aliud autem non amplius colligatur. Deligare autem oportet recta quidem, in rectum: obliqua vero, oblique: in figura doloris exorte, in qua neque constrictio, neque discessio contingat: ex qua ubi translatio fit ad appensionem, aut positionem, non transmutent, sed similia habeant hæc, musculos, venas, nervos, ossa, & bene posita, & bene detenta. Appensa vero aut posita esse convenit, in figura doloris exorte, quæ est secundum naturam: in quibus vero discesserint, vice versa. At quibus expassa sunt, contrahere oportet, quod ad alia quidem attinet eodem modo: ex multo vero temporis spatio interposito contractionem facere oportet, & sensim progressu facto compressionem, primum minime, deinde magis, ita ut terminus quod maxime facta sit, mutuus contactus fiat. Quibus vero contracta sunt, diducere: cum inflammatione quidem vice versa: sine hac autem, præparatione quidem ejusmodi, deligatione vero contraria. Distorta vero dirigere oportet, quod ad alia quidem attinet, eodem modo. Verum quæ quidem abierunt, ea reducere oportet, subligatione, agglutinatione, appensione. Contraria vero contrario modo.

8. Spleniorum longitudines, latitudines, crassitudines, multitudines. Longitudo, quanta est deligatio. Latitudo, quatuor aut trium digitorum. Crassitudo, ut triplices aut quadruplices sint. Multitudo, ut dum circumdantur, non excedant, neque deficiant. Quibus vero ad directionem, in longitudinem circumdando, latitudinem ac crassitudinem defectu conjectare oportet, ita ut non acervatim expleamus. At vero linteorum subligationes duæ sunt, prima ex loco læso ad supernas partes desinit: altera ex loco læso, ad infernas. Juxta locum affectum maxime comprimere oportet: minime extremas partes: reliqua vero pro ratione. Deligatio autem multam sani loci partem occupet. Deligamentorum multitudo, longitudo, latitudo. Multitudo quidem, ut ne superetur a loco læso, neque per ferulas illisio fiat, neque pondus, neque circumcirca inclinatio, neque effœminatio deligamenti contingat. Longitudo vero & latitudo, trium aut quatuor, aut quinque aut sex cubitorum quidem longitudo, digitorum autem latitudo. Et affulcimenti circumductiones tot sint, ut ne comprimant. Mollia vero & non crassa sint hæc omnia, pro longitudine, & latitudine, ac crassitudine partis affectæ.

9. Ferulæ porro sint læves, æquales, juxta extremitates simæ, hinc atque illinc paulo minores deligatione, crassissimæ autem ea parte, qua extat fractura. Quæcunque vero partes incurvæ sunt & excarnes, in his quæ præminent cavendæ sunt, velut circa digitos & malleolos, aut positione, aut brevitate. Affulcimentis autem fulcire ac firmare oportet, non comprimere primum. Ceratum molle, & læve, & purum sit. In aqua spectatur caliditas, multitudo. Caliditas, ut supra suam ipsius manum medicus affundat. Multitudo, ad laxandum quidem & attenuandum, plurima optima est. Verum ad incarnandum ac molliendum, moderata. Moderatio autem in perfusione ea est, quod dum adhuc attollitur pars, priusquam concidat desistere oportet. Primum enim attol-

attollitur: postea vero attenuatur.

10. Positio sit mollis, æqualis, sursum vergens, in eminentibus corporis partibus, velut calcaneo: & coxa, ut neque refringatur, neque evertatur. Canalem toti potius cruri quam dimidio adhibere oportet. Ad affectionem tamen respicere oportet: & reliqua quæ lædere solent, manifesta sunt. Exhibitio vero, & distentio, & restitutio, & reliqua, secundum naturam fiant. Natura in operibus est: operis actione quid illa velit conjectandum est. Ad hæc autem ex quiescente, ex communi, ex consuetudine. Ex quiescente quidem ac remisso, rectitudines considerare oportet, velut in manus figura. Ex communi vero, extensionem & inflexionem, veluti figura cubiti ad brachium, quæ prope ad angularem accedit. Ex consuetudine, quod non alias figuras magis ferre possunt, velut crura extensionem. In hac enim figura plurimum tempus facillime durarint, nulla facta immutatione. In immutatione vero ex distentione, similia hæc habent, ad habitum aut positionem, musculos, venas, nervos, ossa, & bene posita, & bene detenta.

11. Distentio fit maxime circa maxima, & crassissima, ac æqualia, & ubi ambo ossa læsa sunt. Secundo loco ubi subjectum, minime ubi supernum. Si vero magis moderato fiat, detrimentum affert: pueris exceptis. Oportet autem ipsa paululum acclivia habere. Directionis exemplum, æquivocum, conjugatum, simile, sanum. Defrictio potest solvere, ligare, incarnare, minuere: dura, ligare: mollis, solvere: multa, minuere: moderata, crassefacere. Deligare vero oportet, primum ut is, qui deligatur, dicat maxime se compressum esse circa læsam partem, minime circa extremas: & firmatum se esse, non compressum, copia linteorum, non robore: & hac die ac nocte paulo magis, postridie minus, tertia laxe. Reperiatur autem postridie in extremis partibus tumor mollis. Tertia vero die deligatum solutum gracilius sit, atque hoc per omnes deligationes. Secunda vero deligatione an juste deligatum apparuerit, discere oportet. Hinc autem magis & pluribus comprimatur. Tertia adhuc magis, itemque pluribus. Septima vero a prima deligatione soluta, inveniantur gracilia ossa ac depressa. At vero in ferulas deligata, si gracilia & pruritus exortia, & sine ulcere fuerint, sinere oportet usque ad dies viginti a læsione. Si vero quid suspectum sit, solvere in medio tempore, & ferulas tertio quoque die firmare.

12. Appensio, positio, deligatio, ut in eodem statu sint custodire oportet. Figurarum summa hæc est, consuetudines, naturæ singulorum membrorum, species ex currendo, ambulando, stando, decumbendo, ex opere, ex remittendo. (Nam usus corroborat, otium autem colliquat:) aut compressione, aut copia linteorum. Quæcunque vero effuso sanguine sugillationes, aut contusiones, aut vulsiones, aut tumores inflammationis exortes, ex vulnere oboriuntur, ad supernam partem plurimum, ad infernam etiam parum deligare oportet, ita ut manum, aut crus non habeat in declive, & initium supra vulnus ponat, ac maxime firmet, minime extremas partes, medio modo medias, ultimam partem ad supernas corporis partes distribuendo, deligatione, compressione. Sed & hæc, copia magis quam robore. Maxime autem his lintea tenuia, levia, mollia, pura, lata, sana debentur, utpote sine ferulis: & uberiore perfusione uti oportet

13. At vero elapsiones, aut laxationes, aut tortiones, aut distantiæ disparatæ, aut avulsiones, aut abruptiones, aut distortiones, veluti mutilationes ad alteram partem vergentes, unde quidem excesserunt, remittendo deligare oportet: quo vero excesserunt, intendendo deligamentum, ut ad contraria vergant deligata, etiam priusquam fuerint deligata, paulo magis quam ut ex æquo sint, & deligamentis, & spleniis, & appensionibus, & figuris, extensione, defrictione, directione: & hic etiam uberiore perfusione. Cæterum imminutiones multam sanam partem occupando deligare oportet, ut ex influxione, qua colliquata plus quam sua sponte imminuta sunt, alia deligatione permutata, ad augmentum declinent, & carnium efformationem faciant. Melius autem est ut & superna pars simul deligetur, velut tibiæ & femorum, & alterum crus cum sano crure, quo similius sit, & similiter quiescat, & similiter alimentum excludant, & suscipiant. Linteorum vero copia, non compressione utendum est, remittendo primum id quod maxime opus habet, & utendo defrictione incarnante, & perfusione absque ferulis.

14. Fulcimenta porro ac stabilimenta adhibere oportet, veluti pectori, costis, capiti, & aliis quæ ejusmodi sunt: partim pulsuum gratia, ut ne concutiantur: partim etiam distantiarum disparatarum gratia, circa juncturas in ossibus capitis, quo firmentur. Et in tussibus, aut sternutationibus, aut alio motu, qualia fiunt circa thoracem & caput stabilimenta. Horum omnium eædem sunt deligationis commoderationes. Qua enim parte læsiones sunt, maxime comprimendum est. Supponere igitur oportet lanam mollem, affectioni convenientem: deligare vero non amplius comprimendo, ut ne pulsus concutiantur:, neque amplius quam ut distantium juncturarum extremitates mutuo se contingant. Neque ut tusses & sternutationes fiant, sed ut prohibeantur, stabilimentum adhibeatur, quo neque cogatur quid, neque concutiatur.

HIPPOCRATIS DE SALUBRI DIÆTA.

IDIOTAS & privatos homines hac diæta uti oportet. Hyeme quidem comedere quam plurima, bibere autem quam parcissime. Sit potus vinum quam meracissimum: cibi, panis, & obsonia assata omnia. Oleribus quam paucissimis hoc tempore utendum est. Sic enim corpus maxime siccum ac calidum reddetur. Ubi vero ver apprehenderit, tunc sane potum ampliorum assumere oportet, vinum dilutius & paulatim: cibis quoque mollioribus ac paucioribus tum utendum est: & ablato pane, mazam exhibere, & juxta eandem rationem obsonia detrahere, & ex assatis omnia cocta facere. Oleribus vero paucis tunc uti oportet, donec ad æstatem perveniat homo, cibis mollioribus utendo, & obsoniis coctis, & oleri-

ri-

ribus, tam crudis, quam coctis, similiterque potibus quam dilutissimis ac plurimis: ita tamen ut paulatim non derepente his utatur, ne videlicet magna mutatio fiat. At vero æstate maza molli nutriatur, & potu aquoso ac multo, obsoniis omnibus coctis. Sic autem his ubi æstas fuerit uti oportet, ut frigidum sit corpus & molle. Tempus enim calidum est & siccum, & facit corpora æstuosa ac squallida. Quapropter tali studio auxiliari oportet. Juxta eandem vero rationem, quemadmodum ex hyeme ad ver, sic ex vere ad æstatem deducendus est, cibo quidem detracto, potu vero aucto. Sic quoque contraria faciendo ex æstate ad hyemem perducatur. In autumno vero rursus cibi plures exhibendi sunt & ficciores, & obsonia juxta eandem rationem, potus vero pauciores & meraciores, quo etiam hyems bona fiat, & homo in ipsa utatur potibus meracioribus ac paucis, cibis vero quam plurimis ac siccissimis. Sic enim & maxime sanus fuerit, & minime frigore impetetur. Nam tempus hoc valde frigidum ac humidum existit.

2. Porro habitibus corporum carnosis & mollibus ac rubris plurimo anni tempore siccioribus diætis uti conducit. Humida enim est ipsorum natura. Verum duros & graciles, fulvosque ac nigros, humidiore diæta majore temporis parte victitare oportet. Corpora enim talia sicca existunt. Sed & juvenibus corporibus, mollioribus & humidioribus diætis uti confert. Nam ætas ipsorum sicca est, & corpora compacta sunt. Seniores autem ficciore victus modo, majori temporis parte degere oportet. Corpora enim in hac ætate humida sunt, & mollia ac frigida. Oportet igitur & ad ætatem, & ad tempus anni, & ad corporum species ac habitus, diætas constituere, ita ut consistentibus & caloribus, & frigoribus nos opponamus. Sic enim maxime sani fuerint.

3. Quin & ambulandum hyeme quidem velociter est, æstate autem leniter, nisi per solis æstum iter faciendum sit. Oportet autem & carnosos citius ambulare, graciles vero tardius. Balneis quoque multis æstate utendum est, hyeme paucioribus. Gracilibus autem magis expedit lavari, quam carnosis. Vestes autem puras induere hyeme oportet: oleo imbutas ac sordidas, æstate.

4. Cæterum pingues, & qui graciles fieri volunt, omnes labores jejuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerari, præpoto vino diluto, & non valde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis hujuscemodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur. Sic enim a quam paucissimis impleri poterint. Sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum ejus maxime fieri potest. Quicunque vero graciles sunt, & pingues fieri volunt, tum alia his, quæ dixi, contraria facere, tum jejunos nullum laborem subire oportet.

5. At vero vomitibus & alvi per infusa elotionibus hoc modo utendum est. Sex menses hybernos vomendum est. Hoc enim tempus pituitosius est æstivo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam quæ est supra septum transversum. Quum vero æstas ac calor fuerit, infusis utendum est. Hora enim hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi ac genua gravantur, &

calores oboriuntur, & in ventre tormina fiunt. Quapropter corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime elevantur, inferne subducere ex istis locis.

6. Sint autem infusa pro crassioribus ac humidioribus salsiora & tenuiora, pro siccis vero & gracilibus ac debilioribus, pinguiora ac crassiora. Crassa autem & pinguia infusa sunt quæ ex lacte fiunt, & cicerum decoctum, & alia hujusmodi. Tenuia vero & salsa, sunt muria & aqua marina, & ejuscemodi.

7. At vero vomitus sic facere oportet. Quicunque homines crassi ac pingues sunt, & non graciles, jejuni vomant a cursu aut ambulatione cita, juxta meridiem. Sit autem dimidia hemina hyssopi in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat affuso aceto & adjecto sale, quo jucundius evadat. Bibat autem primum sensim ac lentius, postea amplius & citius. Qui vero graciliores sunt ac debiliores, a cibis vomitum faciant hoc modo. Lotus calida præbibat meri heminam, deinde cibos omnigenos edat, & neque dum cibum sumit, neque a cibo bibat, sed contineat se donec quatuor stadia quis percurrat: deinde vina tria permixta ipsi in potu offerantur, austerum, dulce, ac acidum, primum quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spatium, deinde vero dilutius & citius & multum. Quicunque autem bis in mense vomere consuevit, huic melius est ut consequenter in duobus diebus vomat, quam per quintum & decimum. Verum aliqui penitus contrarium faciunt.

8. Quibuscunque vero commodum est revomere cibos, aut quibus alvi non probum transitum habent, his omnibus conducit sæpe in die comedere, & omnigenis eduliis uti, & obsoniis variis modis præparatis, vinumque bibere duplex aut triplex. Qui vero revomunt cibos aut alvos habent humectas, his omnibus contrarium hujusmodi facere conducit.

9. Cæterum puerulos infantes per multum tempus in aqua calida madefacere oportet, & vinum bibendum dare aquosum, & non penitus frigidum. Dandum est & id vinum, quod minime ventrem elevet ac inflet. Hæc autem facere oportet, ut & convulsionibus minus corripiantur, & majores fiant, ac meliorem colorem adipiscantur.

10. Mulieres porro siccioris modi diæta uti oportet. Nam & cibi sicciores ad muliebrium carnium mollitiem commodiores sunt, & meraciores potus præstabiliores sunt ad uteros, ac fœtuum nutrimenta.

11. Qui exercitiis utuntur, hyeme currere ac luctari debent. Æstate vero luctari quidem parum, currere autem minime, sed multum deambulare secundum ventum ac frigus. Quicunque ex cursibus fatigati fuerint, eos luctari oportet. Qui vero ex lucta fatigantur, eos currere expedit. Sic enim laborans, fatigata corporis parte vel maxime calefieri componique ac recreari queat. Quoscunque exercitiis utentes alvi profluvia corripiunt, & recrementa ciborum speciem referentia ac cruda habent, his exercitiorum non minus quam tertiam partem detrahere oportet, & ciborum dimidium saltem exhibere: palam est enim quod ventriculus confovere non potest, quo ciborum multitudo concoquatur. Sint autem his cibi, panis quam maxime assatus in vino intritus, & potus quam parcissimi, ac meracissimi, & deambulationibus a cibo ne utantur. Oportet autem sub hoc tempus semel duntaxat in die cibum sumere.

re. Sic enim quam maxime concalescit ventriculus, & ea quæ ingesta sunt exsuperaverit. Fit hic profluvii alvi modus maxime his corporibus quæ densam carnem habent, quum ad carnium esum homo cogitur, natura ejusmodi existente. Venæ enim densatæ cibos ingestos non suscipiunt. Est autem hæc natura acuta, & in utranque partem vertitur, & ad modicum tempus viget bona habitudo in talibus corporibus. At vero rariores ac hirsutiores corporum species ac habitus, tum carnium esum suscipiunt, tum labores magis tolerant, & bonæ habitudines ipsis fiunt diuturniores.

12. Quicunque postridie cibos eructant, & præcordia ipsis elevantur, utpote cibis crudis & incoctis existentibus, his longiori quidem tempore dormire conducit, verum & aliis laboribus corpora ipsorum cogere oportet. Vinum autem meracius & amplius bibant, & cibis paucioribus sub id tempus utantur. Palam est enim quod ventriculus præ imbecillitate ac frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non potest.

13. Quoscunque vero sitis corripuerit, his & cibi, & labores detrahendi sunt, & vinum bibant aquosum & quam frigidissimum. Quibuscunque autem dolores fiunt ex visceribus, sive ex exercitiis, sive ex aliquo alio labore, his quiescere conducit cibis abstinentes, potione autem utantur, quæ quam parcissime in corpus assumpta, plurimam urinam ducat, quo venæ visceribus insitæ non distendantur repletæ. Ex talibus enim tubercula oboriuntur ac febres.

14. Quibuscunque vero morbi a cerebro fiunt, torpor primum caput occupat, & frequenter mingit æger, & reliqua velut in urinæ stillicidio perpetitur: atque hæc sane ad dies novem patitur. Et siquidem erumpat per nares aut aures aqua sive mucus, a morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque album, donec viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem relinquit. Intendenti autem oculos splendor occultatur. Porro virum prudentem id secum reputare oportet, quod res preciosissima est sanitas, & proinde scire ut ex suo ipsius consilio in morbis utilitatem percipiat.

HIPPOCRATIS
DE
INSOMNIIS.

QUISQUIS de his, quæ in somnis obveniunt, recte conjectat, is magnam habere vim ad omnia, ipsa reperiet. Anima enim vigilat, & quum quidem corpori inservit, in multas partes distributa, non sui juris est, sed partem aliquam singulis corporis partibus, sive sensibus distribuit, auditui, visui, tactui, gressui, actioni, ac omni corporis facultati. Ipsa autem animæ cogitatio sui juris non est. Quum autem corpus quiescit, anima in motu est, & corporis

par-

partes perreptans, domum suam gubernat, & omnes corporis actiones ipsa perficit. Nam corpus dormiens non sentit, ipsa vero vigilans cognoscit, ac visibilia videt, & audibilia audit, vadit, tangit, tristatur, animadvertit. In summa, quæcunque corporis aut animæ munia, ea omnia anima ipsa in somno obit. Quicunque igitur hæc recte judicare novit, magnam sapientiæ partem novit.

2. Quæcunque quidem igitur somnia divina sunt, & quædam eventura significant, aut urbibus, aut populo privato, sive bona, sive mala, non ob ipsorum delictum, de hujusmodi sunt qui judicant certam artem habentes. Quæcunque autem corporis affectiones sunt, & anima per ipsas repletionis aut evacuationis rerum a natura insitarum excessum, aut consuetorum mutationem præmonstrat, de his quidem itidem judicant, & partim assequuntur, partim aberrant, & de neutris recte sentiunt, cur nam fiant: neque sciunt quando assequuntur, neque quando aberrant, cavere admonentes ne quid mali accidat. Atque hi non docent quomodo cavere oporteat, verum diis supplicare jubent. Et supplicare quidem decorum ac valde bonum est. Oportet autem etiam ipsum opitulari, & deos invocare. De his igitur res hoc modo se habet.

3. Quæcunque insomnia mens hominis in noctem per somnum offert de diurnis actionibus, & reddit quo modo facta sunt, ea quæ seria ac justa in re per diem facta sunt, aut de quibus consilium initum est: hæc homini bona sunt, sanitatem enim significant, propterea quod anima in diurnis consiliis perseverat, neque repletione, neque evacuatione, neque aliqua alia forinsecus allapsa re, victa. Quum autem insomnia diurnis actionibus adversantur, & de ipsis pugna oboritur, quum sane hoc contigerit, turbationem in corpore significat. Et siquidem fortis fuerit, forte est malum: si vero levis, debilius. De actione quidem igitur, an avertenda sit, sive non, nihil decerno. Verum corpus hominis curari consulo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædam contigit quæ animam perturbavit. Si igitur fortis fuerit contrarietas, vomitum facere conducit, & cibos leves exhibere sensim adjiciendo aliquid ad dies quinque, & deambulationibus multis ac velocibus sensim augescentibus uti, & exercitiis exerceri moderatis, pro ciborum assumptorum ratione. Si vero debilior fuerit contrarietas, detracto vomitu tertiam cibi partem adime, atque hanc sensim rursus ad dies quinque adjice, & deambulationibus preme. Sed & vocis exercitiis utatur, & diis supplicet, & turbatio ipsi sedabitur.

4. At vero solem & lunam, & cœlum ac stellas, pura atque agilia solito more videre, singula bona sunt. Sanitatem enim corpori significant ab omnibus præsentibus. Verum talem habitum præsenti diæta conservare oportet. Si vero quid contrarium his fiat, morbum quendam corpori significat: a fortibus quidem, fortiorem: a debilioribus vero, leviorem. Et astrorum quidem exterior est in corpore circuitus, solis vero medius, lunæ autem ad cavitates. Quodcunque igitur horum astrorum extingui, aut lædi, aut disparere, aut sisti a circuitu suo videtur, juxta illam ipsam partem morbum redundare significat: & siquidem ab aëre, aut nebula, aliquod ex ipsis astris pati quid horum videt, debiliorem:

rem: si vero ab aqua, aut grandine, fortiorem. Significat autem secretionem in corpore humidam ac pituitosam factam esse, & in externam circumferentiam allapsam esse. Conducit itaque huic & cursibus in omni vestitu uti multis, sensim augescentibus, ut quam maxime exudet. Item deambulationibus ab exercitio multis citra prandium uti, & detracta ciborum tertia parte, ad dies quinque sensim adjiciendo rursus exhibere. Si vero fortius videatur malum esse, etiam fomentis uti: nam per corporis cuticulam purgationem facere expedit, propterea quod in externa circumferentia offensa ac læsio existit. Cibis vero utendum est siccis, acribus, austeris, meracis, & laboribus maxime siccantibus.

5. Si vero quid horum luna patiatur, revulsionem intro facere conducit, utique vomitu ab acribus, & salsuginosis, ac mollibus cibis, cursibus autem circularibus celeribus, & deambulationibus velocibus. Utendum & vocis exercitiis, & prandium auferendum, cibique detractione, ac rursus appositione, eodem modo utendum est. Ob id autem intro revellendum est, quia ad cavitates corporis offensa apparet. Si autem sol tale quid pati videatur, fortius jam malum est, & difficilius exigi potest. Oportet autem in utranque partem revulsiones facere, & rectis cursibus, & curvis, & circularibus uti, & deambulationibus, & aliis laboribus omnibus. Ciborum autem detractione, ac rursus appositione, eodem modo: deinde vomere, & rursus sensim cibos augere, ad dies quinque. Si vero serenitate existente premantur hæc, & debilia esse videantur, & præ siccitate a circuitu suo impediri, periculum significant delabendi in morbum. Verum oportet labores detrahere, & diæta humectiore ac molli uti, & balneis ac otio ampliori, & somno longo ac multo, donec malum sedetur.

6. Si autem igneum ac calidum esse videatur quod se illis opponat, bilis secretionem significat. Si vero superata hæc dispareant ac evanescant, periculum est ad mortem perveniendi ex morbo. Si vero versa ac mutata hæc esse videantur, præsentem statum in fugam verti significant. Fugere autem ipsa celeriter, esseque qui ea persequantur, periculum denunciant futuræ insaniæ hominis, si non curatus fuerit. Omnibus autem his conducit, ut veratro purgati, optimam victus rationem instituant: sin minus, ut victu ad aquam tendente utantur: vinum vero non bibant, aut omnino album, tenue, molle, & aquosum. Abstineant autem ab acribus, resiccantibus, calefacientibus, ac salsuginosis. Laboribus secundum naturam plurimis utantur, & cursibus in vestitu plurimis. Frictio vero ne fiat, neque lucta, neque volutatio in pulvere. Somnis utatur mollibus, & in otio degat, exceptis laboribus naturalibus, a cœna deambulet. Bonum est & fomentis uti, a fomentis vero vomere: per triginta vero dies non repleatur. Quum autem repletus fuerit, bis in mense vomat a dulcibus & aquosis ac levibus.

7. Quæcunque autem ex his alias alio præ nulla necessitate errant, animæ turbationem quandam præ cura significant. Confert autem huic otium, & animum converti ad spectacula, maxime risum moventia: quod si fieri non possit, ad id ex quo ad biduum aut triduum maxime voluptatem capiat, & sedabitur. Sin minus, periculum est delabendi in morbum.

8. Quæ-

8. Quæcunque astra ex circumferentia excidere videntur, suntque pura & splendida, & ultra ac prorsum ferri videntur, sanitatem significant. Quicquid enim in corpore purum ex circuitu excernitur secundum naturam, a vespera in auroram, id ipsum recte habet. Nam & quæ in ventre secernuntur, & quæ in carnem eructantur, omnia ex circuitu ac circumferentia excidunt. Quæcunque vero nigra & obscura sunt, & ad vesperam ac occasum ferri videntur, aut in mare, aut in terram, aut sursum, ea magis morbos significant. Et quæ quidem sursum feruntur, fluxum capitis significant. Quæ vero in mare, ventris morbos. Quæ in terram, tubercula maxime significant ex carne enascentia. His conducit tertiam cibi partem detrahere, & a vomitu, ad dies quinque eandem rursus sensim adjiciendo exhibere, in aliis autem quinque diebus cibos omnes assumere, & vomitu facto, rursus eodem modo cibus sensim auctus exhibeatur.

9. Quæcunque vero ex his pura & candida in cœlo hærere videbuntur, sanum esse significant, quia quod in hominem descendit, ex æthere est. Tale autem videt anima, quale sane descenderit. Quæ autem nigra fuerint, & non pura, neque conspicua, morbum significant, non propter repletionem, neque evacuationem, sed forinsecus inductum. Huic confert cursibus circularibus velocibus uti, quo quam minima corporis colliquatio fiat, & spiritu quam densissimo utens, id quod inductum est excernat: a cursibus autem deambulationibus celeribus utundum est. Victus autem mollis & levis ad dies quatuor offeratur.

10. Quicquid porro a deo accipere quis sibi videtur purum, bonum est ad sanitatem. Significat enim ea quæ in corpus ingesta sunt pura esse. Quicquid vero huic contrarium videre quis putat, non est bonum. Morbum enim in corpus venisse significat. Oportet igitur velut priorem etiam hunc curari.

11. Si quis se complui putet clementi cœlo, aqua molli, & non valde madefieri, neque vehementem tempestatem ingruere, bonum est: significat enim moderatum ac purum spiritum ex aëre ingressum esse. Si vero vice versa, valde complui quis sibi videatur, & tempestatem ac turbinem esse, idque aqua non pura, morbum designat a spiritu qui in ipso est. Verum oportet etiam hunc simili diæta uti, & omnes hos pauco cibo ali. De significationibus quidem igitur astrorum sic judicare oportet, providereque ac diætam statuere, & diis supplicare, in secundis quidem rebus Soli, Jovi cœlesti, Jovi possessori, Minervæ opulentæ, Mercurio, Apollini: in contrariis vero, diis malorum aversoribus, & terræ, & heroibus, quo mala ac gravia omnia avertant.

12. Cæterum & hæc sanitatem præsignant. Nimirum ea, quæ in terra fiunt, acute videre, & audire, & secure iter facere, & secure ac citra timorem currere: & videre terram lævem ac probe cultam, & arbores florentes, fructuosasque ac sativas, & flumina solito more fluentia, & aqua pura, neque copiosiore, neque pauciore quam conveniens est: item fontes & puteos eodem modo. Hæc omnia sic visa, sanitatem homini designant, & corpus recte habere, omnesque circuitus, & exhibitiones ciborum, ac secretiones, integras esse. Si vero quid his contrarium videatur, detrimentum ali-

aliquod in corpore significat. Et visus quidem ac auditus læsus, morbum circa caput significat. Itaque matutinis deambulationibus, itemque a cœna pluribus utendum est, ad superiorem diætam. Cruribus vero læsis, vomitibus revellendum est, & lucta ampliore utendum, ultra superiorem diætam. Terra autem aspera, carnem non puram significat: quare deambulationibus ab exercitiis pluribus utendum est. Arborum vero sterilitas, seminis humani corruptionem indicat. Si igitur folia arboribus decidant, ab humidis ac frigidis corpus læditur. Si vero floridæ sint arbores, verum infructuosæ, a calidis & siccis: hæc igitur per diætam frigefacere ac humectare oportet, illa vero siccare ac calefacere.

13. Flumina autem non solito more fluentia, sanguinis circuitum significant, & auctiora quidem fluentia, excessum: imminuta vero, defectum. Oportet itaque per diætam hunc quidem augere, illum vero imminuere. Non pura autem fluentia, turbationem significant, quæ a cursibus circularibus & deambulationibus, corpore per densum spiritum moto, purgatur. Fontes vero & putei commoti conspecti, flatus circa vesicam significant, quos medicamentis urinam cientibus expurgare oportet. Mare perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet alvum moventibus, levibusque ac mollibus expurgare.

14. Terram aut domum moveri videre, sano quidem viro debilitatem significat, ægrotanti vero sanitatem, & ex præsenti statu transmotionem. Sano itaque transmutare diætam conducit. Itaque primum vomat, & rursus, ubi paulatim cibum assumpsit: a præsenti enim diæta totum corpus movetur: debili vero eadem diæta uti conducit: nam corpus ex præsenti statu transit. Terram ab aqua aliqua aut mari inundatam videre, morbum significat, humiditate multa in corpore existente. Verum oportet vomitibus, & prandii detractione, & laboribus, & sicco victu uti, deinde sensim adjiciendo, ac modico cibo renutrire.

15. Sed neque nigram, neque combustam terram videre bonum est, sed periculum est delabendi in fortem ac lethalem morbum. Siccitatis enim excessum in carne esse significat. Verum oportet & labores detrahere, & cibos qui sicci & calidi, & acres ac urinam cientes sunt: nutrireque ptisanæ succo decocto, & omnibus mollibus ac levibus modicis: & potu uti aquoso, albo, copiosiore: & balneis multis calidis: sed jejunus ne lavet, molliter cubet ac dormiat, & in otio degat: frigus & solem vitet. Supplicet autem Terræ, & Mercurio, & Heroibus. Si vero in stagno, aut in mari, aut in fluminibus natare quis sibi videatur, non est bonum, humiditatis enim excessum significat. Confert autem huic & diæta sicca, & laboribus uti: febricitanti vero id bonum est, extinguitur enim caliditas ab humoribus. Quicquid porro quis circa seipsum videt solito more fieri, ad naturam suiipsius, neque majus, neque minus, bonum est ad sanitatem. Et vestitum album indutum esse, & calceamentum pulcherrimum, bonum est.

16. Quicquid vero membris majus fuerit, bonum non est: sed neque quodcunque tandem fuerit minus: oportet hoc quidem per diætam augere, illud vero minuere. Nigra autem morbosiora sunt, & periculosa. Mollire itaque oportet & humectare. Nova

quoque transmutationem significant. Mortuos videre puros in vestibus albis, bonum est, & accipere aliquid ab ipsis purum, bonum est. Sanitatem enim significat corporum, & salubritatem ingestorum: a mortuis enim nutrimenta, & incrementa, ac semina fiunt. Hæc autem pura in corpus irrepere, sanitatem significat. Si vero contra quis videat ipsos nudos, aut nigris vestibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portantes, non est commodum. Morbum enim significat: quæ enim in corpus ingeruntur, nociva sunt. Verum oportet cursibus circularibus & deambulationibus depurgari, & alimento molli ac levi a vomitu sensim nutriri.

17. Quæcunque vero formæ peregrinæ corpora in somnis apparent, & hominem perterrent, ciborum inconsuetorum repletionem, & secretionem, & bilis superne ac inferne eruptionem, & morbum periculosum significant. Verum oportet vomitum facere, & ad dies quinque cibos quam levissimos non multos, neque acres, neque siccos, neque calidos sensim adjiciendo accipere, & laboribus naturalibus maxime uti, exceptis deambulationibus a cœna. Utendum etiam balneis ac calidis lavacris, & otio. Solem vero & frigus vitet.

18. Si vero quis per somnum edere aut bibere consuetos cibos ac potus sibi videatur, inopiam alimenti significat, & animæ tristitiam. Et si carnes robustissimas quis edere se putet; maximum alimenti excessum designat: si vero debilissimas, minorem. Quemadmodum enim in quod editur bonum est, sic etiam id quod videtur. Cibos igitur detrahere conducit. Nam alimenti excessum hoc significat. Sed & panes ex caseo ac melle facti per somnum comesti, similiter significant. Aquam autem puram bibere bonum est, reliqua omnia nociva sunt.

19. Quæcunque homo ex consuetis ac familiaribus se videre putat, ea animæ concupiscentiam significant. Quæcunque vero fugit perterrefactus, sanguinem sisti ac præ siccitate coerceri significant. Confert itaque frigefacere ac humectare.

20. Quum vero quis pugnat, aut pungitur, aut ab alio ligatur, secretionem circuitui contrariam corpori contigisse significat. Conducit igitur vomere, & attenuare ac deambulare, & cibis levibus uti, & a vomitu ad dies quinque sensim renutrire. Quin & oberrationes & ascensus in somnis visi, gravia significant.

21. Fluminum transitiones, & hostes armati, monstra formæ peregrinæ, morbum aut insaniam significant. Confert itaque his qui talibus insomniis vexantur, cibis modicis uti levibusque ac mollibus, itemque vomitibus, atque sic sensim rursus ad dies quinque cibum exhibere. Utendum & laboribus naturalibus multis, præterquam a cœna. Calida lavacra & otium, frigusque ac solem vitent. Qui igitur his, quemadmodum conscripta sunt, utetur, vitam sanus deget: & inventa est sane a me hæc ipsa diæta, quantum possibile est humano ingenio excogitare, diis auxiliantibus.

HIPPOCRATIS DE SANITATE TUENDA

Ad Demetrium regem.

Hippocrates Cous Regi Demetrio salutem. Nos equidem etiam prius, o rex, studio habentes naturæ humanæ partes in summo considerare, has conscriptas quemadmodum voluisti demisimus. Nunc autem ea, quorum maxime studiosos esse oportet prudentes, partim a prioribus transsumpta, partim nunc per nos ipsos comperta, tibi conscripsimus. Quæ si tu priorum morborum signis fientibus sequutus, & iisdem sæpe usus fueris, per omne vitæ tempus morborum exsors esse poteris. Duo sunt morborum universorum animalium genera; alterum secundum genus, alterum secundum adfectionem inter se dissimilia. At vero concupiscentias juxta alimentum, ex subcontrariis cognosces, dum ea quæ evacuantur, indicant ea quæ plena sunt: & quæ implent, conjecturam præbent eorum quæ vacua sunt. Morbos autem omnes ex subcontrariis constitutos cognosces, & morbos a morbis fieri. In convulsionibus febris succedens, sistit morbum: capitis autem dolores, sanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Convulsiones omnibus morbis atræ bilis succedentes, atram bilem sedant. Et in summa, radix humanorum morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori velut cucurbita medica incumbat, contingit, ut ipsum omnium eorum, quæ ingeruntur, superfluitates attrahat, & tenues humores. Oportet autem animum advertere, & peculiariter vivere, ubi teipsum præparaveris in has partes, quod morbi accidentes nullum augmentum capiant, per curam diligentem & per bonum ordinem apud te fientem: ita ut neque rei veneriæ intemperantia, neque diversorum eduliorum incontinentia, neque somnis immodicis, inexercitato corpore utaris: sed signa in corpore contingentia sequaris, & uniuscujusque corporis occasionem conserves: quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego perscribo, utens, a morbis exsors perseveres. Vale.

HIPPOCRATIS

DE

SANITATE TUENDA

Ad Antiochum regem,

LARGIO DESIGNATIANO

Interprete.

Præfatio ad filios.

Legi antehac Hippocratis Coi epiſtolam, medicinæ auctoris vel peritiſſimi, quam de tuenda valetudine ad Antiochum regem ſcripſiſſe fertur. Cujus quia præcepta & monita vobis ad ſalutis cuſtodiam nota cuperem, collegi, ut potui, quidquid ſeriem ejus continere memineram, eamque ore romano interpretans ſcripſi. Cavi, fateor, ne ad verbum verba transferrem, quo minus pleraque linguarum diverſitate congruerent, ſi parum ponderis in ſignificationibus veris fieret: itaque explicandæ rei adverſus obſcuritatem conſului. Igitur epiſtola talis eſt.

2. Antiocho regi S. Eam te in hoc regnandi munere & culmine reputans ſuſtinere perſonam, ut rex magnus vitam multis utilem in longum provehere debeas, ingentem ſimul providentiæ tuæ metiens curam, qua experientiſſimus rerum, matheſim quoque apprime adeptus es, convenire talibus regalis peritiæ ſtudiis arbitratus ſum, domeſticam quoque tuendi corporis & procurandæ valetudinis ſcientiam. Super cujus obſervationibus ad te ſcribendum putavi, ut, ex quibus cauſis morbi exiſterent, & quibus prænoſcerentur indiciis, & qualibus inter exordia perimerentur medelis, oſtenderem. Nam fere, ut cœli turbulenta tempeſtas numquam niſi præcedentibus ſolet ſignis ingruere; ita corporum imminentia pleraque incommoda ortus proprii ſignificatione monſtrantur. Spondeo autem, pro ingenita docilitate, qua noſtram quoque ſuper iis rebus ſolertiam probas, monitis meis auſcultantem poſſe te reliquum vitæ tempus firma valetudine & plena incolumitate producere.

3. Corporis igitur humani fit a nobis quadripartita diviſio: cujus in partibus ſingulis valetudinum moderatio continetur. Sunt autem partes hæ: cum capite oris ſublimitas, pectoris latebra, ventris receptaculum, ſentina veſicæ.

4. Si capiti igitur evenit incommodum, aut tenebræ offunduntur, aut cietur dolor, aut onuſta quaſi pondere ſupercilia ſentiuntur, aut fit temporum pulſus aſſiduus, aut tumeſcentibus mane oculis, caligat aſpectus, aut aures tinniunt, & accepto quodam interius tumultuantur ſono. His ergo ſignis exiſtentibus, caput eſt purgatione curandum.

dum. Sed super hujusmodi tamen leniore medela, hyssopi vel origani indici coma injecta defruto sive mulsæ, quæ septem vel plusculis diebus maceratur. De quo liquore postmodum coagitato atque colato tepido heminæ dimidium aut ampliorem modum gargarizari oportet die calido vel sereno, ita ut, resupinato ore, faucibus liquor ille contineatur aliquantulum, & agitetur alterna vice: idque sæpius fiat, donec heminæ dimidium consumatur vel cum phlegmate projiciatur. Sed hæc jejuno adhibenda curatio est, qua nulla capiti levior aut commodior reperietur. Hoc remedium qui neglexerit, & indiciis supra scriptis non occurrerit, necesse est sentiat aut oculorum vitia, aut ulcera intimis auribus erumpentia, aut strumas in confinio colli, aut pulsus cerebri, aut suffocationem, aut circa guttur anginam, aut uvæ distillationem: glandulas quoque patietur, & tabem fluentium capillorum, & ulcera per caput effervescentia, doloremque dentium creberrime.

5. Quod si a pectore morbus minatur, qui esse simplex & non violentissimus solet, iis præsentitur indiciis. Primum pectoris sudor intimus testatur æstum stomachi laborantis, splen erit quasi distentus & eminens, sputamenta fellita, scapulæ cum lateribus gravabuntur & improviso dolore marcescent, assiduæ oscitationes ora diducent, importunæ vigiliæ somnos fugabunt, arctatus spiritus siti nocturna maxime inardescet, expergefactis mens erit tristis & nubila, post soporem totius pene corporis pulsus, tremor in brachiis vel in manibus, sicca etiam tussis quatiet infirmum. His igitur sapienter occurritur, si consuetudo fiat sine ullo medicamine post cænam vomendi. Utile autem est etiam jejunum vomere. Magis enim humor noxius, qui stomacho insederit, egeritur. Itaque, qui mane vomiturus est, debet minutatim rafani radices manducare, easque vel succum earum transmittere: cardamum quoque, id est, nasturtium; sed & sinapi, & erucam devorare, & aquam inde tepidam superbibere, ac digito vomitum provocare. Qui ista contempserit, erit his obnoxius vitiis: pulmonis labore vexabitur, frenesin sustinebit, atræ bilis infesta commotio ad usque vesani eum furoris periculum trahet, jactabitur febribus acutis, inops somni agitabitur perniciosis vigiliis.

6. Si quando autem morbus a ventre molitur, qui & ipso multiformi grassatur incommodo, hæc signa præmittit. Torquetur alvus, & correptos cibos immoderatis fluoribus fundit. Potus in amaritudinem vertitur, membrorum omnium existunt dolores, causa latente grassantes; nimiis fervet ruboribus corpus, & acutis atque occultis febribus inardescit. Adversum hæc venter est molliendus sine grandi cura aut gravi medicamento. Nam qui lapatho vel mercuriali herba usus fuerit, commode alvum temperabit. Si parum proficiet hæc medela & supra dicta indicia perseverabunt, decoctus urticæ succus potui dabitur. Utiliter accipiuntur & cymæ caulium, multa aqua vehementer excoctæ. Etiam brassicæ humor, melle admixto & asperso sale temperatus, bibi debet ad heminarum quatuor modum. Qui hæc adhibere cessaverit, iis patebit injuriis, ut aut cœliacus fiat, aut, meatibus ruptis, immoderato ventris fluore vexetur. Hinc dysenteria oritur, & iliacus morbus, & ad superiora fimus redundans vomitibus, & empneumatis interficiet. Hinc ischii passio erit,

erit, dolorque coxarum: apoplexis etiam iis originibus exiſtet. Hinc & ſanguinis per inferiores meatus, id eſt, per hæmorrhoïdas fluor multus emanat. Articulorum quoque morbus, quem Græci arthritim vocant, iſtinc creatur.

7. Cum vero ex veſica imminet origo vitiorum, & ipſa non minus cauſis pluribus nocens, iis ſignificationibus intelligitur. Inflatio veſicæ adeſt. Solet enim in eam multus ex alvi meatu ventus immitti. Inde aſſidua ructatio: inde incontinentes crepitus egeruntur: inde gravis ſomnus: inde urina ſordida & diri odoris egeritur, & circa genitalia tumor ſurgit. His ergo animadverſis, tali ſubveniendum medela. Fœniculi & apii radices vino condito veteri & odorato injicies, &, cum ſe hæc confuſa maceraverint, cum vini cyathis duobus tantundem miſcebis aqua calida, & jejuno potui dabis. Præterea radicis aſparagi ſuccus cum vino mixtus optime ſumitur: ſed & ciceris albi, non arietini, decocti ſuccus accipitur. Ex hac valetudine, niſi in exordio curatio adhibita fuerit, per urinæ difficultatem & hydrops naſcetur, & dolor jecoris, & vitia renum, & ſtranguria veſicæ, & ventrem moleſtiſſimi dolores vexabunt.

8. Hæc ſunt de prænoſcendis præveniendiſque morborum cauſis. Addidi etiam, quibus & quatenus per anni circulum, pro temporum viciſſitudine, obſervatis incolumitas cuſtodiatur. Ab hieme igitur ſalubrius fiet exordium. Ex die 8. calend. Januarias corporibus humor adcreſcit uſque veris æquinoctium, quod incipit 8. calend. Aprilis. Hoc ergo tempore utendum calidiſſimis cibis & optimis; vino aliquatenus indulgendum; uſus etiam veneris minime reſpuendus. Ex æquinoctio incipit phlegma creſcere, id eſt, concretus humor & frigidus, uſque in ortum Pleiadum, qui incipit pridie idus Majas. Ergo tum adhibere convenit bene odoratos, ſed & acres cibos. Exhinc ſanguis ardentior febribus augmenta ſuppeditat; nec minus humor obbibitur, uſque ad æſtivi temporis commutationem; quæ ad 8. calend. Julias inchoatur; a quo die venere abſtinendum jejunandumque. Ab octavo enim calend. Julias, æſtiva progreſſio incrementa fellis exſuſcitat uſque in autumni æquinoctium; quod eſt *6.* calend. Octobris. Erit igitur utendum frigidis & ſapidis & bene olentibus cibis; parcius jejunandum, & a venerio uſu ab 8. calend. Julias, certe per dies duodecim, penitus abſtinendum. Poſt autumni æquinoctium, id eſt, poſt diem *6.* calend. Octobris, acres biles vires & augmentum ſortiuntur, uſque in occaſum Pleiadum, qui eſt 4. Idus Novembris; humores etiam graves ſerpunt. Erit igitur utendum acidis & acribus cibis, venere quoque abſtinendum; parcius etiam jejunandum. Ab hoc rurſus tempore, id eſt, a 4. Idus Novembris, ſanguis deficit. Congruit igitur levioribus cibis uti, vino indulgere, nec uſu veneris abſtinere, in 8. calend. Januarias, ex quo incipit tempus hibernum. Hæc, ut dixi, obſervans incolumi ſoſpitate vitæ ſpatia tranſcurres, nec ulla indigebis viſitatione aut curatione medicorum.

HIP-

HIPPOCRATIS

DE

SANITATE TUENDA

Ad Mœcenatem,

LARGIO DESIGNATIANO

Interprete.

QUEM roganti tibi libellum promisi, omni cura adhibita descriptum misi, ordinatissimum tuæ salutis custodem: quem debebis tam diligenter intueri, quam scriptus est. Ad curationem enim corporis tui omnia explorata sunt, quæ cum rerum effectu comperi, celeriterque complexus sum. Intueri ergo omnem medicinæ rationem debebis. Namque ego diligenti cura, licet summa brevitate, comprehendi singula curationum genera, sicut proxime in eo libello feci, quem Cæsari nostro coram te tradidi. Quas curationes per temet ipse æstimare poteris. Sapientibus enim ratio venire in consilium adsuevit.

2. Omne itaque corpus hominum & pecudum alitumque ex quatuor generibus constat; sed præcipue hominum; calido, frigido, sicco, & humido. Frigido enim continentur viscera, unde spiramus. Calore continetur anima, qua vivimus; id est, qua vivi sentimus. Sicca sunt ossa, quæ vires faciunt ad sustinendum laborem. Humidus est sanguis, quo alitur vita. Per omnia enim viscera venæ currunt, quæ sanguinem vehunt. Sanguis animam, anima vitam sustinet; spiritus autem acris est. Ossa, nervis munita, virtutem corpori præstant.

3. Sanguis, cum abundat, valetudinem vitiat. Ex eo nascitur sanies, quam in vulneribus sectis videmus. Nascitur & pituita, quæ nauseam facit. Nascitur etiam bilis acida & amara, quæ dicitur mater morborum. Bilis enim cum est, concitat calores. De pituita perfrictio nascitur, quæ facit dolorem intestinorum, torsiones etiam inflationemque, quæ corpus extenuant. Sanguis autem a nimio cibo, nimiaque potatione incipit abundare, & cruditate corrumpitur. Qui cum evacuatur extra cursum naturæ, infert aliqua corpori vitia; & in quacunque parte corruptus incubuit, fatigat & lædit. Nam sanguis animam quoque vitiat; & inde os hominis incipit fœtere. Cum est ergo integer sanguis, animam sine dubio confirmat, ut possit frigus caloremque fortius sustinere. At, cum abundat, cumque calore animæ corrumpitur, fit sanies: tum & bilem atram concitabit, & calorem interdum ac frigus faciet, corporique universo lan-

languorem, animæque malum odorem vel anhelitum faciet.

4. Quo facilius igitur commodis valetudinis fruamur, & incommoda vitemus, prognostica, id est, præcurrentia vitia, signis naturalibus cognoscamus, cognitaque emendemus, ne mortifera fiant. Quatuor igitur disponuntur corporis partes; cujus origo in capite est, & thorace; deinde venter sequitur & vesica. Ita ergo locorum istorum sinceras notas cognoscemus.

5. Hominis sani urina mane alba erit, & ante prandium rufa. Pransi rursus candida; item ante cœnam rufa. Nec ego tamen necessitatem prandendi imposui, sed magis vicinam & tempora naturalia ostendi. Candida enim urina debet esse, ubi cruditas non est, mane quieto corpore. Deinde motus ipse & deambulatio urinam turbat, excitatque vesicam: ideoque coloratior fit. Quod si mane urina mutaverit colorem, ostendit subesse vitium infirmitatis, quod tamen propriis indiciis intelligimus.

6. Cum enim a capite morbus oritur, solet capitis dolor comparere: tunc & supercilia gravantut, tempora saliunt, aures sonant, oculi lacrymant, nares repletæ odorem non sentiunt. Cum ex iis ergo aliquid accidit, caput purgari oportet hac ratione. Hyssopi aut cunilæ bubulæ fasciculum cum aqua defervefacias; inde aquam ore continebis; sed caput calide tractabis, ut fluat pituita. Quod si quis negligit, capiet epiphoras oculorum, aut dentium vel aurium dolorem. Interdum etiam strumæ parotidesque nascuntur, & alia vitia, quæ circa fauces cervicesque oriri solent. Item distillatio aut gravedo narium erit. Et interdum ulcera in capite nascuntur, aut etiam capilli defluunt.

7. Cum autem a thorace morbus nascitur, incipit caput sudare linguaque fit crassior, aut os amarum, aut tonsillæ dolent. Oscitatio erit frequens sine somno & quiete. Torpor membrorum, animi dolor, subitaque tussis arida & inquieta nascetur. Ex iis ergo cum aliquid acciderit, vitabis vitium grave, si vomueris, sive jejunus, sive post cœnam, vel in balneo. Plus autem prodest, si jejunus bilem ejeceris. Eam enim dicimus matrem morborum. Sed, qui vomere nolunt, vel non possunt, quia stomacho laborant, decimo quoque die jejunando, omni cibo se abstineant. Quo facto vitium grande vitabunt. Nam frequenter vomendo solet stomachus corrumpi.

8. Quod si a ventre morbus orietur, hæc erunt signa. Venter vertetur atque turbabitur & sentiet crebros dolores; cibus & potio videbuntur amara: genua succident, & lumbi gravabuntur, interscapulium contrahetur, totumque corpus particulatim gravabitur, tardabuntur pedes, pigra fient crura, renes indolescent, & post hæc febriculæ incurrent. His itaque cognitis, prima est abstinentiæ utilitas. Tum etiam medicamentis alvum purgari oportebit, ut grave corpus levamentis adjuvetur. Quod si morbus major premere videbitur, adjicies alterum diem abstinentiæ: si tamen vires patientur. Sin minus, quam levissimum sumes cibum, ut ovum sorbile tantum, aut aliquod ovo simile accipias. Hoc qui negligunt, fiunt cœliaci, torminosi, dysenterici: etiam ex eo nascuntur tertianæ & quartanæ: fiunt podagrici chiragricique; morbus etiam articularis hinc accidere solet. Quidam etiam fiunt amentes; quibusdam sanguis etiam erumpere e naribus solet. Oportet igitur occur-

occurri tam gravibus malis, curatione supra dicta.

9. A vesica qui nascuntur morbi, hæc dabunt signa. Pleni videbuntur, & cibo cito saturari, quos gravabit. Sequentur inflationes ventris, & crepitus crebri. Videbuntur oscitare, nec oscitabunt, sed tantum os diducent. Sequitur totius corporis stupor, somnusque gravis, quasi marcor. Fiet urina livida & vix erumpens. Tumescunt etiam veretra, & inde calculosi fiunt. Hæc vitia sic emendantur. Fœniculum & apium vino austero madefacito; vel etiam earum herbarum radices contere, & ex vini cyathis duobus, & tantundem aquæ calidæ accipe assidue; vel dauci semen & myrtum ex aqua calida sume; vel cicer album sume, non arietinum, madefactum vino, ut supra scripsi, ebibe; vel radicem asparagi, vel ervum erraticum, vel serpyllum decoque, ejusque aquam vino mixtam bibe. Quæ qui negligunt, fiunt hydropici. Sequetur iis jecinoris & renum & vesicæ dolor. Fient quoque calculosi; stranguriam quoque sustinebunt, & ventris tumorem. Intueri autem oportet ægri vires, quomodo possit sustinere medicinam, ut ita febri & cruditati ejus adhibeatur. Fiunt ergo cataplasmata, adhibenturque, quæ apta sint capiti, ventri, vesicæ, cruditati, frigori, calori, prout tempus exegerit. Uti autem ad hæc oportet rosa, aceto, vino, oleo irino, linguam quoque ægri asperam melle perfricari, vel mentæ folio. Reliqua diligenti medico permittenda sunt: quia juxta morbos debet adhibere medicinam.

10. Quoniam ostendi corporis sani & imbecilli notas per urinam denunciari, & adjici curationum consilia: nunc & compositiones medicamentorum adjiciam; unum, ne nascantur corpori vitia; alterum, ut emendatio sanitatem reducat. Adversus autem omnes impetus morborum duo sunt remedia certissima. Primum est, decimo quoque die ut te abstineas a cibo & potione. Deinde, postero die lavabis, ciboque firmo uteris. Quare & observatione efficies, ne quid omnino vitii corpori tuo accidat, & perpetua sanitate sis tutus. Est & potio salubris, quæ omne corporis vitium eliminat, & valetudinem confirmat. Ejus potionis jam tecum habes compositionem. Per annos autem complures, amicissime Mecœnas, cum Cæsare nostro pariter nos morari meministi; quo tempore hæc observando nunquam in ullum corporis languorem incidisti. Quo tempore nec nostrum Augustum quidquam molestioris incommodi passum esse nosti. Ita etiam me tecum habebis, si libellum meum legendo sæpius tractaris, qui plenius tibi, me absente, præstare consilium in omnibus poterit. Terentii Velpisti in ultimo libello leges dynames herbarum. Quas ut crescentibus numeris Lunæ observes, dum tollis & componis, curato. Si ita non feceris, & ad deminutionem Lunæ sustuleris, minus valebunt. Ipsum etiam mare per Lunam augeri & minui scimus. Cerebra etiam hominum augentur crescente Luna. Cum autem minuitur Luna, unaquæque res deminutionem sentit. Quod licet recognoscas ex iis, quibus cotidie uteris: tamen &, per me admonitus, scies omnibus & minui augmentum & augeri per Lunam. Quod si ita est, in herbis quoque legendis componendisque medicamentis vim ejus & potestatem nos observare debere, ne dubites.

HIPPOCRATIS POPULARIUM

Liber primus.

SECTIO PRIMA.

CONSTITUTIO temporis prima. In Thaso autumni tempore, circa æquinoctium & sub pleiadas, aquæ multæ assiduæ, molles, velut in austrinis: Hyems austrina: parvi venti aquilonares, squalores: & omnino hyemis, quale ver fieri solet. Ver autem austrinum, frigidum, pluviæ parvæ. Æstas plerumque nubila, aquarum inopia. Etesiæ parum, modice, sparsim spirarunt. Quum autem totus hic aëris status ad austrina vergeret, ac cum siccitatibus fieret: ante ver quidem ex priore statu, subcontrario & aquilonio emergente, paucis obortæ sunt febres ardentes: atque his omnino boni status: & paucis sanguis erupit, neque ex his moriebantur. Tubercula vero circa aurem alteram multis erant, plurimis ex utrisque, citra febrem erecte obambulantibus: quibusdam vero etiam parum incalescebant. Extincta sunt omnibus absque nocumento: neque cuiquam suppurarunt, quemadmodum ea quæ ex aliis causis sunt oborta. Erat autem natura ipsorum hæc: laxa erant, magna, diffusa, non cum inflammatione, doloris exortia: omnibus obscure evanuerunt. Fiebant autem hæc adolescentibus, juvenibus, in vigore constitutis, & ex his plurimis qui circa palæstram & gymnasia exercebantur. Mulieribus vero paucis fiebant. Plurimis vero tusses siccæ, qui tussiebant & nihil rejectabant, & voces non longe postea raucosæ. Quibusdam vero etiam interposito tempore inflammationes cum dolore, in altero testiculo, quibusdam in utroque. Et aliis quidem febres, aliis non. Hæc autem plurimis laboriose fiebant. De cætero vero, quantum ad ea attinet quæ in officina medica ad chirurgiam pertinentia fiunt, sine morbo degebant.

At vero ante æstatis initium, & per æstatem ac hyemem, multi ex his qui longo jam tempore subcorrupti erant, tabidi decubuerunt. Nam & multis qui ambigui erant, tunc tabes confirmata est: quibusdam vero primum cœpit: & his natura ad tabem vergebat. Moriebantur autem multi & plurimi ex his. Et de his qui decubuerunt, haud scio an quis etiam modico tempore supervixerit. Moriebantur autem citius quam tales morbi transigere solent. Nam alios & longiores, & cum febribus conjunctos, facile ferebant, & non moriebantur. De quibus paulo post scribetur. Solus enim & maximus ex his qui tum vigebant, tabidus morbus multos occidit. Erant autem plurimis ipsorum affectiones hujusmodi: febres horridæ, continuæ, acutæ, in totum non intermittentes. Modus autem erat semitertianus, una die leviores, altera amplius exacerbescentes, & in summa acutiores increbescentes. Sudores vero semper, non per totum: Fri-

Frigiditas extremitatum multa & quæ vix recalesceret. Alvi turbatæ, biliosæ, ex paucis, puris, tenuibus, mordacibus: frequenter ad exonerandos se surgebant. Urinæ tenues, & crudæ, & decolores, & paucæ: aut crassitudinem habentes, & subsidentiam parvam, non probe desidentes, sed cum cruda quadam ac intempestiva subsidentia. Tussiebant autem, pauca, condensata, concocta, paulatim vix educentes. Quibus vero violentissima accidissent, his neque modice concoctio aderat, sed cruda spuere perseverabant. Fauces autem plurimis horum ab initio, & perpetuo dolebant, ruborem habentes cum inflammatione: fluxiones parvæ, tenues, acres. Brevi colliquescebant, & affligebantur, omnes cibos perpetuo fastidientes, sitis exortes, & plerique circa mortem deliri. Et circa tabidos quidem hæc.

Cæterum æstate jam & autumno, febres multæ, continuæ, non violentæ, diu quidem ægrotantibus, non autem alias ita male habentibus oboriebantur. Plurimis alvi turbatæ, ita ut valde toleranter ferrent, & nihil memorabile lædebant. Urinæ item plurimis boni quidem coloris & puræ: verum tenues, & post tempus circa judicationem concoctæ. Tussiebant autem non valde, neque ea quæ per tussim rejectabantur, difficultatem exhibebant. Neque cibum fastidiebant, sed etiam valde licebat ipsis offerre. In summa subægrotabant tabidi, non tabido modo, febribus horridis parum insudantes, alias alii, ut qui erroneo modo exacerbarentur, febribus quidem in totum non intermittentibus, sed quæ juxta naturæ febris tertianæ morem exacerbarentur. Judicabantur autem quibus inter hos brevissimæ essent, circa vigesimum diem, plurimis circa quadragesimum: multis circa octuagesimum. Quibusdam neque sic, sed vago modo & citra judicationem deficiebant: horum autem plurimis febres rursus non multum tempus intermittentes reversæ sunt. Ex recidivis autem in iisdem circuitibus judicabantur. Multis vero ipsorum producebantur, ut sub hyemem ægrotarent. Ex omnibus porro in hac temporis constitutione descriptis, solis tabidis lethalia acciderunt. In aliis autem febribus, non.

SECTIO SECUNDA.

Constitutio temporis secunda. In Thaso ante autumnum tempestive, sed derepente in aquiloniis & austrinis multis, humidæ & præerumpentes. Hujusmodi vero durabant usque ad pleiada, & sub pleiade. Hyems autem aquilonia. Aquæ multæ, largæ, magnæ: nives. Plerumque mixta aëris serenitas: & hæc quidem fiebant omnia: frigora vero non admodum intempestiva. Jam vero post brumale solstitium, & quando favonius spirare incipit, posterior hyems magna erat, aquilonia multa. Nives & aquæ assidue multæ, & cœlum procellosum ac nubilum. Hæc autem durabant & non remittebant usque ad æquinoctium. Ver autem frigidum, aquilonium, aquosum, nubilum. Æstas non valde æstuosa fiebat. Etesiæ assidue spirarunt. Mox circa arcturum in aquiloniis, aquæ valde multæ. Quum autem annus totus humidus & frigidus & aquilonius esset, per hyemem sano modo plerumque habebant: ante ver autem multi quidem, & plurimi morbide degebant. Primum igitur cœperunt lippitudines fluidæ, dolorosæ, humidæ, crudæ. Lemæ parvæ & multis difficul-

ter erumpentes plurimis revertebantur: defecerunt sero ad autumnum. Æstate jam & autumno, lienteriæ, & dysenteriæ, & tenesmi, & alvi profluvia ex biliosis, tenuibus, multis, crudis, & mordacibus: quibusdam vero etiam aquosis. Multis autem & urinæ fluxiones cum dolore biliosæ, aquosæ, ramentosæ, purulentæ, cum stillicidio, non renales, sed his alia pro aliis. Vomitus pituitosi, biliosi, & ciborum crudorum rejectiones: sudores. Omnibus undiquaque multa humiditas. Fiebant autem hæc multis erecte obambulantibus, non febrientibus: multis item febrientibus, de quibus paulo post scribetur. In quibus autem omnia hæc præscripta apparebant cum dolore, tabidi fiebant. Jam vero autumno & sub hyemem, febres continuæ, & quibusdam ipsorum paucis ardentes, diurnæ, nocturnæ, semitertianæ, tertianæ exactæ, quartanæ, erroneæ. Singulæ vero prædictæ febres multis fiebant. At ardentes & paucissimis obortæ sunt, & ex ægrotis hi minimum laboraverunt: (neque enim sanguis erupit, nisi valde parum, & paucis:) neque delirabant: aliaque omnia tolerabilia erant. Judicabantur autem plurimis valde bono ordine, cum intermittentibus in septem ac decem diebus. Neque mortuum aliquem tunc in febre ardente novi, neque phrenitim tunc cuiquam factam scio. At vero tertianæ plures quidem quam ardentes febres erant ac graviores, verum ordinate in his omnibus, a prima accessione quatuor circuitus habebant, in septem autem perfecte judicabantur, neque illi horum reversæ sunt. Quartanæ vero multis quidem ab initio ex ordine quartanæ cœperunt. Quibusdam autem non paucis, ex aliis febribus ac morbis abscessus ad quartanas fiebant: atque hos diu, quemadmodum solent; & adhuc diutius tenebant. Diurnæ vero quotidianæ, & nocturnæ, & erroneæ multæ, multis & multo tempore permanebant, & erecte obambulantibus, & decumbentibus. Plurimos horum sub pleiada, & usque ad hyemem, febres consequebantur. Multos convulsiones, magis autem pueros ab initio: & febriebant, & in febribus convulsiones fiebant: & erant hæc plerisque diuturna, verum innocua, nisi ad hæc, etiam ex aliis omnibus pernicies adesset. At continuæ quidem in totum, & nihil intermittentes, exacerbescentes autem omnibus ad naturæ tertianæ modum, una die sublevantes, & una exacerbescentes, omnium quæ tunc fiebant violentissimæ erant, & longissimæ, ac cum maximis doloribus, leniter auspicantes, & in totum semper augescentes, & in judicatoriis diebus exacerbescentes, & in pejus procedentes, parum allevantes, & statim rursus ex intermissione violentius exacerbescentes, in judicatoriis plerumque diebus pejores evadentes. Rigores vero omnibus quidem inordinate & erroneo modo fiebant, parcissime autem & minime his. Verum in aliis febribus majores. Sudores multi, his minimi, nihil allevantes, sed subcontrario modo damna inferentes. Frigiditas extremitatum his multa, & vix recalescens. Neque somni in totum, maxime vero hi etiam rursus soporosi. Ventres autem omnibus turbati & mali, hi autem longe pessimi. Urinæ vero plurimis horum aut tenues, & crudæ, & decolores, & post tempus parum concoctæ judicatorio modo: aut crassitudinem quidem habentes, verum turbatæ, neque consistentes, neque subsidentes, neque concoctæ: aut paucæ, & crudæ, ac malæ,

læ, & subsidentes. Pessimæ autem hæ omnes. Et tusses quidem ad febres comitabantur. Verum non habeo quod scribam, an detrimentum aut utilitas tunc ex tussi contigerit. Diuturna igitur & molesta, & valde inordinate ac erroneo more, & citra judicationem, plurima horum perseverabant, tum his qui perniciose habebant, tum his qui non. Si enim aliquos ipsorum paululum relinquerent, statim rursus revertebantur. Quibusdam vero paucis ipsorum judicabantur, quibus brevissime adessent, circa octogesimam diem: & horum aliquibus reversa sunt, ut plurimi ipsorum per hyemem adhuc ægrotarint. Plurimis autem citra judicationem defecerunt. Hæc vero pariter acciderunt, & his qui superstites manserunt, & qui non. Quum autem multa & varia fieret judicationis impeditio ex morbis, maximum etiam ac pessimum signum perpetuo comitabatur, quod plerique omnes cibos fastidirent, & ex his maxime hi, quibus etiam alia exitialia erant. Siticulosi vero non adeo intempestive in his febribus erant. Quum vero tempus produceretur, & dolores essent multi, ac colliquatio mala, his abscessus succedebant, aut majores quam ut ferre possent, aut minores quam ut quicquam prodessent: sed statim recurrerent & ad pejus courgerent. Erant autem quæ his fiebant hæc: dysenteriæ, tenesmi, lienteriæ, & alvi profluvia: quibusdam etiam hydropes, partim cum his, & partim absque his. Quicquid autem ex his violenter accedebat, statim vires dejiciebat: aut rursus nihil proderat. Papulæ parvæ, & non pro dignitate rationis excretiones morborum, & statim rursus evanescentes. Aut juxta aures tumores, qui non solvebantur, & nullam de se significationem præbebant. Quibusdam in articulos, maxime vero in coxendicem, paucis judicatorio modo cessantes, & statim rursus ad habitum ab initio invalescentes.

Moriebantur autem ex omnibus, & plurimi ex his pueri jam ablactati, & majores natu, octennes ac decennes, & nondum puberes. Fiebant autem hæc his, non sine prius scriptis. Priora vero multis sine his. Solum vero bonum & maximum inter ea quæ fiebant signum, & quod plurimos in maximis periculis constitutos liberavit, quibus ad urinæ stillicidium convertebantur, & ad hoc abscessus fiebant. Accidit autem plerisque urinæ stillicidium, maxime his ætatibus. Fiebat & aliis multis, tum erecte obambulantibus, tum in morbis. Statim vero etiam magna quædam mutatio omnium, his fiebat. Alvi enim etiamsi humectæ essent, maligno modo mox sistebantur, cibosque omnes libenter sumebant. Et febres postea mites erant. Verum urinæ stillicidium his diuturnum & laboriosum erat. Urinæ vero his erant multæ: crassæ, variæ, rubræ, purulentæ cum dolore. Atque hi omnes superstites manserunt, & nullum ex his mortuum novi.

Quæcunque vero non periculose fiunt, concoctiones excrementorum omnes undiquaque tempestivas aut bonas, & judicatorios abscessus, considerare oportet. Concoctiones, celeritatem judicationis, & securitatem sanitatis significant. Cruda vero & inconcocta, & in malos abscessus conversa, aut judicationis sublationem, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut eorundem recidivas. Quod vero ex his potissimum futurum sit, ex aliis considerandum est. Præterita dicito, præsen-

ſentia cognoſcito, futura prædicito. Hæc tractato. Exerceto circa morbos duo, ut juves, aut non noceas. Ars ex tribus conſtat, morbo, ægroto, & medico artis miniſtro. Ægrotum cum medico adverſari morbo oportet. Capitis & colli dolores ac gravitates cum dolore, cum febribus, & ſine febribus, phreniticis quidem convulſiones. Sed & viroſa vomunt, & quidam ex his ſubito moriuntur. In ardentibus autem & aliis febribus, quibus colli dolor, & temporum gravitas, & caligo vertiginoſa circa oculos, aut etiam præcordiorum diſtentio, non cum dolore fit, his ſanguis per nares erumpit. Quibus autem gravitates quidem totius capitis, oris autem ventriculi morſus adſunt, & nauſeabundi ſunt, hi bilioſa & pituitoſa vomunt. Plerumque vero pueris in talibus afflictionibus convulſiones fiunt. Mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. Senioribus autem & quibus jam calor ſuperatur, paraplegiæ vocatæ, leves ſiderationes, aut inſaniæ, aut oculorum privationes.

Conſtitutio temporis tertia. In Thaſo paulo ante arcturum, & ſub arcturo, aquæ multæ, magnæ, in aquiloniis. Circa æquinoctium autem & uſque ad pleiada, auſtrinæ pluviæ paucæ: hyems aquilonia: ſiccitates, frigidi venti, magnæ nives. Circa æquinoctium hyemes maximæ. Ver aquilonium, ſiccitates, pluviæ paucæ frigidæ. Circa ſolſtitium æſtivum aquæ paucæ, magna frigora uſque ad canem. Poſt canem uſque ad arcturum, æſtas calida, æſtus magni, non ex acceſſione augeſcentes, ſed continui ac violenti: aqua non elapſa eſt: eteſiæ ſpirarunt. Circa arcturum pluviæ auſtrinæ uſque ad æquinoctium.

In hac autem conſtitutione, per hyemem quidem inceperunt reſolutiones ex ſideratione, & multos invaſerunt: & quidam ex ipſis ſubito moriebantur. (Nam hic morbus ſatis popularis erat.) Cætera incolumes degebant. Ante ver autem cœperunt febres ardentes, & uſque ad æquinoctium, & ad æſtatem durabant. Quicunque igitur vere & æſtate ineunte ſtatim ægrotare cœperunt, plurimi ſervabantur: pauci vero quidam moriebantur. In autumno jam & quum pluviæ fierent, lethales erant, & plures peribant.

Erant autem febrium ardentium affectiones. Quibus quidem bene ac large ſanguis per nares erupit, per hoc maxime ſervabantur: & nullum novi qui in hac conſtitutione mortuus eſſet, ſi recte ipſi ſanguis profluxiſſet. In Philiſco enim & Epaminone ac Sileno, quarta ac quinta die parum de naribus ſtillavit, & moriebantur. Plerique igitur ægroti circa judicationem rigebant, maxime hi quibus ſanguis non erupiſſet. Iidem vero etiam poſtea inſuper riguerunt, & exſudarunt. Quibuſdam morbus regius accidit ſexta die. Verum his purgatio per veſicam, aut alvus exturbata profuit, aut larga ſanguinis eruptio. Velut Heraclides qui decumbebat apud Ariſtocydem: nam huic & ex naribus ſanguis erupit, & alvus turbata eſt, & per veſicam purgatus eſt. Vigeſima die judicatus eſt: non velut Phanagoræ ſervus, cui nihil tale factum eſt, & mortuus eſt. Sanguis autem plurimis erupit, maxime adoleſcentibus & in vigore conſtitutis: & talium plerique perierunt, quibus ſanguis non erupit. Senioribus vero ad morbum regium res devenit: aut alvi ipſis turbatæ ſunt, aut dyſenterici facti ſunt. Velut Bioni apud Silenum decum-

cumbenti contigit. Populariter grassabantur etiam dysenteriæ per æstatem: & quibusdam qui ægrotarunt, quibusque etiam sanguis erupit, ad dysenteriam transitus factus est: velut Eratonis filio & Mylo, qui multa sanguinis eruptione facta, in dysentericum statum delapsi superstites manserunt. Multis igitur maxime hic humor redundavit. Nam & quibusdam circa judicationem sanguis non erupit, sed tubercula juxta aures excitata evanuerunt. Quæ ubi evanuissent, juxta sinistri lateris mollitudinem, & ad summam coxam gravitas fuit. Quum autem dolores post judicationem fierent, & urinæ tenues prodiissent, parum sanguinis profundere cœperunt. Verum circa quartam & vigesimam, abscessus ad sanguinis eruptionem fiebant Antiphonti Critobuli filio, quæ sedata est, & perfecte judicatus est circa quadragesimam.

Mulieres porro multæ quidem ægrotarunt, pauciores autem quam viri: & pauciores etiam mortuæ sunt. Plurimæ vero graviter ex partu laborarunt, & post partus insuper ægrotarunt, & hæ maxime perierunt: velut Telebuli filia, quæ sexta a partu die mortua est. Plurimis itaque in febribus menses apparebant. Quibusdam vero ex naribus sanguis erupit: & virginibus multis id primum factum est. Quibusdam & ex naribus sanguis, & menses proruperunt: velut Dætharsei filiæ virgini apparuerunt tunc primum, & sanguis largus e naribus fluxit. Neque ullam mortuam novi, ex his quibus aliquid probe factum esset. Quibus autem prægnantibus contigit ægrotare, omnes fœtus perdiderunt, quas ego novi. Urinæ vero plurimis boni quidem coloris, verum tenues & subsidentias modicas habentes, ex recrementis tenuibus ac biliosis. Multis autem aliis judicatis ad dysenterias res devenit: velut Xenophani & Critiæ. Urinæ aquosæ, multæ, puræ, tenues post judicationem, & subsidentia bona facta, & aliis probe judicatis. Mentionem faciam eorum quibus factæ sunt: Bioni, qui apud Silenum decumbebat: Cratiæ, quæ apud Xenophanem: Aretonis filiæ uxori Mnesistrati. Postea vero omnes hi dysenterici facti sunt. Num quod urinas minxerunt aquosas, considerandum est?

Circa arcturum autem multis undecima die judicatio facta est, & bis recidivæ non pro ratione factæ reversæ sunt. Erant autem soporosi circa tempus hoc, plures autem pueri: & hi omnium minime moriebantur. At vero circa æquinoctium, & usque ad pleiada, & sub hyemem, comitabantur quidem febres ardentes. Sed & phrenitici plurimi tunc fiebant: (& plerique horum moriebantur) fiebant autem & per æstatem pauci. Quum igitur febres ardentes inciperent, significationem de se præbebant, quibus pernicies immineret. Statim enim ab initio febris acuta, parum insuper rigebant, vigiles erant, siticulosi, anxii, parum exudantes circa frontem & claviculas, nullus per totum: multum delirabant: tumores, tristitiæ, extremitates subfrigidæ, pedes summi, & maxime manuum summæ partes. Exacerbationes in diebus paribus. Plurimis autem quarta die dolores maximi, & sudores plerumque subfrigidi, & extremitates non amplius recalescentes, sed lividæ, subfrigidæ: & neque sitiebant. Ad hæc urinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alvi sistebantur: neque sanguis e naribus erupit ulli ex his, quibus hæc accidissent, sed parum stillavit. Neque ad recidivam ulli horum res devenit. Sed sexta die

mor-

mortui sunt cum sudore. Phreniticis autem acciderunt præscripta non omnia. Judicabantur autem his plerumque die undecima, quibusdam vigesima. Quibus non statim ab initio phrenitis cœpit circa tertiam aut quartam diem, sed moderate habebant primo tempore, his circa septimam morbus ad acumen transiit. Magna itaque erat morborum multitudo. Ex ægris autem maxime moriebantur adolescentes, juvenes, in vigore ætatis constituti, leves, subalbicante cute, rectos itemque nigros capillos habentes, & oculos nigros, & qui in quiete & otio vixerant, & alta voce, aut gracili, aut aspera præditi, balbi, iracundi: & mulieres plurimæ ex hac specie moriebantur. At in hac constitutione ex quatuor signis maxime servabantur: Quibus videlicet sanguis e naribus probe erupisset: aut urinæ multæ, & multam subsidentiam habentes per vesicam prodiissent: aut per ventrem turbata, biliosa tempestive processissent: aut qui dysenterici facti essent. Acciditque multis ut non ex uno præscriptorum signorum judicarentur, sed per omnia percurrerent: & gravius quidem habere videbantur, conservabantur autem omnes, quibus hæc accidissent. Mulieribus autem & virginibus accidebant item præscripta signa omnia. Quibus autem vel horum quippiam bene accideret, aut menses large apparerent, per hæc servabantur ac judicabantur: neque ullam interiisse novi, cui ex his aliquid accidisset. Philonis enim filiæ sanguis ex naribus large fluebat: septima autem die intempestivius cœnavit & mortua est. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus, lachrymæ invitæ defluunt, his sanguinis a naribus eruptionem exspectare oportet, si etiam alia perniciose non habeant. Nam his qui male habent, non sanguinis eruptionem, sed mortem significant. Tubercula juxta aures in febrientibus cum dolore oborta, quibusdam febre judicatorio modo deficiente, neque sedantur, neque suppurantur: hæc biliosum alvi profluvium, aut dysenteria, aut crassarum urinarum subsidentia solvit: velut Hermippo Clazomenio. Judicationes autem ex quibus cognoscimus, aut similes sunt, aut dissimiles: velut duo fratres, qui simul eadem hora ægrotare cæperunt. Decumbebant autem juxta theatrum Epigenis fratres. Horum seniori sexta die judicatio facta est, juniori vero septima. Recidiva facta est utrisque simul eadem hora. Intermisit dies quinque. Ex recidiva judicatio facta est utrisque simul in totum, die decima septima. Plurimis autem sexta die judicatio facta est, intermisit sex. Ex recidivis autem judicatio facta est quinta die. Quibusdam vero septima judicatus est morbus, & septem diebus intermisit. Ex recidiva vero judicatus est tertia. Quibusdam autem judicatus est quinta, intermisit septem, rediit per tres, intermisit unam, insuperque unam rursus occupavit. Aliquibus vero judicatus est sexta, intermisit sex, rediit per tres, intermisit unam, & una judicatus est: velut Euagonti Daipharsis filio. Quibusdam autem judicatus est sexta, intermisit septem: ex recidiva vero judicatus est quarta: velut filiæ Aglaidæ. Plerique igitur ex his qui ægrotarunt in hac constitutione, hoc modo ægrotarunt: & nullum novi ex his, qui superstites manserunt, cui non rediissent recidivæ secundum rationem factæ: & servati sunt omnes, quos ego novi, quibus hoc genus recidivæ factæ sunt. Neque ægrotantium hoc modo ullum

ali-

aliquem novi, quem recidiva iterum repetiisset. Moriebantur autem in morbis his plurimi sexta die: velut Epaminondas, & Silenus, & Philiscus Antagoræ filius. Quibus autem tubercula juxta aures facta essent, his judicatio facta est vigesima die. Restincta autem ac sedata sunt omnibus, & non suppurata sunt, sed ad vesicam conversa. Cratistonacti qui apud Heracleum habitabat, & Scymni fullonis ancillæ suppuraverunt, & mortui sunt. Quibus autem judicatus est septima die, intermisit novem, reversus est morbus. Judicatus est ex recidiva quarta die. Quibus autem judicatus est septima die, intermisit sex: deinde rediit, & judicatus est septima, velut Phanocrito, qui decumbebat apud Gnathonem pictorem.

Sub hyemem circa solstitium hybernum, & usque ad æquinoctium, perseverabant quidem & febres ardentes, & phrenitides, & multi moriebantur. Judicationes tamen transmutatæ sunt, & judicatio facta est plurimis ab initio die quinta, intermisit quarta, recidiva facta est: ex recidiva vero judicatio facta est quinta die. In summa quatuordecim diebus. Sic autem facta est judicatio pueris plurimis, imo etiam senioribus. Quibusdam vero morbus judicabatur die undecima: revertebatur decimaquarta, judicabatur perfecte vigesima. Si vero aliqui insuper riguissent circa vigesimam, his judicabatur quadragesima. Superriguerunt autem plurimi circa judicationem ab initio. Qui vero circa judicationem ab initio riguerunt, etiam in recidivis una cum judicatione riguerunt. Riguerunt autem paucissimi vere, æstate plures, autumno adhuc plures; hyeme longe plurimi. At sanguinis eruptiones cessabant.

SECTIO TERTIA.

Morbos dignoscimus edocti, ex communi omnium natura, & ex uniuscujusque propria, ex morbo, ex ægroto, ex his quæ offeruntur, ex eo qui offert. (Ex his enim & breviores, & graviores redduntur) ex tota ac partiali constitutione cœlestium, & uniuscujusque regionis, ex victu, ex vitæ studiis, ex ætate cujusque, sermonibus, moribus, taciturnitate, cogitationibus, somnis, vigiliis, insomniis, quibusdam & quando, vellicationibus, pruritibus, lachrymis, exacerbationibus, secessibus, urinis, sputis, vomitibus, & quæ ex quibus, in quos, successiones morborum: & qui abscessus ad perniciem, & ad judicationem. Sudor, rigor, frigiditas, tussis, sternutationes, singultus, spiritus, ructus, flatus silentes, strepentes, sanguinis eruptiones, hæmorrhoides. Ex his autem, & quæ per hæc fiunt, considerandum.

Febres quædam continuæ sunt, quædam interdiu tenent, noctu intermittunt: aut nocte tenent, die intermittunt. Semitertianæ, tertianæ, quartanæ, quintanæ, septimanæ, nonanæ. Sunt autem acutissimi, & maximi ac gravissimi morbi, & maxime lethales in continua febre. Securissima vero omnium, & facillima ac longissima est quartana. Non enim solum ipsa a seipsa talis est, sed etiam ab aliis magnis morbis liberat. At in semitertiana appellata, contingit quidem & acutos morbos fieri, & est hæc præ cæteris maxime lethalis. Sed & tabidi, & quicunque ex aliis longis morbis ægrotant, ex hac maxime ægrotant. Noctur-

ćturna non admodum lethalis eſt, verum longa. Diurna longior. Quibuſdam autem & ad tabem vergit. Septimana longa eſt, verum non lethalis. Nonana adhuc longior, & non lethalis. Tertiana exacta cito judicatur, & non eſt lethalis. Quintana peſſima omnium eſt. Nam & ante tabem, & jam tabidis ſuperveniens occidit. Sunt autem modi, & conſtitutiones, & exacerbationes ſingularum harum febrium, æque continuarum ac intermittentium. Velut verbi cauſa: continua quibuſdam ab initio floret, & viget maxime, & ad deterius procedit: circa judicationem vero & una cum judicatione, imminuitur. Quibuſdam vero molliter incipit & ſubmiſſe, augeſcit autem & exacerbatur quotidie: circa judicationem vero & una cum judicatione acervatim elucet. Quibuſdam leniter auſpicata augeſcit & exacerbatur: & ubi aliquandiu in vigore fuit, rurſus remittit uſque ad judicationem, & circa judicationem. Atque hæc contingere ſolent in omni febre, & in omni morbo. Oportet autem victus rationem ex horum conſideratione offerre. Multa vero etiam alia ſigna his ſunt cognata, de quibus partim ſcriptum eſt, partim ſcribetur. Ad quæ ratiocinari oportet, examinareque ac conſiderare, cui horum acutus & lethalis ſit morbus, aut a quo ſuperſtes ſit futurus: & cui offerendum ſit, aut non, & quando, & quantum: & quid offerendum erit. Quæ vero paribus diebus exacerbantur, paribus judicantur. Quorum autem exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus judicantur. Eſt autem primus judicatorius, ex circuitibus diebus paribus judicantibus, IV. VI. VIII. X. XIV. XXVIII. XXX. XLVIII. LX. LXXX. C. Ex circuitibus vero in imparibus diebus judicantibus, eſt I. III. V. VII. IX. XI. XVII. XXI. XXVII. XXXI. At vero noſſe expedit, ſi aliter judicatio fiat, extra præſcriptos dies, recidivas fore ſignificat; & fuerit ſane pernicioſa. Oportet autem animadvertere & noſſe, in his temporibus judicationes futuras eſſe, ad ſalutem, aut perniciem: aut inclinationes ad melius, aut deterius. Erroneæ porro febres, & quartanæ, & quintanæ, & ſeptimanæ, & nonanæ, in quibus circuitibus judicentur conſiderandum eſt.

Ægrotus primus. Philiſcus prope muros habitabat, decubuit. Primo die febris acuta, ſudavit, noctem laborioſam habuit. Secundo die omnia exacerbata ſunt. Veſperi ab infuſo per clyſterem adhibito bene habuit, noctem quietam. Tertio mane & uſque ad meridiem, viſus eſt a febre liber eſſe. Ad veſperam febris acuta cum ſudore, ſiticuloſus erat, lingua reſiccabatur, nigra minxit, noctem moleſtam habuit, non dormivit, omnino deliravit. Quarto autem omnia exacerbata ſunt, urinæ nigræ, nox tolerabilior, urinæ melioris coloris. Quinto circa meridiem parum de naribus ſtillavit non mixtum. Urinæ variæ, quæ habebant innatantia quædam rotunda, geniture ſimilia, diſperſa, non ſubſidebant. Subdita glande, flatuoſa pauca prodierunt: noctem habuit laborioſam, ſomni parvi, ſermones, deliramenta, extremitates undique frigidæ, & non amplius recaleſcentes: minxit nigra, dormivit parum, ad diem voce deſtitutus eſt, frigidum ſudavit: extremitates lividæ. Circa meridiem ſexta die mortuus eſt. Huic ſpiritus ad finem uſque velut revocanti, rarus & magnus. Splen elevatus eſt orbiculari gibboſitate. Sudores frigidi

gidi perpetuo. Exacerbationes diebus paribus.

Ægrotus secundus. Silenus habitabat in Platamone, prope filios Eualcidis. Hunc ex lassitudinibus & potationibus, ac exercitiis intempestivis febris corripuit. Cœpit autem ægrotare ex lumbis, & caput gravitas tenebat: & colli distentio erat. Ab alvo prima die biliosa, mera, spumosa, abunde colorata, multa prodierunt. Urinæ nigræ nigram subsidentiam habentes: siticulosus, lingua resiccata, nocte nihil dormivit. Secunda die, febris acuta, secessus plures tenuiores, spumosi. Urinæ nigræ, nox molesta, parum deliravit. Tertia, omnia exacerbata sunt, præcordii distentio utrinque oblonga, ad umbilicum submollis. Secessus tenues, subnigri. Urinæ turbatæ, subnigræ. Nocte nihil dormivit, sermones multi, risus, cantus, continere se non potuit. Quarta per eadem. Quinta, secessus meri, biliosi, læves, pingues. Urinæ tenues, pellucidæ: parum resipiscebat. Sexta circa caput parum sudavit: extremitates frigidæ, lividæ, jactatio multa: ab alvo nihil prodiit. Urinæ suppressæ sunt, febris acuta. Septima die voce destitutus est: extremitates non amplius recalescebant: nihil minxit. Octava sudavit frigidum per totum sudorem: papulæ cum sudore rubræ, rotundæ, parvæ, velut vari permanebant, non abscedebant. Ab alvo vero cum parva irritatione, stercora tenuia velut inconcocta, multa prodibant cum dolore. Urinam reddebat cum dolore mordacem. Extremitates parum recalescebant. Somni tenues, soporosi. Vox intercepta. Urinæ tenues, pellucidæ. Nona per eadem. Decima potum non suscipiebat. Soporosus erat, somni autem tenues. Ab alvo similia. Minxit acervatim subcrassum, depositum subsidens: subsidentia crassæ farinæ similis, alba. Extremitates rursus frigidæ. Undecima mortuus est. Ab initio huic & ad finem usque spiritus magnus rarus: præcordii palpitatio assidua. Ætas erat circa annos viginti.

Ægrotus tertius. Herophontis febris acuta. Ab alvo pauca ab initio velut in tenesmo: postea vero tenuia prodibant biliosa, frequentiora. Somni non aderant. Urinæ nigræ, tenues. Quinta mane surditas. Exacerbata sunt omnia. Splen elavatus est. Præcordii distentio. Ab alvo pauca, nigra prodierunt, deliravit. Sexta delirabat: ad noctem sudor, frigiditas: delirus permanebat. Septima perfrigerabatur: siticulosus, delirabat, noctu resipiscebat, obdormivit. Octava febricitavit, splen minuebatur, intelligebat omnia: doluit juxta inguen, tumor primum e directo splenis: deinde dolebat utrasque tibias: nox tolerabilis. Urinæ coloris melioris parvam subsidentiam habebant. Nona sudavit, judicatus est morbus, intermisit. Quinta reversus est. Statim autem splen elevatus est: febris acuta, surditas rursum. Post recidivam tertia die splen minuebatur, surditas minor erat, crura dolebant, noctu sudavit. Judicatus est die septimadecima. Neque deliravit in recidiva.

Ægrotus quartus. In Thaso Philini uxorem, quæ filiam pepererat, quum purgatio secundum naturam facta esset, & alias leviter degeret, decimaquarta a partu die febris vehemens corripuit cum rigore. Ab initio vero cor dolebat, & circa præcordium dexterum: muliebrium partium dolores: purgatio cessavit. Ubi vero glandem subdidisset, hæc quidem leviora facta sunt,

capitis autem, colli & lumborum dolores permanebant. Somni non aderant. Extremitates frigidæ. Siticulosa erat: alvus combusta, pauca egerebat. Urinæ tenues, ab initio decolores. Sexta die ad noctem multum deliravit, & rursus resipiscebat. Septima siticulosa: secessus biliosi, abunde colorati. Octava superriguit: febris acuta, convulsiones multæ cum dolore: multum delirabat. Glande subdita exurgebat, multaque cum fluxione biliosa prodibant. Somni non aderant. Nona convulsiones. Decima parum resipiscebat. Undecima dormivit: omnium recordata est: statim autem rursus deliravit. Urinam autem reddebat cum convulsionibus, acervatam, multam: illis autem parum admonentibus; crassam albam: qualis est ex his quæ subsiderunt, ubi multo tempore sita, fuerint conturbata: non subsidebat: color & crassitudo talis, qualis est in urinis jumentorum. Talia mingebat, quæ & ego vidi. Circa decimumquartum diem palpitationes per totum corpus, sermones multi, parum resipiscebat, verum statim rursus delirabat. Circa decimum septimum voce destituebatur. Vigesima mortua est.

Ægrotus quintus. Epicratis uxorem, quæ decumbebat apud Archegetem, partui jam propinquam, rigor fortiter corripuit: non incaluit, velut dicebant. Et postridie eadem erant. Tertia die peperit filiam, & alia omnia juxta rationem venerunt. Postridie a partu febris acuta eam invasit, cordis dolor & muliebrium partium. Ubi vero glandem subdidisset, hæc quidem leviora facta sunt, capitis autem & colli ac lumborum dolor. Somni non aderant. Ab alvo modica biliosa, tenuia, pura prodibant. Urinæ tenues, subnigræ. Sexta die a quo febris ipsam corripuit, ad noctem deliravit. Septima, omnia exacerbata sunt: vigilans deliravit: siticulosa: secessus omnes biliosi abunde colorati. Octava superriguit, plus dormivit. Nona per eadem. Decima crura laboriose dolebat. Cordis dolor rursus: capitis gravitas: non deliravit: magis dormivit: alvus restitit. Undecima sudavit: minxit melius colorata, multam subsidentiam habentia: levius degebat. Decimaquarta superriguit: febris acuta. Decimaquinta vomuit biliosa, flava, satis multa. Sudavit sine febre. Ad noctem febris acuta. Urinæ crassæ subsidentiam albam habentes. Decima sexta ad noctem exacerbata est, & cum molestia, non dormivit, deliravit. Decima octava, siticulosa, lingua combusta est: non dormivit: multum deliravit: crura dolebat. Circa vigesimam mane parum riguit, soporosa, quiete dormivit: vomuit biliosa, pauca, nigra. Ad noctem surditas. Circa vigesimam primam lateris sinistri gravitas, per totum cum dolore: parum insuper tussiit. Urinæ crassæ, turbatæ, subrubræ, quæ depositæ non subsidebant. Cætera leviora: non sine febre. Statim ab initio fauces dolebat, rubor aderat, columella revulsa, fluxio acris, mordax, salsa, perpetuo perseverabat. Circa vigesimam septimam a febri libera, in urinis subsidentia: latus dolebat. Circa primam & trigesimam febris corripiebat: alvus ex biliosis turbata est. Quadragesima die vomuit pauca biliosa. Judicata est perfecte libera a febri die octogesima.

Ægrotus sextus. Cleonactidem, qui supra Heracleum decumbebat, febris corripuit erroneo modo. Dolebat autem caput ab initio, & latus sinistrum:

ſtrum: & aliarum partium dolores aderant, laſſatorum modo. Febres exacerbabantur alias aliter inordinate. Sudores quandoque, quandoque non. Exacerbationes utplurimum in judicatoriis diebus magis accedebant. Circa vigeſimamquartam ſummas manus dolebat. Vomuit biliosa, flava, ſatis multa: paulo poſt autem æruginoſa. Ab omnibus allevatus eſt. Circa trigeſimam ſanguis ex utriſque naribus erumpere cœpit, atque hoc erroneo modo paulatim uſque ad judicationem. Non autem faſtidiebat cibum, neque ſiticuloſus erat per totum tempus, neque inſomnis. Urinæ tenues, non decolores. Circa quadrageſimam minxit ſubrubra, ſubſidentiam multam valde rubram habentia: allevatus eſt: poſt hæc autem urinæ varie, quandoque ſubſidentiam habebant, quandoque non. Sexageſima urinis ſubſidentia multa, & alba, & lævis. Remiſerunt omnia: febres intermittebant. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Septuageſima a febre liber permanſit diebus decem. Octogeſima riguit, febris acuta corripuit: multum ſudavit. Urinis ſubſidentia rubra, lævis. Perfecte judicatus eſt.

Ægrotus ſeptimus. Metonem febris vehemens corripuit, lumborum gravitas doloroſa. Poſtridie ubi aquam bibiſſet ſatis multam, ab alvo probe prodiit. Tertia, capitis gravitas: ſeceſſus tenues, bilioſi, ſubrubri. Quarta, omnia exacerbata ſunt. Fluebat a dextra nare bis ſanguis modicus. Noctem moleſte tulit. Seceſſus ſimiles tertiæ diei. Urinæ ſubnigræ, habebant quiddam in medio innatans, ſubnigrum, divulſum: non ſubſidebant. Quinta, effluxit ex ſiniſtra nare ſanguis largus, merus. Sudavit: judicatus eſt. Poſt judicationem inſomnis, delirabat. Urinæ tenues, ſubnigræ. Capitis lotionibus uſus eſt: dormivit: reſipiſcebat. Huic recidiva facta non eſt. Sed ſanguis erupit ſæpe etiam poſt judicationem.

Ægrotus octavus. Eraſimum qui habitabat circa Bootæ torrentem, febris vehemens corripuit poſt cœnam: nocte turbatus fuit: diem primam quiete, noctem laborioſe tranſegit. Secunda, omnia exacerbata ſunt, ad noctem deliravit. Tertia doloroſe, multum deliravit. Quarta, moleſtiſſime, ad noctem nihil dormivit. Inſomnia & ratiocinationes: deinde pejora, & magna, & periculoſa, timor, moleſtia. Quinta, mane reſipiſcebat ac intelligebat omnia. Verum ad meridiem multum inſaniit: continere ſe non potuit. Extremitates frigidæ, ſublividæ. Urinæ inconcoctæ. Circa ſolis occaſum mortuus eſt. Huic febres perpetuo cum ſudore: præcordia ſublimia: diſtenti cum dolore. Urinæ nigræ habentes quædam in medio ſuſpenſæ innatantia rotunda, non ſubſidebant. Ab alvo ſtercora prodibant. Sitis perpetuo, non valde. Convulſiones multæ cum ſudore, circa mortem.

Ægrotus nonus. Critoni in Thaſo erecte obambulanti, pedis dolor fortis a magno digito cœpit. Decubuit eadem die horridus, anxius, parum ſubcaleſcens: nocte deſipuit. Secunda die tumor laxus per totum pedem, & circa malleolum ſubrubens, cum diſtentione. Puſtulæ nigræ: febris acuta: inſaniit. Ab alvo vero mera, bilioſa, ſatis multa prodibant. Mortuus eſt altera ab initio die.

Ægrotus decimus. Clazomenium, qui ad Phrynichidæ puteum decumbebat, febris vehemens corripuit. Dolebat autem caput, collum, lumbos ab ini-

initio. Statim autem surditas. Somni non aderant. Febris acuta invasit. Præcordium elevabatur cum tumore: distentio non valde: lingua sicca. Quarta, ad noctem desipuit. Quinta, laboriose omnia exacerbata sunt. Circa undecimam parum remiserunt. Ab alvo vero ab initio & usque ad decimamquartam, tenuia multa aquei coloris prodibant. Toleranter ea quæ ad secessum pertinent ferebat: postea alvus restitit. Urinæ perpetuo tenues quidem, verum boni coloris, & multa in medio suspensa habebant divulsa: non subsidebant. Circa decimamsextam minxit paulo crassiora, habebant subsidentiam parvam, paululum allevarunt, resipiscebat magis. Decimaseptima rursus tenuia. Circa utrasque aures tubercula extiterunt cum dolore. Somni non aderant: delirabat. Circa crura dolebat. Vigesima, a febre liber judicatus est: non sudavit: omnia intelligebat. Circa vigesimamseptimam coxæ dextræ dolor fortis, cito quievit. Tubercula vero juxta aures neque sedata sunt, neque suppurata, verum dolebant. Circa trigesimam primam profluvium alvi ex multis aquosis, cum ejusmodi quæ in dysenteria prodire solent. Urinas crassas mingebat. Tubercula circa aures sedata sunt. Circa quadragesimam oculum dextrum dolebat, obscurius videbat. Restitutus est.

Ægrotus undecimus. Dromeadæ uxorem, quæ filiam pepererat, & aliis omnibus secundum rationem factis, secunda die rigor corripuit: febris acuta. Cœpit autem prima die dolere circa præcordia, fastidiosa ac nauseabunda, horrida, anxia, & sequentibus non dormivit. Spiritus rarus, magnus, statim revulsus. Altera a rigore die, stercora ab alvo bene prodibant. Urinæ crassæ, albæ, turbatæ: qualis fit ex his quæ subsiderunt, ubi multo tempore sita, fuerint conturbata: non subsidebant: nocte non dormivit. Tertia circa meridiem superriguit. Febris acuta. Urinæ similes: præcordii dolor, fastidiosa ac nauseabunda, nox molesta, non dormivit. Sudavit per totum subfrigida. Statim autem rursus recalefacta est. Quarta die circa præcordia parum allevata est. Capitis gravitas cum dolore: in soporem incidit: parum de naribus stillavit: lingua sicca, siticulosa. Urinæ tenues, oleosæ: parum dormivit. Quinta, siticulosa, fastidiosa: urinæ similes: nihil ab alvo. Circa meridiem multum deliravit, & statim rursus parum resipiscebat: exurgens in soporem incidit: frigiditas parva: nocte dormivit: deliravit. Sexta mane superriguit; statim autem recalefacta est. Sudavit per totum. Extremitates frigidæ: deliravit. Spiritus magnus, rarus. Paulo post convulsiones a capite cœperunt. Statim mortua est.

Ægrotus duodecimus. Homo quidam calefactus cœnavit, & bibit amplius. Vomuit omnia noctu: febris acuta. Præcordii dextri dolor. Inflammatio submollis ex interna parte: noctem moleste tulit. Urinæ ab initio rubræ, crassæ, depositæ non subsidebant. Lingua sicca: non valde siticulosus. Quarta, febris acuta. Dolores omnium. Quinta, minxit læve, oleosum, multum: febris acuta. Sexta vesperi multum deliravit: nec dormivit. Septima omnia exacerbata sunt. Urinæ similes: sermones multi: continere se non potuit. Ab alvo cum irritatione prodierunt liquida turbata, cum lumbricis. Nox laboriosa. Mane riguit: febris acuta. Sudavit calidum: a febre liber esse visus est: non multum dormivit: a somno

no frigiditas, sputatio. Vesperi multum deliravit. Paulo post vomuit nigra, pauca, biliosa. Nona, frigiditas: multum delirabat: non dormivit. Decima, crura dolebat: omnia exacerbata sunt: deliravit. Undecima mortuus est.

Ægrotus decimus tertius. Mulierem, quæ decumbebat in littore, trimestri fœtu gravidam febris vehemens corripuit, statimque lumbos dolere cœpit. Tertia, dolor colli, capitis, juxta claviculam, & manum dexteram. Statim lingua voce destituta est: dextra manus resoluta est cum convulsione, velut his, qui aliqua siderantur parte, contingere solet. Delirabat penitus: noctem moleste tulit, non dormivit: alvus turbata est, ex biliosis, meris, paucis. Quarta die lingua voce soluta est. Convulsiones eorundem: dolores omnium permanebant. Juxta præcordia tumor cum dolore: non dormiebat: penitus delirabat: alvus turbata. Urinæ tenues, non boni coloris. Quinta, febris acuta: præcordii dolor: plane delirabat: secessus biliosi: ad noctem sudavit, a febre libera. Sexta resipiscebat: ab omnibus allevata est: verum circa sinistram claviculam dolor permanebat: siticulosa. Urinæ tenues: non dormivit. Septima tremor: in soporem incidit: parum deliravit: dolores juxta claviculam, & sinistrum brachium permanserunt. Reliqua allevata sunt. Omnia intelligebat. Tres dies a febre libera mansit. Undecima reversa est, superriguit, febris vehemens corripuit. Circa decimamquartam vomuit biliosa, flava, satis multa: sudavit. A febre libera judicata est.

Ægrotus quartusdecimus. Melidiæ, quæ decumbebat juxta Junonis templum, capitis & colli, & pectoris dolor fortis cœpit. Statim autem febris acuta corripuit. Menses pauci apparebant. Dolores omnium horum continui. Sexta die, soporosa, anxia, horrida: rubor in maxilla: parum deliravit. Septima, sudavit: febris dimisit: dolores permanebant: rediit: somni pauci. Urinæ perpetuo boni coloris, verum tenues. Secessus tenues, biliosi, mordaces, valde pauci, nigri, graveolentes prodibant. In urinis subsidentia alba, lævis. Sudavit. Judicata est perfecte undecima die.

HIP.

HIPPOCRATIS POPULARIUM

Liber secundus.

SECTIO PRIMA.

CARBUNCULI in Cranone æstivi: pluebat in ardoribus aqua larga. Contingebat hoc per totum, & maxime ab austro: & subnascebantur quidem in cute sanies: dum autem intro concipiebantur, calescebant, & pruritum inducebant: deinde pustulæ velut ab igne inustæ excitabantur: & sub cutem uri sibi videbantur, in ardoribus siccitatis. Febres plerumque citra sudorem. In his vero si minutæ imbris guttæ deciderint, magis sudatoriæ fiunt ab initio. At hæc difficiliora judicatu manent, quam aliter. Attamen minus, si non propter hæc fuerint, sed propter morbi modum. Febres ardentes in æstivis magis fiunt, & in aliis temporibus: resiccantur autem magis æstate.

Autumno maxime ferinum, & oris ventriculi dolor, quamquam & ipse minus maleficus fuerit ipso morbo tali existente. Ascarides vesperi similiter huic: & illæ tunc infestant in die plerumque, non solum ideo quod magis affligunt, sed etiam ipsæ per seipsas. In autumno acutissimi morbi & maxime lethales: & omnino similitudinem habent, eo quod vesperi exacerbantur: tanquam annus ipse habeat circuitum morborum. Quale est dies morbi, quale est vespertinum tempus ad exacerbationem. Tale est morbi, & uniuscujusque constitutionis inter se, ubi non quid in superiori specie fuerit innovatum. Sin minus, alia sane constitutione hæc imperium obtinuerint. Quare etiam annus ad seipsum hoc modo se habet.

In quietis ac constantibus temporibus, & annis tempestive tempestiva præbentibus, boni status & judicatu facillimi morbi fiunt. In inconstantibus vero, inconstantes, & qui difficulter judicantur: quum sane in Perintho defecerit aut abundaverit quid, ut aut venti sint, aut non venti: aut aquæ, aut siccitates: aut ardores, aut frigora. Ver autem omnino saluberrimum, ac minime lethale.

Circa principia morborum considerandum, an statim florent. Clarum autem hoc fit ex incremento. Incrementa vero ex circuitibus: & judicationes quoque hinc manifestæ fiunt, itemque ex exacerbationibus in circuitibus, si citius accedant, aut non: & si diutius durent, aut non: & si magis affligant, aut non. Ex omnibus autem continuis aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & sputis, & doloribus. Itemque tuberculorum inflammationes, & quæcunque alia posterius apparent, fortassis autem & ex aliis communibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breviora sunt: quæ vero tardius, longiora: quum etiam in circuitibus citiorem recursum, ac reliquum augmentum, morbus

bus neget. Nam & eorum qui ſtatim pereunt, velociores ſunt judicationes, quoniam & dolores, & continui ac fortes. Quæ vero ad melius judicant, non ſtatim apparent.

Judicatoria non judicantia, partim lethalia ſunt, partim difficilis judicationis. Quæ præjudicata ſunt, ſi crude judicata fuerint, recidivæ fiunt: ſin minus, judicationis impeditiones aut malæ judicationes. Poſſunt etiam fieri perniciosa ea, quæ non parva ſunt. Quæcunque judicatoria ſigna fiunt, eadem hæc ſi non fiunt, difficilis ſunt judicationis. Quæ vero contraria ſignificant, malum: non ſolum ſi recurrant, ſed etiam primariæ naturæ contraria repentia. Quemadmodum etiam malorum ſignum ea, quæ ad contraria repunt. Conſiderare vero ſic oportet, in cibis, compreſſionibus venarum, tumoribus præcordiorum, surſum vergentibus, deorſum vergentibus. Sed & multa ſunt ejuſcemodi, velut abortientium mammæ graciles fiunt, neque enim contrarium eſt. Neque tuſſes diuturnæ, quoniam ubi teſtis intumuit, ceſſant: & teſtis tumor a tuſſi ceſſat & allevatur: quæ res commonefacit nos communionis pectorum, mammarum, genituræ, vocis.

Abſceſſus aut per venas, aut per oſſa, aut nervos, aut cutem, aut alias emotiones. Boni autem ſunt qui infra morbum fiunt, velut varices, lumborum gravitates ex ſupernis. Optimi vero potiſſimum ſunt inferni, & longiſſime infra ventrem, & remotiſſimi a morbo: & qui per effluxionem fiunt, velut ſanguis e naribus, pus ex aure, ſputum, urina, quæ per effluxionem fiunt. At abſceſſus quibus hæc non fiunt, ſunt velut dentes, oculi, naſus, ſudor. Sed & quæ ſub cutem abſcedunt foras tubercula, velut putreſcentia, & quæ ſuppurantur, aut ulcus, aut ejuſmodi puſtulæ, aut ſquamæ, aut defluvium capillorum, vitiligines, lepræ, aut ejuſmodi, quæ abſceſſus ſunt acervatim fluentes, & non ſemirepentes, & quæcunque alia dicta ſunt: & ſi non pro rationis excretionis morbi dignitate fiant, velut Temeni nepti, ex morbo forti ad digitum decubuit, qui quum non ſufficeret ad ſuſcipiendum morbum, recurrit: mortua eſt. Abſceſſus aut per venas, aut per alvum, aut per nervos, aut per cutem, aut juxta oſſa, aut ſecundum ſpinalem medullam, aut ſecundum alias effluxiones, os, pudendum, aures, ex utero menſes. Judicationes poſtridie fiunt, velut ad lumbos, aut ad femur, & ad teſtes. Quandoque ex tuſſi, & teſtis ipſe a ſeipſo. Tuſſiculoſi abſceſſus, qui ſupra ventrem ſunt, non ſimiliter perfecte liberant. Sanguinis eruptiones largæ ex naribus plerumque liberant, velut Heragoræ, quod medici non animadverterunt.

Qui voces aſperas natura habent, his etiam linguæ ſubaſperæ ſunt, & quæcunque aſperitates a morbis ſimiliter. Quæ igitur duræ ſunt linguæ a natura, etiam ſine morbo hoc habent. Molles vero tardiores ſunt, & ad peccatum, & ad bonum, quam prior natura. Conſideranda ſunt etiam longa capita, ex vivendi ratione, & cervices longæ, ab inclinationibus: & venarum amplitudo & craſſitudo, ab eadem, & anguſtiæ, ac latitudines, & brevitates, ac tenuitates, ex contrariis. Quorum venæ amplæ, & ventres, & oſſa ampla, hi ſunt qui tenues ſunt. Pingues vero his contraria habent: & in his qui fame macerantur, mediocritates. Ab his conſideranda ea ſunt, quæ præpropera incre-

menta unicuique detrahunt, & quæ diminutiones adaugent: & ea quæ incrementa coadaugent, & quæ corroborant. Et quæ sint communes venarum dissectiones.

Pectinum ruptiones quæ quidem circa pubem fiunt, utplurimum statim sunt innoxiæ. Quæ vero paululum supra umbilicum in dextra parte, hæ dolorosæ sunt & anxiosæ, & stercoris vomitum inducunt, velut etiam Pittaco accidit. Fiunt autem hæ, aut a plaga, aut vulsura, aut alterius insultu. Quibus id quod medium est inter abdomen & cutem inflatur, & non sedatur: color est velut qui multum pallidus est, & qui ex candicante pallet: quoniam omne hujusmodi ab hepate est, & ex hoc sunt hepatici in his morbi: & morbi regii ab hepate, ad subalbidum colorem vergunt: & qui ex aqua inter cutem, & ex pituita alba laborant. Qui vero a splene sunt, tum hydropes, tum morbi regii, nigriores sunt. Sed & ulcera quæ ægre persanantur, exalbidorum sunt, qui fere lentis colorem referunt: & cutis diffringitur ac labia, velut Antilochus habuit & Aleuas, ab humoribus ex corpore salsuginoso, quod sub cute maxime, & a capite contingit, quum a pulmone fuerit calefactum. Occasiones unde quis ægrotare cœpit, considerare oportet, sive capitis sit dolor, sive auris, sive lateris. Signum autem sunt in quibusdam dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Ulcera oborientia ac judicantia febres, & tubercula: quibus hæc non fiunt, judicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidivæ ac celerrimæ. Crudos ac liquidos secessus, milium solidum in oleo coctum sistit. Exemplo est nautæ puer, & Myriochaune.

SECTIO SECUNDA.

Mulier cor, hoc est, os ventriculi dolebat, & nihil remittebat dolor. Huic polentæ pollen in mali punici succum inspersus, & semel in die acceptus in cibo satis fuit, & non revomebat, velut Charioni contigit. Mutationes prosunt, si non ad prava mutentur, velut his qui a medicamentis vomunt febrium gratia. Fines in meraciora desinentes, putrefactionem significant, velut Dexippo.

Serapis ex liquida alvo intumuit. Pruritus autem haud scio quot diebus, non ultra. Habebat autem & abscessum quendam in lateris mollitudine, qui nigrefactus occidit.

Et Stymargi uxor ex ventris per paucos dies turbatione, ubi multum in sistendo laborasset, & post pueri sexus fœminei quadrimestris ex corruptione discessum sana facta esset, intumuit.

Moscho e calculo laboranti fortiter, in superna palpebra hordeolum obortum est, magis ad aurem: deinde intro exulceratum est. Quinta & sexta die ex internis pus erupit. Infernas affectiones solvit. Glandularum tumor ac inflammatio circa aurem erat, itemque inferne in collo, e directo superni tumoris.

Aristæi uxoris frater fatigatus in via incalescebat: deinde in tibia tumores fiebant terebinthi fructui similes. Postea febris continua fiebat, & postridie sudor factus est, & aliis paribus diebus semper idem fiebat. Adhuc autem febris tenebat. Erat autem sublienosus. Ex sinistra nare sanguis erumpebat frequenter & paulatim. Judicatus est. Postridie juxta sinistram aurem tumor. Sequenti die etiam circa

dex-

dextram, sed hic minor: & insuper tepescebat. Hi evanuerunt, & non suppurati sunt.

Qui ab Alcibiade venit, ei ex febribus modicis ante judicationem testis sinister intumuit. Habebat autem splenem magnum: & sane tunc judicata est febris vigesima die: deinde alias atque alias subincalescebat, & subfloridum spuebat.

Cuidam manus dextra, & crus sinistrum, quum ex tussi parum & nihil memorabile ejecisset, siderationis modo resoluta sunt: alia vero nulla re alterata est, neque facie, neque mente: nec vero adeo fortiter illis partibus. Cœpit ad melius procedere circa vigesimam diem. Factum autem hoc est illi fere circa mensium eruptionem, & fortassis tunc primum apparebant. Erat enim virgo.

Apemantus & pater fabri illius qui caput fregit, & Nicostratus non extussiebant quicquam. Erant autem alibi circa renes dolores. Interrogationes factæ sunt: dicebant ipsos semper repleri potu aut cibo.

Dolores fortissimos quo modo dignoverit quis conspicatus, fuga, tolerantiæ, experientiæ, & timiditates indicant. Aqua quæ cito calescit, & cito frigescit, semper levior est. Cibi & potus experientia opus habent, an ad æqualitatem maneant. Dicendum quod ubi sanguis effluxit, expallescunt, & quæcunque alia hujusmodi. Abortus masculus sexaginta dierum, in partuum suppressionibus salubris. Hercules intumescebat mali ipsius die octava. Magis ex dysenteria laborat, quisquis sane etiam e tenesmo vexatur. Quædam lactans pustulas per corpus ubique habebat. Postquam autem lactare cessavit, sedatæ sunt per æstatem.

Coriarii illius qui coriacea præparabat, uxori, quum peperisset & perfecte exoluta esset, visum est de secunda membranosum quiddam remanere: discessit autem quarta die male. Nam urinæ stillicidio vexabatur. Statim concipiens peperit masculum. Habebat autem jam multos annos, & postremum neque menses prodibant. Quando autem peperisset, urinæ stillicidium paululum intermittebat.

Quædam priusquam conciperet, coxam dolebat. Postquam autem concepit, non amplius dolebat. Ubi vero peperit, vigesima rursus doluit. Peperit igitur masculum. Prægnanti in tibia inferne dextera, tertio aut quarto mense pustulæ, ad quas manna thuris utimur, itemque in manu dextera juxta magnum digitum: haud scio an peperit, reliqui enim ipsam semestrem: habitabat autem velut ego puto, in ædibus Archelai ad rupem.

Antigenis uxor habitabat juxta Nicomachum, peperit puerum carnosum quidem, verum qui haberet maximas partes discretas, magnitudine vero esset quatuor digitorum, & sine ossibus: deinde crassus ac rotundus. Hæc autem anhelosa erat ante partum: deinde simul cum partu pus revomuit modicum, velut ex furunculo vocato tuberculo.

Quæ filia peperit gemellas, & difficulter peperit, & non valde purgata est, tota intumuit: deinde venter ipsi magnus fiebat. Reliqua vero reprimebantur: & rubicunda prodibant usque ad sextum mensem: deinde alba valde per omne jam tempus. Atque hæ fluxiones veneri officiebant, & mera rubicunda ipsi profluebant.

In diuturnis intestinorum levitatibus ructus acidus oboriens, antea nun-

quam factus, signum bonum, velut Demænetæ contingit, Fortassis autem licet etiam arte parare. Nam turbationes ejusmodi alterant. Fortassis autem & ructus acidi intestinorum lævitatem solvunt.

Sanata est veratri potione Lycia: postremum splen magnus, & dolores, & febris, & ad humerum dolores. Et vena quæ in splene est, in cubito secabatur: & saliebat quidem sæpe. Aliquando vero etiam non est facta, sed una cum sudore sanguis penetravit, aut sua sponte. Ex quo autem prodibat, splen dextera parte intendebatur, spiritus intus duplicabatur, non tamen magnus: mente movebatur, contegebatur, flatus inerat, non prodibat inferne quicquam, neque mingebat. Mortua est ante partum. Quæ circa fauces ad alterutram partem repentia processerunt, exulcerata non sunt, ad sinistra transiverunt, ad splenem dolor venit citra judicationem. Hieroni judicatio facta est decimaquinta die. Coi sorori hepar elevatum est splenico modo. Mortua est secunda die. Bion simul multum mingebat quod non subsidebat, & sanguis ex sinistra nare manabat. Erat enim & splen sursum in gibbum elevatus, ac durus: superstes mansit: recidiva.

Erant autem anginosorum affectiones hæ. Colli verticula intro vergebant, quibusdam amplius, quibusdam prope. Et collum forinsecus conspicuam cavitatem intro habebat, & hac parte ad contactum dolebat. Erat autem & cuidam infra os dentis appellatum, quod non similiter acutum est: quibusdam vero etiam valde rotundum, majore circumferentia. Si non cum dente appellato, fauces non inflammatæ, verum jacentes. Partes sub maxilla tumidæ, non inflammatis similes. Neque glandulæ ulli intumuerunt: sed magis secundum naturam: linguam non facile vertebant, ipsisque & major esse videbatur, & prominentior & sub lingua venæ conspicuæ: deglutire non poterant, aut valde difficulter. Immo ad nares fugiebat, si valde cogerent: & per nares loquebantur. Spiritus autem his non valde sublimis. Quibusdam vero venæ in temporibus, & in capitibus ac cervice elevatæ. At recrudescentibus, ex his, parum quiddam tempora calida, etiamsi alias non febricitarent. Non suffocabantur plurimi, nisi quum deglutire cupiebant, aut salivam, aut aliud quiddam. Neque oculi intus desidebant. Quibus igitur tumor erat rectus, nec in alteram partem vergebat, hi neque leniter sideratorum modo resolvebantur. An vero aliquem periisse viderim, in memoriam revocabo. Quos autem nunc novi, superstites manserunt, erant autem partim celerrime allevantia. Plurima vero ad quadraginta dies deveniebant: & in hoc plerumque etiam sine febre. Multi vero etiam ad valde longum tempus, partem aliquam tumoris habebant. Et deglutitio, & vox indicabat: & columellæ liquescentes significationem quandam pravam exhibebant, quamvis nullum gravius malum habere videbantur. Qui vero tumores ad alteram partem vergentes habebant, hi unde verticula inclinata fuerunt, isthic resolvebantur. Atque inde ad alteram partem distrahebantur. Erant autem hæc in facie maxime conspicua, & in ore & intersepto juxta gurgulionem. Sed & maxime inferne pro ratione immutabantur. Cæterum resolutiones leviter sideratorum modo, non per totum corpus fiebant, veluti ex

ex aliis, sed usque ad manum, ab anginosa affectione. Atque hi & matura exspuebant, eaque pauca ac difficulter. Quibus autem in rectum tumor tendebat, itidem exspuebant. Quibus vero etiam cum febre, hi multo magis & difficulter spirabant, & aliena loquebantur, & venæ his magis elevatæ. Et pedes omnibus quidem frigidissimi erant, maxime autem his. Et hi ad erecte standum impotentiores erant. Et quidam non statim moriebantur. Quos autem ego novi, omnes mortui sunt.

SECTIO TERTIA.

In Perinthum circa solstitium fere æstivum venimus, facta autem est hyems clementi cœlo, austrina. Ver & æstas valde sine aquis usque ad pleiadum occasum. Nam si etiam quid aquæ cecidisset, id erat velut minutæ roris guttæ. Et Etesiæ non valde spirarunt: & qui spirarunt, divulse id fecerunt. Æstate febres ardentes populariter grassatæ sunt multæ. Erant autem sine vomitu: & alvi turbatæ ex tenuibus, aquosis, non biliosis, spumosis, multis, quæ aliquando deposita etiam subsidentiam habebant, ex quibus sane etiam id quod sub dio noctu exponebatur, simile erat. Æquales specie alvi secessus semper, malum. In his multi soporosi erant, & mente moti: hi vero ex somnis tales fiebant. Quum autem suscitati essent, omnia intelligebant. Spiritus sublimes, non tamen valde; urinæ tenues quidem plurimis & paucæ, alias autem non decolores. Sanguinis eruptiones e naribus fiebant, nisi paucis: neque parotides juxta aures, de quibus postea scribam: neque splenes attollebantur, neque dextrum præcordium, neque dolorosum valde, neque fortiter intentum erat. Erat tamen quid quod judicationem faciebat. Et maxime judicabantur omnia plerumque circa decimam quartam diem, pauca cum sudore, pauca cum rigore: & valde paucis recidivæ fiebant. At vero sub minutas velut roris guttas quæ in æstate fiebant, apparebat sudor. In febricitantibus etiam quidam sudores statim ab initio fiebant, non tamen maligno modo: & quibusdam sub hoc tempus etiam judicatio facta est cum sudore. Fiebant autem in febribus æstivis, circa septimam, octavam, & nonam diem, aspritudines in cute miliaceæ, culicum morsibus maxime similes, non valde pruriginosæ. Hæ perseverabant usque ad judicationem. Nulli equidem masculo tales erupisse vidi. Mulier autem nulla mortua est, cui hæ fiebant. Et gravi auditu præditæ & soporosæ erant. Prius autem non valde soporosæ erant hæ, quibus illæ affuturæ essent. Non tamen in totum durabant. Verum soporosæ & somnolentæ erant per æstatem, & usque ad pleiadum occasum. Postea vero magis vigiliæ aderant. Sed neque in totum ab hac constitutione moriebantur. Alvum igitur per cibos sistere non dabatur, imo præter rationem putasset quis mederi conducere, etiamsi minus multa quibusdam prodirent, per hoc quod in frigore quis jaceret strato supposito. Nam ulcerat quidem frigidum, calefacit autem ejusmodi species sensim progrediendo adhuc magis, etiamsi nulla afflictio naturæ accedat: & in quibus, & qualia signa, & plura aut pauciora contingentia, oscitatio, tussis, sternutatio, distentio cum oscitatione, eructatio, flatus: omnia talia corrumpunt. Quibus in febribus anxiosis, hor-

horridis, rubeſcunt facies, laſſitudines, oculorum dolores, capitis gravitates, reſolutiones leviter ſideratorum modo, & menſes ſi apparuerint, maxime quibus primum, ſed & virginibus & mulieribus, quibus per tempus: ſed & quibus non in quo ſolet tempore, aut velut oportet apparent; deinde pallidæ fiunt. Magnum autem in omnibus, id quod & conſequenter fit, & in quo tempore, & in quibus. Valde bilioſis in febribus maxime, omnino quibuſdam ad crura purgatio.

Medicamentorum modos ſcimus, ex quibus qualia, & quæ fiunt. Non enim omnes ſimiliter, ſed alii aliter componuntur. Et alibi citius, aut ſerius, in manuum tractationes aſſumuntur, velut eſt aut ſiccare, aut tundere, aut coquere, & ejuſmodi. Omitto plurima, quæ unicuique, & in quibus morbis, & quo tempore morbi, ætatem, ſpeciem, victum, qualis hora anni, & quæ, & qualiter procedat, & hujuſcemodi.

Zoilo juxta murum ex tuſſi matura, febris acuta, & faciei rubor, & alvus intercepta, præterquam ad neceſſitatem coacte, lateris ſiniſtri dolor, & auris e directo valde doloroſa, & caput non uſque adeo. Spuens ſemper ſuppuratum ægrotabat. Sed alia judicata ſunt, & juxta aurem pus multum erupit, circa octavam aut nonam diem. Principia vero noni diei ex dolore auris. Haud ſcio quomodo ſine rigore judicatio facta eſt. Sudavit caput valde. Et hic ſudor firmus erat, quod quidem ardor etiam ſiniſtri lateris eſſet. Superne una cum aure dolor ſedatus, maxime circa ſcapulas. Sed & ante ſputa multa, ab initio florida rejecta, & circa ſeptimam aut octavam diem. Deinde laborioſa. Alvus reſtitit uſque ad nonam & decimam diem. Dolor extinctus eſt. Tumor remittebat, & ſudores fiebant parvi, non autem judicabant. Manifeſta autem erant hæc tum ex aliis, tum ex receſſu. Nam incipiente auris dolore, etiam venter turbatus eſt. Erupit autem ex aure nona die, & judicatus eſt morbus decima quarta ſine rigore eadem die. Sed & ſputum largius ibat, & maturius, poſtquam auris erupit. Sudores autem, & ſerpentia ulcuſcula ad multum tempus, in capite fiebant. Reſiccata ſunt tertia die. Quæcunque ſine ſigno judicationis judicatorio diſparent, male judicata ſunt, velut eryſipelas ancillæ Polemarchi.

In glandularum tumoribus febres, malum, exceptis diariis. Et in febribus glandularum tumores, deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiſerunt. Spiritus, præcordiis elevatio mollis, & intentio neutra, in ipſis ſuperne rotundum, in dextris velut circumferentia ſuppuratoria, aliud longius magis, aliud diffuſum, aliud deorſum repens, & hinc atque hinc diſtentio uſque ad umbilicum. In omni ſurſum verſus e directo latione, ſi revocetur, & in rotunditatem concludatur, quatenus quidem ſpiritus fuerit, citra judicationem calore attenuatur. Si vero hunc effugerit, ad ſuppurationem procedit. Spiritus denſi, parvi: magni, rari: parvi, rari: extra magnus, intra parvus, alius quidem extendens, alius vero urgens: dupla intro revocatio, velut ſuperinſpirantibus: calidus, frigidus. Medela aſſiduarum oſcitationum ſpiratio longa. Non potantibus, & vix, ſpiratio brevis.

E directo etiam laterum intentio doloroſa, & præcordiorum intentiones, & ſplenis elevationes, e naribus eruptio-

tiones. Quæ relinquuntur post judicationem, recidivas facere solent. Primum itaque lienis elevationes, si non ad articulos finierint, sanguinis e naribus eruptio fit, aut præcordii dextri intentio, si non penetraverint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorunque, & recidivæ horum merito fiunt. Absceffus igitur horum facere oportet si non fiant: eos vero qui jam fiunt declinare. Eos autem excipere, si prodierint jam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadjuvare. Eos vero avertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si jam veniunt. Quarta die, contingentes sanguinis e naribus eruptiones ægre judicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent, una cum judicatione, ad septimum circuitum durant.

Scopo ex mucosis, biliosis, & faucium inflammatione, malo victu uso alvus suppressa est, & febris acuta facta, & lingua florida, & vigil sine somno. Pectinis intentio fortiter, æqualiter, paulatim ad infernam partem in dextris. Spiritus subdensus præcordia dolebat, & respirans, & quum verteretur. Sine tussi vero exscreabat subcrassa. Peplus ipsi data, a præcordio quidem depulit, transivit autem nihil. Postridie glandes duæ appositæ non apparuerunt. Urina crassa & turbata. Subsidentia lævis & plana: & restitit alvus in turbulentia, venterque mollior erat. Et splen elevatus, & deorsum vergens factus est. Potu utebatur aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto. Decima sanguis ex sinistra nare aquosus paucus venit: non autem valde infirmus erat ob hoc ipsum: & urinæ subsidentiam habens. In subsidentia vero subalbum quiddam adhærens vasi, tenue, neque genituræ simile, neque dissimile. Defluxit hoc brevi. Postridie judicatus est, a febre liber, & subiit subviscosum undecima die. Hoc vero circa defluxum erat quid biliosum. Urinæ vero purgatio multa, tum copia, tum subsidentia: & priusquam vinum bibere inciperet, fere pituitæ similis. Penetravit autem undecima die, ut quæ non esset multa. Viscosa vero erant stercora & turbata. Hujusmodi autem judicatorio modo fiebat. Nam & Antigenis in Perintho tale erat. Quæ circa linguas elevantur collectiones, & humiles calculi, & quæ podagricis fiunt, circa debiles illorum articulos sunt. Nam ossium natura causa est, ut hæc & indurentur, & distendantur.

Collectio Hippostrati uxori ex quartana annua ad fastigium elevata, quum subfrigida palam esse videretur, impetus in totum corpus factus est, & sudor: judicata est hoc modo: & postea menses plures copia & tempore. Tunc enim suppressi fuerant. Absceffus non consistere visus est. In pulsantibus sanguinem fundentibus figura ampla, & in totum si ex omnino declivi acclive fiat. Quapropter etiam deligationes in venarum sectionibus impetum faciunt: fortes vero sanguinem impediunt. Sanguineum & subbiliosum, ructum acidum facit. Fortassis autem ad atræ bilis morbum his desinet. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis a lumbis, per dorsum ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quam anteriore, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rara. Indicat autem pilus animantium.

Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labo-

Labores in circuitibus. Quicquid in septuaginta movetur, in triplicitatibus perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, requirit diætam siccissimam. Quod citius motum est ac discretum, rursus augescit etiam tardius, & ad longius tempus. Labores, circa quinquagesimum tertium diem, & circa centesimum sextum. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense, & secundo, ac quarto. Quæ nosse oportet ad septimum mensem, aut a mensium fluxu numerandi sunt novem menses, aut a conceptione: & ad septuaginta ac ducentos dies Græci menses fiunt: & si quid amplius ultra hos est, & aut masculis, aut etiam fœmellis, hæc fiunt, aut contraria. A cibis & potibus humeri ac mammæ inflantur: & impotentiæ, & inflationes in capite, incrementa faciunt, donec ossa fuerint solida facta. Menstruarum purgationum circuitus est. Quæ ante has fiunt gravitates, similes sunt laboribus octimestribus. Primipararum lac, alimento quidem transmutationem accipiente, octimestri vero perficiente. Menstruæ purgationes similes octimestribus, intendentibus ad decimum mensem contingentes, malum.

Si in vulneribus fortibus, tumor non appareat magnus, malum. Laxi, bonum: sursum pascentes, pejus. Quibus tumores in ulceribus, non valde convelluntur, neque insaniunt. His autem derepente dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, convulsiones cum doloribus, quibus autem ad anteriores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. Tumores præter rationem allevantes, pravum: velut Andronici filio erysipelas recurrit: si non ad eundem locum rediens, bonum quid significet. Hoc ex nativitate circa aurem, ad pubem distributum est. Alteri tertia, ex nativitate die factum suppuratum est nona. Hic septima die sanus evasit. Maligniora sunt quæ derepente disparent.

SECTIO QUARTA.

De Venis.

Hepatitis in lumbis usque ad magnum verticulum, inferne etiam verticulis se ingerit: hinc sublevata per hepar, & per septum transversum ad cor: & quæ quidem recta est, ad claviculas: hinc aliæ quidem ad collum, aliæ vero ad scapulas, aliæ deorsum deflectentes, ad verticula & costas declinant. Et ex sinistris quidem, una prope claviculas: ex dextris vero ad quendam ipsarum locum. Alia vero utrinque deflexa. Alia paulo inferius deflexa, ubi quidem illa deficit, costis se ingerit, donec ad venam in ipsum cor accesserit, ad sinistras deflexa. Infra autem decurvata ad vertebras descendit donec perveniat, & inde incipit elevari, ingerens se costis reliquis omnibus, hinc atque hinc singulis ramulos præbens, quum sit una: a corde quidem ad locum quendam a sinistris magis procedens: deinde infra arteriam, donec consumpta fuerit, & venerit eo unde hepatitis sublevata est. Priusquam autem eo venit, circa extremas duas costas divisa est, & partim ab hac, partim ab illa verticulorum parte progressa consumitur. Quæ vero recta a corde ad claviculam tendit, supra arteriam est: & ab hac, velut etiam juxta lumbos infra arteriam, ad hepar insilit, partim in portas & pinnas, partim in reliquum deinceps procedit paulo infra

septum

septum transversum. Septum autem transversum adhæret hepati, neque facile est ipsum separare. Duplices porro venæ a claviculis, alteræ hinc, alteræ isthinc, sub pectus ad pectinem procedunt: quo vero hinc, nondum scio. At septum transversum infra juxta verticulum, quod est infra costas, qua renes ex arteria, ea parte consurgunt. Verum arteriæ ex ipso rene oriuntur, hinc atque hinc ab arteria nervum habentes. Atque hac parte alicubi in recurrente a corde Hepatitis desinit. Cæterum ab hepatitide per septum transversum maximæ duæ, altera hinc, altera isthinc, sublimes feruntur, multifidæque per septum sunt, & circa ipsum consistunt in superna parte, atque hæ magis sunt conspicuæ. Duo vero nervi a cerebro sub os magni verticuli, ex supernis & ad gulam magis ab utraque arteriæ parte descendunt, & uterque in seipsum incidens, uni similis, ubi verticula & septum sunt, ibi desinunt: & quidam ambigui, ex hac societate ad hepar & splenem ipsos tendere putaverunt. Alius nervus ab utraque verticulorum, & ad costas distribuitur: & quemadmodum venæ, sic hi per septum, ad mesenterium mihi tendere videntur. Ubi autem hæ deficiunt, rursus hinc ubi septum exoritur, ab eo cohærentes ac continui existentes, juxta medium infra arteriam, deinceps ad verticula distribuuntur, quemadmodum venæ, donec ad sacrum os progressi consumuntur.

In Æno ex assiduo leguminum esu, fœminæ & masculi crurum impotentes facti sunt, ac vitam degerunt. Sed & his qui ervo vescuntur, genua dolent. Diligentia adhibenda est ut excandescentia inducatur, & coloris reparandi, & sanguinis in vasa subter cuticulam colligendi gratia: itemque lætitia, & timor, & hujusmodi.: & siquidem reliquum corpus simul ægrotarit, simul curare: sin minus, satis est.

Stymargi famula Idumæa erat, quæ ubi filiam peperisset, conversum est ei uteri osculum, & dolor ad coxam & crus. Juxta malleolum secta vena liberata est, & quidem quum etiam tremores totum corpus detinerent. Verum ad causam devenire oportet, & ad causæ principium.

SECTIO QUINTA.

Naturæ indiciorum notio.

Quicunque fulvi, naso acuto, oculis parvis, mali. Quicunque fulvi, simi, oculis magnis, boni. Hydropici ravos oculos habent, & calvi sunt. Vocis gracilitatem solvit varix, ad sinistrum & dextrum testem: absque horum altero fieri non potest ut solvatur. Magni, calvi, balbi, gracili voce præditi, boni. Morbos autem habent, balbus, aut calvus, aut gracili voce præditus, aut hirsutus, fortiter atrabilarios. Qui lingua offendunt, & labiorum non sunt potentes, eos necesse est dum illa solvuntur, suppuratos fieri. Dolorem in locis infernis fortem, surditas solvit, itemque sanguis multus ex naribus erumpens. Insania, magni morbi ex more contingentis solutio. Si puerperis convulsio fiat, febrem excitato: & cerato multo tepido in vesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. Si capitis os confractum fuerit, lac, & vinum ammixta aquæ pari mensura, bibenda dato. Si vero ulcus fuerit, internas venas secato, si non febricitet. Si autem desipiat, caput irrigato, si non præcordia fuerint ele-

elevata. Si caput doluerit, ad pectus descendit: deinde ad præcordia, postea ad coxam: omnia vero ut doleant, fieri non potest. Ventositatem flatuosam venæ sectione fluxionem pharmaco illito sistito. Fluxus enim ex vena magna est. Si vero sua sponte multum fluat, jejunet: aut aquæ partes duas, lactis quatuor bibat. Infœcundas fomentis ac medicamentis curato.

Quicunque derepente voce destituuntur, si sine febre fuerint, ipsis venam secato. Pituitæ fluxiones ex mammis trahunt oculi, & eructant per nares ad pulmonem. Quibus tussis sicca est, his non solvitur, nisi dolor fortis ad coxas, aut ad crura, aut ad testem irruat. Si hydropicum tussis corripiat, siquidem statim animo linquatur, calidis omnibus utatur: sin minus, inebriato, ac cibis ipsum impleto. Venas autem internas secato, dum morbus magnus in intentione est. Solutio coxarum doloris, oculorum distortiones, cæcitas: testium tumoris, mammarum elevatio. Si febre tenente, partes circa faciem graciles fuerint, in die impari, sequenti die solvetur. Hydropicus si tumorem in cruribus habens tussiat, malum. Si auris doleat, lacte utatur. Si non in die impari febris dimittat, recidivare necesse est. Cui vena in cubito pulsarit, insanus & iracundus est: cui vero quieverit, stupidus. Vulnus si sanguinem fundat, ulcus ne madefacito, verum caput calida rigato. Si os ventriculi doleat, panem calidum cum vino meraco exhibeto. Vomitus solutio: aquam calidam bibendam dato, & vomat. Quæcunque corrupta torpescunt, evulsa vena ulcerato, ac sanato. In convulsione digitorum manus citra febrem, venam secato, si non caput doleat: sin minus, aquam calidam affundito. Ad oculos. Spodii partem duodecimam, croci quintam, nuclei olivæ unam, cerusæ unam, myrrhæ unam. Aquam frigidam super caput fundito: & allia cum maza edenda dato. Varices calvorum si non magni fuerint, furiosi sunt. Ad vitiliginem & lepram. Calcem in aqua adhibeto, ut ne exulceres. Secundarum purgatio, si non discedant. Sternutatorium ad nares apponito, ut sternutet: & sternutantis nares ac os apprehendito.

SECTIO SEXTA.

Naturæ indiciorum notio.

Caput magnum, oculi parvi, balbi, iracundi sunt. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Balbi, celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxii, biliosique sunt, oculis non nictantes, iracundi. Magnum caput, oculi nigri & magni, nasum crassum & simum habentes. Oculi ravi, magni, caput magnum, cervix tenuis, pectora angusta, congrue adaptati hominis sunt. Caput parvum habens, neque balbus esse poterit, neque calvus, nisi fuerit glaucus. In convulsionibus si vox in die impari solvitur, a magno morbo liberat. Puerperæ febricitanti & dolenti aquam affundito, & ptisanam crassam ter in die calidam dato. Puer nutritur septimo mense, aut nono, aut decimo, & voce firmatur, & robur sequitur, & manibus validus fit. Dum vox solvitur, omnia solvuntur. Solutio enim similis est voci. Solvitur autem in die impari. Si venæ pulsaverint in manibus, & facies sana ac robusta fuerit, & præcordia non fuerint mollia, diuturnus fit morbus, qui sine convulsione non solvitur, aut sanguinis mul-

multi ex naribus eruptione, aut dolore ad coxas. In gutturis dolore, aquam calidam super caput fundito, si non frigus fuerit. Sin minus, farinam quam calidissimam dato, & vinum meracum.

In turbatione ventris, fabas coctas dato, si non supernæ partes abunde fuerint biliosæ. Aut cuminum cum fabis edendum dato. Nitrum autem ægyptium, & coriandrum, ac cuminum cum oleo terito, & ventri illinito. At interceptio morbi fieri non poterit, nisi in die impari. Neque principium fieri poterit, nisi in die pari, itemque mense ac anno pari. Qui moriuntur, eos necesse est die impari, & mense impari, & anno impari mori. Bonum autem fuerit prædicere mortem, aut dolores fortes. Quorum oculi robusti non sunt, his mors brevi imminet. Si vero in impari anno fiat, ab utrisque impares fieri necesse est. Si autem in anno pari & die pari, necessarium est in impari die mori. Ex numero tertia fortissima est. Anginam & lippitudinem solvit venæ sectio. Vulnerato intestino, respiratio prodit inferne inconspicua juxta vulnus, & evacuantur pectora. Dato igitur lac & vinum, pari aquæ mensura ammixta. Quorum pectora bilem generant, balbi, furiosi, & calvi sunt. Quicunque horum ex nativitate etiam strabones, hi imprudentes sunt, aut calculosi, aut insanientes. Quibus autem non, alterius mali solutio fit. Circa naturam plurimam vim habet mamma dextera, oculus dexter, & quæ infra sunt hac parte. Nam & masculi dextris inhærent. Mulieribus menses ut sistas, cucurbitam maximam ad mammam affigas. Trimestris puer omnia præ se fert, & lac tunc habet. Si multum fluat lac, necesse est fœtum debilem esse. Si solidiores fuerint mammæ, sanior est fœtus. Vena crassa est in utraque mamma: quapropter maximam habet prudentiæ partem. Urinæ stillicidium solvit venæ sectio. Si superni loci turgent qui sunt circa caput, ulcerum purgatio, vomitus, sudor.

A ventris turbatione, aut a tussi, si cancer fiat, os amarescit. Dato autem elaterium bibendum bis aut ter, si non balbus fuerit. Deligare vero oportet florem æris ustum, donec fulvus evaserit, & spongiam, si non balbus fuerit. In anxietate, horrore, oscitatione, dato vinum pari aquæ mensura ammixta. Ad auris dolorem cucurbitam affigito. Quicquid supernarum partium doluerit, dolor ad coxas, aut ad genua, & anhelatio oboriens, omnia hæc solvit. In volvulo molli, frigidum vinum multum meracum pro ratione dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. Solvit autem & febris, & dysenteria citra dolorem. Si præcordia distenta fuerint, manu comprimito ac lavato. Ad paronychiam unguium abscessum, galla nigra cum melle. Aqua secedente, lactis heminas octo bibendas dato. Si vero vomat, & non bibat, allii aut ceparum intritum dato. Ut mulier in utero concipiat, polypos parvos super flamma calidissima assatos, & fere semiambustos, edendos dato. Et nitrum ægyptium tritum, coriandrumque ac cuminum, in pastillos efformato, in pudendumque subdito. Si ex crapula caput doleat, vini meraci heminam bibat. Si vero aliter caput doleat, panem quam calidissimum cum vino meraco edat. Si hominem calor corripiat, non a bile, neque a pituita, sed aut a lassitudine, aut alias febriat, aquam multam calefacito: deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimam

coquito. Postquam autem pedes sudarint: farinam plurimam & calidissimam edens, ac vinum meracum insuper bibens, vestimentis contectus facile quiescat. Aut narcissi duo aut tria capita in cœna edat. Qui insania corripietur, ei hoc signum præsagit, sanguis colligitur ipsi ad mammas.

HIPPOCRATIS POPULARIUM

Liber tertius.

SECTIO PRIMA.

AEGROTUS primus. Pythion qui habitabat juxta Telluris templum. Cœpit tremor a manibus prima die, febris acuta, delirium. Secunda, omnia exacerbata sunt. Tertia, eadem. Quarta ab alvo pauca, mera, biliosa prodierunt. Quinta omnia exacerbata sunt: tremores perseverabant, somni tenues, alvus restitit. Sexta, sputa varia, subrubra. Septima, os distractum est. Octava, omnia exacerbata sunt. Tremores perseverabant. Urinæ ab initio quidem, & usque ad octavam tenues, decolores, in medio pendens nubilosum quiddam habebant. Decima, sudavit. Sputa aliquantulum matura, judicatus est: & urinæ subtenues circa judicationem. Post judicationem vero, quadraginta diebus postea suppuratio circa sedem, & abscessus factus est cum urinæ stillicidio. P. M. V. Q. S. hoc est, Probabile multitudine urinæ quadragesima sanatum.

Ægrotus secundus. Hermocraten qui ad novum murum decumbebat, febris vehemens corripuit. Cœpit autem dolere caput, lumbos. Præcordii distentio molliter. Lingua ab initio adusta est. Surditas statim: somni non aderant. Siticulosus non valde. Urinæ crassæ rubræ, depositæ non subsidebant. Ab alvo vero non pauca combusta prodibant. Quinta, minxit urinas tenues, habebant quid in medio pendens, non subsidebant. Ad noctem mente motus est. Sexta, morbo regio correptus est: omnia exacerbata sunt: non resipiscebat. Septima, molesta fuit. Urinæ tenues similes, similiter etiam sequentibus diebus. Circa undecimam omnia visa sunt allevata esse. Sopor cœpit. Urinæ crassæ subrubræ, infra tenues, non subsidebant. Placide resipiscebat. Decimaquarta a febre liber, non sudavit: dormivit, intelligebat omnia. Urinæ consimiles. Circa decimam septimam rediit, calefactus est sequentibus diebus febris acuta. Urinæ tenues. Rursus autem vigesima die judicatus est, a febre liber, non sudavit. Cibum fastidiebat per totum tempus: resipiscebat, loqui non poterat, lingua arida: non sitiebat: dormiebat soporosus. Circa vigesimam quartam calefactus est: alvus lubrica multis tenuibus fluens: & sequentibus diebus febris acuta: lingua combusta est. Septima & vigesima mortuus est. Huic surditas perpetuo perseverabat. Urinæ crassæ & rubræ non sub-

ſubſidentes: aut tenues decolores, & in medio quid pendens habentes: guſtare autem non poterat. P. S. S. V. S. M. hoc eſt, Probabile ſeceſſibus ſuppreſſis vigeſima ſeptima mortuum.

Ægrotus tertius. Qui in Dealcis horto decumbebat, capitis gravitatem, & tempus dextrum doloroſum habebat multo tempore. Cum occaſione vero febris corripuit, decubuit. Secunda die ex ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Ab alvo ſtercora probe prodierunt. Urinæ tenues, variæ, in medio pendens quiddam habentes minutim diſperſum, velut farinæ craſſiores, & genituræ ſimiles. Tertia, febris acuta, ſeceſſus nigri, tenues, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſſibus livida: ſomno graviore aliquantulum premebatur, moleſte ſurgebat. Urinis ſubſidentia livida, ſubviſcoſa. Quarta, vomuit bilioſa, flava, pauca, paulo poſt æruginoſa. De ſiniſtra nare modicus merus ſanguis fluxit. Seceſſus ſimiles. Urinæ ſimiles: ſudavit circa caput & claviculam: ſplen elevatus eſt: femoris dolor e directo. Præcordii dextri diſtentio ſubmollis: nocte non dormivit: parum mente motus eſt. Quinta, ſeceſſus plures, nigri, ſpumoſi, ſubſidentia ſeceſſibus nigra: nocte non dormivit: mente motus eſt. Sexta die, ſeceſſus nigri, pingues, viſcoſi, graveolentes: dormivit, intelligebat magis. Septima, lingua ſicca, ſiticuloſus, non dormivit, mente motus eſt. Urinæ tenues, non boni coloris. Octava, ſeceſſus nigri, pauci, compacti: dormivit: intelligebat: ſiticuloſus non valde. Nona riguit: febris acuta: ſudavit: frigiditas: mente motus eſt: dextro oculo diſtortus eſt: lingua arida, ſiticuloſus, inſomnis. Decima circa eadem. Undecima, intelligebat per totum omnia, a febre liber: ſudavit: urinæ tenues circa judicationem. Duobus a febre liber fuit, decimaquarta rediit. Statim autem nocte non dormivit: penitus mente motus eſt. Decimaquinta urina turbata, qualis ex his quæ ſubſiderunt fit, quum fuerint agitatæ: febris acuta: penitus mente motus eſt: non dormivit: genua & tibias doloroſa habebat: ab alvo ſubdita glande, ſtercora nigra prodierunt. Decimaſexta urinæ tenues, habebant quid in medio vehens nubiloſum: mente motus eſt. Decimaſeptima mane extremitates frigidæ: contegebatur: febris acuta: ſudavit per totum: allevatus eſt: intelligebat magis: non a febre liber, ſiticuloſus. Vomuit bilioſa, flava, pauca. Ab alvo ſtercora prodierunt paulo poſt nigra, pauca, tenuia. Urinæ tenues, non boni coloris. Decimaoctava non reſipiſcebat: ſoporoſus. Decimanona per eadem. Vigeſima dormivit, omnia intelligebat: a febre liber: non ſitiebat. Vigeſimaprima parum mente motus eſt: paululum ſitiebat: præcordii dolor, & circa umbilicum palpitatio perpetuo. Vigeſimaquarta urinis ſubſidentia: intelligebat omnia. Vigeſimaſeptima coxæ dextræ dolor. Urinæ tenues, & ſubſidentiam habebant: in reliquis commodiſſime habebat. Circa vigeſimamnonam oculi dextri dolor: urinæ tenues. Quadrageſima egeſſit pituitoſa, alba, aliquanto plura: multum ſudavit per totum: perfecte judicatus eſt.

SECTIO SECUNDA.

Ægrotus quartus. In Thaſo Philiſtes caput multo tempore dolebat: & quandoque etiam aliquanto graviore ſomno preſſus decubuit. Quum autem ex potationibus febres continuæ obortæ

tæ essent, dolor exacerbatus est: nocte excalefactus est primum. Prima die vomuit biliosa, pauca, flava primum, postea vero plus æruginosa. Ab alvo autem stercora prodibant: noctem habuit molestam. Secunda die, surditas: febris acuta: præcordium dextrum distentum est, declinavit ad internas partes. Urinæ tenues, pellucidæ, habebant quiddam in medio pendens genituræ simile. Parum insanivit circa meridiem. Tertiam diem molestam habuit. Quarta convulsiones: exacerbata sunt omnia. Quinta mane mortuus est.

Ægrotus quintus. Chærionem qui decumbebat apud Demænetum, ex potu febris corripuit. Statim autem capitis gravitas dolorosa: non dormivit: alvus turbata ex tenuibus biliosis. Tertia die febris acuta: capitis tremor, maxime autem labii inferni: paulo post rigor, convulsiones: penitus mente motus est. Noctem moleste tulit. Quarta, per quietem, parum dormivit: parum deliravit. Quinta, laboriose omnia exacerbata sunt: delirium: noctem moleste tulit, non dormivit. Sexta, per eadem. Septima, superriguit: febris acuta, sudavit per totum: judicatus est. Huic perpetuo ab alvo secessus biliosi, pauci, meri. Urinæ tenues, boni coloris, in medio nubilosum quiddam pendens habentes. Circa octavam minxit urinas melioris coloris, habentes subsidentiam albam, paucam: resipiscebat: febris intermisit. Nona, rediit. Circa decimamquartam febris acuta: sudavit. Decimasexta vomuit biliosa, flava, satis multa. Decimaseptima superriguit: febris acuta: sudavit: a febre liber, judicatus est. Urinæ post recidivam & judicationem, melioris coloris, subsidentiam habentes. Neque mente motus est in recidiva. Decimaoctava parum calescebat: insuper sitiebat. Urinæ tenues, quod in medio pendebat nubilosum erat: parum mente motus est. Circa decimamnonam a febre liber, collum dolorosum habebat. Urinis subsidentia: perfecte judicatus est vigesima. P. M. P. V. V. S. hoc est, Probabile multitudine biliosarum urinarum vigesima sanatum.

Ægrotus sextus. Euryanactis filiam virginem febris corripuit. Erat autem sine siti perpetuo, nihil ad gustandum admittebat. Ab alvo pauca prodibant. Urinæ tenues, paucæ, non boni coloris. Incipiente autem febre, circa sedem dolebat. Sexta die, a febre libera, non sudavit: judicata est. Quod vero circa sedem erat, parum suppuratum est: erupit una cum judicatione. Post judicationem septima die, riguit, parum incaluit, sudavit: post judicationem octava die, riguit non multum: postea vero extremitates frigidæ semper. Circa decimam post factum sudorem, mente mota est: & rursus brevi resipiscebat. Dicebant autem ex gustato botro ipsam hæc pati. Die vero una intermissa, rursus duodecima multum delirabat: alvus turbata est ex biliosis, paucis, meris, tenuibus, mordacibus: frequenter surgebat. Die septima ab ea qua mente mota fuit, mortua est. Hæc incipiente morbo fauces dolebat: & perpetuo ruborem habebat: & gurgulio revulsus: fluxiones multæ, parvæ, tenues, acres. Tussiebat, maturum nihil educebat. Omnes cibos per totum tempus fastidiebat, neque ullum aliquem appetivit: sine siti erat: neque quicquam memorabile bibit. Tacens nihil loquebatur. Tristitia desperata rursus corripiebat. Erat au-

autem & innata quædam tabes.

Ægrotus septimus. Anginosa illa quæ apud Aristonem erat, primum a lingua cœpit. Vox non clara, lingua rubra resiccata fuit. Prima die, horrida, incaluit. Tertia, rigor, febris acuta, tumor subruber, durus, colli & pectoris ex utraque parte: extremitates frigidæ, lividæ. Spiritus sublimis: potus per nares fundebatur, deglutire non poterat: alvi secessus & urinæ suppressa erant. Quarta, omnia exacerbata sunt. Mortua est anginosa. P. S. S. Q. M. hoc est, Probabile, secessibus suppressis quinta mortuam.

Ægrotus octavus. Adolescentem, qui decumbebat in Mendacium foro, febris corripuit, ex lassitudinibus, & laboribus, ac cursibus insolitis. Prima die, alvus turbata ex biliosis, tenuibus, multis. Urinæ tenues subnigræ: non dormivit: siticulosus. Secunda, omnia exacerbata sunt. Secessus plures, intempestiviores: non dormivit. Mens turbata: parum sudavit. Tertia, moleste habuit: siticulosus, anxius: multa jactatio: desperatio: mente motus est. Extremitates lividæ ac frigidæ, præcordii intensio, submollis utrinque. Quarta, non dormivit. Malum in pejus procedebat. Septima, mortuus est. Ætate circa vigesimum annum erat. P. N. S. M. hoc est, Probabile, novationibus septima mortuum.

Ægrotus nonus. Quæ apud Tisamenum decumbebat mulier, ei volvulosa moleste procedebant: vomitus multi: potum continere non poterat. Dolores circa præcordia. Et in infernis partibus juxta ventrem dolores, tormina continua, non siticulosa: incalescebat. Extremitates frigidæ perpetuo: anxia: insomnis. Urinæ paucæ, tenues: secessus crudi, tenues, pauci: prodesse non amplius quicquam poterat. Mortua est.

Ægrotus decimus. Mulierem ex his quæ apud Pantimedem degebant, ex abortu infantis prima die, febris corripuit. Lingua arida: siticulosa, anxia, insomnis. Alvus turbata ex tenuibus, multis, crudis. Secunda die, superriguit: febris acuta: ab alvo prodiere multa: non dormivit. Tertia die, dolores majores. Quarta, mente mota est. Septima, mortua est. Alvus semper lubrica, ex secessibus multis, tenuibus, crudis. Urinæ paucæ, tenues: febris ardens.

Ægrotus undecimus. Alteram ex abortu circa quintum mensem, febris corripuit. Ab initio soporosa erat: & rursus insomnis: lumborum dolor: capitis gravitas. Secunda, alvus turbata est paucis, tenuibus, meracis primum. Tertia, plura, deteriora: nocte non dormivit. Quarta, mente mota est. Timores, tristitiæ: dexter oculus distortus est: sudavit circa caput sudorem modicum, frigidum: extremitates frigidæ. Quinta, omnia exacerbata sunt: multum delirabat: & rursus brevi resipiscebat. Sitis: insomnis. Ab alvo multa, intempestiva, perpetuo prodibant. Urinæ paucæ, tenues, subnigræ. Extremitates frigidæ, sublividæ. Sexta, per eadem. Septima, mortua est phrenitide.

Ægrotus duodecimus. Mulierem, quæ decumbebat in Mendacium foro, primum tunc enixam dolorose masculum, febris corripuit. Statim ab initio siticulosa, anxia, cor dolebat: lingua arida: venter turbatus est tenuibus, paucis: non dormivit. Secunda die, parum riguit, febris acuta: parum circa caput sudavit frigidum. Tertia, laboriose ab alvo cruda, tenuia, multa pro-

prodierunt. Quarta, riguit. Omnia exacerbata sunt. Insomnis. Quinta, laboriose tulit. Sexta, per eadem. Ab alvo vero prodierunt liquida, multa. Septima, riguit: febris acuta, sitis multa: jactatio. Circa vesperam frigidum sudorem per totum sudavit: frigiditas: extremitates frigidæ, non amplius recalescebant: & rursus ad noctem riguit. Extremæ partes non recalescebant, non dormivit, parum mente mota est, & rursus brevi resipuit. Octava, circa meridiem recalefacta est. Siticulosa, soporosa, fastidiosa ac nauseabunda. Vomuit biliosa, pauca, subflava. Noctem moleste tulit, non dormivit. Urinam minxit multam acervatam inscia. Nona remiserunt omnia: soporosa. Ad vesperam parum riguit. Vomuit pauca, biliosa. Decima, rigor, febris exacerbata est, nihil dormivit. Mane multam urinam subsidentiam habentem minxit, extremitates recalefactæ sunt. Undecima, vomuit virosa, biliosa. Non ita longe postea superriguit, & rursus extremitates frigidæ. Ad vesperam sudor, rigor. Vomuit multum, noctem laboriose transegit. Duodecima vomuit multa, nigra, graveolentia: singultus multus, sitis laboriosa. Decimatertia nigra, graveolentia: multa vomuit: rigor, circa meridiem voce destituta. Decimaquarta, sanguis per nares. Mortua est. Huic perpetuo alvus lubrica, horrida. Ætas circa annum decimumseptimum.

SECTIO TERTIA.

Constitutio temporis pestilens. Annus austrinus, pluvius. Venti perpetuo quiescentes. Quum squalores fuissent superioribus temporibus ad annum, in austrinis circa arcturum aquæ multæ. Autumnus, umbrosus, nubilus: aquarum copia. Hyems austrina, humida, mollis. Post solstitium longe postea, prope æquinoctium seræ hyemes. Etjam circa æquinoctium aquilonares venti nivoli non multo tempore. Ver rursus austrinum, sine ventis. Aquæ multæ perpetuo usque ad canem. Æstas serena, calida: æstus magni. Etesiæ parum dispersum spirarunt. Rursus circa arcturum in aquilonaribus aquæ multæ. Quum autem esset annus austrinus, humidus, & mollis, per hyemem quidem sani degebant, exceptis tabidis, de quibus scribetur.

Ante ver autem simul cum orientibus frigoribus, sacri ignes multi, quibusdam cum occasione, quibusdam non, atque hi maligni multos peremerunt. Multi fauces doluerunt. Voces vitiatæ: febres ardentes, phrenitici: ora ulcere fervido affecta, in pudendis tubercula. Lippitudines: carbunculi: alvi turbatæ: ciborum fastidia. Aliqui siticulosi, aliqui non. Urinæ turbatæ, multæ, malæ. Diu soporosi, & rursus insomnes. Multæ judicationes penitus interceptæ: quædam ægre contingentes. Hydropes: tabidi multi. Atque hi quidem erant populares morbi. In singulis autem relatis speciebus ægroti, & moriebantur multi. Acciderunt autem singulis horum hoc modo. Multis equidem ignis sacer cum occasione, ex vulgaribus & valde parvis ulcusculis, in toto corpore, maxime sexagenariis, circa caput, si vel parum neglecta essent. Multis vero etiam in ipsa curatione, inflammationes magnæ fiebant: & sacer ignis multus: brevi, undique depascebatur. Plurimis igitur ipsorum abscessus ad suppurationes contigerunt: carnium & nervorum ac ossium elapsus magni. Erat autem & fluxio collecta, non puri simi-

similis, sed alia quædam putredo, & fluxio multa ac varia. Quibus igitur circa caput horum quid fieri contigit, his glabricies totius capitis ac menti fiebat: & ossium denudationes ac elapsus: & multæ fluxiones, & hæc in febribus, & sine febribus. Erant autem hæc horrenda magis quam mala. Quibus enim ad suppurationem talium maturatio pervenit, horum plerique servabantur. Quibus vero inflammatio quidem & ignis sacer discessit, talem autem nullum abscessum fecit, horum multi perierunt. Similiter autem & si alicubi in alia corporis parte horum quid oberraret, hæc acciderunt. Multis enim brachium, & totus cubitus defluxit. Quibusdam vero hæc affligebant latera, aut anteriorem, aut posteriorem aliquam partem. Quibusdam autem totum femur, vel tibiæ denudabantur, & totus pes. Erat autem ex talibus omnium gravissimum, ubi circa pubem & pudenda accidisset: & circa ulcera quidem & cum occasione, hujusceemodi erant. Multis autem in febribus, & ante febrem, & ex febribus ignes sacri inciderunt: & qui quidem horum abscessum fecissent per suppurationem, aut per alvum turbatio quædam tempestiva, aut urinarum bonarum excretio contigisset, per hæc solvebantur. Quibus autem nihil horum accidisset, verum obscure disparuisset, hi lethales erant. Plerumque igitur plurimis accidit sacer ignis vere, consequebantur autem & per æstatem, & sub autumnum. Multa vero turbatio quibusdam, & circa fauces tubercula, & linguæ inflammationes, & abscessus circa dentes. Vocesque multis significationem de se præbebant, quod essent vitiatæ ac impeditæ & involutæ, primum quidem, tabidis incipientibus, immo etiam ardenti febre correptis, & phreniticis.

Cœperunt igitur febres ardentes ante ver, itemque phrenitis, post facta frigora: & plurimi tunc ægrotarunt. Acuta vero & lethalia symptomata his aderant. Erat autem constitutio febrium ardentium hoc modo. Ab initio soporosi, anxii, horridi, febris acuta, non valde siticulosi, non deliri. De naribus parum stillavit. Exacerbationes plerisque diebus paribus. Circa exacerbationes oblivio, exolutio, & vocis privatio. Extremitates manuum ac pedum semper his frigidiores, præsertim circa exacerbationes: & rursus tarde ac non bene recalescebant: rursumque & intelligebant, & loquebantur. Detinebat etiam ipsos sopor continuus, non somniculosus, aut vigiliæ cum doloribus. Plurimis horum alvi turbulentæ, secessibus crudis, tenuibus, multis. Urinæ multæ, tenues, nihil neque judicatorii, neque boni habentes. Nec vero aliud aliquod judicatorium ita habentibus fiebat, neque enim sanguis bene erumpebat, neque alius aliquis consuetus abscessus judicatorius fiebat. Moriebaturque unusquisque prout contigit erroneo modo, plerumque circa judicationes. Quidam vero diu voce privati. Multi sudantes. Et his quidem qui perniciose habebant, hæc accidebant.

Consimilia vero etiam phreniticis. Sine siti autem hi erant. Neque quisquam phreniticus insanivit, velut ex aliis, sed alia quadam mala ac lenta in somnum delatione graviter peribant. Erant insuper etiam aliæ febres, de quibus scribetur. Ora multis ulcere fervido affecta, ulcerosa. Fluxiones circa pudenda multæ, ulcerationes. Tubercula foris, intus, circa inguina.

Lippitudines humidæ, longæ, diuturnæ, cum doloribus. Eruptiones palpebrarum foris, intus, multorum oculos corrumpentes, quas ficus vocant. Erumpebant etiam in aliis, ulceribus multa, & in pudendis. Carbunculi per æstatem multi, & aliæ, quæ feps vocantur, pustulæ magnæ. Herpetes multis magni.

At vero circa alvum multis multa & nociva acciderunt. Primum quidem tenesmi multis dolorose: plurimis autem pueris, & omnibus qui erant ante pubertatem: & plurimi horum peribant. Lienterici multi, dysenterici, neque hi valde dolorose. Secessus autem biliosi, & pingues, & tenues, & aquosi. Et multis quidem ipse morbus ad hoc decubuit, & sine febribus & in febribus: cum doloribus, tormina, & volvuli maligni: multorum quæ in corpore erant, & suppressa erant, exitus: & exeuntia progressa dolores non solventia, & his quæ offerebantur difficulter cedentia. Nam purgationes plurimos amplius lædebant. Ex his autem qui sic habebant, multi quidem cito peribant: multi vero longius vitam degebant. Et in summa, omnes & qui longis morbis ægrotabant, & qui ex acutis, maxime ex his quæ per alvum secedebant, mortui sunt. Omnes enim alvus sustulit.

Cibum autem fastidiebant omnes, ob cunctos præscriptos morbos, in quos sane ego incidi. Multi vero, & maxime hi ipsi, & qui tales erant, sed & alii, perniciose habebant: & siticulosi alii erant, alii non. Ex his qui febribus aliisque laborabant, nullus siticulosus intempestive. Sed licebat circa potum victus rationem constituere, prout velles. Urinæ autem prodeuntes multæ quidem erant, non pro potus ingesti ratione, sed multum excedentes. Verum multa quædam malitia urinarum ejectarum erat: neque enim crassitudinem, neque concoctiones, neque purgationes bonas habebant. Nam in multis morbis purgationes per vesicam contingentes, bonæ sunt. Significabant autem plurimis colliquationem, & turbationem, & dolores, & nullam judicationem. Soporosi vero maxime phrenitici, & febre ardente laborantes erant: sed & in aliis morbis omnibus maximis, qui cum febre fiebant. In totum autem plurimos aut gravis sopor comitabatur, aut parvos ac tenues somnos habebant.

Multa præterea alia febrium genera populariter grassata sunt, tertianarum, quartanarum, nocturnarum, continuarum, erronearum, anxiarum, inconstantium. Omnes autem hæ cum multa turbatione fiebant. Nam alvi plurimis turbatæ: horrores, sudores non judicatorii, & urinæ velut præscriptum est. Atque hæc plerisque horum longa erant: neque enim abscessus his oborientes judicabant, velut in aliis. Et omnia quidem omnibus difficulter judicabantur, & nullæ judicationes fiebant, & diuturnæ, maxime vero his: paucis autem horum judicatio circa octogesimum diem fiebat. Plurimis prout contigit defecerunt. Moriebantur autem horum pauci ex hydrope erecte obambulantes. Multos vero etiam in aliis morbis tumores infestabant, maxime vero tabidos. Maxima autem & gravissima erat tabes: & plures occidit. Nam multi per hyemem incipientes, partim decumbebant, partim erecte obambulabant. Ante ver autem plerique ex decumbentibus moriebantur. Aliorum vero tusses nihil defecerunt: verum æstate remiserunt.

At sub autumnum omnes decubue-

buerunt, & multi mortui sunt, plurimi vero horum diu ægrotaverunt. Cœpit igitur plurimis horum derepente ex his afflictio: frequentes horrores erant, sæpe febres continuæ, acutæ, sudores intempestivi, multi, frigidi perpetuo. Multa frigiditas, & vix rursus recalescebant. Alvi variæ adstrictæ, & rursus brevi humescentes. Et quæ circa pulmonem erant omnia, infra distribuebantur. Multitudo urinarum non bonarum, colliquationes malæ. Tusses autem aderant quidem perpetuo multæ, & multa educentes matura ac liquida, non autem valde cum doloribus. Sed etiamsi aliquantulum dolerent, valde tamen leniter omnibus purgatio a pulmone fiebat: fauces non valde mordaces, neque salsugines quicquam infestabant. Viscosa tamen, & alba, & liquida ac spumosa multa de capite descendebant. Magnum autem malum & hos, & alios comitabatur ciborum fastidium; velut præscriptum est. Nam neque potum cum cibo libenter sumebant, sed valde sine siti degebant. Gravitas corporis. Soporosi. Plurimis ipsorum tumor, & ad hydropem deveniebant. Horridi, deliri circa mortem. Forma tabidorum erat lævis, subalbida, lentis colorem referens, subrubra, rava. Pituita alba referti: scapulas alarum modo eminentes habentes: & mulieres sic. Atræ bilis item forma, & subsanguinea: febres ardentes, & phrenitides, ac dysenteriæ hos tentabant. Tenesmi juvenibus pituitosis, longa alvi profluvia, acresque secessus & pingues, biliosis. Erat autem omnibus præscriptis gravissimum quidem ver, & multos occidit. Æstas autem facillima, & paucissimi perierunt. Autumno vero & sub pleiada rursus multi moriebantur quartanarii.

Videtur porro mihi æstas illa, quæ tunc fuit, juxta rationem commoditatem attulisse. Nam æstivos morbos hyems succedens solvit: & hyemales æstas succedens transmutat. Quanquam ipsa in seipsa quæ tunc erat æstas, non stabilis erat: sed derepente calida, & austrina, & sine ventis. Attamen ad aliam tempestatem transmutata profuit. Magnam vero artis partem esse arbitror, etiam de his quæ scripta sunt recte posse considerationem facere, ac judicare. Qui enim hoc novit, & his utitur, non videtur mihi in arte multum falli posse. Oportet autem exacte perdiscere unamquanque temporum constitutionem, & ipsum morbum. Et quid boni communis sit in constitutione, aut in morbo: & quid mali communis sit in constitutione, aut in morbo: & quid mali communis sit in statu, aut morbo: & qui morbus longus sit, & lethalis: & qui longus, & non perniciosus ad vitam: & qui acutus, ac lethalis: & qui acutus, & superesse sinens. Ex his enim ordinem dierum judicatoriorum considerandi, ac prædicendi facultas datur. Et harum rerum gnaros scire contingit, quibus & quando, & quomodo victum præscribere oportet.

Ægroti sedecim; primus. In Thaso Parium quendam, qui decumbebat supra Artemisii ædes, febris corripuit acuta, ab initio continua, ardens, siticulosa. Principio soporosus, & rursus insomnis. Alvus turbata in principio. Urinæ albæ. Sexta die minxit urinam oleosam, mente motus est. Septima, exacerbata sunt omnia, nihil dormivit. Sed & urinæ similes, & mens turbata. Ab alvo vero biliosa, pinguia prodierunt: deinde octava parum de naribus stillavit. Vomuit virosa pauca,

parum dormivit. Nona, per eadem. Decima, omnia remiserunt. Undecima sudavit, non per totum. Circumfriguit quidem, verum brevi rursus incaluit. Duodecima, febris acuta: secessus biliosi, tenues, multi. In urinis quiddam in medio vehebatur: mente motus est. Decimaseptima laboriose transmissa est. Neque enim somni erant, & febris augescebat. Vigesima sudavit per totum, insomnis: secessus biliosi: cibum fastidiens, soporosus. Vigesimaquarta, recidiva facta est. Trigesimaquarta a febre liber: alvus non suppressa est. Et rursus incaluit. Quadragesima a febre liber: alvus non multo tempore suppressa fuit. Cibum fastidiens, parum rursus febricitavit, & semper erroneo modo, partim sine febre, partim non. Nam etsi reliquisset & allevata esset, rursus revertebatur. Eduliis quoque multis & vitiosis utebatur. Somni mali circa recidivas: mente motus est. Urinas crassitudinem quidem habentes tunc mingebat, verum turbatas & pravas: & alvus jam adstricta erat, & rursus soluta, febriculæ continuæ, secessus multi, tenues. Centesimavigesima die mortuus est. Huic alvus assidue a prima die lubrica erat, ex biliosis, liquidis, multis: aut adstricta ex fervidis ac crudis. Urinæ vero perpetuo malæ, sopores plerumque cum doloribus insomnis, cibum fastidiens: febris ardens continenter.

Ægrotus secundus. In Thaso decumbentem apud frigidam, a partu ubi filiam peperisset, & purgatio facta non esset: febris acuta, horrida, tertia die corripuit. Multo autem tempore ante partum febriculosa erat, decumbens, cibum fastidiens. Postquam autem riguisset, febres continuæ, acutæ, horridæ. Octava, multum mente mota est, & sequentibus diebus: & brevi rursus resipiscebat. Alvus turbata, ex multis tenuibus, aquosis, bile permixtis: sine siti erat. Undecima resipiscebat, verum soporosa erat. Urinæ multæ, tenues, & nigræ: insomnis. Vigesima parum circumfriguit, & brevi rursus incaluit, parum deliravit, insomnis. Alvi secessus iidem. Urinæ aquosæ, multæ. Vigesimaseptima, a febre libera, alvus adstricta est. Non multo tempore postea coxæ dextræ dolor fortis multo tempore. Febres rursus comitabantur, & urinæ aquosæ. Quadragesima dolores circa coxam allevati sunt. Tusses autem assiduæ, humidæ, multæ: alvus substitit. Cibum fastidiens. Urinæ in iisdem, febres autem in totum quidem non deficientes, erroneo vero modo exacerbescentes, partim ita, partim non ita. Sexagesima, tusses quidem obscure defecerunt. Neque enim aliqua sputorum concoctio fiebat, neque alius consuetus abscessus. Maxilla vero ex dextris divulsa est, soporosa, rursus delirabat, & brevi resipiscebat. Cæterum a cibis aversum animum habebat, & maxilla quidem ad locum suum rediit. Alvus autem biliosa, pauca egessit, febricitavit acutius, horrida: & sequentibus diebus voce destituta est, & rursus resipiscebat ac loquebatur: octogesima, mortua est. Urinæ huic perpetuo erant nigræ, & tenues, & aquosæ, & sopor comitabatur. Cibum aversans, tristis, insomnis, iræ, molestiæ, mens melancholica.

Ægrotus tertius. In Thaso Pythionem qui supra Herculeum templum decumbebat, ex laboribus, & lassitudinibus, & neglecta victus ratione, rigor magnus, & febris acuta corripuit, lingua arida: siticulosus, biliosus, non dormivit. Urinæ subnigræ: quod in me-

medio ipsarum pendebat, sublime erat. Secunda die, circa meridiem frigiditas extremarum partium, & magis circa manus & caput: loquela, & voce destitutus. Brevispirus ad multum tempus, rursus incaluit. Sitis. Nox quieta. Sudavit parum circa caput. Tertia dies, quieta. Vesperi vero sub solis occasus parum friguit. Turbatio nocte dolorose, nihil dormivit. Ab alvo pauca compacta stercora prodierunt. Quarta, mane quietus. Circa vesperam omnia exacerbata sunt: frigiditas, loquela, & voce destitutus, in deterius recalefactus est post tempus. Urinas minxit nigras in medio quid pendens habentes. Nocte quiete dormivit. Quinta visus est allevatus esse. Verum juxta alvum gravitas cum dolore, siticulosus. Noctem laboriose tulit. Sexta, mane quietus. Vesperi dolores majores: exacerbatus est. Vesperi clystere adhibito, ab alvo probe egessit. Nocte dormivit. Septima die, anxius, submoleste ferebat. Urinam minxit oleosam: noctu turbatio multa, delirabat, nihil dormiebat. Octava, mane parum dormivit. Mox autem frigiditas. Vocis interceptio. Spiritus tenuis imminutus. Vesperi rursus excalefactus est, mente motus est. Jam autem ad diem parum allevatus est. Secessus meri, pauci, biliosi. Nona, soporosus, anxius, quum excitaretur, non valde siticulosus. Circa solis occasus moleste ferebat: delirabat: noctem malam habuit. Decima, mane voce destitutus: frigiditas multa: febris acuta. Sudor multus: mortuus est: dolores huic in diebus paribus.

Ægrotus quartus. Phreniticus prima die, decumbens vomuit æruginosa, multa, tenuia: febris horrida: sudor multus, continuus per totum. Capitis & colli gravitas cum dolore. Urinæ tenues: in medio ipsarum pendentia, parva, divulsa: non sudavit: ab alvo stercora acervatim egessit: multum mente motus est: nihil dormivit. Secunda, mane voce destitutus: febris acuta: sudavit: non intermisit. Palpitationes per totum corpus. Nocte convulsiones. Tertia, exacerbata sunt omnia. Quarta, mortuus est.

Ægrotus quintus. In Larissa calvus, femur dextrum doluit derepente: ex his quæ offerebantur nihil proderat, Prima die, febris acuta, ardens, quiete tenebat: dolores autem consequebantur. Secunda, femoris quidem remiserunt dolores: febris autem aucta est: submoleste ferebat: non dormiebat: extremitates frigidæ, urinarum non bonarum copia prodibat. Tertia, femoris dolor quievit. Mentis emotio, & turbatio, & multa jactatio. Quarta, circa meridiem mortuus est celerrime & acutissime.

Ægrotus sextus. In Abderis Periclem morbus corripuit acutus, continuus cum dolore. Sitis multa: anxietas: potum continere non poterat. Erat autem sublienosus, & capite gravatus. Primo die, sanguis e sinistra nare erupit, multa tamen febris augescebat. Urinam minxit multam, turbatam, albam: deposita non subsidebat. Secunda, omnia exacerbata sunt. Urinæ tamen crassæ quidem erant, verum magis subsidebant: & anxietas levata est, dormivit. Tertia, febris emollita est. Urinarum copia: quæ concoctæ multam subsidentiam habebant. Nox quieta. Quarta, circa meridiem, multum calidum sudorem per totum exclusit. A febre liber, judicatus est, non rediit: morbus acutus.

Ægrotus septimus. In Abderis virgi-

ginem, quæ decumbebat in Sacra via, febris ardens corripuit. Erat autem siticulosa & insomnis. Menses autem primum ipsi descendebant. Sexta, anxietas multa, rubor: horrida, mœsta. Septima, per eadem. Urinæ tenues quidem, verum boni coloris. Venter non vexabat. Octava, surditas, febris acuta, insomnis, anxia, horrida: intelligebat. Urinæ similes. Nona, per eadem, itemque sequentibus sic surditas perseverabat. Decimaquarta, mens turbata: febris remisit. Decimaseptima, sanguis per nares fluxit multus. Surditas parum remisit, & sequentibus anxietas, surditas aderat, & delira erat. Vigesima pedum dolor, surditas, delirium intermisit, sanguis paucus per nares erupit, sudavit: a febre libera. Vigesimaquarta, febris rediit, surditas rursus, pedum dolor permansit, mentis emotio. Vigesimaseptima, sudavit multum a febre libera. Surditas defecit, pedum dolor restabat. De cætero perfecte judicata est.

Ægrotus octavus. In Abderis Anaxionem, qui decumbebat ad Thracias portas, febris acuta corripuit, lateris dextri dolor assiduus. Siccam tussim habebat, neque expuebat primis diebus. Siticulosus: insomnis. Urinæ boni coloris, multæ, tenues. Sexta, delirus. Ad calefactoria nihil remisit. Septima, dolorose agebat. Nam & febris augescebat, & dolores non remittebant, & tusses vexabant, difficulterque spirabat. Octava, cubitum secui, effluebat sanguis multus, velut debebat. Remiserunt quidem dolores, tusses tamen siccæ comitabantur. Undecima, remiserunt febres, parum circa caput sudavit. Tusses adhuc, & quæ a pulmone prodibant, liquidiora erant. Decimaseptima incœpit pauca matura spuere, allevatus est. Vigesima, sudavit: a febre liber, post judicationem allevatus est. Erat autem siticulosus, & a pulmone prodeuntium purgationes non bonæ. Vigesimaseptima febris rediit. Tussiit, eduxit matura multa. Urinis subsidentia multa alba. Sine siti erat, bene spirans. Trigesimaquarta sudavit per totum: a febre liber, penitus judicatus est.

Ægrotus nonus. In Abderis Heropythus erecte obambulans caput dolebat. Non multo autem tempore postea decubuit, habitabat prope Superiorem viam: febris ipsum corripuit ardens, acuta. Vomitus ab initio multorum biliosorum, siticulosus, multa molestia. Urinæ tenues, nigræ: id quod in medio ipsarum pendebat, sublime erat aliquando, quandoque non, noctem dolorose transegit. Febris alias aliter exacerbescebat, plerumque inordinate. Circa decimamquartam, surditas: febres augescebant. Urinæ per eadem. Vigesima multum mente motus est, itemque sequentibus. Quadragesima, multus sanguis ex naribus erupit: & magis intelligebat. Surditas aderat quidem, sed minor: febres remiserunt. Sequentibus diebus sanguis erupebat frequenter & paulatim. Circa sexagesimam sanguinis eruptiones cessarunt. Coxæ autem dextræ dolor fortis: & febres augescebant. Non longo tempore postea dolores omnium infernarum partium. Contigitque aut febres esse majores, & surditatem multam: aut hæc quidem remittere & leviora fieri, infernarum autem partium circa coxas, dolores esse majores. Jam vero circa octogesimam omnia remiserunt. Nihil tamen defecit. Urinæ enim boni coloris, & plures subsidentias habentes prodibant, & deliria minora erant. Circa centesimam alvus multis biliosis turbata est, & tempore

pore non modico multa talia prodibant, & rursus dysenterica cum dolore. Reliquorum vero quies erat. In summa & febres defecerunt, & surditas cessavit. In centesima vigesima perfecte judicatus est: febris ardens.

Ægrotus decimus. In Abderis Nicodemum ex venere & potu febris corripuit. Initio autem erat anxius: & cordis dolore vexabatur: siticulosus, lingua combusta fuit. Urinæ tenues: nigræ. Secunda, febris exacerbata est: horridus: anxius: non dormivit, vomuit biliosa, flava. Urinæ similes. Nox quieta: dormivit. Tertia die, remiserunt omnia: & quies erat: circa solis occasus rursum moleste ferebat: noctem laboriose tulit. Quarta, rigor: febris multa: dolores omnium. Urinæ tenues, & quid in medio ipsarum pendens. Sexta, mente multum motus est. Septima, quies. Octava, alia remiserunt omnia. Decima & sequentibus diebus aderant quidem dolores, verum omnes minores. Exacerbationes autem & dolores huic ad finem usque in diebus paribus magis erant. Vigesima, minxit urinam albam, quæ crassitudinem habebat, & deposita non subsidebat. Sudavit multum: visus est sibi a febre liber esse. Vesperi vero rursus incaluit: & dolores iidem: horror: sitis: parum mente motus est. Vigesimaquarta, multum urinam albam, multam subsidentiam habentem minxit. Sudorem multum calidum per totum exudavit: a febre liber: judicatus est.

Ægrotus undecimus. In Thaso mulier morosa, ex mœrore cum occasione, erecte obambulans, insomnis facta est, & cibi fastidiens: & erat siticulosa, & anxia: habitabat autem prope Pyladæ ædes in Leio. Prima die, sub initium noctis timores, sermones multi, tristitia: febricula tenuis. Mane convulsiones multæ. Quum autem intermisissent convulsiones illæ multæ, delirabat: turpia loquebatur. Dolores multi, magni, continui. Secunda, per eadem: nihil dormiebat: febris acutior. Tertia, convulsiones defecerunt. Sopor autem & in somnum graviorem delatio aderat, & rursus vigiliæ: exiliit: continere se non potuit: multum deliravit: febris acuta. Ad hanc noctem multum sudorem calidum per totum corpus exclusit: a febre libera: dormivit. Penitus resipuit: judicata est. Circa tertiam autem diem urinæ nigræ, tenues: quod in medio ipsarum pendebat aliquandiu rotundum, non subsidebat. Circa judicationem menses multi prodierunt.

Ægrotus duodecimus. In Larissa virginem febris corripuit ardens, acuta: insomnis, siticulosa, lingua fuliginosa, arida. Urinæ boni quidem coloris, sed tenues. Secunda die, laboriose degebat, non dormivit. Tertia, ab alvo multa prodierunt aquosa cum virore pallida, itemque sequentibus diebus prodierunt ejusmodi tolerabiliter. Quarta, urinam egessit tenuem, paucam: habebat in medio pendens illud sublime, non subsidebat: mente mota est ad noctem. Sexta, per nares sanguis multus large fluxit, quumque inhorruisset, sudorem multum calidum per totum effudit: a febre libera, judicata est. In febribus autem & jam judicatæ, menses tunc primum prodierunt. Erat enim virgo. Perpetuo vero anxia erat, horrida, faciei rubor, oculorum dolor, capitis gravitas. Huic non rediit, sed judicata est. Dolores diebus paribus.

Ægrotus decimus tertius. Apollonius in Abderis erecte titubans obambu-

bulabat multo tempore. Erat autem magnis visceribus præditus, & circa hepar dolor multo tempore familiaris ipsum comitabatur, & sane tunc etiam morbo regio tenebatur, flatuosus, coloris subalbi. Quum autem edisset ac bibisset intempestivius carnem bubulam, incaluit parum primum: decubuit. Lacte vero usus cocto & crudo, multo, caprino ac ovillo, & victu malo, omnium læsiones magnæ sequutæ sunt. Nam & febres exacerbatæ sunt, & alvus nihil memorabile de ingestis egessit. Urinæ tenues & paucæ prodibant. Somni non aderant, inflatio mala, sitis multa, soporosa, præcordii dextri elevatio cum dolore, extremitates undique subfrigidæ, parum delirabat. Oblivio omnium quæ loquebatur: mente movebatur. Circa decimamquartam, ex qua quum riguisset incaluit, decubuit, & insaniit: clamor, turbatio, sermones multi, & rursus quies, & tunc sopor accessit, postea vero alvus turbata, multis, biliosis, meris, crudis. Urinæ nigræ, paucæ, tenues. Multa molestia. Secessus varie habebant. Aut enim nigri, & pauci, ac æruginosi erant: aut pingues, crudi, & mordaces. Per tempora vero videbatur etiam lactosa egerere. Circa vigesimam quartam lenitas erat: & reliqua quidem iisdem perseverabant, parum autem resipiscebat: ex quo vero decubuit, nullius meminit: rursus autem brevi desipiebat. Omnia in pejus procedebant. Circa trigesimam febris acuta. Secessus multi, tenues: delirus, extremitates frigidæ, voce destitutus. Trigesimaquarta mortuus est. Huic perpetuo ex quo ego novi, alvus turbata. Urinæ tenues, nigræ: soporosus, insomnis extremitates frigidæ, delirus perpetuo, phreniticus.

Ægrotus decimusquartus. In Cyzico mulierem, quæ gemellas filias magna difficultate peperit, & non valde purgata est, primum invasit febris horrida, acuta. Capitis & colli gravitas cum dolore. Insomnis ab initio, taciturna ac tetrica, & non obsecundans. Urinæ tenues & decolores: siticulosa, anxia plerumque, alvus erroneo modo turbata, & rursus adstricta. Sexta, ad noctem multum delirabat, nihil dormivit. Circa undecimam insaniit, & rursus resipuit. Urinæ nigræ, tenues: & rursus tempore interposito oleosæ. Et alvus multis tenuibus turbata. Decima quarta convulsiones multæ, extremæ partes frigidæ, nihil amplius intelligebat. Urinæ suppressæ sunt. Decimasexta, voce distituta est. Decimaseptima mortua est: phrenitis.

Ægrotus decimusquintus. In Thaso Dealcis uxorem, quæ decumbebat in Leio, febris horrida, acuta, ex mœrore corripuit. Ab initio contegebatur, & ad finem perpetuo, semper tacita manibus palpabat, vellebat, scalpebat, pilos legebat. Lachrymæ, & rursum risus: non dormiebat: ab alvo irritationes, nihil prodibat, parum commonita bibebat. Urinæ paucæ, tenues. Febres ad manum tenues: extremarum partium frigiditas. Nona, multum delirabat. Et rursus sedata est: tacita. Decimaquarta, spiritus rarus, magnus, per tempus. Et rursus brevispira. Decimaseptima ab alvo irritatio turbulenta: postea vero ipsi potus percurrebant, neque consistebant: omnino nihil sentiebat. Cutis aridæ circumtensio. Vigesima sermones multi, & rursus sedata est: voce destituta: brevispira. Vigesimaprima mortua. Huic perpetuo ad finem usque erat spiritus rarus magnus. Omnino nihil sentiebat: semper contegebat: aut sermones multi, aut

taci-

tacita perpetuo : phrenitis.

Ægrotus decimussextus. Adolescens in Meliboea, ex potationibus & venere multo tempore calefactus decubuit. Horridus autem & anxius erat : insomnis : & non siticulosus. Ab alvo prima die, stercora multa prodibant, cum multa defluxione : & sequentibus multa aquosa cum virore pallida prodibant. Urinæ tenues, paucæ, decolores. Spiritus rarus, magnus, per tempus. Præcordii intentio submollis, oblonga, ex utrisque. Cordis palpitatio perpetuo continua. Urinam minxit oleosam. Decima, sensim mente motus est : moderatusque erat ac quietus. Cutis arida, & circumdistenta. Secessus multi & tenues, aut biliosi & pingues. Decimaquarta, omnia exacerbata sunt : mente motus est : multum deliravit. Vigesima insaniit : jactatio : nihil mingebat : paucos potus continebat. Vigesimaquarta mortuus est : phrenitis.

HIPPOCRATIS
POPULARIUM
Liber quartus.

Post æquinoctium & post pleiada, qualia sunt erodentia & mucosa, quæ caput aperuerunt, supra aurem prodierunt : ei qui apud Leocydes ædes habitabat, in pede, Phanodico digiti in pede, in pectore. Qui tibiam sectus est, hac parte etiam nigrefactus est. Erat ulcus magnum in externa tibiæ parte, & retro prodibat. Quum parum factum esset, lateris dolor & pectoris sinistri e directo, & febres. Mortuus est a febre. Biliosum restiario abunde coloratum, & ustoria adhibenti circa æquinoctium, sanguis multus deorsum prodiit. Seni valde vehementer abscessit, non ultra quatuordecim dies.

Vulnerato ab Antiphilo, usto, judicatio facta est die septima, bilioso, stupido. Tertia, post judicationem sanguinem spuit : superstes manebat, & recidiva facta est postea. Judicatus est velut par erat, circa pleiadum occasum primum. Post pleiadum autem occasum, biliosus ad insaniam usque : judicatio facta est, supervixit, circa nonam diem, absque sudore.

Circa æquinoctium Chalcidonius a portis delatus ad forum, ex ruptione circa mammam dextram dolens, spuebat alias atque alias pallens subviride. Venter egerebat. Sudor auspicatus septima, tenuit plerumque usque ad octavam : judicatus est decimaquarta. Circa quadragesimam tubercula exorta ipsi circa utrasque aures, haud immerito putabatur suppuratus fore : non factum est. Pectus Aristodemo ustum est.

2. Philidis filio quum abscessus factus esset ex casu, & ipsi pectus ustum est. Erat autem dolor quidam etiam antea : post æquinoctium autumnale recidivæ : & alias usque ad solstitium hyemale.

Et cum sole æstivo Acheloi uxor sexta die abortivit, quum esset sanguinea, & horrida : & sudores. Judicatio

catio facta est decimaquarta: quot mensium fuerit fœtus, haud scio. Masculum autem etiam alium ad dies viginti se abortivisse dixit, an vera dixerit non scio.

Circa solstitium hybernum aquilonares venti erant. Morbo regio corripiebantur abunde colorati, & partim horridi, partim non. Linguæ combustæ tertia die. Et turbationes circa sextam, & septimam, atque hæ diu durantes. Decimaquarta ventres resistentes, & in medicationibus non obedientes. Pro ratione febrium etiam nulli sudores.

3. Splenes quibusdam parvi ad præcordia dextra extenti, & ad manum submurmurantes. Sanguinis fluxiones, & urinis purgatio ac judicatio. Multo autem magis infra nitebantur. Nam & hoc sub illud tempus corripiebat. Quibus non sic erat, splenes vero etiam elevati, his sanguis ex sinistra nare. Solstitium prætererat, hyberna hyberno modo in Aquilonaribus, paulo vero post austrina erant, ad quindecim dies: postea vero nives quatuordecim diebus. Circa hanc anni constitutionem, morbi regii abunde colorati vigebant: qui non sincere judicabantur, recidivabant. Post nives, austrina succedebant, & pluviæ: gravedines eruperunt, & cum febribus & sine febribus. Cuidam vero etiam ad dentes, qui antea ex medio doluerat: ad dextra, supercilium, & oculos. Erant autem & raucosi, & fauces inflammatæ: & glandulæ isthic spongiæ appellatæ intumescebant: & tubercula circa aures, & maxillam mollia, & cum febre sedabantur. Incipientibus febricitare, fiebant superne, & in utrasque partes pleraque horum: & spongiæ quibusdam sub autumnum & hyemem. Sed & porrigines. Et multæ omnibus modis abortiebant, & difficulter pariebant. Sexta die, virgini judicata, sexta reverterunt: judicata vero sunt per sextam. Omnia in his temporibus sexta & octava judicabantur, circa pleiadum occasus.

Meandrii cæci uxor statim cum pallore viride, & statim purulentum spuit circa sextam: & hepatis fervor, & deorsum secessus modicus: carnopurulenta sursum pauca, alba, lata exspuebat: cibum fastidiens. Mortua est prope vigesimam diem.

Ex vicinis Thestoris famula, ex ustoriis: secessu biliosо, multo: præcordio intenso. Sexta die, ex suppressione alvus tenuia, multa, una vice egessit: & statim sudavit, & judicata est: & alvus substitit; eadem autem hora quum riguisset febricitavit: & rursus eadem hora.

Thersandri uxor, quum pituita alba prædita non valde esset, lactans acuta febre correpta est. Huic lingua combusta est, dum alia comburerentur, sub hoc tempus: linguaque exasperabatur, velut grandine multa. Et lumbrici per os. Circa vigesimam autem non perfecte judicata est.

4. Circa pleiadum occasus Metrophanti filius, caput percussus ab alio puero, per testam: quum pervenisset ad duodecimam diem, febricitavit. Occasio autem erat quod quum detergeret partes circa ulcus perfricuit, & perfrigeratus est: & labia statim sunt elevata. Attenuata est autem cutis, multis locis ulterius ab ulcere: quum autem sectus esset non tarde, neque pus effluxit, neque allevatus est. Juxta aurem vero videbatur suppurari, in maxilla ad dextram. Hac enim parte etiam ulcus erat. Postea & hoc non suppuratum est, & humerus dexter suppura-

puratus est cito. Mortuus est circa vigesimamquartam.

Post pleiadum occasum is qui aurem doluit, circa vigesimam diem, postea voce destitutus est, & dextrarum partium impotens: sine febre sudavit: dextra auris, dexter oculus, consistebant non valde, & attrahebat quid ex inferna parte. A sinistris autem distortus est oculus graviter dolens, collum durum factum est, tertia hora posteaquam doluit.

5. Post pleiadum occasum, servus Attici a quartana correptus, stupidus sedatus est. Alius eodem tempore vera stupida insania ex phrenitide, ac lethargo mixta, correptus est. Ad coxas & crura venit dolor, quievit: quoto die, haud scio. Eodem tempore horridi, vomentes, & post judicationem cibum aversantes, & biliosi, & splenes magni, duri, dolorosi, & sanguinis eruptiones. Quibusdam vero eodem tempore, post pleiadum occasum, ex naribus sanguis biliosus ob splenes.

6. In Cranone uxorem Nicostrati correptam decimaquarta die, statim occupavit impotentia colli, & aliarum partium, & cibus inclusus fuit usque ad decimam. Spiritus densus parvus, impotentia, palpans digitis, delirans: sudores: distracta sunt ad dexteram partem, collum, os, oculus, nasus. Urinarum subsidentia alba, ervum referens, alia alba, alia ramentosa, cum pallore subviridis, farinam lentium referens. Huic quandoque velut adiposum quiddam superstabat, atque hoc acervatum, non multum dispersum, velut quod in medio ipsarum pendere solet disparatum, velut extrinsecus ex ovicula, postea vero etiam non subsidens mingebatur: & alia quidem talis erat, alia subsidens, alia talis modice ad latitudinem dispersa, alia conturbata, alia talis. Quod in medio vehi solet, nubeculæ subnigræ simile, quæ putaretur crassitudinem habere. Laxum autem aliud tenue, aliud tenue tale, aliud velut equi, aliud velut sunt caliginosa.

7. Qui primus delatus est adolescens, huic urina pura tenuis. Omnium secessus tenuis, multus, sine bile: lingua valde aspera. Febris adurens, insomnis, alvus gibbosa. Hic mente motus est octava arbitror die, protervum in modum, exurgebat, pugnabat, turpia fortiter loquebatur, quum talis non esset. Huic quum urinæ multæ tenues prodiissent ex suppressione, somnus obortus est continuus, & sudor, qui judicatorius esse putabatur, ex quo talis erat forte circa decimam diem. Verum postea rursus insaniit, & brevi mortuus est undecima die. Occasionem fuisse puto quod meracum multum bibisset, priusquam insaniret. Paucos habebat annos, propemodum viginti.

8. Eumenis uxor autumno vomuit bilem atram. Sed & odores manifesti erant, & febres horridæ, & cordis, sive osculi ventris dolores, biliosa pauca vomebat, & lumbricum. Secessus tenues per omne tempus. Ante pleiadum occasum desinebant statim sanguinis eruptiones, & breviores erant febres, ac statim revertentes brevibus recidivis, & cibum aversantes, & velut excocti, & anxii, & cor dolentes, & ferini in judicationibus, & rigore affecti & biliosi.

Adolescens peregrinus erat, cui tertia die, sanguis ex naribus multus fluxit, itemque quarta, ac quinta. Sexta, composite consistebat, mente motus est. Septima die, alvus substitit: soporosus erat. Recidiva tertia die, alvus eniti cessavit. Urinam non vidi.

di. Circa judicationem, velut debebat. At vero circa pleiadum occasum, austrina, & pluviæ erant: & tunc adolescens mucosa, subbiliosa, viscosa, multa recrementa egerebat: febris vehemens continua, lingua arida. Sexta judicatus est. Septima rursus invasit, dimisit eadem die, cum tremore: auris sinistræ fluxio viscosa, crassa die sexta.

9. Puero ab ulcere phagedæna eroso, dentes inferni, & ex supernis ac infernis anteriores emergebant, cavitatem habebant. Quibus os ex palato discedit, his medius considet nasus. Quibus vero superni dentes anteriores, his latus est summus nasus. Qui quintus dens ab anterioribus numeratur, quatuor radices habet, singulis paribus ad utrunque vicinum dentem connexis, extremitatibus omnibus ad internam partem reflexis. Circa tertium dentem suppurationes plures quam juxta alios omnes. Et ex naribus fluxiones crassæ, & a temporibus dolores, ex hoc maxime fiunt. Corroditur hic maxime quintus, ex medio quidem nodum habebat unum, duos autem anterius. Parvus primus, intrinsecus juxta duos corrodebatur. Septimus, radicem unam crassam, acutam habebat.

10. Athenadæ puero masculo doluit a sinistra parte infernus dens, a dextra supernus. Hujus auris dextra suppurata est, dum non amplius doleret.

Post pleiada clemens cœlum, nubilosum, & caligines: judicationes quintanæ, & sextanæ, ac septimanæ. Jam vero etiam diuturniores: febres recidivantes, & quandoque, erroneæ, & cibum aversantes, & biliosæ: & dysenteriæ cibum fastidientes, febriculosæ. Circa pleiadum occasum, austrina fortiter erant: sanguinis eruptiones, & febres tertianæ naturam referentes, & lenes.

Qui in sutrina decumbebat, sanguinem abunde biliosum e naribus effudit. Secessus modicus: judicatus est septima cum rigore.

Servus in extrema caupona, quarta die sanguinem e naribus effudit: multa statim nugabatur, alvus renitebatur. Præcordium dolorosum, durum. Ad subditam glandem sexta die, subierunt mala, cum pallore viridia. Septima, mane jactatio: clamor multus: venarum pulsationes circa umbilicum. In acutissimis febribus pulsus densissimi, & maximi.

11. Quale est ad vesperam exacerbari, tale erat in omni morbo. Cæterum ad principia, considerandæ sunt etiam exacerbationes, & an citius redeant, & continuitas, & anni tempus. Post pleiadum occasum, austrina. Quæ quinta die judicabantur, intermissa una repetebant. At vero laxa, pustulosa erant, velut Acanthio Lapyto. Circa pleiadum occasum, subscabra, & aspera erant pruriginosa, nullas lachrymas emittentia: & magis quidem hoc tempore. Sed & impetiginosa turgentia. Hæc erant in Pythodori uxore, & Capelio, cum febre: sub cujus initium fere Pythodori uxori coxæ impotentes. Post pleiadum occasum horrores: sanguinis e naribus eruptiones. Sutor quidam septima judicatus est, una intermissa, altera rediit. Rursus quarta, judicatus est. Alius ex his qui a Leocyde venerant, septima judicatus est: alius quarta.

Moschus nona. Largus sanguis ex sinistra, modicus e dextra nare. Ad decimamquartam, ad judicationem, si quatenus debebant ab initio exacerbarentur. Delinquentes circa edulia de-

ci-

cimaseptima fiebant. Circa aurem in dextra parte tuberculum, parvum intus durum, foris parvum laxum, dolorosum, nihil remittens, decimanona.

12. Noctu factum est. Valde biliosis suppuratis, purgatio sepiæ atramento maxime similis. Qui cucurbitam affixit, quum in coxa esset dolor, huic ad crus deorsum venit, & melius habuit.

Qui in Ceramico ab equo lapsus est, cui non statim cucurbita affixa est: ustus est intro, & vigesima die recruduit malum: sanguinis eruptiones feculentæ, & erodentes.

Tenedia quarta die abortivit masculum triginta dierum: alvus liquida, tenuia egessit, lingua combusta fuit, judicatio quarta die.

Post pleiadum occasum lienosa, usque ad quintum diem, fluebant, judicata sunt. Cuidam septima die, urina velut ervi lotura, similis ipsa sibiipsi, postea pura recidiva. Intermisit etiam Megaris filio, verum sanguis non fluxit. Urina velut Antigenis alba, crassa, similis.

Circa solstitium hybernum, sydus non parvum, quinta & sexta, postea terræ motus.

Quæ in Perintho morabatur anhelosa, Antigenis uxor, quæ non sciebat an prægnans esset, menses comparentes rubri. Venter alias atque alias parvus, alias magnus. Tussiens semper, velut si celerius iter perfecisset. Mensis erat octavus, sedata est prius febricitans.

13. Apemanti fratris uxor, septima die abortivit fœmellam, velut dixit, sexaginta dierum. Circa nonam, turbata est: post judicationem, dextras partes dolebat, velut a recidiva. Hæc & concipiebat cito, & perdebat. Alia quædam in albis mensibus filiam peperit. Alia in rubris, velut conveniebat. Horridi, anxii, cibum aversantes, recidivantes, biliosi, sanguine manantes, subsplenici, doloroso modo plurimi ex sinistris affecti.

Apemanti uxori hac parte oculus distortus est dexter, ad alteram vero partem lateris mollitudo.

Aristophontis filia tertia & quinta, febricitavit, sicca plerumque perseveravit. Venter tamen huic turbatus, ægre judicatio fiebat: ultra triginta dies, cessavit. Pustulæ ex lassitudinibus non valde fortibus, perveniunt ad septimam lividæ. Rigor ancillæ retro Heroum obortus est. At vero albæ magnæ, neque ipsæ valde bonæ, gravi sopore pressorum, & somnolentorum, & non confidentium, & bile renitente: & sive lubrica, sive dura fuerit alvus, non confidentes.

Zoili fabri pulsus tremuli tardi: urina & alvi secessus moderate decolor: pectinis distentio utrinque in directum, usque ad umbilicum, cum febre acuta, cibum aversans, siticulosus.

14. Filiæ ædilis apud Tecomæum, quum obscurum esset ipsi quod uterum gestaret, secundi mensis initio erupit vomitus pituitosus, aliquando vero biliosus: difficulter peperit, perfecte purgata est. Vomitus similiter usque ad trigesimam diem perseveravit: postea venter turbatus est, & vomitus cessavit. Lienteria, menses non prodibant: per duos annos hyeme habuit hæmorrhoidas.

Duo fratres, Cecropis familiares, quibus nigra ab initio prodibant, subfeculenta, edulia ex sanguine confecta colore referentia, ea ex spumosis bile abunde coloratis viridia erant.

Qui asinum ex pacto elevavit, sta-

statim febricitavit. Tertia, & quarta, & quinta, & septima, & octava, sanguis erupit: judicatus est: alvus lubrica.

Vir metallicus, præcordium dextrum intentum, splen magnus, alvus intenta, subdura, spirituosus, decolor. Huic ad genu sinistrum, recidiva: per totum judicatus est.

15. Temenæ filius habebat quid spiritus, ut viridantis palloris esset, ad dorsum: ad manus viridantis palloris.

Maritus Lechus puerperæ apud Sitodochum arquato morbo infestatus, ad quem septima die ingressus sum, octava moriebatur, neque mingens, neque egerens. Præcordia magna & dura, & spiritus densus. Hic moriens ne frontem quidem sudore humectavit præ dolore.

Hujus uxor ejecit fœmellam septimestrem, septima die. Apparuit autem quarta die. Hanc a principio quidem pedum dolor tenebat. Desinente vero febre, spiritus non est solutus, sed intus relictus: dolor ad manus & brachium. Recidiva per longissimum tempus, corripuit eos quibus urinæ ante judicationem suppressæ fuerant.

16. Quæ erat apud Temenen ipsius soror, cum rigore judicata est. Quum autem viridans pallor cito desineret, manus & humeri doluerunt: horum autem cessante dolore, caput: oculorum palpebræ supernæ elevatæ sunt, & lachrymæ profluebant: reliqua non novi: judicata est primum, septima die.

Menandri vinitor similiter, verum alvus ab initio tenuia egerebat: postea suppressa est, itemque urina judicata est, non riguit, septima die: quoniam alvus antea turbata fuit.

Potamonis filio alvus non egerebat septima die: duobus diebus ante judicationem non riguit, quapropter neque urina supprimebatur.

Dens Hegesistratio, cui suppuratio juxta oculum, suppuratus est juxta extremum, & rursus sanatus est oculus, & secundum nares pus descendit crassum. Juxta gingivam carunculæ parvæ rotundæ abscesserunt. Huic circa tertiam diem, suppuratio affutura putabatur, postea avertebatur. Derepente vero intumuit maxilla & oculi.

17. Quibus abscessus ad oculos in febribus ardentibus, hi maxillas rubent, & sanguinem ex naribus fundunt. Sed & quibus ad aures fiunt. Fortassis autem & abscessus ad articulos magis, non tamen clare novi. Rigores tremulis, præcordii intentio. Menses apparuerunt decimaseptima, judicatio fiebat ita perpetuo. Si tamen non sic intus permansissent, judicabantur tertia, quædam quinta, quædam septima.

Hegesistratio postremi duo dentes parte inter se contigua corrodebantur, postremus habebat supra gingivam duos nodos, unum juxta cavernam, alterum ex altera parte: qua vero parte duo nodi erant, ibi radices latæ similes singulis paribus coincidebant, ad alteram partem medietas una rotunda.

Mulier cui sanguis e naribus erupit quarta & sexta: septima judicata est: rubicunda erat. Mulieri ex capite fortiter gravatæ, judicatio facta est circa vigesimam: vigesima, præcordia æstuosa. Septima die, non valde sanguis e naribus erupit. Secessus tenues, ad oculum dextrum circa octavam.

Viro eadem, verum septima judicatus est. Sublienosus e sinistra parte. Huic octogesima die, & diuturniores oculi affectiones: fortassis quoniam post judicationem, & quia multæ.

18. Uxor Temenæ spirituosa præcordia, & intenta. Menses per tempus

appa-

apparuerunt. An vero etiam infantem aliquem habuerit, haud scio: alvus primum suppressa, & tunc vomebat, postea non amplius: alvus enim multa viscosa ac biliosa egerebat: præcordium non impediebat. Undecima ad magnum dextræ digitum inflammatio, alvi egestio etiam penitus procedebat. Quibus contingentibus, melius habebat. Nam & in somnum delatio minor erat, & febris: & quodammodo facilius spirabat, quoniam supra malum vomitum, vomuerat. Decimasexta sensim factus est spiritus densus, & febris: mortua est. Hæc febricitavit ante abscessum. Septima, post abscessum periit. Erat & hæc rubicunda.

Filius mulieris ipsius Apemanti sororis: præcordia magna & splen, spiritus, secessus amaræ bilis, aliquantulo stercore ammixto, lassus ex operibus. Vigesima die, ad pedes, & judicatio certe lassis ad articulos, non ad oculum: præcordia vero erant intenta, & sane erat etiam tussicula quædam modice sicca. Quæ relinquuntur post judicationem recidivam faciunt: & in ipsis morbis quæ excernuntur, sputum præmaturum, alvus, vita intemperans, & similia.

19. Apemantus cui dolores in sede, in dextri lateris mollitudine, & juxta umbilicum paulo inferius, & e dextra parte: ante dolorem urinam cruentam mingebat, desiit tertia die. Et faber in altera parte, ex eadem in directum, & hic quoque urinam cruentam ejiciebat. Quæ ubi cessasset, ambo subsidentias in urinis habebant, & hoc tertia die. Apemantus autem plurimum fovebatur. Alter vero non sentiebat, nisi in dextra parte. Et Nicostrato accidit aliquid juxta ultimas partes a dextris, inferius quam quibus in sinistris: longe vero subter lateris mollitudinem, usque ad umbilicum utrisque.

Anicula apud Sosileum alba pituita referta. Tibiæ duris tumoribus, albis, laxis: itemque pedes, verum minus. Erant autem & in partibus infra femora, etiamsi plerisque difficilis huc exitus patet: imo & in lumbis: & venter tenuis erat, præcordia submollia, spirituosa non valde. Erat autem desinentibus plurimis, etiam alia cura.

Ubi glauci facti erant oculi. Atque oculorum quidem cura paulo moderatior erat. Coxæ vero ac cruris affectiones uterinæ erant, quum dolores esse putarentur. Apposito enim ac subdititio medicamento odorato, ex farina & unguento, contigit ut brevi discuterentur ac desinerent. Tempus autem abscessus ad oculum, annus. Circumcirca durus fuit, cui etiam pustulæ non perfecte contabuerunt. Sunt autem & a disquammatis talia.

20. Servus in Hippolochi villa, cui in præcordiis utrinque quid collectum erat durum, & fulgorem aliquantulum habens inferne, qualis erat in fabri ferrarii uxore hydropica: cui tenuia recrementa progressa partem aliquam evacuaverunt. Erat autem & hoc ipsum ad dextrum, planum quiddam, supra ea quæ circumferentiam habent elevatum. Huic umbilicus ex nativitate denigratus erat, & ulcus profundum fiebat, & umbilicus non valde cicatricem contrahebat: & pudendum summa parte denudatum erat, quum non statim tale fuisset, neque connatum, & adhuc magis fiebat. Hic plurimum vomebat: febris, cibi fastidium: sanatus est. Verum circa septimam a decubitu diem (nam & antea ægrotarat) aquam multam bibens, & fortassis aliter contemnens, jactabatur & aliquantulum convellebatur.

tur. Desinente autem convulsione, circa animadversionem extinctus est. Ante hoc vero urinam acervatam minxit, & flatus cum crepitu prodierunt, & supernæ partes minime sunt evacuatæ. Quum autem mortuus esset, statim etiam & illæ fortiter emollitæ sunt, & reliquæ rubefactæ sunt, velut a flagris per totum corpus, excepta ea parte ubi tumor ille maxime elevatus erat & multum quoque calidus erat. Cuidam vero in Abderis deorsum erupit. Cuidam autem anteriore parte intumescebat sine febre. Tumor ad contactum suppurato similis erat.

21. Famulæ anhelosæ, quum vasa menstruum sanguinem funderent, anhelationes illæ cessabant: febris fiebat: mamma sinistra superne suppurata est: & ab initio etiam auris.

Olympiodori famulæ sanguis ex sinistra nare: & judicata est ad vigesimam, quemadmodum etiam febricitantibus: & secessus quales etiam æstate populariter grassati sunt, & quales Hipponactis.

Hyle famula Aristidis, octava die, in pharmacorum purgatione, inferne signa habuit, qualia facile ferunt: & si non præter rationem debilitantur, & neque spumosa, neque subsanguinolenta, sed qualia sunt ova, velut Heraclidæ uxor purgata est multum, & facile tulit.

Quæ in Bulagoræ villa depurgata erat, cœpit febricitare ex splene. (Qui vero dextrum præcordium habent, non quidem sublime, verum intentum, hi etiam magis rubicundi fiunt; Rubicunda quum esset: alvum in principio turbatam habuit: exspectabam ad oculum decubitum. Huic septima die, salsuginosa lachryma mordax ex oculis prodiit, & secundum nasum, & fauces, & aurem sinistram. Decimaquinta, sudavit cum rigore, non judicabatur ante rigorem, pallida facta est valde, & faciei circumtensio ac contractio. Aurem e directo splenis ac lateris dolebat. Pueris ventres turbati, & tusses siccæ: quandoque ad humerum suppuratio fiebat in tussibus, posterioribus diebus.

22. Fullo collum, caput, septima manus torpida. Nona, crus torpidum, tussis cessavit.

Cui maxilla distracta fuit, in quinto mense in ventre distracta erat ad sinistram partem.

In Cranone Lycino Grammatico, ex febre biliosa ex splene, capitis gravitas: stridebat secundum pulmonem, in labiis utrisque ulcera, intus rotunda, parva: postea etiam sanguinis quid ex nare e directo manavit.

Famulæ, quam recens emptam vidi, cui durities in dextris erat magna, non valde dolorosa, & venter magnus ac circumtensus: non similis hydropicæ, & alias pinguis ac mollis, & non valde difficulter spirans, verum decolor. Menses septem annis non prodierant, facta est dysenteria, & non tenesmo tentata. Et sub hæc durities in dextra dolorosa erat: & febres tenues: & non ultra septem dies, etiam alvus turbata est, secessus electrum referens, subviscosus, multus ad aliquot dies. Sanata est, & menses postea prodierunt: & partes secundum ventrem molles fiebant, & corpus boni coloris ac crassum ipsi erat.

23. Minois uxor ex sectione, pressa ab eam administrantibus durius, in marcorem ac corruptionem incidit, malo ad pulmonem deveniente, brevi significationem de se dedit quotquot diebus supererat: erat & aliud quiddam intrinsecus. Quæ induntur in nares si febrici-

cita-

citarint, siquidem solutus fuerit dolor, crassa per nares effluunt. Si vero neque dolor, neque febris, tenuia: & fortassis fervida. Veluti tenue quidem Hegesippo, quum ad noctem quid indidisset. Crassum vero illi in Corintho eunucho simili, Celeuris filio erat. Maturi in morbis abscessus an judicent, signum est, si dum fervida sunt mala, non febricitarint: & dum molesta sunt, facile portarint. Velut quæ in sede acciderunt Charoni. Leambio vero quum intestinum ulcerosum esse putaretur, in dysenteria pharmacis curato, humerus & sedes ulcerata sunt in sinistra parte, citra febrem.

Cui a flatibus laterum mollitudo elevabatur, & aliquantulum dolebat, huic, quum lac uberius & meracius bibisset, & insuper dormiisset, statim nausea & calor accedebat: deinde ignem incendenti, & pro cibis farinam crassiorem in craticula coctam comedenti, alvus substitit: & purulentum tamen quiddam egessit. Quum autem sedes esset inflammata, sine febre, & sine dolore sufficienter erat, hoc assero.

24. Senex in lapideis vestibulis, lumbos doluit, & ambo crura, & utrique dolores descendebant ad femora, & quandoque tibias, & aliquando ad genua: & quum diutissime durarent, recursiones multæ fiebant: tumor in pedibus, lumbis, tibia: breves inguinum tumores, venter durus, & totus pecten intensus ac dolorosus. Plerumque compertus est etiam vesicam duram habere ac dolorosam: & papularum eruptiones, & calores oculis, auribus, naribus, manu. Judicationes, & alia per quæ cognoscimus de ipso ægro, an sudet, aut tangat, aut aliquid olfecerit, aut gustaverit, itemque alia cognoscuntur. Pili, color, cutis, venæ, nervi, musculi, carnes, ossa, medulla, cerebrum, & a sanguine viscera, venter, bilis, alii humores, articuli: & postea an doluerit juxta aurem, juxta ipsum collectum tuberculum, glandulam non attingens, os non suppurans, & hoc dispar uit, & tunc statim febricitavit. Pulsus, tremores, convulsiones, singultus, circumspiratio, secessus, per quæ cognoscimus. Suppuratis oculis, & dum erumpunt, ulcera magna fiunt, & dum secantur, profunda: & utroque modo oculi ulcerantur.

Aristeas ex pago Amphilochi quarta die, mente motus est: alvus subviridia egerebat, & somni salubres, albicantis coloris.

25. Quibusdam ab initio subtremuli digiti, & labia ubi loquerentur, itidemque aliæ partes: & proterve lingua citiore ac volubiliore præditi: his rubor in facie maxime erat. Hi ebriosi erant, aut vomitu commode usi intumescebant.

Qui juxta Medosadæ ædes habitabat, cui tenuia, non biliosa, aquosa, multa, per secessum prodibant: præcordium cedens & gibbosum: soporosus fiebat. Circa decimamquartam, ad judicationem maxime progresso, rigor sine tremore, dissolutio, resolutio, contractio, secessus & egestiones: soporosus, mente motus, ex somno non insaniit, judicatus est circa decimamquartam, nihil e judicantibus contrarium.

Alius, similiter in principiis secessus subviscosi, ex quibus quod crassum est judicatorium est, insomnis, postea subviscosi, subbiliosi, maturi, biliosi, non tenues: qui ubi compacta fieri cœpissent, judicationes celeres. Præcordium intentum apparuit inflammati, aut venarum intentarum modo, cir-

circa sextam. Postea dormivit septima, judicatus est circa nonam, albicantis coloris ambo, non fulvi. Quum secessus aquosi sub dio expositi essent, superne leves, tenues, isatidi valde similes fuerunt: inferne vero subsidentiam habebant.

26. Quibus in dextris distentio submollis, phrenitici sunt: si non solvatur febre desinente. Quibus autem a mollitudine ventris in hac ipsa febre, quiddam collectum aut durum dolorosum fit, & valde malignum diffundi non potest, ex talibus fortassis suppurantur. In dextris tumores elevati, siquidem si quis plurimum ac maxime premat, submurmurarint, non valde maligni putandi sunt. Velut in dextris illi qui ex Amphilochi pago erat, & ei qui juxta Medosadæ ædes habitabat. Hi soporosi erant, & in somnis mente moti.

27. Constitutiones quales in quibus temporibus ac regionibus magis & quibus in minus fiunt. Vigores morborum, & ad judicationem, & quotidie: & an citius fiant, aut serius, tertia, quarta, circuitu: & in quibus circuitibus judicantia, tumentia, cruenta, & non. Quibus abscessibus recidivæ, fiant, venæ temporum, & contractiones, & colorum mutationes ante judicationes, ex rubro ad viridem ac pallidum, si non judicent: & cutis circumtensiones absque judicatione, & oculorum contractio, corporis duritia sicca. Qui quidem volentes lachrymantur, non malum est. Quibus autem invitis lachrymæ profluunt, malum. Quibus in dentibus circumcirca viscosa fiunt, malum est subhiare ac fixis oculis intendere.

Qui in tibia ulcus habebat, & attico usus est, huic pustulæ elevatæ, rubræ, magnæ: atque hoc pro tussi quæ postea accessit: prius enim non tussiit. In Æno quicunque capite vulnerati horridi erant, maligni, & suppurati ex tenesmo: ex peregrinatione ac itinere dolor pedum, & in turbationibus lassitudines. Clinia cibum aversans, colliquescens, purulentum, aliquando parum cruentum, purulentum tumidum ejecit.

Hippeæ uxor hydropica, quæ etiam per tres annos vere incipiente tussiit, amplius autem suppurata est, ad hyemem aquosa facta est, ab illis autem pharmacis curata melius habuit. Mortua est ancilla.

28. Ex tussientibus qui manibus laborabant, velut servus ille qui sarmenta obtorquebat, & Amyntæ filius, ambo sola dextra resoluti cessaverunt, quandoquidem perpessi sunt hoc tussientes. Qui vero aut equitarunt, aut iter fecerunt, in lumbis ac femoribus resoluti sunt. Plurimæ vero tusses siccæ erant: sin minus, violentæ sane.

Uxor Emmyris modo non morboso, absque febre, stupida esse videbatur. Postea ad tremorem totius corporis res ipsi devenit, & ad colliquationem, & cibi fastidium ac sitim, & frigida erat.

Nyctalopes, qui plurimum minxissent, postea parum quiddam mingebant. Verum tussientes & insuper febrientes tubercula ad aures habebant, erumpentia circa septimam aut octavam diem.

Emmyris filia febricitabat, & ex aure purulentum fluebat, circa octavam haud pro comperto habeo. Quibusdam vero etiam dens corrosus fuit: tertius maxime ex supernis. Præ omnibus autem hic reperitur corrosus: ad hunc dolor, & quibusdam etiam circumsuppuratio. Quibus vero ad aures, hi magis tussiebant quam illi. Quibus autem cum

cum febribus ad suppurationem, septima recedit. Cuidam postquam exacerbatus fuit, præcordium solutum non est: alvo autem emollita, inerant pauca subviscosa, compacta: non bona urina, cruenti coloris: spuebat autem sputum spumosum.

Ille ad quem Cynicus me induxit, septima exacerbatus est, circa decimamquartam judicatus est. Disparentia, mala sunt: purus fauces: pauca, lata, matura exspuens: ex naribus parum sanguinis stillavit, capite gravatus erat. Manuum ac pedum dissolutio: alvus soluta profuit, pedes semper calidi, somni aderant ipsi, & juxta aurem non extuberabat, quoniam matura spuisset.

29. Demarati uxor, pedes etiam in horroribus calidi: sive ad suppurationem, sive non tendebat, periit.

Senex qui e vita decessit, ægrotabat, simul cum uxore sua, furiosum quiddam in se habebat. Postea vero ubi prodiisset ab ipso lumbricus subcrassus, & modicus cibus, statim sedatus est, & dormivit, & sanus erat hic senex: & corporis cutis circumtensio: extremæ partes frigidæ, mollis, tremulus ab initio & labiis, & manibus, & voce, mente motus est moderate: hiabat, ac fixis oculis intendebat: non valde difficulter spirabat: diebus haud scio quot ultra viginti mortuus est.

Quibusdam præcordia & alvus subegesserunt compressa, acervatim, non cum murmuratione, velut in Abderis vermium speciem præ se ferentia. Quicquid contingit priore judicatorios dies præcedente die, & mala, & bona signa fiunt in diebus, quibus qui exacerbantur diuturniores fiunt: & quibus desinentes remorantur. Quædam non fideliter allevabant, & quædam per seipsa exacerbabantur.

30. Sputa peripneumonicis quibusdam biliosa, quum desinere volunt. Valde flava brevia fiunt. Si qualia sunt quæ in principiis adsunt, talia postea appareant, hæc non valde concoqui puto: sed judicare, velut ei qui apud præceptorem erat, & velut alias quoque vidi.

Nicippus in febribus per somnum semen effudit: & nihil ad pejus processit: & hoc ipsum sæpe ipsi factum est, & nihil læsit. Prædictum est ipsi id desiturum, postquam febres judicatæ forent, & sic factum est.

Critias in febribus ab insomniis vexabatur quæ novimus, & cessavit etiam ipse eadem somniare una cum judicatione.

31. Alcippus quum haberet hæmorrhoidas, a curatione prohibebatur. Curatus insaniit, febre acuta succedente cessavit.

In febribus acutis siticulosi, a medicis potu interdicto, aut etiam a seipsis abstinentes, multum sibi bibere posse videntur: his aqua frigida data ut revomant, prodest. Biliosa enim aderunt. Quod nervi ipsi in seipsos trahunt, signum est. Siquidem enim nervi in supernis manus sauciati fuerint, manus deorsum nutabit, dum ab infernis nervis trahitur. Si vero contra, vice versa. Tussient siccam tussim, qui testes affectos habent: & ex tussi vena secta, ad testem solutio fit: & inflammati tussiunt: & in febribus ex inguinum tumoribus insuper tussiunt.

HIPPOCRATIS POPULARIUM

Liber quintus.

IN Helide olitoris uxor, febris corripuit ipsam acuta: & medicamenta bibens nihil sentiebat opis. In ventre infra umbilicum erat quid durum, & altius altero, & dolores exhibebat fortes. Hoc enim manibus cum oleo fortiter compressum ac emollitum est: & postea sanguis frequens ipsi deorsum processit, & sanata est, & vixit.

In Helide Timocrates amplius bibit. Insaniens autem ab atra bile, bibit pharmacum: hic purgatus est, purgatio multam pituitam ac bilem atram egerebat per diem: & ad vesperam purgatio cessavit, & dolorem pertulit in purgatione multum: & quum polentam bibisset, somnus ipsum corripuit, & tenuit per noctem, donec sol oriretur. In somno autem præsentibus nihil respirare videbatur, sed mortuus esse: & neque quid diceretur, neque quid fieret, sentiebat. Extentum autem fuit corpus & rigidum. Verum vivebat, & excitatus est.

Scomphus in Oeniadis pleuritide correptus, mortuus est septima delirus. Pharmacum autem bibit infra purgans: priore ante potionem die mentis compos erat, & purgatus est non multum: quum autem purgaretur, deliravit.

Phœnici in Oeniadis & Andreæ fratribus maxilla altera intumuit, & labium quod est ante maxillam & oculum: & neque intrinsecus quicquam spectanti apparebat, neque forinsecus suppurabat: sed tumens arida putredine putrescebat. Et alter eadem perpessus est. Mortuus est autem alter septima die, & pharmacum bibit, & nihil profuit. Verum Phœnici circulus putridus exsectus est: & ulcus purgatum est magna ex parte priusquam moreretur. Mortuus est autem & hic, ubi diutius vixisset.

2. Euridamus in Oeniadis, in peripneumonia decima die, incœpit delirare: curatus ad mentem rediit, & sputa erant puriora, & morbus ad melius procedebat, & somno multo perfusus est: & oculi morbum regium contrahebant, & mortuus est ad viginti dies.

In Oeniadis vir quidam morbo tenebatur, quum sine cibo esset, fortiter in ventre ipsius sugebat, & dolebat: & quum edisset ac cibi contriti essent, tempusque post cibi esum accessisset, non longe postea idem hoc patiebatur: & tabescebat corpus ac consumebatur: & alimentum ipsi non contingebat a ciborum esu: & per alvum secedebat cibus pravus & combustus. Quum vero recens cibum accepisset, eo ipso tempore minime sugebat, neque dolor aderat. Hic omnis generis pharmaca bibens sursum ac deorsum purgantia, nihil opis sentiebat. Ubi vero vena ipsi secta esset in utraque manu, donec exanguis redderetur, postea utilitatem percepit, & a malo liberatus est.

3. Eupolemus in Oeniadis, dole-

lebat coxam dexteram, & inguen, & commissuram propinquam ad coxam, ab inguine & coxa in anteriore parte. Huic sanguis detractus est a malleolo, multus valde, & niger, ac crassus: & pharmacum bibit alvum deorsum purgans, & multum purgatus est: & melius quidem habebat, dolores autem non remittebant. Sed suppuratam habebat & coxam, & commissuram in ipsa ad sedem, & partem circa inguen, quibus locis etiam amplius dolebat. Pus autem ad os magis fiebat, quam ad carnem, in profundo: & per tempus sic habens negligebat, donec valde debilis fiebat: postea crustæ ipsi inustæ sunt, valde multæ & magnæ, ac inter se propinquæ: & pus effluxit multum ac crassum: & mortuus est postea paucis diebus, tum præ magnitudine ac multitudine ulcerum, tum ex corporis debilitate. Huic si una ampla sectio incisa fuisset, & per sectionem pus emissum esset, & si opus fuisset, etiam altera sectio facta esset. Hæc sane in tempore si facta fuissent, mihi quidem videtur quod sanatus esset.

Lycon in Oeniadis, reliqua quidem eadem patiebatur: verum dolores etiam ad crus non ita valde progrediebantur, & non factus est suppuratus, sed sanus multo tempore. Bibebat autem pharmaca: & cucurbitas adhibebat: & venam secabat. Atque his factis melius habere videbatur.

4. Homo quidam Athenis prurigine toto corpore vexabatur, maxime autem testibus ac fronte, vexabatur autem valde vehementer: & cutis crassa erat per totum corpus, & velut lepra aspectu, & ex nulla parte cutem apprehendere potuisset, præ crassitudine. Huic nemo opitulari potuit. Transgressus autem ad Melum, ubi sunt calidæ balneæ, a pruritu quidem & cutis crassitudine liberatus est, verum hydropicus factus mortuus est.

Athenis virum cholera corripuit, vomebatque, & deorsum egerebat, & dolebat: & neque vomitus, neque per alvum secessus sisti poterat: & vox ipsum destituebat: & ex lecto moveri non poterat: & oculi caliginosi ac cavi erant: & convulsiones tenebant ab alvo & intestino, & singultus. Verum secessus multo copiosior erat quam vomitus. Hic veratrum in lentium succo bibit, & alterum lentium succum insuper bibit, quantum potuit, & postea vomuit, & coacta sunt ac adstricta ipsi ambo: frigidus autem factus est, & lavabat inferne usque ad pudenda, calida valde multa, donec etiam supernæ partes calefactæ sunt, & vivebat: postera vero die, polentam bibit ex aqua.

5. In Larissa uxori Gorgiæ menses suppressi erant per annos quatuor, præter valde modicos. Verum in utero, ad quamcunque partem se inclinasset, pulsum exhibebant ac gravitatem. Hæc mulier concepit, & peperit, & puella viva nona mense edita est, ulcus habens in coxa: & secundæ consequentes, ac sanguinis fluxus valde multus, successerunt: postridie, & tertia die, ac quarta, etiam grumi sanguinis concreti: & febris tenebat usque ad decem primos dies, & de cætero prodiit ipsi sanguis ruber: & facies fortiter intumescebat, itemque tibiæ, ac pedes ambo, & alterum femur: & cibos non admittebat. Sitim autem habebat vehementem, & frigidissima aqua conferebat: vinum autem nequaquam. At venter post primum puerum modice emollitus est, valde autem non considit, sed durior erat: dolor autem non aderat. Quadragesima vero die, a prima, su-

superfœtatio excidit, caruncula quædam, & venter considit omnesque tumores: & fluxio tenuis, ac sanguis olens prodiit, & sana evasit.

6. Mulier in Pheris caput circumcirca dolebat multo tempore, & nemo poterat illi quicquam opis conferre, neque dum caput purgaretur. Melius autem habebat, quum menses ipsi facile prodibant. Hæc quum caput doleret, ex subdititiis odoratis ad uterum appositis opem sentiebat, & modice depurgata est: & quum concepisset, dolores caput relinquebant.

Mulier in Larissa prægnans erat. Huic decimo mense sanguis prodiit multus per quatuordecim dies: plurimus autem tribus diebus ante pueri editionem. Decimaquarta, excidit ex utero puer mortuus, habens dextrum brachium lateri adnatum: & tertia die, noctu eadem hora qua puer, prodiit secunda, & purgamenta alba, deinde post hæc per tres dies, ac noctes multa moderate prodierunt. Postea febris corripuit, per duos dies, totidemque noctes, & dolebat omnem ventrem, & coxas, maxime vero pectinem.

In Larissa Hipposthenes peripneumonia apprehensus esse medicis videbatur, erat autem nequaquam. Verum principio luctans in duro loco cecidit supinus, adversario ipsi illapso: & lavatus est frigida, & cœnavit, & gravior factus esse sibi videbatur. Sequenti autem febricitavit, & tussis apprehendit siccior, & spiritus densus. Quinta die, cruentum exscreavit, non multum, & delirare incipiebat. Quando tussiebat, dolebat pectus & dorsum. Sexta autem ubi sternutasset, sanguis fluxit e naribus, quatuor heminarum mensura. Ad vesperam neque loquebatur, neque sentiebat, neque quid fieret, neque quid diceretur. Undecima, mortuus est. Per quinque vero dies, modo sapiens erat, modo non. Erat & sine febre. Sputum autem nullum procedebat, neque stertorem habebat. Non enim erat sputum.

7. Scamandrus in Larissa, & in coxa marcorem habuit, & in osse diu disparato. Ipse vero sectus est sectione magna, etiam ad os ipsum, & postea ustus est, & tunc die duodecima post sectionem cœpit convulsio, & valde obtinuit: convellebatur autem crus hoc usque ad costas, & ad aliam quoque partem convulsio progrediebatur: flectebatur autem crus, & extendebatur: & alia membra movebat, & maxillæ compactæ riguerunt. Hic mortuus est convulsus octava die, post convulsionis invasionem. Curabatur autem tepefactoriis utriculis, & fomentis ervi, per totum corpus: & infusum per clysterem immissum est, & tunc modicum stercoris prodiit: & pharmacum bilem abunde purgans bibit, ac insuper catapotium deglutivit, & secessit quidem, nihil autem a catapotio opis sensit: & somnus modicus venit: & rursus pharmacum idem forte ad vesperam bibit, ac sole emergente mortuus est. Videbatur autem multo tempore morbum ferre potuisse, nisi ex pharmaci vi periisset.

8. Equiso Palamedis in Larissa undecim annorum, percussus est in frontem supra oculum dextrum, ab equo: & videbatur os non sanum esse, & exiliebat ex ipso modicus sanguis, & sectus est sectione magna usque ad secundam laminam, & curabatur sic habens ipsum os, quod etiam antea statim os peperit. Vigesima tumor cœpit circa aurem, & febris & rigor, & in die magis intumescebat ac dolebat tumor: & ab initio febricitavit ex rigo-

rigore: & oculi intumuerunt, & frons, & tota facies. Patiebatur autem hæc in dextra magis capitis parte. Progressus est autem tumor etiam ad sinistram: nihil tamen hic læsit. Demum febris continua corripiebat. Atque hæc minora erant, usque ad octavam diem. Vixit autem ustus, & per catapotium purgatus, & cataplasmate tumori imposito. At vero ulcus nullius mali causa erat.

In Larissa Theophorbi filius vesicam scabiosam habebat, & viscosam urinam mingebat: & dolebat dum & inciperet mingere, & dum desineret: & confricabat pudendum. Hic quum bibisset pharmacum urinam ciens acre, in vesicam quidem nihil processit, verum multum purulentum & bilem evomuit, & deorsum alia hujuscemodi egerebat: & ventrem dolebat, & intrinsecus ardebat, reliquum vero corpus frigidum erat, & totus resolutus est: & nihil assumere volebat. Huic exulceratus est venter fortiter valde, a vi medicamenti: & mortuus est tertia post potionem die.

9. Uxor Antimachi in Larissa, prægnans erat diebus circiter quinquaginta, & reliquo tempore præ fastidio a cibo abstinebat, & per septem dies uterum dolebat, & cor: & febris corripiebat: eo tempore nihil per alvum egerebat. Huic datum est catapotium deorsum purgans fortius quam conveniebat, & evomuit bilem combustam, præ cibi abstinentia & febre. Nam neque ullo potu utebatur: evomuit autem paucam violenter, & grumosa: & ubi concitata fuisset, ac ipsam emisisset, debilis esse videbatur: & non volebat aquam bibens evomere. Postea vero dolor fortis tenebat infernum ventrem (exulceratus enim erat a medicamento, & prodibat ipsi statim post stercus, subcruentum ramentosum). Semper autem amplior fiebat: & debilitas, & cibi fastidium: & purgamenti erant heminæ quinque. Sistebatur autem alvus, aqua multa super ventrem affusa, aliud autem nihil potuit admittere. Mortua est circa mediam noctem. Videbatur vivere potuisse, si aquam bibere potuisset, ac statim vomere priusquam deglutivisset.

10. Famula Onesidemi in Larissa, ulcerata est alvum & intestinum, a bile sponte commota: & prodibat sursum ac deorsum bilis & sanguis: & febris tenebat. Huic debili datum est pharmacum deorsum purgans in potu, debile, aquosum, ac modicum, & vomuit ab ipso multum: & infra amplius subiit: & vesperi rediit. Postridie febris erat, sed debilis. Alvus autem ulcerabatur, & adhuc eadem egerebat. Tertia die, ad vesperam mortua est, quum febris valde fortis ipsam corripuisset. Quapropter omnino moritura esse videbatur. Minime vero ideo quod aquam frigidam biberat, donec vomitus tenebat. Postquam autem perfrigeratus est supernus venter, depurgatus per aquam, succo frigido postea poto, sic postea infusum per clysterem immissum est.

Eudemus in Larissa, hæmorrhoidas habens fortes, ac diuturnas, quum exanguis esset, bilis commota est, sed leniter in corpore: & alvus turbata deorsum biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebant. Pharmaco deorsum purgante poto, probe depurgatus est: & rursus bibit succum, & amplius alvus turbata est: & dolor ad præcordia consistebat. Huic quum venter non probe haberet, sed adhuc curatione indigeret, manus hæmorrhoidibus

bus admotæ sunt, & vomuit. Postea quum cancer successisset, febris irruit, & non dimisit antequam occideret. Quandoque etiam cum rigor subrepens dimisisset, febris venit, & prodiit ipsi bilis & flatus, & partim prodibat, partim intus erat, & dolor in ventre. Hæmorrhoides autem extra intestinum rectum erant, reliquo tempore a purgationibus auspicatæ: & flatus per ipsas prodibat: & ad sternutationem principium fiebat.

11. In Larissa vir quidam sauciatus est cominus ex manu per hastam latam a tergo, & summum ejus penetravit infra umbilicum per multum spatium, quod lividum erat & tumidum: postquam autem vulneratus fuit, dolor obtinebat primum fortis, & venter intumescebat. Huic postridie datum est pharmacum deorsum purgans, & egessit modicum cruentum, & mortuus est. Videbantur intestina hujus non esse sana, & venter sanguine plenus esse.

Apellæus Larissæus ætatem habebat annorum circiter triginta, aut parum aberat. Corripiebatur autem morbo, a quo vexabatur noctu magis in somno, quam interdiu. Ægrotabat autem ad duos annos ante mortem. Vomebat bilem fulvam aliquando ubi excitatus esset. Vomebat etiam nigram. Hic purgatione a capite forti valde ad multum tempus purgabatur: & quum pharmacum bis bibisset, sex menses ipsum penetravit. Erat valde vorax multi cibi: & quum corpus haberet biliosum, multum luctatus, valde riguit: & febris corripuit, ac morbus ad noctem: postridie sanus esse sibi videbatur, & rursus altera die. Sequenti vero nocte morbus invasit cœnatum a primo somno, & per noctem ac diem, & usque ad cœnam tenebat. Mortuus est priusquam resipisceret. Convellebatur primum circa dextras partes, faciemque ac reliquum corpus, postea in sinistris: & quum videretur quietus esse, soporem habebat, ac stertebat, & rursus succedebat morbus.

12. Eumelus Larissæus rigida habuit crura, & manus, & maxillas, & non poterat neque extendere, neque flectere, si non alius flecteret ac extenderet. Et neque maxillas diducere poterat, si non alius diduceret. Aliud vero nihil neque dolebat, neque edebat, nisi mazam, & aquam mulsam bibebat. Vigesima die sedens cadit supinus, & caput ad lapidem vehementer offendit, & vertigo ipsi caliginosa offusa est: & paulo post surgens, sanus erat: & soluta erant omnia, præterquam post somnum ubi excitaretur, articuli modice ligati erant. Erat autem duodecim aut tredecim jam annorum, & ægrotavit mensibus tribus aut quatuor.

In Larissa virgo, quæ sanguinem vomuit, non multum, suppurata facta febribus corripientibus, non liberabatur priusquam moreretur. Mortua est tertio mense. Ante mortem vero obsurduerunt ei aures, & non audiebat, nisi quis valde exclamasset. Verum ante sanguinis vomitum debilis erat.

Famula Dyseridis in Larissa, quum juvencula esset, ubi Venere uteretur, fortiter circumcirca dolebat: alias autem sine dolore erat. Concepit autem nunquam. Et quum sexaginta esset annorum, dolebat a meridie, velut ex partu vehementer laboraret. Hæc quum ante meridiem porrum edisset multum, postquam dolor ipsam corripuit vehementissimus, & priores omnes excedens, exurgens asperum quiddam in ore uteri deprehendit. Postea quum ipsa animi deliquium incideret, alia mu-

mulier immissa manu, expressit lapidem asperum, magnitudine verticilli fusi. Et sana tunc statim, & postea erat.

13. Maliensi currus onustus inductus est supra costas, & costas confregit: & per tempus substitit ipsi pus infra costas. Ustus sub splenem penicillis ac linamentis utebatur, & pervenit ad decem menses. Resecta vero cute, caverna apparuit ad tenue intestinum utrinque procedens, & ad renem, & ad ossa procedebat putrida. In hoc non animadversum est, quod & corporis habitus biliosus erat, & in corpore putredo sicca tenuis intestini multa, & aliarum carnium, quas statim ejicere oportebat, si quis potuisset sicco pharmaco, dum robur aliquod homo habebat. Nam ab humidis nihil remittebant, sed putrescebant: a linamentis vero inditis quum humor sisteretur, rigor corripiebat & febris, & magis putrescebat: affluebat autem isthic putridum quiddam, subnigrum, graveolens. Priusquam vero curationis aggressio fieret, quotidie multum foras penetrabat. Erat autem non probe fluidum. Cognitum est naturam morbi esse magis remotam quam subter cutem. Quod si vero etiam omnia recte facta essent, tamen non videbatur servari posse, etiamsi ventris profluvium ipsum corripuisset.

14. Autonomus in Omilo, ex capitis vulnere mortuus est die decimasexta, in media æstate lapide ex manu ictus, in suturas in medio sincipite. Quare non animadverti ipsum secari opus habere: deceperunt enim me suturæ habentes in seipsis jaculi læsionem, postea enim conspicuum id fiebat. Primum quidem ad claviculam, postea ad latus dolor fortis valde, & convulsio ad ambas manus venit. In medio enim capitis ac sincipitis ulcus habebat. Sectus est autem die decimaquinta, & pus prodiit non multum. Membrana vero cerebri imputrefacta apparebat.

Famula in Omilo ex capitis vulnere, duodecim annos nata, moritur in media æstate, decimaquarta die. Januam quidam ipsi impegerat, & os contuderat ac ruperat. Suturæ vero in ulcere erant. Quare cognitum est recte sectione opus habere. Secta est autem non velut oportebat: sed quantum relictum est, pus in ipso factum est. Octava, rigor, febris invasit: habebat autem non velut oportebat, sed quantum etiam prioribus diebus quando febris non tenebat. Nona vero die reliquum resectum est, & valde modicum pus cum sanguine subtus apparuit, & membrana cerebri pura erat: & somnus quidem occupabat: febris autem non dimittebat. Convulsio vero manum sinistram invadebat. Nam in dextris magis ulcus habebat.

15. Cyrenius in Omilo suppuratus factus, infernum ventrem ustus est, triginta diebus serius quam oportebat: & mansuete se habebat: & resiccatum est pus in ventre. Verum in calidissimo tempore edens fructus pomorum, & alios cibos non conferentes, a febre correptus est, & a ventris profluvio, & mortuus est.

Hecason in Omilo, velut etiam alter serius ustus est, attamen resiccatus est venter, modico excepto. Dysenteria vero arripiebat ipsum, quam ubi effugisset, omnia edebat donec totus intumuit, & erupit ipsi pus deorsum, & ventris profluvio mortuus est.

Hecason in Omilo, ab immunditia non purgata, & a prava purgatione, dolorem acutum in coxa habebat:

& hic quidem discessit, successerunt autem ipsi febres: & multo tempore in lecto decumbebat, neque bibens quicquam, neque sitiens: & debilis, & horridus. Huic commode quidem ablatus est morbus velut conveniebat. Opem autem percipiebat ex his quæ offerebantur. Tandem vero erupit morbus deorsum, & totus secessit præ multa bile: & mente motus est, & mortuus. Videbatur autem morbum evasurus esse.

16. Qui in Salamine in anchoram incidit, in ventrem sauciatus est, & circumcirca dolebat. Bibit autem pharmacum, & non egessit deorsum, neque revomuit.

Mulier, quæ jugulavit seipsam, suffocabatur: & datum est ipsi longe postea pharmacum deorsum purgans, & per secessum ipsi exiit.

Qui ex Eubœa venit adolescens, quum multum esset deorsum purgatus, intermissione facta quietus febricitavit: deinde quum putaret se purgatione sursum versus opus habere, non validam radicem veratri bibit, & post potionem quarta die, mortuus est, nihil expurgatus. Verum somnus ipsum tenebat, & sitis sedari non poterat.

Serva illa cui a catapotio sursum quidem pauca prodibant, ac suffocabant: deorsum vero multa, nocte mortua est. Erat autem barbara.

Quidam homo Eubœus poto pharmaco deorsum purgante, per tres dies purgabatur, & mortuus est. Habebat autem manum suppuratam usque ad cubitum.

17. Symmachi filius a bile suffocabatur, noctu quum dormiret, & febris eum teneret. Pharmacum autem ubi bibisset, non continuit, neque purgatus est diebus sex antequam moreretur.

Qui juxta curriculum habitabat; quum noctu sanguinem vomuisset, postridie mortuus est, sanguinem vomens multum, & strangulatus. Ad splenem vero, & deorsum multus sanguis ipsi prodibat.

Puer a mulo percussus ventrem & hepar, mortuus est quarta die. Spiritum autem densum habebat, & non intelligebat quicquam, & febris tenebat.

Hermophili filius ægrotabat diebus undecim. Febris autem tenebat; & cibi non deorsum prodibant: & primum quidem deliravit, nocte vero cessavit. Sequenti autem die voce destitutus jacebat stertens, distortos habens oculos, febricitans. Penna vero immissa vomuit bilem atram, & quum infusum per clysterem immissum esset, stercus prodiit multum.

18. Servæ Aristionis pes sua sponte marcore corruptus obtorpuit, juxta medium pedis intrinsecus ex obliquo: & ossa putrida facta abscesserunt, & prodibant paulatim fistulosa: & ventris profluvium succedebat, & mortua est.

Mulier sana, crassa, a catapotio conceptus gratia accepto, dolorem habebat ventris, & tormen in intestino, & intumuit. Spiritus autem sistebatur: & desperatio erat cum dolore: & sanguinem vomuit non multum, & emortua est quinquies, ut vita decessisse putaretur: & neque vomitu facto ab aqua frigida laxabatur: neque dolor præsens, neque spiratio. Superfusæ vero sunt ipsi aquæ frigidæ amphoræ circiter triginta super corpus, & sane hoc solum prodesse videbatur: & postea deorsum processit bilis multa. Quum autem dolor obtineret, nihil poterat secedere, & vixit.

19. Antander a catapotio accepto, cætera sanus erat. Verum circa vesicam do-

dolorem habere videbatur: purgavit ipsam celeriter multo purgamento: & a meridie dolor tenebat fortis valde: & in posteram diem strangulatio, & desperatio, & jactatio: & vomebat, & nihil per secessum egerebat: & noctu patiebatur: & somnus non accedebat: postridie vero egerebat multum, & postea sanguinem: & mortuus est.

Athenadæ puero masculo a phagedæna ulcere corroso, doluit a sinistra parte dens infernus, a dextra supernus. Hujus auris dextera suppurata est, dum non amplius doleret.

Sutor in Pityo dum soleas veteramentaria sueret, pupugit seipsum supra genu in femur: & ferme longum digitum immersit. Huic sanguis quidem nullus effluxit. Vulnus autem cito clausum est: femur autem totum in tumorem elevabatur, & procedebat hic tumor usque ad inguen & lateris mollitudinem. Hic tertia die mortuus est.

20. Quidam juxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maxime præter omnem opinionem servatus est. Neque enim cuspis exempta est, erat enim valde in profundo: neque sanguinis eruptio ulla memorabilis fiebat: neque inflammatio: neque claudicavit. Cæterum cuspidem invenimus nos, ipsamque exemimus, quum sex jam essent anni, ex quo sauciatus erat. Suspicio autem erat hæc, inter medios nervos, cuspidem occultatam fuisse, nullamque venam aut arteriam dissectam esse.

Qui percussus est spiculo acuto retrorsum paulo infra collum, vulnus quidem habebat non memorabile aspectu, neque enim in altum ferebatur, verum non multo tempore postea exempto spiculo, distendebatur in posteriorem partem tractus, velut opisthotonici, & maxillæ ligatæ erant, & si liquorem aliquem in os sumeret, eumque deglutire conaretur, rursus relidebatur ad nares. Cæteraque statim pejora fiebant: & secunda die mortuus est.

21. Adolescens per asperam viam cursu facto, dolebat pernam, maxime inferna parte. Abscessum autem locus accepit nullum, velut qui colligeret humorem. Verum tertia die totus locus nigrescebat, usque ad talum, astragalum appellatum, & usque ad cavitatem, quæ est ad pectus pedis: & quod denigratum erat, non diffringebatur, sed prius moriebatur. Viginti vero dies ex toto a cursu vixit.

Qui ad oculum percussus est, percussus quidem est in palpebram, descenderat autem cuspis alte satis, barbæ vero summum supereminebat. Secta palpebra, sublata sunt omnia. Nihil erat mali. Oculus enim permansit, & compendio sanus factus est. Sanguis autem effluxit large, & multa copia.

Virgo illa pulchra Nerii filia, erat quidem annorum viginti, verum a muliercula amica ludente, lata manu percussa est in sinciput: & tunc quidem vertigine capta est, & sine spiritu erat, & quum ad domum venisset, statim febris vehemens corripiebat, & caput dolebat, & rubor circa faciem erat. Septima die, circa aurem dextram pus processit graveolens, subrubrum, amplius cyatho: & videbatur sibi melius habere, & allevata est. Rursus augebatur febris, & in soporem deferebatur, & loqui non poterat: & faciei pars dextera trahebatur, & difficulter spirabat: & convulsio ac tremor aderat: & lingua detinebatur: & oculus stupidus erat. Nona, mortua est.

22. Cleomenis filius hyeme initio facto cibum aversabatur, & ejus fastidio citra febrem vexabatur: & vomebat cibos ac pituitam: & per duos menses cibi fastidium durabat.

Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio conferebat. Verum vinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & frictio, & lenis fotus non cum multo fomento, sed placide.

Cuidam, quæ circa vigesimum ætatis annum biberat pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorum, pallidorum ac prasinorum. Quum bibisset, convulsio tenebat, linguam commandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum, & erat ei lingua magna, nigra. Oculorum autem alba, erant rubra: insomnis. Quarta, mortua est ad noctem.

Origanum potum, oculis, & dentibus malum est.

Puella, quæ de rupe cecidit, voce destituta: jactatio aderat: & vomuit ad noctem sanguinem multum: quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat. Aquam mulsam difficulter deglutiebat: stertor: spirtus densus, velut morientium. Venæ circa faciem distentæ: decubitus supinus: pedes tepidi: febris debilis: vocis interceptio. Septima vocem rupit: calores tenuiores tenebant: superstes mansit.

23. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat. Perniones pertundendi, & calefaciendi sunt pedes, sic ut maxime excalefacias igne & aqua. Oculis incommoda sunt, lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, & crura, & coxam, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidum fomentum confert, ita ut vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare vero oportet lanis succidis, & pellibus agninis.

Fullonibus inguina extuberabant dura, & sine dolore: & circa pubem, & in collo, similia erant tubercula magna: febris ante decimum diem. Tussi vexabantur a ruptionibus. Tertio mense aut quarto venter colliquivit. Calores successerunt: lingua sicca: sitis: egestiones deorsum malignæ: mortui sunt.

24. Qui lapide in caput percussus est a Macedone, & corruit. Tertia die voce destitus erat: anxietas: febris tenuis: pulsus non valde in temporibus. Nihil omnino audiebat, neque sapiebat: non quietus, sed quarta movebatur: humiditas circa frontem, & sub nasum, & usque ad mentum: & mortuus est.

Eniates in Delo jaculo ictus retro in latus, in sinistra parte, ulcus quidem sine dolore habuit. Tertia vero ventris dolor vehemens: non egerebat. Infuso vero per clysterem immisso, stercus prodiit ad noctem: afflictio intermittebat. Sedes ad scrotum extabat. Quarta & ad pubem, & ventrem, dolor irruebat: quiescere non poterat: biliosa vomuit abunde colorata. Oculi quales animi deliquium incidentium. Post quintum diem mortuus est. Calor quidam tenuis inerat.

Ei qui hepar percussus est jaculo, statim color qualis est mortuorum per corpus diffusus est: oculi ravi, anxietas, molestia. Mortuus est priusquam concio solveretur, quum sub diei exordium percussus fuisset.

25. Polemarchi uxori hyeme anginosæ, tumor sub guttur, febris multa, vena secta est, cessavit suffocatio ex faucibus, febris comitabatur. Circa quin-

quintam genu dolor ac tumor sinistri, & circa cor videbatur ipsi aliquid colligi, & respirabat velut hi, qui submersi fuerunt, respirant: & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur: Engastrimythi, quasi ex ventre loquentes, Græcis appellati. Tale quiddam contingebat. Circa septimam aut nonam ad noctem alvus deorsum prorupit, & multa liquida quæ mala putantur egessit. Ipsa vero voce intercepta mortua est.

Ventres subpurgare oportet in morbis, quum matura fuerint, infra quidem, ubi considisse videris. Signum habes, si neque anxii, aut capite gravati fuerint, & quum calores mitissimi fuerint, aut quum post exacerbationes cessarint. Sursum vero, in exacerbationibus. Tunc enim etiam sua sponte elevantur, quum anxii, & capite gravati fuerint ac se jactarint.

26. Ex casu vulnerato cubito, ob corruptionem cubitus suppuratur. Quum autem jam maturus est, viscosa sanies exprimitur. Velut etiam Leogenisco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iisdem pus nullum: velut Æschyli filio contigit. Suppuratis autem plurimis horror & febris succedebat.

Parmenisci filio surditas accidit. Contulit clysterem auricularium non adhibere, verum lana solum indita perpurgare: & oleum infundere, aut nepotum. Præcipere vero ut deambularet, mane surgeret, & vinum biberet album.

Aspasii uxori dolor dentis vehemens, & maxillæ in tumorem elevatæ sunt. Quum vero castorium & piper collueret, opem sentiebat.

Callimedontis puero contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum & magnum, & crudum ac dolorosum, sectio venæ brachii: & lini torrefacti cataplasma imponere subactum vino albo, & oleo imbutum, ita ut deligetur neque calidum, neque valde coctum. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut ordei, aut tritici farina.

27. Melissandro quum gingiva dolore corriperetur, & vehementer intumesceret, sectio venæ brachii, & alumen ægyptium in principio sedabat.

Hydropicum laboribus fatigari oportet, sudare, panem edere calidum, in oleo bibere, non multum lavari, & caput tepide. Vinum autem album & tenue, & somnus auxiliatur.

Bianti pugili quum natura vorax esset, contigit ut in affectiones cholericas, bilis sursum ac deorsum exeuntis, delaberetur, ex carnis esu. Maxime vero ex porcinis carnibus crudioribus, & ex ebrietate vini odorati, & placentis ac dulciariis ex melle, & cucumere, pepone, & lacte, & polenta recenti. In æstate vero affectiones cholericæ, & febres intermittentes.

Timochari hyeme destillatio, maxime in nares: quum Venere usus esset, resiccata sunt omnia: lassitudo, calor successit: caput grave, sudor a capite multus: defluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus. Tertia die evasit sanus.

28. Post canem febres fiebant sudorosæ: & non perfrigebantur omnino post sudorem, sed rursus amplius incalescebant: & longæ, & leniter sine judicatione, & non valde siticulosæ: paucis in septem & novem diebus cessabant. Undecima & decimaquarta, & decimaseptima, & vigesima judicabantur.

Polycratem febris invadebat, & sudor qualis præscriptus est. Purgatio

a phar-

a pharmaco deorſum facta eſt, & febris erat lenis. Rurſus in temporibus ſudores parvi, & circa collum, ad veſperam: deinde in totum, & rurſus incaluit. Circa duodecimam, & decimamquartam diem febris augeſcebat, & ſeceſſus pauci: poſt purgationem ſorbitionibus uſus eſt. Circa decimamquintam ventris dolor circa ſplenem, & lateris mollitudinem ſiniſtram. Calidorum adhibitiones minus profuerunt, quam frigidorum. Quum autem leni ac molli per clyſterem infuſo uſus eſſet, dolor ceſſavit.

Magnæ navis gubernatori anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit, inflammatio ſucceſſit, & marcor, & febris. Subpurgatus eſt moderate. Calores lenes, & dolores: de digito quid decidit. Poſt ſeptimum diem, ſanies exibat lenis: poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictum eſt opiſthotonum adventare. Ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia vero die totus convellebatur in poſteriorem partem cum ſudore. Sexta a prædictione mortuus eſt.

29. Harpali filius ex liberta Telephane, luxationem infra in pede magni digiti accepit: inflammatus eſt, & doloroſus erat; & ubi repoſitus eſt, & dolor remiſit, proficiſcebatur ad agrum: rediens lumbos doluit, lavit: maxillæ ad noctem conferebantur, & opiſthotonus aderat. Saliva ſpumoſa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt.

Thrinon Damonis filius, habebat circa tibiæ malleolum ulcus, juxta nervum ſane jam purum. Huic a Pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.

Profecto in omnibus ſuppurationibus, & his quæ circa oculum ſunt, dolores ad noctem. Tuſſes hyeme, maxime in auſtrinis, craſſa & multo alba exſcreantibus: & febres ſuccedebant leniter, & quinta die ceſſabant. Tuſſes autem circa quadraginta, velut Hegeſipoli.

Eutychides ex cholericis affectionibus, in cruribus ad nervorum diſtentionem deſivit, una cum ſeceſſu deorſum. Bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies ac noctes, valdeque rubram: & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex cibis: & urinæ ac tranſitus deorſum ſuppreſſio multa: per vomitum fex mollis prodiit, & deorſum quoque erupit.

30. Androphani vocis interceptio, ignorantia, delirium. His ſolutis ſuperat adhuc diu multis annis, & recidivæ fiebant. Lingua vero per totum tempus permanebat ſicca: & ſi non collutione uteretur, loqui non poterat, & plerumque erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor, quem venæ ſectio ſolvit. Huic aquæ potus, aut aqua mulſa contulit. Veratrum nigrum bibit: neque bilioſum prodibat, ſed modicum. Tandem hyeme decubuit, & mente motus eſt: & linguæ affectiones ſimiles: calor tenuis ſine dolore, lingua decolor. Vox peripneumonica: de pectore ſtragula rejiciebat, & ſe educi jubebat. Nihil autem poterat clare loqui. Ad noctem mortuus eſt.

Nicanoris affectio erat, quum ad convivium progrederetur, timor tibicinæ: quum ſub initium vocis tibiæ, in convivio tibia canere audiviſſet, præ timoribus turbationes. Vix ſe ſufferre poſſe dixit, quum nox eſſet. Interdiu vero audiens, nihil commovebatur. Talia comitabantur ipſum multo tempore.

31. Da-

31. Damocles qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi videbatur: & non accessisset sane ad præruptum locum, neque trans pontem: neque minimi scrobis altitudinem transgredi poterat: sed per ipsum scrobem. Hæc per tempus aliquod ipsi affuerunt.

Phœnicis affectio ex oculo dextro talis quædam erat, plerumque velut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipsum continuisset, dolor ad tempus dextrum instabat, & per totum caput ac collum. Caput intumescebat retro ad verticula: & distentio, & durities circum tendines: & ubi caput commovere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, ut qui valde distendebatur. Vomitus ubi facti fuissent, prædictos dolores avertebant, & leniores faciebant. Sed & venæ sectio proderat, & veratri potio, eduxit autem varia & omnigena, maxime vero prasina.

Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & decedendi e vita cupiditas: Quandoque vero rursus lætitia.

32. Cononis serva ex capitis dolore incipiente, mente mota est: clamor, querelæ multæ, raro quies. Circa quadragesimum diem mortua est. Decem autem diebus ante mortem voce destituta, & convulsa fuit. Timocharis servus, ex atrabiliariis esse putatus, & talibus ac tot viris, similiter mortuus est circa easdem dies.

Adolescens quidam multo meraco poto, supinus in habitaculo quodam dormiebat. Huic serpens Arges appellatus in os ingressus est: & sane quum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & serpentem devoravit, & dolore magno tenebatur, & manus prætensas adhibebat, velut qui strangularetur: & jactabat seipsum: & convulsus mortuus est.

Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit: ad noctem febres: postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio fori adhuc plena esset, sudor totius corporis cessavit.

Diopithis sorori in semitertiana, circa accessionem etiam cor graviter dolens, & concomitabatur etiam is dolor tota die: & hujusmodi cordis dolor etiam aliis similiter aderat. Veruntamen sub pleiadis occasum, viris talia rariora fiebant.

33. Epicharmi uxori antequam pareret, dysenteria erat, & dolor vehemens, secessus recrementa, subcruenta, mucosa. Ubi peperisset, statim sanata est.

Polemarchi uxori in morbo articulari, coxæ dolor quidam vehemens: causa erat quod menses non prodirent. Vox intercipiebatur, per totam noctem usque ad meridiem. Audiebat autem & sapiebat, & per manum significabat quod circa coxam esset dolor.

Epicharmo circa pleiadum occasum, dolor humeri, & gravitas in brachium: anxietas, vomitus multi, aquæ potus.

Euprhanoris filio pustulæ velut culicum morsus, verum modico tempore, postridie febricitavit.

Siccitatis multæ post favonium factæ sunt, usque ad æquinoctium autumnale. Sub canem æstus magni, calidi venti: febres sudorificæ. Tubercula juxta aurem multis oborta sunt.

34. Tychon in obsidione circa Datum, a catapulta percussus est in pectus, & paulo post risus erat circa ipsum tumultuosus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquisse aliquid de spiculo in septo transverso. Et quum ipsi videretur, ad vesp[illegible]n

infusum per clysterem adhibuit, & pharmacum deorsum purgans dedit. Noctem primam transegit moleste. Statim vero ubi dies illuxisset, & medico, & aliis, melius habere videbatur: (erat enim quietus:) prædictio facta est, quod ubi convulsio fieret, brevi esset moriturus. Sequenti itaque nocte moleste habens, insomnis, plerumque in ventrem decumbens, tertia exoriente die convellebatur, & tunc mortuus est.

Billo percusso in dorsum, spiritus multus per vulnus cum strepitu processit: sanguis erumpebat. Ubi vero medicamentum cruentis vulneribus destinatum adhibitum ac deligatum esset, sanatus est.

35. Contigit & infelicissimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris: deinde os livefactum est: mortuus est.

Et Phaniæ & Euergetæ filio, livefactis ossibus, & febricitantibus, cutis ab osse discessit, & pus non comparuit.

Aristippus in supernum ventrem violenter ac graviter sagittæ ictu petitus est, ventris dolor vehemens, & brevi ardebat, deorsum vero non egerebat: anxius erat, biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius habere videbatur: paulo post rursus dolores vehementes, & venter velut in volvulis: calores, sitis: & in septem diebus mortuus est.

Neapolis similiter percussus, eadem passus est: acri infuso per clysterem immisso, alvus deorsum erupit: color per corpus diffusus est, tenuis, pallidus, niger: oculi sicci, stupore rigidi, intus conversi, intuentes in corde.

Metrodori filio ex dentis dolore, maxillæ marcor, & gingivarum carnis superexcrescentia. Moderate suppuratus est: exciderunt dentes molares & ipsa maxilla.

36. Mulieri in Abderis, carcinoma obortum est circa pectus: & per mammam fluebat sanies subcruenta: obturata vero fluxione, mortua est.

Plerique ex destillatione secundum dimidiam capitis partem dolebant: & humore secundum nares procedente febricitabant leniter, & in quinque diebus perfrigerabantur.

Ei quæ in partu concussa fuit, dolor circa pectus & latus factus est, exscreationes purulentæ. Tabes constitit, febres per sex dies. Rursus alvi profluvium, quies, febris, alvus adstricta est, & circa septimam diem mortua est.

Anginosa quædam dextram manum & crus doluit: febris tenebat debilis: strangulatio tertia die remisit: quarta convulsa, voce destituta, stertor, dentium contritio, maxillarum rubor. Mortua est quinta, aut sexta die. Signum circa manum sublividum.

Alia quoque in palato stertorosa: lingua sicca, peripneumonica, non desipiens mortua est.

Et in Olyntho hydropicus, derepente voce destitutus, desipiens per noctem ac diem, mortuus est.

HIPPOCRATIS POPULARIUM

Liber sextus.

SECTIO PRIMA.

QUIBUSCUNQUE ex abortu circa uterum, & tumoribus, ad capitis gravitatem convertitur, & juxta sinciput maxime dolores, & quicunque alii ab uteris: his in octo aut decem mensibus ad coxam morbus desinit. Acutum habentes caput, qui quidem validam habent cervicem, robusti sunt tum alias, tum ossibus. Qui vero caput dolent, & aures fluentes habent: his palatum cavum est, & dentes inter se non e directo respondentes. Quibuscunque os de palato discessit, his medius considet nasus. Quibus vero inde unde dentes prodeunt, his summus nasus simus fit. Puerorum elucescentiæ simul cum pubertate, in quibusdam mutationes habent, etiam alias. In renem dolor gravis, quum implentur cibo, vomunt pituitam: quum vero redundarint dolores, æruginosa: & melius quidem habent. Solvuntur autem, quum cibis evacuati fuerint, arenulæque fulvæ subsident, & cruentum mingunt, torpor femoris e directo, quiescere non conducit. Sed exercitia, non impleri, juvenes veratro purgare, poplitem secare, urinam cientibus purgare, attenuare, & mollire. Menses aquosis diu permanent. Quum vero non brevi prodierint, intumescunt. In Cranone antiqui dolores frigidi, recentes autem calidi, ex sanguine vero plurimi: & quæ ex coxa, frigida sunt. Quæ ad rigores fortes progressa sunt, non valde mitigantur, nisi prope vigorem. Ante rigorem urinarum suppressiones, si ex bonis fuerint, & alvus egerat, & somni adsint: fortassis autem & febris modus: fortassis etiam quæ ex lassitudinibus. Abscessus non valde, quibus rigores. Crurum effœminationes, veluti si aut ante morbum iter fecisset, aut statim ex morbo: eo quod fortassis ex lassitudinibus in articulos abscessit, ex quo crurum effœminationes. Tubercula extra extuberantia, & acuta, & fastigiata, & æqualiter maturescentia, & non obdura, & deorsum vergentia, & non bifida, meliora: contraria vero, mala: & quanto plus contraria, pessima. Ferinum autumno, & oris ventriculi dolores, & horrores, & atra bilis. Circa initia exacerbationes considera, & in omni morbo, quale est ad vesperam exacerbari, & annus ad vesperam, & ascarides. Infantibus tussicula cum ventris turbatione, ac febre continua, significat post judicationem bimestri, in totum vigesima die, etiam tumores ad articulos. Si quidem infra umbilicum constiterint, in infernis articulis superna, bonum: si vero supra, non similiter morbum solvunt, nisi suppurata fuerint. Quæ vero in humeris suppurantur tantillis, mustellæ cubito præditos, parvumque ac macilentum brachium habentes faciunt. Solverit autem & ulcusculorum infer-

inferne eruptio, si non rotunda & profunda fuerint. Talia enim perniciosa etiam alias sunt pueris. Solverit itidem sanguis fluens. Magis autem in perfectioribus is apparet. Lachrymæ in acutis male habentibus, ultroneæ quidem bonæ: involuntarie vero defluentes, malæ. Quibus circumtenditur palpebra, malum: malus est etiam oculus inarescens, velut spuma, & obscuratio oculorum mala est. Et squalliditas mala, & qui intrinsecus corrugantur, & rigentes, & qui vix convertuntur, & qui intus conversi sunt, & quæcunque alia omittuntur. Febres aliæ quidem mordaces sunt manui, aliæ lenes. Aliæ vero non quidem mordaces, verum augescentes. Aliæ autem acutæ quidem, sed quæ a manu vincantur. Aliæ statim adurentes, aliæ semper debiles, siccæ. Aliæ salsuginosæ. Aliæ inflatæ, horrendi aspectus. Aliæ ad manum humectæ. Aliæ rubicundæ valde: aliæ valde pallidæ. Aliæ lividæ, & alia id genus. Distentiones corporis, & articulorum duritiæ, malum: & ipse dissolutus, & confractiones articulorum, malum. Oculi audacia, delirii signum est: & oculorm dejectiones ac perversiones, malum.

SECTIO SECUNDA.

Dilatare, constringere, alia quidem, alia vero non. Humores alios quidem expellere, alios vero siccare, alios autem indere, & alia quidem parte, alia vero non. Attenuare, crassefacere, corpus, cutem, carnes, & alia: & aliqua quidem, aliqua vero non. Levigare, exasperare, indurare, mollire, alia quidem, alia non. Excitare, torpefacere: & quæcunque alia hujuscemodi. Derivare, subcedentia statim revellere, renitentibus concedere. Alium humorem non prodeuntem ducere: prodeuntem vero simul effundere: operari simile, velut dolor dolorem sedat. Dissimilia, si vergant sursum elevata, inferne solvere, & contraria per eadem: velut est capitis purgatio, venæ sectio, quando non temere detrahitur. Abscessus velut glandularum tumores, signum quidem sunt earum partium quæ germina habent, sed & aliarum: maxime vero circa viscera. Maligni autem hi sunt. Spiritus parvi densi, magni rari, parvi rari, magni densi: extra magni, intus parvi: intus magni, extra parvi: alius extendens, alius urgens: dupla intro revocatio, velut superinspirantibus, calidus, frigidus. Medela assiduarum oscitationum, spiratio longa. In non potantibus, & vix, spiratio brevis. E directo & laterum, & præcordiorum intentiones, & splenis elevationes: & e naribus eruptiones, & aures e directo. Horum plurima etiam ad oculos. Utrum igitur omnia? aut quæ quidem ex infernis sursum, e directo: qualia sunt quæ juxta maxillas, aut circa oculum aut aurem? quæ vero ex supernis deorsum, non e directo? Atqui & anginosi rubores, & laterum dolores e directo. Aut etiam quæ infra hepar sunt ex supernis distributa, velut in testes ac varices. Consideranda sunt hæc quo, & unde, & propter quid. Venæ temporum non considentes, neque viriditas splendida, si spiritus intus relinquatur, aut tussis sicca, non ferina: ut in articulos decumbat exspectare oportet, e directo distentionum secundum ventrem ut plurimum. Habent autem horum plurimi, & facies rubicundas, & ex natura sunt modi albidioris, & de naribus sanguis non erumpit, aut parum

erumpit: & si quidem ex affusis intus relinquatur, paratus est abscessus. Sitis intus relicta, & oris resiccatio, & injucunditas, & cibi fastidium, eodem modo. Febres autem non acutæ, ejusmodi sunt, verum revertentes. Quæ relinquuntur post judicationem, recidivas facere solent. Primum itaque splenis elevationes, si non ad articulos finierint, aut sanguinis e naribus eruptio fit, aut dextra præcordii intensio: si non penetraverint urinæ. Hæc enim est interceptio utrorumque, recidivæ horum merito fiunt. Abscessus igitur horum facere oportet, si non fiant: eos vero qui jam fiunt, declinare: eos autem excipere, si prodierint jam, & qualia oportet, & qua parte oportet. Qui vero non valde, eos coadjuvare. Eos vero avertere, si omnino incommodi fuerint, maxime si hi affuturi sunt: sin minus, si jam incipiunt. Quartanæ sanguinis e naribus eruptiones ægre judicant. Febres quæ una die intermittentes, altera superrigent una cum judicatione, ex quinque ad septem circuitus durant. Quæcunque tertianæ naturam habent, his nox molesta ante exacerbationem: quæ vero sequitur, tolerabilior plerumque est. Tusses siccæ parum irritantes a febre adurente, non pro ratione siticulosæ, neque linguæ torrefactæ, non feritate, sed spiritu. Constat id inde. Quum enim loquuntur, aut hiant, tunc tussiunt: quum vero non, minime. Hoc autem in febribus ex lassitudinibus obortis maxime contingit. Nihil temere affirmandum, nihil contemnendum. Contraria paulatim facta accessione adhibenda sunt, & interquiescendum. Dolenti capitis partem posteriorem, recta vena in fronte secta profuit. Successiones præcordiorum ex qualibus qualia alterant, & viscerum inflammationum qualia possunt, sive ex hepate spleni, & vice versa: & quæcunque hujusmodi. Revellere oportet, si non qua oportet repant: si vero qua oportet, his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Latæ pustulæ non valde pruriginosæ sunt: quales Simon habebat hyeme, qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lavaretur, opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror si quis calida fomenta adhibuisset, opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse convenit: contraria vero siccare, & aperta esse. Oculorum fluxiones, si alias conducere videtur, revellere ad fauces convenit. Et ubi eructatio conducit, & quæcunque alia hujusmodi. Transitus apertos esse oportet, veluti nares, & alia quibus opus est, & velut opus est, & qualia, & qua parte, & quando, & quantum opus est: velut sudores, & alia sane omnia. In magnis malis facies si fuerit bona, bonum signum est. In parvis autem, contraria significans bonæ significationi, malum. Apud magnum Theatrum ubi mulier retro heroum, morbo regio superveniente, permansit ipsi. Apud Temenæ neptim ille nigricantis erat coloris. In Perintho geniture similis urina talis, quæ esset judicatoria, etiam pectinis affectionum. Nam hujusmodi urinæ talia sanant: quoniam neque flatu multo, neque stercore multo egresso evacuabantur. Non enim profecto magnum erat præcordium. Brassicam septima die quis comedit, quum adhuc difficulter spiraret: postquam pecten emollitus est, recte spirans factus est, alvus ipsi expulit. De sanguine seroso, quoniam in pavidis talis, aut in his qui vigilarunt: & sive malus, sive bonus. Quibus splen deorsum vergit,

pedes, & manus, & genua calida sunt: nasus & aures semper frigida. Num propter hoc quod tenuis sanguis? Num & natura talem hi habent? Suppurationibus umbilicus, terminus: quibus suppuraturis ventres turbantur. Splen durus non superne, inferne, rotundus, latus crassus, longus, tenuis longus, minus capitis gravedine laborantibus. Circa ægrotantem administratio, & de morbo interrogatio: quæ narrat qualia, quomodo accipiendi sermones: quæ ad ægrotantem, quæ ad præsentes, quæ ad externos. Quod in calidiore, solidiore, in dextris: & nigri propterea, & venæ extrinsecus, & multo biliosiores. Concretum est, compactum est citius: ubi motum est, desinit, & tardius augescit, & ad amplius tempus. Quod solidum factum est, & biliosius, & sanguinolentius est. Hic calidior est locus animali.

SECTIO TERTIA.

Cutis raritas, ventris densitas: cutis constrictio, carnium incrementum: ventris torpor, universorum confusio: nasorum immunditia, cerebri consumptio. Quapropter & calvities, instrumentorum attritio. Detractio cursibus, luctis, quiete, multis celeribus deambulationibus, carne ovilla, maza cocta plerumque, panis modicus. Detractionis signum, eandem horam diei servare, derepente enim trahitur. Remittito labores, aut defluet. Similiter enim totum concidit. Quum vero jam conciderint, carnes suillas assatas exhibeto. Quum autem implentur, signum est, quod corpus rursus floridum fit. In exercitationibus signum, sudor fluens guttatim, qui exit velut ex canalibus: aut collapsio ex elevatione. Mulier quam primum curavi in Cranone, splen ipsi magnus natura, febris ardens, rubicunda, spiritus, decima sudor plerumque superne. Sed & inferne, decimaquarta. Minus his qui ex capite gravedine ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint recidivæ (velut puto) fiunt. Quicquid suppuratur, non revertitur. Ipsa enim maturatio, & judicatio simul, & abscessus. Quibusdam ubi Venere utuntur, venter inflatur, velut Damagoræ: quibusdam vero in hoc strepitus: Arcesilao vero etiam intumescebat. Flatuositas simul causa est in his qui scapulas alarum modo eminentes habent. Sunt enim flatuosi. Frigidum valde, venas rumpit, & tussim movet, velut nix, glacies: & constringit, velut sunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ: Pherea & Gongronæ, a satyrorum circa aures eminentiis, & arborum quarundam tuberculis appellatæ. Simul causa sunt etiam durities. Post mictionem concretio, pueris magis: num quod calidiores? Figuræ magis allevantes, velut qui sarmenta manu nectebat & obtorquebat, præ doloribus decumbens, arrepta paxilli summa parte supra seipsum infixa, inhærebat, & melius habuit. Quem ex montano labore circa pontem ego vidi crura jactantem, altera tibia minime extenuabatur, femoribus autem valde. Urinæ & genitura non supprimebantur. Quæcunque laterum naturæ, scapulas alarum modo eminentes habent, propter causæ debilitatem, in destillationibus malignis, sive excretio fiat, sive non fiat, malum. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis a lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput. Sed & viris posteriore corporis parte magis quam anteriore. Horremus enim magis exterioribus quam interioribus corporis

poris partibus, velut cubitis, femoribus. Sed & cutis rarior: indicat autem pilus: a quibus autem aliis rigent, fortassis ulceribus, incipiunt a vasis. Summa, ex nativitate, & causa, & plurimis rationibus, & paulatim in cognitionem venientibus colligentem ac addiscentem, an similia sint inter se, & an non similia sint inter se: quo ex dissimilitudinibus similitudo fiat una. Sic sane fuerit via. Sic etiam eorum quæ recte se habent probatio, & non recte se habentium redargutio. Sanguinis ex naribus eruptio, aut subpallide nigricantibus, aut rubicunde pallentibus, aut subpallidis. Parum dimittentem crassefacere oportet sicco. Aliis vero minus crassificatione opus est. Sicco autem opus est albo, velut galla; alumen. Postquam Venere uti inceperint, aut hircire, sanguis ipsis e naribus erumpit. In accessibus alii quidem strepitum edunt, velut Arcesilaus. Alii vero accessuri, horridi fiunt ac rugosi. Alii postquam accesserint, ventre inflantur, velut Damnagoras. Mutationes cavendæ. Cibus modicus, non delassari, non sitire. Omnis attenuatio laxat cutem: deinde circumtenditur. Renutritio vice versa. Cutis considentis corrugatio, renutritæ extensio. Rugosum, læve, utriusque signum, itemque subbiliosum & subrubrum: sic etiam detractas esse mammas, graciles autem sursum tractas esse & circumtensas, etiamsi quis non propterea putaverit id fieri, sed in carnosis. Claviculæ conspicuæ, venæ pellucidæ. Herodicus febricitantes interficiebat circuitibus, luctis, multis fomentis. Mala est febriculositas, inimica fami, luctis, circuitibus, cursibus, frictioni: laborem labore. Ipsis venarum rubor, livor, pallor, laterum dolores molles. Non sitire faciunt, continere os, tacere, ventum cum potu frigidum inducere. Occasiones unde ægrotare cœperint, considerare oportet, sive capitis fuerit dolor, sive auris, sive lateris. Signum sunt dentes, & in quibusdam inguinum tumores. Ulcera orientia ac tubercula judicantia febres. Quibus hæc non fiunt, judicatio sublata est. Quibus intus relinquuntur, certissimæ recidivæ ac celerrimæ. Sputa rotunda delirium significant, velut in Pleno. Qui hæmorrhoidas habent, neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagedæna, neque furunculis, neque tuberculis terebinthi figuram habentibus corripiuntur, fortassis autem neque lepris, fortassis neque vitiliginibus. Multi tamen intempestive curati, talibus non tarde correpti sunt, & sic perniciosæ fuerunt: & quicunque alii abscessus, velut fistulæ, aliorum medela sunt. Decubitus humorum ad aliquem locum, in quibus factos affectus liberat, in his prius ipse factus, illos impedit. Alterius loci morbos loca excipientia, aut ob dolorem, aut ob gravitatem, aut propter aliud quiddam liberant, aut quod aliis sunt communicationes. Propter inclinationem non amplius sanguis prodit, sed juxta humoris cognationem talia spuunt. Convenit quibusdam sanguinem detrahere, tempestive in talibus. In aliis autem velut in his, non convenit. Impedimentum in spuentibus cruenta, tempus anni, pleuritis, bilis.

SECTIO QUARTA.

Tubercula circa aurem quibus circa judicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus recidiva fit, pro ratione recidivarum. Recidiva vero

vero contingente, rursus intumescunt, & permanent, velut febrium recidivæ in simili circuitu: his spes est ad articulos abscedere. Urina crassa, alba, qualis Archigenis familiari erat, in lassitudinis febribus quarta die aliquando prodit, & liberat ab abscessu. Si vero ultra hoc, etiam sanguis e naribus large eruperit, etiam valde. Cui intestinum in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est: erat quietior. Postquam autem hic curatus fuit, magis dolebat. Agasis filia quum esset puella, densum spiritum habebat. Mulier autem facta, a partu non diu dolore correpta leviter, magnum onus sustulit: & statim quidem in pectore aliquid crepuisse visum fuit. Postera die & anhelationem habebat, & coxam dextram dolebat: & quum hæc doleret, tunc etiam anhelatio habebat: coxæ vero dolore cessante, etiam anhelatio cessabat. Spuebat spumosa, ab initio vero florida. Ubi vero consedisset sputum, vomitui bilioso tenui simile erat. Dolores maxime erant quum manu laboraret. Hanc ab allio arcere visum fuit, porcoque, ac ovicula, & bove: in rebus autem agendis, a clamore, & excandescentia. Cui in capite tumor depascendo proserpebat, ei primum, alumen ustum profuit. Habuit alium abscessum, forte quod os abscessurum esset. Abscessit sexagesima die supra aurem: sursum ad verticem vulnus erat. Intestina crassa habet, qualia sunt canis, verum majora. Dependent autem ex medianis membranis: mesocolis hac parte appellatis. Hæ vero ex nervis, de spina, sub ventrem. Ægrotantibus gratificationes, velut est pure præparare potus ac cibos, & ea quæ videt: molliter ea quæ contingit. Aliæ gratificationes, quæ non magnopere lædunt, aut facile reparari possunt, velut frigida, ubi hac opus est. Aliæ gratificationes sunt, introitus, sermones, habitus, vestitus ægrotanti, tonsura, ungues, odores. Aqua decocta partim ut aërem admittat, partim ut vas non plenum sit, & operculum habeat. Quod ex sanguinis eruptionibus, aqua inter cutem corripiuntur. Si qualia oportet purgari, purgentur, facile ferunt. In Æno legumina comedentes assidue, fœminæ, mares, crurum impotentes facti sunt, & permanserunt. Sed & ervum comedentes, genuum dolores habebant. Palam vigilans, calidior externis partibus: frigidior autem, internis: dormiens, vice versa. Calidæ naturæ frigiditas, potus aqua, quiescere, somnus in frigore, contecto, somnus sedentium, erectorum nictatio. Debilis victus, frigidi: robusti vero, calidi. Aquarum arte non præparatarum, quæ quidem ab æthere excreta est; aut cum tonitruo, æstiva: procellosa vero, mala. Aqua vorax, vigilia vorax. Percalidam naturam calido tempore, in frigore cubile crassefacit: in calido attenuat. Exercitatio sanitatis, est vesci citra saturitatem, & non refugere laborem. Inter vigilandum siti levi somnus medela est: siti vero ex somno, vigilia in quibusdam. Quibus plurimus calor est, maxima voce præditi sunt. Nam & plurimus est frigidus aër. Ex duobus autem magnis, magna etiam quæ generantur existunt. Ventriculo calidi, carne frigidi & tenues, hi eminentes venas habent, & iracundiores sunt. Terra siccitatibus squallida, volucrium genus abundat. Hircire incipiens, uter testis extra apparuerit, si quidem dexter, masculum: si vero sinister, fœmellam portendit. Oculi

prout

prout validi fuerint, ita etiam corpus: sed & color in pejus aut melius vergit. Justum est autem, prout se habuerit alimentum, ita & quod forinsecus est sequi. Signa lethalia, per cutem, nares, calidus vapor: ubi prius nares frigidum spiritum emiserunt. Signa vero vitalia, contraria sunt. Labores cibos præcedant.

SECTIO QUINTA.

Morborum naturæ medici. Invenit natura ipsa sibi ipsi aggressiones, non ex præmeditato: partim velut est nictare, partim vero & ea quæ lingua subministrat: & quæcunque alia hujusceemodi, non edocta natura, & nullo magistro usa, ea quibus opus est facit. Lachrymæ, narium humiditas, sternutationes, auris sordes, oris salivæ eductio, spiritus introitus, exitus, oscitatio, tussis, singultus, non ejusdem omnino modi. Urinæ secessus, & flatus, & hujus alterius alimenti, & transpirationis, & ea quæ fœminis solis adsunt, & in reliquo corpore sudores, pruritus, corporis distentiones cum oscitatione, & quæcunque hujusceemodi. Hominis anima semper producitur usque ad mortem. Si vero efferbuerit, una cum morbo etiam anima corpus depascitur. Morbi connutriti, in senecta, & per concoctionem, & per solutionem, & per rarefactionem desinunt. Sanatio, contra sentientem non consentire affectioni. Frigidum & auxiliatur, & occidit quæcunque ex calido sunt. Excandescentia retrahit cor & pulmonem in seipsa: & ad caput calida ac humidum. Lætitia vero relaxat cor. Labor articulis & carnibus: cibus, somnus, visceribus. Animæ deambulatio est cura hominibus. In vulneribus sanguis concurrit, opitulandum igitur ut vacuum expleatur. Si auris doleat, lana digito obvoluta oleum calidum instillato: deinde lanam intus in volam manus positam, sub aurem subdito, ut aliquid ipsi exiisse videatur: postea in ignem immittito: dolus. Lingua urinam significat. Linguæ virides cum pallore, biliosæ. Biliosum autem a pingui. Rubicundæ vero a sanguine. Nigræ ab atra bile. Siccæ a fuliginoso ardore, & uterina parte. Albæ vero a pituita. Urina concolor cibo, & potui, & qualis intus est humidi colliquatio. Lingua concolor attingentibus ipsam humoribus: quapropter per hanc humores cognoscimus. Si salsæ carnes gustanti, redundantiæ signum. Si mammarum pupillæ, & rubor pallidus fuerit, morbosum uteri vas est. Hominibus sordes in auribus, dulcis quidem lethalis, amara vero non. Terram mutare commodum est in longis morbis. Debiliores cibi brevem vitam habent. In fluxionibus ad coxam, venas retro aures secato. Coitus morbis ex pituita commodus. Calido ventriculo præditos, fortes potus ac cibi perturbant. Atræ bilis velut similis est hæmorrhois. Augescentes morbos coitus. Frigiditas ea quæ in ventre sunt indurat. Coitus ea quæ in ventre sunt indurat. Eum qui veratrum bibit, si citius purgare volueris, lavare oportet aut comedere. Sanguis in somno intro magis fugit. Rigor a superiore ventre, febris ab inferiore magis. Attractio, pulmo, siccus ardor: supervacuatam siccat & somnus multus. Frigidissimus cibus, lentes, milium, cucurbitæ. Ulcera exoriuntur si quis dum impurgatus est laboraverit. Mulier, capra, elaterium aut cucumerem sylvestrem comedentes, pueris purgatio. Calido corpori,

pori, id quod comedit, intrinsecus frigiditas est: forinsecus autem dolor a sole, igne, vestitu, in tempore æstivo. Contrario vero contrario modo. Cibi partim celeriter superantur, partim tarde.

SECTIO SEXTA.

Carnes attractrices, & ex ventre, & extrinsecus. Indicio est sensus ipse, quod exspirabile ac inspirabile est totum corpus. Calidissima venula sanguinis multitudine, id quod fuliginosum est exerit, & statim secernit. Et quibus quidem pingue, bilis flava: quibus autem sanguis, atra. Mentis, memoriæ, olfactus, aliorum etiam famis instrumentorum exercitatio. Labores, cibi, potus, somnus, res venereæ, omnia mediocria. Frigidior in frigido tempore ac regione calidior erit. In doloribus proximum ventrem purgato, sanguinis autem ventrem secato. Ustio, sectio, calefactio, perfrigeratio, sternutationes, plantarum succi: in quibus vim habent, & cyceonis mixtura. Maleficorum autem lac, allium, vinum fervefactum, acetum. Homo ex lassitudinibus ex itinere, imbecillus, gravatus, exspuit. Tussivit enim ex vertice: febris acuta, ad manum submordens. Secunda die, capitis gravitas, lingua combusta fuit, naris unguibus conscalpta sanguinem non effudit. Sinister splen magnus & durus dolebat. A quartana correpti, a magno morbo non corripiuntur: si vero corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur. Pro qualibus qui morbi. Bilis fit, velut de vulneribus dixi, quod sint biliosæ. Caliditas acrimoniæ signum est. Turbationes, transitus. Nam mente motis dolores laterum desinunt: quibusdam & febres, quibusdam non. Sed cum sudoribus, quibusdam autem cum turbatione, quibusdam vero cutis arida & circumtensa ac salsuginosa. Torpefactiones quales ex qualibus, & quales illi cui coxa. Per aures, ex auribus, plerumque tertio die moriuntur. Quibus cutes circumtenduntur aridæ ac duræ, sine sudore: quibus laxæ sunt ac raræ, cum sudore moriuntur. In recidivis mutationes prosunt. His transmutare oportet ad ea, quæ conveniunt, antea quam male afficiantur, velut Cherioni. Quæ irritantur ex qualibus, stridulæ faucium asperitates terminum præscribunt. Quibus quidem id quod sanum est relinquitur, causa deorsum submissa, eos aut purgato, aut deligato, aut ejicito, aut resecato, aut exurito: quibus vero non, non. Quibus sanguis multus fluit ex naribus, qui quidem decolores mero modo sunt, his parum prodest. Quibus vero colores rubicundi, non similiter. Et quibus capita sunt quæ facile tolerant, prodest. Quibus secus, non. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior ac copiosior, hi morbosius sani sunt. Plurimis autem quibus ex morbo, vice versa. Sputa rotunda, mentem emovent, velut illi in Plinthio. Huic sanguis ex sinistra nare erupit, & solutus est quinto die. Urina multam subsidentiam habens, a mentis emotione liberat, qualis erat Dexippi. Post pilorum defluvium, quartana febris non ultra annum. Aurium eruptiones æstate quinta die fiunt: quandoque vero etiam diutius durant. Ita & circa gingivas, & circa nares suppurationes. Quibus in dentium dolore, de supercilio tenuia descendunt, his a pipere probe affricto postridie crassiora descendunt, si etiam alia non obtinuerint. Nam Hegesippo soporiferum inditum non obtinuit, sed ma-

magis & violentius insuper provocavit. Ossium naturam ex capite colligere oportet: deinde nervorum, & venarum, & carnium, & aliorum humorum, & supernorum, ac infernorum ventriculorum, & mentis, & morum, & eorum quæ per annum fiunt, tempore quodam anni præcociore, velut pustulæ & hujuscemodi. Simile enim est his quæ quotidie citius aut serius accipiuntur. Similiter & biliosum, & sanguineum corpus atrabiliarium fit, si non habet evacuationes. Lycino postremum splen magnus dolorosus, in quarta, aut quinta.

SECTIO SEPTIMA.

Tusses cœperunt circa solstitia hyberna, decimaquinta aut vigesima die, ex frequenti australium & aquilonarium ac nivosorum transmutatione. Ex his aliæ breviores, aliæ diuturniores fiebant, & post has multæ peripneumonicæ affectiones. Ante æquinoctium rursus plerisque revertebantur, quadragesima ut plurimum ab initio die: & aliquibus sane valde breves ac judicatu faciles erant, aliquibus autem fauces inflammatæ sunt, quibusdam anginæ obortæ: quibusdam leves syderationes, aliis nyctalopes, atque hi magis pueris. Verum peripneumonicæ affectiones valde breves erant. Faucium vero inflammationes post tussim, aut omnino parum pro tussi fiebant, atque hæ breves, magis autem nyctalopes. Anginæ vero & leves syderationes, aut duræ & siccæ, aut parvæ & raro matura educentes: quibusdam vero etiam valde. Qui igitur aut vocibus amplius se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis desierunt. Qui vero manibus laborarunt, manibus tantum syderati ac resoluti sunt. Qui vero equitaverunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos aut crura impotentiæ resolutoriæ obortæ sunt, & ad femora ac tibias lassitudo ac dolor. Durissimæ autem & violentissimæ tusses erant quæ ad levem syderationem ac resolutionem perducebant. Verum omnia hæc in recidivis fiebant. In principiis vero non ita valde. Plerisque autem horum tusses in medio remiserunt, sed perfecte non defecerunt, verum cum recidiva affuerunt. Quibus voces frangebantur ad tussim, horum plurimi ne febricitarunt quidem: quidam vero parum. Sed neque peripneumonicæ affectiones ulli horum fiebant, neque leves syderationes, neque ullus alius morbus de se significationem præbuit, sed in sola voce judicabantur. At vero nyctalopicæ affectiones firmabantur, ut quæ etiam ex aliis causis fiebant. Fiebant autem pueris maxime. Oculorum autem nigræ partes aliquantum variegabantur, quæ pupillas parvas habebant. In summa oculus niger ut plurimum erat. Et magnos magis quam parvos oculos habebant, & plurimi rectos capillos ac nigros. Cæterum mulieres non similiter a tussi afflictæ sunt. Verum paucæ febricitarunt, & ex his valde paucæ ad peripneumonicam affectionem devenerunt, atque hæ seniores, & omnes superstites evaserunt. Causabar autem hoc fieri, eo quod non similiter velut viri prodirent, & quod nequaquam similiter viri morbis corripiuntur. At anginæ liberis duabus oboriebantur, atque hæ mansuetissimi moris erant: abundantius autem famulas corripiebant, quibus & violentissimæ fiebant, ipsasque celerrime perimebant. Viris vero multis fiebant, qui partim evaserunt, partim perierunt. In summa, qui solum de-

deglutire non poterant, his valde mites ac toleratu faciles erant. Qui vero etiam insuper obscure loquebantur, his molestiores ac diuturniores. Quibus vero etiam venæ circa tempora & cervicem attollebantur, his aliquantum malæ erant. Pessimæ vero his quibus & spiritus sublimis coelevabatur. Hi enim etiam incalescebant. Nam sicut scriptum est, ita consortia affectionum habebant. Et quæ quidem primum scripta sunt, etiam sine posterioribus fiebant: quæ vero posterius, non sine prioribus. Celerrime autem moriebantur, ubi febrili rigore insuper riguissent. His ita pressis nihil memorabile proderat, non ventris turbatio, non venæ sectio, neque quæcunque alia tentavi. Secui etiam venam sub lingua: quosdam & sursum purgavi: Hæc igitur omnino in æstate fiebant, sicut etiam eruptiones omnino multæ, & potissimum in siccitatibus lippitudines dolorosæ populariter grassabantur. Sanguinis venarum suppressiones faciunt animi deliquium, figura alterata, interceptio, linamentum intortum, appositio, deligatio. Inguinum glandularumque tumores plurimi fiebant, eo quod hepatitis affecta esset. Erat autem & ab arteria male affecta malum signum, veluti Posidoniæ. Quibus sanguis erumpebat, morientes fronte non exudarunt, sed velut contracti præ siccitate erant. Et anhelosi, ac cum sudoribus pereuntes, male habebant. Ventrium abundantiæ turbationem ferunt, velut Posidoniæ: & quæ animalcula in alvo inducunt. In attenuatione circumtensio ante obitum, & umbilicus oblongus ipsi protractus est: & gingivarum dentes ambientium exulcerationes. Multa de uno quoque recte præcipi possunt, quæ partim eadem possunt, partim non: velut est talia diffundi, exolvi, & educi, & indurari, & maturari, &, ubi mutatione opus est, de lecto propellere timidos, & torpentes excitare ad ea quæ relinquunt. Hydropicos citius secare oportet, tabescentes statim urere, caput secare, & hujusmodi. Hydropicorum pectinem ne contingito, neque internas partes. Simile est enim multis genibus. Affectiones circa cor, sive ventriculi osculum Xenarcho, & calidum acervatim exspirare, & ulcus per evacuationem ab initio fovere. Vox qualis est irascentibus, si talis fuerit non irato, ex natura fuerit: & oculi tales fuerint ex natura turbulenti, quales sunt ubi irascuntur hi qui tales non sunt. Et alia juxta morborum rationem, velut verbi caussa. Morbus tabidam speciem inducit, si talis ex natura æger fuerit, ex tali morbo superstes evadet: & alia eodem modo. Tusses laboriosæ contingunt locos læsos, & maxime articulos. Sed & in febribus lassitudinem inducentibus, tusses siccæ ad articulos decumbunt cum febre, si intus relinquantur. Spiritus tabescentibus obscuri mali, & non parientibus, & quicunque alii tales ab eadem constitutione. Tabescentibus autumnus malus. Malum item ver, quum fici folia cornicis pedibus similia fuerint. In Perintho vere plurimi ægrotarunt. Simul causa fuit tussis per hyemem populariter vagata, & aliis quicunque diuturni sunt morbi. Nam & in ambiguis confirmati sunt. Quibusdam vero diuturni non sunt oborti, velut his qui dolores renales habent. Sed & aliis, velut homo ille ad quem Cyniscus me adduxit. Dolorum in lateribus, & pectore, & aliis partibus, tempora an multum differant considerandum est. Nam quum melius habuerint

rint

rint, rursus deterius habebunt, non delinquentes.

SECTIO OCTAVA.

In longis dysenteriis cibi fastidia mala, tum alias, tum si insuper febrierint. Ulcera circumglabra maligna sunt. Lumbos dolenti recursus ad latus, & pustulæ, quæ seps vocantur. Renum affectiones non vidi sanatas supra quinquagesimum annum. Quæ in somnis exacerbantur, & quibus extremæ partes perfrigerantur, & mens turbatur, & alia quæ circa somnum fiunt ejusmodi: & quibus contraria. Quibus nihil intra constitutum tempus accidit, singulis partus vitales fiunt. Apparentia in quibus mensibus fiunt. Labores in circuitibus, quicquid in septuaginta movetur, in triplicitate perficitur. Post menses, dextera & sinistra hiant. Humiditas per prodeuntia, diæta sicca opus habet. Quod citius discretum ac motum est, rursus augescit tardius, & ad longius tempus. Labores tertio, quinto, septimo, nono mense: & secundo ac quarto. Hæc ex parva tabula consideranda sunt: victus ratio fit repletione, vacuatione, ciborum, potuum. Mutationes horum qualia ex qualibus, prout se habent. Odores delectantes, offendentes, implentes, placantes. Mutationes ex qualibus, prout se habent. Illabentes, ingressos aut egressos spiritus, aut etiam corpora. Sermones qui audiuntur, alii meliores, alii offendentes. Et a lingua ex qualibus qualia alliciuntur. Spiritus, tanta caliditas, frigiditas, crassities, tenuitas, siccitas, humiditas: plenus, imminutus, & copiosior: a quibus mutationes, quales ex qualibus, prout se habent. Continentia, aut contenta, aut intus permeantia corpora. Sermonibus, silentio, dicere quæ vult, sermonibus quibus dicit, an magni aut multi, veri aut confícti. Prodeuntia & egressa nosse oportet, unde cœperunt, aut ubi desiverunt, aut quantum divulsa sunt: itemque colores, in quibus aut caliditatem, aut salsuginem, aut dulcedinem, aut tenuitatem, aut crassitiem, æqualiter aut inæqualiter: corpus, tempus: mutationes quales ex qualibus habent. Incœpit eructationem, non obtinuit. Lachrymæ volenti, nolenti, multæ, paucæ, calidæ, frigidæ: crassities, sapor. Sputum an per se exscreet, aut tussiendo rejiciat, itemque vomitum. Solis calor, frigus, humectatio, siccitas: mutatio per qualia, ex qualibus, ad qualia se habet. Labores, otia, somni, vigiliæ. Quæ in somno fiunt, insomnia, cubilia, & in quibus, & ex quibus. Mentis intelligentia ipsa per seipsam, citra instrumenta ac negotia, tristatur, lætatur, timet, confidit, sperat, desperat: velut Hippothoi domestica famula mentis suæ per seipsam gnara erat, & quæ in morbo acciderant sciebat. Ætatem ab ætate discernere oportet, & an prius aut posterius quam convenit, quid fiat: veluti si resolutus est hyeme, & seni ætate, aut infanti, & æstate aut prius, aut posterius quam convenit. Dentium emissiones, pilorum productiones, genitura magis & minus, pilorum augmentum, crassitudo, robur, imminutio: quod cognatum est, & quod per seipsum, quanto magis & minus. Anni tempus, in quo & citius aut serius. Tempus in quo factum est, pluviosum aut siccum, frigidum aut calidum, sine ventis aut cum ventis, & qualibus ventis. Temporis in principio, aut medio, aut fine, aut semper, præterito

aut præsente. Morbi tempus & hora, accidentia, circuitus, & ex circuitibus majores, & per amplius tempus: incrementa, & totius morbi incrementum, remissio, vigor: & magis & minus perficiens, & quando, & qualiter, & in quali hora ac ætate. Populariter grassantium morborum modi, & si quis ex incipientibus incœperit sine vomitu, veluti aut ubi biberunt quid continentes, aut parum purgati. Febriculosi fortassis valde candidi, quorum etiam labia, qualis modus, tempora. Corpus, actio, in considerationem ducatur. Visus, auditus, nasus, tactus, lingua, cogitatio consideretur. Tumores in supernis palpebris relicti, dum alia circumcirca gracilescunt, recidivas faciunt: in extremitate vero subrubicundi, duri, & valde viscosi, & insurgentes ac inhærentes in his sunt, velut Pharsalio Polymedi. Erumpentes tumores aut livores, in lippitudinibus aut ulceribus. Sed & quæ deferuntur ex tuberculis ac suppurationibus, quia signa sunt. Circa messem tormina circa umbilicum, & dolores, quandoque a porro: sed & ab allio his postea. Sacri ignes quibusdam a collo, & circa has partes, in facie judicabantur. Nigri etiam quibus a collo, mali erant: & si pustulæ essent, malæ erant: & quibus alvus turbata esset. Adamantus atrabiliarius a pepliis pluribus vomuit aliquando nigra, quandoque a cepis. Febres in quibus ulcerantur labia, fortassis intermittentes: & tertianis perfrigerationes. At amburentes statim ad manum solvuntur semper. Quale inest in articulis considerandum, an non suppurantur. Consuetudo autem, ex qualibus sani digimus, victus modis, tegumentis, laboribus, somnis, rebus Venereis, mentis affectionibus. Quomodo morbos ferant, a quibus quæ figuræ, ad quos locos conversi sunt, quando cœperunt, affuerunt, desiverunt. In quibus intemperans horrendus. Contrariæ in morbo victus rationes, qui facile, qui ægre toleratur. Victus rationes quantum fieri potest cognoscendæ. Nam non nosse, multarum calamitatum res est. Bonis autem medicis similitudines pariunt errores ac difficultates. Verum contraria facit causa & occasio. Scio quod difficile est ratiocinari ac cognoscere vias, veluti si sit acuto capite, simus, subaridus, biliosus, ægre vomens, facile vomens, niger, juvenis qui temere vitam degit. Hæc simul inter se consentire difficile est. Cui fistula refringebatur, tussiculæ permanere impediebant. Cui apex hepatis complicatus erat, eum concussi, derepente dolor sedatus est. Satyrus in Thaso cognomento Grypalopex vocabatur, hic quum annorum viginti quinque esset, sæpe per somnum semen effudit: & interdiu quoque frequenter ipsi prodibat. Quum autem ad annum trigesimum pervenisset, tabidus fiebat, & mortuus est. In Abderis palæstræ custos, qui Stheneus dicebatur, multum luctatus adversus fortiorem, & in caput lapsus, digressus multam bibit frigidam aquam. Postea illa nocte vigiliæ obortæ sunt, angustiæ, & extremarum partium frigiditates. Postridie ingressus ad domum, & glandula alvo subdita, non subiit, verum parum minxit, prius autem nihil minxerat: ad noctem lavit, nihilo minus vigiliæ & angustiæ aderant: deliravit. Tertia die, frigiditas extremarum partium, excalefactus sudavit: pota autem aqua mulsa tertia die mortuus est. Atrabiliarii, etiam comitiali morbo corripi plerumque

que

que solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarii. Uterque vero morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit. Siquidem enim ad corpus inclinarit, comitiales fiunt: si vero ad animum, atrabiliarii melancholici dicti. In Abderis Phaethusa Pytheæ uxor, priore quidem tempore fœcunda erat: quum autem maritus ipsius in exilium abiisset, menses multo tempore suppressi sunt: postea dolores & rubores ad articulos oborti sunt. Hæc autem ubi contigissent, & corpus virile factum est, & hirsuta penitus evasit: & barbam produxit, & vox aspera facta est. Et quum nos omnia tentassemus, quæ ad menses detrahendos conferre visa essent, non prodierunt, sed mortua est, quum non ita multo tempore postea vixisset. Idem hoc contigit etiam Namysiæ Gorgippi uxori in Thaso. Visum est autem omnibus medicis, in quos sane ego incidi, unam spem esse, si menses secundum naturam prodirent. Verum & huic prolici non potuerunt, omnia nobis molientibus: sed paulo postea mortua est.

HIPPOCRATIS
POPULARIUM
Liber septimus.

POST canem febres fiebant sudorificæ, & non perfrigerabantur penitus post sudorem, sed rursus incalescebant: & leniter longæ & judicatu difficiles, & non valde siticulosæ: paucis in septimo & nono desinebant, aliis undecimo, & decimo quarto, & decimoseptimo.

Polycrati febris, & sudor, qualis descriptus est: a medicamento purgatio deorsum vehementer: & febris adeo lenis facta est, ut obscura consisteret, præterquam in temporibus: & sudores ad vesperam, circa caput, collum, pectus: deinde rursus etiam per totum ventrem, & rursus incalescebat. At circa duodecimum & decimumquartum febris aucta est, & modicæ alvi subegestiones: post purgationem usus est sorbitionibus. Circa decimumquintum dolores ventris juxta splenem, & sinistram lateris mollitudinem. Calidiorum appositio minus profuit quam frigidorum. Quum infuso per clysterem molli usus esset, cessavit dolor. Idem quoque Cleocydi profuit, ad dolorem similiter habentem, itemque febrem. Circa decimamsextam calores leniores esse videbantur, & egestiones bilis meracæ, & animus audacior, spiritus autem moderatus. Quandoque vero acervatim attractum, rursus acervatim exspirabat, velut præ animi deliquio, aut velut in umbra desidens respirare solet is, qui per æstum iter fecit. Decimaseptima itaque die vesperi desidens in sellam, animi deliquium incidit, & multo tempore sine voce ac sensu jacebat, & vix aquam mulsam suscipiebat, fibras in collo distendens, utpote faucibus resiccatis, ac omni virium exolutione præsente. Vix itaque intra seipsum erat, & calores leniores fiebant. Postea vero de-

desiit morbus vigesima secunda die.

2. Pythodoro eodem tempore febris continua: octava die, sudor obortus est, & rursus incalescebat. Decima rursus sudor, duodecima sorbuit succum, & usque ad decimamquartam obscura erat: in temporibus autem comparebat, & sine siti erat, & ipse sibiipsi sanus esse videbatur. Sudores fiebant omni die. Decimaquinta jusculum pulli sorbens vomuit bilem, & alvus infra exturbata est: & febris exacerbata est: rursus desiit: & sudores fiebant multi: & corpus totum perfrigeratum erat, exceptis temporibus. Pulsus non defecit. Videbatur quievisse modico tempore ut incalescere se putaret. Vigesimaquarta, quum jam gustaret cibos multis diebus, & pransus esset, multa erat febris, & ad vesperam delirium, accedente simul etiam somno. Detinebat itaque jam continua & vehemens, & quandoque duas noctes vigilabat: reliquo vero tempore somnus abunde contingebat, ut operosum esset excitare: & delirium in somno: & si quando ex somno excitatus esset, vix ipse suiipsius erat. Sitis exors. Spiritus moderatus, talis aliquando, qualis Polycrati. Lingua non decolor. Post septimam recidivæ diem succi exhibebantur: post decimamquartam cibus. Circa primos septem eructabat, ac revomebat: quandoque cum potu subbiliosum, citra anxietatem, donec alvus deorsum soluta est. Sudores post recidivam defecerunt, nisi quis circa frontem esset tantillus ut vix significationem de se præberet: lingua ex somno si non collueretur, subalba præ siccitate: & ruptiones ulcerum circa ipsam, & in labio inferno: & circa dentes: alvi egestiones paucæ: circa decimamquintam ut recidiva facta est, frequentiores & viscosæ. Decoctum malicorii sedavit ipsas. Urinæ quales sunt diuturnæ. Sub ultimum tempus dolor pectoris deglutienti potum: & manus in pectore. Cuminum & ovum absorbenti sedatus est: linguæ raritas profuit. Quinquagesima a prima circa arcturum, sudores breves juxta lumbos & pectus: & corpus perfrigerabatur, exceptis temporibus, valde modico tempore. Prima & quinquagesima remisit: nec iterum apprehendit.

3. Eratolai filius circa æquinoctium autumnale dysentericus fiebat, & febris tenebat. Egestiones alvi erant biliosæ, tenues, multæ, & moderate subcruentæ. Dolor autem ventris vehemens. Ubi serum & lac bibisset, silice candefacta immissa, dolores, & subcruentæ egestiones moderatiores fiebant, sed biliosæ comitabantur: & sæpe ad exonerandam alvum surgebat, sed minore dolore. Febricula vero & ægroto, & multis, omnino non adesse videbatur per omne tempus, post primos sex dies, adeo obscura erat. Verum juxta tempora pulsus erat: & lingua præ siccitate subalba: & moderate siticulosus, & sine somno. Sorbitionibus autem jam utebatur & vinis. Quum jam ad decimumquartum diem pervenisset, tubercula circa aurem oborta sunt, tum alteram, tum utranque, dura ac cruda: omnia disparuerunt, moderate autem dolorosa erant. Quum autem non desinerent egestiones, & semper biliosæ essent, absorbenti herbam in farina, biliosæ egestiones & dolores ad tempus aliquod mitiores facti sunt: liquidas vero multas sæpe egerebat, & cibos valde aversabatur, & omni necessitate coactus admittebat. Calor autem, & lingua, & sitis tales sequebatur, quales dicti sunt, & sudores nulli. Oblivio vero

vero

ro hujusmodi quædam. Ubi interrogasset de eo quod paulo antea audivisset, modico interposito tempore rursus interrogabat: & rursus repetebat, velut qui non dixisset: & se desidere obliviscebatur, nisi quis ipsum commonefecisset: & ipse sibiipsi conscius erat hujus affectionis, neque ignorabat. Spiritus qualis sano. Ultra trigesimum vero usque ad quadragesimum diem, & dolor ventris multum augescebat, & supinus decumbebat, & se convertere ne tantillum quidem poterat: & quia dolor vehemens erat, aliis qui cibum exhiberent opus habebat. Alvi egestio erat multa, & discreta, tenuis, & colores vinosi, quæcunque tandem ingessisset, & quandoque subcruenti: & corporis dolor, colliquatio extrema, & impotentia: & ne alio quidem sublevante, surgere amplius poterat. In medio vero umbilici, ac ossis pectoris, circa hanc sedem adhibita manu, talis palpitatio erat, qualis neque a cursu, neque a timore circa cor generari possit. Bibenti lac asininum coctum, novem heminarum Atticarum mensura ad duos dies, biliosa purgatio vehemens oborta est, & cessaverunt dolores, & ciborum appetentia accessit. Postea vero bubuli lactis crudi quatuor heminas Atticas bibit, pro vice una cyathos duos, in diem, primum sextam aquæ partem ammiscens, & vini nigri austeri parum. Semel autem in die cibum capiebat ad vesperam. Panis erat ad mensuram dimidiæ chœnicis subcineritius, & pisciculus petrosus simplex, aut caruncula capræ aut oviculæ. Potus lactis post primos decem dies, ad quadraginta usque sine aqua cum vini nigri modica parte. Post septuagesimum jam a primo diem, a balneo ad noctem, sudor exiguus obortus est. Utebatur autem modico potu, & post cibum potu austeriore.

4. Ctesicrati lac in farina magis quam serum caprinum contulit, quum dolor esset circa totum ventrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruenta egestione, & tumor circa pedes, fere jam ad dies vigintiquinque esset. Et Adriano eadem contulerunt: Verum Cæneæ filio lac asininum coctum.

5. Cydis filio circa solstitium hybernum rigor & febris, & auris dextræ dolor, & capitis dolor. Talis autem auris dolor statim a parvo puero ipsum comitabatur, fluidus, fistulosus, & gravis odoris. Quum autem ita se haberet, plerumque doloris exors erat. Tunc autem dolor erat vehemens, & capitis dolor: secunda aut tertia die bilis vomitus: desidenti exonerandi ventris gratia, prodiit excrementum subbiliosum viscosum, velut ex ovo subpallidum. Quarta & quinta ad noctem aliquantum delirabat: dolor capitis ac auris vehemens, & febris. Sexta alvi egestio a mercuriali, & calor, & dolor cessasse videbatur. Septima, velut sanus. In temporibus autem dolor non defecit: sudor nullus obortus est. Octava, succum sorbuit, ad vesperam autem betæ succum, & in noctem somnus: & valde doloris exors, & nona lætabatur ad solis occasum. Verum ad noctem capitis & auris vehemens dolor. Contigit quoque aurem pure manare circa hoc tempus, quum maxime doleret statim a principio. Totam vero noctem nonam, & sequentem diem, ac noctis magnam partem, neminem noscebat. Verum suspirans perseverabat, in die vero intra seipsum erat: & dolores cessabant, & calor moderatior erat. Quum autem sorbuisset mercurialem, undecima egessit per alvum pi-

pituitosa, mucosa, maleolentia: duodecima & decimatertia moderate habebat. Decimaquarta initio mane facto, usque ad meridiem per totum corpus sudabat, cum somno & sopore multo, ut operosum esset ipsum excitare: ad vesperam experrectus est, & corpus quidem moderate perfrigeratum est, in temporibus autem pulsus perseverabat: decimaquinta & decimasexta succis usus est. Decimaseptima venit rursus dolor eorundem ad noctem, & delirium: & pus fluebat. Decimaoctava & decimanona ac vigesima, insani modo degebat. Vociferabatur autem attollere seipsum nitens, sed capiti dominari non potens, manibus protentis semper aliquid frustra venabatur. Prima & vigesima sudor exiguus circa latus dexterum, & pectus, & caput. Vigesimasecunda sudor circa faciem plurimus erat. Voce autem hoc tempore, si quidem valde conaretur, quæ volebat perfecte loquebatur: si vero ex tempore citra conatum, semiperfecta: & os exolutum: & maxillæ, & labia semper in motu, velut qui loqui vellet: & oculorum frequens motus ac intuitus: & color in dextro oculo (velut dictum est) subcruentus: & palpebra superna intumuit: & juxta maxillam rubor in fine: & venæ omnes in facie manifestæ, adeoque contractæ: & oculis non amplius nictabat, sed intente intuebatur, & palpebras diducebat ad supernam partem, velut fieri solet ubi quid in oculum incidit: & quum biberet, descendentis potus in pectora & ventrem strepitus audiebatur, qualis & Chartadi. Spiritus leniter semper moderatus: lingua qualis est peripneumonicis cum pallore albicans: ab initio & semper capitis dolor. Collum semper immobile, ut una cum capite circumageretur opus habebat: & pars secundum spinam ex collo recta ac inflexibilis: decubitus quales dicti sunt, & non semper supinus decumbebat. At pus jam serosum album, multum negotii ad detergendum cum spongiis exhibebat: odor ejus valde excellens: circa postremum tempus pedum contactum non valde percipiebat.

6. Harpalidæ sorori prægnanti circa quartum aut quintum mensem, tumores circa pedes aquosi fiebant: & oculorum cavæ partes intumescebant: & totum corpus in tumorem elevatum erat, velut in pituita alba affectis: tussis sicca: rectæ cervicis spiratio, & ejusmodi anhelatio: & quandoque strangulationes a spiritu, ut sedens in lecto perseveraret: decumbere autem non poterat, sed etiam si qua somni exspectatio esset, desidebat. Sine febre erat leniter: & fœtus ad plurimum tempus immobilis erat, veluti corruptus, & translabebatur. Comitabatur autem anhelatio fere ad duos menses. At quum fabis melle ammixto, & eclegmate mellis usa esset, & Æthiopicum cuminum in vino bibisset, melius habuit. Postea tussiendo eduxit multa, matura, pituitosa, alba, & spiratio illa cessavit: peperit autem fœmellam.

7. Polycratis uxori æstate circa caniculæ sydus febris. Spiritus matutinus minor, a meridie magis, & paulo densior spiritus. Tussis & exscreatio statim ab initio, similis purulentis. Intus circa arteriam & fauces subsibilabat stridula asperitate: facies boni coloris: in maxillis rubor, non abunde coloratus, sed leniter floridus. Progressu vero temporis & vox raucosa, & corporis colliquatio: & circa lumbos eruptiones: & alvus circa postremum tempus liquidior. Septuagesima die febris ex-

trin-

trinsecus valde friguit : in temporibus autem quies. Spiritus vero frequentior fiebat. Verum post hanc quietem spiritus densior, adeo ut sedens perseveraret, donec mortua est. In arteria strepitus multus inerat: & sudores pravi: & intuitus valde modesti, usque ad extremum tempus. Dies accesserunt ipsi perfrigeratæ plures quam quinque: Post primos autem purulentum exscreare perseverabat.

Mulieri supra portas habitanti jam seniori febricula oborta est: quæ quum jam desineret, colli dolor usque ad spinam & lumbos: & harum partium non valde potens erat. Maxillæ erant compactæ, & dentes in seipsos, plus quam ut specillum admitterent: & vox balbutiens, eo quod resolutum, & immobile ac debile esset corpus. Prudens tamen erat. Calefactoriis & aqua mulsa tepida, tertia fere die hæc laxavit, & postea succis, & jusculis sana evasit, id quod ad finem autumnalis temporis contigit.

8. Apud Harpalidem unctor, crurum ac manuum impotentior circa autumnum factus, bibit temere medicamentum sursum ac deorsum purgans: ex purgatione febris: & ad arteriam defluebat fluor, qui loquentem impediret, & faceret ut inter loquendum anhelaret, similiter ut anginosus raucosus. Strangulatio deglutienti, & alia quæ in angina. Verum tumor non erat. Febris autem & tussis augescebat, & exscreatio liquidæ ac multæ pituitæ. Progressu temporis & dolor circa pectus ac mammam sinistram. Quum autem exurgeret, aut commoveretur, anhelatio multa, & sudor a fronte & capite: & faucium affectio mollior erat, dolore ad pectus descendente. Ab initio igitur fabis melle ammixto utebatur. Postquam autem febres detinebant, magis aceto mulso calido, & mellis delinctu multo. Ubi præteriissent dies quatuordecim, omnia desiverunt: & manuum ac crurum non longe postea potens factus est.

9. Chartadi febris ardens, vomitus bilis multus, & infra alvi egestio, vigiliæ, & juxta splenem tumor rotundus. Tertia die mane surrexit, strepitu circa ventrem citra dolorem percepto. Ubi vero alvum exoneraret, sanguinis recentis plus quam congii mensura subiit: & ubi iterum atque iterum cohibuisset, grumi concreti: anxietas circa cor & os ventriculi, & sudor per totum fere corpus, & febricula frigescere videbatur: & primum prudens erat, progrediente vero die, & inquietudo major, & anxietas, & spiritus paulo densior: & confidentius ac benignius quam pro tempore homines compellabat, ac excipiebat: & quædam animi deliquia accedere videbantur. Quum autem exhiberent aliqui succos, & aquam de farina crassa in ipsa macerata, non cessavit: sed spiritus ad vesperam valde multus erat, & jactatio multa: & ad dextera, & ad sinistra transmovens seipsum nullo tempore quiescere poterat, pedes frigidi. In temporibus & capite calor magis propinqua jam morte: & sudores multi. Et bibenti strepitus audiebatur, circa pectus & ventrem descendentis potus. Quod vero pessimum erat, ubi dixisset sibi aliquid infra subire velle, & oculis intente intuitus esset, non diu se cohibens mortuus est.

10. Hermoptolemi uxori hyemis tempore febris: & capitis dolores: & quum bibisset, ut quæ difficulter deglutiret, surrexit, & cor se sanasse dixit: lingua livida ab initio. Occasio vi-

videbatur ex horrore post balneum facta esse. Vigilabat & nocte, & die. Post primos dies interrogata, non adhuc solum caput, sed & totum corpus se dolere dixit. Sitis quandoque vehemens, quandoque moderata. Quinta & sexta & usque ad nonam ferme delirium: & rursus ad seipsam loquebatur semiperfecta cum sopore: & aliquando manum ad dealbatum parietem protendebat, & pulvinum quendam frigidum ad caput situm, etiam pectoribus adhibebat: & stragula quandoque rejiciebat: & in oculo dextro subcruentum quid erat: & lachrymabatur. Urina autem erat quæ in pueris semper pessima est. Ex alvo egerebat ab initio quidem subfulva: postea vero aquosa valde, & hujuscemodi coloris. Undecima moderatius calida esse videbatur: & quandoque sitis exors fiebat, adeo ut nisi quis dedisset, non peteret. Somni post primum tempus contingebant moderate interdiu: ad noctem vigil erat: & ad noctem magis dolebat. Nona, venter exturbatus est aquosis excrementis. Similiter etiam undecima. Sequentibus vero moderate: multum ad egerendum surgebat, & talis egestio erat. Erant autem in prioribus diebus indignationes & ejulationes, velut pueri, & vociferatio, & timores, & circumspectiones, ubi sopore excitata esset. Verum decimaquarta operosum erat ipsam continere exilientem ac clamantem derepente & pertinaciter, velut ex plaga, & vehementi dolore ac timore, velut si quis ipsam apprehensam modico tempore detineret: deinde rursus quietem habebat, & sopore pressa dormiens perseverabat omnino non videns, quandoque neque audiens: & totam hanc diem ad utrunque modo ad tumultum, modo ad quietem transmutabat. Sequenti nocte per alvum subiit quid cruenti, velut mucosum: & rursus velut limosum: postea prasina valde ac nigra. Decimaquinta repentinæ jactationes, & timores, & vociferatio lenis fiebat. Sequebatur autem efferatio, & indignatio, & ejulatio, nisi ipsi cito quod vellet porrectum esset: & cognoscebat quidem omnes & omnia statim jam post primos dies: & oculi subcruentum illud sedatum est. Verum insania juxta temporis occasionem, & vociferatio, & mutatio prædicta sequebatur ad soporem: audiebat inæqualiter, aliqua valde, etsi submisse quis loqueretur: aliqua vero clarius eloqui oportebat. Pedes semper æqualiter cum reliquo corpore calidi, usque ad extremos dies. Verum decimasexta minus. Decimaseptima moderatius quam aliis diebus habens: ad noctem horrore ipsi oborto, se contrahens magis febricitabat: & sitis multa erat, reliqua similia sequebantur. Tremores autem circa manus fiebant: & aliquantum concutiebat caput: & oculorum intuitus pravi: & sitis vehemens, ubi bibisset rursus postulabat, & rapiebat ac large bibebat: neque avellere ipsi poterant: lingua sicca, valde rubicunda: & os totum ac labia ulcerata erant ac sicca: & ambas manus ad os admovens manducabat quum tremula esset: & si quis aliquid ad manducandum aut sorbendum obtulisset, large ac furiose deglutiebat ac sorbebat: & signa circa oculos mala. Diebus autem tribus aut quatuor ante obitum, horrores quandoque incidebant ipsi, adeo ut contraheret corpus, & contegeretur, & anhelaret: crura distendebantur, & pedes frigidi erant. Sitis similis: & mentis affectiones similes: & surrectiones ad egerendum aut inanes, aut paucis & tenuibus

bus prodeuntibus, cum modica quadam tensione. Postrema tertia & vigesima, oculus magnus mane erat, & circumspectio brevis: & quietem agebat, quandoque etiam absque contectione ac sopore. Ad vesperam vero dextri oculi motus, qualis videntis, aut aliquid volentis, ab externo angulo ad nasum, cognoscebatque & interroganti respondebat. Vox post multa subblæsa, & præ vociferatione fracta ac raucosa.

11. Amphiphradis filio æstate lateris sinistri dolor, & tussis: & alvi egestiones multæ, aquosæ, & subbiliosæ: & febris cessasse videbatur circa septimam. Tussis aderat. Color subalbidus ac subpallidus. Circa duodecimam cum virore subpallidum spuebat. Spiritus progressu morbi semper densior, & anhelatio, & stridula asperitas circa pectus & arteriam. Sorbitionibus utebatur: prudens per omne tempus: circa vigesimamoctavam mortuus est. Sudores quandoque fiebant foras.

Caupo peripneumonicus: alvus statim subibat. Circa quartam sudor multus: febricula cessasse videbatur: tussicula nulla, ut ita dicam. Quinta, sexta, & septima detinebat febris, sudor octava. Nona exscreavit pallidum: decima subibat alvus acervatim non sæpe: circa undecimam mitius habebat. Decimaquarta, sanus.

Hermoptolemo post pleiadis occasum febris accessit. Tussis non valde: lingua peripneumonica: nona exudavit: totus frigefactus est, velut videbatur: obtulerunt ipsi succum: circa meridiem calescebat: undecima sudor: & alvus erupit biliosis egestionibus. Tussicula accessit: decimaquarta pallidum exscreavit, & stertebat. Decimaquinta quum per totum tempus prudens mansisset, mortuus est.

12. Alius quidam in palato stertens: lingua sicca, peripneumonica: prudens mortuus est.

Et Posidonius adhuc æstate instante, juxta pectus, & præcordia, & latus, multo tempore dolebat, citra febres. Multis autem annis antea suppuratus fuerat: hyeme vero quum inhorruisset, dolor augescebat: & febricula tenuis: & exscreatio purulenta: tussis cum stridula asperitate circa fauces: & stertens, quum prudens esset mortuus est.

Balis filius quum ex monte penitus aberrasset, sexta lingua prava, subrubra: & vocem læserat inter aberrandum: oculi colorati, natantes velut dormitantium: color reliqui corporis non valde velut in morbo regio, sed subpallidus, lividus: vox prava: lingua obscura, peripneumonica: non prudens. Spiritus ad manum malus, non densus, neque magnus: frigidi pedes lapidosi. Circa nonam mortuus est.

13. Quædam apud Metronem anginosa, dexteram manum ac crus doluit. Febricula tenebat debilis: suffocatio die tertia remisit. Septima convulsa: vox intercepta: stertor: dentium collisio ac consertio, maxillarum rubor. Hæc non longe vitam protraxit, quinta aut sexta mortua est. Signum circa manum sublividum.

Bion ex hydropico diuturno cibum aversabatur ad multos dies: & urinæ stillicidio vexabatur. In sinistro genu abscessus fiebat: suppuratus est: mortuus est.

Ctesiphon hydropicus ex febre ardente multa: & prius hydropicus ac splenicus, valde repletus est & scrotum, & crura, & peritonæum membranam alvum ac intestina ambientem. Ad finem tussis & suffocationes fiebant ad noctem, magis a pulmone, velut pulmonicis ac ta-

tabescentibus. Tribus aut quatuor diebus ante diem obitus, rigor, febris: circa femur dextrum intus ad venam mediam ab inguine collectio velut ignis fieri, sublividum habens ruborem: ad noctem cordis ac oris ventriculi dolor: & non longe postea vocis interceptio: strangulatio cum stertore: & mortuus est.

Et in Olyntho hydropicus, derepente voce privatus, noctem & diem desipiens, mortuus est.

Prodromi filius, æstate subblæsus, æstuosus: lingua ipsi subarida, obscura: egestio alvi deorsum multa. Superstes evasit.

14. Leophorbidæ febris acuta post solstitium hybernum: præcordiorum & ventris dolor: alvi egestiones liquidæ, biliosæ, multæ: & interdiu soporosus: lingua peripneumonica: tussis non inerat. Duodecima, nigra pauca & prasina egessit. Decimaquarta, febricula cessasse videbatur. Postea vero sorbitionibus utebatur. Decimasexta os valde salsuginosum siccum fiebat: ad summam vesperam horror, febris. Vigesimaprima circa meridiem rigor, & sudor: febris desiit: verum calor adhuc suberat tenuis: ad noctem rursus sudor: & vigesimasecunda ad noctem sudor, & calor remisit. At prioribus diebus omnibus sine sudore erat. Alvus autem humecta fuit, etiam in putata postea recidiva.

Quæ superne habitabat Theoclis cognata, sub pleiadas febris acuta: sexta videbatur cessasse: lavit velut febre sedata; septima mane maxilla valde rubicunda, utra non memini. In vespera febris venit multa: & animi deliquium, & vocis interceptio erat: non longe vero postea sudor, & quies cessante morbo septima die.

15. Theodori uxori in febre vehementi sanguinis eruptio facta est, hyeme: ubi febris desiisset circa nonam, non longe postea, lateris dextri velut ab utero gravitas. Sed & primum, & sequentibus diebus, obortus est dolor vehemens juxta pectus: & fomento ad latus dextrum adhibito, remiserunt dolores quarta die, spiritus densior: arteria vix respirans subsibilabat: & supina difficulter se vertere poterat: ad noctem febris acutior, & delirium breve fiebat. Quinta mane mitior esse videbatur: sudor de facie diffundebatur primum modicus: deinde multo tempore per totum corpus ac pedes. Postea vero videbatur ipsi febris remisisse. Erat autem ad manum frigidius corpus arteriarum. Quæ vero in temporibus sunt, etiam magis saliebant: & spiritus densior: & alias atque alias delirabat: & omnia ad deterius: lingua perpetuo alba valde: & tussis non inerat, nisi tertia ac quinta die ad breve tempus. Sitis non erat. Sputatio erat. Præcordium dexterum valde elevabatur circa quintam: verum postea mollius: egestio tertia die a balneo stercoris modici: quinta rursus liquidi modici: venter autem mollis: urinæ acerbæ, cineris speciem referentes: oculi velut delassatæ, difficulter suspiciebat ac circumferebat oculos. Quinta ad noctem ægre affecta fuit: & delirium sequebatur. Sexta rursus eadem hora, qua plenum solet esse forum, multus sudor diffundebatur, incipiebat a fronte ad totum corpus: ad multum tempus prudenter res suas disponebat: ad meridiem vero valde delirabat: & perfrigeratio similis erat: omnia vero circa corpus graviora. Ad vesperam tibia ipsius ex cubili decidit, & puero præter rationem minabatur, & rursus silebat:

bat: & ad quietem convertebatur. Circa primum somnum sitis multa, & insania: & erecta sedebat, & præsentibus conviciabatur: & rursus conticuit, ac in quiete erat: & videbatur reliquum noctis sopore pressa esse. Verum oculos non clausit. Ad diem indicabat pleraque nutibus, corpore quiescens, & moderate intelligens. Sudor rursus eadem hora: similiter oculi demissi, ad infernam palpebram magis incumbentes, rigide ac stupide intuentes: albæ oculorum partes pallidæ & mortiferæ: & totum corpus pallidum ac nigrum: manum plerumque ad parietem, aut ad stragula habebat: strepitus autem bibenti magni fiebant, respuebat, & sursum ad nasum absorbebat: & floccos legebat: & faciem obvelabat. Post sudorem manus velut in glaciem congelatæ: sudor sequebatur frigidus: corpus ad manum frigidum: exsiliebat, vociferabatur, insaniebat: spiritus multus, manus tremulæ fiebant, sub mortem progressæ jam etiam convulsæ: septima die mortua est. Sexta die, in nocte stratum modice perminxit, quod minxerat de festucis detrahebatur, viscosum, genituræ simile. Vigilabat per omnes dies: post sextam urina subcruenta.

16. Antiphanis filio hyeme, lateris dextri dolor, tussis, febris: edebat, deambulabat etiam febriens. Videbatur ruptio facta esse: nona remisit: febris non reliquit: tussis multa: & crassa ac spumosa spuebat: latus dolebat. Circa decimamquartam & rursus vigesimam febres desinere videbantur, & rursus corripiebant: erat autem calor tenuis, & parum quid relinquebat. Tussis quandoque deficiebat, quandoque abundabat, cum multa suffocatione. Tunc vero remittebat: & exscreatio post hos dies multa, cum strangulatoria tussi, & purulenta supra vas efferventia ac spumantia prodibant, & in faucibus plerumque stridula asperitas subsibilabat, anhelatio semper detinebat, & spiritus densior: raro bene spirabat. Ultra quadragesimum diem, prope sexagesimum opinor, oculus sinister excæcatus est, cum tumore, sine dolore: nec longe postea etiam dexter, & pupillæ valde albæ ac siccæ fiebant, & mortuus est post excæcationem, non progressus ultra septem dies, cum stercore ac multa deliratione.

Similia & ex similibus eodem tempore contigerunt etiam Thessalioni: ferventia, & spumantia, & purulenta: & tusses, & stridulæ asperitates.

17. Polemarchi uxori hyeme anginosæ tumor sub gutture: febris multa, vena secta est, cessavit strangulatio ex faucibus: febris comitabatur. Circa quintam genu dolor & tumor sinistri, & circa cor dixit sibi videri aliquid colligi, & respirabat velut respirant hi qui sub aquam mersi fuerunt, & ex pectore substrepebat, velut qui concluso ore loquuntur, engastrimythi, quasi ex ventre loquentes appellati. Tale quid contingebat. Circa octavam aut nonam ad noctem alvus prorupit, ac liquida multa, acervata & graveolentia egessit, vox intercipiebatur. Mortua est.

Aristippus in supernum ventrem violenter ac graviter sagittæ ictu petitus est, ventris dolor vehemens, & brevi ardebat, deorsum vero nihil egerebat, anxius erat, biliosa abunde colorata quum vomuisset, melius habere videbatur. Paulo post dolores rursus vehementes, & venter similiter ardebat, velut in volvulis, calores & sitis, in septem diebus mortuus est.

Neo-

Neopolis percuſſus ſimiliter, eadem paſſus eſt, acri infuſo per clyſterem immiſſo, alvus deorſum erupit, color per corpus diffuſus eſt tenuis, pallidus, niger: oculi ſquallidi, ſtupore rigidi, intus converſi, intente intuentes.

18. Ei qui in hepar percuſſus eſt jaculo, ſtatim color qualis eſt mortuorum per corpus diffuſus eſt, oculi cavi, anxietas, moleſtia. Mortuus eſt prius quam concio ſolveretur, in qua die percuſſus eſt.

Qui caput percuſſus eſt lapide a Macedone, ſupra tempus dextrum, ita ut fiſſura ſaltem facta diſſectio contigiſſet, vertigine affectus eſt & cecidit. Tertia die voce deſtitutus erat: anxietas: febris non valde vehemens, pulſus in temporibus velut tenuis caloris, nihil audiebat, neque ſapiebat, neque quieſcebat, humiditas circa frontem, & ſub naſum, uſque ad mentum. Quinta mortuus eſt.

Eniates in Delo jaculo percuſſus eſt retrorſum in latus, juxta ſiniſtram partem, ulcus quidem ſine dolore. Verum tertia die ventris dolor parvus, non egerebat: infuſo per clyſterem immiſſo, ſtercus prodibat: & dolor deficiebat, ſedes extra ad ſcrotum extabat, quarta die etiam ad pubem, & totum ventrem, dolor vehementer irruebat, quieſcere non poterat, bilioſa vomuit abunde colorata, oculi cum virore pallidi, quales in animi deliquiis. Poſt quintam mortuus eſt. Erat autem calor quidam tenuis in ipſo.

Billo percuſſo in dorſum, ſpiritus multus per vulnus cum ſtrepitu prodibat, & ſanguinem fundebat. Verum deligatus emplaſtro cruentis vulneribus commodo, ſanus evaſit.

19. Contigit & infeliciſſimo Philes filio, denudatione in fronte facta, nona die febris, deinde livefactum eſt os: mortuus eſt.

Et Phaniæ & Euergetæ filio, livefactis oſſibus, & febricitantibus, cutis ab oſſe diſceſſit, & pus ſubter depaſcebatur. His dum perforarentur, ex ipſo oſſe egreſſa eſt ſanies tenuis, ſeroſa, ſubpallida, graveolens, lethalis. Contingit autem talibus etiam vomitus accedere, & ad finem convulſiones: & ut clangoroſam vocem edant, ac impotentes fiant, & ſi in dextris fuerit vulnus, in ſiniſtra parte: ſi vero in ſiniſtris, in dextra.

Theodori filio nona die in ſole verſato, febris acceſſit decima die, ex denudatione juxta os nullius momenti. In febre vero denudatum eſt, diſceſſit cutis, multum clangoroſus erat. Vigeſima ſecunda venter elevatus eſt maxime circa præcordia. Vigeſima tertia mortuus eſt.

Quibus oſſa fracta fuerint, his ſeptima die febres. Si vero calidius fuerit tempus, etiam citius. At ſi magis fracta fuerint, etiam e veſtigio.

Et Exarmodi famulus ſimiliter dolorem habebat ad femur, non e directo vulneris, & factus eſt clangoroſus, & colli erat dolor.

Et Poſidocreon, tertia convulſio, calor non relinquebat, mortuus eſt die decimoctavo.

20. Iſagoræ filius percuſſus eſt retro in caput, contuſo oſſe ac nigrefacto: quinta die ſuperſtes evaſit, os autem non diſceſſit.

Magnæ navis gubernatori anchora digitum medium, & os dextræ manus confregit: inflammatio ſucceſſit, & marcor, & febris: ſubpurgatus eſt, quinta calores moderate remiſerunt, itemque dolores, de digito quid decidit. Poſt ſepti-

ſeptimum diem ſanies exibat leniter. Poſtea per linguam dixit ſe non omnia poſſe enunciare. Prædictio facta eſt opiſthotonum adventare. Ad hoc conferebant maxillæ conſertæ, & ad collum rigidæ. Tertia die totus convellebatur in poſteriorem partem, cum ſudore. Sed a prædictione mortuus eſt.

Harpali filius ex libera Telephanæ, luxationem infra in pede magni digiti accepit, inflammatus eſt, & valde doloroſus erat: & ubi repoſitus eſt, & dolor remiſit, proficiſcebatur ad agrum: rediens lumbos doluit, lavit, maxillæ ad noctem conferebantur, & opiſthotonus aderat, ſaliva ſpumoſa vix per dentes foras prodibat. Tertia die mortuus eſt.

Thrinon Damonis filius habebat circa tibiam aut malleolum ulcus, juxta nervum jam purum. Huic a pharmaco corroſo contigit, ut opiſthotono moreretur.

21. Menoni ſub arcturum & prius, ex febre æſtiva, & alvi profluvio ægre affecto, & ex itinere delaſſato, dolor lateris ſiniſtri: & tuſſis, quæ ex deſtillatione quidem etiam prius aderat, verum tunc valde intenta erat, & vigilabat: & febrem ſtatim ab initio ægre ferebat, & erectus ſedens tertia die ſpuebat pallidum: arteria ex ſtertore ſubſibilabat. Circa quartam ſpiritus moderate denſus, pedes, tibiæ, extremæ partes plerumque frigidæ, & extra ſtragula: alvi egeſtio ab initio fiebat bilioſa, neque valde modica, neque multa: ſeptima, octava, & nona, levius ferre videbatur, & ſomni aliqui contingebant: & quæ exſcreabat crudiora erant: decima, & uſque ad decimamtertiam, alba & pura: & præcordium mollius fiebat: ſiniſtrum tamen diſtentum: & melius ſpirabat. Subdita glande moderate alvus ſubiit. Decimatertia rurſus pallidum ſpuebat. Decimaquarta magis. Decimaquinta praſinum. Alvus autem maleolentia, bilioſa, liquida, multa demiſit. Siniſtrum præcordium elevabatur. Decimaſexta autem etiam valde intumuit, & ſpiritus jam ſtertoroſus, ſudor circa frontem & cervicem, raro ad pectus: extremæ partes, & frons, leniter permanebant frigidæ. Saltatio vero venarum circa tempora detinebat. Somni ſoporoſi noctem ac diem poſtremo tempore. Urina ab initio cruda, cineris ſpeciem referens. Circa decimam, & uſque ad decimamtertiam tenues, & non decolores. Verum a decimatertia quales ab initio.

Cleocho lateris dolor & febris: remiſit febris: ſudavit per totum corpus. In urina multa erant quæ ferebantur ac innatabant: poſtea turbata eſt.

22. Circa pleiadum occaſum Olympiadæ uxorem, fœtum octimeſtrem geſtantem, ex caſu febris acuta corripuit: lingua æſtuoſa, ſicca, aſpera, pallida: oculi pallidi: & corpus mortiferum, fœtum corripuit quinta die: facile liberata eſt, & ſomnus ut videbatur ſoporoſus, veſperi excitantes non ſenſit: ſternutatorium adhibitum percepit: potionem ſuſcepit & ſuccum, deglutiens potionem aliquantum tuſſivit: vox non ſolvebatur, neque ipſa quicquam allevabatur ex morbo: oculi triſtes ac ſubmiſſi. Spiritus ſublimis per naſum trahebatur: color pravus, ſudor circa pedes, & crura, ubi jam morti propinqua eſſet, mortua eſt.

23. Nicolai concubinæ ex febre ardenti, abſceſſus juxta aurem fiebant ab utraque parte, paulo poſterius alter, quum jam febris remittere videretur, velut tumor laxus. Circa decimum-

quar-

quartum magni citra ſigna ſedati ſunt: recidiva facta eſt. Color qualis mortuorum: lingua aſpera, valde denſa, ſubalbida. Siticuloſa: alvi egeſtio deorſum multa, liquida, male olens per omne tempus. Ante finem corruptum eſt corpus, præ multitudine egeſtionis. Mortua eſt circa vigeſimum diem.

Andrean ante pleiadem horror, febris, vomitus. Ab initio ſemitertiana apparebat: verum tertiana erat. Quum rurſus in foro verſaretur, inhorruit: febris acuta: vomitus bilis meracæ: delirium ad noctem. Quarta rurſus melius habebat. Quinta difficulter. Sexta a mercuriali probe egeſſit alvus. Septima difficilius: & ſequentibus jam diebus febris magis continenter affligebat, & ſine ſudore ab initio, & ſiticuloſus. Maxime vero os reſiccabatur, & potionem nullam libenter admittebat, quum multa injucunditas circa os eſſet: lingua ſicca, inarticulata, aſperitas effloreſcebat, cum pallore albicans. Vigil, anxius, exolutus, fractus, lingua præ ſiccitate quandoque ſubblæſa, donec madefeciſſet, ſuccum maxime admittebat. Nona aut decima circa aurem ſiniſtram, atque etiam alteram, tumores parvi citra ſigna apparuerunt. Urinæ ſemper non decolores, verum ſine ſubſidentia. Decimaquarta ſudor circa ſupernas partes non multus, ſed moderatior. Calor circa decimamſeptimam evanuit. Alvus poſt decimam ſicca, citra glandem ſubditam non egerens. Circa vigeſimamquintam puſtulæ per totum corpus pruriginoſæ calidæ, velut igne ambuſtæ. Dolor autem erat circa locos ſub alis, & latera: tranſivit ad crura citra ſigna, & deſivit. Balneum proderat & unguenti illitio cum aceto. Menſe vero ſecundo aut tertio fortaſſis, ad renes dolor, qui etiam antea quandoque fuerat, ſedatus eſt.

24. Ariſtocrati circa ſolſtitium hybernum laſſitudo, & horror, & calor. Poſtea tertia die incepit lateris dolor, itemque lumborum, & tumor ſub alis initium ſumens, per totum dextrum latus durus, rubicundus, lividus, velut ab igne calefactus & inuſtus, anxius, omnia moleſte ferens, valde ſiticuloſus, lingua ſubalbida. Urinæ non procedebant, crura ſubfrigida, alvi egeſtio a mercuriali modica, liquida, ſubalbida ſpumoſa: ad noctem ſpiritus elevabatur, ſudor circa frontem, partes internæ frigidæ, collum inflabatur, tuſſis non inerat: mortuus eſt prudens.

Oneſianacti circa autumnum lippitudo; poſtea vero febris quartana. Incipiente quartana cibos valde averſabatur, in progreſſu vero libenter accipiebat. Sed & Polychari in quartana, ſimilia circa cibum accidebant.

25. Mneſianacti alvi egeſtio ante febrem, & poſtea ad multum tempus ſequebatur, multis albis mucoſis prodeuntibus: & quandoque pauco ſanguine, citra dolorem. Strepitus autem in ventre. Poſt febrem abſceſſit circa ſedem tuberculum durum, quod multo tempore inconcoctum comitabatur: erupit ad inteſtinum, & foris fiſtuloſum fiebat. Deambulante vero ipſo in foro, ſplendores præ oculis obverſabantur, & ſolem non valde ferebat. Quum autem parum diſceſſiſſet, extra ſeipſum erat, & collum convulſum eſt. Poſtquam autem domum deportatus eſt, vix ſuſpexit, & ipſe vix ſuiipſius erat. Primum autem colluſtrabat circumſtantes, & corpus perfrigeratum eſt, vix vero recalfactus eſt utriculis & fomentis adhibitis. Poſtquam autem ipſe intra ſeipſum eſſet, & exurgeret, non volebat

bat exire, sed timere dixit. Si vero quis de gravibus morbis dissereret, subducebat se præ timore. Quandoque etiam caliditatem sibi ad præcordia allabi dixit, & oculorum splendores comitari: & alvi egestio multa, & sæpe, & similis hyeme contigit: facta est venæ sectio, datum est veratrum, bibit lac bubulum, prius autem asininum: contulit, & alvi egestiones sedavit. Aquæ potus ab initio, deambulationes quoque & capitis purgationes.

26. Anecheti filio hæc contigerunt: hyeme in balneo dum ungeretur ad ignem, calefactus est, & statim in comitiales convulsiones incidit. Postquam vero multæ factæ essent convulsiones, circumspexit: non apud sese erat: quum autem intra seipsum esset, rursus postridie mane correptus est ac convulsus: spuma non valde. Tertia lingua inarticulata. Quarta per linguam significabat. Quinta loqui non poterat, sed in principiis nominum hærebat lingua valde: & convulsio fiebat: & extra sese erat. Quum vero hæc remitterent, lingua vix in suum statum restituebatur. Sexta abstinebat ab omnibus, & sorbitione, & potu: & a nulla amplius affectione corripiebatur.

Cleocho ex lassitudinibus ac exercitiis melle per dies aliquot utenti, tumor ad genu dextrum obortum est: imo potius ad infernam partem circa tendines sub genu: circumibat subclaudicans: & sura intumescebat, ac dura erat, & ad pedem, & ad malleolum dexterum: & tubercula ad gingivas circa dentes magna, velut uvæ acini, livida, nigrefacta, doloris exortia, ubi cibum non caperet. Sed & crura doloris exortia erant, si non exurgeret. Venit enim & ad sinistrum tumor, verum minus livescebat. In tumoribus circa genua ac pedes velut suppurationes erant. Tandem vero fieri non poterat, ut staret, aut calcaneis insisteret, sed in lecto decumbebat. Calores manifesti: quandoque cibum aversabatur: non valde siticulosus: neque ad sedem surgebat, anxius: & quandoque etiam pusillanimitas tenebat: veratrum exhibitum est, & capitis purgationes. Ad os pharmacum ex manna thuris, cum aliis ammixtis profuit. Ad ulcera in ore, sorbitio lenticulæ commoda erat. Circa sexagesimam sedati sunt tumores a secundo veratro: dolores tantum ad genua decumbenti venerunt. Humor autem & bilis abscessit ad genua, etiam pluribus diebus ante veratrum.

27. Pisistrato humeri dolor, & gravitas diuturna deambulanti & alias sano, hyeme vero incidit multus lateris dolor, & calor, & tussis, & exscreatio sanguinis spumosi, & in faucibus stertebat. Verum facile ferebat, & apud seipsum erat, & calor remisit, simulque & exscreatio, & stridula asperitas & circa quartam aut quintam diem sanus.

Simonis uxori in partu concussæ dolor circa pectus & latus, tussis, febres, exscreationes purulentæ, tabes, ad sex menses febres, & alvi profluvia semper. Ad finem febres cessaverunt, post cessationem substitit alvus, & post septem dies mortua est.

Euxeni uxorem ex fomentis, ut videbatur, calores nullo tempore relinquebant, magis tamen ad vesperam augescebant, sudores fiebant per totum corpus. Febre ad augmentum tendente frigiditas pedum, quandoque etiam tibiarum & genuum fiebat, tussicula sicca ad modicum tempus, febre exacerbari incipiente, deinde cessabat, per mul-

multum autem tempus etiam totius corporis rigor fiebat. Sitis exors semper. Ubi medicamentum bibisset, & serum, magis læsa est. Ab initio omnino sine dolore erat, & bene spirabat. Medio vero tempore lateris dextri dolor fiebat, & tussis commota est, & anhelatio, & exscreationes parvæ albæ ac subtenues, & horror non amplius ex pedibus, sed de collo & dorso, & alvus liquidior: remisit febris cum multo sudore, & perfrigerata est. Anhelatio vero erat varia, mortua est post remissionem septima die quum esset mente prudens.

28. Polemarchi uxor æstate incepit febrire, dimisit autem ipsam febris sexta die: titubans obambulabat, ad noctem calores. Rursus interposito tempore corripuit febris, & non demisit tribus fere mensibus, tussis multa, exscreatio pituitæ. Postquam vero viginti durasset diebus, spiritus semper densus, in pectore strepitus, plerumque sudor, mane febris mitior: & horrores quandoque corripiebant, somni fiebant, & alvus aliquando humectabatur, & rursus restitabat, moderate cibum gustabat. At medio tempore ad genua & tibias dolor, & ad flectendum ac extendendum alio opus habebat. Perseverabant crurum affectiones usque ad finem jam propinquum, & intumuerunt pedes usque ad tibias, & ad contactum dolebat, & sudores ac rigores desierunt. Febris autem semper intendebatur. Ante obitum alvus erupit, prudens permanebat. Tribus ante obitum diebus, in faucibus stertebat, & spiritus revertebatur. Mortua est.

Hegesipolis filiolus quatuor fere mensibus dolorem circa umbilicum corrodentem habebat. Progressu temporis augebatur dolor. Percutiebat ventrem, vellicabat, calores corripiebant, contabescebat, ossa reliqua erant, pedes tumebant. Testes, venter, partes circa umbilicum inflata. Num & quibus futurum est ut alvus exturbetur? cibum aversabatur, lac solum admittebat recens, & alvus liquida erat, & subcruenta sanies subibat, male olens: alvus ardebat, mortuus est ubi vomuisset modicum pituitosum, adeo ut quis genituram putasset.

29. Plateæ filio ubi mortuus esset, sutura capitis valde cavata est. Quum autem ægrotaret, semper manu sinciput contingebat: maxime morti propinquus. Non dolebat autem caput, & in femore sinistro sub inguen partes inferiores lividæ. Testes autem graciles erant. Similia etiam Hegetoridæ filio: mortuus est. Præterquam quod vomitus plures sub obitum contigerunt.

Hippiæ soror hyeme phrenitica, mente aberrans, manibus negotium exhibens, lancinans seipsam. Quinta & sexta ad noctem voce destituta, soporosa, inflans in maxillas & labia, velut dormientes: septima mortua est.

Asander ubi inhorruit, lateris dolor, & ad genua dolor, itemque ad femur, ubi comedisset, delirabat, brevi mortuus est.

30. Cleotimo sutori alvo liquefacta multo tempore, & calore oborto, juxta hepar tumor tuberculosus ad imum ventrem descendit, & alvus liquida fiebat, & aliud ipsi tuberculum juxta hepar sursum ad præcordium: mortuus est.

Quibusdam capitis dolor vehemens cum calore: quibusdam quidem ad dimidiam capitis partem, & secundum nares humor quidam decedit tenuis, aut maturus: aut ad aures: aut ad fauces ex capite securius. Quibusdam vero

vero hæc ſicca. At marcor vehemens periculoſus eſt. Si vero affuerit anxioſus aut bilioſus vomitus, aut ſtupor oculorum, aut vocis interceptio, & raro quid loquutus, aut delirium, lethalia hæc ſunt & convulſoria. Quicunque vero ex deſtillatione dimidiam capitis partem dolent, & humore ſecundum nares decedente inſuper febrierint leniter, in quinta aut ſexta perfrigerantur.

Echecrati cæco capitis dolor vehemens magis ad poſteriorem partem, & colli quo loco connexio eſt, & ad verticem procedebat. Progrediente tempore & ad aurem ſiniſtram: & dimidia capitis pars doloroſa erat, mucoſa ſemper procedebant leniter combuſta, & calor comitabatur tenuis, & cibum averſabatur, in die melius habebat, ad noctem vero dolebat. Poſtquam autem pus per aurem erupit, ceſſaverunt omnia, erupit autem circa hyemem. Num & omnibus ſuppurationibus, & affectionibus circa oculum, dolores ad noctem?

31. Quibus tuſſes hyeme maxime auſtro ſpirante craſſæ & multa exſcreantibus, febres accedunt: leniter autem quinta die ſedantur. Tuſſes vero circa quadrageſimam, velut Hegeſipoli. Quibus calores multi quandoque ſedantur, hi non per totum corpus, ſed aut circa cervicem, aut ſub alis, aut capite ſudantes liberantur.

Chariti hyeme ex tuſſicula populariter graſſante febris adventans acuta corripuit, ſtragula rejiciebat: ſopor cum dolore. Urinæ erant rubræ velut ervi lotura, ſubſidentia ſtatim ab initio multa, alba: poſtea etiam ſubrubra. Septima a glande ſubdita pauca prodierunt, ſopor detinuit ſine dolore, humiditas in fronte, ſomnus ad noctem, & calor mitior, octava ſuccum admiſit, ſoporoſus permanſit uſque ad undecimam. Hac autem die etiam calor maxime ceſſavit. Poſtquam vero tuſſis erat, exſcreatio perſeverabat ſemper multa, facilis, primum viſcoſa, alba, craſſa: poſtquam autem concocta eſſet, ſimilis purulentis. Urinæ ab undecima die puriores, ſubſidentia aſpera, decimatertia dolor ad dextera, uſque ad lateris mollitudinem, ad imum ventrem. Urina ſupprimebatur. Potus callyphylli contulit. Decimaquinta, rurſus dolor, decimaſexta, ad noctem magis dolor præcordii incipiebat ad ventrem. Mercurialis aqua ſubduxit. Calor intra vigeſimum evanuit, & exſcreationes ſequutæ ſunt craſſæ. Melius habuit ad quadrageſimum.

32. Subpurgandi ſunt ventres in morbis, ubi purganda matura fuerint: inferni quidem, ubi conſidiſſe videris, ſignum habes ſi non anxii fuerint, neque capite gravati, & quum calores mitiſſimi, & quum poſt exacerbationes ceſſarint. Superni vero, in ipſis exacerbationibus. Tunc enim & hi elevantur, quum anxii, & gravati ſupernis partibus fuerint, propterea vero in principiis purgandum non eſt, quoniam ſua ſponte in his temporibus expurgantur.

In cubiti proceſſu ex caſu ſauciato, cubitus marcore corruptus ſuppuratur: maturatione vero contingente, viſcoſa ſanies ac glutinoſa exprimitur, & brevi ſupprimitur: velut & Cleogeniſco, & Demarcho Aglaotelis filio. Similiter autem & valde ex iiſdem pus nullum: velut Æſchyli filio contigit. At ubi ſuppuratur, plurimis horrores & febres accedunt.

33. Alcmani ex renum affectionibus ſe recolligenti, & ſanguine deorſum de-

detracto, sursum ad hepar conversus est morbus, & ad cor dolor vehemens, & spiritus præ dolore detinebatur, & alvus difficulter egerebat parva caprini stercoris pilulis similia: anxietas non inerat. Verum rigor quandoque & febris corripiebat, & sudor, & vomitus, & in dolore non conferebat aqua marina per clysterem infusa. Verum furfurum decoctum infusum contulit, a cibo abstinuit ad dies septem, aquam mulsam meraciorem bibit, postea lentis succum, quandoque vero ex lenticula fresa decoctum. Inde bibit aquam, postea catulum coctum: & mazæ parum, quæ potissimum diu antea confecta esset, progressu vero temporis, aut cervices bubulas, aut extremas partes suillas coctas, una cum priore aquæ potu: quies, tegmen, ad renum affectionem infusum per clysterem ex cucumere sylvestri.

34. Parmenisci filio surditas: contulit clysterem auricularium non adhibere. Verum lana expurgare, & solum oleum, aut netopum infundere, deambulare, mane surgere, vinum album bibere, oleribus abstinere, pane & piscibus petrosis nutriri.

Aspasii uxori dentis & maxillæ dolor vehemens. Castorium & piper colluens, ac in ore tenens, remisit. Et stillicidii urinæ affectionem ipsi sedavit farina cum rosaceo. Capitis dolores ex utero sedat castorium. Plurimas uteri affectiones flatus faciunt. Signum sunt ructus, & strepitus circa ventrem, & lumborum tumores, & dolores circa renes ac coxas. Ad hos autem confert, aromatum tertiam partem, farinæ duas, in vino odorato albo coquere, & linteolo illita cataplasmatis modo imponere, qua parte ventris dolores ab utero affligunt.

Callimedontis filio contulit ad tuberculum, quod habebat in collo durum, & magnum, & crudum ac dolorosum, venæ brachii sectio: & seminis lini torrefacti cataplasma, vino albo ac oleo subactum ac imbutum, ita ut neque calidum, neque valde coctum deligatur. Aut cum aqua mulsa coquatur fœni græci, aut hordei aut tritici farina.

35. Melissandro quum gingiva dolore corriperetur, & vehementer intumesceret, sectio venæ brachii, & alumen Ægyptium in principio sedabat.

Eutychidi ex cholericis affectionibus, ad nervorum in cruribus distentionem desivit, una cum secessu deorsum. Bilem multam abunde coloratam vomuit ad tres dies ac noctes valde subrubram, sub vomitum bibit, & impotens erat, & anxius. Nihil autem continere poterat, neque ex potibus, neque ex cibis: & urinæ ac transitus deorsum suppressio, per vomitus fex mollis prodiit, & deorsum quoque erupit.

Regio morbo correpto prodest laborare, sudare, panem edere, bibere non multum, lavare caput calida multa, sed potius tepida, vinum album, somno non multo uti.

36. Calligeni circa vigesimumquintum ætatis annum destillatio, tussis multa, quod defluebat per vim educebat, nihil infra persistebat, annos quatuor perseverabat. Ab initio calores tenues fiebant. Veratrum non profuit, sed modicus cibus, & comprimi corpus, edere panem, bibere vinum nigrum, obsoniorum quorumcunque esus, abstinentia ab acribus, salsis, pinguibus, succo silphii, oleribus crudis, multa deambulatio. Lactis potus non contulit, sed sesamum purum, crudum, acetabuli mensura bibere, cum vino molli.

Ti-

Timochari hyeme destillatio, maxime in nares. Quum Venere usus esset, reficcata sunt omnia: lassitudo, calor successit, caput grave, sudor a capite multus, desluebat autem & per totum corpus. Erat autem etiam sanus sudare adsuetus, tertia die sanatus est.

Cleomenis filius hyeme initio facto cibum aversabatur, & ejus fastidio citra febrem vexabatur, & vomebat cibos ac pituitam. Duobus autem mensibus cibi fastidium durabat.

37. Coco in spina gibbositas facta est ex phrenitide. Huic nulla medicamenti potio contulit. Verum vinum nigrum, & panis esus, & balneorum abstinentia, & unctio, & frictio ab unctione, & fovere non valde, neque multo fomento, sed leni.

Quibus fluxiones in oculis tenues ac diuturnæ, si maturæ in nares processerint, prosunt.

Quibus prægnantibus ex casu, aut convulsione, aut plaga, dolores leviter fiunt, his in tribus diebus manifestum fit, an fœtum corrumpent. Cuidam quæ circa vigesimum ætatis annum biberat ultro pharmacum ad fœtum perdendum, accidit dolor, vomitus biliosorum, multorum, pallidorum, prasinorum, nigrorum. Quum bibisset, tertia die convulsio corripiebat, linguam commandebat. Ad quartam diem ad ipsam ingressus sum: lingua nigra, magna: oculorum albæ partes, erant rubræ: vigilabat, quarta mortua est ad noctem.

38. Pythocles ægrotantibus aquam, & lac multa aqua ammixta dabat, & renutriebat. Perniones pertundere oportet, & calefacere, ita ut quam maxime excalefacias igne & aqua.

Oculis incommoda sunt lenticula, fructus pomorum dulces, & olera. Doloribus circa lumbos, aut coxam, aut crura, ex laboribus obortis, aquæ marinæ, acetique calidum fomentum confert, ita ut vel aspergas, vel spongiam his imbutam adhibeas. Deligare vero lanis oportet. Origanum potum, oculis & dentibus malum est.

Puella, quæ de rupe cecidit, voce destituta, jactatio ipsam tenebat, vomuit ad noctem sanguinem. Quum ad sinistram aurem impegisset, amplius inde fluebat, & aquam mulsam difficulter deglutiebat, stertor habebat. Spiritus densus velut morientium. Venæ circa frontem intentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris multa, aliquando acuta: maxime expavescebat, septima vocem rupit, calores tenuiores erant, superstes evasit.

Nisantides humeri dolorem habebat, in æstate obortum ex abscessu, profuit ipsi corpus & humerum in aqua marina madefacere, ad multum tempus: & per tres dies vinum album aquosum bibere, simul ut in aqua marina decumberet, ita ut ipsa urinam ejiceret.

39. Fullo in Syro phreniticus: quum ureretur, cruribus tremulis: corpus velut a culicibus compunctum: oculus magnus, motus brevis, vox fracta, sed clara tamen: urina pura subsidentiam non habens. Nam propter alvi ex thapsia egestionem, decimaoctava die morbus remisit, evanescens, citra sudorem.

Nicoxenus in Olyntho similiter septima die videbatur a morbo liber esse cum sudore. Sorbitiones assumebat, vinum, botrum ex sole. Decimaseptima die ingressus sum ad ipsum: lingua ardebat, calor forinsecus non valde fortis, exolutio corporis vehemens: vox

vox fracta, ut operosum esset exaudire, clara tamen: tempora collapsa, oculi cavi, pedes molles ac tepidi, juxta splenem distentio. Infusum per clysterem non valde suscipiebat, sed resiliebat: prodiit stercus compactum modicum, & aliquid sanguinis, arbitror ab infuso. Urina clara, pura, decubitus supinus, crura diducta ac dis-parata, ob exolutionem, penitus vigil. Intra viginti dies calor evanuit. Potus erat aqua de farina crassa in ipsa macerata: Sed & de pomis simulque mali punici succus: & lentis torrefactæ, & farinæ lotura cocta, frigida, tenuis sorbitio. Superstes evasit.

40. Fullonum inguina extuberabant dura & sine dolore, & circa pubem ac collum similia erant tubercula magna: febris ante diem decimum. Tussi vexabantur a ruptionibus. Tertio mense aut quarto venter colliquivit. Calores successerunt, lingua sicca, sitis, egestiones deorsum malignæ: mortui sunt.

Cholericæ bilis sursum ac deorsum eruptiones ex carnis esu, maxime suillæ crudioris, & ex cicere, & ebrietate vini odorati veteris, & insolatione, & ex sepiis, & locustis, & gammaris: & ex olerum esu, maxime porri & ceparum. Insuper & a lactucis coctis, & brassica, & rumicibus crudioribus: & a placentis ac dulciariis & mellitis libis, & a fructibus pomorum, & cucumere pepone, & vino lactei teporis, & ervo, & polenta recenti. Cholericæ affectiones magis in æstate fiunt, & febres intermittentes, & quibus horrores accedunt. Hæ quandoque malignæ fiunt, & ad morbos acutos perveniunt. Verum cavere oportet. Judicat autem tales morbos maxime quinta, & septima, & nona dies. Melius tamen est cavere usque ad decimam-quartam.

41. Pherecydæ post solstitium hybernum, noctu lateris dextri dolor etiam prius fieri solitus cessavit, pransus est: & egressus horruit: febris ad noctem, doloris exors, tussicula quædam sicca. Urina non multa, subsidentia multa. Ab initio ramentosa, glabra, divulsa: post dies quatuor turbulenta, subsidebant: & urina non decolor, subsidentiam habens, & collectio non apparebat in matula, ubi perfriguisset. Tertia die alvus sua sponte egessit. Quarta subdita glande, stercoracea & biliosa prodierunt: fluxus erat liquidus. Somnus ad noctem non valde. Verum interdiu aliquantum dormiebat. Sitis non vehemens. Quarta ad noctem maxime cutis circa frontem, & reliquum corpus mollis, semper superexcedens: febris vincebatur ad manum, & sub ea humescebat: pulsus in fronte valde obscurus, venarum gravitas in conversionibus, & in omnibus egestionibus ad modicum tempus, semper doloris exors, ab initio anxius, & paulatim vomebat. Septima a glande subdita, egessit ter biliosum ac stercoraceum, liquidum valde ac pallidum: & jam aliquantum delirabat: & humiditas modice quandoque circa frontem: stragula in faciem ducebat: oculos frustra velut si quis videret contrahebat, & rursus nictabat: & stragula rejiciebat. Nona die sudor mane obortus ad pectus, perseverabat donec moreretur: & febris, & deliratio augescebat. Circa frontem sudor plurimus graveolens, color valde albus, cutis sub pilis interpuncta: præcordium dextrum elevatum: demisit a seipso biliosa. Octava apparebant velut culicum morsus: ante mortem tussiendo rejecit velut ex mu-

muco fungos, compacta quædam, alba pituita circumdata. Exscrearat autem & antea parva, alba, lactea.

42. Quidam post cœnam in somno horruit, mane surrexit, capite gravatus horruit, vomuit: capite gravabatur, ad noctem remisit: usque ad meridiem leniter horruit: rursus noctem graviter tulit. Sequenti die febris acuta, capitis torpor, vomitus multæ bilis, quæ plurima prasina erat: cessaverunt omnia, somnus ad noctem, mane perfrigerabatur, sudor & humiditas per plurimam corporis partem: juxta splenem manu indicabat ad modicum tempus collectionem doloris exortem, statim evanuit, ad noctem vigil: circa fori tempus exacerbabatur febris, anxietas, vertigo, tormen, capitis dolor: vomitus prasinus, levis, viscosus velut pituita: circa solis occasum cessaverunt omnia, sudor capitis, colli: post vomitum egessit per alvum stercoracea, liquida, biliosa, neque nigra, neque inconvenientia. Noctem moderate habebat, itemque sequentem diem ad noctem rursus vigil. Vomitus mane similiter & sequenti die, citra anxietatem dolores capitis post sudorem cessarunt, ad vesperam omnia remiserunt. Nona, non amplius vomuit, magis calefactus est. Reliquis non videbatur febrire. Venæ in temporibus saliebant: doloris omnino exors, sitis semper erat. Nona quum ad sellam surrexisset, valde animo linquebatur: a glande subdita egessit ramenta nigra & biliosa colore, quantum stercoracei destillabat: vox fracta, in conversionibus gravis, oculi cavi, cutis frontis circumtensa, alioqui bene spirabat, moderatus erat, ad parietem plerumque conversus: flexibilis in decubitu, incurvatus quiescens, lingua alba, lævis. Circa Decimam & postea, urinæ rubræ in circuitu, in medio exiguum quid album: duodecimi ad glandem subditam, similia destillabant biliosa & ramentosa: post glandem animi deliquium, postea os reficcabatur. Colluebat semper, etsi non valde frigida esset aqua, calidam esse dicebat: nivem leniter gustabat, sitis non inerat, stragula semper de pectore repellebat. Chlamydem calefieri non sinebat, ignis procul, isque parvus: utriusque maxillæ rubor, postea lingua inarticulata, recalescebat unum aut duos dies, cessavit.

43. Androphani vocis interceptio, ignorantia, delirium. His sedatis superat multis annis, & recidivæ fiebant: lingua permanebat per totum tempus sicca, & si collutione non uteretur, loqui non poterat: & plerumque erat valde amara. Aliquando etiam dolor ad cor. Venæ sectio solvit hæc: aquæ potus, aqua mulsa. Veratrum quoque bibit nigrum, biliosum non prodibat, sed modicum. Tandem hyeme decubuit, & extra se positus mente motus est, & linguæ affectiones similes, calor tenuis, lingua decolor. Vox peripneumonica, de pectore stragula rejiciebat, & se educi jubebat, velut micturum, quum nihil clare loqui posset, neque apud seipsum esset; educebant ipsum: ad noctem mortuus est, duobus aut tribus diebus decubuit.

Nicanoris affectio erat, quum ad convivium progrederetur, timor tibicinæ: quum sub initium vocis tibiæ, in convivio tibia canere audivisset: præ timoribus turbationes, vix se sufferre posse dixit, quum nox esset. Interdiu vero audiens nihil commovebatur, & hæc multo tempore ipsum comitabantur.

44. Damocles, qui cum illo erat, cæcutire, & corpore exoluto esse sibi

bi videbatur: & sane præruptum locum non accessisset, neque trans pontem, aut minimæ altitudinis scrobem ausus fuisset transgredi, præ timore ne caderet, sed per ipsum scrobem ibat: hoc ad tempus quoddam ipsi aderat.

Phœnicis affectio erat, ex oculo dextro plerumque velut fulgur elucere putabat. Ubi vero non diu ipsum clausisset, dolor ad tempus dextrum vehemens oriebatur: postea etiam ad totum caput, & collum: caput intumescebat retro ad verticula: & distentio ac duritia erat circum tendines. Si itaque conaretur commovere caput, aut aperire dentes, non poterat, utpote valde distentus. Vomitus si quando oborti essent, relatos dolores avertebant, ac mitiores faciebant: & venæ sectio profuit: & veratrum duxit omnigena, & non minime prasina.

45. Parmenisco etiam prius incidebant tristitiæ, & desiderium excedendi e vita: quandoque vero rursus lætus erat. At in Olyntho aliquando autumni tempore, voce privatus decumbebat, quietem agens, ita ut parum saltem loqui conaretur, ac inciperet. Imo etiam si quid loquutus esset, rursus voce destituebatur: somni aderant: quandoque vero vigiliæ: & jactatio cum silentio, & anxietas: & manus ad præcordia velut dolenti. Aliquando aversus jacebat quietem agens, febris perpetuo, & facile spirabat. Postea dixit se cognoscere ingressos. Bibere quandoque tota die ac nocte, etiam si potus exhiberetur, non valebat: quandoque vero urna derepente correpta, omnem aquam ebibebat. Urina crassa velut jumenti. Circa decimamquartam remisit.

Cononis serva ex dolore capitis incipiente, extra se mente mota erat: & clamor, & querelæ multæ, raro autem quies. Circa quadragesimum diem mortua est. Decem vero diebus ante mortem, voce destituta & convulsa fuit.

Timocharis servus ex atrabiliariis esse quum putaretur a tot ac talibus viris, mortuus est similiter circa eosdem dies.

46. Nicolai filius circa solstitium hybernum ex potationibus horruit: ad noctem febres: postridie vomitus biliosus, merus, modicus. Tertia die quum concio adhuc fori plena esset, sudor totius corporis; cessavit, & statim rursus calefactus est: (ad mediam noctem rigor, febris acuta; die vero eadem hora sudor: rursus statim recaluit,) vomitus similis. Quarta ab aqua mercurialis, egessit stercorarea & liquida. Urina ei netûs specie, qualis est aqua mercurialis, non dissimilis, subsidentia non erat, neque urina multa, pauca quædam in medio vehebantur innatantia: dolores præcordii sinistri & lumborum. Putabat se ex vomitu insuper respirare, & insuper respirabat, quandoque dupla respiratione: lingua alba, habens ex dextra parte concretionem adnatam instar lupini. Parum siticulosus erat, vigil, prudens. Sexta dexter oculus major dum videret. Septima mortuus est. Verum alvus ante mortem elevata fuit: & mortuo posteriores partes rubefactæ sunt.

47. Metoni circa pleiadum occasum febris: lateris sinistri dolor usque ad claviculam, atque is adeo vehemens ut quiescere non posset: & inflammatio tenebat, alvi egestio multa, biliosa. In tribus fere diebus cessavit dolor. Calor autem circa septimum aut nonum. Tussis inerat, exscreationes neque biliosæ, neque multæ fiebant, verum

rum pituitosæ, tusses comitabantur, cibos gustabat, quandoque velut sanus exibat. Corripiebant autem aliquando calores tenues modico tempore, sudores fiebant ad noctem. Spiritus in calore densior, maxillarum rubor, circa latus gravitas, & sub alas, & ad humerum, tusses tenebant, medicamentum per superna eduxit biliosa. Tertia a medicamento erupit pus, verum ab initio morbi quadragesima, repurgabatur circa triginta quinque alios dies, & sanus evasit.

Uxori Theotimi in semitertiana anxietas, & vomitus, & simul horror incipiente febre, & sitis: progrediente tempore incipiente febre calor ingens. Ubi aquam mulsam bibisset, & vomuisset, & horror, & anxietas sedata sunt, & mali punici succum postea accepit.

Diopithis sorori in semitertiana, cordis dolor gravis circa accessionem, & comitabatur is totam diem: & hujusmodi cordis sive oris ventriculi dolor etiam aliis similiter aderat. Veruntamen sub pleiadis occasum viris talia rariora fiebant.

48. Uxori Apomoti in semitertiana circa arcturum, vehemens cordis dolor circa accessionem, & vomitus, & strangulationes ab utero simul instabant, & ad dorsum dolores juxta spinam. Quum autem huc ipsi pervenirent, cordis dolores cessabant.

Terpidæ matri a Dorisco, quum abortus factus esset mense quinto gemellorum, ex casu, ab altero quidem statim, velut in tunica quadam liberata est: ab altero vero prius aut posterius quadraginta diebus. Postea autem concepit in ventre. At anno nono dolores vehementes circa ventrem ad multum tempus, quandoque incipiebant ex collo ac spina, considebant autem ad imum ventrem & inguina: quandoque ex genu dextro, considebant autem ad eundem locum. Et quum quidem juxta ventrem dolores essent, alvus elevabatur, quum vero sedarentur, cordis dolor coincidebat. Verum strangulationes non aderant. Sed frigiditas corporis, velut in aqua jacentis. Tempore quo dolor fiebat, per totum corpus dolores spargebantur, mitiores his qui ab initio erant: allium, silphium, acria omnia non conferebant, neque dulcia, neque acida: neque vina alba: Verum nigra, & balnea rara. Ab initio quoque vomitus vehementes fiebant, & ciborum exclusiones, & circa dolores menses non apparebant.

49. Cleomenis uxori circa favonii flatus, ex nausea & lassitudine, lateris sinistri dolor, ex collo ac humero auspicatus: febris & horror, & sudor. Incepit autem febris, & non desiit, sed augescebat, & dolor vehemens, tussis, exscreatio subcruenta, pallida, multa, lingua alba, alvi egestiones moderatæ, liquidæ, urinæ biliosæ. Quarta ad noctem menses prodierunt multi: cessavit & tussis, & exscreatio, & dolor: calor autem tenuis.

Epicharmi uxori ante partum dysenteria, dolor, alvi egestiones subcruentæ, mucosæ. Ubi peperisset, statim sana erat.

Polemarchi uxori in morbo articulari coxæ dolor derepente, mensibus non prodeuntibus. Ubi betæ succum bibisset, vox supprimebatur per noctem, & usque ad meridiem: attamen audiebat, & sapiebat, & manu significabat, dolorem esse circa coxam.

50. Cliniæ sorori seniori vomitus, quicquid accepisset per quatuordecim dies, citra febrem, cruentorum vomitionum rejectiones: & contracta strangulatio ad cor procedebat. Castorium, seseli, mali punici succus, sedaverunt om-

omnia: abscessit autem dolor moderatus ad lateris mollitudinem: bulbi succus, & vinum lactei teporis, austerum, & panes quam paucissimi cum oleo.

Pausaniæ filiam ex fungi crudi esu, anxietas tenebat, strangulatio, dolor ventris. Aquam mulsam calidam bibere ac vomere profuit, & balneum. In balneo fungum evomuit, & ubi illa cessatura essent, exsudavit.

51. Epicharmo circa pleiadum occasum, humeri dolor, & gravitas vehemens ad brachium, anxietas, vomitus multi, aquæ potus.

Euphranoris filio pustulæ velut a culicum morsu.

Post favonium siccitates fiebant, usque ad æquinoctium autumnale. Sub canem æstus vehementes, & venti calidi, & febres sudorificæ, & statim aliquantum recalescebant. Tubercula vero juxta aurem multis fiebant. Aniculæ a tussi vexatæ circa nonam diem. Adolescenti splenico ancillæ filio, alvo liquefacta, circa idem tempus. Ctesiphonti sub arcturum, fere circa septimam. Adolescenti solum suppurata sunt. Eratylli filio evanuerunt. Circa utraque tempora, nullæ exudationes, lingua præ siccitate blæsi.

Recti venti spiraverunt multi ac frigidi: & nives ex clementi cœlo quandoque fiebant, & post æquinoctium, austrina aquilonaribus permixta, aquæ multæ, populariter grassatæ sunt tusses multæ, magis autem in pueros. Circa aures multis talia, qualia Satyri habent. Quandoque vero ante hoc tempus hyems valde hyberna erat, cum nive & pluviis aquilonaribus.

52. Timonactis filio ferme bimestri pustulæ in cruribus, & in coxis, & lumbis ac imo ventre, & tumores valde rubicundi. His autem sedatis, convulsiones & comitiales fiebant, sine febribus, multis diebus: & mortuus est.

Polemarchi filio contigit quidem ut priore tempore suppuratus esset, & exscrearet: postea vero calores ipsi erant: & hydropicus erat, & splenicus, & anhelosus: ad locum acclivem si quando accederet, impotens, & siticulosus: quandoque etiam cibum leniter aversabatur, & siccæ tussiculæ ad multum tempus ita fiebant: titubans obambulabat: & si non facile solubilis esset alvus deorsum, plena reddebatur, & anhelatio ac strangulatio magis fiebant. Tandem autem defluxus & exscreatio supervenit, ac tussis. Exscreatio crassa, pallida, purulenta: & febris vehemens cessasse videbatur: & tussis mitior, & exscreatio pura. Rediit rursus febris acuta, spiritus densus: mortuus est. Verum antea riguerunt pedes, & postea perfrigeratus est. Spiritus magis interclusus est. Urina substitit, extremæ partes perfrigeratæ sunt: prudens mortuus est, tertia die a recidiva.

53. Thyni filio in febre ardente inedia macerato, alvi egestio multa. Verum cum bile, & animi deliquio, & sudore multo fiebat: perfrigeratus est valde: & voce destitutus erat totam diem ac noctem. Instillatum prisanæ succum continuit: sapiebat, bene spirabat.

Epicharmi filio accidit ex via & potu cruditas. Postridie mane anxietate oborta, ubi aquam, acetum, salem bibisset, evomuit pituitam. Postea rigor apprehendit, lavit febricitans. Pectus dolebat. Tertia mane statim sopor modico tempore tenebat, & delirabat, & febris acuta: graviter morbum tulit. Quarta vigil, mortuus est.

Aristoni ulcerato pedis digito, cum febre loquelæ obscuritas. Carcinoma ascendit usque ad genu: periit. Erat autem nigrum, subaridum, graveolens.

Cui carcinoma in faucibus ustum est,

est, sanus evasit a nobis.

54. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre vehementi. Urinæ tenues, multæ. Subsidentiæ densæ & conturbatæ. Quum autem non cessaret dolor capitis, sternutatoria decima adhibita sunt. Postea ad collum dolor vehemens. Urina prodiit rubicunda conturbata velut jumenti: mente motus est phrenitico modo. Mortuus est in vehementibus convulsionibus.

Consimiliter etiam Eualcidæ famula, quum multo tempore densæ urinæ prodiissent, & capitis dolores adessent, phrenitica facta mortua est, eodem modo ex vehementibus doloribus. Nam urinæ densæ ac conturbatæ, certum signum sunt doloris capitis, & convulsionis, ac mortis.

Halicarnassensis qui in domo Xanthippi diversabatur, aurem hyeme dolebat, & caput non mediocriter. Erat autem annorum circiter quinquaginta. Vena secta est juxta Mnesimachum: læsum est caput evacuatum ac perfrigeratum. Non enim facta est suppuratio. Phreniticus factus est, & mortuus. Urinæ erant & huic densæ.

55. In Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillæ, & gingivarum vehemens carnis excrescentia, mediocriter suppuratio facta est, exciderunt dentes molares, & maxilla.

Anaxenor in Abderis, erat quidem splenicus, & vitiati coloris. Contigit autem ipsi ut tumor circa femur sinistrum obortus, derepente evanesceret. Non multis vero postea diebus oborta est ipsi circa splenem velut pustula nocturna ab initio, insuperque tumor ac rubor durus. Post diem quartum febris ardens oborta est, & livefacta sunt omnia circumcirca, & putrida videbantur: mortuus est. Verum prius subpurgatus est, & intelligentiam habebat.

Clonigus in Abderis, erat quidem nephriticus, mingebat autem sanguinem paulatim plerumque difficulter. Vexabat etiam alvus dysenterica. Huic mane quidem dabatur lac caprinum, & aquæ quinta pars, ita ut ex ambobus compositum totum essent heminæ tres: Ad vesperam autem, panis valde assatus, obsonia, beta aut cucumis, vinum nigrum tenue. Dabatur etiam cucumis pepo. Hæc vero victus ratione quum uteretur, & alvus substitit, & urinæ puræ prodibant. Bibit autem lac donec urinæ restitutæ sunt.

56. Mulieri in Abderis carcinoma factum est circa pectus, erat autem tale: per papillam sanies subcruenta fluebat, intercepta autem fluxione, mortua est.

Dinii filio in Abderis umbilicum mediocriter sauciato, fistula parva relicta est, & quandoque etiam lumbricus per seipsum satis crassus penetravit: & quum febriret, vomebat biliosa: quandoque vero & hæc ipsa per fistulam prodibant. Allapsum est & intestinum ipsi ad fistulam, & velut fistula corrodebatur, & rursus refringebatur: & tusses permanere prohibebant.

Pythonis filio in Pella febris statim incœpit multa: & in somnum collapsio: & cum vocis interceptione somni fiebant, & alvus dura per omne tempus. At glande ex felle subdita, multa egerebat, & statim remittebat. Verum brevi alvus rursus elevabatur: & febris exacerbabatur, & collapsio in somnum per eadem. Quum autem idem ductus esset, datum est medicamentum quoddam ex his quæ cnico, & cucumere sylvestri, & peplo constant: & biliosa egestio erupit, & statim sopor sedatus est, & febris mitigabatur & omnia leviora facta sunt, & judicatus est die decimaquarta.

57. Eudemus splenem vehementer do-

dolebat: imperarunt ipſi medici ut multum ederet, & vinum biberet modicum, tenue, & multum deambularet: non mutatum eſt quicquam. Vena ſecta eſt, cibos ac potus parce ſumpſit: deambulationes fecit, ſenſim augmento facto. Vinum bibit nigrum, tenue: ſanatus eſt.

Philiſtidi Heraclidæ uxori cœpit febris acuta, rubor faciei, ex nulla manifeſta cauſa: paulo poſt in die rigorem habuit: quum non recaleſceret, convulſio facta eſt in digitis manuum ac pedum, paulo poſt recalefacta eſt: minxit urinas compactis quibuſdam innatantibus, nubeculoſas, divulſas: noctem dormivit. Secunda die rurſus riguit, paulo magis calefacta eſt, & rubor minor, & convulſiones fiebant moderatiores. Urinæ conſimiles: noctem dormivit, parum vigilavit, quum nulla moleſtia premeretur. Tertia die minxit coloratiora, modicam ſubſidentiam habentia: eadem hora rigor apprehendit. Febris acuta, ſudor ad noctem per totum corpus. Verum veſperi color ad morbi regii modum permutatus eſt, noctu dormivit, ac per totum corpus ſudavit. Quarta ſanguis ex ſiniſtra nare probe fluxit, & menſes pauci comparuerunt ordinate. Rurſus autem eadem hora febris exarcebata eſt. Urinæ compactis quibuſdam innatantibus paucæ. Alvus natura quidem dura, verum multo magis ſubſtitit, neque quicquam prodibat, ſi non glandem ſubdidiſſet: noctem dormivit. Quinta, febris mitior: & ad veſperam per totum corpus ſudabat, & menſes prodierunt, & noctem dormivit. Sexta minxit acervatam multam urinam, compactis quibuſdam innatantibus, modicam ſubſidentiam habentem, concolorem. Circa meridiem vero parum rigore tenebatur: aliquantum incaluit: ſudavit per totum: noctem dormivit. Septima parum calefacta eſt: facile tulit: ſudavit per totum: urinæ boni coloris. Judicata ſunt omnia.

58. Tychon in obſidione circa Datum, ictus eſt catapulta in pectus, & paulo poſt riſus erat circa ipſum tumultuoſus. Videbatur autem mihi medicus eximens lignum, reliquiſſe ferrum in ſepto tranſverſo: & quum ipſi ita videretur, ad veſperam infuſum per clyſterem adhibuit, & pharmacum deorſum purgans dedit. Noctem primam moleſte tranſegit. Statim vero ubi dies illuxiſſet, & medico, & aliis, melius habere videbatur, erat enim quietus. Prædictio facta eſt, quod ubi convulſio fieret, non tarde moriturus eſſet. Sequentem noctem moleſte ferens, inſomnis, plerumque in ventrem decumbens. Tertia mane convellebatur. Circa meridiem mortuus eſt.

Eunuchus ex venatione & diſcurſu hydropicus factus eſt. Quidam circa Elealcis fontem, ad ſex annos habuit ex equitatione, inguinum tumorem, varices, & coxendicum dolores. Qui lateris mollitudine tabuit, ſeptima die mortuus eſt. Præpotent crudi ſalſa cum melle. Scortatio turpis, dyſenteriæ medela eſt.

Leonidæ filiæ natura concitata, averſa eſt: averſa in iram excanduit: ubi ira excanduit, reconciliata eſt. Medicus non intellexit: puella mortua eſt.

Philotimi filius puber venit ad me in Jechina, calvariæ os habens medicina deſtitutum: in quo videbam occultas ratiocinationes non eſſe conſtantes.

FINIS TOMI PRIMI.